ARISTOTELIS STAGIRITAE ORGANVM,

HOC EST,

LIBRI AD LOGICAM ATTInentes, Boëthio Seuerino interprete, *nuper ex optimis exemplaribus Græcis recogniti.*

CVM SCHOLIIS, ARGVMENTIS, ac varietatibus lectionum recèns additis.

VENETIIS,
EX OFFICINA ERASMIANA,
Vincentij Valgrisij.
M. D. LIIII.

Libri hoc opere CONTENTI.

In Porphyrii commu NES QVINQVE VOCES ARGVMENTVM, PER ANGELVM POLITIANVM.

NTEQVAM in Ariſt.adyta recipimur, à Porphyrio velut ab æditituo excipiamur, qui voces nobis cõmunes illas inſuſurrabit, Genus, Speciem, Differentiam, Proprium, atque Accidens. Genus illud eſſe docens, quod de pluribus etiã ſpecie:Speciem, quæ de pluribus tm̃ numero differentibus dicatur. ſic tamen, vt interroganti Quid eſt, vtrunque reſpondeamus. Summa eſſe genera decem, quæ ſemper deſpiciant, infimas autem ſpecies multas quidem,ſed numerabiles, quæ tantùm ſuſpiciant, quæ media ſint,& alterutra,ſummis atque infimis interiecta,defungi vtroque munere,ſemperque ſurſum colligi,deorſum diſsipari.Dici de inferioribus,quæ ſuprà ſint,retrorſus non dici,de nullis indiuidua,id eſt, quorum proprietates in vno, altero non concurrant, quæ quoniam comprehendi numero nequeunt,nullum cum philoſopho habere cõmercium.Differentiam de ſpecie quoque diſcrepantibus prædicari, ſuggeri eam tamen, quærenti Quale quid eſt. Genera his diuidi, ſpecies compleri,ſubire formæ vicem, ſicuti materiæ ſubeat genus,atque ad eorum ſubſtantiam conducere,quæ ſub genere eodem ſunt.Proprium quod vocatur,ſpeciei competere vni toti,& perpetuò. Aduenire accidens, & abire, ſed illo incolumi,quod ſubijcitur.nam & ineſſe eidem poſſe, & non ineſſe,cumque nec genus,nec ſpecies,nec differẽtia,nec proprium ſit, alio tamen uſquequaque fulciri. Nam quæ communia cunctis,quę quibuſdam,quæ nonnullis propria,quæ ſingulis, facilè his cognitis tutemet indagabis.

QVINQVE VOCVM, QVAE PRAEDICABILIA PORPHYRII ad Chrysaorium nuncupantur, liber, Boëthio Seuerino interprete.

PRAEFATIO.

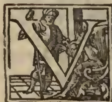
VM sit necessarium, Chrysaori, & ad eam, quæ est apud Aristotelem predicamentorum doctrinã nosse quid sit Genus, & quid Differentia, quid Species, quid Proprium, & quid Accidens: & ad definitionum assignationem, & omnino ad ea, quæ in diuisione, vel demonstratione sunt, vtilia: de istarum rerũ speculatione compendiosam tibi traditionẽ faciens, tentabo breuiter, velut introductionis modo, ea, quæ ab antiquis dicta sunt, aggredi, altioribus quidem quæstionibus abstinens, simpliciores verò mediocriter coniectans. Mox de generibus, & speciebus, illud quidẽ siue subsistant, siue in solis nudis intellectibus posita sint: siue substantia, corporalia sint, an incorporalia: & vtrum separata à sensibilibus, an in sensibilibus posita: & circa ea consistentia, dicere recusabo: altissimum enim est huiusmodi negotiũ, & alterius maioris egẽs inquisitionis. Illud verò quẽadmodum de his, ac de propositis magis probabiliter * antiqui tractauerũt, & horum maximè Peripatetici, tibi nunc tentabo monstrare.

In.7. metaph. quęstiones hę determinanť.

λογικώτερον magis logicè.

De genere

De genere. CAPVT I.

IDETVR *autem neq; genus, neq; species simpliciter dici. Genus enim dicitur & aliquorum quodammodo se habentium ad unum aliquid, et ad se inuicem collectio. Secundum quam significationem* Romanorum *dicitur genus, ab unius, scilicet habitudine (dico autem* Romuli) *& multitudinis habentiũ aliquo modo adinuicem eam (quæ ab illo est) cognationem, secundum diuisionem ab alijs generibus dictum. Dicitur autem & aliter rursus genus, quod est uniuscuiusq; generationis principium: uel ab eo qui genuit, uel ab eo loco, in quo quis genitus est. Sic enim* Orestẽ *quidem dicimus à* Tantalo *habere genus,* Hylum *autẽ ab* Hercule: *& rursus* Pindarum *quidem* Thebanum *esse genere,* Platonẽ *uerò* Atheniensem. *Etenim patria principium est uniuscuiusq; generationis, quemadmodum & pater. Hæc autem uidetur promptissima esse significatio.* Romani *enim sunt, qui ex genere descẽdunt* Romuli: *et* Cecropidæ, *qui à* Cecrope, *& horum proximi. Et prius quidem appellatum est genus uniuscuiusq; generationis principiũ, dehinc etiam & multitudo eorum qui sunt ab uno principio, ut à* Romulo. *quam diuidentes, & ab alijs separantes, dicebamus omnem illam collectionem esse* Romanorum *genus.*

Generis multiplex acceptio

Comparatio.

Aliter autem rursus genus dicitur cui supponitur species. Ad horum fortasse similitudinem dictum: etenim principium quoddam est huiusmodi genus, earum quæ sub ipso sunt specierum. Videtur etiam multitudinem continere omnẽ specierum, quæ sub eo sunt. Tripliciter igitur

Comparatio.

Generis, de quo apud philosophos sermo est, definitio.

genus cùm dicatur, de tertio apud philosophos sermo est, quod etiam describentes aßignauerunt, Genus esse dicētes quod de pluribus, & differentibus specie in eo quod quid est, prædicatur, ut animal. Eorum enim quæ prædicantur, alia quidem de uno dicuntur solo, sicut indiuidua, ut Socrates, & hic, & hoc: alia uerò de pluribus, quemadmodum genera, & species, & differētiæ, & propria, et accidentia cōmuniter, sed non propriè alicui. Est autē genus quidem, ut animal: Species uerò, ut homo: Differentia autem, ut rationale: Proprium, ut risibile: Accidēs, ut album, nigrum, sedere. Ab ijs uerò, quæ de uno solo prædicantur, differunt genera, eò quòd hæc de pluribus prædicantur. Ab ijs autem quæ de pluribus, à speciebus quidē: quoniam species etsi de pluribus prædicatur, non tamen de differentibus specie, sed numero: homo enim cū sit species, de Socrate, & Platone prædicatur, qui non specie differunt, sed numero. animal uerò cùm sit genus, de homine, et boue, & equo prædicatur, qui differunt à se inuicem specie, non numero solo. À proprio uerò differt genus, quoniam propriū quidem de una sola specie, cuius est propriū prædicatur, & de ijs (quæ sub ipsa specie sunt) indiuiduis quemadmodum risibile de homine solo, & de particularibus hominibus: genus autē non de una specie prædicatur, sed de pluribus, & differentibus. À differentia uerò et ab ijs quæ communiter sunt accidentia, differt genus: quoniam etsi de pluribus, & differentibus specie prædicātur differentiæ, & communiter accidentia: non tamen in eo, quod quid est prædicantur: sed in eo, quod quale quid est. Interrogantibus enim aliquibus, quid est illud, de quo prædicantur hæc, genus respondebimus, differentias autem, &

Declaratio definitionis.

accidentia non respondebimus: non enim in eo, quod quid est, prædicantur de subiecto, sed magis in eo quod quale quid est. Interroganti enim, quale quid est homo, dicimus quoniam rationale: & in eo, quod quale quid est coruus, dicimus quoniam niger. Est autem rationale quidem differentia, nigrum uerò accidens. Quando autem quid est homo interrogamur, animal respondemus: est autem hominis genus, animal. Quare de pluribus prædicari diuidit genus ab ijs, quæ de uno solo eorum quæ sunt indiuidua prædicantur: de differentibus uerò specie, separat ab eis, quæ sicut species prædicantur, uel sicut propria: in eo autem quod quid est prædicari, diuidit genus à differentijs, à communiter accidentibus. quæ non in eo quod quid est, sed in eo quod quale quid est, uel quomodo se habet unumquodque, prædicantur de ijs, de quibus prædicantur. Nihil igitur superfluum, neq; minus continet, generis dicta descriptio notionis. *Corollarium.*

De specie. CAPVT II.

SPECIES *autem dicitur quidẽ & de uniuscuiusq; forma, secundum quam dictum est, primum quidẽ species digna est imperio. Dicitur autem species & ea quæ est sub aßignato genere: secundum quam solemus dicere hominem quidem speciem animalis, cum sit genus animal, album autem coloris speciem, triangulũ uerò figuræ speciẽ.* *Nota hic nõ esse dicendum Priami, sed primum.*

Quòd si etiã genus aßignantes speciei meminimus dicentes, quod de pluribus differentibus specie in eo, quod quid est, prædicatur: & speciem dicimus id, quod sub aßignato genere est. Nosse oportet, quoniam & genus alicuius est genus, & species alicuius est species, utrũq; utriusq;, iccirco necesse

co necesse est in utrorumq; rationibus utrisq; uti. Aßignant ergo & sic speciem. Species est, quæ ponitur sub genere. Et de *qua genus in eo quod quid est, prædicatur. Amplius autẽ sic quoq;. Species est, quæ de pluribus & differẽtibus numero in eo, quod quid est, prædicatur.* Sed *hæc quidem aßignatio specialißimæ est, & quæ solùm species èst, non autem etiam & genus: aliæ uerò erunt etiam non specialißimarum.* Planum *autem erit quod dicitur hoc modo.* In *unoquoq; prædicamento sunt quædam generalißima, & rursus alia specialißima: & inter generalißima, & specialißima sunt alia, quæ genera, & species dicũtur eadem.* Est *autem generalißimum quidem supra quod nullum aliud sit superueniens genus. Specialißimum autem est, pòst quod non est alia inferior species.* Inter *generalißimum autem, & specialißimum, alia quæ genera, & species sunt eadem, ad aliud quidem, & ad aliud sumpta.* Sit *autem in uno quidem prædicamento manifestum quod dicitur. Substantia est quoddam, & ipsa genus: sub hac autem est corpus, sub corpore autem animatum corpus, sub quo animal, sub animali uerò rationale animal, sub quo homo: sub homine uerò Socrates, &* Plato, *& qui sunt particulares homines. Sed horum substantia quidem generalißimum est, et quod genus solum: homo uerò specialißimum, & quod solum species, corpus autem species quidem est substantiæ, genus uerò animati corporis, & animatum corpus, species quidem est corporis, genus uerò animalis: animal autem species quidem est corporis animati, genus uerò rationalis animalis: sed rationale animal species quidem est animalis, genus uerò hominis: homo uerò species quidem est rationalis animalis, non autem genus particularium*

Speciei variæ finitiones.

larium hominum, sed solùm species: & omne quod ante in diuidua proximum est, species erit solùm, nō etiam genus. Quemadmodū igitur substantia cùm suprema sit, eò quòd nihil supra eam sit, genus est generalißimum: sic etiam homo cum sit species, post quam non est alia species, neq; aliquid eorū, quæ possunt diuidi, sed solum indiuidua (indiuiduū enim est Socrates, et Plato, *& hoc album) species erit solū, & ultima species, et (ut dictū est) specialißima: quæ uerò sunt in medio eorum quidē quæ supra ipsa sunt, erūt species, eorū autē quæ post ipsa sunt genera. Quare hæc quidem duas habent habitudines, eam quæ est ad superiora, secundùm quam species ipsorum esse dicūtur: & eam quæ est ad posteriora, secundū quam genera ipsorum esse dicuntur.* Extrema *uerò unam habitudinem: nam & generalißimum ad ea quidem quæ posteriora sunt habet habitudinem, cùm sit genus omniū id quod est supremum: eā uerò quæ ad superiora non habet, cùm sit supremū, & primum principium, & (ut diximus) supra quod nō est aliud superueniēs genus: specialißimum autem unam habet habitudinem, eam quæ est ad superiora, quorū est species, eā uerò quæ est ad posteriora non diuersam habet, sed etiam species indiuiduorū dicitur: sed species quidem dicitur indiuiduorum, uelut ea continens: species autem superiorū, uelut quæ ab eis continetur.* Determinant *igitur genera lißimum genus ita, quod cū genus sit, non est species.* Et *rursus, supra quod non est aliud superueniēs genus.* Spe*cialißimum uerò, quod cùm sit species non est genus.* Et *cum sit species, nunquàm diuiditur in species.* Et *quod de pluribus, & differētibus numero in eo, quod quid est, prædicatur.* Ea *uerò quæ in medio sunt extremorum, subalterna*

De animali rationali Platonicū est & gentilium.

Crediderunt multi veterū philosophorum deos animalia esse rationalia, ceterū īmortalia.

Corollarium.

1

Corollarium.

Definitio. GG. 1. 2.

Definitio. SS. 1.

2

3

Definitio mediorum.

terna uocant genera, & species, & unumquodq; ipsorum speciem esse, & genus ponunt ad aliud quidē, et aliud sumptum: ea enim, quæ sunt ante specialissima, usq; ad generalissimum ascēdentia, & genera dicuntur, & species subalterna. Sicut Agamemnon, Atrides, & Pelopides, et Tātalides, & ultimū Iouis.

Declaratio in familijs. Sed in familijs quidē plerunq; ad unum reducuntur principium: uerbi gratia, ad Iouē: in generibus uerò, et speciebus nō sic se habet.

Differentia. Neq; enim est cōmune unū genus omniū ens, nec omnia eiusdē generis sunt

Conclusio 1 secundùm unū postremū genus, quemadmodū dicit Aristoteles: sed posita sint (quemadmodū in prædicamentis dictū est) prima decem genera, quasi prima decē principia. Et si quis omnia, entia uocet, æquiuocè (inquit) nuncupabit, & non uniuocè: si enim unum esset commune omnium genus ens, uniuocè entia dicerentur. Cùm uerò decem sint prima, communio secundùm nomen est solum, nō etiam secundùm rationem, quæ secundùm nomen est.

Corollarium. 1 Decem igitur generalissima quidem sunt: specialissima uerò in numero quidē quodam sunt, non tamen infinito: indiuidua autē quæ sunt post specialissima, infinita sunt.

Corollarium, 2 Quapropter usq; ad specialissima à generalissimis descēdentes iubebat Plato quiescere, descendere autem per media diuidētes specificis differentijs: infinita uero (inquit) relinquenda sunt, neq; enim eorum disciplinam posse fieri.

Corollarium. 3 Descendentibus igitur ad specialissima necesse est diuidentes per multitudinem ire: ascendētibus uerò ad generalissima, necesse colligere multitudinem in unum. Collectiuum enim multorum in unam naturam, species est, & etiā magis id quod genus est: particularia uerò, & singularia econtrario semper in multitudinem diuidunt id, quod unum est. Participatione enim

ſpeciei, plures homines unus:particularibus autem & ſingularibus unus,& communis plures:diuiſiuum enim ſemper eſt quod ſingulare eſt:collectiuum autem & adunatiuum quod commune eſt. Aßignato autem genere,& ſpecie,quid ſit utrunq; eorum,& genere quidem uno, ſpeciebus uerò pluribus(ſemper enim in plures ſpecies diuiſio generis eſt)genus quidẽ ſemper de ſpeciebus prædicatur,& omnia ſuperiora de inferioribus: ſpecies autẽ neq; de proximo ſibi genere,neq; de ſuperioribus, neq; enim conuertitur. Oportet enim aut æqua de æquis prædicari, ut hinnibile de equo:aut maiora de minoribus,ut animal de homine:minora uerò de maioribus minimè. neq; enim dices animal eſſe hominem:quemadmodum hominem dices eſſe animal. De quibus autem ſpecies prædicatur, de ijs neceſſariò & ſpeciei genus prædicabitur, & generis genus uſq; ad generaliſsimum. Si enim uerum eſt Socratem hominem dicere,hominẽ aũt animal,animal aũt ſubſtantiam, uerum eſt & Socratem animal dicere, atq; ſubſtantiam. Semper enim cùm ſuperiora de inferioribus prædicentur, & ſpecies quidem de indiuiduis prædicabitur: genus autem & de ſpecie,& de indiuiduo,generaliſsimum uerò de genere, uel de generibus,ſi plura ſint media, & ſubalterna,& de ſpecie,& de indiuiduo. Dicitur enim generaliſsimum quidem de omnibus ſub ſe poſitis generibus, & ſpeciebus, & indiuiduis:genus autem,quod ante ſpecialiſsimũ eſt,de omnibus ſpecialiſsimis, & indiuiduis: ſolùm autem ſpecies de omnibus indiuiduis:indiuiduum autem de uno ſolo particulari. Indiuiduum autem dicitur Socrates,& hoc album, et hic ueniens Sophroniſci filius, ſi ſolus ſit ei Socrates filius.

Indiuidua autem dicuntur huiuſmodi,quoniã ex proprietatibus

Margin notes: Concluſio 2 — Concluſio 3 — Indiuiduũ autem de uno ſolo: hic eliciũt

unam indiuidui definitionem: & duas illi definitiones aßignāt.

tatibus cōſiſtit unumquodq; eorum, quarum collectio nūquam in alio eadem erit. Socratis enim proprietates, nūquàm in alio quolibet erunt particularium eædem. Eæ uerò quæ ſunt hominis proprietates (dico autem eius qui eſt communis) erunt eædem in pluribus, magis autem & in omnibus particularibus hominibus, in eo quòd homines ſunt.

Corollarium.

Continetur igitur indiuiduum quidem ſub ſpecie: ſpecies autem ſub genere. Totum enim quoddam eſt genus, indiuiduum autem pars, ſpecies uerò & totum eſt, & pars: ſed pars quidem alterius, totum autem non alterius, ſed in alijs: in partibus enim totum eſt.

Recollectio.

Igitur de genere quidem, & ſpecie, & quid generaliſsimum, & quid ſpecialiſsimum, & quæ genera eadem, & ſpecies ſint, quæ etiam indiuidua, & quot modis genus, & ſpecies dicantur, ſufficienter dictum eſt.

De differentia. CAP. III.

Diuiſio differentiarū prima.

DIFFERENTIA *uerò communiter, & propriè, & magis propriè dicitur. Communiter quidem differre alterum ab altero dicitur: quod alteritate quadam differt quocunq; modo, uel à ſeipſo, uel ab alio. Differt enim Socrates à Platone alteritate quadam, & ipſe à ſeipſo, & puero, etiam uiro, & iam faciente aliquid, uel quieſcente, & ſemper in aliquo modo habēdi ſe alteritatibus ſpectatur. Propriè autem differre alterum ab altero dicitur, quando inſeparabili accidente alterum ab altero differt. Inſeparabile uerò accidens eſt, ut naſi curuitas, cæcitas oculorum, cicatrix cum ex uulnere occalluerit. Magis propriè aūt differre alterum ab altero dicitur, quando ſpecifica differentia differt: quemadmodum homo ab equo ſpecifica differētia*

tia differt, rationali qualitate. Vniuersaliter ergo omnis differentia alteratum facit cuilibet adueniens, sed ea, quæ cõmuniter, & propriè sunt, alteratum faciunt: illæ uerò quæ magis propriæ sunt, aliud. Differentiarũ ergo aliæ quidem alteratum faciunt, aliæ uerò aliud. Illæ quidẽ quæ aliud faciunt, specificæ uocantur: illæ uerò quæ alteratũ, simpliciter differẽtiæ. Animali enim differentia adueniens rationalis, aliud facit, & speciem animalis facit: illa uerò quæ est mouendi alteratum solum à quiescente facit: quare hæc quidem aliud, illa uerò alteratum solum facit. Secundum igitur aliud facientes differentias, diuisiones fiunt à generibus in species, & definitiones aßignãtur: quæ sunt ex genere, & huiusmodi differentijs. Secundùm autẽ eas, quæ solum alteratũ faciunt, alterationes solùm consistunt, & aliquo modo habentis se permutationes. A superioribus ergo rursus inchoanti dicendum, differentiarum quidẽ alias esse separabiles: alias uerò inseparabiles. moueri enim & quiescere, & ægrum esse, & sanum esse, & quæcunq; his proxima sunt, separabilia sunt: at uerò aquilum esse, uel simũ, uel rationale, uel irrationale, inseparabilia sunt.

Communitas.

Diuisio 2

Corollarium.

Diuisio 3

Inseparabilium autem aliæ quidem sunt per se, aliæ uerò per accidens. Nam rationale per se inest homini, & mortale, & disciplinæ esse perceptibile: at uerò aquilum esse, uel simum, per accidens, & nõ per se. Illæ igitur, quæ per se sunt, in substantiæ ratione accipiuntur, et faciunt aliud: illæ uerò quæ secundùm accidens, nec in substantiæ ratione accipiuntur, nec faciunt aliud, sed alteratum. Et illæ quidem, quæ per se sunt, non suscipiunt magis, & minus: illæ uerò quæ per accidens (etsi inseparabiles sint) intensionem accipiunt, & remißionem. Nam neq; genus aut magis, aut

Diuisio 4

gis,aut minus prædicatur de eo,cuius fuerit genus:neq; ge neris differentiæ,ſecūdum quas diuiditur.Ipſæ enim ſunt, quæ uniuſcuiuſq; rationem complent: eſſe autem unicuiq; unum, & idem, neq; intenſionem, neq; remiſsionem ſuſcipientis eſt:aquilum autem eſſe,uel ſimum,uel coloratum,ali

Diuiſio 5 quo modo & intenditur,& remittitur. Cùm igitur tres ſpecies differentiæ conſiderentur, & cùm hæ quidem ſint ſeparabiles,illæ uerò inſeparabiles:& rurſus,inſeparabilium cum hæ quidem ſint per ſe, illæ uerò per accidēs:rurſus,earum quæ per ſe ſunt differentiarum,aliæ quidē ſunt ſecundùm quas diuidimus genera in ſpecies,aliæ uerò ſecūdùm quas ea,quæ diuiſa ſunt,ſpecificantur: ut cùm per ſe differentiæ omnes huiuſmodi animalis ſint,animati,et ſenſibilis:rationalis,& irrationalis:mortalis, et immortalis: ea quidem,quæ eſt animati & ſenſibilis, differentia conſti

Animalis definitio. tutiua eſt ſubſtantiæ animalis (eſt enim Animal, ſubſtātia animata ſenſibilis)ea uerò quæ eſt mortalis et immortalis differētia,& quæ rationalis & irrationalis,diuiſiuæ ſunt animalis differentiæ:per eas enim genera in ſpecies diuidimus. Sed ea quidem,quæ diuiſæ ſunt differentiæ generum,

Platonicum eſt iſtud. completiuæ ſunt,& conſtitutiuæ ſpecierum. Diuiditur enim animal rationali & irrationali differentia:& rurſus mortali,& immortali differentia: ſed rationalis, & mortalis differentiæ cōſtitutiuæ ſunt hominis:rationalis uerò & immortalis,Dei. Illæ uerò, quæ ſunt irrationalis, & mortalis,irrationalium ſunt animalium.Sic etiā et ſupremæ ſubſtantiæ cùm diuiſiuæ ſint animati, et inanimati differentiæ: ſenſibilis,& inſenſibilis: animata, & ſenſibilis congregatæ ad ſubſtantiā,animal perfecerūt:animata uerò,et inſenſibilis perfecerunt plātam. Quoniam ergo eædem

dem aliquo modo quidem acceptæ sunt cõstitutiuæ, aliquo modo autẽ diuisiuæ, specificæ omnes uocantur: & his maximè opus est ad diuisiones generũ, & definitiones specierũ, sed non ijs, quæ secundùm accidens inseparabiles sunt, nec magis ijs quæ sunt separabiles. quas etiam determinãtes dicunt. Differentia est, qua abundat species à genere. Homo *enim animali plus habet, rationale, &* mortale:*animal enim ipsum neq; nihil horum est.* Vndénam *igitur habebunt species differẽtias?* Neq; *enim omnes oppositas genus habet, quoniam in eodem simul haberet opposita: sed quemadmodũ probant, potestate quidem habet omnes sub se differentias, actu uerò nullam: ac sic neq; ex ijs, quæ nõ sunt, aliquid fit: neq; opposita in eodem erunt. Definiunt autem eam & hoc modo. Differentia est, quæ de pluribus, & differentibus specie in eo quod quale quid est, prædicatur.* Rationale *enim, & mortale de homine prædicãtur in eo, quod quale quid est homo, dicitur: sed non in eo, quod quid est.* Quid *est enim homo nobis interrogatis, conueniẽs est dicere animal: quale autem animal inquisitis, quoniam rationale, & mortale est, conuenienter assignabimus.* Rebus *enim ex materia, & forma constantibus, uel ad similitudinem proportionemq; materiæ, & formæ, constitutionem habentibus: quemadmodũ statua ex materia quidem est ære, ex forma autem figura: sic & homo cõmunis, & specialis ex materia quidem similiter proportionaliterq; consistit ex genere, ex forma autem differentia.* Totum *autem hoc animal rationale mortale, homo est: quemadmodum illic statua. Describunt autem huiusmodi differentiã & hoc modo. Differentia est, quod natum est diuidere ea, quæ sub eodẽ genere sunt.* Rationale *enim, & irrationale,*

Definitio differentiæ prima.

Dubium.

Definitio 2

Analogia physica.

Definitio 3

rationale, hominem, & equũ, quæ sub eodem genere sunt,
Definitio 4 *(quod est animal) diuidunt.* Aßignant autem & hoc modo. *Differẽtia est, qua differunt à se singula.* Nanq; homo, & *equus secundùm genus non differunt, sunt enim anima-*
Platonicum. *lia, ut nos, sed additum rationale disiunxit nos ab illis: & rationales sumus & nos, & dij: sed mortale appositum*
Definitio 5 *diuisit nos ab illis.* Interius autẽ *perscrutantes differentiam, dicunt non quodlibet eorum, quæ sub eodem genere sunt, diuidentium, esse differentiã: sed quod ad esse conducit, & quod quid erat esse, & eius rei pars est.* Neq; enim *quod natũ est nauigare, est hominis differentia, etsi sit proprium hominis: dicimus enim, animalium hæc quidem apta esse ad nauigandũ, illa uerò minimè, diuidentes hominẽ ab alijs: sed aptum natum esse ad nauigandũ, non est substantiæ completiuũ, nec eius pars: sed aptitudo quædam solũ, iccirco quia non est talis, quales sunt quæ specificæ dicuntur differentiæ.* Erunt ergo *specificæ differẽtiæ, quæcũq; alterã faciũt speciẽ, & quæcũq; in eo, quod quid erat, esse accipiuntur.* Et de *differentijs quidem ista sufficiant.*

De proprio. CAP. IIII.

Proprij diuisio. PROPRIUM *uerò quadrifariam diuidunt.* Nam & *id, quod soli alicui speciei accidit, etsi nõ omni, propriũ dicitur: ut homini, medicum esse, uel geometram.* Et *quod omni accidit, etsi non soli: quemadmodum homini, esse bipedem.* Et *quod soli, & omni, & aliquando: ut omni homini, in senectute canescere.* Et *quod soli, & omni, & semper: quemadmodum homini, esse risibilem.* Nam *etsi non semper rideat, tamen risibilis dicitur, nõ quòd rideat semper, sed quòd aptus natus sit ut rideat: hoc autẽ ei semper connaturale est, ut equo hinnibile.* Hæc autem *dicũt proprie*

propriè propria: quoniam etiã conuertũtur. Si quid enim equus, hinnibile est: & si quid hinnibile est, equus est.

De accidente. CAP. V.

ACCIDENS *est, quod adest, et abest præter subiecti corruptionem. Diuiditur autem in duo: nanq; id eius separabile est, et illud inseparabile: est enim dormire, separabile accidens: nigrum uerò inseparabiliter coruo, et Aethiopi accidit. Potest enim subintelligi & coruus albus, & Aethiops nitens colore, præter subiecti corruptionem. Definitur autem sic quoq;: Accidens est, quod contingit eidem inesse, et non inesse. Et quod neq; genus est, neq; differentia, neq; species, neq; proprium: semper autẽ est in subiecto subsistẽs. Omnibus igitur determinatis, quæ proposita sũt (dico autẽ genere, specie, differẽtia, proprio, accidente) dicendum est quæ eis cõmunia sunt, et propria.*

Descriptio accidẽtis prima.

Diuisio.

Descriptio 2

Descriptio 3

De communitatibus, & differentijs quinque vocum. CAP. VI.

COMMVNE *quidem est omnibus de pluribus prædicari, quemadmodum dictum est. Sed genus quidem, de omnibus sub se speciebus, & indiuiduis, et differentia similiter: species autem de ijs, quæ sub ipsa sunt indiuiduis: at uerò proprium de specie, cuius est proprium, et de ijs quæ sub specie sunt indiuiduis: accidens autem et de speciebus, & de indiuiduis. Nam animal de equo, & boue prædicatur, quæ sunt species: & de hoc equo, et de hoc boue, quæ sunt indiuidua. irrationale uerò & de equo, & boue, et de ijs qui sunt particulares, prædicatur: species autem ut homo, solùm de ijs, qui sunt particulares homines prædicatur: proprium uerò de specie, cuius est proprium, & de ijs, quæ sub specie sunt indiuiduis: ut risibile de homine, et*

In quibus genus, species, differẽtia, propriũ, & accidẽs cõueniãt.

de ijs, qui sunt particulares: nigrum autem & de specie coruorum, & de ijs, qui sunt particulares, quod est accidens inseparabile: & moueri de homine, et de equo, quod est accidens separabile: sed principaliter quidem de indiuiduis, secundo uerò loco de ijs, quæ continent indiuidua.

In quibus genus, & differētia coueniant.

Commune autem est generi, & differentiæ continentia specierum. Continet enim & differentia species, etsi non omnes quæ genera. Rationale enim etsi non continet ea, quæ sunt irrationalia, ut genus, quemadmodum animal; tamen continet hominem, & Deum, quæ sunt species.

Platonicum.

Et quæcunq; prædicantur de genere, ut genere, et de ijs quæ sub ipso sunt speciebus prædicantur: & quæcunq; prædicantur de differētia, ut differentia, & de ea, quæ ex ipsa est, specie prædicabuntur. Nam cum genus animal sit, non solùm de eo prædicantur ut genere substantia, & animatum, & sensibile, sed etiam de ijs, quæ sunt sub animali speciebus omnibus prædicantur hæc, usq; ad indiuidua. Cumq; differentia sit rationale, prædicatur de ea ut differentia, id quod est ratione uti, et non solùm de eo quod est rationale, sed etiam de ijs, quæ sunt sub rationali speciebus, prædicabitur ratione uti. Commune autem est perempto genere, uel differentia, simul perimi quæ sub ipsis sunt. Quemadmodū enim si non sit animal, non est equus, neq; homo, ita si non sit rationale, nullū erit animal, quod utatur ratione.

In quibus genus & differētia differant.

Proprium autem est generi de pluribus prædicari, quàm differentia, & species, & proprium, & accidens. Animal enim de homine, & equo, & aue, & serpente prædicatur: quadrupes uerò de solis quatuor pedes habentibus: homo uerò de solis indiuiduis: & hinnibile de equo solùm, & de ijs, qui sunt particulares: & accidēs

similiter

ſimiliter de paucioribus.Oportet autem differentias acci=pere,quibus diuiditur genus:non eas,quæ cōplent ſubſtantiam generis, ſed quæ ſunt diuiſiuæ. Amplius. Genus cōtinet differentiam poteſtate(animalis enim hoc quidem rationale eſt,illud uerò irrationale) differentiæ uerò nō continent genera. Amplius. Genera quidem priora ſunt ijs, quæ ſunt ſub ſe poſitæ,differētijs,propter quod ſimul quidem eas auferunt,nō autem ſimul auferuntur ab eis. Sub=lato enim animali,aufertur rationale,& irrationale:differentiæ uerò non amplius ſimul auferunt genus. Nam etſi omnes interimantur, tamen ſubſtantia animata ſenſibilis ſubintelligi poteſt, quæ eſt animal. Amplius. Genus qui=dem in eo,quod quid eſt: differentia uerò in eo quod qua=le quiddam eſt (quemadmodum dictum eſt) prædicatur.

Amplius. Genus quidem unū eſt ſecundùm unamquanq; ſpeciem, ut hominis id quod eſt animal: differentiæ uerò plurimæ ſunt,ut rationale,mortale, mentis & diſciplinæ perceptibile,quibus ab alijs animalibus differt. Et genus quidē conſimile eſt materiæ, formæ uerò differentia. Cùm autem ſint & alia cōmunia,& propria generis & diffe=rentiæ, nunc iſta ſufficiant. Genus autem et ſpecies com=munia quidem habent de pluribus(quemadmodum dictum eſt)prædicari.Sumatur autem ſpecies,ut ſpecies ſolùm,nō etiam ut genus, ſi fuerit idem ſpecies,& genus. Commu=ne autem ijs eſt,& priora eſſe ijs, de quibus prædicātur: et totum quoddā eſſe utrunq;. Differunt autem, eò quòd genus quidem continet ſpecies ſub ſe, ſpecies uerò continetur,et nō continet genera: de pluribus enim genus, quàm ſpecies, prædicatur. Amplius. Genera præiacere opor=tet, & informata ſpecificis differentijs perficere ſpecies:

In quibus genus & ſpecies conueniant.

In quibus genus,& ſpecies differant.

unde & priora sunt naturaliter genera, & simul interimentia, sed quæ non simul interimantur: & species quidē cùm sit, est & genus omnino: genus uerò cùm sit, non omnino erit species. Et genera quidem uniuocè de speciebus prædicātur, species uerò de generibus minimè. Amplius. Genera quidem abundant earum, quæ sub ipsis sunt, specierū continentia: species uerò à generibus abūdant proprijs differentijs. Amplius. Neq; species fiet unquam generalißimum: neq; genus fiet unquam specialißimum. Generis autē, & proprij commune quidem est, sequi species. Nam si homo est, animal est: & si homo est, risibile est. Et æqualiter prædicari genus de speciebus, & proprium de ijs, quæ illo participant, indiuiduis: æqualiter enim & homo, & bos animal est: & Cato, & Cicero risibilis est.

Cūmunia generis & proprij.

Commune autem est etiam uniuocè prædicari genus de proprijs speciebus, et proprium de ijs, quorū est propriū.

In quibus genus, & propriū differāt.

Differunt autem, quoniam genus quidem prius est, posterius uerò proprium. Oportet enim esse animal, dehinc diuidi differētijs, & proprijs. Et genus quidem de pluribus speciebus prædicatur: proprium uerò de una sola specie, cuius est proprium. Amplius: Proprium quidem conuersim prædicatur de eo, cuius est proprium: genus uerò de nullo cōuersim prædicatur. Nam neq; si animal est, homo est: neq; si animal est, risibile est. Sin uerò homo est, risibile est, & econuerso. Amplius. Proprium omni speciei inest, cuius est proprium, & soli, & semper: genus uerò omni quidem speciei inest, cuius fuerit genus, & semper, non autem soli. Amplius. Species quidem interemptæ, nō simul interimunt genera, quorū sunt species: propria uerò interempta, simul interimūt ea, quorum sunt propria: & ijs,

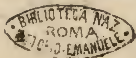
Hic à Græco nunc euariat.

& ijs,quorum sunt propria,interemptis,et ipsa simul interimuntur. Generis uerò, & accidētis commune est,de pluribus(quemadmodum dictum est) prædicari, siue separabilium illud accidens sit, siue inseparabiliū.Etenim moueri,de pluribus:& nigrum de coruis,& de omnibus Aethiopibus, & aliquibus inanimatis prædicatur. Differt autem genus ab accidente: quoniam genus ante speciē est, accidentia uerò speciebus posteriora sunt. Nam etsi inseparabile sumatur accidens,tamen prius est illud,cui accidit,quàm accidens. Et genere quidem quæ participant, æqualiter participant: accidente uerò non æqualiter. Intensionem enim,& remissionem suscipit accidentium participatio,generum uerò minimè. Et accidētia quidem in indiuiduis principaliter subsistunt: genera uerò, & species naturaliter priora sunt indiuiduis substantijs. Et genera quidem in eo,quòd quid est, prædicantur de ijs, quæ sub ipsis sunt: accidētia uerò in eo,quod quale aliquid est, uel quomodo se habeat unumquodq;. Qualis enim est Aethiops interrogatus,dicis,niger: & quemadmodum se Socrates habeat, dicis, quoniam sedet uel ambulat. Genus igitur quo ab alijs quatuor differat,dictum est: contingit autem etiam unumquodque aliorum differre ab alijs quatuor. Quare cùm quinq; quidem sint, unumquodq; autem ab alijs quatuor differat, quater quinque, hoc est uiginti fiunt omnes differentiæ. Sed semper deinceps enumeratis,& secundis quidem una differentia deficientibus(propterea quoniam iam sumpta est)tertijs uerò duabus,quartis uerò tribus,quintis uerò quatuor, decem omnes fiunt. Quatuor,tres,duæ,una.Genus enim quo differt à differētia,& specie,& proprio,& accidente,dictū est.quatuor

In quibus genus,et accidēs conueniant.

In quibus genus & accidēs differant.

Secundis, tertijs, quartis, quintis, quæ secundo sunt loco, tertio, quarto, quin=

to, ita Hermolaus exponit.

igitur differentiæ. Differentia uerò quo differat à genere dictum est, quãdo quo differt genus ab ea dicebatur: reliquum est igitur quo differat differẽtia, à specie, proprio, & accidente dicatur, & fiunt tres. Rursus species quo quidem differat à differentia dictum est, quando quo differt à specie differentia dicebatur: quo etiam differat species à genere dictum est, quando quo differt genus à specie dicebatur: reliquũ est igitur, ut quo differat species à proprio, & accidente dicatur. duæ igitur sunt hæ differentiæ. Proprium autem quo differat ab accidente relinquetur: nam quo à specie, & differentia, & genere differat, prædictum est, in illorum ad ipsum differentijs. Quatuor igitur sumptis generis ad alia differentijs, tribus uerò differentiæ, duabus aũt speciei, una uerò proprij ad accidẽs, decem erunt omnes: quarũ quatuor, quæ sunt generis ad reliqua, superius demonstrauimus.

In quibus species, & differẽtia conueniãt.

Cõmune ergo differẽtiæ & speciei est, æqualiter participari. de homine enim æqualiter participant particulares homines, et rationali differentia. Commune uerò est & semper adesse ijs, quæ illis participant. Semper enim Socrates rationalis est, & semper Socrates homo.

In quibus species, & differẽtia differant.

Proprium autẽ differentiæ quidem est in eo, quod quale est, prædicari: speciei uerò in eo, quod quid est. Nã etsi homo uelut quale quid accipiatur, non tamẽ simpliciter erit quale, sed secundùm id quod generi aduenientes differentiæ eũ constituerunt. Amplius: Differentia quidem in pluribus sæpè speciebus consideratur, quemadmodum quadrupes in pluribus animalibus specie differentibus: species uerò in solis ijs, q̃ sub specie sunt, indiuiduis est. Amplius: Differentia prior est ea specie, quæ est secundum ipsam. Simul enim ablatũ rationale interimit

terimit hominem:homo uerò interemptus, nõ aufert rationale, cùm sit Deus. Amplius: *Differentia quidẽ componitur cũ alia differentia (rationale enim, & mortale cõpositum est in substantia hominis) species uerò speciei non cõponitur, ut gignat aliam aliquam speciem. Quædam enim equa cuidã asino permiscetur ad muli generationẽ: equa autem simpliciter, asino cõposita, nunquam perficeret mulum.* Platonicum.

Differentia uerò, & proprium commune quidẽ habent, æqualiter participari ab ijs, q̃ illis participant. Aequaliter enim rationalia, rationalia sunt: & risibilia, risibilia sunt. Et *semper, et omni adesse cõe utrisq;. Etsi enim curtetur qui bipes est, tamen ad id quod natũ est, semper dicitur: quoniã & risibile in eo, quod natum est, semper dicitur, sed non in eo, quod semper rideat.* In quibus differẽtia & proprium conueniant.

Proprium autẽ differentiæ est, quoniã hæc quidẽ de pluribus speciebus dicitur sæpè, ut rationale de Deo, et homine: Propriũ *uerò dicitur de una sola specie, cuius est propriũ.* Et *differentia quidem illis est consequens, quorum est differentia, sed non conuertitur: propria uerò conuersim prædicãtur de ijs, quorum sunt propria, propter id quod conuertuntur.* In quibus differẽtia & proprium non cõueniant.

Differentiæ autem et accidenti cõe quidem est, de pluribus dici. Commune uerò est et ad ea, quæ sunt inseparabilia accidentia, semper, & omni adesse. Bipes *enim semper adest omni homini, & omnibus coruis nigrum esse similiter.* Differũt *autẽ, quoniam differentia quidẽ continet species, & non continetur (continet.n. rationale Deũ, & hominem) accidentia uerò aliquo quidẽ modo continẽt, eo q in pluribus sint: aliquo uerò modo continentur, eò quòd non unius accidentis susceptibilia sint subiecta, sed pluriũ.* Et *differentia quidẽ intensibilis est, & irremißibilis: acci-* In quibus differentia & accidens conueniant.

dentia uerò magis,et minus suscipiũt. Et *impermixtæ qui dem sunt cõtrariæ differẽtiæ:mixta uerò nonnunquã sunt contraria accidentia. Huiusmodi quidem cõmuniones,& proprietates differẽtiæ,& cæterorum sunt.Species uerò quo quidẽ differt à genere,& differentia dictum est in eo, quod dicebamus quo genus differt à cæteris, et quo differentia differt à cæteris : reliquũ est quo differt à proprio & accidẽte,ut dicatur. Speciei autẽ,& proprij cõmune quidem est adinuicem conuersim prædicari. Nam si homo est,risibile est:et si risibile est,homo est. Risibile uerò quoniã secundùm id quod natum est ridere sumendum,sæpe iã dictum est. Commune autẽ est,æqualiter esse. Aequaliter enim adsunt species ijs,quæ de illis participãt: et propria ijs,quorũ sunt propria. Differt autẽ species à proprio, quoniã species quidẽ potest et aliorum genus esse:propriũ uerò & aliarum specierum esse proprium impoßibile est. Et species quidẽ ante subsistit,quàm proprium:propriũ uerò post fit in specie.Oportet enim hominẽ esse,ut sit risibile. Amplius : Species quidẽ semper actu adest subiecto: proprium uerò aliquando,& potestate. Homo enim semper actu est Socrates:non uerò semper ridet,quãuis natus sit semper ut sit risibilis. Amplius : Quorũ termini sunt differentes,& ipsa sunt differentia. Est autẽ speciei quidem sub genere esse,& de pluribus,& de differentibus numero in eo quod quid est, prædicari, & cætera huiusmodi:proprij uerò,& soli,& omni,& semper adesse. Speciei uerò,et accidentis cõmune quidem est de pluribus prædicari. Raræ uerò sunt aliæ communitates, propterea quòd quàm plurimum distant ab inuicem accidens, & id cui accidit. Propria uerò sunt utriusq;,speciei quidem in eo,quod*

In quibus species, & proprium conueniant.

In quibus species, & proprium differant.

In quibus species & accidẽs conueniant.

In quibus species,et accidẽs differant.

*eo,quod quid eſt,prædicari de ijs, quorum eſt ſpecies:accidentis autem in eo,quod quale quiddã eſt, uel quomodo ſe habens eſt.*Et *unamquanq; ſubſtantiam una quidem ſpecie participare,pluribus autẽ accidentibus,& ſeparabilibus, & inſeparabilibus. Et ſpecies quidem præintelliguntur accidentibus,etſi etiã ſint inſeparabilia (oportet enim eſſe ſubiectũ,ut illi aliquid accidat) accidentia uerò poſterioris generis ſunt,& aduentitiæ naturæ. Et de ſpecie quidem participatio æqualiter eſt,accidentis uerò etſi inſeparabile ſit,nõ æqualiter.* Aethiops.n. Aethiopis *habebit colorẽ uel intenſum amplius,uel remiſſum ſecundum nigredinem.*

R*eſtat autẽ de proprio, & accidente dicere: quo enim proprium à ſpecie,& differentia, & genere differt,dictũ eſt. Commune autem proprio, & inſeparabili accidenti eſt, q̃ præter ea nunquã conſiſtãt illa,in quibus conſiderãtur.*Q*uemadmodũ enim præter riſibile nõ ſubſiſtit homo, ita nec præter nigredinem ſubſiſtit* Aethiops. Et *quẽadmodũ ſemper,& omni adeſt propriũ, ſic & inſeparabile accidens.* D*ifferunt autem,quoniam propriũ uni ſoli ſpeciei adeſt,quemadmodum riſibile homini:inſeparabile uerò accidens,ut nigrum,non ſolùm* Aethiopi, *ſed etiam coruo adeſt,& carboni,& hebeno,& quibuſdã alijs.* A*mplius:* P*roprium conuerſim prædicatur de eo,cuius eſt propriũ, & æqualiter: inſeparabile uerò accidens conuerſim non prædicatur.* Et *proprij quidẽ æqualis eſt participatio: accidentium uerò uel magis,uel minus. Sunt quidẽ aliæ cõmunitates,uel proprietates eorũ,quæ dicta ſunt:ſed ſufficiunt etiam hæc ad diſcretionem eorum, communitatisq; traditionem.*

In quibus ꝓprium, & accidens conueniant.

In quibus proprium, & accidens differant.

I*ntroductionis quinq; uocum* P*orphyrij* F*inis.*

IN ARI-

IN ARISTOTELIS STAGIRItæ categorias, Angeli Politiani Argumentum.

ECCE autem magnus ille Peripateticorum princeps, prima nobis rerum genera proponit, quæ prædicamenta dicimus. Sed Aequiuoca prius esse docet, quibus idem nomen, ratio nō eadem: nam si ratio quoq; sit eadem, dici Vniuoca: sicuti etiam Denominatiua, quæ ab origine ipsa, qua producantur, solo differant casu. Dici quædam iunctim, quædam separatim. Dici aliqua de subiecto, quæ in subiecto non sint. Esse aliqua in subiecto, quæ de subiecto non dicantur. Competere utrunque alijs, competere alijs neutrum. Diuersas esse diuersorum generum species, quæ deinceps in serie non sint: nam in serie si fuerint, non esse interdum diuersas. Quæ separatim dicantur, substantiam, quantum, quale, ad aliquid, ubi, quando, iacere, habere, facere, pati, vocat. Substantiam primam decernit, quæ de subiecto non dicatur, secundam, quæ dicatur. Quæ de subiecto dicantur, ea nomen illi & rationem: quæ in subiecto sint, nunquàm rationem, sæpe nec nomen communicare, cætera vel de primis dici, vel in primis esse substantijs. Ergo his sublatis omnia tolli. De secundis, magis esse eam substantiam, quæ primæ uicinior. Atque vt prima se habeat ad reliqua, sic species ad genus. Nec magis vnam speciem substantiam esse, quàm alteram: de ijs loquor, quæ tantum species, non & genera: sicut nec vnam aliquam primam magis altera esse substantiam. Atque vt prima se in dicendo habeat ad reliqua, sic ad accidentia species earum & genera. Commune vtriusque substantiæ id esse, vt in subiecto non sit. Tam nomen secundæ, quàm rationem de prima dici. Quod idem tamen & differentijs competat, quæ in subiecto quoque sint, sed vt partes. Atque ab vtrisque, hoc est & substantijs & differentijs, dici vniuoce omnia: sed primam substantiam significare hoc aliquid, secundam quale quid potius, hoc est, non quale penitus, sed quatenus ad substantiam pertineat. Nihil his esse contrarium: sed nec quanto ipsi, certo præsertim. Quodq; substātia sit, id illam nec magis esse, nec minus. Proprium tamen illius esse, vt eadem numero contraria suscipiat, nequaquam mutationis expers, ne quæstionem vel oratio moueat, vel opinio. Quantum verò esse aut discretum, aut continuum: rursus aut habere partium inter se positum, aut non habere. Discretum, quod nullo communi termino iungatur, vt numerus, vt oratio.

oratio. Continuum, quod huic diuersum, vt linea, superficies, corpus, tempus, locus. Nam partium positu constare lineam, superficiem, solidum, non constare numerum, tempus, orationem, quando in his ordo sit potius. Quidquid præterea quantum dicatur, horum similitudine dici. Nihil huic esse contrarium, nec enim obstare magnum & paruũ. Nam & esse ad aliquid, & vacare contrario: nisi si quis de loco ambigat. Nec autem recipere magis, aut minus. Proprium tamen quantum esse, quod æquale vocamus, & inæquale. Ad aliquid illa quidem putari, quæ quod ipsa sunt, esse aliorum dicãtur, vel alio quouis pacto. Suscipere contrarium, suscipere magis & minus. Qanquam nec omnia reciproca esse, nec vno tamen casu. Vt autem reciproca negentur quædam, reddentium fieri vitio. Quare interdum fingenda vocabula: nec ad accidens tamen, sed referendum esse ad illa ipsa, ad quæ dicuntur. vbi sublatis etiam cæteris, recurrere. nam ex ijs pleraque simul esse. Nullas reuera substantias esse ad aliquid, si rectè voces. Ad aliquid, hoc est quod hoc ipso sit, quoniam aliquo pacto se ad aliquid habeat. quare altero ad liquidum cognito, protinus & alterum cognosci. Qualitatem deinde, qua dicamur quales, in habitu & dispositione consistere, quarum sola discrimen diuturnitas faciat. item in naturali quadam facultate, et facultatis eius vacuitate. In affectiuis qualitatibus, quas & affectiones quidam vocant, quæ vel sensus afficiũt, vel ex effectionibus oriuntur. At si maneant, affectiuæ qualitates: si protinus abeant, affectiones potius nominentur, quũ ab his quales non dicimur. Postremò in forma cuiusque, & figura, quibus densum tamen & rarum non adnumeres, vt quæ magis positu contineantur. Denominationes hinc produci, nisi si vocabula desint. interdum verò ne tũ quidem, cùm presto sunt. Cæterum contraria non qualitatibus modò, sed & qualibus esse: nec omnibus tamen. ac si alterum quale sit ex contrarijs, esse item & alterum: magisq́; suscipere & minus, nec vbique tamen. Qualitatis esse proprium, simile ac dissimile. Et cùm singularia in qualitatibus sint, vnde quales appellamur, genera ipsa interdum ad aliquid esse: nec absurdum tamen, vt duobus idem generibus adscribatur. Reliqua in vnum quasi fasciculum prædicamenta colliguntur. Facere enim, & Pati contrarijs offeruntur, quæ magis etiam, minusq́; suscipiãt. Iacere ipsum denominatur positionibus tantùm quatuor, alia prorsus vt manifesta dissimulantur. Oppositis immoratur Aristoteles, quæ sint aut ad aliquid, aut contraria, aut quale habitus, & priuatio, aut quale dedicatio & abdicatio. Plurimum verò vt inuicem differãt. Nam ad aliquid ipsum quòd sunt oppositorum dici, aut quo alio pacto:

Contraria

Contraria non item, sed hoc ipsum contraria, quæ si eiusmodi sint, vt necesse alterum sit esse, medio carere: alioqui non carere. sed medijs esse aliquibus nomen, aliquibus fieri, si extrema negaris. Priuationem circa idem suapte natura versari, & habitum, nec enim alibi esse priuationem, quàm ibi naturaliter habitus. aliudq; priuationem, & habitum, quàm quòd priuatum fuisse, aut habere habitum dicitur, quanquam vtrobique oppositio. Sic aliud esse dedicationem & abdicationem. aliud quodcunque his subest, oppositionis tamen eũdem modum. Nõ easdem esse priuationis habitusq; oppositiones, quæ ad aliquid sint. quoniam illæ nec alterius dicuntur, quod sunt, nec retrò aguntur. Non item eadem, quæ contrariorum. nam nec necesse illa alterum inesse, vt contrarijs quibusdam, & inesse omnibus aliquando: quòd nunquam his euenit contrarijs, quæ medio vacent. Addit & illud, non posse regredi ad habitum priuationem. Denique abesse à dedicatione abdicationeq; quibus veri falsiq; necessitas insit. necessitas illa, inquam, quæ nec contraria tangit, nec illa quæ ad aliquid. quanquàm aliter id in contrarijs, sed iunctim prolatis apparet. Postremò contraria circa idem genus versari, quin potius aut esse in eodem genere, aut in generibus contrarijs, aut ipsamet esse genera. Docet & illud vocabulũ Prius, aut tempore dici, aut cum retrò si agas, esse alterum non probetur, aut ordine, aut dignitate, aut quoniam sit alteri causa. Vocabulum Simul, vel tempore, vel natura, sed citra causam: vel quoniam sub eodem genere sectione eadem contrà partiaris. Sex esse Motus species, generationem, corruptionem, incrementum, decrementum, variationem, loci mutationem. Motui quietem contrariam, corruptioni generationem, decremento incrementum: loci mutationi, mutationem alteram in cõtrarium locum. Variationi vel nihil, vel qualitatis pausam, vel qualitatis in contrarium mutationem. Quum illud habere, nunc vt ad habitum dispositionemq; referri, nunc vt ad quãtum, nunc vt ad aliquod circa corpus, aut in corporis particula, nunc vt ad partem, nunc vt ad id quod in vase, nunc vt ad possessionem, nunc ad exemplum illud quo vxor virum, vir habere vxorem dicatur. Atque hactenus in prædicamentis.

CATEGORIARVM PRAEDICAMENTORVMVE ARISTOTELIS LIBER, diuo Seuerino Boëthio interprete.

De æquiuocis, vniuocis, & denominatiuis.

CAPVT I.

a *EQVIVOCA dicuntur, quorum nomen solùm commune est, secundùm nomen verò substantiæ ratio diuersa: ut animal, & homo, & quod pi-ctum est.* Horũ enim solum nomen commune est, secundùm nomen uerò substãtiæ ratio diuersa. *Si enim quis aßignet quid sit eorum utrunq; quo animal est, propriam aßignabit utriusq; rationem. Vniuoca uerò dicuntur, quorũ nomen commune est, & secundùm nomen eadem substantiæ ratio: ut animal & homo, atq; bos. cõmuni enim nomine, horum utrunq; animal nuncupatur, & est ratio substantiæ eadẽ. Si quis enim aßignet utriusq; rationẽ, quid utrũque est quo animal est, eandem aßignabit rationem. Denominatiua uerò dicuntur, quæcunq; ab aliquo, solo differentia casu, secundùm nomen habent appellationem: ut à grammatica grammaticus, & à fortitudine fortis.*

Definitio æquiuocorum.

Hìc ratio pro definitione accipitur.

Definitio vniuocorum.

Definitio denominatiuorum.

De complexis, & incomplexis. CAP. II.

EORVM quæ dicuntur, alia quidem secundùm complexionem dicuntur, alia uerò sine cõplexione. Et ea igitur, quæ secundùm complexionem dicuntur, sunt: ut homo currit, homo uincit. Ea uerò, quæ sine complexione dicũtur, sunt: ut homo, bos, currit, uincit. Eorũ quæ sunt, alia de subiecto aliquo dicuntur, in subiecto uerò nullo sunt, ut homo de subiecto quidem dicitur quodam homine, in subie-

Dici de subiecto, hìc aliud non est, quàm superius de inferiori prædicari.

cto verò nullo est. Alia autem in subiecto quidem sunt, de subiecto autem nullo dicuntur. In subiecto uerò esse dico, quòd cùm in aliquo sit, non sicut quædam pars, impoßibile est esse sine eo, in quo est: ut quædam grammatica in subiecto quidem est, in anima, de subiecto uerò nullo dicitur. Et hoc album in subiecto quidẽ est corpore. omnis enim color in corpore est. Alia uerò de subiecto dicuntur, & in subiecto sunt: ut scientia in subiecto quidem est, in anima: de subiecto uerò dicitur, ut de grammatica. Alia uerò neq; in subiecto sunt, neq; de subiecto aliquo dicuntur, ut quidam homo, & quidam equus. Nihil enim talium neq; in subiecto est, neq; de subiecto aliquo dicitur. Simpliciter autem quæ sunt indiuidua, & numero singularia, de subiecto nullo dicuntur: in subiecto autem nihil aliqua prohibet esse: quædam enim grammatica in subiecto est, at de subiecto nullo dicitur.

De regulis. CAPVT III.

Regula 1 QVANDO *alterũ de altero prædicatur ut de subiecto: quæcunq; de eo, quod prædicatur, dicuntur, omnia etiam de subiecto dicentur: Vt homo de homine quodam prædicatur, animal uero de homine, ergo & de quodam homine animal prædicabitur. quidam enim homo, & homo est, & animal.*

Regula 2 *Diuersorum generum & non subalternatim positorum, diuersæ sunt species, & differentiæ: ut animalis, & scientiæ. Animalis enim differentiæ sunt, greßibile, bipes, & uolatile, et aquatile. Scientiæ uerò nulla earũ est: neq; enim scientia à scientia differt, in eo quòd bipes est. Subalternorum uerò generũ, nihil prohibet easdem esse differentias: superiora enim de ijs, quæ sub ipsis sunt generibus prædicantur: quare quæcunq; differentiæ*

tiæ prædicati fuerint, eædem erunt etiam subiecti.

De decem prædicamentis generatim. CAPVT IIII.

EORVM *quæ secundùm nullam complexionem dicuntur: singulum, aut Substantiam significat, aut Quantitatẽ, aut Qualitatem, aut ad Aliquid, aut Vbi, aut Quando, aut Situm esse, aut Habere, aut Agere, aut Pati. Est autem Substantia quidem, ut figuraliter dicatur, ut homo, equus. Quantitas autem, ut bicubitum, tricubitum. Qualitas, ut album, grammaticum. Ad aliquid, ut duplum, dimidium, maius. Vbi uerò, in foro, in Lycio. Quando autẽ, ut heri, superiore anno. Situm uerò esse, ut iacet, sedet. Habere autem, ut calceatum esse, armatum esse. Agere uerò, ut secare, urere. Pati, ut secari, uri. Singula igitur eorũ, quæ dicta sunt, ipsa quidem secundùm, se in nulla affirmatione dicuntur, uel negatione. Horum autem ad seinuicem complexione, affirmatio, uel negatio fit. Videtur autem omnis affirmatio uel uera, uel falsa esse: eorum autem, quæ secundùm nullam complexionem dicuntur, nullum neq; uerum, neq; falsum est: ut homo, album, currit, uincit.*

Diuisio.

Decẽ genera generalissima

Conclusio.

De substantia. CAPVT V.

SVBSTANTIA *autem quæ propriè, & principaliter, & maximè dicitur, est quæ neq; de subiecto aliquo dicitur, neq; in subiecto aliquo est: ut quidam homo, & quidam equus. Secundæ autem substantiæ dicuntur species, in quibus eæ (quæ principaliter substantiæ dicuntur) insunt, & eæ quidem, & harum specierum genera: ut quidã homo, in specie quidẽ est in homine, genus uerò speciei animal est.*

Definitio substãtiæ primæ.

Definitio secundæ substãtiæ.

mal est. secundæ igitur hæ substantiæ dicuntur: ut est homo, atq; animal. Manifestum est autem ex iis, quæ dicta sunt, quoniam eorum quæ de subiecto dicuntur, necesse est & nomen, & rationem de subiecto prædicari: ut homo de subiecto quodam homine dicitur, prædicatur etiam & nomen: hominem enim de quodam homine prædicabis, & ratio quoq; hominis de quodam homine prædicabitur. quidã enim homo, & homo est, & animal rationale, mortale: quare & nomen, & ratio de subiecto prædicabitur. Eorũ uerò quæ in subiecto sunt, in plurimis quidem neq; nomen, neq; ratio prædicabitur de subiecto: in aliquibus autem nomen quidem nihil prohibet prædicari aliquando de subiecto, rationem uerò impossibile est: ut album cùm in subiecto sit corpore, prædicatur de subiecto (dicitur enim corpus album) ratio uerò albi nũquam de corpore prædicabitur. Alia uerò omnia aut de subiectis dicuntur primis substantiis, aut in subiectis eis sunt. Hoc autem manifestum ex iis. quæ per singula proponuntur: ut animal de homine prædicatur, ergo & de quodam homine animal prædicabitur. Nam si de nullo quorundam hominum, neq; omnino de homine. Rursus color in corpore est, ergo & in quodã corpore. Nam si non in aliquo esset singulorum, nec omnino in corpore. quare alia omnia aut de subiectis primis dicuntur substantiis, aut in subiectis eis sunt. Non ergo existẽtibus primis substantiis, impossibile est aliquid aliorum esse. Omnia enim alia aut prædicantur de eis, aut in subiectis eis sunt: quare non existentibus primis substantiis, impossibile est aliorũ aliquid esse. Secundarũ uerò substantiarum, magis substantia est species, quàm genus. Propinquior enim est primæ substantiæ: si quis. n. assignet primã substantiam

[Margin notes: "Conclusio 1" beside "mo, atq; animal"; "Corollariũ." beside "tur substantiis"; "Conclusio 2" beside "possibile est aliorũ"]

ſubſtantiam quid eſt,euidentius,& cõuenientius aßignabit ſpeciem, quàm genus aßignans: ut hominem quẽdam manifeſtius aßignabit,hominem,quam animal aßignans. Illud enim propriũ magis cuiuſdam hominis, hoc autem cõmunius.Et cum quandam arborem aßignauerit,manifeſtius aßignabit aßignando arborẽ,quàm plantã. Amplius: Primæ ſubſtantiæ ideo quòd alijs omnibus ſubijciuntur,& omnia alia uel de ipſis prædicantur,uel in ipſis ſunt,propter hoc maximè ſubſtantiæ primæ dicũtur. Quemadmodum autẽ primæ ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habent, ſic & ſpecies ad genus ſe habet. Subijcitur enim ſpecies generi,genera enim de ſpeciebus prædicãtur: ſpecies autẽ cum generibus non conuertuntur.Quare et ex his ſpecies genere magis ſubſtantia eſt. Ipſarũ uerò ſpecierum,quæcunq; non ſunt genera,nihil magis alterũ altero ſubſtantia eſt. Nibil enim familiarius aßignabis de quodã homine,hominem aßignãdo,quàm de quodã equo, equum. Similiter autẽ & in primis ſubſtantijs,nihil magis alterum altero ſubſtantia eſt. Nihil enim magis quidã homo ſubſtantia eſt, quàm quidã bos. Meritò autẽ poſt primas ſubſtantias, ſola aliorũ omnium ſpecies, & genera ſecundæ ſubſtãtiæ dicuntur: ſola enim hæc, eorũ quæ prædicãtur, primam ſubſtantiã indicant. Quẽdam enim hominẽ ſi quis aßignauerit quid eſt, ſpeciẽ quidẽ,quã genus,aßignãdo familiarius demõſtrabit, & manifeſtius faciet,hominẽ aßignãdo,quàm animal. Aliorum uerò omnium quicquid aßignauerit quis,aßignabit extraneè, uelut album, aut currit, aut aliud quodcũq; taliũ aßignãs: quare meritò hæ ſolæ aliorum ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur. Amplius:Primæ ſubſtãtiæ eò ꝙ alijs omnibus ſubijciuntur,

Concluſio 3

Concluſio 4

Concluſio 5

ciuntur, & omnia alia de illis prædicantur, uel in ipsis sunt, proprijßimæ subſtātiæ dicuntur. Sicut autē primæ substantiæ ad alia omnia se habent, ita genera, & species primarum substantiarū ad reliqua omnia se habent: de his enim reliqua omnia prædicantur: quendā enim hominem dices grammaticum esse, ergo & hominē, & animal grammaticum dices. Similiter autem & in alijs. Com-
Commu. 1 *mune autē omni substantiæ, est in subiecto nō esse. Prima nanq; subſtātia, nec in subiecto est, nec de subiecto aliquo dicitur. Secundarum uerò substantiarū constat quidem etiam, sic, quia nulla est in subiecto. Homo enim de subiecto quidem quodam homine dicitur, in subiecto uerò nullo est, neq; enim in quodā homine homo est: similiter autem & animal de subiecto quidem dicitur quodam homine, nō etiam est animal in quodam homine. Amplius: Eorum, quæ in subiecto sunt, nomen quidē de subiecto aliquando nihil prohibet prædicari, rationem uerò impoßibile est: secundarū uerò substantiarum de subiecto ratio prædicatur, & nomen: rationem autem hominis de quodā homine prædicabis: et animalis similiter. Quare non erit eorū substantia, quæ sunt in subiecto. Non est autem propriū substantiæ hoc, sed & differentia eorū est, quæ non sunt in subiecto. Bipes enim, et greßibile de subiecto quidem quodā homine dicitur, in subiecto uerò nullo est: neq; enim in homine est bipes, neq; greßibile: ratio quoq; differentiæ de illo prædicatur, de quocunq; ipsa differentia dicitur. Velut si greßibile de homine prædicatur, & ratio greßibilis de homine prædicabitur: est enim homo*
Dubium. *greßibilis. Non uos uerò conturbent substantiarū partes, quæ ita sunt in toto, quasi in subiecto sint, ne fortè co-*

gamur eas non esse substantias confiteri: non enim sic in subiecto esse dicebātur, quasi partes essent. Inest autem substantijs, & differentijs omnia uniuocè prædicari. Omnia enim quæ ab his prædicata sumuntur, aut de indiuiduis prædicantur, aut de speciebus. à prima nanque substantia nulla est prædicatio: de nullo enim subiecto dicitur: secundarum uerò substātiarum species quidem de indiuiduo prædicatur, genus uerò & de specie, & de indiuiduo. Similiter autē & differentiæ, & de speciebus, & de indiuiduis prædicantur: & rationem quoq; suscipiunt primæ substātiæ specierum, & generū, & species generis. Quæcunq; enim de prædicato dicūtur, eadem et de subiecto dicentur. Similiter autem rationē differentiarum suscipiunt species, & indiuidua. Vniuoca autē sunt, quorum & nomen commune est, & ratio eadem: quare omnia quæ à substantijs, et differētijs sunt, uniuocè prædicantur. Omnis autem substantia uidetur hoc aliquid significare, & in primis igitur substantijs indubitabile, & uerum est, quoniam hoc aliquid significant. Indiuiduum enim, & unum numero est, quod significatur. In secundis uerò substantijs uidetur quidem similiter propter appellationis figuram hoc aliquid significare, quādo quis dixerit hominem, uel animal, non tamen uerum est, sed magis quale aliquid significant: neq; enim unum est quod subiectum est, quemadmodum primæ substantiæ, sed de pluribus homo dicitur, & animal. Non autem simpliciter quale quid significat, quemadmodum album (nihil enim aliud significat album, quàm qualitatem) at species, & genus circa substantiā qualitatem determinant, qualē enim quādam substantiam significant: plus autē in genere determi

Communitas 2

Communitas 3

natio sit, quàm in specie: dicens enim animal, plus comple
Commu. 4 ctitur, quàm qui hominem. Inest autem substantijs nihil illis esse contrariũ. Primæ enim substantiæ quid erit contrarium? ut cuidam homini, uel cuidam animali, nihil est contrariũ. At uerò nec homini, nec animali aliquid est cõ
Commu. 5 trarium. Non est autem hoc substantiæ proprium, sed etiã multorum aliorum, ut quantitati: bicubito enim, uel tricubito nihil est contrariũ: at uerò nec decem, nec alicui talium: nisi fortè quis multũ pauco dicat esse contrarium, uel magnum paruo. Determinatorũ uerò quantorum nullũ nulli est contrarium. Videtur autem substantia non suscipere magis & minus. Dico autem non, quoniam substantia non est à substantia magis & minus substantia (hoc enim dictũ est quoniam est) sed quoniã unaquæq; substantia hoc ipsum quod est, nõ dicitur magis et minus: ut si est hæc substantia, homo, non erit magis & minus homo, nec ipse à seipso, nec alter ab altero, non enim est alter altero magis homo, sicut est albũ alterum altero magis album, & alterum altero magis bonũ: sed et ipsum à se magis & minus dicitur: ut corpus cùm sit album, magis nunc album esse dicetur, quàm prius: et cùm calidum sit, magis & minus calidũ dicitur. Substantia uerò non dicitur magis neq; minus: nihil enim homo magis nunc homo, quàm prius dicitur: neq; aliorum quicquam quæ substantiæ sunt: quapropter non recipiet substãtia
Commu. 6 magis & minus. Maximè uerò proprium substãtiæ esse uidetur, quod cùm unum, & idem numero sit, contrariorum susceptiuum esse: ut in alijs quidem non habet quisquam quod proferat, quæcunq; non sunt substantiæ, quod cùm sit unũ numero, susceptibile cõtrariorum sit: uelut

Quòd quantitati nihil sit cõtrarium, fusius videbitur in prædicamẽto quãtitatis. *Nullum nulli est cõtrariũ. duæ negationes negãt, & tãtum est, ac si dicatur, nullum alij cuilibet est cõtrarium.*

uelut color,qui est unus, & idem numero,nõ dicitur albus,& niger: neq; eadem actio, & una numero, praua, & studiosa. similiter autem et in alijs quæcunq; nõ sunt substantiæ. Substantia uerò cùm unum, & idem numero sit,capax contrariorum est:ut quidam homo,cum unus, & idem sit,aliquando quidem albus, alquando fit niger, & calidus, & frigidus:& prauus,& studiosus: in alijs autem nullis, aliquid tale uidetur. Nisi quis forsitan instet,dicens orationem, & opinionem contrariorum esse susceptibilia:eadem enim oratio uera,& falsa uidetur esse:ueluti si uera sit oratio, sedere quendã, eo surgente ipsa eadem falsa erit. similiter autẽ & de opinione, si quis enim uerũ putet aliquem sedere,surgẽte eo falsò putabit eandem,de eodẽ opinionem habens.Sed & si quis hoc suscipiat, tamen modo differt: nam ea, quæ in substantijs sunt,ipsa quidẽ mutata susceptibilia sunt contrariorum. Frigidũ enim ex calido factum mutatũ est (alteratum enim est)& nigrũ ex albo, & studiosum ex prauo: similiter autẽ & in alijs unumquodq; eorũ mutationem suscipiens, susceptibile contrariorum est.Oratio nanq;, et opinio,ipsa quidem immobilia omnino perseuerãt:cùm uerò res mouetur,cõtraria circa ipsam fiunt.Oratio nanq; eius,quod sedeat aliquis,permanet eadem: cùm uerò res mota sit,aliquando quidem uera, aliquando autẽ falsa dicitur.Similiter autem est in opinione, quapropter saltem hoc modo,proprium substantiæ est,ut secundùm mutationem suijpsius susceptibilis sit contrariorum. Si quis autẽ recipiat etiam hæc,orationem,& opinionẽ susceptibilia esse contrariorum,non est hoc uerũ.Oratio nanq;,& opinio non in eo quòd ipsa aliquid recipiant, contrariorũ

Obiectio.

susceptibilia esse dicuntur, sed eo quòd circa alterum aliqua paßio facta sit. nam in eo quòd res est, aut nõ est, in eo etiã oratio uera, uel falsa esse dicitur, nõ in eo quòd ipsa susceptibilis sit contrariorum. Simpliciter enim à nullo, neq; oratio, neq; opinio mouetur: quapropter nõ erũt susceptibilia contrariorũ, cùm nulla contrarij sit paßio in eis facta: uerùm substantia in eo quòd ipsa cõtraria recipiat, in hoc susceptibilis esse contrariorũ dicitur. Languorem enim, & sanitatem suscipit, & candorem, & nigredinem, & unumquodq; talium ipsa suscipiendo, contrariorum susceptibilis esse dicitur. Quare propriũ erit substantiæ hoc, quòd cùm unum, & idem numero sit, secundùm suijpsius mutationem, susceptibilem contrariorum esse. De substantia quidem hæc dicta sunt.

De quantitate. CAP. VI.

Diuisio quãtitatis prima.

QVANTITATIS *autem, aliud est continuũ, aliud est discretum: & aliud quidem ex habentibus positionẽ ad seinuicem in ipsis, partibus constat: aliud autẽ ex non habentibus positionem. Est autem discreta quantitas, ut numerus & oratio: continua uerò, ut linea, superficies, corpus. amplius autem præter hæc tẽpus, & locus. Partium etenim numeri nullus est communis terminus, ad quẽ copulantur partes eius. ut quinq; si sunt denarij partes, ad nullum terminum communem copulantur quinq; & quinq;, sed semper discreta sunt: & tria, & septẽ ad nullum communem terminum copulantur. Neq; omnino habeas in numero communem terminum partium accipere, sed semper discretæ & separatæ sunt: quapropter numerus quidem discretorum est. Similiter autem & oratio*

tio discretorum est. Quòd etenim quātitas est oratio, manifestum est: mensuratur enim syllaba breui, & lōga. dico autem cum uoce orationem factam: ad nullum enim cōem terminum particulæ eius copulantur, non enim est cōmunis terminus ad quem syllabæ copulentur, sed unaquæq; diuisa est, ipsa secundum seipsam. Linea *uerò continuum est: est enim sumere cōem terminum, ad quem partes eius copulantur, id est, punctū: & superficiei, lineam. Plani nanq; partes ad aliquem cōem terminum copulantur. Similiter autē & in corpore habeas sumere communem terminum, lineā, uel superficiē, ad quā corporis partes copulantur.* Est *autem talium et* Tempus, & Locus: *præsens enim tēpus, copulatur ad præteritū, & ad futurum.* Rursus *locus continuorū est: locum enim quædam partes corporis obtinēt, quæ ad cōmunem terminum copulantur. ergo & loci partes, quæ obtinent singulas corporis partes, ad eundem cōem terminum copulantur, ad quem & corporis partes: quapropter cōtinuus erit et locus. Ad unum enim cōmunem terminum eius partes copulantur. Amplius autē:* Alia *quidē constant ex partibus, quæ in eis sunt, positionem habētibus ad seinuicem: alia autē ex non habētibus positionē. ut lineæ quidē partes positionem habēt ad seinuicem: singulū nanq; eorum situm est alicubi, & habes unde sumas, & aßignes ubi unumquodq; sitū est in plano, & ad quā partem reliquarum copulatur. similiter autē & partes plani positionē habent aliquam: similiter nanq; aßignetur unumquodq; ubi iacet, & quæ copulantur ad seinuicē: sed & soliditatis quoq; similiter & loci.* In *numero autem non poßit quisquam ostendere, quemadmodum partes eius positionem*

Locus à superficie non differt, vide Aristot. in. 4. Physic.

Diuisio quātitatis secunda.

Ad positionē tria requiruntur, ordo partiū, permanentia, & cōtinua

tio ad aliquē terminum cō munem.

nem aliquam habent ad seinuicem, aut ubi iacet, aut quæ partes ad seinuicem connectuntur: neq; ea quæ temporis sunt, nihil enim permanēt partes temporis. Quod autem non est permanens, quomodo positionem aliquam habebit? Sed magis ordinem quendam particularū dices habere, quòd aliud quidem prius sit temporis, aliud uerò posterius. Sed & de numero similiter, eo quòd prius numeratur unus, quàm duo, & duo quàm tria, & sic habebūt aliquem ordinem, positionem uerò nō multum accipies. Sed & oratio similiter, nihil enim permanent partes eius: sed dictū est, & non potest hoc amplius assumi. Quapropter nō erit ulla positio partium eius, siquidem nihil permanent. Igitur alia ex habentibus positionem partibus constāt, alia ex non habentibus positionem. Propriè autem quanta dicuntur, quæ dicta sunt: alia uerò omnia

Conclusio. *secundùm accidens. Ad hæc enim aspicientes, & alia dicimus quanta: ut multum dicitur album: eo quòd superficies multa sit: & actio longa, eo quòd tempus multum sit, & motus multus.* Neq; *enim horum singulum, per se quantum dicitur: ut si quis assignet quāta actio est, tempore definiet annuam, uel sic aliquo modo assignans: & album quantū quid sit assignans, superficie definiet: quanta enim fuerit superficies, tantum album esse dicet. Quare sola propriè, et secundùm seipsa dicūtur quanta, quæ dicta sunt: aliorum uerò nihil per se: sed si fortè, per accidens.*

Commu. 1 *cidens. Amplius: Quantitati uerò, nihil est contrarium. In definitis enim manifestum est, quoniam nihil est contrarium: ut bicubito, uel tricubito, uel superficiei,*

Instantia 1 *uel alicui talium: nihil enim illis est contrarium.* Ni*si quis fortè dicat multum pauco esse contrarium: uel*

magnum

magnum paruo. Horum autē nihil est quātitas, sed magis ad aliquid. Nihil enim per seipsum magnum, uel paruum dicitur, sed eo quòd ad alterum refertur: ut mons quidē paruus dicitur, milium uerò magnū, eo quòd hoc ijs quæ sunt sui generis, maius sit. illud ijs, quæ sui sunt generis, minus: ergo ad aliud est eorū relatio. Nam si per seipsum magnum, uel paruum diceretur, nunquam mons quidem aliquando paruus, milium uerò magnum diceretur. Rursus in uico quidem plures homines esse dicimus, Athenis uerò paucos, cùm sint illis multò plures: & in domo quidem multos, in theatro uerò paucos, cùm sint plures. Amplius: Bicubitum uerò, & tricubitum, & unumquodque talium quantitatem significat: magnum uerò uel paruum non significat quantitatē, sed magis ad aliquid, quoniam ad aliud consideratur magnum & paruum: quare manifestum est, quoniam hæc ad aliquid dicuntur. Amplius: Siue aliquis ponat quantitates esse hæc, siue non ponat, nihil illis contrarium est: quod enim non potest sumi per seipsum, sed ad solam alterius relationem refertur, quomodo huic aliquid erit contrarium? Amplius: Si sunt magnum, & paruū contraria, contingit enim simul contraria suscipere, & ea ipsa contraria, cōtingit enim simul idem paruum esse, & magnū: est enim ad hoc quidem paruum, ad aliud uerò ipsum magnum: quare idem & paruum & magnum eodem tempore esse contingit, quare simul contraria suscipit: sed nihil est quod uideatur simul contraria suscipere posse. Vt in substantia quidem, susceptibilis enim contrariorum esse uidetur: sed nullus simul sanus est, & æger: neq; albus, & niger est simul: nihilq; aliud simul contraria suscipiet. Et eadem si-

bijpsis

bijpſis continget eſſe contraria: nam ſi eſt magnum paruo contrarium, ipſum autem idem ſimul eſt magnum, & paruum, ipſum ſibi erit contrarium: ſed impoßibile eſt aliquid ſibijpſi eſſe contrarium. non eſt igitur magnum paruo contrarium, neq; multum pauco: quare uel ſi non ad aliquid hæc quis dicat, ſed quantitatis, nihil contrariũ

Inſtantia 2 *habebunt*. *Maximè autem circa locum eſſe uidetur cõtrarietas quantitatis: ſurſum enim ei, quod eſt deorſum, contrarium ponunt, locum qui in medio eſt deorſum dicentes, eo quòd plurima diſtantia eſt medietatis ad mundi terminos*. *Videntur & aliorum contrariorum ab his afferre definitionem: quæ enim plurimum à ſeinuicem*

Commu. 2 *diſtant ſub eodem genere, contraria eſſe definiunt*. *Non uidetur autem quantitas ſuſcipere magis & minus, ut bicubitum: neq; enim aliud eſt alio magis bicubitum: neq; in numero, ut tria quàm quinq; nihil magis dicuntur, uel quinq; magis quam tria: nec tempus aliud magis & minus dicitur tempus: nec in ullo eorum, quæ dicta ſunt, omnino magis & minus dicitur: quare quantitas non ſu-*

Commu. 3 *ſcipit magis & minus*. *Proprium autem maximè quantitatis eſt, quòd æquale, et inæquale dicitur. Singula quæque enim earum, quæ dictæ ſunt quantitatum, æqualis, et inæqualis dicitur: ut corpus, æquale et inæquale dicitur: & numerus, & tempus, æquale, & inæquale: & oratio, æqualis, & inæqualis: ſimiliter autem & in alijs, quæ dicta ſunt, unumquodque æquale & inæquale dicitur. In cæteris uerò quæ quantitates non ſunt, nõ multũ uidebitur æquale, & inæquale dici: ut diſpoſitio æqualis, & inæqualis non multum dicitur: ſed magis ſimilis, et diſsimilis. & album æquale, & inæquale non multum di-*

citur,

citur, sed simile, uel dißimile. Quare quantitatis maximè sit proprium, æquale & inæquale dici.

De ad aliquid. CAPVT VII.

AD *aliquid uerò talia dicũtur, quæcunq; hoc ipsum quod sunt, aliorum esse dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud. Vt maius hoc ipsum quod est altero dicitur, aliquo enim maius dicitur: & duplum alterius dicitur hoc ipsum quod est, alicuius enim duplum dicitur: similiter autem & alia quæcunq; huiusmodi sunt.* At uerò *sunt etiam & hæc ad aliquid, ut habitus, dispositio, scientia, sensus, & positio. Hæc enim omnia, quæ dicta sunt, hæc ipsa quæ sunt, aliorum esse dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud, & nõ ad aliud quiddam.* Habitus *enim alicuius habitus esse dicitur, & scientia alicuius scientia, et positio alicuius positio, & alia quidem similiter.* Ad *aliquid igitur sunt, quæcunq; hoc ipsum quod sunt, aliorum esse dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud: ut mons magnus dicitur ad alium montem (magnum enim ad aliquid dicitur) & simile alicui simile, & cætera talia similiter ad aliquid dicuntur. Sunt autem & accubitus, & statio, & seßio positiones quædam, positiones uerò ad aliquid sunt: iacere autem, et stare, uel sedere, ipsa quidem non sunt positiones, denominatiuè uerò dicuntur ab ijs (quæ dictæ sunt) positionibus.* Inest *autem contrarietas in ijs, quæ sunt ad aliquid: ut uirtus uitio contrarium, cùm sit utrunque eorum ad aliquid: & scientia ignorantiæ.* Non *autem omnibus ijs, quæ sunt ad aliquid, insunt contraria: duplo enim nihil est contrarium, neque dimidio, neque ulli talium.* Videntur *autem magis & minus*

Definitio 1

Commu. 1

Commu. 2

ea,

ea, quæ ad aliquid sunt, suscipere. Simile enim, & dissimile magis & minus dicitur: & æquale, & inæquale magis & minus dicitur: cùm utrunque sit ad aliquid. Simile enim alicui simile dicitur, & inæquale alicui inæquale. Non autem omnia, quæ sunt ad aliquid, suscipiunt magis & minus: duplum enim non dicitur magis & minus duplum, nec aliquid taliũ.

Commu. 3 *Omnia autem quæ sunt ad aliquid, ad conuertentiam dicuntur. Vt seruus, domini seruus: & dominus, serui dominus esse dicitur: & duplum, dimidij duplum: & dimidium, dupli dimidium: & maius, minore maius: & minus, minore minus. similiter autem*

Conclusio 1 *& in alijs. Sed casu aliquoties differunt secundum locutionem: ut disciplina, disciplinati disciplina dicitur: & disciplinatum, disciplina disciplinatum: & sensus, sensibilis sensus: & sensibile, sensu sensibile.*

Conclusio 2 *At uerò aliquoties non uidebitur conuerti, nisi conuenienter ad quod dicitur aßignetur. Sed peccet is qui aßignat, ut ala si aßignetur auis, nõ cõuertitur, ut sit auis alæ: non enim prius conuenienter aßignatum est ala auis. neque enim in eo quòd auis est, ala auis dicitur, sed in eo quòd alata est: multorum enim & aliorum alæ sunt, quæ non sunt aues. Quare si aßignetur conuenienter, & cõuertitur: ut ala, alati ala est: & alatum ala alatum. Aliquoties autem fortè & nomen fingere necesse erit, si non fuerit nomen impositum, ad quod conuenienter aßignetur: ut remus si aßignetur nauis, non est aßignatio cõueniens. neque enim in eo quòd nauis est, in eo eius remus dicitur. sunt enim naues quarum remi non sunt: quare non conuertitur. nauis enim non dicitur remi nauis. Sed fortè conuenientior aßignatio erit, si sic quodammodo aßignetur: remus,*

mus, remitæ rei remus est, aut quomodocunq; aliter: nomen enim non est positum. Conuertitur autem si conuenienter aßignetur: remitum enim remo remitum est. Similiter autem & in alijs: ut caput conuenientius aßignabitur capitati caput, quàm si animalis aßignetur: neque enim in eo quòd est animal, caput habet: multa enim animalia sunt capita nō habentia. Sic autem fortaßе facillimè quis sumet, quibus posita non sint nomina: si ab ijs quæ prima sunt, & ijs, ad quæ conuertuntur, nomina ponuntur: ut in ijs, quæ prædicta sunt, ab ala alatum, à remo remitum. Omnia igitur, quæ ad aliquid dicuntur, si cō uenienter aßignentur, ad conuertentiam dicuntur: quoniam si ad quodlibet aliud aßignentur, & non ad id, ad quod dicuntur, non conuertuntur. Dico autem quoniam neq; eorum, quæ indubitanter ad conuertentiā dicuntur, & nomina eis pósita sunt, nihil conuertitur, si ad aliquid eorum, quæ sunt accidentia aßignentur, & non ad id, ad quod dicuntur: ut seruus, si non domini aßignetur, sed hominis, uel bipedis, uel cuiuscunq; talium, non conuertitur: nanq; dici non potest, homo est serui homo, non enim conueniens est aßignatio. Amplius: Si autem conuenienter aßignetur ad id, ad quod dicitur, omnibus alijs sublatis, quæcunq; accidentia sunt, relicto solo illo, ad quod aßignatum est conuenienter, semper ad ipsum dicetur: ut si seruus ad dominū dicitur, circunscriptis omnibus, quæ accidentia sunt domino, ut esse bipedem, uel sciētiæ susceptibilem, uel hominē, relicto uerò solo quòd dominus est, semper seruus ad ipsum dicetur: seruus enim domini seruus dicitur. Si autem non conuenienter ad id, ad quod dicitur, aßignetur, circunscriptis omnibus alijs, relicto eo

solo,

solo, ad quod aßignatum est, non dicetur ad ipsum: aßignetur enim seruus hominis, & ala auis, & circunscribatur ab homine esse dominum, non iam seruus ad hominē dicitur: cùm enim dominus non sit, neq; seruus est. Similiter & de aue, si adimatur eam alatam esse, non enim amplius erit ala ad aliquid: cùm enim non sit alatum, nec ala erit alicuius. Quare oportet aßignari ad id, ad quod conueniēter dicitur. & si sit nomen positū, facilis erit aßignatio: si autem non sit fortasse necessarium erit nomen fingere: si autem sic aßignetur, manifestum est quoniam

Commu. 4 *omnia ad conuertentiam dicuntur. Videntur autem ad aliquid, simul esse natura: & in plurimis quidem uerum est, in aliquibus uerò non uerum. simul enim duplum, & dimidium sunt: & cùm sit dimidium duplum est: & cùm sit dominus, seruus est: & cum sit seruus, dominus est. similiter autem his, & alia. Simul autem hæc auferunt se inuicem: si enim non sit duplum, non erit dimidium: & si non sit dimidium, non erit duplum. Similiter autem & in*

Conclusio 3 *alijs, quæcunq; talia sunt. Non autem in omnibus relatiuis uerum uidetur, esse simul natura. scibile enim scientia prius uidebitur esse: nanq; in pluribus subsistentibus rebus scientias accepimus, in paucis uerò, uel nullo quisquam hoc perspiciet, simul cum scibili scientiam esse factam. Amplius: Scibile sublatum simul aufert scientiam, scientia uerò simul non aufert scibile. nam si scibile non sit, non erit scientia, nullius enim erat scientia: scientia uerò si non sit, nihil prohibet esse scibile: ut circuli quadratura si est scibilis, scientia quidem eius nondum est, illa uerò scibile est. Amplius: Animali quidem sublato nō erit scientia: scibilium uerò plurima esse contingit. Similiter*

Hippocrates Chius conatus est circuli quadraturam demonstrare: cuius demonstrationem affert Georgi9 Vallas ca.8.li.2.suæ Geometriæ.

militer his ſeſe habent ea, quæ de ſenſu ſunt: ſenſibile enim prius, quàm ſenſus eſſe uidetur: ſublatum enim ſenſibile ſimul aufert ſenſum: ſenſus uerò ſenſibile nō ſimul aufert. ſenſus enim circa corpus, & in corpore ſunt. ſenſibili autem ſublato, aufertur & corpus, ſenſibile enim corpus eſt: cùm autem corpus non ſit, aufertur ſenſus, quare ſimul aufert ſenſibile, ſenſum. Senſus uerò ſenſibile non ſimul aufert: ſublato enim animali, ſenſus quidem aufertur: ſenſibile autem erit corpus, ut calidum, dulce, amarum, & omnia alia quæcunq; ſunt ſenſibilia. Amplius: Senſus quidem ſimul cum ſenſitiuo fit, ſimul enim fit animal, & ſenſus, ſenſibile uerò ante animal, & ſenſum eſt: ignis enim, & aqua, & alia huiuſmodi, ex quibus ipſum animal conſtat, antè ſunt, quàm animal omnino ſit, uel ſenſus: quare prius ſenſibile quàm ſenſus eſſe uidebitur. Habet autem dubitationem, utrum nulla ſubſtantia ad aliquid dicatur, quemadmodum uidetur: an hoc contingat ſecundum quaſdam ſecundas ſubſtantias. Nam in primis ſubſtantijs uerum eſt, nam neq; totæ, neq; partes primarum ſubſtantiarum dicuntur ad aliquid: nam quidam homo, non dicitur alicuius quidam homo: neq; quidā bos, alicuius quidam bos. Similiter autem & partes. quædam enim manus, dicitur non alicuius quædam manus, ſed alicuius manus: & quoddā caput, nō dicitur alicuius quoddam caput, ſed alicuius caput. Similiter autem & in ſecundis ſubſtantijs, atq; hoc quidem in pluribus: ut homo, non dicitur alicuius homo: nec bos, alicuius bos: nec lignum, alicuius lignum: ſed alicuius poſſeſsio dicitur. In huiuſmodi ergo manifeſtum eſt, quoniam non ſunt ad aliquid. In aliquibus uerò ſecundis ſubſtātijs, habet aliquam — Dubium.

dubitationem:ut caput,alicuius caput dicitur:& manus alicuius dicitur manus:& singula huiusmodi.quare hæc

Definitio 2 *fortasse ad aliquid esse uidebuntur. Si igitur sufficiēter eorum,quæ sunt ad aliquid,definitio aßignata est, aut nimis difficile,aut impoßibile est ostendere,quòd nulla substantia eorum,quæ sunt ad aliquid,dicitur. Si autem non sufficienter, sed sunt ad aliquid, quibus hoc ipsum est esse,ad aliquid quodam modo se habere, fortasse aliquid cōtra ista dicetur. Prior uerò definitio sequitur quidem omnia ea, quæ sunt ad aliquid, non tamen hoc eis est esse, quòd sunt ad aliquid, quòd ea ipsa quæ sunt, aliorum dicuntur.*

Corollariū. *Ex his ergo manifestum est,quòd si quis aliquid corū,quæ sunt ad aliquid,definitè sciet, & illud,ad quod dicitur,definitè sciturus est. Palàm itaq; & ex his est:si enim nouit aliquis quiddam,quod ad aliquid est (est autē esse ijs,quæ ad aliquid sunt,idem ac ad aliquid aliquo modo se habere) & illud nouit, ad quod hoc aliquo modo se habet. Si enim non nouit omnino ad quod hoc aliquo modo se habet, neq; si ad aliquid hoc aliquo modo se habet,noscet. Sed in singulis palàm hoc est, ut si quid nouit quis definitè, quia duplum est, & cuius duplum est, mox definitè nouit: si uerò nullius definitorum nouit ipsum duplum esse,neque si sit duplum omnino nouit. Similiter autem & hoc aliquid si nouit quis quod melius est, definitè,& quo melius est statim definitè necessarium est nosse.Propter hæc,non indefinitè sciet quia hoc est peiore melius.suspicio enim hæc est,non scientia:nō enim sciuit exactè,quod est peiore melius, si enim sic accidit, nihil est deterius ipso.Quapropter palàm est, quia necessarium est, si nouerit quis aliquod relatiuorum definitè,*

& id,

& id, ad quod dicitur, definitè nosse. Caput uerò, & manus, & eorum singula, quæ substantiæ sunt, ea ipsa quæ sunt, sciri definitè possunt: ad quod uerò dicantur, non est necessarium scire. cuius enim hoc caput, uel cuius hæc manus sit, non est scire definitè: quare non erũt hæc ad aliquid. Si uerò non sunt hæc eorum, quæ sunt ad aliquid, uerum erit dicere, quia nulla substantia aliquid eorum est, quæ sunt ad aliquid. Fortasse autem difficile sit de huiusmodi rebus confidenter declarare, nisi id sæpè pertractatum sit: dubitasse autem de horum unoquoq; non est inutile.

De qualitate. CAP. VIII.

QVALITATEM *uerò dico, secũdùm quam quales quidem esse dicuntur. Est autem qualitas corũ quæ multipliciter dicũtur. Et una quidem species qualitatis, habitus, & dispositio dicantur. Differt autem habitus à dispositione, quòd permanentior, & diuturnior est. Tales uerò sunt scientiæ, & uirtutes. Scientia enim uidetur esse permanentium, & eorum, quæ difficilè moueantur, si quis uel mediocriter sumat scientiã: nisi grãdis permutatio facta sit, uel ab ægritudine, uel ab aliquo huiusmodi. Similiter aũt & uirtus, ut iustitia, & castitas, & singula talium, nõ uidentur posse moueri, neq; facilè permutari. Dispositiones uerò dicuntur, quæ sunt facilè mobiles, & citò permutabiles: ut calor, & frigiditas, & ægritudo, & sanitas, & quæcunq; alia huiusmodi: afficitur enim quodammodo secundùm eas homo, citò aũt permutatur, & ex calido frigidus fit, & ex sanitate in ægritudinẽ transit. Similiter aũt & in alijs, nisi fortè quæ carũ*

Prima qualitatis species.

Habitus.
Dispositio.

contingit per temporis lõgitudinem in naturam cuiusq; transferri, et inmobilis, uel difficilè mobilis existens, quã iam quilibet habitum uocet. Manifestũ est autem, quoniã hæc uolunt habitus dicere, quæ sunt diuturniora, uel difficilè mobilia: nanq; in disciplinis non multũ retinentes, sed facilè mobiles, non dicuntur habitum habere, quamuis sint ad disciplinã peius, meliúsue dispositi: quare differt habitus à dispositione, quòd hæc quidẽ facile mobilis sit: ille uerò diuturnior, & difficilius mobilis. Sunt autẽ habitus, & dispositiones: dispositiones uerò non necesse est habitus esse. qui enim retinent habitum, & quodãmodo dispositi sunt ad ea, quæ habent, uel peius, uel melius: qui autẽ dispositi sunt, nõ omnino retinent habitum. Aliud uerò genus qualitatis est, secundum quod pugillatores, uel cursores, uel salubres, uel insalubres dicimus: et simpliciter quæcunq; secundùm potentiam naturalem, uel impotentiam dicuntur. Non enim quoniã sunt dispositi aliquo modo unumquodq; huiusmodi dicitur, sed quòd habent naturalem potentiam, uel impotentiam facilè quidẽ facere, uel nihil pati: ut pugillatores, uel cursores dicuntur, non quòd sint dispositi aliquo modo, sed quòd habeãt potentiam naturalem hoc facilè faciendi. Salubres uerò dicuntur, eo quòd habeant potentiam naturalem ut nihil à quibuslibet accidentibus facilè patiantur, insalubres uerò quòd impotentiam habeant naturalem nihil facilè ab accidentibus patiendi. Similiter his, durum, et molle se habent: durum enim dicitur, quod habeat potentiam non facilè secari: molle uerò quod eiusdem ipsius habeat impotẽtiam. Tertia uerò species qualitatis est, paßibiles qualitates, & paßiones. Sunt autem huiusmodi ut dulcedo, & ama=

Qui enim retinẽt habitũ. litera Græca paulò aliter nũc habet, ut ex notis agnoscitur.

Secunda qualitatis species. Naturalis potentia, aut impotentia.

Tertia qualitatis species.

Pasio, Pasibilis qualitas.

& amaritudo, & austeritas, & omnia his cognata: amplius, & calor, & frigus, & albedo, & nigredo. Et quoniam igitur hæ qualitates sunt, manifestum est: quæcunq; enim has susceperint, qualia dicuntur secundùm ipsas: ut mel quoniam dulcedinem suscipit, dicitur dulce: & corpus album, quoniam albedinem suscipit. Similiter autem & in cæteris. Paßibiles uerò qualitates dicuntur, non q. ea, quæ illas susceperint qualitates, aliquid patiātur: neq; enim mel, quoniam aliquid paßum sit, dicitur dulce, neq; aliquid aliud huiusmodi: similiter autem his, & calor, et frigus paßibiles qualitates dicuntur, non quòd ea, quæ illas suscipiunt, aliquid passa sint, sed quoniam secundùm sensus unaquæq; dictarum qualitatum paßionis effectiua est, paßibiles qualitates dicuntur: dulcedo enim paßionē quandam secundùm gustum efficit, & calor secundùm tactum. Similiter autem & aliæ. Albedo autē, & nigredo, & cæteri colores nō eodem modo ijs, quæ dicta sunt, paßibiles qualitates dicūtur, sed eo quòd ipsæ ab aliqua paßione innascuntur. Quoniam enim fiunt propter aliquam paßionem multæ colorum mutationes, manifestum est: erubescens enim aliquis, rubeus factus est: & timēs, pallidus: & unumquodq; talium. quare etiam si quis natura aliquid talium accidentium, perturbationúmue paßus est, similem colorem uerisimile est eum habere. Quæ enim affectio nunc in eo quòd uerecūdetur, circa corpus facta est, etiam secundùm naturalem constitutionem eadem fiet affectio, ut & naturalis color similis sit: quæcūque igitur talium accidentium ab aliquibus paßionibus difficilè mobilibus, & permanentibus principium sumpserunt, paßibiles qualitates dicuntur: siue enim secun-

dum naturalem cōstitutionem pallor fit, aut nigredo, qualitates dicuntur (quales enim secundùm eas dicimur) siue propter ægritudinem lōgam, uel propter æstum aliquid tale contingit, uel nigredo, uel pallor, & non facilè prætereunt, uel etiam in uita permanent, & paßibiles qualitates istæ dicuntur: similiter enim quales secundùm eas dicimur. Quæcunque uerò ex ijs, quæ facilè soluuntur, & citò transeuntes fiunt, paßiones dicuntur, qualitates uerò minimè: non enim aliqui secundùm ipsas dicuntur quales: neq; enim qui propter uerecūdiam rubeus factus est, rubeus dicitur: neq; cui pallor propter timorē uenit, pallidus est, sed magis eo quòd aliquid passus est: quare paßiones quidem huiusmodi dicūtur, qualitates uerò minimè. Similiter autem his, & secūdùm animam paßibiles qualitates, & paßiones dicuntur: quæcunq; enim mox in nascendo ab aliquibus paßionibus difficulter mobilibus fiūt, qualitates dicūtur & ipsæ: ut amētia, mētis alienatio, & ira, & alia huiusmodi: quales enim secundū eas dicuntur, id est, iracundi, atq; amentes. Similiter autem & quæcunq; alienationes non naturales, sed quæ ab aliquibus alijs accidentibus factæ sunt difficilè prætereuntes, & omnino immobiles, qualitates sunt etiam huiusmodi: quales enim & secundùm eas dicuntur. Quæcūque uerò ab ijs quæ facilè, & citò prætereunt, fiunt, paßiones dicuntur: ut si quis contristatus, iracundior fiat. Nō enim dicitur iracūdus, qui huiusmodi paßione iracūdior est; sed magis quia aliquid passus: quare paßiones quidem huiusmodi dicuntur, qualitates uerò minimè. Quartum uerò genus qualitatis est figura, & circa unūquodque constans forma. Amplius autem ad hæc rectitudo, & curui=

& curuitas, & si quid aliud his simile est: secundùm enim unumquodque eorum quale quid dicitur. Triangulũ enim, uel quadrangulum esse, quale quid dicitur, & rectum, aut curuum, et secundùm etiam formã unumquodque quale dicitur. Rarum uerò, & spissum, & asperũ, & leue putabuntur quidem quale quid significare: sed aliena huiusmodi putãtur esse à diuisione, quæ circa qualitatem est: quandam enim positionẽ magis uidentur partium utrunq; monstrare. Spissum enim dicitur, eo quòd partes sibi ipsis propinquæ sint: rarum uerò eo quòd distent à seinuicem: & lene quidem, quòd in rectitudinem aliquo modo partes iaceant: asperum uerò quòd hæc quidem superet, illa uerò sit inferior. Et fortasse alius quicunque modus apparuerit qualitatis, sed ferè qui maximè dicũtur hi sunt: qualitates itaq; sunt, quæ dictæ sunt.

Qualia uerò sunt, quæ secundùm has denominatiuè dicũtur, uel quomodolibet aliter ab his. In plurimis siquidem, & ferè in omnibus denominatiuè dicuntur: ut à cãdore candidus, & à grammatica grammaticus, & à iustitia iustus. Similiter & in alijs. In aliquibus uerò, eo quòd non sunt posita qualitati nomina, non contingit ea, quæ dicuntur, ab ijs denominatiuè dici: ut cursor, aut pugillator, qui secundùm naturalem dicitur potentiam, à nulla qualitate denominatiuè dicitur: non enim posita sunt nomina potentijs, secundùm quas isti quales dicuntur, sicuti disciplinis, secundùm quas pugiles, uel palæstrici secundùm dispositionem dicuntur. Pugillatoria enim, et palæstrica disciplina dicitur: quales uerò ab his denominatiuè dicuntur, qui disponũtur. Aliquando autem & posito nomine non dicitur denominatiuè, quod Definitio qualium.

secundùm eam quale dicitur, ut à uirtute studiosus: eo enim quòd uirtutem habeat, studiosus dicitur, sed nõ denominatiuè à uirtute. Non autem in pluribus hoc tale est. Qualia ergo dicũtur, quæ denominatiuè à dictis qualitatibus dicuntur, aut aliquo modo aliter ab eis.

Commu. 1 *Inest autem & contrarietas secundùm qualitatem: ut iustitiæ iniustitia contraria est, & albedo nigredini, & alia. Similiter autem & ea, quæ secundùm eas qualia dicuntur: ut iniustum iusto, & album nigro. Non in omnibus autem hoc est: rubro enim, & pallido, aut huiusmodi coloribus, nihil est contrarium earum quæ qualitates sunt.*

Regula. *Amplius: Si contrarium alterum fuerit qualitas, & reliquum erit qualitas: hoc palàm est proponenti ex singulis alia prædicamenta. Nam si est iustitia iustitiæ cõtrarium, qualitas autem est iustitia, qualitas igitur & iniustitia: nullum enim aliorum prædicamẽtorum aptabitur iustitiæ, neq; ad Aliquid, neque Vbi, nec omnino aliquid huiusmodi nisi quale. Sic autem & in alijs, quæ secundum quales sunt contraria.*

Commu. 2 *Suscipiunt autem qualia magis & minus. Album enim magis & minus album altero albo dicitur, & iustum alterum altero magis uel minus. Sed & ipsa crementum suscipiunt: cùm candidũ nanq; sit, contingit amplius candidum fieri, non tamen omnia, sed plura. Iustitia nanq; si dicatur magis et minus iustitia, potest quilibet ambigere, similiter autem & in*

Dubium 1 *alijs dispositionibus. Quidam enim dubitant de talibus: iustitiam nanq; iustitia nõn multum aiũt magis & minus dici, nec sanitatem sanitate: minus autem habere alterũ altero sanitatem aiunt; & iustitiam alterum minus altero habere dicitur: sic autem & grammaticam, & alias dispo=*

dispositiones: quare ea, quæ secundùm eas dicuntur, indubitanter recipiunt magis & minus: grammaticior enim alter altero dicitur: et iustior, & sanior: sic autem & in alijs. Triangulum uerò, & quadrangulum non uidentur magis et minus suscipere, neq; aliqua aliarum figurarum: quæ enim definitionem trianguli recipiunt, et circuli, omnia similiter trianguli, uel circuli sunt: eorum autem, quæ non recipiunt rationem ipsam, nihil magis alterum altero dicetur: nihil enim quadratũ magis, quàm parte altera longius, circulus est: neq; alterum enim recipit circuli rationem. Simpliciter autem si utraq; non recipiunt propositi rationem, non dicetur alterum altero magis: non ergo omnia qualia recipiũt magis & minus. Horum itaq;, quæ prædicta sunt, nihil est proprium qualitatis. Similia uerò, & dissimilia secundùm solas dicuntur qualitates. Simile enim, & dissimile alterum alteri non est secundùm aliud, nisi secundùm id, quod quale est. Quare proprium est qualitatis secundùm eam simile, uel dissimile dici. At uerò non decet conturbari, ne quis nos dicat de qualitate propositionem facientes, multa eorum, quæ sunt ad aliquid, interposuisse. Habitus enim, et dispositiones eorum, quæ ad aliquid sunt, esse dicebamus. Penè enim in omnibus talibus genera ad aliquid dicũtur, nihil autem eorum, quæ sunt singularia: nam cùm disciplina genus sit, id ipsum quod est alterius dicitur: alicuius enim disciplina, disciplina dicitur: eorum uerò quæ singularia sunt, nihil ipsum quod est alterius dicitur: ut grammatica: nec musica, alicuius alterius musica. sed forte secundùm genus, & hæ ad aliquid dicuntur: ut grammatica alicuius dicitur disciplina, non alicuius grammatica:

A B Commu. 3 Dubium 2

tica: & musica, alicuius disciplina, non alicuius musica: quapropter quæ singularia quidem sunt, non sunt ad aliquid. Dicimur autem quales secundùm singulorum singula, hæc enim & habemus: scientes enim dicimur, eo q, habemus singularum scientiarũ aliquas. quare hæ erunt etiam qualitates, quæ singulares sunt, secundùm quas aliquando & quales dicimur: hæ autem non sunt eorum, quæ sunt ad aliquid. Amplius: Si cõtingit idem ipsum, & quale, & ad aliquid esse: nihil est inconueniens in utrisque hoc generibus enumerari.

De actione, & paßione. CAP. IX.

Commu. 1 RECIPIT *autem agere, & pati, & contrarietatem, & magis, & minus. Calefacere enim ei, quod est frigefacere, contrarium est: & calefieri ei, quod est frigefieri: & delectari ei, quod est contristari: quare suscipiunt contrarietatem.*
Commu. 2 *Et magis, & minus: est enim calefacere & magis, & minus: & calefieri magis, & minus: & tristari magis, & minus. Suscipiũt igitur magis, & minus, agere, et pati: & de his igitur hæc dicta sint.*

Dictum est autem & de eo, quod est Sitũ esse, in ijs quæ sunt ad aliquid, quod denominatiuè à positionibus dicitur. De reliquis uerò, id est, Quando, & Vbi, & Habere, propterea quòd manifesta sunt, nihil de his aliud dicitur, quàm quæ in principio dicta sunt: quòd habere quidem significat calceatum esse, armatum esse: ubi uerò, ut in Lycio, in foro: & alia quæcunque de his dicta sunt. Igitur de omnibus generibus, quæ proposuimus, sufficiunt dicta.

De oppo-

De oppositis. CAPVT X.

DE oppositis quoties solent opponi dicendum est. Dicitur enim alterum alteri opponi quadrupliciter, aut ut ad aliquid: aut ut contraria: aut ut priuatio, & habitus: aut ut affirmatio, & negatio. Opponitur autem unumquodq; istorum ut sit figuratim dicere, tanquam ad aliquid quidem, ut duplum dimidio: tanquam contraria, ut malum bono: tanquam autem secundum priuationem, & habitum, ut cæcitas, & uisio: tanquam uero affirmatio, & negatio, ut sedet, non sedet. Quæcunq; igitur ut ad aliquid opponuntur, ea ipsa, quæ sunt, oppositorum dicuntur, aut quomodolibet aliter ad ipsa: ut duplum dimidij, hoc ipsum quod est, alterius dicitur: alicuius enim duplum dicitur. & disciplina disciplinato, tanquam ei, quod est ad aliquid, opponitur, & dicitur disciplina ipsum quod est disciplinati, & disciplinatum dicitur quod est oppositum ad disciplinam: disciplinatum enim aliquo dicitur, scilicet disciplina disciplinatum. Quæcunq; ergo opposita sunt tanquam ad aliquid, ea ipsa, quæ sunt, oppositorum, uel alio quolibet modo adinuicem dicũtur. Definitio 1

Illa uero, quæ opponuntur ut contraria, ea ipsa quidẽ, quæ sunt, nullo modo ad seinuicem dicuntur: contraria uero sibijnuicem dicuntur. Neq; enim bonum, mali dicitur bonum, sed contrarium: nec album nigri album, sed contrarium: quare differunt abinuicem hæ oppositiones. Conclusio 2

Quæcunq; uero contrariorum talia sunt, in quibus nata sunt fieri, & de quibus prædicantur, necessarium sit alterum ipsorum inesse, horum nihil est medium. Quorum uero non est necessarium alterum inesse, horum Definitio 2 Definitio 3

omnino

omnino est aliquid medium: ut ægritudo, et sanitas in corpore animalis nata sunt fieri, & necessarium est alterum ipsorum inesse animalis corpori, uel ægritudinem, uel sanitatem. Et par quidem & impar de numero prædicantur: et necesse est horum alterum numero inesse, uel par, uel impar, & non est horum aliquod medium, neq; ægritudinis, & sanitatis, neq; imparis, atq; paris. Quorum autem non est necessarium alterum inesse, eorum est aliquod medium: ut nigrum, & album in corpore nata sunt fieri, & non est necessarium alterum eorum inesse corpori: non enim omne corpus uel album, uel nigrum est. Sed & prauum, & studiosum prædicantur quidem de homine, & de alijs compluribus. non est autem necessarium alterum eorum inesse ijs, de quibus prædicantur: non enim omnia aut praua, aut studiosa sunt, sed est aliquid eorum medium, ut albi, & nigri fuscum, & pallidũ, & quicunq; alij colores: praui uerò, & studiosi, quod neq; prauum, neq; studiosum est. In aliquibus igitur medijs posita sunt nomina: ut albi, & nigri fuscum, & pallidum, & quicunq; alij huiusmodi colores. In aliquibus uerò non est nomine facile medium aßignare, utriusq; uerò extremorum negatione medium definitur: ut quod neq; bonum, neq; malum est, neq; iustum, neq; iniustum.

Definitio 4 Priuatio uerò, & habitus dicuntur quidem circa idem aliquid: ut uisio, & cæcitas circa oculum. Vniuersaliter autem dicere, est in quo natus est habitus fieri, circa hoc dicitur utrunq; eorum fieri. Priuari uerò tunc dicimus unumquodq; habitus susceptibilium, quando is, in quo natus est inesse, uel quando illud natum est habere, nullo modo insit. Edentulum enim dicimus, non quod non habet dẽtes:

tes: & cæcum, non quod non habet uisum: sed quod non habet, quando natum est habere. Aliqua enim ex necessitate neq; dentes habent, neq; uisum: sed non dicuntur edẽtula, neq; cæca. Priuari uerò, & habere habitum, non est priuatio, & habitus. Habitus enim uisus est, priuatio uerò cæcitas. Habere autem uisum, non est uisus: nec cæcum esse, cæcitas. Priuatio enim quædam est cæcitas: cæcum uerò esse priuari, non priuatio est. Amplius: Si idem esset cæcitas, & cæcum esse, utraq; de eodem prædicarẽtur: sed cæcus quidem dicitur homo, cæcitas uerò homo nullo modo dicitur. Opponi quidem etiam ista uidẽtur, priuari scilicet, & habere habitum, quemadmodum priuatio, & habitus: idem enim modus est oppositionis: nam sicut cæcitas uisui opponitur, sic cæcum esse, & uisum habere opponuntur. Nõ est autem neq; hoc, quod sub affirmatione, & negatione est, affirmatio, & negatio: affirmatio nanq; oratio affirmatiua est: & negatio, oratio negatiua: quod uerò sub affirmatione, & negatione est, nulla est oratio. Dicuntur autem etiam hæc esse opposita adinuicem tanquam affirmatio, & negatio: nã & in his, modus oppositionis idem est. Sicut enim affirmatio ad negationem opponitur (ut quod sedet, ei quod non sedet) sic & res quæ sub utroq; est opponitur, scilicet sedere aliquem, ad non sedere. Quoniam autem priuatio, & habitus non opponuntur ut ad aliquid manifestũ est. non enim dicitur idipsum quod est oppositorum: uisus enim non est cæcitatis uisus, nec ullo alio modo idipsum dicitur. Similiter autem neq; cæcitas uisionis cæcitas dicitur, sed priuatio quidem uisionis dicitur: cæcitas uerò uisionis non dicitur, neq; uisus cæcitatis: Amplius: ad aliquid omnia

Conclusio 2

Conclusio 3

Conclusio 4

ad conuertentia dicuntur: quare si cæcitas eorũ, quæ ad aliquid sunt, esset: utiq; & cõuerteretur ad illud ad quod dicitur, sed non conuertitur: non enim dicitur uisus, cæcitatis uisus. Quoniam autem neq; ut contraria opponuntur, quæ secundùm priuationem & habitum dicuntur, ex his manifestum est: contrariorum enim, quorum nihil est medium, necesse est in quibus fieri nata sunt, aut de quibus prædicari, alterum ipsorum inest semper. Eorum enim nihil medium erat, quorum alterum inesse susceptibili necessarium erat: ut in languore, & sanitate: & impari, atq; pari. Quorum uerò aliquid medium est, nunquàm necesse est omni susceptibili inesse alterũ: neq; enim necesse est omne susceptibile uel candidum, uel nigrum esse: neq; frigidum, uel calidum. Horum enim mediũ aliquid nihil esse prohibet: insuper autem & eorum erat aliquid medium, quorum alterum inesse susceptibili non necessarium erat, præter illa quibus unum inest naturaliter, ut igni calidum esse, & niui candidum. In his enim determinatè necessarium alterum est inesse, & non alterutrum contingit: non enim poßibile est, ignem frigidum esse: neq; niuem nigram: quare omni quidem susceptibili non necessarium est alterum ipsorum inesse, sed solis, quibus natura unum inest, & his determinatè unum, non alterutrum contingit. In priuatione autem, & habitu, neutrum eorum, quæ dicta sunt, uerum est: non enim semper alterum eorum inesse susceptibili necessarium est: quod enim nondum natum est habere uisum, neq; cæcum, neque ipsum habens dicitur: quare non erunt hæc, ut ea contraria, quorum nihil est medium, sed neque ut ea, quorũ aliquid est medium: necessarium enim est aliquando omni susceptibili

Conclusio 5

sceptibili alterum eorum inesse: quando enim iam ad habendam uisionem natum fuerit, tunc aut cæcum, aut habens uisum dicetur. Et eorum non determinatè alterũ, *sed alterutrum contingit: non enim necessariũ est uel cæcum, uel uisum habens esse, sed utrũuis contingit.* In contrarijs autem, *quorum aliquid medium est, nunquàm necessarium erit omni susceptibili alterum inesse: sed quibusdam, & his determinatè unum, & non utrũuis contingit.* Vnde palàm est, *quòd secundùm neutrum modorum tanquam contraria opponuntur ea, quæ secundùm priuationem, & habitum opponuntur.* Amplius: In cõtrarijs *quidem cùm sit susceptibile, adinuicem mutationem fieri possibile est, nisi alicui unum natura inest, ut igni calidũ: etenim sanum possibile est languere, et candidum nigrum fieri: & calidum frigidum: & ex studioso prauum, & ex prauo studiosum fieri possibile est: prauus enim ad meliores exercitationes deductus, & doctrinas, etsi ad modicum aliquid proficiat, ut melior sit: si certè semel quanuis modicum incrementum sumpserit, palàm est quia aut perfectè mutabitur, aut satis multum incrementũ sumet: semper enim bene mobilior ad uirtutem fit, etiam quodcunq; crementum sumpserit à principio, quare etiam uerisimile est, plenius eum sumere incrementum: & hoc dũ semper fit, perfectè in contrarium habitum restituetur, nisi fortè tempore prohibeatur.* Verùm in priuatione, & *habitu impossibile est adinuicem mutationem fieri: ex habitu enim in priuationem mutatio fit: à priuatione uerò in habitũ impossibile est: neq; enim cæcus factus aliquis, rursus uidit: neq; cùm caluus fuerit, rursus comatus factus est: neq; cùm fuerit edentulus, dentes ei iterum orti*

sunt.

Conclusio 6 *sunt. Quæcunq; uerò tanquam affirmatio, & negatio opponuntur, palàm est, quia nullo prædictorũ modo opponuntur: in solis enim his necessarium est semper, hoc quidem eorum uerum; illud autem falsum esse. Neq; enim in contrarijs, necessarium est semper alterum uerum esse, alterum autem falsum: neq; in ijs, quæ ad aliquid sunt: neq; in habitu, & priuatione: ut sanitas, & languor contraria sunt, & neutrum neq; uerum, neq; falsum est. Similiter autem & duplum, & dimidium tanquam ad aliquid opposita sunt: & non est eorum neutrum, neq; uerum, neq; falsum, sed neq; ea secundùm priuationem, & habitum dicuntur, sicut uisio, & cæcitas. Omnino autem eorum, quæ secundùm nullam dicuntur complexionem, nihil neque uerum, neque falsum est: omnia autem, quæ dicta sunt, sine complexione dicuntur. Veruntamen maximè tale hoc contingere uidebitur in ijs, quæ secundum cõplexionem contraria dicuntur. Sanum nãque esse Socratem, ad languere Socratem contrarium est. Sed neque in his necessarium semper alterum uerum esse, & alterum falsum: cùm enim Socrates sit, aliud quidem uerum, aliud autem falsum erit: cùm uerò non sit, ambo falsa sunt: neq; enim languere, neq; sanum esse uerum est, cùm ipse nõ sit omnino Socrates. In priuatione uerò, & habitu, cùm non sit omnino, neutrum uerum est: cùm autẽ sit, non semper alterum quidem uerum erit, alterum autem falsum: habere nanq; uisum Socratem, ei, quod est cæcum esse Socratem, opponitur, sicut priuatio, & habitus: & cùm sit, nõ necessarium est alterum uerum esse, uel falsum. cùm enim nondum sit natus habere, utraq; falsa sunt: & cùm non sit omnino Socrates, similiter quoq; falsa sunt utraque,*

& uisum

& uisum eum habere, & cæcum eum esse. In affirmatione uerò, & negatione, semper siue sit, siue non sit, hoc quidem falsum erit, illud autem uerum. Languere nanq; Socratem, & non languere Socratem, cùm ipse sit, palàm est quoniam alterum eorum uerum, alterum uerò falsum est: & cùm non sit, similiter. Languere etenim cùm non sit, falsum est: non languere autem, uerum. Quare in his solis proprium erit semper alterum eorum uerum, alterum falsum esse, quæcunq; tanquam affirmatio, & negatio opponuntur. Contrarium autem bono quidem ex necessitate malum est: hoc autem per singulorũ inductionem palàm est: ut sanitati languor, & iustitiæ iniustitia, & fortitudini timiditas, similiter autem & in alijs. Malo autem aliquando quidem bonum est contrarium: aliquando malum. Defectui enim (cùm malum sit) superabũdantia contraria est, cùm sit etiam ipsa malum. Similiter autem & mediocritas cùm utrique contraria sit, bonum est. Sed in paucis quis tale hoc aspiciet, in pluribus uerò semper malo bonum contrarium est. Amplius: Contrariorum non necessarium est si alterum sit, & reliquum esse. Sanis nanque omnibus, sanitas quidem erit: lãguor uerò non. Similiter autem albis omnibus, albedo quidem erit, nigredo uerò non. Amplius: Si ei quod est Socratẽ sanum esse, Socratem languere contrarium est, non contingit, simul utraque eidem inesse: non utique continget cùm alterum contrariorum sit, & reliquum esse: cùm enim sit Socratem sanum esse, languere Socratẽ non erit.

Commu. 1

Commu. 2

Commu. 3

Commu. 4

Palàm uerò est, quia circa idem aut specie, aut genere nata sunt fieri. Languor nanque & sanitas in corpore animalis nata sunt fieri: albedo autem, & nigredo, simpliciter

Commu. 5

pliciter in corpore: iustitia uerò, & iniustitia, in anima
Commu. 6 *hominis.* *Necessarium autem est omnia contraria uel in eodem genere esse, uel in contrarijs generibus, uel ipsa genera esse: album enim, & nigrum in eodē genere sunt: color enim eorum genus est: iustitia uerò, & iniustitia in contrarijs generibus, illius nanq; uirtus genus est, huius autem uitium: bonum uerò, & malum nō in genere sunt, sed ipsa sunt genera aliquorum existentia.*

De modis prioris. CAP. XI.

PRIVS *autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primò quidem, & maximè propriè secundùm tempus, secundùm quod scilicet antiquius alterum altero, et uetustius dicitur. In eo enim quòd tempus amplius est, & antiquius, & uetustius dicitur. Secundò autem quod non conuertitur secundùm subsistēdi consequentiam: ut unū duobus prius est: duobus enim existētibus, mox unum esse consequens est: uno uerò existente, duo esse non necessarium est: quare non conuertitur ab uno consequentia, ut reliquum sit.* *Prius autem illud esse uidetur, à quo nō couuertitur eius quod est esse consequentia.* *Tertio uerò secundùm ordinem quendam prius dicitur, quemadmodum & in disciplinis, & in orationibus: nam in demonstratiuis disciplinis est prius, & posterius ordine: elementa enim in geometria priora sunt ordine ijs, quæ describuntur.* *Sed & in grammatica, elementa syllabis priora sunt: & in orationibus similiter procemium narratione prius ordine est.* *Amplius, præter ea, quæ dicta sunt, quod melius, & honorabilius est, prius natura esse uidetur.* *Consueuerunt etiam multi honorabiliores, & magis*

gis dilectos à se, priores apud se dicere. Est quidem & penè alienißimus priorum hic modus. Modi igitur qui dicti sunt de priore, ferè hi sunt. Videtur autem præter eos, qui dicti sunt, alter esse prioris modus. Eorũ enim, quæ conuertuntur secundùm essentiæ consequentiam: quod alteri quomodolibet causa est, dignè prius natura dici poßit: quoniã uerò quædam sunt huiusmodi, palàm èst. Esse nanq; hominem, secundùm essentiæ consequentiam ad ueram de se conuertitur orationem. Nam si homo est, uera est oratio, qua dicitur, quia homo est: & si uera est oratio, qua dicimus quòd homo est: etiam cõuertetur. Nam si uera est oratio, qua dicimus quòd homo est: est homo. Et uera quidem oratio, nequaquam causa est, ut sit res, uerũtamen res quodammodo causa uidetur, ut sit uera oratio: eo enim quòd res est, aut non est, uera oratio, aut falsa dicitur. Quare secundùm quinque modos, prius alterum altero dicatur.

De modis simul. CAP. XII.

SIMVL *autem dicũtur simpliciter quidẽ, & propriißimè, quorum generatio in eodem est tempore: neutrũ enim eorum neq; prius, neq; posterius est. Simul itaq; secundùm tempus hæc dicuntur. Natura autem simul sunt, quæcunq; conuertuntur quidem secundùm quod est esse cõsequentiam, sed nequaquam alterum alteri causa est ut sit: ut in duplo, & dimidio, conuertuntur etenim hæc: nam cùm duplũ sit, dimidium est: & cùm dimidiũ sit, duplum est: sed neutrum alteri causa est, ut sit. Dicũtur autem simul natura, et quæ ex eodem genere ediuerso ab inuicem diuiduntur. Ediuerso autem diuidi abinuicem di-*

cuntur, quæ secundùm eandem sunt diuisionem: ut uolatile, greßibile, & aquatile. Hæc enim abinuicē ediuerso diuiduntur, quæ ex eodem genere sunt. Animal nanq; diuiditur in hæc, uolatile, greßibile, & aquatile: & nihil horum prius, uel posterius est, sed simul hæc natura esse uidentur. Diuiditur autem & singulum horū in species rursus: ut uolatile animal, aliud greßibile, aliud aquatile. Erunt ergo & illa simul natura, quæcunq; ex eodem genere secundùm eandem sunt diuisionem. Genera uerò speciebus semper priora sunt, neq; enim conuertuntur secundùm eius quod est esse consequentiam: ut cùm quidē aquatile sit, animal est: cùm uerò sit animal, non necesse est ut aquatile sit. Simul ergo natura dicuntur, quæcunq; quidem conuertuntur secundùm eius quod est esse consequētiam, sed nequaquam alterū alteri ut sit, causa est: & ea, quæ ex eodem genere ediuerso diuiduntur abinuicem, & simpliciter simul sunt, quorum generatio in eodem est tempore.

De speciebus motus. CAP. XIII.

MOTVS *autem species sunt sex: generatio, corruptio, augmētum, diminutio, alteratio, secundùm locū mutatio. Alij itaq; motus palàm est quia abinuicem diuersi sunt: non enim est generatio, corruptio, neq; augmētum, diminutio, neq; secundùm locū mutatio: similiter autē et alij.* Dubium. *In alteratione uerò habet quandā dubitationem, ne sit fortè necessarium id, quod alteratur, per aliquam reliquarū motionum alterari. Hoc autem non uerū est. nam secundùm omnes penè paßiones, aut cōplures accidit nos alterari, nulla aliarū communicante motionum: nam neq;*

augeri

augeri necessarium est, quod per passionem mouetur, neque diminui: similiter autem & in alijs. Quare alia praeter alios motus erit alteratio: nam si esset eadem, oporteret id, quod alteratur, mox & augeri, uel minui, uel quandam aliarum motionum sequi. sed non necesse est. Similiter autē & quod augetur, aut alia aliqua mutatione mouetur, alterari oporteret: sed sunt quaedam, quae augmētantur, quae non alterantur: ut quadratū gnomone circumposito creuit quidem: alteratum uerò nihil factum est. Sic & in alijs huiusmodi: quare alij motus sunt ab inuicem. Est autem simpliciter motui quidem quies cōtrarium: ijs uerò, quae per singula sunt, et singula: generationi quidem corruptio, augmentato uerò diminutio, secundùm locum mutationi, secundùm locum quies maximè uidetur oppositum esse, & fortè in contrariū loci mutatio: ut ei, quae inferius est, ea quae superius est: & ei, quae superius est, ea quae inferius est. Reliquo uerò assignatorum motuum, nō facilè est assignare quid fortè est contrarium. Videtur autem nihil esse ei contrarium, nisi quis & in hoc secundùm qualitatem quietē opponat, aut in contrarium qualitatis, mutationem: sicut & in mutatione secundùm locum, quietem secundùm locū, aut in cōtrarium locum mutationem. Est enim & alteratio mutatio secundùm qualitatem, quapropter opponitur mutationi secundùm qualitatem, quiès secundùm qualitatem, aut in contrarium qualitatis mutatio: ut album fieri ad id, quod nigrum est fieri. Alteratur enim in contraria, qualitatis mutatione facta.

In hoc: in reliquo motu, scilicet alteratione.

De modis habere. CAP. XIIII.

HABERE *secundùm plures modos dicitur. Aut enim ut secundùm habitum, & dispositionẽ, aut aliam aliquam qualitatem: dicimur enim disciplinam aliquam, atque uirtutem habere. Aut ut quãtitatem, quod ei, qui magnitudinem habet, contingit: dicitur enim tricubitam habere magnitudinem, uel quadricubitam. Aut ea, quæ circa corpus sunt, ut uestimentum, uel tunicam: aut ut in parte, ut in manu anulum. Aut ut partem, ut pedem, uel manum. Aut ut in uase, ut modius grana tritici, aut lagena uinum. uinum enim habere lagena dicitur, & modius grana tritici. Hæc enim omnia habere dicuntur: ut in uase. Aut ut possessionem. habere enim domum, & agrum dicimus. Dicitur etiam & uir uxorem habere: & uxor uirum. Sed qui nunc dictus est modus, alienissimus est eius, quod est habere: nihil enim aliud uxorẽ habere significamus, quàm quòd cohabitant. Fortè tamen & alij quidam, eius quod est habere, apparebunt modi, sed qui dici consueuerunt, penè omnes numerati sunt.*

CATEGORIARVM PRAEDI-
camentorúmue Aristotelis,

FINIS.

In Peri Hermenias LIBRVM, ANGELI POLITIANI

ARGVMENTVM.

SED age librum quoque περὶ ἑρμηνείας inspiciamus, in quo iam verba nectuntur. Quaecunque igitur vocibus insunt, nota illorum sunt, quae animo: sicuti vocum notae, ipsa quae scribimus, sed nec voces, nec literae tamen eaedem cũctis: cùm sint in animo omnibus eadem, quorum sunt hae similitudines, cõceptiones, & in animo sunt veri expertes & falsi, quibus nomina & verba respondent: nam verum falsumq; diuisionis est & compositionis vtrobique. Nomen dico, vocem significatui habilem, exposito sine tẽpore: cuius pars nulla seorsum significat, licet affectet. Cui quidem negatio si obstiterit, indefinitum vocabitur nomen: sic aliud à nomine, quemadmodum & nominis casus. Eadem & verbi finito, modò tempore non fraudetur: quod est eorum signum, quae de altero dicuntur. à quo itidem indefinitum verbum, casusq; verbi discrepant. Haec autem seorsum quidem significant, sed non verum tamen, ac falsum. Quare ad orationem pergamus, quae vox est significatui habilis, cuius etiam seorsum partes ipsae significant. Nec omnis tamen oratio verũ falsumq; recipit, sed enunciatiua duntaxat, quae affirmatio primum vel negatio est: etiamq;, prius quàm copula uinciatur. Verbum autẽ sibi enunciatio poscit, quod etiam finitionibus adhibetur. Est quẽ una interdũm enunciatio in vocabulis pluribus est, & in vno multiplex. sensus enim potius ibi respicitur. Sed affirmatio de quopiam, negatio à quopiam quid enunciat. Nullaq; omnino est affirmatio, cui non aliqua aduersetur negatio, quod totum Contradictio dicitur. Agatur de eodem oportet, reiecta aequiuocatione, & cauillamentis caeteris. Fit autem vt vniuersalia nomina, sit vt & singularia committantur: sed vniuersalia nunc vniuersali nota, nunc particulari, nunc prorsus nulla proferantur. vbi nota non est, nihil repugnat: vbi vniuersales, cõtraria nascuntur, quae simul vera nunquam sunt: cùm vera illa esse posśint, quae his opponuntur. At cùm ab angulis mutuo respiciunt, cõ-

tradictio fit: cuius pars altera vera semper, aut falsa, quod in singularibus quoque deprehenditur, etiam quauis nota carentibus. Idem tamen quod affirmatum fuerat, abdicari ab eodem conuenit, cui fuerat dedicatum. Nō enim affirmationis cuiusquam plures singulis negationes, veraq; semper alterutra, nisi cùm futurum tempus singularia præsertim respiciunt. ne fateri illud absurdum cogamur, fortuito nihil fieri. Nam neutrum simul, nunquam omnino non verum distinctum, quippe verissimum semper. Ex nomine autē, & verbo, vel ex indefinitis, nunc vtroq;, nunc altero, affirmationes primæ constāt, & negationes: quæ sic tamen porriguntur, ut uerbum est, tertium quiddam sit, ac prædicato adnumeretur: aut uerbum certè aliud adsit, quòd in hoc ipsum denique resoluatur. Hic uerò enunciationum geminatur numerus. Tum ubi quæ diximus indefinita ponuntur, multa oritur diuersitas, prout negatio locum mutat. nam uerba ipsa & nomina quauis loco priore cedant, minimè intellectū uariant: alioqui negationes plures, affirmationis erunt unius. Verùm nec una dialectici interrogatio, quæ uel unum quærit de pluribus, uel de uno plura: quare nec una responsione excipitur. Na cùm sint duo interdùm separatim uera, falsa eadem si iungas deprehendentur. quæcunque autem ex accidenti, uel de uno eodemq;, uel ipsa inter se dicuntur, nequaquam fieri unum possunt: nec item si quod ipsum dicitur, inerat illi iam de quo dicitur. Quibus autem prædicationibus repugnantiæ nihil adhærescit, & ubi uocabulis orationes dicuntur, quæ uidelicet à se ipsis, non ex accidenti prædicantur, & purè uerum profertur, & quadantenus. Nec tamen illud omnino est, quod est in opinione. Cæterùm per modos etiam contradictio uariatur, qui uicem prædicati obtinent: sicuti subiecti, quod reliquum. Necessarij dehinc illa, & possibilis, & contingentis: atque impossibilis multa et uaria, sed ab omnibus decantata contradictio. In qua tamen impossibilis æquiuocationem caueas: necessarium propterea quod actu sit, in capite constituas. Nam disceptationem prætereo, sex illis argumentationibus confectam, qua repugnare magis negatio affirmationi colligitur, quàm duæ inter se affirmationes: quoniam eam plerique Aristotelis esse negant.

PERI

PERI HERMENIAS ARISTOTELIS

Liber Primus.

De Signis. CAP. I.

PRIMVM oportet constituere quid sit Nomen, & quid Verbũ, postea quid est Negatio, & Affirmatio, & Enunciatio, & Oratio. Positio 1

Sunt ergo ea, quæ sunt in uoce earum, quæ sunt in anima, paßionum notæ: & ea quæ scribuntur, eorum, quæ sunt in uoce. Et quemadmodum nec literæ omnibus eædem, sic nec eædem uoces. Quarum autem hæ primum notæ sunt, eædem omnibus paßiones animæ sunt: & quarum hæ similitudines, res etiã eædem. De his uerò dictum est in ijs, qui sunt de anima: alterius enim est negotij. earu Positio 2

Est autem, quemadmodum in anima, aliquando quidem intellectus sine uero, uel falso: aliquãdo autem cui iam necesse est horum alterum inesse: sic etiam in uoce. Circa compositionem enim, & diuisionem, est uerũ, & falsum. Positio 3

Nomina igitur ipsa, & Verba consimilia sunt ei, qui sine compositione, & diuisione est, intellectui. Vt homo, uel album, quando non aliquid additur: neq; enim falsum, neq; uerum adhuc est. Signũ autem huius est: hircoceruus enim aliquid significat: sed nondum uerum aliquid, uel falsum, si non uel esse, uel non esse addatur, uel simpliciter, uel secundum tempus.

De nomine. CAPVT II.

NOMEN *igitur est uox significatiua secundum placitum sine tempore: cuius nulla pars significatiua est,*

separata. In nomine enim, quod est equiferus, ferus nihil per se significat, quemadmodũ in oratione, quæ est equus ferus. At uerò non quemadmodum in simplicibus nominibus, sic se habet in compositis. In illis enim nullo modo pars significatiua est: in his autem uidetur quidem, sed nullius est, separata: ut in eo quod est equiferus hoc, quod est ferus. Secundum placitum uerò, quoniam natura, nominum nullũ est, sed quando fit nota. quoniam designant & illiterati soni, ut ferarum: quorum nihil nomen est.

Declaratio definitionis nominis. Non homo uerò non est nomen. at uerò nec positum nomen est, quo illud oportet appellare: neque enim oratio, neque negatio est: sed sit nomen infinitum, quoniam similiter in quolibet est, & quod est, et quod nõ est. *Catonis autem, & Catoni, & quæcunq; talia sunt, nõ sunt nomina, sed casus nominis, ratio autem eius est, alia tamen sunt secundum seipsa: quoniam cùm est, uel fuit, uel erit, neque uerum, neque falsum, est nomen uerò semper: ut Catonis est, uel non est: nondum enim aliquis neq; uerum dicit, neque falsum.*

De verbo. CAPUT III.

Quid uerbũ. VERBUM *autem est, quod consignificat tempus, cuius nulla pars significat extra: & est semper eorum, quæ de altero prædicantur, nota. Dico autem quoniam consignificat tempus, ut sanitas quidem nomen est, sanatur uerò uerbum: consignificat enim nunc esse, & semper eorum, quæ de altero dicuntur nota est, ut eorũ quæ de subiecto, uel in subiecto sunt. Non sanatur uerò, non ægrotat, non uerbum dico. Consignificat enim tempus, & semper de aliquo est. Differentiæ autem huic, nomen positum*

situm non est, sed infinitum uerbum sit: quoniam similiter in quolibet est, & quod est, & quod non est. Similiter autem & sanabitur, & sanabatur, non uerbum est, sed casus uerbi. Differunt autem à uerbo, quòd hoc quidem præsens consignificat tempus, illa uerò id quod circuncirca est. Ipsa igitur secundùm se dicta uerba, nomina sunt, & significant aliquid: constituit enim qui dicit intellectũ, & qui audit, quiescit: sed si est, uel non est, nondum significat, neque enim signum est rei, esse, uel non esse, nec si hoc ipsum, est, purum dixeris: ipsum enim nihil est, consignificat autem compositionem quandam, quam sine compositis non est intelligere.

De oratione. CAPVT IIII.

ORATIO *autem est uox significatiua, cuius partium aliquid significatiuum est separatum: ut dictio, sed non ut affirmatio, uel negatio. Dico autem, ut homo aliquid significat, sed non quoniam est, aut non est: sed erit affirmatio, uel negatio, si quid addatur. Sed non hominis syllaba una: neq; enim in eo quod est sorex, rex significat, sed uox nunc est solùm. In duplicibus uerò significat quidem aliquid, sed non secundùm se, quemadmodum dictum est. Est autem oratio omnis quidem significatiua, non sicut instrumentum, sed, quemadmodum dictum est, secundùm placitum. Enunciatiua uerò non ómnis, sed in qua uerum, uel falsum est, non autem in omnibus inest: ut deprecatio, oratio quidem est, sed neq; uera, neque falsa. Cæteræ igitur relinquantur: rhetoricæ enim, uel poeticæ conuenientior est consideratio: enunciatiua uerò præsentis est speculationis. Est autem una prima oratio enũciatiua,*

Orationis definitio.

ciatiua, affirmatio, deinde negatio: aliæ uerò omnes con-
Conclusio. iunctione unæ. Necesse est autem omnem enunciatiuam orationem, ex uerbo esse, uel ex casu uerbi. Etenim hominis ratio (si non addatur, aut est, aut fuit, aut erit, aut aliquid huiusmodi) nondum oratio enunciatiua est. Quare autem unum quiddam est, & non multa, animal gressibile bipes (non enim eo quòd propinquæ partes dicuntur, una erit) est certè alterius hoc tractare, negotij. Est autem una oratio enunicatiua, quæ unum significat, uel coniunctione una. Plures autem, quæ plura, & non unum, uel inconiunctè. Nomen igitur, & uerbum, dictio sit solum: quoniam non est dicere sic aliquid significantē, uoce enūtiare, uel aliquo interrogante, uel non, uerùm ipso proferente. Harum autem hæc quidem simplex est enunciatio.

Vt aliquid de aliquo, uel aliquid ab aliquo. hæc autē ex his coniuncta uelut oratio quædam iam composita. Est autem simplex enunciatio, uox significatiua de eo, quod est aliquid, uel non est, quemadmodū tempora diuisa sunt.

Affirmatio uerò est enunciatio alicuius de aliquo. Negatio uerò enunciatio alicuius ab aliquo. Quoniam autem enuntiare est, & quod est, non esse: & quod non est, esse: & quod est, esse: & quod non est, non esse: & circa ea quæ extra præsens tempus sunt. Similiter, omne utiq; contingit quod quis affirmauerit, negare: & quod quis negauerit, affirmare. Quare manifestum est quoniam omni affirmationi, opposita est negatio: & omni negationi, affirmatio. Et sit hoc contradictio, affirmatio & negatio opposita. Dico autem opponi, eiusdem de eodem: non autem æquiuocè, & quæcunq; cætera talium contra sophisticas determinauimus importunitates.

De subiectis,

De subiectis,& prædicatis enunciationum.

CAPVT V.

QVONIAM *autem sunt hæc quidem rerum uniuersalia,illa uerò singularia. Dico autē uniuersale,quod in pluribus prædicari natū est: singulare uerò quod non: ut homo quidem uniuersale est : Callias uerò eorum,quæ sunt singularia.*Necesse est *autem enuntiare cùm insit aliquid,aut non:aliquando quidem alicui eorū, quæ uniuersalia sunt,aliquādo autem, quæ singularia sunt. Si ergo in uniuersali uniuersaliter enuntiet quis,quoniam est,aut nō est,cōtrariæ enunciationes erunt.*Dico *autē in uniuersali enūtiare uniuersaliter:ut omnis homo albus est,nullus homo albus est.*Quādo *autē in uniuersalibus non uniuersaliter,nōn sunt contrariæ . quæ autem significātur , est esse aliquando contraria.*Dico *autem non uniuersaliter enuntiare in ijs, quæ uniuersalia sunt:ut est albus homo,nō est albus homo:cùm.n.uniuersale sit homo, nō uniuersaliter utitur enūciatiōe.*Omnis *nanq; nō uniuersale significat,sed quoniā uniuersaliter .* In *eo uerò q, uniuersale prædicatur , id quod est uniuersaliter prædicari non est uerū:*Nulla *enim affirmatio uera erit,in qua cùm uniuersale sit prædicatū,uniuersaliter prædicatur:ut est omnis homo,omne animal. Opponi autē affirmationē negationi dico cōtradictoriè,quæ uniuersaliter significat eidem quoniam nō uniuersaliter:ut omnis homo albus est , non omnis homo albus est : nullus homo albus est, aliquis homo albus est . Contrariè uerò uniuersalem affirmationem,& uniuersalem negationem : ut omnis homo iustus est,nullus homo iustus est.*

De oppositionibus,& enūciationum legibus.

Contrariæ,

Regula uniuersalis.

Contradictoriæ.

Contrariæ.

De regulis oppositorum. CAP. VI.

Cõtrariæ nũquàm simul veræ.

QVOCIRCA *has quidem impoßibile est simul esse ueras.* His *uerò oppositas, contingit aliquando in eodem simul esse ueras: ut non omnis homo albus est, & aliquis homo albus est. Quæcunq; igitur contradictiones uniuersalium sunt uniuersaliter, necesse est alteram esse ueram, uel falsam: & quæcunq; in singularibus sunt: ut est Socrates albus, non est Socrates albus. Quæcũque autem in uniuersalibus non uniuersaliter, nõ semper hæc quidem uera est, illa uerò falsa est. Simul enim uerũ est dicere, quoniam est homo albus, & quoniam nõ est homo albus: & est homo pulcher, & non est homo pulcher. Si enim turpis est, non est pulcher: & si fit aliquid, non est. Videbitur autem subitò incõueniens esse, iccirco quoniam uidetur significare hæc, non est homo albus, simul & hæc, nullus homo est albus. Hæc autem neq; idem significat, neq; simul necessariò. Manifestum est autẽ quoniam una negatio unius affirmationis est: hoc enim idem oportet negare negationem, quod affirmatio affirmauit, & de eodem, uel de aliquo singularium, uel de aliquo uniuersalium ut uniuersaliter, uel ut nõ uniuersaliter: dico autem ut est Socrates albus, non est Socrates albus. Si autem aliud aliquid de eodem, uel de alio idem, non est opposita, sed erit ab ea diuersa. Huic uerò quæ est, omnis homo albus est, contradictio est illa, quæ est, nõ omnis homo albus est: illi uerò quæ est, aliquis homo albus est, illa quæ est, nullus homo albus est: illi autem quæ est, est homo albus, illa quæ est, non est homo albus.*

Epilogus.

Quoniam igitur una affirmatio uni negationi opponitur contradictoriè:

& quæ

& quæ sunt hæ, dictum est: & quoniam contrariæ aliæ, & quæ sunt illæ, dictum est: & quoniam non omnis uera uel falsa contradictio, & quare, et quãdo uera, uel falsa.

De affirmatione & negatione vna.

CAPVT VII.

VNA *autem affirmatio, & negatio est, quæ unum de uno significat, uel cùm sit uniuersale uniuersaliter, uel non similiter: ut omnis homo albus est, non omnis homo albus est: est homo albus, non est homo albus: nullus homo albus est, aliquis homo albus est, si album unum significat. Sin uerò duobus unum nomẽ positum est, ex quibus non est unum, non est una affirmatio, neq; una negatio: ut si quis ponat hoc nomen tunica homini, & equo: quòd tunica alba est, hæc non est una affirmatio, nec una negatio. Nihil enim differt hoc quàm dicere, quoniam est homo equus, albus.* Hoc *autem nihil differt, quàm dicere, est homo albus, & est equus albus. Si ergo hæ multa significãt, & sunt plures, manifestum est quoniam & prima uel multa, uel nihil significat: neque enim est aliquis homo equus.* Quare *nec in his necesse est hanc contradictionem ueram, illam uerò falsam esse.* Definitio. Corollariũ.

De futuris contingentibus. CAP. VIII.

IN IIS *ergo quæ sunt, & quæ facta sunt, necesse est affirmationem, uel negationem ueram esse, uel falsam. In uniuersalibus quidem uniuersaliter, semper hanc quidem ueram, illam uerò falsam esse: & in his quæ singularia sunt (quemadmodum dictũ est) in ijs uerò quæ in uniuersalibus non uniuersaliter dicuntur, non necesse est. dictum* Regula 1 Regula 2

ctum est autem & de his. In singularibus uerò,& futuris,nõ similiter. Nã si omnis affirmatio, & negatio uera, uel falsa est:& omne necesse est esse,uel nõ esse: quare si hic dicat futurũ esse aliquid,ille uerò nõ futurũ dicat hoc ipsum:manifestũ est quoniã necesse est uerũ dicere alterũ ipsorũ,si omnis affirmatio,uel negatio uera,uel falsa est: utraq; enim nõ erunt simul in talibus. Nã si uerũ est dicere,quoniã albũ,uel nõ albũ:necesse est esse albũ, uel nõ albũ. Et si est albũ,uel non albũ:uerũ erat affirmare, uel negare. Et si nõ est,falsum dicit:& si falsũ dicit,nõ est:quare necesse est aut affirmationẽ,aut negationem uerã esse, uel falsam. Nihil igitur neq; est,neq; fit,nec à fortuna,nec utrũlibet,neq; erit,neq; nõ erit: sed ex necessitate omnia, & nõ utrũlibet. Aut enim qui dicit, uerus est:aut qui negat. Similiter .n. uel fieret,uel non fieret:utrũlibet enim nihil magis sic,uel nõ sic se habet,uel habebit. Amplius autẽ,si est albũ nunc,uerũ erat dicere prius,quoniã erit albũ. Quare semper fuit uerũ dicere quodlibet eorũ quæ facta sunt,quoniã est,uel erit. Si autẽ semper uerũ fuit dicere,quoniã est,uel erit:non potest hoc non esse, uel non futurũ esse. Quod aũt non potest nõ fieri, impoßibile est nõ fieri. Et quod impoßibile est non fieri,necesse est fieri. Omnia igitur,quæ futura sunt,necesse est fieri. Nihil igitur utrũlibet neq; à fortuna erit:nã si à fortuna, nõ ex necessitate. At uerò nec quoniã neutrũ uerũ est, dicere cõtingit:ut quoniã neq; erit,neq; nõ erit. Primùm enim cùm sit affirmatio falsa:negatio nõ uera erit. Et cũ hæc falsa sit, cõtingit affirmationẽ nõ uerã esse. Ad hæc si uerũ sit dicere quoniã albũ est,et magnũ:oportet esse utrunq;. Si uerò erit cras,oportet fore cras. Si autẽ neq; erit,neq; non erit

cras,

cras,nō erit utrūlibet: ut est nauale bellū.oportet.n.neq; fieri nauale bellū,neq; nō fieri. Quæ ergo cōtingunt incōuenientia hæc sunt,& huiusmodi alia:si omnis affirmationis,& negationis,uel in ijs,quæ in uniuersalibus dicūtur.ut uniuersaliter,uel in ijs,quæ sunt singularia,necesse est oppositarū hāc quidē uerā esse,illā uerò falsam.Nihil autē utrunlibet esse in ijs,quæ fiunt:sed omnia esse,& fieri ex necessitate.Quare neq; cōsultare oportebit,neq; negotiari:quoniā si hoc quidē facimus,erit hoc:si uerò nō hoc,nō erit hoc.Nihil.n.prohibet,& in annū decies mille simū,hunc quidē dicere hoc futurū esse:illū uerò non dicere.Quare ex necessitate erit:quodlibet eorū uerū erat dicere tunc.At uerò nec hoc differt,si aliqui dixerint contradictionē,uel nō dixerint.Manifestū enim ꝙ,sic se habēt res,etiā si nō hic quidē affirmauerit quid,ille uerò negauerit.Nō.n.propter negare,uel affirmare,erit,uel nō erit, nec in decies millesimū annū,magis quàm in quātolibet tēpore.Quare si in omni tēpore sic se habebat, alterū uerè diceretur:necesse erat hoc fieri. Et unūquodq; eorū quæ fiūt,sic se habebat,ut ex necessitate fieret. Si.n.uerè dixit quis quoniā erit,nō potest nō fieri.Et quod factū est, uerū erat dicere semper,quoniā erit. Si qdē hæc impossibilia sunt:uidemus.n.esse futurorū principiū,et ab eo quod cōsultamus,atq; aliquid agimus,& quoniā est omnino in ijs,quæ nō semper actu sunt,esse possibile,& nō esse simili ter:in quibus utrūq; cōtingit,& esse,& nō esse.Quare & fieri,& nō fieri, & multa nobis manifesta sunt sic se habētia:ut quoniā hāc uestem possibile est incidi, & non incidetur,sed prius exteretur. Similiter aūt & nō incidi possibile est:non.n.esset eā prius exteri,nisi possibile esset

nō incidi:quare et in alijs generationibus,quæ secundùm huiusmodi potētiā dicūtur. Manifestū igitur est,quoniā non omnia ex necessitate uel sunt,uel fiunt. Sed alia quidem utrūlibet:& nihil magis uel affirmatio, uel negatio uera. Alia uerò magis quidē in pluribus alterū: sed contingit fieri et alterū,alterū uerò minimè. Igitur esse quod est,qn̄ est,& non esse quod non est,qn̄ nō est,necesse est: sed non omne qđ est,necesse est esse,nec quod non est,necesse est non esse. Non.n.idem est,omne quod est,necessariò esse,qn̄ est: & simpl'r ex necessitate esse. Sil'r autem & in eo quod non est. Et in contradictione eadem ratio est. Esse quidem,uel non esse omne necesse est: & futurū esse,uel non. non tamen diuidentem,dicere alterū necessarium. Dico autē ut necesse est futurum esse bellum nauale cras,uel non futurum esse. Sed non futurū esse cras bellum nauale,necesse est,uel non futurum esse:futurum aūt esse uel non esse,necesse est.

Conclusio. *Quare cùm sil'r orationes ueræ sint,quemadmodum et res:manifestum est quoniam quæcunq; sic se habent,ut utrunlibet sint,& cōtraria cōtingant,necesse est sil'r se habere & contradictionē: qđ contingit in ijs,quæ non semp sunt,uel non semp nō sunt.*

Horum.n.necesse est alteram partem contradictionis ueram esse,uel falsam:non tamen hanc,uel illā,sed utrūlibet:& magis quidē ueram alterā,non tn̄ iā uerā,uel falsam. Quare manifestum est quoniā nō est necesse omnis affirmationis,uel negationis oppositarū:hāc quidē uerā, illā aūt falsam esse:nō.n.quēmadmodū in ijs,quæ sunt sic, se habēt & in ijs,quæ non sunt quidē, possibilibus tamen esse,uel non esse,uel quemadmodum dictum est.

Primi libri Peri Hermenias Aristotelis finis.

PERI HERMENIAS
ARISTOTELIS
Liber Secundus.

De enunciationibus infinitis.
CAPVT I.

QVONIAM *autem est aliquid de aliquo affirmatio significans: hoc autem uel nomen est, uel innominatum: unum autem oportet esse, & de uno id quod est in affirmatione (nomen autem dictum est, & innominatum prius: non homo enim nomen quidem nō dico, sed nomen infinitum, unum enim significat aliquo modo, infinitum nomen: quemadmodū & nō sanatur, non uerbum, sed infinitū uerbum) erit omnis affirmatio, & negatio uel ex nomine, et uerbo, uel ex infinito nomine, & uerbo. Præter uerbū autem nulla affirmatio, uel negatio est. Est enim, uel fuit, uel erit, uel fit, uel quæcunq; aliæ huiusmodi uerba, ex ijs sunt, quæ posita sunt: consignificant enim tempus. Quare prima est affirmatio & negatio, est homo, non est homo: deinde est non homo, non est non homo. Rursus est omnis homo, nō est omnis homo: est omnis non homo, non est omnis non homo. Et in ijs (quæ extrinsecus) temporibus eadem ratio est. Quando autem, est, tertiū adiacēs prædicatur, dupliciter dicuntur oppositiones. Dico autem, ut est iustus homo. est tertium: dico adiacere nomen, uel uerbum in affirmatione. Quare ob id ipsum quatuor erunt illæ, quarum duæ quidem ad affirmationem & negationem se habebunt secundùm consequentiam ut priuationes:*

Conclusio.

Est, secūdum adiacēs est, cū præter ipsum aliud prædicatum nō est: vt homo est.

Tertium adiacens est, cùm præter ipsum aliud apponitur, vt homo est animal.

nes : duæ uerò minimè. Dico autem quoniam est, aut iusto adiacebit, aut iniusto : quare etiam negatio : quatuor igitur erunt. Intelligimus uerò quod dicitur ex ijs, quæ subscripta sunt.

Simplices.

A. antecedēs. A Homo *iustus est.* C Homo *iustus non est.*

Priuatoriæ.

C. Cōsequēs. C Homo *iniustus non est.* A Homo *iniustus est.*

Infinitæ.

C Homo *non iustus non est.* A Homo *non iustus est.*

Vniuersales et particulares affirmationes et negationes.

Simplices.

A *Omnis homo est iustus.* C *Non omnis hō est iustus.*

Infinitæ.

C *Non omnis homo est non iustus.* A *Omnis homo est nō iustus. Est iustus homo : huius negatio est, nō est iustus homo. Est non iustus homo : huius negatio est, non est non iustus homo. Est enim hoc in loco, & non est : iusto & non iusto adiacet. Hæc igitur quemadmodum in resolutiuis dictum est, sic sunt disposita. Similiter autem se habebūt et si uniuersalis nominis sit affirmatio : ut omnis est homo iustus : negatio, nō omnis est homo iustus omnis est homo non iustus : non omnis est homo nō iustus. Sed non similiter angulares ueras esse cōtingit. Contingit autem aliquando : hæ igitur duæ oppositæ sunt.* *Regula 1* *Aliæ autē duæ ad non homo, quasi subiectum aliquod additum : ut est iustus non homo, non est iustus non homo, est non iustus non homo, non est non iustus non homo. Plures autem his non erunt oppositiones. Hæ autem extra illas, ipsæ*

ipsæ secundùm se erunt, ut nomine utentes eo quod est
non homo. In quibus uerò est non cõuenit, ut in eo quod Regula 2
est sanum esse, & ambulare: in ijs idem facit sic positũ,
ac si est adderetur: ut est, sanus est omnis homo, non sa=
nus est omnis homo: sanus est omnis non homo, non sa=
nus est omnis non homo. Non enim dicendum est, non o=
mnis homo, sed non negationem ad id quod est homo ad=
dendum est: omnis enim nõ uniuersale significat, sed quo=
niam uniuersaliter. Manifestum est autem ex eo, quod
est sanatur homo, non sanatur homo: sanatur nõ homo,
non sanatur non homo. Hæc enim ab illis differunt, eo
quòd uniuersaliter non sunt: quare omnis, uel nullus ni=
hil aliud consignificat quàm uniuersaliter de nomine uel
affirmationem, uel negationem: ergo & reliqua eadem
oportet apponi. Quoniam uerò contraria est negatio Regula 3
ei, quæ est, omne est animal iustũ, illa, quæ significat, quo=
niam nullum est animal iustum: hæ quidem manifestũ est
quoniam nunquam erunt neque ueræ simul, neque in eo=
dem. His uerò oppositæ, erunt aliquando: ut, non om=
ne animal iustum est, & est aliquod animal iustum. se=
quuntur uerò & hæ, eam quidem quæ est, omnis est ho=
mo non iustus, hæc, nullus homo est iustus: illam uerò
quæ est, aliquis est homo iustus, opposita, quoniam non
omnis homo est non iustus, necesse est enim aliquem es=
se. Manifestum est autem etiam quoniam in singulari= Regula 4
bus si uerum est interrogatum negare, quoniam & affir
mare uerum est: ut, putásne Socrates sapiens est? non.
Socrates igitur est non sapiens. In uniuersalibus uerò
non est uera, quæ similiter dicitur, uera autem negatio
est: ut, putásne omnis homo sapiens est? non omnis igitur

homo non sapiens est: hoc enim falsum est, sed nõ igitur omnis homo sapiens est, uerũ est. Hæc enim opposita est,
Dubium. *illa uerò contraria. Illæ uerò secundùm infinita cõtra iacentes nomina & uerba (ut in eo quòd est nõ homo, uel non iustus) quasi negationes sine nomine & uerbo esse uidebuntur, sed non sunt. Semper enim uel ueram, uel falsam esse necesse est negationem. qui uerò nõ homo dixit, nihil magis quàm qui dixit homo, sed etiam minus, uerus*
Regula 5 *uel falsus fuit, si non aliquid addatur. Significat autem, est omnis non homo iustus, nulli illarum idem, nec huic opposita, quæ est, non est omnis non homo iustus: ea uerò quæ est, omnis non iustus non homo est: illi quæ est, nullus est iustus non homo, idem significat. Transposita uerò nomina, & uerba idem significant: ut est albus homo: & est homo albus. Nam si hoc non est, eiusdẽ multæ erunt negationes: sed ostensum est quoniã una unius est. Eius enim quæ est, est albus homo: negatio est, non est albus homo: eius autem quæ est, est homo albus, si nõ eadem est ei, quæ est, est albus homo: erit negatio, uel ea quæ est, non est non homo albus: uel ea quæ est, non est homo albus. Sed altera quidem est negatio eius, quæ est, est non homo albus: altera uerò eius quæ est, est albus homo. quare erunt duæ unius. Quoniam igitur transposito nomine & uerbo eadem fit affirmatio, & negatio, manifestum est.*

De coniunctis, & diuisis enunciationibus. CAP. II.

Conclusio 1 *AT uerò unum de pluribus, uel plura de uno affirmare, uel negare, nisi sit unum aliquid, quòd ex pluribus signifi-*

significatur, non est affirmatio, uel negatio una. Dico autem unum: non si unum nomen positum sit, nō sit autem unum aliquid ex illis: ut homo est fortasse & animal, & bipes, & mansuetum, sed ex his unum fit: ex albo autē, & homine, & ambulare non est unum. Quare nec si unum aliquid de his affirmet aliquis, erit affirmatio una, sed uox quidem una, affirmationes uerò multæ: nec si de uno ista, sed similiter plures. Si ergo dialectica interrogatio responsionis est petitio, uel propositionis, uel alterius partis contradictionis, propositio uerò cōtradictionis est unius pars, non erit una responsio ad hæc: neque enim interrogatio una, nec si sit uera. Dictum est autem de his in Topicis. Simul autem manifestum est, quoniam nec hoc ipsum, quid est, dialectica interrogatio est: oportet enim datum esse ex interrogatione eligere, utram uelit contradictionis partem enunciare: sed oportet interrogantem determinare: utrum hoc sit homo, an nō hoc.

Quoniam uerò hæc quidem prædicantur composita, ut unum omne prædicatum fiat, eorum quæ extrà prædicātur: alia uerò non, quæ est differentia? De homine enim uerū est dicere & extrà animal, & extrà bipes: & hæc ut unum, & hominem, & album, & hæc ut unum: sed non si citharœdus est, & bonus, etiā citharœdus bonus. Si enim quoniam utrunq; uerum, esse oportet simul utrunque: multa inconuenientia erunt. De homine enim & hominem uerum est dicere & album: quare & omne. rursus si album ipsum, & omne. quare erit homo albus, albus. & hoc in infinitum. Et rursus musicus albus ambulans: & hæc eadem frequenter implicita.

Quæstio 1

Conclusio 2

Σκυτεὺς ponitur Græcè, quod cerdonem, & suto rē significat, non citharœdum.

Amplius: Si Socrates, Socrates est, & homo; & So-

crates, Socrates homo: & si homo & bipes, erit homo bipes. Quoniam igitur si quis simpliciter dicat complexiones fieri, multa accidit dicere inconuenientia manifestum est. Quemadmodum autem ponendum est, nunc di-
Regula 1 *cimus.* Eorum igitur, *quæ prædicantur, & de quibus prædicari accidit, quæcunq; secundùm accidens dicũtur uel eodem, uel alterum de altero: hæc non erunt unum: ut homo albus est, & musicus: sed non est unum album, & musicum: accidentia enim sunt utraq; eidem.* Nec *si album, musicum uerum est dicere, tamen non erit album musicum unum aliquid: secundùm accidens enim album musicum: quare non erit album musicum unum aliquid: quocircà nec citharœdus bonum simpliciter, sed animal*
Regula 2 *bipes: nõ enim secundùm accidẽs. Amplius:* Nec *quæcunque insunt in altero: quare neq; album frequenter, neque homo, homo animal est uel bipes: insunt enim in*
Conclusio 3 *homine animal, & bipes.* Verum *est autẽ dicere de aliquo & simpliciter: ut aliquem hominem, hominem, aut aliquem album hominem, hominem album: non autem*
Regula 3 *semper. Sed quando in adiecto quidem aliquid oppositorum inest, quod consequitur contradictio, non uerum sed falsum est: ut hominem mortuum, hominem dicere.*
Quæstio 2 *Quando autem non inest, uerum. An etiam quando inest, semper non uerum est: quando uerò non inest, non semper uerum est? ut* Homerus *est aliquid, ut poëta: ne ergo est, an non? secundùm accidens enim prædicatur est, de* Homero *(quoniam enim est poëta) sed non secun-*
Regula 4 *dùm se prædicatur de* Homero, *ipsum est. Quare in quibuscunque prædicationibus neque contrarietas inest, si definitiones pro nominibus dicantur, & secundùm se prædi-*

prædicantur, & non secundùm accidens, & in his aliquid, & simpliciter uerum erit dicere. Quod autem nõ est, quoniam opinabile est, non est uerum dicere esse aliquid. Opinio enim eius est, non quoniam est, sed quoniam non est.

De enunciationibus modorum, possibilis, contingentis, impossibilis, & necessarij. CAP. III.

His uerò determinatis, perspiciendum est quemadmodum sese habent negationes, & affirmationes ad seinuicem: eæ scilicet quæ sunt de possibili esse, & non possibili: & de contingenti, & non cõtingenti: & de impossibili et necessario. Habent enim aliquas dubitationes: nã si eorũ, quæ complectuntur, illæ sunt sibijnuicẽ oppositæ cõtradictiones, quæcunq; secundùm esse, & nõ esse disponuntur: ut eius, quæ est esse hominem, negatio est non esse hominem, non ea, quæ est, esse non hominem: & eius, quæ est, esse album hominem: ea quæ est, non esse album hominem, sed non ea quæ est esse non album hominem: si enim de omni aut affirmatio, aut negatio est, lignum erit uerũ dicere esse non album hominem, quod si hoc modo & in quibuscunq; esse non additur, idem faciet quod pro, esse, dicitur: ut eius quæ est, homo ambulat, non hæc, ambulat non homo, negatio erit, sed hæc, non ambulat homo: nihil enim differt dicere, hominem ambulare, uel hominem ambulantem esse: quare si hoc modo ubiq;, & eius quæ est possibile esse, negatio erit, possibile nõ esse, sed nõ ea quæ est, non possibile esse. Videtur autem idem posse, & esse, & non esse. omne enim quod est possibile diuidi, uel ambulare,

bulare, & nõ ambulare, & non diuidi poßibile est. Ratio autem est, quoniam omne quod sic poßibile est, nõ semper in actu est: quare inerit ipsi etiam negatio. Potest igitur & non ambulare, quod est ambulabile: & non uideri, quod est uisibile. At uerò impoßibile est de eodem oppositas ueras esse enunciationes: nõ igitur eius quæ poßibile est esse, negatio est hæc, poßibile est non esse. Contingit enim ex his, aut idem affirmare, & negare simul de eodem: aut non secundùm esse, uel non esse, quæ apponuntur, fieri affirmationes & negationes. Si ergo illud impoßibile est, hoc erit magis eligendum. Est igitur negatio eius, quæ est, poßibile esse: ea quæ est, non poßibile eße, sed non ea quæ est, poßibile non esse. Eadem quoque ratio est, & in eo quod est, contingens esse: etenim negatio eius est, non contingens eße: & in alijs quoque simili modo, ut in neceßario, & impoßibili. Fiunt enim quemadmodum in illis eße, & non eße appositiones: subiectæ uerò res, hoc quidem album, illud uerò homo, eodem quoq; modo hoc in loco esse quidem & non eße ut subiectum fit: poße uerò, & contingere appositiones determinantes (quemadmodum in illis esse, & non esse) ueritatem, & falsitatem. Similiter hæ in eo quod est esse posibile, & esse non posibile: eius uerò quæ est, posibile est non esse, negatio est: non ea quæ est, non posibile est esse, sed ea quæ est, non posibile est non esse: & eius quæ est, poßibile est esse: non ea quæ est, poßibile est nõ esse, sed ea quæ est, non posibile est esse. Quare & sequi sese inuicem uidebuntur, posibile est esse, & posibile est non esse: idem enim posibile est esse, & nõ esse. Non enim contradictiones sunt sibijnuicem huiusmodi,

posibile

poßibile est esse, & poßibile est non esse. sed poßibile est esse, & non poßibile est esse, nunquam simul in eodem ue ræ sunt, opponuntur enim, neq; ea quæ est poßibile non esse, & non poßibile non esse, nunquam simul in eodē ueræ sunt. Similiter autem & eius quæ est, necessarium est esse: negatio non est ea, quæ est, necessarium non esse, sed ea quæ est, non necessarium est esse. eius uerò quæ est, necessarium est non esse: ea quæ est, nō necessarium non esse, & eius quæ est, impoßibile esse: non est ea quæ est, impoßibile non esse, sed hæc, non impoßibile esse. eius uerò quæ est, impoßibile non esse: ea quæ est, non impoßibile nō esse. Vniuersaliter uerò (quemadmodum dictum est) esse quidem, & non esse oportet ponere quemadmodum subiecta: negationem uerò, & affirmationem hæc facientem, ad esse, & non esse apponere. & has oportet putare esse appositas dictiones, poßibile, & non poßibile: contingēs, non contingens: impoßibile, non impoßibile: necessarium, & non necessarium: uerum, non uerum. Consequentiæ uerò secundùm rationem fiunt cùm ita ponuntur: illam enim quæ est, poßibile eße, sequitur ea quæ est, contingit esse, & hæc illi conuertitur: & non impoßibile esse, & non neceßariū eße: illa uerò quæ est, poßibile non esse, et contingens non esse, ea quæ est, non necesse non eße, & non impoßibile non esse: illam autem quæ est, nō poßibile eße & non contingens esse, ea quæ est, impoßibile esse, & neceße non eße: illam uerò quæ est, non poßibile non eße, & non contingens non eße, ea quæ est, impoßibile est non eße, & neceßarium est eße. Consideretur autem ex subscriptione quemadmodum dicimus.

Prima descriptio consequentium.

I	III
Poßibile eße	*Non poßibile eße*
Contingens esse,	*Non contingens non eße*
Non impoßibile esse	*Impoßibile eße*
Non neceßarium eße	*Neceßarium non eße*
Poßibile non eße	*Non poßibile non eße*
Contingens non eße	*Non contingens non eße.*
Non impoßibile non eße	*Impoßibile non eße*
Non neceßarium non eße	*Neceßarium eße*
II	IIII

Conclusio 3 *Hæ igitur impoßibile, & non impoßibile, eam quæ est, contingens, & poßibile, & non contingens, & non poßsibile sequuntur quidem contradictoriè: sed conuersim. Eam enim quæ est, poßibile esse: negatio impoßibilis sequitur, negationem uerò affirmatio: nam illam, non poßibile esse, ea quæ est, impoßibile esse: affirmatio enim est,*
Conclusio 4 *impoßibile esse: non impoßibile uerò negatio. Necessarium uerò quemadmodum se habet considerandum est. Manifestum est enim quoniam non eodem modo, sed contrariè sequuntur: contradictoriæ autem sunt extra: non enim est negatio eius quæ est, necesse non esse, ea quæ est, non necesse est esse: contingit enim ueras esse utrasq; in eodem. Quod enim est necessarium non esse, non est necessarium esse. Causa autem huius est, cur non sequitur similiter cæteris: quoniam contrariæ, impoßibile esse, necessariò redditur idem ualens: nam quod impoßibile est esse, necesse est hoc, non quidem esse, sed potius non esse. Quod uerò impoßibile est non eße, hoc neceßarium est eße:*

eße: quare ſi illa ſimiliter ſequuntur poßibile, et non poßibile: hæc econtrariò, quoniam non ſignificant idem, neceſsarium & impoſsibile, ſed (quemadmodum dictum eſt) conuerſim. At certè impoſsibile eſt ſic poni contradictiones neceſsarij. Nam quod eſt neceſsarium eſse, poßibile eſt eſse: nam ſi non, negatio conſequetur: neceſse enim eſt aut affirmare, aut negare: quare ſi non eſt poſsibile eſse, impoſsibile eſt eſse: igitur impoſsibile eſt eſse, quod neceſse eſt eſse: quod eſt inconueniens. At uerò illam quæ eſt, poſsibile eſse: non impoſsibile eſse, ſequitur. Hanc uerò ea, quæ eſt, non neceſsarium eſse: quare contingit quod eſt neceſsarium eſse, non neceſsarium eſse: quod eſt inconueniens. At uerò neq; neceſsariũ eſse, ſequitur eã quæ eſt, impoſsibile eſse: neq; ea quæ eſt, neceſſariũ non eſse. Illi enim utraq; contingit accidere: harũ autem utralibet uera fuerit, non erunt illa uera: ſimul enim poſsibile eſt eſse, & non eſse. Si uerò neceſse eſt eſse, uel non eſse, non erit utrunq; poſsibile: relinquitur ergo non neceſsarium non eſse, ſequi eam quæ eſt, poſsibile eſse. Hæc enim uera eſt, & de neceſse eſse. hæc enim fit contradictio eius quæ ſequitur illam, quæ eſt non poſſibile eſse: illam enim ſequitur ea quæ eſt impoſsibile eſse, & neceſse eſt non eſse: cuius negatio eſt, non eſt neceſse non eſse. Sequuntur igitur & hæ contradictiones ſecundùm prædictum modum, & nibil impoſsibile contingit ſic poſitis.

Concluſio 5

Concluſio 6

Concluſio 7

Corollariũ.

Secunda descriptio.

I	III
Possibile esse	*Non possibile esse*
Contingens esse	*Non contingens esse*
Non impossibile esse	*Impossibile esse*
Non necessarium non esse	*Necessarium non esse*
Possibile non esse	*Non possibile non esse*
Contingens non esse	*Non continges non esse*
Non impossibile non esse	*Impossibile non esse*
Non necessarium nõ esse	*Necessarium esse*
II	IIII

Dubium. *Dubitabit autem aliquis, si illam quæ est, necessarium esse, ea quæ est, possibile esse, sequitur. Nam si non sequitur, contradictio sequetur, quæ est non possibile esse. Et si quis hanc non esse dicat contradictionem: necesse est dicere possibile non esse: sed utræq; falsæ sunt de necesse esse. At uerò rursus idem uidetur esse possibile incidi, & non incidi: & esse, & non esse: quare erit necesse esse, contingens non esse, hoc autem falsum est. Manifestum est autem quoniam non omne possibile uel esse, uel ambulare, etiam opposita posse: sed est in quibus non sit uerum, & primum quidem in ijs, quæ non secundùm rationem possunt: ut ignis calefactiuus est: & habet uim irrationalem. quæ igitur secundùm rationem potestates sunt, eædem plurium etiam contrariorum sunt: irrationales uerò non omnes: sed (quemadmodum dictum est) ignem non est possibile calefacere, & non: neque quæcunque alia semper agunt: alia uerò possunt & secundùm irrationales potestates simul opposita suscipere. Sed*

hoc

hoc huius gratia dictũ est, quoniã non omnis potestas oppositorũ susceptiua est, neq; quæcunq; secũdum eandẽ speciẽ dicuntur. Quædam uerò potestates æquiuocæ sunt: poßibile.n.non simpl'r dicitur, sed hoc quidem quoniã uerum est, qd' in actu est: ut poßibile est ambulare, quoniam ambulat iam: & omnino poßibile est esse: quoniam iã est in actu qd' dicitur esse poßibile. Illud uerò quoniã erit actu, ut poßibile est ambulare, quoniã ambulauit. & hæc quidẽ in solis mobilibus est potestas, illa uerò & in immobilibus: utrunq; uerò uerũ est dicere poßibile ambulare, uel esse: & qd' ambulat, & agit, & ambulabile est. Sic igitur posſibile non est uerũ de necessario simpl'r dicere: alterũ autẽ uerũ est. quare, quoniam partẽ uniuersale sequitur, illud qd' ex necesſitate, consequetur posse esse, sed non omne. Et est quidem fortasse principiũ qd' necessariũ est, & qd' nõ necessariũ est omniũ uel esse, uel nõ esse: et alia quẽadmodũ horũ cõsequentia cõsiderare oportet.

Conclusio 9

Conclusio 10

Tertia descriptio.

I	III
Necessarium esse Non poßibile non esse Non contingens non esse Imposſibile non esse	Non necessarium esse Poßibile non esse Contingens non esse Non imposſibile non esse
Necessarium non esse Non posſibile esse Non contingẽs esse Impoßibile esse	Non necessarium non esse Posſibile esse Contingens esse Non impoſsibile esse.
II	IIII

Manifestum est aũt ex his quæ dicta sunt, quoniam qd' ex necesſitate

necesſitate eſt,ſecũdùm actũ eſt:quare ſi priora ſunt ſempiterna,& quæ actu ſunt, poteſtate priora ſunt.& hæc quidẽ ſine poteſtate actu ſunt,ut primæ ſubſtantiæ: alia uerò cũ poteſtate,quæ natura priora ſunt,tẽpore poſteriora.alia uerò nũquàm actus ſunt,ſed poteſtates ſolùm.

Quæ magis aptæ enunciationes contrariæ dicantur. CAPVT IIII.

Quæſtio. Politianus cũ alijs multis hoc caput nõ eſſe Ariſt. putauit,quòd litera nimiùm ĩplexa ſit,difficilisq; intellectu.

VTRVM *autẽ contraria eſt affirmatio negationi,an affirmatio affirmationi, et oratio orationi,quæ dicit quoniã omnis homo iuſtus eſt, ei quæ eſt,nullus hõ iuſtus eſt: aut omnis homo iuſtus eſt,ei quæ eſt,omnis homo iniuſtus eſt:ut eſt,Callias iuſtus:non eſt Callias iuſtus,Callias iniuſtus eſt:quæ harũ cõtraria eſt?* ¶ Nam *ſi ea, quæ ſunt in uoce,ſequũtur ea,quæ ſunt in anima:illic aũt cõtraria eſt opinio,cõtrarij(ut quoniã omnis hõ iuſtus eſt,ei quæ eſt,*

Concluſio 1 *omnis homo iniuſtus eſt) etiã in iis q̃ ſunt in uoce affirmatiõibus neceſſe eſt ſil'r ſeſe hẽre:ꝙ ſi neq; illic cõtrarij opinio cõtraria eſt, nec affirmatio affirmationi erit contraria,ſed ea q̃ dicta eſt negatio.Quare cõſiderandũ eſt,quæ opinio falſa opinioni ueræ cõtraria eſt:utrũ negationis: an certè ea,quæ cõtrariũ opinatur.* Dico *aũt hoc modo: eſt quędã opinio uera boni,quoniã bonũ eſt:alia aũt,quoniã nõ bonũ eſt,falſa:alia uerò quoniã malũ,ſil'r falſa: q̃ harũ cõtraria ueræ?& ſi eſt,una ſecũdùm quã cõtraria.*

Concluſio 2 *Nã arbitrari cõtrarias opiniones definiri, eo quòd contrariorum ſunt, falſum eſt.*Boni.n.*quoniã bonũ eſt,et mali quoniã malũ eſt, eadẽ fortaſſe opinio eſt etiã uera , ſiue plures,ſiue una ſit.ſunt autẽ iſta cõtraria: ſed nõ eo ꝙ cõtrariorũ ſint,cõtraria ſunt, ſed magis ꝙ cõtrariè. Si ergo eſt boni quidẽ,quoniã eſt bonũ,opinio,alia autẽ quoniã*

Iſta cõtraria opiniones cõtrariæ.

Concluſio 3

Sed magis ꝙ

non

nō bonū est:est uerò quoniā aliquid aliud est qd' nō est,ne que esse pōt.aliarū quidē nulla ponēda est:neq; quæcūq; esse qd' nō est opinantur,neq; quæcūq; nō esse qd' est:infinitæ.n.utræq; sunt,& quæ nō esse opinātur qd' nō est, & quæ nō esse qd' est. Sed in quibus fallacia est,hæ aūt sunt ex ijs,ex qbus sunt generationes: ex oppositis uerò generationes,quare etiā fallaciæ. Si ergo qd' bonū est,et bonū,& nō malū est,& hoc quidē secundum se,illud uerò secūdum accidens(accidit.n.ei nō malū esse)magis aūt in unoquoq; uera est,quæ scd'm se ēst,ēt falsa,si quidē & uera:ergo ea quæ est,quoniā nō est,bonū quod bonū est, eius quæ scd'm se est,falsa est.Illa uerò quæ est quoniam malū est,eius quæ scd'm accidens. quare magis erit falsa de bono,ea quæ est negationis opinio,q̃ ea quæ est cōtrarij.Falsus aūt est maximè,qui circa singula habet cōtrariā opinionē,cōtraria.n.est eorū, quæ plurimū circa idē differūt.Si igitur harū cōtraria est altera,magis uerò negationis est cōtraria:manifestū est quoniā hæc erit cōtraria. Illa uerò quæ est,quoniā malū est qd' bonū est:implicita est.Etenim quoniā nō bonū est, necesse est fortè ipsū eundē opinari. Amplius.Si ēt in alijs sil'r oportet se habere,& hoc mō uidebitur bene esse dictū.Aut.n.ubiq; ea quæ est cōtradictionis,aut nusq̃:quibus uerò nō sunt contraria,de illis quidē falsa,ea quæ est,est uerę opposita.ut qui hominē non putat esse hominē,falsus est.Si igitur hæ cōtrariæ sunt,etiā et aliæ,quæ sunt cōtradictionis. Amplius.Sil'r se habet opinio boni,quoniā bonū est:& nō boni,quoniā nō bonū est:& præter has, boni quoniā nō bonū est:& nō boni,quoniā bonū est.Illi ergo quæ non boni quoniā nō bonū,ueræ opinioni:quæ est cōtraria? Non.n. ea,

contrariè: cōtrariè aduerbium.

ea,quæ dicit quoniã malũ est:sil'.n.aliqñ erit uera:nũquã aũt uera ueræ cõtraria est.est.n.quoddã non bonũ malũ, quare cõtingit sil' esse ueras. At uerò nec illa quæ est,quoniã nõ malũ.uera.n.& hæc,sil'.n.& hæc erũt. Relinquitur igitur ei quæ est,nõ boni,quoniã non bonũ est,cõtraria ea quæ est,nõ boni quoniã bonũ est,falsa.n.hæc.quare & ea quæ est boni,quoniã nõ bonũ est:ei quæ est boni, quoniã bonũ est. Manifestũ ergo est quoniã nihil interest:nec si uniuersaliter ponamus affirmationẽ:uniuersalis.n.negatio cõtraria erit:ut opinioni opinatur, quoniã omne qđ est bonũ,bonũ est: ea quæ est quoniã nihil eorũ quæ bona sunt,bonũ est:nã ea quæ est boni,quoniã bonũ, si uniuersaliter sit bonũ,eadem est ei quæ opinatur, quoniã quicquid bonũ est,quod bonum est. hoc autẽ nihil differt ab eo quod est: quoniam omne quod est bonũ,bonum est.similiter autem & in non bono. Quare si in opinione sic se habet, & sunt hæ quæ sunt in uoce affirmationes, & negationes,notæ earũ quæ sunt in anima:manifestum est quoniam affirmationi contraria quidem negatio est, quæ de eodem uniuersaliter: ut ei quæ est quoniam omne bonum, bonum est: uel quoniam omnis homo bonus: ea quæ est quoniam nullum, uel nullus. Contradictoriæ autem quæ est quoniam non omne,aut non omnis. Manifestum est autem, quoniam & ueram ueræ non contingit esse contrariam:neq; opinionem, neq; contradictionem. contrariæ enim circa idem opposita sunt.Circa eadẽ autem contingit uerum dicere eundem: simul autem non contingit eidem inesse contraria.

Secundi libri Peri Hermenias Aristotelis

FINIS.

IN ANA=

In Analytica Priora, ANGELI POLITIANI.

ARGVMENTVM.

PER priores iam Resolutorios decurramus. Praecepta igitur de demonstratione daturus Aristoteles, ipsam prioribus libris ratiocinationem, quoniam communior, edocet: propositionem finiens, quae aliquid aut confirmet, aut neget de aliquo. Sed uel vniuersalem esse ait, uel particularem, uel indefinitam, tum aliud demonstratiuam propositionem, atque aliud dialecticam, quoniam sumat illa propositionem contradictionis alteram. Haec ipsius contradictionis interrogationem, si quaeras illius optionem quòd uerisimile uideatur: si respondeas, terminum quo propositio resoluatur. sed eum vel subijci, vel praedicari, vel affirmari, vel negari. In qua oratione quaepiam statuuntur, vndè aliud necessariò efficiatur, propterea quòd illa sint, eam propriè ratiocinationem dici, quae si necessaria protinus appareat, esse perfectam: sin ad id vno aut pluribus indigeat, quae necessaria quidem terminis fiant, licet ex propositionibus non sumãtur, imperfectam. Quòd si nihil accipere de subiecto possis, de quo non alterum dicatur, esse illud in altero toto, dicique alterum de omni. Sed & de nullo eadem ratio est. Retro agi propositiones, incolumi sensu, siue absolutae, siue necessariae sint, quoties vel uniuersales negent, vel particulares affirment. ad affirmantis verò uniuersales recurrere eiusdẽ tantùm ordinis particulares. Nam quae particulares negent, minimè esse retrogradas, nisi cum propriae contingunt: vbi particulatim magis, quàm in vniuersum remeant. Perfecta ratiocinatio in prima dũtaxat è figuris tribus deprehenditur, quoties in toto medio sit vltimus terminus, in primo vel toto vel nullo sit medius, sed in medio vltimus, affirmans vbique: nec in uniuersum modò, sed & per partes. Ita modi quatuor emergunt, omnibus problematis idonei. Medium verò illud appello, quod ipsum in altero cum sit, in ipso alterum medio quoque loco recipitur. Extrema, cum quod ipsum est in altero, tum illud in quo est alterum. In figura secunda medium illud est, quod de vtroque dicitur: extrema, de quibus medium. sed maius, quod propius: ipsum minus, quod longius: nec in medio medium, sed in capite, nec

G perfecta

perfecta ibi ratiocinatio. Siue autem bis vniuersale, siue semel sit, hoc est in maiore tantùm propositione, negare alteram conuenit. Vnde mo di existunt quatuor, reiectis cæteris, quorum duo priores ad prima secundum, tertius ad tertium retroacta propositione altera, sed non vtralibet reuocatur. quartus impossibili perficitur, nec vnquam quod colligitur asseuerat. At quoties eidem vel vtrunque omne, uel maius nullum minus omne, vel maius aliquod minus omne, vel item contrà, vel maius non omne minus omne, vel maius nullum minus aliquod, figura hæc postrema: modiq; sex imperfecti, particulatim colligentes: primus, tertius, quartus, ad prima tertium: secundus ac sextus ad eiusdem quartum, propositione altera cessim redeunte perducendi, nã quintus impossibili se perficit. Hic mediũ postremo quasi gradu subsi stit, ac de illo tam maius, quod longius abest, quàm etiam minus extremum prædicatur, quod adhærescit. Reliqua omnia coniugata reÿcito, nisi si maior ait, minor negat, sed utraque in vniuersum. Nam si ambæ in figura prima retro eunt, in secunda minor, in tertia maior, ritè quidem, sed non quod voles ratiocinabere. Absolutis necessaria cõgruunt: licet hìc expositione perficiatur, quæ illic impossibili. Quòd si necessaria misceas absolutis, necessarium colliges, quoties maior necessaria fuerit. At in secunda, quoties vniuersalis necessariò deneget: in tertia verò, quoties in affirmantibus vtrisque vniuersalibus, utra uis necessaria proponatur: aut si altera neget, ipsa quæ neget: aut si particularis altera sit, ipsa quæ particularis non sit. Sed & contingẽs hoc loco excutitur, quod necessarium non sit, at si esse tamen conceda tur, nihil impossibile consequatur. Quare omnes propositiones recurrere, quæ figuram habeant in contrapositis affirmantem. Sed contin gens modo in his versari, quæ sæpius vsu ueniant necessitate repulsa, modo in ÿs, quæ susque deque se habeant. Conuerti oppositas vtrobique propositiones: sed illic quod suapte natura sit ad illud quo necessariò non sit. Hic autem, quod susque deque vocamus, à quo demonstratio excluditur. vtrisque igitur contingentibus, semper in figura prima contingenter colliges, ubi iugationes quas diximus obtinueris. sed & cùm neget utraque, cùm neget & minor tantùm (quod licet) ad affirmandum compellas, contingenter efficies quod uoles. Ita si cõtingentibus absoluta permisceas, maiorq; cõtingens, minor absoluta sit, & contingenter colligas, & perfectè. nam minor contingens non imperfecte modo, sed impropriè contingens efficiet. Hic illud tractatur, si necesse est hoc esse, cùm illud est: & cùm possibile hoc est, necessario et illud fore possibile, quod ab hoc emanat: posito falso, quod impossibile

bile non sit, etiam quod inde fit non esse impoßibile, sed falsum. Quòd si maius interuallum contingat, & vniuersale sit, minus absolutum ponas: & particulare colliges quidem, modo particulare affirmet: sin autem particulari contingat, imperfectè concludes. ac si neget, conuersione: sin verò affirmet, impoßibili perficitur. Necessarium verò cōtingenti perinde se miscet, vt absolutum. tantùm illud variat, quòd vbi propositio negatur absoluta, contingens euenit cōclusio. necessaria vero quæ negat, & contingens colligit, & quod non absolutè sit. Porrò in secunda nihil euenit ex contingentibus. quo loco illud acerrimè tuetur Aristoteles, vniuersalem contingentem, quæ neget, nusquam recurrere. At si neget contingens, affirmet absoluta, nimirùm colligi ait, quemadmodum & si neget vtraque, sed transmutanda contingens. Lex eadē & necessario, fitq; conclusio semper latè accepti contingentis, quoties vniuersalis necessariò neget. In tertia contingentes duæ colligunt, si terminos ritè adiungent. Nam uel sibi ipsæ cōstant, uel conuertendo restituuntur. verùm si altera absoluta sit, altera contingat, nimirum continget & quod efficitur. Quòd si necessaria & contingens committantur, vbi termini asserunt, contingit quod efficitur. At si tantùm necessaria propositio affirmet, continget ut non sit: sin verò neget, non modò ut non sit continget, sed & prorsus non erit. Et quoniam ex impoßibili argumentatio pars conditionalis est, iure illud ostenditur, ad has omnino formas & eam redigi, quoniam robur ipsius ratiocinando tutantur. Denique illud quoque facilius expugnari: quæ rarius colliguntur, ægrius defendi: sed & expugnare se inuicem, quæ particularia, quæq; vniuersalia sunt: defendi ab vniuersalibus tātummodo particularia, prorsusq; esse facilius oppugnare, quàm tueri. Agamus & de propositionum copia. De nullo singularia dicuntur, nisi ex accidenti. De summis generibus opinione reiecta nihil dicitur. Constet oportet quid sit de quo agitur, quæ finitio, quod eius propriū, quid sequatur, quidúe præcedat, quid inde abhorreat, quæ ut quid sint, quæ propria, quæ accidentia, quæ opinione, quæ uero. sumendum quod rem, non quòd hanc rem sequatur: sed adijcienda particularis nota, ne fallat indefinitum. Totum sumendum, quod præit, non quod sequitur. sumptis quibus comprehenditur subiectum, superuacuo sumpseris quæ in vniuersum sequantur. sume autem quæ speciem propriè cōsequantur, quæq; sint vt plurimùm, nec autem quæ succedunt omnibus. Sume quæ communiora, sed & medium inspice, siue demonstras, siue colligis impoßibili, uenari potes ex diagrammate sex illos quasi limites, quibus aut affirmes, aut neges. Nonnihil sibi & diuisio colligit.

ea est imbecilla ratiocinatio. Sed noscenda omnium disciplinarũ principia, ut vbiquaque ratiocineris. Vt autem resoluas, propositiones captandæ, uidendumq; vtra in toto, vtra in parte. farciendum quod desit, reijciendum quod inane sit. Nec esse statim ratiocinationem credendum, quod necessarium sit. Propositiones ad terminos redigendæ. nam figuras inde singulas odorabere. Discernenda terminorum similitudo, notæ addendæ, ne discrimen exiguum fallat. Cauendum à terminis perperàm expositis, spectandus & habitus & quod ex habitu. Non semper terminis imponenda nomina. Termini sic statuendi, ut primi nominum situs. propositiones casibus uariandæ. Quod duplicatur, iuxta maiorem ponendum variandi termini. Cùm quid in plenum colligis, & aliquatenus: nomen pro nomine, sermonem pro sermone, alterum capiendum pro altero, dummodò idem valeant. Cæterùm pro sermone in terminis nomina capienda. Discrimẽ articuli, notæq; uniuersalis peruidendum: nec extimescendum continuò, si quid ex terminis efficiatur. sic nos illis utimur, ut Geometra literis, ut sensibus discipulus. Resoluendum quidq; ad ratiocinationem suam, non ad aliam pariter concludentem. Finitionis partes in terminis, non integra finitio sumenda. Ad hypotheticas quòd resoluamus non est, ex alijs figuris redigere, ad alias licuerit. Non est hoc, & est non hoc, diuersum significant. quare illud uidendum, ne in contradictionibus offendas. In secũdo Priorum libro quædam quasi adulterina tractantur, quæ ueritatẽ plerunque ementiuntur: quocirca dicenda breuibus. Plura semel colligi, ut particularia uniuersalibus. ex ueris falsa, nã cõtrà uideri quàm esse potius: præsertim si non prorsus falsa maior. Id in figuris omnibus. Recurrere demonstrationem recurrentibus terminis, uersa in propositionem conclusione: sed recurrente conclusione manere alterã propositionem, cùm tollatur altera. Posita conclusionis contradictione, atque altera adsumpta propositione, tolli alteram impossibili, quod eisdem peragi terminis quibus & iusta demonstratio. Ex contradicentibus quoque ratiocinationẽ cludi. Iam illa, quid principij petitio, quid non, ex hoc sequens, quod falsæ rationis discerniculum, quo pacto nec ratiocinando capiamur, nec refellamur, nec falsò cõuictos credamus, recursusq; illi etiam alterni extremorum ac medij, tum inductio, exẽplum, auocatio, obiectio, signum, verisimile, commentum, signorumq; in physiognomico problemate exercitatio, reliquum sibi huius uoluminis asciscunt.

SYLLOGISMORVM DIVERSITAS AC NVMERVS, ex Nicephoro.

QVONIAM *syllogismus omnis ex duabus saltem propositionibus conflatur, maioreq; & minore, maiore toties posita quoties propositionum annumeratio, toties autẽ ipsi minore annexa: ita quingentis septuaginta sex maioribus propositionibus cum minoribus multiplicatis, euenit totos syllogisticos & asyllogisticos modos congregari in myriadas triginta tres, & mille septingentos septuaginta sex.* Ex *modorum autem mixtura duodecies rursus totidem colliguntur.* V*el enim maiore propositione necessaria posita, minore uerò uel contingente uel impossibili: vel maiore existente, minore uerò necessaria, vel contingente uel impossibili: vel maiore cõtingente, minore necessaria, uel existente uel impossibili: vel maiore impossibili, minore autem necessaria uel existente, uel cõtingente, duodecies multiplicantur omnes prædicti, ut simul omnes immixti & mixti in myriadas tricenas nonaginta octo & mille tricenos duodecim perueniant absoluendi.* Nam *si trinam dicimus esse materiam, necessariam, contingentem, & impossibilem: contingentem certè* Arist. *in duo diuisit, in euenientem & futuram: & euenientem quidem existentem nominat, futuram uerò propriè contingentem.* Ex *harum autem quatuor mixtura per cõiugationes, syllogismos in mixtionibus exponit.* Cùm *itaque trinæ sint figuræ, & in unaquaq; figura tot sint texti syllogismi, triplicati enumeratorum omnes fiunt, ut omnino sint numero quidem myriades mille centum nonaginta quatuor, ac tria millia nongenti triginta sex, syllogistici pariterq; àsyllogisti.* In *prima quidem figura myriades sexagintasex, & ter mille quingentaduo syllogismi:* In *secunda similiter totidem:* In *tertia myriades centum denæ ac quinæ nongenti ac uiginti: ac simul omnes Syllogistici myriades ducentæ quadraginta tres, & ter mille uiginti quatuor.* Reliqui *autem àsyllogisti myriades octingentæ quinquaginta una nongenti duodecim: ut sit ad asyllogistos ratio syllogisticorum modorum in prima ac secunda figura sub quinta multiplicatione, in tertia autem sub duplicatione terquinquies. & cætera.* Plura *uide apud* Nicephorum.

NOTA quòd græca hæc dictio ὅτι, quæ latinè & quòd & quoniam referre potest, in veteri translatione ferè semper nulla intelligentiæ ipsius literæ habita ratione, in quoniam translata fuit. Nos verò diligentius græcæ literæ intellectũ animaduertentes, vt res ipsa postulabat, & in quòd & in quoniam ipsam transtulimus.

Aduertas etiam quòd dictio hæc græca καθόλου in veteri translatione ferè semper in hanc latinam vniuersale, translata fuit, cùm tamen & vniuersale & vniuersaliter possit significare: vniuersale quidem cùm rei naturam, vt si hominem dicimus, vniuersalem naturam significamus: vniuersaliter verò cùm id quòd latini signum distribuens appellarunt, vt si omne aut nullum dicimus vniuersaliter propositionem proferimus, quam rem in libro Peri hermen. in 2. Secti initio docuit Aristoteles. Nos itaque Aristotelis doctrinam insequentes & in vniuersale & in vniuersaliter vt conueniens fuit ipsam transtulimus.

Errabat pariter vetus translatio dictiones has ἐν μέρει & κατὰ μέρος in hanc particularem vertens, cùm tamen non particularem, sed in parte vel secundùm partem vel particulariter importent, significantia distribuentia propositionem, non autem naturam aliquam denotantia.

PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS

Liber Primus.

De propositione, termino, & syllogismo.

CAPVT I.

PRIMVM *dicendum circa quid, & de quo est intentio, quoniam circa demonstrationẽ, & de disciplina demonstratiua est.* Deinde *determinandum quid Propositio, & quid Terminus, quid Syllogismus, quis perfectus, & quis imperfectus. Posteà uerò quid est in toto esse, uel non esse hoc in illo: & quid dicimus de omni, aut de nullo prædicari.* Propositio *ergo est oratio affirmatiua, uel negatiua alicuius de aliquo.*

H*æc autem aut uniuersalis, aut particularis, aut indefinita.* Dico *autem uniuersalem quidem, cùm aliquid omni, aut nulli inesse:* Particularem *uerò, cùm alicui,* * *aut non alicui, aut non omni inesse:* Indefinitam *autem, cùm quid inesse, uel non inesse significat, sine uniuersali, uel particulari: ut contrariorum eandem esse disciplinam: aut uoluptatem non esse bonum.* Differt *autem demonstratiua propositio à dialectica: quoniam demonstratiua quidem sumptio alterius partis contradictionis est.* Non *enim interrogat, sed sumit, qui demonstrat.* Dialectica *uerò interrogatio contradictionis est.* Nihil *autem refert ut fiat ex utraq; syllogismus: nam & qui demonstrat, & qui interrogat syllogizat: sumens aliquid de aliquo esse, uel nõ esse.* Q*uare erit syllogistica quidem propositio simpliciter affirmatio uel negatio alicuius de aliquo secundùm dictum modũ.* Demonstratiua *uerò si uera sit, & per primas*

* ἢ μὴ τινὶ, inquit Arist. aut nõ alicui, sic & plerũq; aliàs: vbi negandi nota particularitatis notæ præposita, relinquit particularẽ. Nã non aliquis apud Arist. nõ efficit tantum đẽ ac nullus, sed vt aliquis non.

mas propositiones sumpta. Dialectica autem percontanti, quidem interrogatio contradictionis est, syllogisanti uerò, sumptio apparentis, & probabilis, quemadmodum in Topicis dictum est. Quid est ergo propositio, & quid differt syllogistica à demonstratiuâ & dialecticâ, diligentius quidem in sequentibus dicetur. Ad præsentem uerò utilitatem, sufficienter nobis determinata sint, quæ nunc dicta sunt. Terminum autem uoco, in quem resoluitur propositio: ut prædicatum, & de quo prædicatur, uel apposito, uel separato esse, uel nō esse. Syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis, aliud quiddam ab his, quæ posita sunt, ex necessitate accidit, eo quòd hæc sunt. Dico autem eo quòd hæc sunt: propter hæc accidere. Propter hæc uerò accidere, est nullius extrinsecus termini indigere, ut fiat necessarium. Perfectum uerò uoco syllogismū, qui nullius alius indiget, præter ea quæ sumpta sunt, ut appareat necessarium. Imperfectum uerò, qui indiget aut unius, aut plurium, quæ sunt quidem necessaria per subiectos terminos: non autem sumpta sunt per propositiones. In toto autem esse alterum in altero: & de omni prædicari alterum de altero idem est. Dicimus autē de omni prædicari: quando nihil est sumere subiecti, de quo non dicatur alterum: & de nullo similiter.

Syllogism' ex Græco est, nostri ratiocinationem appellant, collectionem tamē plurium ad ratiocinādum designare videt. συλλογὴ enim collectio cōgregatioq́; dicitur.

De conuersione absolutarum propositionum.

CAPVT II.

QVONIAM aūt omnis propositio est, aut de inesse, aut ex necessitate inesse, aut contingere inesse. Harū autem, hæ quidem affirmatiuæ: illæ autem negatiuæ secundùm unamquanq; appellationem. Rursus autē affirmatiuarū, et negatiuarū, aliæ sunt uniuersales, aliæ particulares,

res, aliæ indefinitæ. Vniuersalē quidē priuatiuā de eo qd' est inesse, necesse est in terminis conuerti. Vt si nulla uoluptas est bonum, neq; bonum nullum, erit uoluptas. prædicatiuam autem conuerti quidem necessarium est: non tamen uniuersaliter, sed in parte: ut, si omnis uoluptas est bonum: & bonum aliquod uoluptas. Particularem autem affirmatiuam quidem conuerti necesse est particulariter. Nam si uoluptas aliqua bonum: & bonū aliquod erit uoluptas. Priuatiuam uerò non est necessariū. Non enim si homo non inest alicui animali, & animal non est alicui homini. Primum ergo sit priuatiua uniuersalis, a b, propositio: si ergo nulli b inest a: neq; a, nulli inerit b. nam si alicui inest ut c: non uerum erit nullum b esse a. nā c eorum quæ sunt b aliquod est. Si uerò omni b inest a: & b alicui a inest: nam si nulli, neq; a, nulli b inerit, sed positum erat, omni inesse. Similiter autem & si particularis est propositio: nam si inest a alicui b: & b alicui eorum quæ sunt a necesse est inesse: si enim nulli, nec a, nulli inerit b. Si autem a, alicui eorum quæ sunt b, non inest: non necesse est & b, alicui a non inesse: ut si b quidē sit animal, a uerò homo: homo enim non omni animali, animal uerò omni homini inest.*

Neq; bonum nullum, superflua est negatio, neque, ne gantq; duę negationes frequenter apud Græcos.

De conuersione propositionum de modo.

CAPVT III.

EODEM *autē modo se habebit in necessarijs propositionibus: nam uniuersalis quidem priuatiua uniuersaliter conuertitur. Affirmatiuarum autem utraq;, particulariter. Nam si necesse est a, nulli b inesse, necesse est et b nulli a inesse: si enim alicui contingit: & a, alicui b continget. Si autem ex necessitate a, omni uel alicui b, inest: & b,*

Modi contingentis tres, necessarium, nō necessarium, possibile.

& b, alicui a necesse est inesse. nam si non ex necessitate inest, neq; a, alicui b ex necessitate inerit. Particularis *uerò priuatiua non conuertitur, propter eandē causam, propter quam & suprà diximus.* In contingentibus *uerò quoniam multipliciter dicitur contingere, nam et necessarium, & non necessarium, & possibile contingere dicimus.* In *affirmatiuis quidem, similiter se habebit secundùm conuersionem in omnibus.* Nam *si a, omni aut alicui b contingit: & b, alicui a cōtingit: si enim nulli, nec a ulli b: ostensum est enim hoc prius.* In *negatiuis uerò non similiter: sed quæcunq; quidem contingere dicuntur, ex eo quòd ex necessitate non insunt, uel in eo quòd non ex necessitate insunt similiter.* Vt *si quis dicat hominem contingere non esse equum, aut album nulli tunicæ inesse.* Horū *enim*hoc quidem ex necessitate inest, illud uerò nō ex necessitate inest, & similiter conuertitur propositio.* Nam *si contingit nulli homini equum inesse, & hominem cōtingit nulli equo inesse: & si album contingit nulli tunicæ, et tunica contingit nulli albo: si enim alicui necessario, & album tunicæ alicui inerit ex necessitate: hoc enim ostensum est prius.* Similiter *autem & in particulari negatiua.* Quæcunq; *uerò ut in pluribus, & in eo quòd nata sunt dicuntur contingere*, secundùm quem modum determinamus contingens: non similiter se habebat in priuatiuis conuersionibus.* Sed *& uniuersalis quidem priuatiua propositio non conuertitur: particularis uerò conuertitur.* Hoc *autem erit manifestum quando de contingēti dicemus.* Nunc *autem nobis tantum sit cum ijs quæ dicta sunt, manifestum, quoniā contingere nulli, aut alicui non inesse affirmatiuam habet figuram: nam & contingit ipsi est*

*Hoc sequēs non respicit, sed præcedēs.

*De cōtingēti illo secūdo modo, præsertim hoc in libro determinabit syllogismos.

si est similiter ordinatur. Est autem, quibuscunq; adiacẽs prædicatur, affirmationem semper facit, & omnino: ut, est non bonum: uel, est non album: uel simpliciter, est non hoc. Ostendetur autem & hoc per sequentia: secundùm conuersiones autem, similiter se habebunt in alijs.

De modis syllogisticis, & asyllogistis absolutis primæ figuræ. CAP. IIII.

HIS *uerò determinatis, dicemus, iam per quæ, & quando, & quomodo fit omnis syllogismus: posteà uerò dicendum de demonstratione. Prius enim de syllogismo dicendum, quàm de demonstratione, eo quòd uniuersalior est syllogismus: nam demonstratio quidem syllogismus quidam est, syllogismus uerò non omnis, demonstratio. Quando igitur tres termini sic se habent adinuicem, ut & postremus sit in toto medio, & medius in toto primo uel sit, uel non sit, necesse est extremitatũ perfectum esse syllogismum. Voco autem medium quod & ipsum in alio, & aliud in ipso est, quod & positione medium est. Extrema uerò quod & ipsum in alio, et in quo aliud est. Si enim a de omni b, & b de omni c, necesse est a de omni c prædicari. Prius enim dictum est quomodo de omni dicimus. Similiter autem & si a, de nullo b, b autem de omni c: quoniam a, nulli c inerit. Si autem primum quidem omni medio consequens est, medium uerò nulli postremo: non erit syllogismus extremitatum. Nihil enim necessarium accidit, eo quòd hæc sunt: nam & omni, & nulli cõtingit primum postremo inesse: quare neq; particulare, neq; uniuersale fit necessarium. Cùm autem nihil est necessarium, per hæc non erit syllogismus. Termini uerò*

eius

eius quod est omni inesse, animal, homo, equus: eius uero quod est nulli, animal, homo, lapis. Quando uero nec primum medio, nec mediū postremo ulli inest, nec sic erit syllogismus. Termini uero ut inesse, scientia, linea, medicina: aut non inesse, scientia, linea, unitas. Vniuersalibus igitur existentibus terminis, manifestū est in hac figura quādo erit, & quando non erit syllogismus: et quoniam cùm est syllogismus, necessarium est terminos sic se habere, ut diximus: & si sic se habent manifestum quoniam erit syllogismus. Si autem hic quidem terminorum uniuersaliter, alius uero particulariter ad alium, quando uniuersale quidem ponitur ad maiorem extremitatem uel prædicatiuum, uel priuatiuum, particulare uero ad minorē prædicatiuum necesse est syllogismum esse perfectum. Quando uero ad minorem uel quolibet modo aliter se habeant termini, impossibile est. Dico autem maiorem extremitatem quidem in qua medium est: minorē uero, quæ sub medio est. Insit enim a quidem, omni b: b autem alicui c: ergo si est de omni prædicari, quod in principio dictum est, necesse est a, alicui c inesse. Et si a quidem, nulli b inest: b uero, alicui c: necesse est, a alicui c non inesse: determinatum est enim & de nullo, quomodo dicimus: quare erit syllogismus perfectus. Similiter autem & si indefinitum sit b c prædicatiuum: nam idem erit syllogismus indefinito, & particulari sumpto. Si autem ad minorem extremitatem uniuersale ponatur uel prædicatiuum, uel priuatiuum: non erit syllogismus neq; cùm affirmatiua, neq; negatiua, neq; indefinita, neq; particularis sit: ut si a quidem, alicui b inest, uel non inest: b autem, omni c inest. Termini ut inesse: bonum, habitus, prudētia: ubi non inesse, bonum, habitus,

*bitus,indisciplina. Rursum si b quidem,nulli c:a uerò,alicui b inest,uel non inest,uel non omni inest,nec sic erit syllogismus.Termini omni inesse,album,equus,cygnus:nulli inesse,album,equus,coruus. Idem autem et si a b indefinitum sit. Nec quando ad maiorem extremitatem quidem uniuersale ponatur uel prædicatiuum,uel priuatiuum,ad minorem uerò particulare priuatiuum: nõ erit syllogismus uel indefinito,uel particulari sumpto.Velut si a quidem, omni b inest: b autem alicui c non inest, uel non omni inest. Cui enim alicui non inest medium, hoc omne & nullum sequatur primum.Ponãtur enim termini,animal, homo, album: deinde & de quibus albis non prædicatur homo,sumantur,cygnus,& nix:ergo animal de uno*quidem omni prædicatur, de altero * uerò nullo: quare non erit syllogismus.Rursum a quidem, nulli b insit, b autem alicui c non insit:& sint termini, inanimatum, homo,album.deinde sumantur alba,de quibus non prædicatur homo,cygnus & nix:nam inanimatum de hoc*quidem omni prædicatur,de illo uerò nullo.Amplius: Quoniam indefinitum est alicui eorum quæ sunt c,non inesse b: uerũ est autem & nulli inest, & si non omni, quoniam alicui non inest. Sumptis autem his terminis uelut nulli inesse, non fit syllogismus (hoc enim dictum est prius)manifestũ ergo est,quoniam in eo quòd sic se habent termini nõ erit syllogismus:esset enim & in his.Similiter autem ostendetur,& si uniuersale ponatur priuatiuum. Neq; enim si ambo interualla particularia prædicatiuè, uel priuatiuè dicantur,aut hoc quidem prædicatiuum,illud uerò priuatiuum: uel hoc quidem indefinitum, illud uerò definitum, uel ambo indefinita, non * erit syllogismus nullo modo.*

* Albo, scilicet cygno.

* Albo, scilicet niue.

* Albo, scilicet de niue.

* Scilicet cygno.

* Hic negatio superfluit.

Termini

Termini uerò communes omnium: animal,album,equus: animal,album,lapis. Manifestum *est igitur ex ijs quæ di cta sunt, quoniã si sit syllogismus in hac figura particula ris, quoniã necesse est terminos sic se habere ut diximus.* Aliter.n. *sic se habentibus, nullo modo fit.* Palàm autẽ *quoniam omnes,qui in hac sunt syllogismi, perfecti sunt.* Omnes *enim perficiuntur per ea,quæ ex principio sumũ tur.* Et *quoniam omnia problemata ostendũtur per hãc figuram.*Etenim *omni,& nulli:alicui,& non alicui inesse.*Voco *autem huiusmodi figuram, primam.*

De syllogismis absolutis in secunda figura.

CAPVT V.

QVANDO *uerò idem huic omni quidem, illi uerò nulli inest,uel utiq; omni,uel nulli figuram quidem huiusmodi uoco secundam.* Medium *autem in hac dico, quod de utraq; prædicatur.* Extremitates *uerò de quibus dicitur hoc.*Maiorem *quidem extremitatem,quæ iuxta medium posita est.*Minorem *uerò,quæ longius sita est à medio.* Ponitur *autem medium foras quidem extremitatum, primum uerò positione.* Perfectus *igitur * nõ erit syllogismus nullo modo in hac figura: possibile uerò erit & uniuersalibus,& non uniuersalibus existentibus terminis.* Vniuersalibus *igitur terminis erit syllogismus, quando medium huic quidem omni, illi uerò nulli inerit, etsi ad utrumuis sit priuatiuum, aliter nullo modo.* Prædicetur *enim m de n quidem nullo,de x uerò omni:quoniã igitur conuertitur priuatiua,nulli m inerit n, at m omni x supponebatur, quare n, nulli x inerit: hoc enim ostensum est prius.*Rursum *si m, n quidem omni inest, x uerò nulli,neq;*n,x nulli inerit.*Nam *si m,nulli x, neq; x, nulli m inerit:*

* Abundat negatio.

* Hìc quoq; negatio abundat.

m inerit:at uerò m,omni n inerat,quare x,nulli inerit. Fa cta est enim rursum prima figura. Quoniam autem conuertitur priuatiuum,neq; n,ulli x inerit: quare erit idem syllogismus:est autem ostendere hæc et ad impoßibile ducentes. Quoniam ergo fit syllogismus sic se habentibus terminis manifestum, sed non perfectus: non enim solùm ex ijs, quæ ab initio sumpta sunt, sed ex alijs perficitur necessarium. Si autem m, de omni n & x prædicetur, non erit syllogismus. Termini inesse, substantia, animal, ratio: non inesse, substantia, animal, lapis: medium, substantia. Nec quando de n, nec de x nullo, prædicatur m. Termini inesse, linea, animal, homo: non inesse, linea, animal, lapis. Manifestum ergo quoniam si sit syllogismus ex uniuersalibus terminis, necesse est terminos sic se habere, ut in principio diximus. aliter enim se habentibus terminis nõ fit conclusio necessaria. Si autem ad alterum sit uniuersaliter medium, quando ad maius quidem fuerit uniuersaliter uel prædicatiuè, uel priuatiuè, ad minus autem & particulariter, & oppositæ uniuersali (dico autem oppositæ, si uniuersale quidem priuatiuum, particulare prædicatiuum: uel si uniuersale prædicatiuum, particulare priuatiuum) necesse est syllogismum fieri priuatiuũ particulariter. Nam si m, nulli quidem n, x autem alicui inest, necesse est n, alicui x non inesse. Quoniam enim conuertitur priuatiuum, nulli m, inerit n. m uerò supponebatur, alicui x inesse: quare n alicui eorum quæ sunt x non inerit. Fit enim syllogismus per primam figuram. Rursus si n quidem omni m, x uerò alicui non inest, necesse est n, alicui x non inesse. Nam si x omni, inest n, prædicatur autem & m de omni n: necesse est m omni x inesse: supponebatur

batur autem alicui non inesse. Et si m, n omni quidem inest, x autem non omni, erit syllogismus: quoniam non omni x, inest n, demonstratio autem eadem. Si autẽ de x quidem omni, de n uerò nõ omni prædicatur m, non erit syllogismus. Termini inesse, animal, substantia, coruus. Non inesse, animal, album, coruus. Nec quando de x quidem ullo, de n uerò aliquo. Termini inesse, animal, substantia, lapis. Non inesse, animal, substantia, scientia. Quando igitur oppositum est uniuersale particulari, dictum est qando erit, & quando non erit syllogismus. Quando autem similis figuræ fuerint propositiones; aut ambæ priuatiuæ, uel affirmatiuæ, nullo modo erit syllogismus. Sint enim primùm priuatiuæ, & uniuersale ponatur ad maiorem extremitatem: ut m, n quidem nulli, x autem alicui non insit, contingit ergo & omni, & nulli x, inesse n. Termini quidem nulli inesse, nigrum, nix, animal. Omni uerò inesse, non est sumere, si m, alicui quidem x, inest, alicui autem non. Nam si omni x inest n: & m, nulli n, etiam m, nulli x inerit: sed positum erat alicui inesse, non igitur sic sumere contingit terminos. Ex indefinito autem ostendendum est. Quoniam enim uerum est, m non inesse alicui x, & si nulli inest: nulli uerò cum insit, non erit syllogismus, manifestum quoniam neq; nunc erit. Rursum si prædicatiuæ, & uniuersale ponatur similiter: ut m, omni quidem n, x autem alicui insit: contingit ergo & omni, & nulli x, inesse. Termini nulli inesse, album, cygnus, lapis. Omni uerò non erit sumere terminos, propter eandem causam quam & prius: sed ex indefinito monstrandum est. Si autem uniuersale ad minorem extremitatẽ est, & m, x quidem nulli, n uerò alicui non inest: contingit n, & omni, et

nulli

nulli x inesse. Termini inesse, album, animal, coruus. Non inesse, album, lapis, coruus. Similiter autem & si prædicatiuæ fuerint propositiones. Termini non inesse, album, animal, nix. Inesse, album, animal, cygnus. Manifestum est igitur quoniam si similis figuræ sint propositiones, & hæc quidē uniuersalis, illa uerò particularis: quoniam nullo modo fit syllogismus. Sed nec si alicui, utriq; inest, uel non inest, uel huic quidem inest, illi uerò nō, uel neutri omni, uel indefinitæ. Termini autem communes omnium, album, animal, homo. album, animal, inanimatum.

Manifestum est igitur ex prædictis quoniam si sic se habent termini adinuicem, ut dictum est, fit syllogismus ex necessitate: & si fit syllogismus, necesse est terminos sic se habere. Palàm autem & quoniam omnes imperfecti sunt, qui in hac figura sunt syllogismi: omnes enim perficiuntur assumptis quibusdam, quæ uel insūnt terminis ex necessitate, uel ponuntur uelut hypotheses, ut quādo per impossibile ostendimus. Et quoniam non fit affirmatiuus syllogismus per hanc figuram, sed omnes priuatiui, & uniuersales, & particulares.

De syllogismis absolutis tertiæ figuræ.

CAPVT VI.

SI autem eidem hoc quidē omni, illud uerò nulli inest, uel ambo omni, uel nulli: figuram quidem huiusmodi uoco tertiam. Medium autem in hac dico, quo de ambo prædicamus: Extremitates uerò, quæ prædicātur. Maiorem autem extremitatem, quæ longius est medio: minorem uerò, quæ propius. Ponitur autem medium foras quidem extremitatum, ultimum uerò positione est. Perfe-

Caput hoc de finitiōes tres continet, tres conclusiones, & corollaria tria.

ctus igitur non fit syllogismus, nec in hac figura: possibilis uerò erit & uniuersaliter, & non uniuersaliter terminis existentibus ad medium. Vniuersaliter quidẽ quã do & p & r, inerunt omni s, quoniã alicui r inerit p ex necessitate: nam quoniam conuertitur prædicatiua, inerit s, alicui r, quare quoniam p, inest omni s, & s, alicui r, necesse est p, alicui r inesse. Fit enim syllogismus per primam figuram. Est autem & per impossibile, & expositione * facere demonstrationem, si enim ambo omni s, insunt: si sumatur aliquod eorum quæ sunt s, ut n: huic & p & r inerunt ex necessitate, quare alicui r, inerit p. Et si r, omni quidem s, p autem nulli s, inest, erit syllogismus: quoniam p, alicui r non inerit ex necessitate. Nam idem modus erit demonstrationis, conuersa r, s propositione. Ostenditur autem & per impossibile, quemadmodũ in prioribus. Si autem insit r, s quidem nulli, p uerò omni s, non erit syllogismus. Termini inesse, animal, equus, homo: non inesse, animal, inanimatum, homo: neq; quãdo ambo de nullo s, dicuntur, non erit syllogismus. Termini inesse, animal, equus, inanimatũ: non inesse, homo, equus, inanimatum: mediũ, inanimatum. Manifestum est igitur & in hac figura & quando erit, & quando nõ erit syllogismus ex uniuersalibus terminis. Quando enim ambo termini sunt prædicatiui, erit syllogismus: quoniã inest alicui extremitas extremitati: quando uerò priuatiui, non erit syllogismus: quando autem hic quidem priuatiuus: ille uerò affirmatiuus, si maior quidem fuerit priuatiuus, alter uerò affirmatiuus, erit syllogismus, quoniã alicui non inest extremitas extremitati. Si autem econuerso, non erit. Si autem hic quidem sit uniuersaliter ad medium,

* Id est syllogismo expositorio.

medium, alter uerò particulariter, si uterq; sit prædicatiuus, necesse est fieri syllogismum, & si alteruter sit uniuersalis terminorũ: nam si r, omni s, insit, p uerò alicui s: necesse est et p, alicui r inesse, nam quoniam conuertitur affirmatiua inerit s, alicui p: quare quoniam r omni s inest, s autem alicui p, & r, alicui p, inerit, quare & p, alicui r. Rursum si r, alicui s, p uerò omni s insit, necesse est & p, alicui r inesse: nam idem modus demõstrationis. Est autem demonstrare & per impossibile, & expositione, quemadmodum in prioribus. Si autem unus quidem sit prædicatiuus, alius uerò priuatiuus, uniuersaliter autem prædicatiuus, quando minor quidẽ fuerit prædicatiuus, erit syllogismus: nam si r, omni s, p uerò alicui s non inest, necesse est p, alicui r non inesse: si enim p, omni r, et r, omni s, & p, omni s inerit, sed non inerat. Monstratur autem & sine deductione: si sumatur aliquid eorum quæ sunt s, cui p non inest. Quando uerò maior fuerit prædicatiuus, non erit syllogismus: ut si p, insit omni s: r autem, alicui s non insit. Termini uerò omni inesse, animatũ, homo, animal. Nulli uerò, nõ est sumere terminos: si r, inest alicui quidem s, alicui autem non. Si enim omni s inest p: r autem alicui s: & p inerit alicui r, sed positum erat nulli r inesse: sed quemadmodũ in prioribus, dicendũ est: nam cùm indefinitũ est alicui non inesse, & quòd nulli inest uerum est dicere alicui non inesse, nulli uerò cùm inesset nõ erat syllogismus: manifestũ ergo est, quoniã nõ erit syllogismus. Si autẽ priuatiuus sit uniuersalis terminus, quãdo maior quidẽ priuatiuus fuerit, minor autẽ prædicatiuus, erit syllogismus. Si enim p, nulli s, r autẽ alicui inest s: & p alicui r non inerit. Rursum enim prima erit figura, r s

propositione conuersa. Quando autẽ minor fuerit priuatiuus, non erit syllogismus. Termini inesse animal, homo, ferum. Non inesse, animal, scientia, ferum: medium in utrisq; ferum. Nec quando ambo priuatiui ponuntur: est autem unus quidem uniuersalis, alter uerò particularis. Termini inesse, quando minor est uniuersalis ad medium, animal, homo, ferum. Non inesse, animal, scientia, ferum. Quando autem maior, non inesse quidem: coruus, nix, album. Inesse uerò non est sumere si r, alicui quidem inest s, alicui autem non inest. Si enim p, omni r insit, r autem alicui s: & p, inerit alicui s. Positum est autem nulli, sed ex indefinito, monstrandum est. Neq; si uterq; alicui medio inest, uel non inest, uel unus quidem inest, alter uerò non inest, uel hic quidem alicui, ille uerò nõ omni, uel indefinitè, nullo modo erit syllogismus. Termini autem communes omnium, animal, homo, album. animal, inanimatum, album. Manifestum est igitur, & in hac figura, quando non erit syllogismus: & quoniam habentibus se terminis, ut dictũ est, fit syllogismus ex necessitate: & si fit syllogismus, necesse est terminos sic se habere. Manifestum est etiam, quia omnes imperfecti sunt in hac figura syllogismi: omnes enim perficiuntur quibusdam assũptis. Et quoniam syllogizare uniuersale per hanc figuram non erit, neq; priuatiuum, neq; affirmatiuum.

De tribus figuris, & indirectis syllogismis adinuicem. CAPVT VII.

Cõtinet hoc caput corollaria quinque tres figuras respicientia.

PALÀM *autem & quoniã in omnibus figuris quãdo non fit syllogismus. Cùm prædicatiui quidẽ, uel priuatiui sunt utriq; termini, & particulares: nihil omnino fit necessa-*

necessarium. Cùm autē prædicatiuus, & priuatiuus, & uniuersaliter sumptus priuatiuus, semper fit syllogismus minoris extremitatis ad maiorem: ut si a quidem, omni b uel alicui, b autem nulli c, cōuersis enim propositionibus, necesse est c, alicui a non inesse. Similiter autē & in alijs figuris, semper enim fit per conuersionem syllogismus.

Palàm etiā quoniam indefinitū pro prædicatiuo particulari positum, eundē faciat syllogismū in omnibus figuris. Manifestū autem et quoniam omnes imperfecti syllogismi, perficiuntur per primam figurā. Aut enim ostensiuè, aut per impoßibile clauduntur omnes. utrinq; autē fit prima figura. Et ostensiuè quidē perfectis, quoniā per conuersionem claudebantur omnes: conuersio autem primam faciebat figurā: per impoßibile uerò demonstratis, quoniā posito falso syllogismus fit per primam figuram. Vt in postrema figura, si a & b, omni c insunt, quoniā a, alicui b inest, nam si nulli, & b, omni c: nulli c, inerit a: sed inerat omni. Similiter autem in alijs. Est etiā reducere omnes syllogismos ad uniuersales syllogismos primæ figuræ. Nā qui sunt in secunda figura, manifestum quoniam per illos perficiuntur, uerum nō similiter omnes: sed uniuersales quidem priuatiua conuersa, particulariū autem utraq; per ad impoßibile reductionē. Qui uerò in prima sunt particulares, perficiuntur quidem per se. Est autem & per secundā figuram ostendere ad impoßibile ducentes: ut si a, omni b, & b, alicui c: quoniā a, alicui c inerit. Si enim nulli, b autem omni: nulli c, inerit b. Hoc enim scimus, per secundā figuram. Similiter autē & in priuatiuo erit demōstratio, si enim a, nulli b, & b, alicui c inest, a alicui c non inerit: nā si a, omni c, b autem nulli inest: nulli c,

inerit b. Hæc autem fuit media figura: quare, quoniam qui in media sunt syllogismi, omnes reducũtur in primæ figuræ uniuersales syllogismos: qui uerò particulares sunt in prima, ad eos qui sunt in media: manifestum est quoniam & particulares reducentur ad eos, qui in prima figura sunt, uniuersales syllogismos: qui uerò sunt in tertia, cùm uniuersales sint quidem termini: statim perficiuntur per illos syllogismos. Si autem particulares, sumuntur per particulares syllogismos primæ figuræ: sed hi reducti sunt ad illos: quare & tertiæ figuræ particulares. Manifestum ergo quoniam omnes reducentur in primæ figuræ uniuersales syllogismos. Igitur syllogismi inesse, uel non inesse ostendentes, dictum est quomodo se habent, & ad eos qui ex eadem sunt figura, & adinuicem, & ad eos qui ex alijs sunt figuris.

De syllogismis ex necessario in tribus figuris.

CAPVT VIII.

De syllogismis de necessario caput hoc cõclusiones duas habet, & corollarium vnũ.

QVONIAM autem diuersum est inesse, et ex necessitate inesse, & contingere inesse (nam multa insunt quidem, non tamen ex necessitate, alia uerò neq; ex necessitate, neq; insunt omnino, contingit autem inesse) manifestũ quoniam & syllogismus in unoquoque horum diuersus est, & non similiter habentibus se terminis: sed hic quidẽ ex necessarijs, ille uerò ex ijs quæ simpliciter insunt, ille autem ex contingentibus. Ergo in necessarijs quidẽ ferè similiter se habet, & in ijs quæ insunt. Similiter enim positis terminis, & in ijs quæ insunt, et in ijs quæ ex necessitate insunt, uel non insunt, & erit, & non erit syllogismus. Verùm distabit in eo quod adiacet terminis ex ne-

cessitate

cessitate inesse, uel non inesse: nam & priuatiuum similiter conuertitur, & in toto esse, & de omni similiter assignabimus. Ergo in alijs quidem eodem modo ostendetur per conuersionem. quoniam conclusio necessaria, quomodo in eo quod est inesse. In media autem figura quando fuerit uniuersalis affirmatiua, particularis uero priuatiua. & rursum in tertia quando uniuersalis quidem prædicatiua, particularis uero priuatiua, non similiter erit demonstratio: sed necesse est exponentes, cui alicui utrunq; non inest, de hoc facere syllogismum. erit enim necessarius in hoc, si autem de exposito est necessarius: erit & de illo aliquo: nam hoc quod est expositum, ipsum quidem illud aliquid est. Fit autem uterque syllogismus in propria figura.

De mixtis ex una necessaria, & altera absoluta in prima figura.

CAPVT IX.

ACCIDIT *autem quandoq; & altera propositione necessaria, necessarium fieri syllogismum: uerum non utralibet, sed quæ ad maiorem extremitatem est, ut si a quidem, b ex necessitate sumptum est inesse, uel non inesse: b autem, c inesse tantum: sic enim sumptis propositionibus ex necessitate a inerit c, uel non inerit, nam quoniã omni b, ex necessitate inest, uel nõ inest a, c autem aliquid eorum quæ sunt b est, manifestum quoniam & c ex necessitate erit alterum horum. Si autem a b quidem non necessaria, b c autem necessaria, non erit cõclusio necessaria. Nam si est: accidit a, alicui b inesse ex necessitate, per primam, & tertiam figuram: hoc autem falsum: contingit enim tale esse b, cui possibile est a nulli inesse. Am*

plius autem & ex terminis manifestum, quoniam nõ erit conclusio necessaria: ut si a quidem sit motus, b autem sit anima, in quo autem c homo: nanq; homo animal est ex necessitate, mouetur autem animal nõ ex necessitate, quare nec homo. Similiter autem & si priuatiua sit a b. Nã *eadem demonstratio. In particularibus autem syllogismis, si uniuersalis quidem est necessaria, & cõclusio erit necessaria: si autẽ particularis, non necessaria, siue priuatiua, siue prædicatiua fuerit uniuersalis propositio. Si autem primò uniuersalis necessaria, & a quidem, omni b insit ex necessitate, b autem alicui c insit solùm: necesse est ergo a alicui c inesse ex necessitate: nam c sub b est, b autem omni a inerat ex necessitate. Similiter autem & si priuatiuus syllogismus sit: nam eadem erit demonstratio. Si autem particularis est necessaria, non erit conclusio necessaria: nihil enim impossibile euenit: quemadmodũ nec in uniuersalibus syllogismis: similiter autẽ & in priuatiuis. Termini, motus, animal, album.*

De mixtis ex vna neceſſaria, & altera abſoluta in ſecunda figura.

CAPVT. X.

IN SECVNDA *autem figura si priuatiua quidem propositio uniuersalis sit, & necessaria: conclusio erit necessaria. Si autem prædicatiua, non necessaria. Sit enim primum priuatiua necessaria: & a, b quidem nulli contingat, c autem insit tantùm: quoniam ergo conuertitur priuatiua, & b, nulli a contingit: a autem, omni c inest, quare nulli c contingit b: nam c sub a est. Similiter autem & si ad c ponatur priuatiuum: nam si a, c nulli cõtingit, & c, nulli a poterit inesse. a autem, omni b inest.*

quare

quare nulli eorum quæ sunt b,cõtingit c: fit enim prima figura rurſum. nõ ergo neq; b,ipſi c, cõuertitur.n. ſimi liter. Si autem prædicatiua propoſitio eſt neceſſaria,nõ erit concluſio neceſſaria: inſit enim a,omni b ex neceſſi tate,c autẽ nulli inſit tantũ: conuerſa ergo priuatiua, fit prima figura. Oſtenſum eſt autem in prima,quoniã cùm non eſt neceſſaria,quæ ad maiorem eſt priuatiua,nec cõ cluſio erit neceſſaria:quare nec in his erit ex neceſſitate. Amplius autẽ ſi concluſio eſt neceſſaria, accidit c, alicui a non ineſſe ex neceſſitate: ſi enim b, nulli c ineſt ex ne ceſſitate,neq; c,ulli b inerit ex neceſſitate:b autem, alicui a neceſſe eſt ineſſe, ſi quidem & a, omni b ex neceſſitate inerat: quare c, neceſſe eſt alicui a non ineſſe: ſed nihil prohibet a huiuſmodi accipere: cui omni,c contingat ineſſe. Amplius & ſi terminos ponentes ſit oſtendere,quo niam concluſio non eſt neceſſaria ſimpliciter.& his exi ſtentibus, neceſſariũ, ut ſit a animal,b uerò homo, c autẽ album, & ſimiliter propoſitiones ſumptæ ſint: cõtingit enim animal nulli albo ineſſe:nõ inerit ergo nec homo ulli albo, ſed non ex neceſſitate. cõtingit enim hominem fieri album, non tamen donec animal nulli albo inſit: quare cùm hæc ſint, neceſſaria erit concluſio: ſimpliciter autẽ non neceſſaria. Similiter aũt ſe habebit & in particula ribus ſyllogiſmis quando priuatiua quidem propoſitio,et uniuerſalis fuerit,& neceſſaria:& concluſio erit neceſ ſaria. Quando autem prædicatiua uniuerſalis fuerit ne ceſſaria, priuatiua uerò particularis non neceſſaria: nõ erit concluſio neceſſaria. Sit enim primum priuatiua,& uniuerſalis neceſſaria, & a,b quidẽ nulli contingat ineſ ſe,c autem alicui inſit:quoniam ergo conuertitur priua tiua,*

* Hîc quoq; altera negatio nũ ſuperflua, ſubaudiendũ que,ineſſe cõ tingit.

tiua, & b, nulli a continget inesse, a autem alicui c inest: quare ex necessitate alicui eorum quæ sunt c, non inerit b. Rursum sit prædicatiua, & uniuersalis, et necessaria, & ponatur ad b quidem prædicatiuũ: si ergo a, omni b ex necessitate inest, c autem alicui non inest: quoniam nõ inerit b, alicui c manifestum, sed non ex necessitate. Nam ijdem termini erunt ad demonstrationẽ, qui in uniuersalibus syllogismis: sed nec si priuatiua necessaria est particulariter sumpta, erit conclusio necessaria. Nam per eosdem terminos demonstratio est.

De syllogismis mixtis ex altera necessaria, & altera absoluta in tertia figura. CAP. XI.

IN *postrema autem figura terminis quidem uniuersalibus ad medium, & prædicatiuis utrisq; propositionibus, si utralibet sit necessaria, & cõclusio erit necessaria. Si autem hæc quidem sit priuatiua, illa uerò prædicatiua, quando priuatiua quidem fuerit necessaria, & conclusio erit necessaria: quando autẽ prædicatiua, non erit necessaria. Sint enim primum utræq; prædicatiuæ propositiones, & a & b omni c insunt, necessaria autem sit a c: quoniam ergo b, omni c inest, & c, alicui b inerit, eo quòd conuertitur uniuersalis particulariter. Quare si a, inest omni c ex necessitate, & c alicui b: & a alicui b necessarium inesse: nam b, sub c est. Fit igitur prima figura. Similiter autem ostendetur: & si b c est necessaria, conuertitur enim c, alicui a, quare si omni c inest b ex necessitate, & a alicui b inerit ex necessitate. Rursum sit a c quidem priuatiua, b c uerò affirmatiua, necessaria autẽ priuatiua: quoniam ergo conuertitur affirmatiua, erit*

c, alicui

c,alicui b, a autem, nulli c ex necessitate, neq; a,alicui b inerit ex necessitate: nam b sub c est. Si autem prædicatiua sit necessaria: non erit conclusio necessaria. Sit enim b c prædicatiua,& necessaria,a c autẽ priuatiua, & nõ necessaria: quoniam ergo conuertitur affirmatiua, inerit et c,alicui b ex necessitate. quare si a quidem, nulli eorum quæ sunt c inest, c autem alicui eorum, quæ sunt b, & a alicui eorum quæ sunt b,non inerit: sed non ex necessitate. Ostensum est enim in prima figura quoniã priuatiua propositione non necessaria,nec conclusio erit necessaria. Amplius autem & per terminos sit manifestũ: sit enim a quidem bonum, in quo b,animal,c autẽ equus: ergo bonum quidem cõtingit nulli equo inesse, animal uero necesse est omni equo inesse: sed non necesse est aliquod animal,non esse bonũ, siquidem contingit omne esse bonum. aut si non hoc possibile: sed uigilare,uel dormire terminum ponendum. omne enim animal susceptibile est horum. si igitur termini uniuersaliter ad medium sint: dictum est,quando erit conclusio necessaria. Si autem hic quidem uniuersalis, ille uero particularis, prædicatiuus uterq;: quando uniuersalis fuerit necessarius,& conclusio erit necessaria. Demonstratio autem eadem quæ & prius: conuertitur enim & particularis affirmatiua. si ergo necesse est b,omni c inesse, a autem sub c est: necesse est b,alicui a inesse. si autem b, alicui a: & a,alicui b inesse necessarium,conuertitur enim. Similiter autem & si a c, sit necessaria uniuersalis: nam b, sub c est. Si autẽ particularis est necessaria, non erit cõclusio necessaria: Sit enim b c particularis,& necessaria: a autem insit omni c, non tamen ex necessitate: cõuersa ergo b c prima

sit

*sit figura, & uniuersalis quidem propositio non necessaria; particularis autem necessaria: quando autē sic se habebant propositiones, non erat conclusio necessaria, quare nec in his. Amplius autem & ex terminis manifestū. Sit enim a quidem uigilatio, b autem bipes, in quo autē c, animal ergo b, alicui c necesse est inesse: a autem omni c contingit, & a non necessariò b: non enim necesse est aliquem bipedem dormire, uel uigilare. Similiter autē per eosdem terminos ostendetur etiam si a c, sit particularis, & necessaria. Si autem hic quidē terminorum sit prædicatiuus, ille priuatiuus, & necessarius: quando uniuersalis fuerit priuatiuus, & necessarius, & conclusio erit necessaria. Si enim a, nulli c ex necessitate contingit, b autem alicui c inest: necesse est a, alicui b non inesse: quando autem affirmatiua necessaria ponetur uel uniuersalis, uel particularis, uel priuatiua particularis: non erit cōclusio necessaria. Nam alia quidem eadem quæ & in prioribus dicemus. Termini autē cùm uniuersalis quidem affirmatiua est necessaria, uigilatio, animal, homo, medium, homo: cùm autem particularis prædicatiua necessaria, uigilatio, animal, album: animal enim necesse est alicui albo inesse, uigilatio autem contingit nulli: & non necesse est alicui animali non inesse uigilationem. Quādo autem priuatiua particularis est necessaria: bipes, motus, animal, medium animal. Manifestum igitur quoniā * inesse quidem non est syllogismus, si utræq; propositiones nō sunt in eo quod est inesse: necessarij uerò est, & altera solùm existente necessaria. In utrisq; autem & affirmatiuis, & priuatiuis existentibus syllogismis, necesse est alterā propositionem similem esse conclusioni. dico autem similem, si*

*Inesse hìc generitiui locū tenet.

lem, si ineße quidem, existentem: si autem necesßaria, necesßariam. Quare & hoc palàm, quoniam non erit cõclusio neq; necesßaria, neq; ineße: nõ sumpta uel necesßaria, uel quæ ineße significet propositione. Igitur de necessario quomodo fit, & quam differẽtiam habeat ad inesse, sufficienter penè dictum est.

De contingenti non necessario.

CAPVT XII.

De *contingente autem post hæc dicemus: quãdo, & quomodo, & per quæ erit syllogismus.* Dico *autem contingere, & contingens: quo non existẽte necesßario, posito autem inesse, nihil erit propter hoc impossibile.* Nã *necessarium æquiuocè contingere dicitur.* Quoniã *autem hoc est contingens, manifestũ ex affirmationibus, & negationibus oppositis.* Nam *non contingit esse, nõ posibile esse: & impossibile esse, & necesse est non esse: uel eadem sunt, uel sequuntur seinuicẽ: quare & opposita his contingit esse & non impossibile esse, & non necesse nõ esse: eadem erunt, uel sequentia seinuicem.* De *omni enim affirmatio, uel negatio uera.* Erit *ergo contingens necessarium, & non necessarium contingens.* Accidit *autem omnes quæ secundùm contingere sunt propositiones, cõuerti sibiinuicem: dico autem nõ affirmatiuas negatiuis, sed quæcunq; affirmatiuam habent figuram secũdùm oppositionem: ut ea quæ est contingit esse, ei quæ est cõtingit non esse: & ea quæ est contingit omni, ei quæ est cõtingit nulli, uel non omni: & quæ alicui, ei quæ* non alicui: eodem autem modo & in alijs. Quoniam enim quod est contingens, non est necessarium, & quod non est necessarium,*

* Pro alicui non.

*cessarium, possibile est non esse: manifestum quoniam si contingit a inesse b, contingit & non inesse: & si omni contingit inesse, & omni contingit non inesse. Similiter autem & in particularibus affirmationibus: nam eadem demonstratio. Sunt autẽ huiusmodi propositiones, prædicatiuæ: nam contingere, ei quod est esse, similiter ponitur, quemadmodum dictum est prius.** Determinatis autem his, rursum dicimus quoniam contingere duobus modis dicitur. Vno quidem quod plerunq; fit, & deficit necessarium: ut canescere hominem, uel augeri, uel minui, uel omnino quod natum est esse. Hoc enim non continuũ habet necessarium, eò quòd non semper est homo: cùm tamen homo est, aut ex necessitate, aut in pluribus est. Alio autem modo, infinitum quod & sic, & non sic possibile: ut animal ambulare, uel ambulãte fieri motum terræ: uel omnino quod casu fit: nihil enim magis sic natum est, uel econtrario. Conuertitur ergo & secundùm oppositas propositiones utrunq; contingens, non tamen eodem modo: sed quod natum quidem est esse, ei quod nõ ex necessitate esse. sic enim contingit nõ canescere hominem. infinitum autem ei, quod nihil magis sic, uel illo modo. Disciplina autem, & syllogismus demonstratiuus, ex infinitis quidem non est, eo quòd inordinatum est medium: ex ijs uerò quæ nata sunt esse, penè orationes, & cõsiderationes fiunt de sic contingentibus: ex illis autẽ possibile quidem est fieri syllogismum: non tamen solet quæri. Hæc ergo definientur magis in sequentibus: nunc autem dicemus, quando, & quomodo, et quis erit syllogismus ex cõtingentibus propositionibus. Quoniam autem contingere hoc huic inesse, dupliciter est accipere: aut enim cui*

* In secundo Peri hermenias.

inest hoc, aut cui contingit ipsum inesse, nam de quo b, a contingere, horum alterum significat: aut de quo dicitur b, aut de quo contingit dici: de quo autem b, a cõtingere: aut omni b possibile inesse a, nihil differt. Manifestum igitur quoniam dupliciter dicetur a, omni b inesse cõtingere. Primum ergo dicemus si de quo c, contingit b, & de quo b, contingit a: quis erit, & qualis syllogismus: sic enim utræq; propositiones sumuntur secundùm contingere: quando autem de quo b est, contingit a: hæc quidem inesse, illa uerò contingens: quare à similibus figuris incipiendum quemadmodum & in alijs.

De syllogismis ex ambabus contingentibus in prima figura. CAP. XIII.

QVANDO *ergo a, contingit omni b, & b, omni c, syllogismus erit perfectus, quoniam a, contingit omni c inesse.* Hoc *autem manifestum est ex definitione: nam contingere omni inesse sic dicebamus. Similiter autẽ & si a quidem, contingit nulli b: b autem, omni c, quoniã a, contingit nulli c.* Nam *de quo b contingit, a non cõtingere: hoc erat nullum dimittere sub b contingentium. Quãdo autem a, cõtingit omni b, b autem nulli c, per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus: conuersa autem b c secundùm contingere, fit idem quemadmodũ & prius: quoniã enim contingit b, nulli c inesse, contingit et omni inesse.* Hoc *autem dictũ prius. Quare si b quidẽ, omni c, a autẽ, omni b, rursum idem fit syllogismus. Similiter autẽ et si ad utrasq; propositiones negatio ponatur cum contingere (dico autem ut si a, cõtingit nulli b, & b, nulli c) igitur per sumptas quidẽ propositiones nullus fit syllogismus:*

syllogismus: conuersus autem rursus idem erit, qui & prius. Manifestum est igitur quoniam negatione posita ad minorem extremitatem, uel ad utrasq; propositiones, aut non fit syllogismus, aut fit quidem, sed non perfectus: ex conuersione enim fit necessarium. Si autem hæc quidem propositionum uniuersalis, illa uerò particularis sumatur, ad maiorem quidem extremitatem posita uniuersali, syllogismus erit perfectus. Nam si *a, omni b contingit, b autem alicui c: a, alicui c contingit: hoc autem manifestum ex definitione contingentis.* Rursum si *a, contingit nulli b: b autem, contingit alicui c inesse: necesse est a, contingere alicui c non inesse.* Demonstratio *autem eadē quæ in his. Si autē priuatiua sumatur particularis propositio, uniuersalis autem affirmatiua, positione autem similiter se habeant (ut a quidem, omni b contingat: b autem, alicui c contingat non inesse) per sumptas quidem propositiones non fit manifestus syllogismus: conuersa autem particulari, & posito b, alicui c contingere inesse, eadem erit conclusio quæ & prius, quemadmodum in ijs quæ ex principio. Si autem quæ ad maiorem extremitatem particularis sumatur, quæ ad minorem uniuersalis, siue utræq; sumātur affirmatiuæ, siue priuatiuæ, siue non similis figuræ, siue utræq; indefinitæ, uel particulares: nullo modo erit syllogismus.* Nihil *enim prohibet b transcēdere a, & non prædicari de æquis: in quo enim b transcendit a, sumatur c: huic neq; omni, neq; nulli, neq; alicui, neq; non alicui contingit a inesse: siquidem conuertuntur secundùm contingere propositiones, & b pluribus contingit quàm a inesse. Amplius autem ex terminis manifestum est: nam sic se habentibus propositionibus, primum*

primum postremo & nulli contingit, & omni ex necessitate inesse. Termini autem cõmunes omnium, inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo: non contingere uerò, animal, album, uestis. Manifestum igitur quoniam hoc modo habentibus se terminis, nullus fit syllogismus: nam omnis syllogismus uel eius quod est inesse est, uel ex necessitate, uel contingere: non est autem eius quod est inesse, neq; necessarij, manifestum quoniam non est, nam affirmatiuus interimitur priuatiuo, & priuatiuus affirmatiuo: relinquitur ergo eius quod contingere esse, hoc autẽ impossibile. Ostensum est enim quoniã sic se habenti bus terminis, & omni postremo primùm necesse inesse, & nulli contingere inesse: quare non erit eius quod est contingere syllogismus: nam necessarium non erat cõtingens. Manifestum autem & quoniam cùm uniuersales sunt termini in contingentibus propositionibus, semper fit syllogismus in prima figura, siue sint prædicatiui, siue priuatiui. Verùm ex prædicatiuis quidem perfectus, ex priuatiuis autem imperfectus. Oportet autẽ contingere sumere non in necessarijs, sed secundùm dictam definitionem: aliquoties autem latet huiusmodi.

De syllogismis ex vna absoluta, & altera contingente in prima figura. CAP. XIIII.

SI autem hæc quidem inesse, illa uerò contingere sumatur propositionum, quando quæ ad maiorem quidem extremitatem contingere significauerit, perfecti erunt omnes syllogismi, & contingentis secũdùm dictam determinationem: quando autem quæ ad minorem, & imperfecti omnes, & priuatiui syllogismi non contingentis se-

cundùm dictam determinationem: sed eius quod est nulli, aut non omni ex necessitate inesse. Si enim nulli, aut non omni ex necessitate contingere dicimus, & nulli, & non omni inesse. Contingat enim a, omni b: b autem, omni c ponatur inesse: quoniam igitur sub b est c, a autem, contingit omni b: manifestum quoniam & c omni cõtingit a: fit ergo perfectus syllogismus. Similiter autẽ & cùm priuatiua est a b propositio, b c autem affirmatiua, & hæc quidem contingere, illa uerò inesse sumetur: perfectus erit syllogismus, quoniam a, contingit nulli c inesse. Quoniam ergo inesse posito ad minorem extremitatem, perfecti syllogismi fiunt, manifestum. Quod autem contrariè se habente erunt syllogismi per impossibile monstrandum est: simul autem erit manifestum & quoniã imperfecti: nã ostensio non ex sumptis propositionibus. Primum autem dicendum quoniã si cùm est a, necesse est esse b: & cùm possibile est esse a, possibile erit b, ex necessitate. Sit enim sic se habentibus rebus ut in quo quidem a, possibile, in quo autem b, impossibile: si ergo aliud possibile quidem est, cùm possibile esse, ipsum fiet: hoc uerò impossibile, quoniam impossibile, non utiq; fiet: simul autẽ si a, possibile, & b, impossibile: continget fieri præter b. si autem fieri, et esse. nam quod fit, quãdo factum est, est. Oportet autem accipere non solùm in generatione possibile, & impossibile, sed & in uerũ esse & in quod actu est, & quocunq; modo simpliciter aliter dicitur possibile: in omnibus enim similiter se habebit. Amplius cùm est a, b esse, non tanquam uno aliquo existente a, erit b, oportet opinari: nihil enim est ex necessitate uno aliquo existente, sed duobus ad minus, ut quando propositiones sic

se habẽt ut dictum est, secundùm syllogismum: nam si c dicitur de d, d autem de e, & c, de e ex necessitate: & si utrunq; possibile, & conclusio erit possibilis. Quemadmodum ergo si quis ponat a quidem propositiones, b autem conclusionem, accidet non solùm a existente necessario, & b simul esse necessarium, sed etiam possibili, possibile. Hoc autem ostenso, manifestum est quoniam falso posito, & non impossibili, & quod accidit propter positionem falsum erit, & non impossibile: ut si a falsum quidem est, non tamen impossibile: cùm autem sit a & b, & b erit falsum quidem, non tamen impossibile. Nam ostensum est quoniam cùm est a, est b, & cùm possibile est a, possibile est b. Positum autem est a possibile esse, & b erit possibile: si enim impossibile est b, simul idẽ erit possibile, & impossibile. Determinatis autem ijs, insit a, omni b: b autem, contingat omni c, necesse est a igitur cõtingere omni c inesse. Non enim contingat, b autem omni c ponatur inesse: hoc autem falsum quidem, non tamẽ impossibile: si ergo a quidem non contingit omni c, b autẽ omni c insit, a non omni b contingit. Fit enim syllogismus per tertiam figuram. Sed positum erat omni c contingere inesse, necesse est ergo a, omni c contingere. Falso enim posito, & non impossibili, quod accidit est impossibile. Possibile est autem & primã figuram facere impossibile ponentes b inesse c: nam si b, omni c inest, a autẽ omni b contingit, & omni c continget a: sed positum erat nõ omni possibile inesse. Oportet autem accipere omni inesse non secundùm tempus determinantes: ut nunc, aut in hoc tempore, sed simpliciter (per huiusmodi enim propositiones & syllogismos facimus) quoniam secundùm

nunc sumpta propositione, non erit syllogismus: nihil enim fortasse prohibet quandoq; & omni mouenti hominem inesse, ut si nihil aliud moueatur: mouens autem cõtingit omni equo, sed homo nulli equo cõtingit. Amplius: *Sit primum quidem animal, medium uerò mouẽs, postremum uerò homo: ergo propositiones quidem similiter se habebunt, conclusio uerò erit necessaria, non cõtingens: ex necessitate enim homo est animal. manifestum igitur quoniam uniuersale sumendum simpliciter, & non tẽpore determinantes.* Rursum: *Sit priuatiua propositio uniuersalis a b, & sumatur a quidem nulli b inesse, b autem contingat omni c inesse: his igitur positis necesse est a, contingere nulli c inesse: non enim contingat, b autem ponatur inesse c sicut prius: necesse est igitur a, alicui b inesse. fit enim syllogismus per tertiam figuram.* Hoc autẽ *impossibile: quare contingit a, nulli c. posito enim falso, & nõ impossibili, impossibile est quod accidit.* Hic ergo *syllogismus non est contingentis secundùm definitionem, sed nulli inesse ex necessitate.* Hæc est cõtradictio factæ *hypothesis.* Positum est enim ex necessitate a alicui c inesse: *syllogismus autem per impossibile, oppositæ est cõtradictionis.* Amplius autem & *ex terminis manifestũ, quoniam non erit conclusio contingens: sit enim a quidẽ coruus, in quo autem b intelligens, in quo autem c homo: nulli ergo b, inest a, nam nullum intelligens, coruus: b aũt contingit omni c, omni enim homini inest intelligere: sed a, ex necessitate nulli c, non igitur conclusio contingens. Sed nec necessaria semper: sit enim a quidem mouens, b autem scientia, in quo autem c homo: ergo a quidem nulli b inerit, b autem omni c contingit: & non erit conclusio*

necessaria:

necessaria: non enim necesse est nullum hominem moueri, sed necesse est aliquem. manifestum igitur quoniã est conclusio eius, quod est nulli ex necessitate inesse. Sumẽdum autem melius terminos. Si autem priuatiuũ ponatur ad maiorem extremitatem contingere significans, ex ipsis quidẽ sumptis propositionibus nullus erit syllogismus: conuersa autem secundùm cõtingens propositione, erit quemadmodum in prioribus. Insit enim a, omni b, b autem contingat nulli c: sic ergo habentibus se terminis, nihil erit necessarium. Si autẽ conuertatur b c, & sumatur b contingere omni c: fiet syllogismus quemadmodum prius, similiter enim habent se termini positioni. Eodem *autem modo & cùm priuatiua sunt utraq; interualla: si a b quidem non inesse, b c autem nulli, contingere significat: nam per ea quidem quæ sumpta sunt, nullo modo fit necessarium: conuersa autem secundùm contingens propositione erit syllogismus: sumatur enim a quidem, nulli b inesse, b autem contingere nulli c, per hæc quidem nihil necessarium. Si autẽ sumatur b, omni c contingere, quod uerũ est, a b autem propositio similiter se habeat, rursus erit idem syllogismus. Si autẽ nõ inesse ponatur b, omni c, & non contingere non inesse, non erit syllogismus nullo modo, siue priuatiua sit, siue affirmatiua a b propositio.* Termini *autem communes ex necessitate quidem inesse, album, animal, nix.* Non *contingit autem, album, animal, pix.* Manifestum *est igitur quoniam cùm uniuersales sunt termini, & hæc quidem propositionum inesse, illa uerò sumitur contingens, quando quæ ad minorem est extremitatem contingere sumitur propositio, semper fit syllogismus: ueruntamen quandoquidem ex ipsis, quãdo*

*autem propositione conuersa, quando uerò utrunq; horum, & ob quam causam, diximus. Si autem hoc quidē uniuersale, illud uerò particulare sumitur interuallorū, quando ad maiorem quidem extremitatem uniuersale ponitur, & contingens siue negatiuum, siue affirmatiuum, particulare autem affirmatiuum & inesse, erit syllogismus perfectus, quemadmodū et cùm uniuersales sunt termini: demonstratio autem eadem, quæ & prius. Quando autem uniuersale quidem fuerit ad maiorem extremitatem inesse, & non contingens, alterum uerò particulare, et contingens, siue affirmatiuè, siue negatiuè ponātur utræq;, siue hæc*quidem negatiua, illa uerò affirmatiua, omnino erit syllogismus imperfectus.* Verùm *hi quidem per impossibile ostenduntur, illi uerò per conuersionem cōtingentis, quemadmodum in prioribus.* Erit *autem syllogismus per conuersionem, & quando uniuersalis quidem ad maiorē extremitatem posita significauerit inesse, uel nō inesse: particularis uerò cùm sit priuatiua, sumatur contingens: ut si a quidem omni b inest, uel nō inest: b autem alicui contingit non inesse: conuersa enim b c, secundùm contingere, fit syllogismus.* Quando *autem non inesse sumet particulariter posita propositio, non erit syllogismus.* Termini *inesse, album, animal, nix: non inesse autem, album, animal, pix. per indefinitum enim est sumenda demonstratio. Si autē uniuersale quidem ponatur ad minorem extremitatē, particulare autem ad maiorem, siue priuatiuū, siue affirmatiuum, siue contingens, siue inesse utrumuis: nullo modo erit syllogismus.* Nec *cùm particulares, uel indefinitæ ponētur propositiones, siue contingere sumptæ, siue inesse, seu permutatim, nec sic*

* Vsurpatur hic negatiuū pro priuatiuo, propter affinitatē significatiōis.

ſic erit ſyllogiſmus: demõſtratio autem eadẽ, quæ in prioribus. Termini autem cõmunes ineſſe quidem ex neceſſitate, animal, album, homo: nõ contingere uerò, animal, album, tunica. Manifeſtum eſt igitur quoniam uniuerſali poſito ad maiorem extremitatem ſemper erit ſyllogiſmus, ad minorem autem nunquam.

Miſtio neceſſarij, & contingentis in prima figura. CAP. XV.

QVANDO *autem hæc quidem propoſitionum ex neceßitate ineſſe, uel non ineſſe, illa uerò contingere ſignificat, ſyllogiſmus quidem erit hoc modo habentibus ſe terminis. Et perfectus, quando ad minorem extremitatem ponetur neceſſaria. Cõcluſio autem, ſi prædicatiui ſunt quidem termini, contingentis, & non ineſſe erit, ſiue uniuerſaliter, ſiue non uniuerſaliter ponãtur: ſi autem ſint hoc quidem affirmatiuum, illud uerò priuatiuũ, quando affirmatiuum quidem fuerit neceſſarium, & cõtingentis erit concluſio, & non eius quod eſt non ineſſe. Quãdo autem priuatiuum neceſſarium, & contingentis nõ eſſe, & non ineſſe, ſiue uniuerſales, ſiue non uniuerſales ſint termini. Contingere autem in concluſione eodẽ modo accipiendum eſt, quo in prioribus. Eius autẽ quod eſt ex neceßitate nõ ineſſe, non erit ſyllogiſmus: aliud enim eſt nõ ex neceſsitate ineße, & ex neceſsitate non ineſse. Quoniam igitur uniuerſalibus affirmatiuis exiſtentibus terminis non fit concluſio neceſsaria, manifeſtum: inſit enim a omni b ex neceßitate, b autem contingat omni c, crit igitur ſyllogiſmus imperfectus, quoniam a contingit omni c ineſse. Quoniam autem imperfectus, ex demonſtratione*

Demõſtrationes concluſionum.

palàm: eodem enim modo ostendetur, quo & in prioribus. Rursum a quidem contingat omni b inesse, b autem omni c insit ex necessitate: erit itaq; syllogismus, quoniã a contingat omni c inesse, sed non quoniam inest & perfectus quidem, sed non imperfectus: statim enim perficitur per ex principio propositiones. Si autem non similis figuræ sint propositiones, sit primum priuatiua necessaria, & a quidem nulli contingat b ex necessitate, b autẽ contingat omni c: necesse est igitur a, nulli c inesse. Ponatur enim a inesse aut omni, aut alicui, positum autem est a nulli contingere b: quoniam ergo conuertitur priuatiua, & b nulli a contingit, a autem positum est inesse c aut omni, aut alicui: quare nulli, aut non omni c continget b inesse, sed supponebatur omni ex principio: manifestum autem quoniam & eius quòd est contingere nõ inesse fit syllogismus, siquidem non inesse. Rursum sit affirmatiua quidem propositio necessaria, & a quidẽ contingat nulli b inesse, b autem insit omni c ex necessitate: ergo fit syllogismus quidem perfectus, sed non eius quod est non inesse, sed eius quod est contingere non inesse: nam & propositio sic sumpta est, quæ ad maiorem est extremitatem, & ad impossibile non est ducere: nam si ponatur a inesse ulli c, positum est autem & a, b cõtingere nulli inesse: nihil accidit per hæc impossibile. Si autem ad minorem extremitatem ponatur priuatiuum, quando contingere quidem significauerit, syllogismus erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus. Quando autem non contingere, nõ erit ex necessitate, nec quando utraq; quidem propositio priuatiua, non est autem cõtingens quod ad minorem est. Termini autem inesse quidem, album, animal,

mal,nix.non inesse quidem,album,animal, pix.Eodē autem modo se habebit & in particularibus syllogismis. Quando enim fuerit priuatiua necessaria, & conclusio erit eius quod est non inesse: ut si a quidem nulli b cōtingit inesse ex necessitate, b autem alicui c contingat inesse: necesse est a alicui eorum quæ sunt c non inesse. Si enim a omni c inest, nulli autem contingit b, & b nulli a cōtingit inesse: quare si omni c inest a, nulli c contingit b: sed positum erat alicui contingere. Quando autem particularis affirmatiua necessaria fuerit, quæ in priuatiuo est syllogismo, ut b c, aut uniuersalis in affirmatiuo, ut a b: non erit inesse syllogismus. Demōstratio autem eadem quæ in prioribus. Si autem uniuersale quidē ponatur ad minorem extremitatem uel affirmatiuum, uel priuatiuū contingens, particulare autem necessarium, non erit syllogismus. Termini autem inesse quidē ex necessitate, animal, album, homo: non contingere autem, animal, albū, tunica. Quando similiter uniuersale quidem est necessarium, particulare autem cōtingens: cùm priuatiuum quidem est uniuersale: inesse quidem termini, animal, album, coruus: nō inesse, animal, album, pix: cùm autem affirmatiuum, inesse quidem, animal, album, cygnus: non contingere autem, animal, album, nix. Nec quando indefinitæ sumuntur propositiones, aut utræq; particulares: nō sic erit syllogismus. Termini autem communes, inesse quidē: animal, album, homo: non inesse autem: animal, album, inanimatum. Nam & animal alicui albo, & albū inanimato alicui est necessarium inesse, & non contingit inesse, & in cōtingenti similiter: quare ad omnia utiles sunt termini. Manifestum ergo ex ijs quæ dicta sunt, quoniam similiter

Auxesis negationum.

militer habentibus se terminis, & in eo quod est inesse, & in necessarijs, & fit, & non fit syllogismus: uerunta men secundùm inesse quidem posita priuatiua propositio ne, eius quod est contingere erat syllogismus: secundùm necessarium autem priuatiua, & contingere, & non inesse. Palàm autem et *quoniam omnes imperfecti syllogismi, & quomodo perficiuntur per prædictas figuras.*

De syllogismis ex ambabus contingentibus in secunda figura. CAP. XVI.

IN *secunda autem figura quando contingentes quidem sumuntur utræq; propositiones, nullus erit syllogismus, siue sint affirmatiuæ, siue priuatiuæ, siue uniuersales, siue particulares.* Quando *autem hæc quidem inesse, illa uerò contingere significat, affirmatiua quidem inesse significante, nunquàm erit syllogismus: priuatiua uniuersali existente, semper.* Eodem modo *& quando hæc quidem ex necessitate, illa uerò contingere assumatur: oportet autē & in ijs accipere quod in conclusionibus est contingens, quemadmodū in prioribus.* Primùm *igitur ostendendum, quoniam non conuertitur in contingenti, priuatiua: ut si a contingit nulli b, non necesse est & b contingere nulli a.* Ponatur *enim hoc, & contingat b nulli a inesse: ergo quoniam cōuertuntur, quæ sunt in eo quod est contingere affirmationes negationibus, & contrariæ, et contraiacentes, b autem contingit nulli a inesse: manifestum est quoniam & omni a contingit b inesse.* Hoc autē *falsum est.* Non *enim si hoc huic omni contingit, & hoc huic contingat necessarium: quare non conuertitur priuatiua.* Amplius *autē nihil prohibet a quidem cōtingere*

nulli

nulli b:b autem alicui a ex neceßitate non inesse: ut albū quidem contingit omni homini non inesse, nam & inesse: hominem autem, non uerum est dicere quoniam contingit nulli albo, pluribus enim ex necessitate non inest: neceßarium autem non inerat contingens. Sed nec ex impoßibili ostendetur conuertens: ut si quis putet, quoniam falsum est b contingere nulli a inesse, uerum non contingere nulli a: affirmatio enim & negatio: si autem hoc uerum, ex necessitate alicui a inesse b: quare & a alicui b inesse: hoc autem impossibile. Non enim si a nō contingit ulli b, necesse est a alicui b inesse. Nam nō contingere nulli, dicitur dupliciter: hoc quidē si ex necessitate alicui inest, illud uerò si ex necessitate alicui nō inest: Nam quod ex neceßitate alicui eorum quæ sunt a non inest, non est uerum dicere, quoniam omni contingit non inesse: quēadmodum nec quod alicui inest ex necessitate, quoniā omni contingit inesse. Si ergo aliquis putet, quoniam non cōtingit c, omni d inesse: ex necessitate alicui nō inesse ipsum, falsum sumet, omni enim inest, si contingat: sed quoniam quibusdam ex necessitate inest, propter hoc dicimus non omni contingere. Quare ei quod est contingere omni inesse, & ea quæ est ex necessitate alicui inesse, opponitur: & ea quæ est ex necessitate alicui non inesse: similiter autem & ei quæ est contingere nulli. Palàm ergo quoniam ad sic contingens, & nō contingens, ut in principio definiuimus, non solùm ex necessitate alicui inesse, sed & ex necessitate alicui non inesse sumēdum. Hoc autem sumpto, nihil accidit impossibile: quare non fit syllogismus. Manifestum ergo ex ijs quæ dicta sunt, quoniam non conuertitur priuatiua. Hoc autem ostenso ponatur

a,b qui=

a,b quidem contingere nulli,c uerò omni:per conuersionem ergo non erit syllogismus. Dictum est enim quoniam *non conuertitur huiusmodi propositio. Sed nec per impossibile: nam posito b omni c cõtingere inesse, nihil accidit falsum: continget enim a, & omni & nulli c inesse. Omnino autem si est syllogismus, palàm quoniam contingens erit, eo quòd neutra propositionũ sumpta est in eo, quod est inesse: & hic uel affirmatiuus, uel priuatiuus: neutro autem modo possibile est: affirmatiuo enim posito, ostendetur per terminos quoniam non contingit inesse: priuatiuo autem, quoniam conclusio non est contingens, sed necessaria. Sit enim a quidem album, b autẽ homo, in quo autem c, equus: ergo albũ a contingit huic quidem omni, illi uerò nulli inesse: sed b neq; inesse contingit c, neq; non inesse. Quoniam igitur inesse non possibile, est manifestum, nullus enim equus homo: sed neq; contingere non inesse: necesse est enim nullum equum hominem esse, necessarium autem non erat contingens: nõ igitur fit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & si econuerso ponatur priuatiua, & si utræq; affirmatiuè ponantur uel priuatiuè: nam per eosdem terminos erit demonstratio. Et quãdo hæc quidem uniuersalis, illa uerò particularis, uel utræq; particulares, uel indefinitæ, aut quolibet modo aliter contingit permutari propositiones: semper enim erit per eosdem terminos demonstratio. Manifestum ergo quoniam utrisq; propositionibus secundùm contingere positis, nullus fit syllogismus.*

Mistio absoluti, & contingentis in secunda figura. CAP. XVII.

Si autem altera quidem inesse, altera uerò cõtingere signi-

significat, prædicatiua quidem inesse posita, priuatiua uero contingere, nunquàm erit syllogismus, siue uniuersaliter, siue particulariter sumantur termini: demonstratio autem eadem, & per eosdem terminos. Quando autem affirmatiua quidem contingere, priuatiua inesse, erit syllogismus. Sumatur enim a, b quidem nulli inesse, c uerò omni a cōtingere: conuersa ergo priuatiua, b inest nulli a, a autem omni c contingebat: fit ergo syllogismus quoniã b contingit nulli c, per primam figuram. Similiter autem & si ad c ponatur priuatiua. Si autem utræq; sint priuatiuæ, significet autem hæc quidem non inesse, illa uerò contingere non inesse, per ea quidem quæ sumpta sunt nihil accidit necessarium: conuersa autem secundùm contingere propositione fit syllogismus: quoniam b cõtingit nulli c inesse, quemadmodum in prioribus: erit enim rursum prima figura. Si autem utræq; ponantur prædicatiuæ, non erit syllogismus. Termini quidem inesse: sanitas, equus, homo. Eodem autem modo se habebit & in particularibus syllogismis. Quando autem erit affirmatiua inesse, siue uniuersaliter, siue particulariter sumpta, nullus erit syllogismus: hoc autem similiter, & per eosdẽ terminos demonstratur, quibus & prius. Quando autem & priuatiua, erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus. Rursum si ambo quidem interualla priuatiua sumantur, uniuersaliter autem quod non inesse, ex ipsis quidem propositionibus non erit necessarium: conuersa autem contingenti sicut in prioribus, erit syllogismus.

Si autem inesse quidem sit priuatiua, particulariter quidem sumpta: non erit syllogismus, neq; prædicatiua, neq; priuatiua existente altera propositione. Nec quando utræq;

utræq; ponuntur indefinitæ, uel affirmatiuæ, uel negatiuæ, aut particulares: demonstratio autem eadem & per eosdem terminos.

Mistio necessarij, & contingentis in secunda figura. CAP. XVIII.

Si autem hæc quidem propositionum ex necessitate, illa uerò contingere significat, priuatiua quidem necessaria, erit syllogismus nõ solùm quoniam contingit nõ inesse, sed & quoniam non inest: affirmatiua autem non erit. Ponatur autem a b quidem nulli inesse ex necessitate, c autem omni contingere, conuersa ergo priuatiua, et b nulli a inerit: a autem omni c cõtingebat. Fit igitur rursum per primam figuram syllogismus: quoniam b, contingit nulli c inesse. Simul autem manifestum quoniam neq; inest b, nulli c. ponatur enim inesse: ergo si a nulli b contingit, b autẽ inest alicui c, a, alicui c nõ contingit: sed omni ponebatur contingere. Eodem autem modo ostendetur, & si ad c ponatur priuatiuum. Rursum. Sit prædicatiua quidem necessaria, altera autem priuatiua, & cõtingens: & a b contingat nulli, c autem omni insit ex necessitate: sic ergo habentibus se terminis, nullus erit syllogismus: accidit enim b ex necessitate non inesse c. Sit enim a quidem album, in quo autem b, homo, in quo uerò c, cygnus: ergo album cygno quidem ex necessitate inest: homini autem contingit nulli, & homo nulli cygno ex necessitate. Quoniam igitur eius quod est contingere nõ est syllogismus, manifestum est: nam ex necessitate non erat contingens. Sed tamen non necessarij: nam necessariũ aut ex utrisq; necessarijs, aut ex priuatiua necessaria cõtingebat.

gebat. Amplius & poßibile est ijs positis b inesse c. Nihil enim probibet c quidem sub b esse: a autem, b quidē omni contingere: c uerò ex neceßitate inesse: ut sit quidem c uigilia, b autem animal, in quo autem a, motus. Nam uigilāti quidem ex neceßitate inest motus: animali autem nulli contingit, & omne uigilans animal. Manifestum ergo quoniam non eius quod est non inesse: siquidem sic se habentibus terminis, necesse est inesse: neq; autem oppositarum affirmationum, quare nullus erit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & econuerso posita affirmatiua.

Si autem similis figuræ sint propositiones, cùm priuatiuæ sint, semper fit syllogismus, conuersa secundùm contingere propositione, quemadmodum in prioribus. Si sumatur enim a, b quidem ex neceßitate non inesse, c autem contingere non inesse, conuersis autem propositionibus b quidem nulli inesse a: a autem omni c contingit: fit igitur prima figura: & si ad c ponatur priuatiuum similiter. Si autem prædicatiuæ ponantur, nō erit syllogismus: nam eius quod est non inesse, aut eius quod est ex neceßitate non inesse, manifestum quoniam non erit, eo quòd nō sumpta sit priuatiua propositio, neq; in eo quod est inesse, neq; in eo quod est ex neceßitate inesse, sed neq; eius quod est contingere non inesse: ex neceßitate enim sic se habentibus, b non inerit c: ut si a quidem ponatur album, in quo autem b, cygnus: in quo autem c, homo: neq; oppositarum affirmationum, quoniam ostēsum est b ex neceßitate non inesse c: non ergo fit syllogismus omnino. Similiter autem se habebit, & in particularibus syllogismis.

Quando autem fuerit priuatiua, & uniuersalis, & necessaria, semper erit syllogismus, & eius quod est cōtingere

gere non inesse, & eius quod est non inesse: demonstratio autem per conuersionem. Quando autē affirmatiua, nunquam: eodem autem modo ostendetur, quo et in uniuersalibus, & per eosdem terminos. Nec quando utræq; sumũtur affirmatiuæ: nam & huius eadem demonstratio, quæ & prius. Quando utræq; quidem priuatiuæ, uniuersalis autem, & necessaria, quæ nō inesse significat, per ea quidem, quæ sumpta sunt, non erit necessarium: conuersa autem secundùm contingere propositione, erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Si autem utræq; indefinitæ, uel particulares sumantur, nō erit syllogismus: demōstratio autem eadem, & per eosdem terminos. Manifestũ *igitur ex prædictis quoniam priuatiua quidem uniuersalis posita necessaria, semper fit syllogismus, non solùm eius, quod est contingere non inesse, sed & non inesse: affirmatiua autem, nũquam.* Et *quoniam eodem modo se habentibus & in necessarijs, & in ijs quæ insunt, fit & non fit syllogismus.* P*alàm & quoniam imperfecti omnes sunt syllogismi, & quoniam omnes perficiuntur per prædictas figuras.*

De syllogismis ex ambabus contingentibus in tertia figura. CAP. XIX.

IN *postrema autem figura, & utrisq; contingentibus, & altera erit syllogismus. Quando ergo contingere significant propositiones, & conclusio erit contingens. Et quando hæc quidem contingere, illa uerò inesse: similiter erit syllogismus. Quando autem altera ponitur necessaria, si affirmatiua quidem, non erit cōclusio, neq; necessaria, neq; inesse. Si autem priuatiua, eius quod est non*

inesse erit syllogismus,quemadmodũ in prioribus. Sumendum autem & in his similiter,quod est in conclusionibus contingens. * *Sint ergo primum contingentes:& a & b contingant omni c inesse: quoniam ergo cõuertitur affirmatiua particulariter,b autem omni c contingit,& c alicui b contingit:quare si a quidem omni c contingit, c autem alicui b,& a alicui b contingit: fit enim prima figura.* Et *si a quidem contingit nulli c inesse,b autem omni c contingat,necesse est a alicui b contingere nõ inesse: erit enim rursum prima figura per conuersionem. Si autem utræq; priuatiuæ ponantur, ex his quidem quæ sumpta sunt non erit necessarium:conuersis autem propositionibus erit syllogismus,quemadmodum in prioribus. Si enim a & b contingunt c non inesse, si transmutatur cõtingere non inesse:rursum erit prima figura per conuersionẽ. Si autem hic quidem terminorum est uniuersalis, ille uerò particularis, eodem modo se habentibus terminis quo inesse:& erit,& non erit syllogismus. Contingat enim a quidem omni c:b autem alicui c inesse: erit ergo rursum prima figura particulari propositione conuersa: nam si a omni c,c autem alicui b,& a alicui b contingit.* Et *si ad b c ponatur uniuersale. Similiter autem & si a c quidem priuatiua sit,b c autẽ affirmatiua:erit unum rursum prima figura per conuersionem: si autem utræq; priuatiuæ ponantur,hæc quidem uniuersaliter,illa uerò particulariter, per ea quidem quæ sumpta sunt non erit syllogismus:conuersis autem propositionibus erit, quemadmodũ in prioribus.* Q*uando autem utræq; indefinitæ,uel particulares sumuntur,non erit syllogismus: etenim necesse est a omni b,& nulli inesse.* T*ermini inesse,animal,homo,*

* Quia scilicet aliquando pro contingẽti non necessario,& aliquando pro cõtingenti communi desumitur.

album: non inesse, equus, homo, album: medium, album.

Mistio contingentis & inesse in tertia figura.

CAPVT XX.

Hoc caput ex XV. c. lucẽ capit.

Si autem hæc quidem propositionum inesse, illa autem contingere significet, conclusio quidem erit quoniam contingit, & non quoniam inest: syllogismus autem erit eodem modo se habentibus terminis, quo & in prioribus. Sint enim primùm prædicatiuæ, & a quidem omni c insit: b autem omni c contingat: conuersa ergo b c erit prima figura, & conclusio quoniam contingit a alicui b inesse: cùm enim altera propositionum in prima figura significabit contingere, & conclusio erit contingens. Similiter autem & si b c, quidem inesse: a c autẽ contingit inesse. Et si a c quidem priuatiua, b c autem prædicatiua, insit autem alterutra utrinq;, contingens erit conclusio: fit enim rursum prima figura. Ostensum est autem quoniam si altera propositio significet cõtingere in prima figura, & conclusio erit contingens. Si autem contingens priuatiua ponatur ad minorem extremitatem, uel si utraq; ponatur priuatiua, per ea quidem quæ posita sunt non erit syllogismus: conuersis autem erit, quemadmodum & in prioribus. Si autem hæc quidem propositionũ sit uniuersalis, illa uerò particularis, utrisq; quidem prædicatiuis, aut uniuersali quidem priuatiua, particulari autem affirmatiua, idem modus erit syllogismorum: omnes enim clauduntur per primam figuram. Quare manifestum quoniã eius quod est contingere, & non eius quod est inesse, erit syllogismus. Si autem affirmatiua quidem uniuersalis, priuatiua autem particularis, per impoßibile erit demonstratio.

*ſtratio.Inſit enim b quidem omni c,a autem contingat alicui c non ineſſe, neceſſe eſt ergo a alicui b contingere nõ ineſſe:nam ſi omni b ineſt a ex neceßitate,b autem omni c poſitum eſt ineſſe,a omni c ex neceßitate inerit.*Hoc *autẽ oſtenſum eſt prius, ſed poſitum eſt alicui contingere non ineſſe.Quando autẽ indefinitæ,uel particulares ſumũtur utræq;, non erit ſyllogiſmus: demonſtratio autem eadem quæ & in uniuerſis, & per eoſdem terminos.*

Miſtio neceſſarij, & contingentis in tertia figura. CAP. XXI.

SI autem eſt hæc quidem propoſitionum neceſſaria, illa uerò contingens, ſi prædicatiui quidem ſunt termini, ſemper eius quod eſt contingere erit ſyllogiſmus.Quando autem fuerit hic quidem prædicatiuus, ille autem priuatiuus, ſi ſit affirmatiuus quidem neceſſarius, eius erit quod eſt contingere non ineſſe: ſi autem priuatiuus, & eius quod eſt contingere non ineſſe, & eius quod eſt non ineſſe: eius autẽ quod eſt ex neceßitate nõ ineſſe non erit ſyllogiſmus, quemadmodum & in alijs figuris. Sint ergo prædicatiui termini primùm: & a, c quidem omni inſit ex neceßitate: b autem omni c contingat ineſſe;quoniam ergo a omni c neceſſariò ineſt,c autem alicui b cõtingit, & alicui b contingens erit,& non inerit: ſic enim accidit in prima figura. Similiter autem oſtendetur,& ſi b c quidem ponatur neceſſaria:a c autem contingens. Rur*ſum ſit hoc quidem prædicatiuum, illud uerò priuatiuũ, neceſſarium autem prædicatiuum:& a quidem cõtingat nulli c ineſſe:b autẽ omni inſit ex neceßitate c: erit ergo rurſum prima figura, & concluſio contingens, ſed non*

Hoc caput.c. xvj. quodam modo ſubalternum eſt.

In multis exẽplaribus hæc verba,& quo, non inesse desunt, in Græco tamen habentur.

inesse. Nam priuatiua propositio contingere significat. Manifestum est igitur quoniam conclusio erit contingẽs: cùm enim sic se habebant propositiones in prima figura, & conclusio erat contingens. Si autẽ priuatiua sit propositio necessaria, & conclusio erit: quoniam contingit alicui non inesse, & quoniam non inesse. Ponatur enim a non inesse, c ex necessitate: b autem omni c contingere, conuersa ergo b c affirmatiua, prima erit figura, & necessaria priuatiua propositio. Cùm autem sic se habebant propositiones, accidebat a, et contingere alicui c non inesse, & non inesse: quare & a necesse est alicui b non inesse. Quando autem priuatiuum ponitur ad minorẽ extremitatẽ, si contingens quidẽ, erit syllogismus transsumpta propositione, quemadmodum & prioribus. Si autẽ necessariũ, non erit. Etenim necesse est omni, & nulli contingat inesse. Termini omni inesse: somnus, equus, dormiẽs homo. Nulli inesse, somnus, equus, uigilans homo. Similiter autem se habebit, et si hic quidem terminorum sit uniuersalis, ille autem particularis ad medium: nam si utriq; sint prædicatiui, eius quod est cõtingere, & nõ eius quod est inesse, erit syllogismus. Et quando hoc quidem priuatiuum sumetur, illud uerò affirmatiuum, necessarium autem affirmatiuum, huius quod est contingere. Quando autem priuatiuum necessarium, & conclusio erit quod est non inesse: nam idem modus erit demõstrationis, & cùm uniuersales & non uniuersales sunt termini. Necesse est enim per primam figuram perfici syllogismos: quare in illis, & in his necessarium accidere. Quando autem priuatiuum uniuersaliter sumptum ponitur ad minorẽ extremitatem, si contingens quidem, erit syllogismus per

conuer-

conuersionem: si autem necessarium sit, non erit: ostēdetur autem eodem modo, quo & in uniuersalibus, & per eosdem terminos. Manifestum ergo & in hac figura quādo, & quomodo erit syllogismus, & quādo eius quod est contingere, & quando eius quod est inesse. P*alàm autem & quoniam omnes imperfecti, & quoniam perficiuntur per primam figuram.*

De syllogismo ostensiuo. CAP. XXII.

QVONIAM *igitur qui in his figuris sunt syllogismi, perficiūtur per eos qui in prima figura sunt uniuersales syllogismos, & in hos reducuntur, palàm ex dictis. Quoniam autem simpliciter omnis syllogismus sic se habebit, nunc erit manifestum, cum ostensus fuerit omnis qui fit, per aliquam harum figurarum fieri.* N*ecesse est ergo omnem demonstrationem, & omnē syllogismum aut inesse quid, aut non inesse monstrare.* E*t hoc aut uniuersaliter, aut particulariter.* A*mplius aut ostensiuè, aut ex hypothesi.* E*ius autem quod est ex hypothesi, pars est per impoßibile.* P*rimùm ergo dicemus de ostensiuis: his enim ostensis, manifestum erit & de ijs qui ad impoßibile, & omnino de ijs qui ex hypothesi.* S*i ergo oporteat a de b syllogizare, uel inesse, uel non inesse: necesse est sumere aliquid de aliquo.* S*i ergo a sumatur de b, quod ex principio erit sumptum, si autem a de c, c autem de nullo alio, nec aliud de illo c. neq; de a, alterum, neq; de altero, a, nullus erit syllogismus: nam in eo quod unum de uno sumitur, nihil accidit ex neceßitate: quare assumenda est altera propositio.* S*i igitur sumatur a de alio, aut aliud de a, aut de c alterum, esse quidem syllogismum nihil prohibet:*

bet: ad b autem non erit per ea quæ sumpta sunt: nec quādo c inest alteri, & illud alij, & hoc alteri, nō copuletur autem ad b, nec sic erit ad b syllogismus ipsius a. Omnino *enim dicimus quoniam nullus nunquàm erit syllogismus alius de alio, non sumpto aliquo medio, quod ad utrunq; se habet quoquomodo prædicationibus.* Nā *syllogismus quidem simpliciter ex propositionibus est. ad hoc autem syllogismus ex propositionibus quæ ad hoc, qui autē est huius ad hoc, per propositiones huius ad hoc. impoßibile est autem ad b sumere propositionem, nihil neq; prædicātes de eo, neq; negantes: aut rursum eius quod est a ad b, nihil commune sumentes, sed utriusq; propria quædam prædicantes, aut negantes: quare sumendū, utriusq; quod copulet prædicationes: si erit huius ad hoc syllogismus.* Ergo *si necesse est aliquod sumere ad utrunq; commune, hoc autem contingit tripliciter: aut enim a de c, & c de b prædicantes, aut c de utrisq;, aut utraq; de c: hæ autem sunt tres dictæ figuræ.* Manifestum *quoniam omnem syllogismum necesse est fieri per aliquam harum figurarū.* Nam *eadem ratio est & si per plura copuletur ad b, eadem enim erit figura & in pluribus.* Quoniam *igitur ostensiui terminātur per prædictas figuras, manifestū est.*

Auxesis negationum.

De syllogismo ex hypothesi. CAP. XXIII.

QVONIAM *autē & qui ad impoßibile, palàm erit per hæc: omnes enim qui per impoßibile concludunt, falsum quidem syllogizant: quod autem ex principio erat, ex hypothesi demonstrant, quando aliquid accidit impossibile posita cōtradictione, ut quoniam diameter est asymmeter, eò quòd fiunt abundántia æqualia perfectis, posito symetro:*

De syllogismis ex hypothesi, quos cōditionales appellamus, prædicatorijs, intelligit vbiq; Aristoteles.

ſymetro: ergo æqualia quidem fieri abundantia perfectis ſyllogizant: aſymetrum autem eſſe diametrum, ex hypotheſi monſtrant, quoniam falſum accidit propter contradictionem. Hoc enim fuit per impoßibile ſyllogizare, oſtendere aliquid impoßibile propter priorẽ hypotheſim. *Quare quoniã falſus fit ſyllogiſmus oſtẽſiuus in his quæ ad impoßibile deducuntur, quod autem eſt ex principio, ex hypotheſi monſtratur: oſtenſiuos autẽ diximus prius quoniam per has terminantur figuras, manifeſtum quoniam & per impoßibile ſyllogiſmi per has erũt figuras.*

Similiter autem & alÿ omnes qui ſunt ex hypotheſi. in omnibus his enim ſyllogiſmus quidem fit ad tranſſumptũ: quod autem eſt ex principio, terminatur per confeßionem, aut per aliquam aliam hypotheſim. Si autem hoc uerum: neceſſe eſt omnem demonſtrationem, & omnem ſyllogiſmum fieri per tres prædictas figuras. Hoc autem oſtenſo, palàm quoniam omnis ſyllogiſmus perficitur per primam figuram, & reducitur in huius uniuerſales ſyllogiſmos.

De qualitate, & quantitate terminorum ſyllogiſmi. CAP. XXIIII.

AMPLIVS *autem in omnibus oportet aliquem terminorum prædicatiuũ eſſe & uniuerſalem: ſine uniuerſali enim non erit ſyllogiſmus: aut non ad hoc quod poſitũ eſt, aut quod ex principio eſt petet.* Ponatur enim muſicam uoluptatem eſſe ſtudioſam, ſi ergo popoſcerit uoluptatem eſſe ſtudioſam, non addens omnem, non erit ſyllogiſmus: ſi autem aliquam uoluptatem eſſe ſtudioſam: ſi aliam quidem, nihil ad hoc quod poſitum eſt: ſi autem eãdem, quod ex principio erat, ſumit. Magis autem fit ma-

Isoscheles, q Latinè æquicrus dicitur, est triangulus duorum æqualium laterum.

nifestum in figuris: ut quoniam æquicruris æquales sunt anguli, qui sunt ad basim: sint enim in cẽtrum ductæ a b, si ergo æqualem sumpserit a c angulum ei, qui est b d, nõ omnino petens æquales eos qui sunt semicirculorum: & rursum c ei, qui est d, non omnem assumens eum qui est incisionis. Amplius, ab æqualibus existẽtibus totis angulis, æqualibus dẽptis, æquales esse reliquos, scilicet e f: quod ex principio est petet, nisi sumat ab omnibus æqualibus, æquis demptis, æqualia relinqui. Manifestum igitur quoniam in omni syllogismo oportet uniuersale esse. Et quoniam uniuersale quidem ex omnibus terminis uniuersalibus monstratur: particulare autẽ & sic, & aliter. Quare si conclusio sit uniuersalis, & terminos necesse est uniuersales esse: si autem uniuersales sint termini, contingit conclusionem non uniuersalem esse. Palàm etiam quoniã in omni syllogismo aut utranq;, aut alteram propositionem similem necesse est fieri conclusioni: dico autem non solùm in eo quòd affirmatiua sit, uel negatiua, sed in eo quòd necessaria, aut inesse, aut contingens: cõsiderare autem oportet & alia prædicamenta. Manifestum autem & simpliciter quando erit, & quando non erit syllogismus, & quando perfectus: & quoniã si est syllogismus, necessarium est habere terminos secũdùm aliquem dictorum modorum.

De numero terminorum syllogismi.

CAPVT XXV.

PALAM *autem & quoniam omnis demonstratio erit per tres terminos, & non per plures, nisi per alia et alia eadem conclusio fiat: ut e per a b, & per c d: aut per a b, & a c, & b c: plura enim media eorundem nihil esse probi-*

probibet: hæc autem cùm ſint, non unus, ſed plures ſunt ſyllogiſmi. Aut rurſum, quando utrunq; a b ſumitur per ſyllogiſmũ, ut a per d e. & rurſum b per f g: aut hoc qui dem inductione, illud autem ſyllogiſmo: ſed & ſi plures erunt ſyllogiſmi, plures enim concluſiones ſunt: ut a b et c. Si igitur non plures, ſed unus (ſic autem contingit fieri per plura media eandem cõcluſionem: ut e quidem per a b c d) impoßibile. Sit enim concluſio ex a b c d: ergo neceſſe eſt aliquid eorum, aliud ad aliud ſumptum eſſe: hoc quidem ut totum, illud uerò ut pars: hoc enim oſtẽſum eſt prius quoniam ſi eſt ſyllogiſmus, neceſſe eſt ſic aliquos ſe habere terminorum. Habeat ſe ergo a ſic ad b: eſt itaque aliqua ex eis concluſio: aut ergo e, aut alterum eorũ quæ ſunt c d, aut alterum aliud quidẽ præter hæc. Et ſi e quidem: ex a b tantùm, erit ſyllogiſmus. c d autem quidem ſe habeant ſic, ut ſit hoc quidẽ ut totum, illud uerò ut pars, erit aliquid ex illis aut e, aut aliquid eorum quæ ſunt a b, aut alterum aliud quidem præter hæc. Et ſi e quidem, aut eorum quæ ſunt a b alterum: aut plures erũt ſyllogiſmi, aut (ut contingebat) idem per plures terminos concludi accidit: ſi autem aliud quidem præter hæc, plures erunt & inconiuncti ſyllogiſmi adinuicem: ſi autem non ſic ſe habeat c ad d ut faciat ſyllogiſmum, uanè erunt ſumpta, niſi inductionis, aut celationis, aut alicuius alius taliũ gratia. Si autem ex a b non e, ſed alia quædam fiat concluſio, ex c d autem aut horum alterum, aut aliud præter hæc: & plures fiunt ſyllogiſmi, & non eius quod poſitum eſt: Ponebatur enim eius quod eſt e eſſe ſyllogiſmum. Si autẽ non fiat ex c d nulla cõcluſio, & uanè ſumpta eſſe ea accidit, & non eius quod eſt ex principio eſſe ſyllogiſmum.

Auxeſis negationum.

Quare

Quare manifestum: quoniã omnis demonstratio, & omnis syllogismus, erit per tres terminos solos.

De numero propositionum, & prosyllogismis. CAP. XXVI.

Hoc *autem manifesto: palàm quoniam & ex duabus propositionibus, & non pluribus: nam tres termini, duæ sunt propositiones: nisi assumatur aliquid (quemadmodum in prioribus dictum est) ad perfectionem syllogismorum. Manifestum igitur quando ut in oratione syllogistica non pares sunt propositiones, per quas fit cõclusio principalis (quasdam enim superiorum conclusionum necessarium est esse propositiones) hæc oratio aut non syllogistica est, aut plura necessarijs interrogauit ad positionem. Secundùm igitur principales propositiones sumptis syllogismis: omnis syllogismus erit ex propositionibus quidem perfectis, ex terminis autẽ abundantibus: uno enim plures termini propositionibus: erunt autem & cõclusiones dimidietas propositionum. Quando autem per* * *prosyllogismos concluditur, aut per plura media non continua, ut a b per c d: multitudo quidem terminorũ similiter uno superabit propositiones: aut enim extrinsecus, aut medium ponetur intercidens terminus, utrinque autem accidit uno minus esse interualla quàm terminos: propositiones autem æquales sunt interuallis. Non tamẽ hæ quidem semper perfectæ erunt, illi uerò abundantes, sed permutatim: quia cùm propositiones quidẽ sunt perfectæ, abundantes erunt termini: cùm uerò termini perfecti, abundantes erunt propositiones. simul enim termino addito, una additur propositio, undecunq; addatur terminus.*

Cùm syllogismi cuiuspiam ꝓpositio, aut assumptio syllogismo colligitur, is syllogismus ꝓsyllogism⁹ & prę ratiocinatio nuncupatur.

minus. Quare quoniam hæ propositiones quidem perfectæ, illi uerò abundantes erant, necesse est trāsmutare eadem, additione facta. Conclusiones autem, non etiam eundem habebunt ordinem neq; ad terminos, neq; ad propositiones: uno enim termino addito, conclusiones adiungentur uno pauciores præ existentibus terminis: ad solum enim ultimum non facit cōclusionem, ad alios autem omnes. Vt si eis quæ sunt a b c, adiacet d, statim & conclusiones duæ adiacent, quæ ad a, & ad b: similiter autem et in alijs. Si autem ad medium intercidat, eodem modo: ad unū enim solùm non faciet syllogismum: quare multò plures conclusiones erunt & terminis, & propositionibus.

De problematis, hoc est propositis in vnaquaque figura facilè, & difficilè construendis & destruendis. CAP. XXVII.

QVONIAM *autem habemus ex quibus syllogismi, & quale in unaquaq; figura, & quot modis mōstratur: manifestum nobis est, & quæ propositio facilè, & quæ difficilè argumētabilis est. Nam quæ in pluribus figuris, & per plures casus concluditur, facilis: quæ autem in paucis, & per pauciores, difficilius argumētabilis. Ergo affirmatiua quidem uniuersalis per primam tantùm figuram monstratur, & per hanc* simpliciter. Priuatiua uerò & per primam, & per mediam: per primam quidem simpliciter, per mediam autē dupliciter. Particularis aūt affirmatiua per primam, & per postremam: simpliciter quidem per primam, tripliciter autem per postremam. Priuatiua uerò particularis in omnibus figuris monstratur: uerùm in prima quidem semel, in media autem, & postrema,*

* Simpliciter, hoc est vnicè, quod Græcè dicitur. μοναχῶς.

postrema, in illa quidem dupliciter, in hac uerò tripliciter. Manifestum ergo *quoniam uniuersalem affirmatiuam construere quidem difficillimum, destruere autẽ facillimum: omnino autem est interimenti quidem uniuersalia, quàm particularia facilius.* Etenim *si nulli, & si alicui non insit, interemptum est. horum autem alicui quidẽ non, in omnibus figuris mõstratur: nulli autem in duabus.* Eodem *autem modo & in priuatiuis: etenim si omni, & si alicui, interemptum est quod ex principio.* Hoc *autem fit in duabus figuris.* In *particularibus autẽ simpliciter: aut omni, aut nulli ostendentem inesse. Construẽti autem, facilius est particularia: nam in pluribus figuris, & per plures modos.* Omnino *autem non oportet latere, quoniã destruere quidem per se inuicem est, & uniuersalia per particularia, & hæc per uniuersalia: construere autem non est per particularia, uniuersalia: per illa uerò, hæc est.* Nam *si omni, & alicui. Simul autem manifestum, quoniam destruere quàm construere facilius.* Quomodo *ergo fit omnis syllogismus, & per quot terminos, & propositiones, & quomodo habentes se adinuicem, amplius autem quæ propositio in unaquaq; figura, & quæ in pluribus, quæ in paucioribus monstratur: palàm ex his quæ dicta sunt.*

De abundantia propositionum.

CAPVT XXVIII.

QVOMODO *autem idonei erimus semper syllogizare ad propositum, & per quam uiam sumemus circa unumquodq; principia, nunc dicendum.* Non *enim solùm fortasse oportet generationem considerare syllogismorũ: sed & potestatem habere faciendi.* Omnium *igitur quæ*

sunt, hæc quidem sunt talia, ut de nullo alio prædicentur uerè uniuersaliter: ut Cleon, & Callias, & quod singulare, & sensibile: de his autem alia: nam & homo, & animal uterq; horum est. Illa uerò et ipsa quidē de alijs prædicantur: de illis autem alia prius non prædicantur: alia autem & ipsa de alijs, & de his alia, ut homo de Callia, & de homine animal. Quoniam ergo quædam eorū quæ sunt, de nullo nata sunt dici, palàm: nam sensibilium penè unumquodq; est huiusmodi, ut de nullo prædicetur, nisi ut secundùm accidens: dicimus enim quandoq; album illud Socratem esse, & hoc ueniens Calliam. Quoniam autem in sursum pergentibus statur quandoq;, rursum dicemus: nunc autem sit hoc positum: de ijs ergo prædicatum aliquod non est demonstrare, nisi secundùm opinionem, sed hæc de alijs, neq; singularia de alijs, sed alia de ipsis. Quæ autem in medio sunt, manifestum quoniam utrunq; contingit: nam & hæc de alijs, & alia de his dicuntur: & penè rationes, & cōsiderationes sunt maximè de his.

Oportet ergo propositiones circa unumquodq; horum sic sumere supponentem, ipsum primum & definitiones, & quæcunq; propria sunt rei: deinde post hoc quæcunque sequūtur rem. Et rursum quæ res sequitur, & quæcunque non contingunt ipsi inesse: quibus autem ipsa nō contingit, non sumendum, eò quòd cōuertitur priuatiua.

Diuidendum autem est & eorum quæ sequuntur, quæcunq; in eo quod quid est, & quæcunque ut propria, & quæcunq; ut accidentia prædicantur: & horum quæ secundùm opinionem, & quæ secundùm ueritatem. Quantò enim pluriū taliū abundauerit quis, citius inueniet conclusionem: quantò autem ueriorum, magis demonstrabit.

Oportet

Oportet autem eligere non quæ sequuntur aliquã, sed quæcunq; totã rem sequuntur: ut non quod aliquẽ hominem, sed quod omnem hominẽ sequitur: per uniuersales enim propositiones fit syllogismus. Cùm autẽ est indefinitum, incertũ si uniuersalis est propositio: cùm uerò definitum, manifestũ. Similiter aũt eligendum & quæ ipsum sequitur totũ, propter dictã causam. Ipsum autẽ quod sequitur, non est sumendũ totũ sequi: dico ut hominẽ omne animal: aut musicã, omnem disciplinam, sed simpl'r solùm sequi, quemadmodũ & prætendimus: etenim inutile alterum, et impossibile: ut omnẽ hominẽ esse omne animal, uel iustitiã, omne bonũ: sed cui consequens est, in illo omni esse dicitur. Quando aũt ab aliquo continetur subiectũ, cuius consequentia oportet sumere: quæ uniuersale quidẽ sequuntur, uel non sequuntur: nõ eligendũ in his, sumpta enim sunt in illis: quæcunq; enim animal, & hominem sequuntur, & quæcunq; nõ animali insunt, similiter. Quæ autem in unoquoq; sunt propria, sumendum: sunt enim quædam speciei propria præter genus: necesse est enim diuersis speciebus propria quædam inesse. Neq; autem uniuersale eligendum ijs quæ sequitur quod continetur: ut animal ijs quæ sequitur homo: necesse est enim si hominem sequitur animal, & hæc omnia sequi: cõuenientiora autẽ hæc hominis electioni. Sumendum autẽ et quæ plerunq; sequuntur ea quæ consequuntur: nã & problematibus quæ plerunq;: & syllogismus ex propositionibus, quæ plerunq; aut omnibus, aut aliquibus. similis enim est uniuscuiusq; conclusio, principijs. Amplius quæ omnibus sequentia sunt, non eligendũ: non erit syllogismus ex ipsis: ob quã aũt causam, in sequentibus erit manifestum.

Medij ſyllogiſmorum inueniendi regulæ.

CAPVT XXIX.

CONSTRVERE ergo uolentibus aliquid de aliquo toto, eius quidem quod conſtruitur inſpiciendum ad ſubiecta de quibus ipſum dicitur: de quo autem oportet prædicari, quæcunque hoc ſequuntur. Si enim aliquod horum ſit idem, alterum alteri neceſſe eſt ineſſe. Si autem non quoniam omni, ſed quoniam alicui, quæ ſequitur utrunque: ſi enim aliquod horum idem fuerit, neceſſe eſt alicui ineſſe. Quando autem nulli oporteat ineſſe, cui quidem oportet non ineſſe, ad ſequentia ſubiecti: quod autẽ oportet non ineße, inſpiciendum ad ea quæ non contingunt illi adeſſe. Aut conuerſim cui quidem oportet non ineſſe, ad ea quæ non contingunt eidem adeſſe: quod uerò non ineſſe, inſpiciendum ad ſequentia. Nam ſi hæc ſint eadẽ utrorumque, nulli contingit alteri alterũ ineſſe: fit enim quandoque quidem in prima figura ſyllogiſmus, quãdoq; autem in media. Si autem alicui non ineſſe, cui quidem oportet non ineſſe, quæ conſequitur: quòd uerò nõ ineſſe, quæ non poßibile eſt illi ineſſe. Si enim aliquid horum ſit idem, neceſſe eſt alicui non ineſſe. Magis autem fortaſſe erit ſic, unumquodq; eorum quæ dicta ſunt maniſeſtum. Sint enim ſequentia quidem a, in quibus b: quæ autem ipſum ſequitur, in quibus c: quæ autem non contingunt ei ineſſe, in quibus d: rurſum autem ipſi e quæ quidem inſunt: in quibus f: quæ autem ipſum ſequitur, in quibus g: quæ autem non contingunt eidem ineſſe, in quibus h. Si ergo eidem aliquid eorum quæ ſunt c, alicui eorum quæ ſunt f: neceſſe eſt a, omni e ineſſe: nam f quidem omni e, c autem omni a, quare omni e ineſt. Si au-

tem

tem c et g idem, necesse est alicui e inesse a: nam id quod est e, a: id uerò quod est g, e, omne consequitur. Si autem f et d sint idem: nulli e inerit ex prosyllogismo: quoniam enim conuertitur priuatiua, & f ei quod est d idem, nulli f inerit a: f autem omni e. Rursus si b & h idem: nulli e inerit a: nam b, a quidem omni: ei autem in quo e, nulli inerit. Idem enim erat ei quod est h, b: h autem nulli e inerat. Si autem g & d idem, a alicui e non inerit: nam ei quod est g, non inerit a, quoniam neq; d: g autem sub e est, quare alicui e non inerit. Si autem g & b idem, conuersus erit syllogismus: nã g, inerit omni a, nam b ei quod est a: e autem ei quod est b, idem enim erat ei quod est g: a autem ei quod est e, omni quidem non necessariũ est inesse, alicui autem necessarium: eo quòd conuertatur uniuersale prædicatiuum in particulare. Manifestum ergo quoniam ad prædicta perspiciendum utrinq; in unaquaq; quæstione: per hæc enim omnes syllogismi. Oportet autem & sequentium, & quibus sequitur singulum, ad prima & uniuersalia maximè inspicere: ut equidem magis ad k, f quàm ad f solùm: a autem ad k c magis, quàm ad c solũ. Si.n. ei quod est k f inest a, et ei quod est f inest, & ipsi e: si uerò hoc non sequitur a, possibile est id quod est f sequi. Similiter autem & in quibus idẽ sequitur, considerandum: nam si primis, & ijs quæ sub ipsis sunt, sequitur: si autem non his, & ijs quæ sub ipsis sunt, possibile. Palàm autem quoniam per tres terminos, & duas propositiones consideratio, & per prædictas figuras syllogismi omnes: monstratur enim omni quidem e inesse a, quando eorum quæ sunt c f, idem quiddam sumitur: hoc autem erit medium, extremitates

autem

autem a & e: fit enim prima figura. Alicui autem, quando c & g sumitur idem: hoc autem postrema figura, medium enim fit g. Nulli uerò, quando d et f idem: sic autem & prima figura, & media: prima quidem, quoniam nulli f inest a: siquidem conuertitur priuatiua: f autem, omni e. Media autem quoniam d a quidem nulli: e autem omni inest. Alicui autem non inesse, quando d & g idē fuerit: hæc autē postrema figura: nam a quidē nulli g inerit, e uerò omni g. Manifestum igitur est quoniam per prædictas figuras omnes syllogismi. Et quoniam nō eligendum quæcunq; omnibus sequuntur, eo quòd nullus fiat syllogismus ex ipsis: nam construere quidem non omnino erat ex sequentibus: priuare autem non contingit per ea, quæ omnibus sequuntur: oportet enim huic quidem inesse, illi uerò non inesse. Manifestum autem quoniam & aliæ cōsiderationes quæ secundùm electiones, inutiles ad faciendum syllogismum. Vt si sequentia utrunque eadem sint, aut quæ sequitur a, & quæ non contingit e inesse: aut rursum quæcunq; non poßibile est utriq; inesse. non enim fit syllogismus per hæc. Nam si sequentia sint eadem, ut b & f, media fit figura prædicatiuas habens utrásq; propositiones. Si autem ea quæ sequitur a, & quæ non contingit e, ut c, & h, prima erit figura priuatiuam habens propositionem ad minorem extremitatem. Si autem quæcunque non contingunt utriq; ut d, & h, priuatiuæ utræq; propositiones erunt, uel in prima figura, uel in media. sic autem nullo modo erit syllogismus. Palàm autem & quæ eadem, sumendum secundùm considerationem, & non quæ diuersa, uel contraria: primum quidem quoniam medij gratia, inspectio: medium autem non diuersum, sed idē

oportet sumere. Deinde & in quibus accidit fieri syllogismum, quòd sumantur contraria, aut non contingentia eidem inesse, in prædictos omnia reducuntur modos. Vt si b & f sint contraria, aut non contingāt eidem inesse: erit enim his sumptis syllogismus, quoniam nulli inest a, sed non ex ipsis, sed ex prædicto modo: nam b, a quidem omni, e autem nulli inerit: quare necesse est b, idem esse alicui eorum, quæ sunt h. Rursum si b & g non possint eidem adesse, erit quoniam alicui e non inerit a: nam & sic media erit figura: nam b a quidem omni, g uerò nulli inerit. quare necesse est g idem esse alicui eorum quæ sunt d: nā non contingere g & b eidem inesse nihil differt, aut g alicui d idem esse. omnia enim sumpta sunt in d, quæ non cōtingunt a inesse. Manifestum ergo quoniam ex istis quidem inspectionibus nullus fit syllogismus: & si b & f sint contraria, idem esse b, alicui h, & syllogismum semper fieri per hæc. Accidit ergo sic inspicientibus considerare uiam aliam necessarium, eo quòd quandoq; latet identitas horum quæ sunt b & h.

De syllogismis assertorijs, ad impossibile, & reliquis, qui ex hypothesi.

CAPVT XXX.

EODEM *autem modo se habent & qui ad impossibile deducunt syllogismi, ostensiuis: nam & ipsi fiunt per ea quæ sequuntur, & quibus sequitur utrunque. Et eadem consideratio in utrisq;: nam quod monstratur ostensiuè, & per impossibile est syllogizare, & per eosdem terminos, & quod per impossibile, & ostensiuè. Vt quoniam a, nulli e inest: ponatur enim alicui inesse: ergo quoniam*

niam b omni a, a autem alicui e, & b alicui e inerit: sed nulli inerat. Rursum quoniam alicui inest a: si enim nulli e inest a, e autẽ omni g, nulli g inerit a, sed omni inerat. Similiter autem est in alijs propositis: semper enim erit in omnibus per impoßibile ostensio, ex sequentibus, & quibus sequitur utrunq;. Et in unoquoq; proposito: eadem consideratio & ostensiuè uolenti syllogizare, & ad impoßibile ducere: nam ex eisdem terminis utræq; demonstrationes. Vt si ostensum est nulli e inesse a: quoniã accidit & b alicui e inesse, quod est impoßibile. Si sumptum sit e quidem nulli b, a autem omni b inesse, manifestum est enim quoniam nulli e inerit a. Rursum si ostensiuè syllogizatum sit a, inesse nulli e: suppositis inesse per impoßibile monstrabitur nulli inesse. similiter autem & in alijs. In omnibus enim necesse est ijs qui per impoßibile communẽ aliquem sumere terminum alium à subiectis, ad quem erit mendacij syllogismus: quare conuersa ea propositione, altera autem similiter se habente, ostẽsiuus erit syllogismus per eosdem terminos. Differt autem ostensiuus ab eo, qui ad impoßibile: quoniam in ostensiuo secundùm ueritatem ambæ propositiones ponuntur: in eo autem qui ad impoßibile, falsa una. hæc uerò erunt magis manifesta per sequentia, quando de impoßibili dicemus: nunc autem tantùm nobis sit manifestum, quoniam ad hæc perspiciẽdum, & ostensiuè uolentibus syllogizare, & ad impoßibile deducere. In alijs autem syllogismis quicunq; sunt ex hypothesi, ut quicunq; secundùm transsumptionem. aut secundùm qualitatem in subiectis, non in prioribus: sed in transsumptis erit consideratio, modus autem inspectionis idem: considerare autem oportet, & diuidere quot mo-

Propositũ dicitur præcipua cõclusio.

Syllogismus mendacij dicitur syllogismus ad impossibile, quod falsum concludit.

dis sunt ex hypothesi: monstratur ergo unumquodq; pro positorum sic. Est autem & alio modo quædam syllogizare horum, ut uniuersalia per particularem inspectionem ex hypothesi. Si enim c & g eadem sint, solùm g autem sumatur e inesse, omni e inerit a: & rursum si g & d eadem, solùm autem de g prædicetur e, quoniã nulli e inerit a: manifestum ergo quoniam sic inspiciendũ. Eodem autem modo & in necessarijs, & in contingentibus: nam eadem consideratio, & per eosdem terminos erit, eodemq; ordine & contingentis, & inesse syllogismus. Sumendum autem & in contingentibus & quæ nõ insunt, possibilia autem inesse. Ostensum est enim quoniã & per hæc fit contingentis syllogismus. similiter autem se habebit & in alijs prædicationibus.

Quòd omnium scientiarum syllogismi superioribus præceptis efficiantur.

CAPVT XXXI.

MANIFESTVM *ergo ex prædictis quoniam non solùm possibile est per hãc uiam fieri omnes syllogismos, sed etiam quoniam per aliam impossibile. Omnis enim syllogismus ostẽsus est quoniam per aliquam prædictarum figurarum fit: has autem non contingit per alia constitui, quàm per sequentia, & quæ sequitur unumquodq;. ex his enim propositiones, & medij sumptio: quare nec syllogismum possibile est fieri per alia. Ergo methodus quidem de omnibus eadem est, & circa philosophiam, & circa artem & quamlibet disciplinã. Oportet enim quæ insunt, & quibus insunt circa unumquodq; colligere, & his quàm plurimis abundare, & hoc per tres terminos considerare:*

considerare: destruentem quidem sic, construentem uerò sic: & secundùm ueritatem quidẽ, ex ijs quæ secundùm ueritatem scripta sunt inesse: ad dialecticos autem syllogismos, ex propositionibus quæ sunt secundùm opinionẽ. Principia autem syllogismorum uniuersaliter quidem dicta sunt: & quomodo se habeant, & quomodo oportet inquirere ea: quatenus non aspiciamus ad omnia quæ dicuntur, neq; eadem construentes, & destruentes, neque construentes de omni, aut de aliquo, destruentes ab omnibus, aut ab aliquibus, sed ad pauciora, & determinata. Secundùm singulum autem eorum quæ sunt eligere: ut de bono, aut disciplina. Propria autem in unaquaq; sunt plurima, quare principia quidẽ quæ sunt circa unũquodque experimento est crescere, dico autem ut astrologicam quidem experientiam, astrologicæ disciplinæ: sumptis enim sufficienter apparentibus, sic inuentæ sunt astrologicæ demonstrationes. Similiter autem & circa quamlibet aliam se habet & artem, & disciplinam. Quare si sumantur quæ insunt circa unumquodq;, nostrum erit iam demonstrationes promptè declarare: si enim nihil secundùm historiam omittatur eorum quæ subtiliter, & uerè insunt rebus, habebimus de omni (cuius quidem non est demonstratio) hanc inuenire, & demonstrare: cuius autem non nata est demonstratio, hoc facere manifestum. Vniuersaliter ergo quo oportet modo propositiones eligere, penè dictum est: per diligẽtiam autem pertransiuimus in eo negotio, quod circa dialecticam est.

Principia syllogismorum, termini, propositiones, figuræ.

De diuisione, & eius syllogismo. CAP. XXXII.

QVONIAM *autem diuisio per genera, parua quæ-*

dam particula est dictæ methodi, facile uidere: est enim diuisio uelut infirmus syllogismus: nam quod oporteat quidem ostendere petitur, syllogizatur uerò semper aliquid superiorum. Primum autem idem hoc latuit omnes utentes ea, & suadere conati sunt, quoniam esset possibile de substantia demonstrationem fieri, & de eo quod est quid: quare neq; quoniam contingebat syllogizare eos qui diuidunt, intellexerunt: neq; quoniam cõtingebat sic, quemadmodum diximus. Ergo in demonstrationibus quidem cùm oporteat quid syllogizare, oportet mediũ per quod fit syllogismus minus semper esse, & non uniuersaliter de prima extremitate. Diuisio autem contrarium uult. nam uniuersalius sumit medium. Sit enim animal quidem in quo a, mortale autem in quo b, & immortale in quo c, homo uerò cuius terminum oportet sumere in quo d. omne ergo animal accipit aut mortale, aut immortale: hoc autem est quicquid erat a, omne esse aut b aut c. Rursus hominem semper, qui diuidit, ponit animal esse, quare de d sumit a esse: ergo syllogismus quidem est quoniam d, aut b, aut c omne erit: quare hominem aut mortalem, aut immortalem oportet sumere: nam mortale quidem, aut immortale esse necessariũ est animal: mortale autem non necessariũ est; sed petitur. Hoc autẽ erat quod oportebat syllogizare. Et rursus qui ponit a quidẽ animal mortale, in quo autem b pedes habens, in quo autẽ c, non habens pedes, hominẽ uerò d: similiter sumit a quidem, aut in b, aut in c esse. omne enim animal mortale aut pedes habens, aut pedes non habens est: de d autem, a. nam hominem, animal mortale sumpsit esse: quare habens pedes, uel non habens pedes esse animal, necesse est hominem:

nem: pedes autem habens non necesse est, sed sumit: hoc autem erat quod oportebat rursum ostendere. Et ad hũc *modum semper diuidentibus, uniuersale quidem accidit eis medium sumere: de quo oporteat ostendere & differentias, & extremitates. in fine autem quoniam hoc est homo, aut quicquid erat quod quæritur, nihil dicunt manifestum, quare necessarium est esse: etenim aliam uiã faciunt omnem: non quidem contingentes idoneitates, opinantes esse. Manifestum est autem quoniã neq; destruere hac uia est, neq; de accidente aliquid, aut de proprio syllogizare, neq; de genere, neq; de quibus ignoretur utrũ hoc modo, aut illo sic habet: ut putásne diameter est symeter, uel asymeter? si enim sumat quoniam omnis longitudo est symetros, uel asymetros, diameter autem longitudo, syllogizatum est quoniã symeter, uel asymeter est diameter.* Si *autem sumetur incõmensurabile, quod oportebat syllogizare sumetur, non ergo est ostendere: nam uia quidem hæc: per hanc autem non est ostendere symetrum, uel asymetrum: in quo a, longitudo: b autem symeter, aut asymeter: diameter c. Manifestum est igitur quoniam neq; ad omnem considerationem congruit inquisitionis modus, neq; in quibus maxime uidetur conuenire, in his est utilis.* Ex *quibus ergo demonstrationes fiunt, & quomodo, et ad quæ perspiciendum secundum unumquodq; propositum, manifestum ex dictis.*

De resolutione syllogismorum in propositiones. CAPVT XXXIII.

QVOMODO *autem reducemus syllogismos in prædictas figuras, dicendum erit post hæc: restat enim con-*

ſideratio hæc, ſi enim & generationem ſyllogiſmorum inſpiciamus, & inueniendi habeamus poteſtatē: amplius autem factos reducamus in prædictas figuras, finem habebit quod ex principio propoſitum eſt: accidet etiam ſimul quæ prædicta ſunt confirmari, & manifeſtiora eſſe, quoniam ſic ſe habent, per ea quæ nunc dicenda ſunt. Oportet enim omne quod uerum eſt, *ipſum ſibijpſi manifeſtum* * *eſſe omnino.* Primùm ergo oportet tentare *duas propoſitiones accipere ſyllogiſmi, facilius enim in maiora diuidere quàm in minora: maiora autem compoſitiora ſunt, quàm ea ex quibus componuntur.* Déinde *conſiderare: utra in toto, & utra in parte.* Et *ſi non ambæ ſumptæ ſint, eum qui ponit alteram.* Aliquoties *enim uniuerſalem protendentes, eam quæ in hac eſt non ſumunt, neq; ſcribentes, neq; interrogantes: aut has quidem protendunt, per quas autem hæc concluduntur, omittunt: alia uerò uanè interrogant. Conſiderandum autem ſi quid ſuperfluum ſumptum ſit, & ſi quid neceſſarium omiſſum: & hoc quidem ponendum, illud uerò auferendum, donec ueniat quis ad duas propoſitiones: ſine his enim, non eſt reducere ſic interrogatas orationes.* In *aliquibus ergo facilè eſt uidere quod minus eſt: aliqui uerò latent, & uidentur quidem ſyllogizare, eo quòd neceſſarium quid accidit ex ijs quæ poſita ſunt.* Vt *ſi ſumatur, non ſubſtantia interempta ſubſtantiam non interimi, ex quibus autem eſt, interemptis, & quod ex eis eſt corrumpi.* His *enim poſitis, neceſſarium eſt ſubſtātiæ partem eſſe ſubſtantiam: non tamen ſyllogizatum eſt per ea quæ ſumpta ſunt, ſed deſunt propoſitiones.* Rurſum *ſi cùm eſt homo, neceſſe eſt eſſe animal: & cùm eſt animal, ſub-*

* In grȩco eſt ὁμολογούμενον, quod confeſſum, ſiue conſentiens ſignificat.

ſtantiam

stantiam: & cùm est homo, necesse est esse substantiam: sed nondum syllogizatum est: non enim se habent propositiones ut diximus. Fallimur autem in talibus, eo quòd necessarium quiddam accidat ex his quæ posita sunt, quoniam & syllogismus, necessarium est: in plus autem est necessarium, quàm syllogismus: nam omnis syllogismus, necessarium: necessarium autem non omne, syllogismus. Quare non (si quid accidat positis quibusdam) statim tentandum est reducere, sed primùm sumendum est duas propositiones.

De resolutione in terminos. CAP. XXXIIII.

DEINDE *sic diuidendum in terminos. Medium autem ponendum terminorum, qui in utrisq; propositionibus dicitur: necesse est enim medium in utrisq; esse in omnibus figuris. Si ergo subijciatur, & prædicetur mediū: aut ipsum quidem prædicetur, aliud uerò de illo abnegetur, prima erit figura. Si autem & prædicetur, & negetur ab aliquo, media erit figura: si uerò alia de illo prædicentur, aut hoc quidem prædicetur, illud uerò ab illo negetur, postrema. sic enim se habuit in postrema figura medium. similiter autem etsi non uniuersales sint propositiones, nam est eadem determinatio medij. Manifestum igitur quoniam in qua oratione non dicitur idem frequenter, non fit syllogismus: non enim sumptum est medium. Quoniam autem habemus quod propositorū in unaquaque figura clauditur, & in qua uniuersale, et in qua particulare, manifestum est quoniam non ad omnes figuras perspiciendum, sed in unoquoq; proposito ad propriam. Quæcunq; uerò in pluribus concluduntur, medij positione cognoscimus figuram.*

De ne-

De necessario,& thesi terminorum.

CAPVT XXXV.

FREQVENTER *ergo falli accidit circa syllogismos propter necessarium, quemadmodum dictum est prius: aliquoties autem propter similitudinem positionis terminorum: quod non oportet latere nos. Vt si a de b dicitur,& b de c: uidebitur enim sic se habentibus terminis esse syllogismus:non fit autem neq; necessarium quicquã, neq; syllogismus. Sit enim in quo a, semper esse, in quo autem b,intelligibilis Aristomenes: in quo autem c,Aristomenes:uerum est autem a inesse b, semper enim est intelligibilis Aristomenes: sed & b de c.nam Aristomenes est intelligibilis Aristomenes: a autem non inest c, corruptibilis est enim Aristomenes: non igitur fiebat syllogismus sic se habentibus terminis, sed oportebat uniuersaliter a b sumi propositionem: hoc uerò falsum quod putabat,omnem intelligibilem Aristomenem semper esse:cùm Aristomenes sit corruptibilis. Rursum sit in quo quidẽ c,Micalus: in quo autem b,musicus Micalus,in quo autẽ a,corrumpi cras. Verum est ergo b de c prædicari:nam Micalus,est musicus Micalus: sed & a de b: corrumpetur enim cras musicus Micalus: a autẽ de c falsum: hoc autem idem est priori: non enim uerum est uniuersaliter, Micalus musicus quoniam corrumpetur cras. Hoc autem non sumpto non erat syllogismus. Hæc ergo fallacia fit in eo quòd penè: ut enim nihil differens dicere hoc huic inesse,aut hoc huic omni inesse, concedimus.*

Aristomenes & Micalus auditores fuere Platonis.

De ecthesi terminorum. CAP. XXXVI.

Promiscuè vtitur Aristo. thesi, & ecthesi,pro eodem.

FREQVENTER *autem mentiri euenit:eo quòd non bene*

bene exponuntur secundùm propositionem termini. ut si a quidem sit sanitas, b autem ægritudo, c uerò homo. uerum est enim dicere quoniam a, nulli b contingit inesse: nulli enim ægritudini sanitas inest: & rursum quoniam b, inest omni c: omnis enim homo susceptibilis est ægritudinis: uidebitur ergo accidere nulli homini contingere sanitatem inesse. Huius autem causa est, quòd non bene exponuntur termini secundùm locutionem, quoniam transsumptis quæ ijs sunt secundùm habitudines, non erit syllogismus. Vt si pro sanitate quidem ponatur sanum, pro ægritudine autem ægrum: non enim uerum est dicere quoniam non contingit ægrotanti inesse sanum esse: hoc autem non sumpto, non fit syllogismus, nisi contingentis. Hoc autem non impoßibile, contingit enim nulli homini inesse sanitatem. Rursum in media figura similiter erit falsum. Nam sanitatem ægritudini quidem nulli, homini uerò omni contingit inesse: quare nulli homini ægritudo. In tertia autem figura secundùm contingere accidit falsum: etenim sanitatem, & ægritudinem, & disciplinam, & ignorantiam, & omnino contraria, omni eidem contingit inesse: sibi uerò inuicem impoßibile, hoc autem cõfessum in prædictis. Cùm enim eidem plura contingerent inesse, contingebant & sibi inuicem. Manifestum igitur quoniam in omnibus his fallacia fit propter terminorum expositionem: transsumptis enim his, quæ sunt, secundùm habitudines, nihil fit falsum. Palàm ergo quoniam secundùm huiusmodi propositiones semper quod est secundùm habitum, pro habitu sumendum, & ponendum terminum.

De ecthesi

De ecthesi terminorum compositorum & obliquorum syllogismi. CAP. XXXVII.

Syllogismos immediatorũ appellat, quando extremorũ, quæ sunt subiectum, & prædicatũ cõclusionis, nullum nomen, nullumque inuenitur interiacens, interceptumque simplex.

NON *oportet autẽ terminos semper quærere nomine exponi, sæpè.n. erunt orationes, quibus non ponuntur nomina: quare & difficile erit reducere huiusmodi syllogismos. aliquoties autem & falli accidet propter huiusmodi inquisitionem: ut quoniam immediatorum erit sylogismus. sit enim a duo recti, b autem triangulus, c uerò æquicrurus: ergo ei quod est c, inest a propter b: ei uerò quod est b, non iterum propter aliud: per se enim triangulus habet duos rectos, quare nõ erit medium eius quod est a b, cùm sit demonstratiuum. Manifestum enim quoniam medium non sic semper est sumendum ut hoc aliquid: sed aliquando ut orationẽ, quod accidit & in prædicto.* Inesse *autem primum medio, & hoc postremo nõ oportet sumere, ut prædicentur semper ad seinuicem similiter, & primum de medio, & hoc de postremo: & in non inesse similiter, sed quoties dicitur esse & uerum dicere, hoc toties arbitrari oportet significare & inesse.* V*t quoniam contrariorum una est disciplina: sit enim a, unam esse disciplinam, b autem contraria sibiinuicem: a ergo inest b, non quoniam contrariorum unam esse eorũ disciplinam, sed quoniam uerum est dicere de ipsis unam esse eorum disciplinam.* Accidit *autem quandoq; primum de medio dici: medium autem de tertio non dici: ut si sophia est disciplina, boni autem est sophia: conclusio, quoniam boni est disciplina: & non bonum quidem est disciplina, sophia autem est disciplina.* Quandoq; *autẽ medium quidem de tertio dicitur, primum autem de medio non dicitur: ut si qualis omnis est disciplina, aut cõtrarij.*

trarij. Bonum autem est & contrarium, & quale: conclusio quidem, quoniam boni est disciplina. Non est autẽ bonum disciplina, neq; quale, neq; contrarium: sed omnium, disciplina. Non est autem bonum disciplina, neq; conclusio secundùm rectum, neq; quale, neq; contrariũ: sed bonum hæc. Est autem quandoq; neq; primum de medio, neq; hoc de tertio: primo de tertio quandoq; quidem dicto, quandoq; autem non dicto. Vt si cuius est disciplina, huius est genus, boni autem est disciplina: conclusio, quoniam boni est genus. Prædicatur autem nullũ de nullo: si autem cuius est disciplina, genus est hoc, boni autem est disciplina, conclusio, quoniam bonum est genus: ergo de extremo quidem prædicatur primum, de se autẽ inuicem non dicuntur. Eodem autem modo & non inesse sumendum, non enim semper significat non inesse hoc huic, non esse hoc, hoc: sed aliquãdo non esse hoc huius, aut hoc huic; ut quoniam non est motionis motus, aut generationis generatio, uoluptatis autem est, non ergo uoluptas generatio. aut rursus quoniam risus est signum: signi autem non est signum, quare non est signum risus: similiter autem & in alijs, in quibus interimitur propositum: eo quòd dicitur aliquo modo ad id genus. Rursum quoniam occasio non est tempus opportunum: Deo enim occasio quidem est, tempus autem opportunum non est: eo quòd nihil sit Deo conferens. Terminos enim ponendum est occasionem, & tempus opportunum, & Deum: propositio autẽ sumenda secundùm nominis casum: simpliciter enim hoc dicimus de omnibus, quoniam terminos quidem semper ponendum secundùm declinationes nominum, ut homo, aut bonum, aut contraria, aut hominis, aut boni,

boni, aut contrariorum: propositiones autem sumendum secundùm cuiusq; casus. aut enim quoniam huic ut æquale, aut quoniam huius ut duplum, aut quoniam hoc ut feriens, uel uidens, aut quoniam hic ut homo, animal: aut si quolibet modo aliter cadit nomen secundùm propositionem. Inesse *autem hoc huic, & uerum esse hoc de hoc toties sumendum, quoties prædicamenta diuisa sunt, & hæc aut aliquo modo, aut simpliciter, amplius aut simplicia, aut complexa. Similiter autem & non inesse. Cõsiderandum hæc autem, & determinandum optimum.*

De anadiplosi, & thesi syllogismorum, hoc est, de geminatione, & positione.

CAPVT XXXVIII.

Redvplicatvm *autem in propositionibus ad primam extremitatem ponendum, non ad medium: dico autem ut si fiat syllogismus: quoniam iustitiæ est disciplina quoniam bonum: quoniam bonum, ad primam extremitatem ponendum. Sit enim a disciplina quoniam bonum, in quo autem b bonum, in quo autem c iustitia: ergo uerum est a de b prædicari.* Nam *boni est disciplina quoniam bonum. Sed & b de c: nam iustitia, quiddam bonũ est: sic ergo fit resolutio. Si autem ad b ponatur, quoniam bonum, non erit: nam a quidem de b uerum erit, b autem de c non erit uerum: nam bonum quoniam bonum prædicari de iustitia falsum est, & non intelligibile. Similiter autem & si salubre ostendatur, quoniam disciplina tum est in eo quod bonum: aut hircoceruus, opinabilis in eo quod existens: aut homo corruptibilis in eo quod sensibile: in omnibus enim prædicatis ad extremum redu-*

plicationem

plicationem ponendum. Non est autem eadem positio terminorum quando simpliciter quidem syllogizatũ fuerit: & quando hoc aliquid, aut quo, aut quomodo. Dico autem ut quando bonum disciplinatum ostensum erit: & quando disciplinatum quoniam bonum. Sed simpliciter quidem disciplinatum ostensum est, medium ponendũ ens: si autem quoniam bonum, quid ens. Sit enim a disciplina quoniam quid ens, in quo autem b, ens quid: in quo autem c, bonum: uerum est ergo a de b prædicari: erat enim disciplina alicuius entis, quoniam quid ens: sed & b de c, nã in quo c, ens qd, quare et a de c: erit ergo disciplina boni quoniã bonum: erat.n. quid ens, propriè substantiæ signum. Si autem ens medium positum sit, & ad extremũ ens simpliciter, & non quid ens dictum sit, non erit syllogismus: quoniam est disciplina boni quoniam bonum, sed quoniam ens, ut si sit in quo a disciplina quoniam ens, in quo b, ens, in quo c, bonum. Manifestum igitur quoniam in particularibus syllogismis, sic sumendum terminos.

Pro debita resolutione præcepta.

CAPVT XXXIX.

OPORTET *autem accipere quæ idem possunt nomina pro nominibus, & orationes pro orationibus, & nomen, & orationem, & semper pro oratione nomen suscipere: facilior est enim terminorum expositio: ut si nil differt dicere suspicabile opinabilis non esse genus, aut non esse idem quiddam suspicabile, quod opinabile: nam si idem est quod significatur, pro oratione dicta, suspicabile, & opinabile terminos ponendum. Quoniam uerò non est idem uoluptatem esse bonum, & esse uoluptatem quod bonum, non similiter ponendum terminos: sed si est*

syllo-

syllogismus quoniam uoluptas quod bonum, terminum ponendum quod bonum: si autem quoniam bonum, bonum: similiter autem & in alijs. Non est autem idem neq; esse, neq; dicere* quoniam cui b inest, huic quoq; omni, a inest: & dicere, cui omni b inest, & a inest omni: nihil enim prohibet b inesse c, non autem omni. Vt sit b pulchrum quid, c autem album: si igitur alicui albo inest pulchrum quid, uerum est dicere quoniam albo inest pulchrum, sed non omni fortasse. Si ergo a inest b, non omni autem de quo b (neq; si omni c, inest b, neq; si solùm alicui) non necesse est ei quod est c, inesse a, non quia non omni, sed nec inesse ei quod est c. Si autem de quocunq; b dicatur uerè, huic omni inest a, accidet ut de quo omni b dicitur, de eo omni & a dici. Si autem a dicitur de omni de quo b dicatur, nihil prohibet ei quod est c, inesse b, non omni autem a, aut non inesse omnino. In tribus igitur terminis manifestum est quoniam de quo b quidem omni, & a dicitur: hoc est de quibuscunq; b dicitur, de omnibus dicitur & a: & si b quidem de omni, & a similiter: si autem nõ de omni, non necesse est a inesse omni. Non oportet autem arbitrari propter expositionem accidere aliquod inconueniens: non enim laboramus in eo quòd aliquid sit hoc, sed quemadmodum geometer pedalem, & rectam hanc esse & sine latitudine dicit, quæ non est: sed non sic utitur, ut eis syllogizans. Omnino enim quod non est ut totum ad partem, & aliud ad hoc ut pars ad totum, ex nullo talium ostendit demonstrator, neq; enim fit syllogismus: expositione autem sic utimur, ut & sentiat qui discit dicentes, nõ enim sic ut sine his non poßibile sit demõstrare, quemadmodum ex quibus est syllogismus. Non

* id est neq; re ipsa, & secundum veritatē, neque oratione.

latcat

lateat autem nos, quoniam in eodem syllogismo, non omnes conclusiones per unam eãdem figuram sunt, sed hæc quidem per hanc, illa uerò per aliam. Palàm ergo *quoniam & resolutiones sic faciendum. Quoniam autẽ non omne propositum in omni figura, sed in unaquaq; dispoʃita sunt, manifestum est ex conclusione in qua figura sit, quærendum.* Et *ad definitiones orationum quæcunq; ad unum quiddam sunt argumentatæ in eorum quæ insunt termino, ad quod argumentatum est ponendum terminũ, & non totam orationem: minus enim contingit perturbari propter longitudinem: ut si quis aquam ostendit, quoniam est humidus potus, potum & aquam terminos ponendum.*

De resolutione syllogismorum ad impoßibile, & ex hypothesi. CAP. XL.

AMPLIVS *autem ex hypothesi syllogismos non est tentandũ reducere: nam non est ex ijs quæ posita sunt reducere, non enim per syllogismum ostensi sunt, sed ad placitũ concessi sunt oẽs.* Vt *si quis ponat, si una quædã potestas * non sit contrariorum, neq; disciplinã esse unã. Deinde disputet quoniam non est una potestas contrariorum, ut sanatiui, & ægrotatiui: simul enim idem erit sanatiuum, & ægrotatiuum. Quoniam autem non est omnium contrariorum una potestas, ostensum est: sed quoniam disciplina non una, non est ostensum quanuis confiteri sit necesse, at non ex syllogismo, uerùm ex hypothesi: hoc igitur non est reducere, quoniam non una potestas est: hic enim fortasse erat syllogismus: illud autem hypothesis. Similiter autem in his, qui per impoßibile concluduntur, nam neq; hos est resoluere, sed ad impoßibile qui*

* id est naturalis, insitaq; potentia.

dem reductionem est: syllogismo enim monstratur: alterũ autem non est, nam ex hypothesi concluditur. Differunt *autem à prædictis: quoniam in illis quidem oportet prius confiteri, si debet concedere: ut si ostendatur una potestas contrariorum, & disciplinam esse eandem: hic autẽ & non prius confessi concedunt, eo quòd manifestum sit falsum: ut posita diametro symetro, eo quòd imparia esse æqualia paribus. Plures autem & diuersi terminãtur ex conditione: quos prospicere oportet, & notare apté. Quæ ergo horum differentiæ, & quoties fiunt, qui sunt ex hypothesi, posteá dicemus. nunc autem tantum sit nobis manifestum, quoniam nõ est resoluere in figuras huiusmodi syllogismos: & ob quam causam, diximus.*

De reciproca reductione syllogismorum vnius figuræ in aliam. CAP. XLI.

QVAECVNQVE *autẽ in pluribus figuris monstrãtur proposita, si in altera syllogizetur, est reducere syllogismum in alteram: ut eum qui in prima est priuatiuum, in secundam figuram: et eum qui in media est, in primam.* Non omnes autem, *sed quosdam: erit autem in sequentibus manifestum. Si enim a nulli b, b autem omni c, a nulli c: sic ergo prima figura: si autem conuertatur priuatiua, media erit.* Nam *b a quidem nulli, c autẽ omni inerit. Similiter autẽ & si non uniuersalis, sed particularis sit syllogismus: ut si a quidem nulli b, b autem alicui c: conuersa enim priuatiua, media erit figura.* Eorum autem *syllogismorum, qui sunt in secũda figura, uniuersales quidem reducentur in primam figuram, particularium autem alter solùm. Insit enim a, b quidem nulli, c uerò omni,*

conuersa

conuersa priuatiua, prima erit figura:nam b quidē nulli a,a autem omni c inerit. Si autem prædicatiuum quidem sit ad b, priuatiuum autem ad c, primus terminus ponendus est c: hoc enim nulli a,a autem omni b, quare nulli b inerit c, ergo & b nulli c: conuertitur enim priuatiua. Si autem particularis sit syllogismus, quando priuatiuū quidem erit ad maiorem extremitatem,resoluetur in primam figuram:ut si a nulli b,b autē alicui c, cōuersa enim priuatiua, prima erit figura: nam b quidem nulli a, a autem alicui c. Quando uerò prædicatiuum,non resoluetur: ut si a quidem omni b,c uerò non omni:non enim suscipit conuersionem a b:neq; cùm sit, erit syllogismus. Rursus qui in tertia quidem sunt figura, non resoluuntur omnes in primam:qui autem sunt in prima,omnes in tertiam.Insit enim a quidem omni b,b autem alicui c, ergo quia conuertitur particularis prædicatiua,inerit & c alicui b:a uerò omni b inerat,quare fit tertia figura.Et si priuatiuus sit syllogismus,similiter: conuertitur enim particularis affirmatiua: quare a quidem nulli b:c autē alicui inerit. Eorum autem syllogismorum, qui sunt in postrema figura,unus tantùm non resoluitur in primā, quando non uniuersalis ponitur priuatiua:alij autem omnes resoluuntur.Prædicentur enim de omni c,& a & b:ergo conuertetur c ad utrunq; particulariter: inerit ergo a,alicui b:quare erit prima figura.Siquidem a,omni c:c uerò alicui b:& si a quidem omni c,b autem alicui c,eadem ratio. conuertitur enim ad b c.Si autem b quidē omni c,a autem alicui c, primus ponendus b, nam b omni c,c autem alicui a, quarę b alicui a:quoniam autem conuertitur particularis, & a alicui b inerit. Et si priuati-

uus sit syllogismus uniuersalibus terminis: similiter sumendum. Insit.enim b omni c, a autem nulli c. ergo alicui b inerit c, a autem nulli c: quare erit medium c. Similiter autem & si priuatiua quidem sit uniuersalis, prædicatiua autem particularis: nam a quidem nulli c, c autem alicui b inerit. Si autem particularis sumatur priuatiua, non erit resolutio: ut si b quidem omni c, a autem alicui c non inest: conuersa enim b c, utræq; propositiones erunt particulares. Manifestum autem quoniam ad resoluendum ad seinuicem figuras, quæ ad minorem extremitatẽ est propositio, conuertenda in utrisq; figuris: hac conuersa, transitio fit. Eorum autem, qui in media sunt figura, alter quidem resoluitur, alter uerò non resoluitur in tertiam: nam cùm sit uniuersalis priuatiua, resoluitur. Si enim a nulli quidem b, alicui autem c, utraq; similiter conuertitur ad a: quare b quidem nulli a, c uerò alicui, medium ergo a. Quando autem a omni b, c autẽ alicui nõ insit, non fit resolutio: neutra enim propositionum ex cõuersione uniuersalis. Qui autem ex tertia sunt figura, resoluentur in mediam, quando fuerit uniuersalis priuatiua: ut si a nulli c, b autem alicui, aut omni c: nam c, a quidem nulli: b autem alicui inerit. Si autem particularis sit priuatiua, non resoluetur: non enim suscipit conuersionem particularis negatiua. Manifestum ergo quoniam ijdem syllogismi non resoluuntur in his figuris, qui nec in primam resoluebantur. Et quoniam in primam figurã reductis syllogismis, isti soli syllogismi per impoßibile clauduntur. Quomodo ergo oportet syllogismos reducere, & quoniam resoluuntur figuræ in seinuicem, manifestum ex dictis.

De syllo=

De syllogismis infinitis, & regulis consequentiarum. CAP. XLII.

DIFFERT autem in construendo, uel destruendo opinari, aut idem, aut diuersum significare, non esse hoc, & esse non hoc: ut non esse album, ei quod est esse non album, non.n. idē significāt: nec est negatio eius, quæ est esse albū, ea quæ est, esse non album, sed non esse album. Ratio autem huius hæc est: similiter enim se habet poßibile est ambulare, ad poßibile est non ambulare, ei quæ est, esse album, ad esse non album: & scit bonum, ad scit nō bonum: nam scit bonum, uel sciens bonum, nihil differt: neq; potest ambulare, uel est potens ambulare: quare & opposita, non potest ambulare, & non est potens ambulare. Si igitur non est potens ambulare idem significat, & est potens non ambulare, ipsa simul inerunt eidem: nam idem potest ambulare, & non ambulare: & idem sciens bonum, & non bonum est. Affirmatio autem, & negatio non sunt appositæ simul in eodem. Quemadmodum ergo non idem est, non scire bonum, & scire non bonū, nec esse non bonum, & non esse bonum idem: nam proportionalium, si alterum sit, & alterum: nec esse non æquale, & non esse æquale idem. huic enim quod est non æquale, subiacet aliquid, & hoc est inæquale, illi uerò nihil: eo quòd æquale quidem, uel inæquale non omne est, æquale autem, uel non æquale omne. Amplius, est non album lignum* & non est album lignum, non simul sunt: si enim est lignum non album, erit lignum: quod autem non est album lignum, non necesse est esse lignum. Quare manifestum est, quoniam non est eius quod est bonum, est non bonum, negatio: si ergo de omni uno, uel affirmatio uel

*Solùm non albū infinitū est.

* Propositiones illæ dicuntur simul esse, quarū una nō potest esse vera sine altera.

negatio uera: si non est negatio, palàm quoniam affirmatio aliquo modo erit: affirmationis aũt omnis, negatio est: & huius ergo, ea quæ est, non est non bonum. Habent autem ordinem hunc adinuicem: sit esse quidem bonum in quo a, non esse autem bonum in quo b, esse autem non bonum in quo c sub b, non esse autem non bonum in quo d sub a, omni ergo inerit aut a, aut b: & nulli eidem, et omni aut c, aut d, & nulli eidem: & cui c inest, necesse est b omni inesse. Si enim uerum est dicere quoniam est non album, & quoniam non est album, uerum: impossibile est enim simul esse album, & esse non album: aut esse lignum album, & esse lignum non album: quare si non affirmatio, & negatio inerit. Ei autem quod est b, non semper c: quod enim omnino non est lignum, neq; lignum erit album, nec non album. Econuerso aũt cui inest a, & d omni inest: aut enim c, aut d: quoniam autem non possunt simul esse non album, & esse album, d inerit: nam de eo quod est album, uerum est dicere, quoniam non est non album. De d autem non omnino a erit: nam de eo quod omnino non est lignum, non uerum est dicere a, quoniam est lignũ album: quare d uerum est, & a non uerum, quoniam est lignum album. Palàm autem quoniam & a & c nulli eidem insunt: sed b & d contingit eidem alicui inesse. Similiter autem se habent & priuationes ad prædicationes eadem positione: sit enim æquale, in quo a, non æquale, in quo b: inæquale, in quo c: non inæquale, in quo d. In pluribus autem quorum his quidem inest, illis uerò non inest idem, negatio quidẽ similiter uera fit, ut quoniã non sunt alba omnia, aut quoniam nõ est album unumquodq;: at quoniam est nõ album unumquodq;, aut quoniam omnia

nia sunt non alba, falsum est. Similiter autem et eius quæ est omne animal album, non hæc (est non album omne animal) negatio, ambæ enim falsæ: sed est, non omne animal album. Quoniam autem palàm quòd aliud significat est non album, & non est album, & illa quidem affirmatio, hæc uerò negatio: manifestum quoniam non est idem modus monstrandi utrunq;, ut quoniam quicquid est animal, non est album, aut contingit non esse album, & quoniam uerum dicere non album: hoc enim est esse non albũ. Sed uerum quidem dicere, est album, siue non album, idem modus. Constructiuè enim ambæ per primam ostenduntur figuram: nam uerũ ei quod est; similiter ordinatur: eius enim quæ est, uerum dicere album: non hæc, uerum dicere non album, negatio: sed hæc, nõ est uerum dicere album. Si enim uerum est dicere quicquid est homo musicum esse, aut non musicum esse: quicquid est animal sumendũ, musicum esse, aut non musicum esse, & ostensum est. Non esse autem musicum quicquid est homo: destructiuè monstratur secundùm dictos tres modos. Simpliciter autem quando sic se habent a & b, ut simul quidem eidem non contingant, omni autem de necessitate alterum: & rursum c & d similiter. Sequitur autem id quod est c, a: & non conuertitur, & id quod est b sequetur d, & non conuertitur. & a quidem, & d contingunt eidem: b autẽ & c non contingunt. Primùm ergo quoniam id quod est b, sequitur d, hinc manifestum: quoniam eorum quæ sunt c d alterum ex necessitate omni inest: qui autem b, nõ contingit c, eo quòd simul infert a: a autem, & b non contingunt eidem: manifestum quoniam d sequetur b. Rursum quoniam ei quod est a non conuertitur c, omni autem uel

PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS Liber Secundus.

Qui syllogismi plura concludant.

CAPVT I.

IN QVOT ergo figuris, & per quales, & quot propositiones, & quando, & quomodo fit syllogismus: amplius autem ad quæ perspiciendum construenti, & destruenti, & quomodo oporteat quærere de proposito secundùm unamquanq; artẽ: amplius autem per quam uiam sumemus, quæ in singulis sunt principia, iam pertransiuimus. Quoniam autẽ alij quidem syllogismorum sunt uniuersales, alij uerò particulares: uniuersales quidem omnes semper plura syllogizant, particularium autem prædicatiui quidem plura, negatiui uerò conclusionem solam. Nam aliæ quidem propositiones conuertuntur: priuatiua uerò non cõuertitur. Conclusio uerò aliquid de aliquo est: quare alij quidem syllogismi plura syllogizãt. Vt si a ostensum sit, omni aut alicui b inesse: & b alicui a necessarium est inesse, & si nulli b inesse a, & b nulli a: hoc autem aliud est à priore. Si autem a alicui b non insit, non necesse est et b alicui a non inesse: contingit enim omni a inesse. Hæc ergo communis omnium causa uniuersalium, & particularium. Est autem de uniuersalibus, & aliter dicere: quæcunq; enim aut sub medio, aut sub cõclusione sunt, omniũ erit idem syllogismus, si illa quidem in medio, hæc uerò in conclusione ponantur: ut si a b conclusio per c, quæcunque

Syllogismus vniuersalis qui cõclusionem colligit vniuersalem: Particularis, qui particularẽ: Prædicatiuus, qui affirmatiuã: Negatiuus, qui negatiuam.

que sub b, aut sub c sunt, necesse est de omnibus dici a: nã d si in toto b, & b in a, & d erit in a. Rursum si c in toto c, & c in toto a, & e in toto a erit. Similiter autem, & si priuatiuus sit syllogismus. In *secunda autem figura quod sub conclusione erit, solùm erit syllogizare, ut si a insit nulli b, & omni c: conclusio quoniam nulli c, inest b: si autem d sub c est, manifestum quoniam non inest ei, b: ijs autem quæ sunt sub a, quoniam b non inest, nõ palàm est per syllogismum, etsi non inest b, ei quod est e, si est e sub a: sed d inesse quidem b, nulli c, per syllogismum ostẽsum est: non inesse uerò a hoc quod est b, indemonstratum sumptum est: quare nec per syllogismum accidit b non inesse e.* In *particularibus autem, eorum quidem quæ sub cõclusione sunt, non erit necessarium.* Non *enim fit syllogismus, quando ea sumpta fuerit particularis. eorum autem quæ sunt sub medio, erit omniũ, ueruntamen non per syllogismum: ut si a omni b, & b alicui c: nam eius quod sub c est positum, non erit syllogismus: eius uerò quod sub b erit, sed non propter eum qui prius factus est syllogismum. Similiter autem & in alijs figuris: nam eius quidẽ quod sub conclusione est, non erit, alterius uerò erit: uerùm non per syllogismum, eò quòd & in uniuersalibus ex indemonstrata propositione, quæ sunt sub medio ostẽdebantur, quare neque hic erit, uel & in illis.*

Quòd ex falsis in prima figura verum colligatur. CAP. II.

EST *ergo sic se habere, ut ueræ sint propositiones, per quas fit syllogismus, est autẽ ut falsæ, est uerò ut hæc quidem uera, illa autem falsa: conclusio autem aut uera, aut*

aut falsa ex necessitate. Ex ueris ergo non est falsum syllogizare: ex falsis autem uerũ, tamen non propter quid, sed quia: nam eius qui est propter quid, non est ex falsis syllogismus: ob quam autem causam, in sequentibus dicetur. Primum ergo quoniam ex ueris non possibile falsum syllogizare, hinc manifestũ. Si enim cùm est a, necesse est esse b: si non est b, necesse est a non esse: si ergo uerũ est a, necesse est & b uerum esse, aut accidet idem simul & esse, & non esse: hoc autem impossibile. Non autem quoniam ponitur a unus terminus, accipiatur cõtingere uno aliquo existente, ex necessitate aliquid accidere: nõ enim potest. Nam quod accidit ex necessitate, cõclusio est: per quæ autem fit, ad minimum tres sunt termini, duo autem interualla, & propositiones. Si ergo uerum est cui omni inest b, & a: cui autem c, & b: cui c, necesse est a inesse: et non potest hoc falsum esse: simul enim erit idem, & non erit: ergo a ut unum, positum est duas propositiones colligere. Similiter autem se habet & in priuatiuis: non enim est ex ueris ostendere falsum. Ex falsis autem est uerum syllogizare, & utrisq; propositionibus falsis, et una: hac autem non utralibet contingit, sed secunda: si quidem totam sumamus falsam: non tota autem sumpta, est utralibet. Insit enim a omni c, ei autem quod est b nulli, nec b insit c: contingit autem hoc, ut nulli lapidi animal, & lapis nulli homini: si igitur sumatur a, omni b: & b, omni c: a, omni c inerit: quare ex utrisq; falsis uera est cõclusio, omnis enim homo animal. Similiter autem & priuatiuũ: insit enim c nulli, nec a, nec b: a autem b omni: ut si eisdem terminis sumptis, medium ponatur homo, lapidi enim nec animal, nec homo nulli inest: homini autem omni, animal:

quare

quare si cui quidem omni inest, sumamus nulli inesse: cui uerò non inest, omni inesse: ex falsis utrisq; uera erit conclusio. Similiter autem ostendetur, & si in aliquo utraq; falsa sumatur. Si autem altera ponatur falsa, prima quidem tota falsa existente ut a b, non erit conclusio uera: b c autem erit. Dico autem totam falsam quod contrariam ueræ: ut si quod nulli inest, omni sumptum est. aut si quod omni, nulli inesse. Insit enim a, b nulli: b autem, omni c: si ergo b c quidem propositionem sumamus ueram, a b autem falsam totam, & omni b, inesse a: impoßibile est a c conclusionem ueram esse: nulli enim inerat a earum quæ sunt c: siquidem cui b nulli, b autem omni c. Similiter autem nec si a, omni b inest: & b, omni c: sumpta sit autem b c quidem uera propositio: a b autem falsa tota, & nulli, cui b, inest a, conclusio falsa erit: omni enim c, inest a, si quidem cui b omni, & a: b autē omni c. Manifestum ergo quoniam prima tota sumpta falsa siue affirmatiua, siue priuatiua, altera autem uera, non fit uera cōclusio. Non tota autem sumpta falsa, erit: nam si a, c quidem omni inest, b autem alicui: b autem omni c: ut animal, cygno quidē omni: albo autem alicui, album autem omni cygno: si sumatur a omni b, & b omni c: a omni c inerit uerè: omnis enim cygnus, animal. Similiter autem & si priuatiua sit a b: poßibile est enim a b quidem alicui inesse, c uerò nulli: b autem omni c: ut animal alicui albo, niui uerò nulli: album uerò omni niui: si ergo sumatur a quidem, nulli b: b autem, omni c: a nulli c inerit. Si autem a b quidem propositio tota sumatur uera, b c autem tota falsa: erit syllogismus uerus: nihil enim prohibet a, & b & c omni inesse: b autem nulli c, ut quæcunq; eiusdem generis sunt species non

non ſubalternæ: nam animal & homini, & equo ineſt: equus autem nulli homini ineſt: ſi ergo ſumatur a omni b: & b omni c: concluſio uera erit, tota falſa b c propoſitione. Similiter autem cùm uniuerſalis priuatiua eſt a b propoſitio: contingit enim a neq; b, neq; c nulli ineſſe: & b nulli c: ut ex alio genere ſpeciebus diuerſum genus: nã animal nec muſicæ, nec medicinæ ineſt, neq; muſica medicinæ. ſumpta ergo a quidem nulli b, b autem omni c: uera erit concluſio. Et *ſi non tota falſa ſit b c, ſed in aliquo: etiam ſic erit concluſio uera.* Nihil *enim prohibet a, et b, & c toti ineſſe, b autem alicui c: ut genus ſpeciei, & differentiæ: nam animal homini omni, et omni greßibili: homo autem alicui greßibili, & non omni: ſi ergo a omni b, & b omni c ſumatur, a omni c inerit, quod quidem erat uerum. Similiter autem cùm priuatiua eſt a b propoſitio: contingit enim a nec b, nec c nulli ineſſe: b uerò alicui c: at genus ex alio genere ſpeciei, & differentiæ: nam animal nec ſapientiæ nulli ineſt, nec contemplationi: ſapientia uerò alicui contemplationi: ſi ergo ſumatur a, nulli b: b autem omni c: nulli c inerit a: hoc autem erat uerum.* In *particularibus autẽ ſyllogiſmis contingit & prima propoſitione tota falſa exiſtente, altera autem uera, ueram eſſe concluſionem, & a b in aliquo falſa exiſtente, b c autem uera, & a b quidem uera, particulari autem falſa: & utriſq; exiſtentibus falſis.* Nihil *enim prohibet a, b quidem nulli ineſſe: c autem alicui, & b alicui c ineſſe, ut animal nulli niui, albo autem alicui ineſt, & nix albo alicui: ſi ergo ponatur medium nix, primum autem animal, & ſumatur a quidem toti b ineſſe, b autem alicui c, a b tota falſa, b c autem uera: & concluſio uera. Similiter autem*

Syllogiſmus uerus dicitur, cuius concluſio uera: & ex oppoſito falſus, cuius concluſio falſa.

tem & cũ priuatiua est a b propositio: poßibile est enim a, b quidem toti inesse: c autem alicui non inesse, b uerò alicui c inesse: ut animal homini quidem omni inest, album autem aliquod non sequitur. homo uerò alicui albo inest. quare si medio posito homine, sumatur a nulli b inesse, et b alicui c, uera fit conclusio: cùm sit tota falsa a b propositio. Et si in aliquo sit falsa a b propositio, b c uera existente, erit conclusio uera. Nihil enim prohibet a, & b, & c, alicui inesse: b autem alicui c: ut animal alicui pulchro, & alicui magno: & pulchrum alicui magno inest: si ergo sumatur a omni b, et b alicui c: et a b quidem propositio in aliquo falsa erit, b c autem uera: & conclusio uera. Similiter autem & cùm priuatiua est a b propositio: nam ijdem erunt termini, & similiter positi ad demõstrationem. Rursum si a b quidem uera, b c autem falsa: uera erit conclusio. Nihil enim prohibet a quidẽ toti inesse b, c autem alicui: & b nulli c inesse. Vt animal, cygno quidem omni, nigro autẽ alicui, cygnus uerò nulli nigro: quare si sumatur a omni b, & b alicui c, uera erit conclusio, cùm sit falsa b c. Similiter autem & priuatiua sumpta a b propositione: poßibile enim a b quidem nulli: c autem alicui non inesse, & b nulli c: ut genus ex alio genere speciei & accidenti eius speciebus: nam animal quidem numero nulli inest, albo uerò non alicui, numerus autem nulli albo: si ergo medium ponatur numerus, & sumatur a quidem nulli b, b autem alicui c: a, alicui c nõ inerit: quod fuit uerum, cùm a b quidem sit propositio uera, b c autem falsa. Et si in aliquo sit falsa a b, falsa autem & b c, erit conclusio uera. Nihil enim prohibet a, alicui b, & alicui c inesse utriq;, b autem, nulli c: ut si b sit con-

trarium

trarium ipsi c, & ambo accidentia eidem generi: nā animal alicui albo, & alicui nigro inest, album autem nulli nigro inest: si ergo sumatur a omni b, & b alicui c, uera erit conclusio. Et *priuatiua quidem sumpta a b, similiter. Nam ijdem termini, & similiter ponentur ad demonstrationem.* Et *ex utrisq; falsis, erit conclusio uera.* Possibile *est enim a, b quidem nulli: c autem alicui inesse. b uerò nulli c.* Vt *genus ex alio genere speciei & accidenti speciebus eius. animal enim numero quidem nulli, albo uerò alicui inest: & numerus nulli albo. Si ergo sumatur a, omni b: & b alicui c: conclusio quidem uera, propositiones uerò ambæ falsæ. Similiter autem & cùm priuatiua est a b. Nihil enim prohibet a, b quidem toti inesse: c autem alicui non inesse: & neque b, nulli c: ut animal cygno quidem omni, nigro autem alicui non inest: cygnus uerò nulli nigro: quare si sumatur a nulli b: b autem alicui c: a alicui c non inerit: ergo conclusio quidem uera, propositiones autem falsæ.*

Quòd colligatur verum ex falsis in secunda figura. CAPVT III.

IN MEDIA *autem figura omnino contingit per falsa uerum syllogizare: & utrisq; propositionibus totis falsis sumptis, & hac quidem uera, illa tota falsa, utralibet falsa posita, & si utræq; in aliquo falsæ, et si hæc quidem simpliciter uera, illa autem in aliquo falsa: & in uniuersalibus, & in particularibus syllogismis. Si enim a, b quidem nulli inest, c autem omni: ut lapidi animal quidem nulli, homini autem omni: si contrariæ ponantur propositiones, & si sumatur a, b quidem omni, c uerò nulli: ex falsis totis propositionibus erit uera conclusio. Similiter*

autem

autem & si a inest, b quidem omni, c uerò nulli: nam idem erit syllogismus. Rursum si altera quidem tota falsa, altera autem tota uera. Nihil enim prohibet a, & b, & c omni inesse: b autem nulli c, ut genus non subalternis speciebus. Nam animal & equo omni, & homini inest, & nullus homo equus: si ergo sumatur animal huic quidem omni, illi uerò nulli inesse: hæc quidem erit falsa, illa uerò tota uera, & conclusio uera, ad quodlibet posito priuatiuo. Et si altera in aliquo falsa, altera autẽ tota uera: possibile est enim a, b quidẽ alicui inesse: c autẽ omni: & b, nulli c, ut animal albo quidẽ alicui, coruo autẽ omni: albũ uerò nulli coruo. Si ergo sumatur a b quidẽ nulli, c autem toti inesse, a b quidẽ propositio in aliquo falsa est, a c autẽ tota uera, & conclusio uera: & transposita quidẽ priuatiua, similiter. Nã per eosdẽ terminos demonstratio. Et si affirmatiua quidẽ propositio in aliquo falsa, priuatiua autẽ tota uera: nihil enim prohibet a, b quidẽ alicui inesse, c autẽ toti non inesse, & b nulli c: ut animal albo quidẽ alicui, pici autẽ nulli, album uerò nulli pici: quare si sumatur a toti b inesse: c autẽ nulli: a b quidẽ in aliquo falsa, a c autẽ tota uera, & conclusio uera. Et si utræq; propositiones in aliquo falsæ, erit conclusio uera: possibile est enim a & b, & c alicui inesse, b autem nulli c, ut animal, & albo alicui, & nigro alicui, albũ uerò nulli nigro: si ergo sumatur a b quidem omni, c autẽ nulli, ambæ quidem propositiones in aliquo falsæ, conclusio autẽ uera: similiter autem transposita priuatiua per terminos.

Manifestum autem & in particularibus syllogismis: nihil enim prohibet a, b quidem omni, c autem alicui inesse, & b, alicui c non inesse: ut animal omni homini, album

autem alicui, homo uerò alicui albo non inerit. Si ergo ponatur a,b quidem nulli inesse,c autem alicui inesse, uniuersalis quidem propositio tota falsa, particularis autē uera,& conclusio uera. Similiter autem & affirmatiua sumpta á b: poßibile est enim a,b quidem nulli, c autē alicui non inesse,& b alicui c non inesse, ut animal nulli inanimato,albo autem alicui:& inanimatum non inerit alicui albo. Si ergo ponatur a,b quidem omni,c uerò alicui non inesse: a b quidem propositio uniuersalis tota falsa, a c autem uera,& conclusio uera. Et uniuersali quidē uera posita, minori autem particulari falsa: nihil enim prohibet a,nec b,nec c nullum sequi,et b, alicui c non inesse: ut animal nulli numero,nec inanimato,& numerus aliquod inanimatū non sequitur. Si ergo ponatur a,b quidem nulli,c autem alicui, & conclusio uera, & uniuersalis propositio uera: particularis autem falsa. Affirmatiua autem uniuersali similiter posita: poßibile est enim a & b,& c toti inesse,b autem aliquod c non sequi:ut genus speciem,& differentiam. Nam animal omnem hominem,& totum greßibile sequitur: homo uerò non omne greßibile:quare si sumatur a,b quidem toti inesse, c autē alicui non inesse,uniuersalis quidē propositio uera, particularis falsa,conclusio autem uera. Manifestum autē quoniam & utrisq; falsis erit conclusio uera: siquidem contingit a, & b & c, huic quidem omni, illi uerò nulli inesse:b uerò aliquod c non sequi: nam sumpto a b quidē nulli, c autem alicui inesse, propositiones quidem ambæ falsæ: conclusio autem uera. Similiter autem & cū prædicatiua fuerit uniuersalis propositio, particularis autē priuatiua: poßibile est enim a,b quidem nullum,c autem

omne sequi, & b alicui c non inesse: ut animal disciplinã quidem nullam, hominem autem omnem sequitur, disciplina uerò non omnem hominem. si ergo sumatur a b quidẽ toti inesse, c autem aliquod non sequi, propositiones quidem falsæ, conclusio autem uera.

Quòd ex falsis uerum identidem colligatur in tertia figura. CAP. IIII.

ERIT *autem & in postrema figura per falsas totas, & in aliquo utraq;, & altera quidem uera, altera autem falsa: & hac quidem in aliquo falsa, illa autẽ tota uera: & ecõuerso, & quotquot modis aliter possibile est trãssumere propositiones.* Nihil enim *prohibet nec a, nec b, nulli c inesse, a autem alicui b inesse: ut nec homo, nec greßibile, nullum inanimatum sequitur: homo autem alicui greßibili inest: si ergo sumatur a & b, omni c inesse, propositiones quidem totæ falsæ, conclusio autem uera.* Similiter *autem & cùm hæc quidem est priuatiua, illa uerò affirmatiua.* Poßibile *est enim b quidem nulli c inesse, a autem omni, & a alicui b non inesse, ut nigrum nulli cygno, animal autem omni, & animal non omni nigro; quare si sumatur b quidem omni c, a uerò nulli: a, alicui b non inerit: & conclusio quidem uera, propositiones autem falsæ.* Et *si in aliquo fuerit utraq; falsa, erit conclusio uera: nihil enim prohibet & a, & b alicui c inesse, et a alicui b: ut album, & pulchrum alicui animali inest, & album alicui pulchro: si ergo ponatur a, & b omni c inesse: propositiones quidem in aliquo falsæ, conclusio autẽ uera.* Et *priuatiua a c posita, similiter: nihil enim prohibet a quidem alicui c non inesse, b uerò alicui inesse: &*

a non

a non omni b inesse, ut album alicui animali nõ inesse. Pulchrum autem alicui inest, & album non omni pulchro: quare si sumatur a quidem nulli c, b autem omni, utræq; propositiones quidem in aliquo falsæ, conclusio autem uera. Similiter autem & hæc quidem tota falsa, illa uerò tota uera sumpta. Poßibile est enim a & b, omne c sequi: & a alicui b non inesse: ut animal & album, omnem cygnum sequitur, & animal non omni inest albo. positis igitur his terminis, si sumatur b quidem toti c inesse, a uerò toti non inesse, b c quidem tota erit uera, a c autem tota falsa, & conclusio uera. Similiter autem et si b c quidem falsa, a c autem uera: nam hi quidem termini ad demõstrationem: nigrum, inanimatum, cygnus. Sed et si utræq; assumantur affirmatiuæ: nihil enim prohibet b quidem omne c sequi, a aũt toti c non inesse, & a alicui b inesse: ut omni cygno animal: nigrum uerò nulli cygno: & nigrũ inest alicui animal: quare si sumatur a & b omni c inesse, b c quidem tota uera, a c autem tota falsa, & conclusio uera. Similiter autem & a c sumpta uera, nã per eosdem terminos demonstratio. Rursum hac quidẽ tota uera existente, illa uerò in aliquo falsa: poßibile est enim b quidem omni c inesse, a autem alicui c, & alicui b: ut bipes quidem omni homini, pulchrum non omni, & pulchrum alicui bipedi inest. Si ergo sumatur a & b, toti c inesse, b c quidem, tota uera: a c autem in aliquo falsa, cõclusio autem uera. Similiter autem & a c quidem uera: b c autem falsa in aliquo sumpta: transpositis enim iisdem terminis erit demonstratio. Et cùm hæc quidem est priuatiua, illa uerò affirmatiua: quoniam poßibile est b quidem toti c inesse, a autẽ alicui c: & quando sic se habeãt,

non omni b inesse a. Si ergo assumatur b quidem toti c inesse, a autem nulli: priuatiua quidem in aliquo falsa, altera autem tota uera, & conclusio erit uera. Rursum quoniam ostensum est, quòd cùm a quidem nulli c inest, & b alicui, euenit a alicui b non inesse: manifestum igitur quoniam & cùm a c tota est uera, b c autem in aliquo falsa, contingit cõclusionem esse ueram: si enim sumatur a quidem nulli c, b autem omni: a c quidem tota uera, b c autem in aliquo falsa. Manifestum autem & in particularibus syllogismis: quoniam omnino per falsa erit uerum: nã ijdem termini sumendi, & quando uniuersales fuerint propositiones: in prædicatiuis quidem prædicatiui, in priuatiuis autem priuatiui: nihil enim differt cùm nulli inerat, uniuersaliter sumere inesse, & si alicui inerat, uniuersaliter sumere ad terminorum positionem: similiter autem & in priuatiuis. Manifestum igitur quando sit conclusio falsa, necesse est ea ex quibus est oratio, falsa esse aut omnia, aut aliqua: quando autem uera, non necesse est uerum esse nec aliquod quidem, nec omne. Sed est cùm nullum sit uerum eorum, quæ sunt in syllogismis, & conclusionem similiter esse verã, non tamen ex necessitate. Causa autem quoniam quando duo sic se habent adinuicẽ, ut cùm alterum sit, ex necessitate esse alterum: hoc cùm non sit quidem, nec alterum erit: cùm autem sit, non necesse est esse alterum: idem aũt cùm sit, & nõ sit, impossibile ex necessitate esse idem. Dico autem cùm sit a album, b esse magnum ex necessitate, & cùm nõ sit a album, b esse magnum ex necessitate, quando enim cùm hoc sit (ut a) albũ, illud necesse est (ut b) esse magnum: cùm autem sit b magnum, c non esse album; necesse est si a sit album, c nõ esse album

Syllogismus uniuersalis in tertia figura, cuius utraq; propositionũ est uniuersalis: particularis verò, cuius aliqua particularis sumitur.

se album. Et quando duobus existentibus, cùm alterũ sit, necesse est alterum esse: hoc autem cùm nõ sit, necesse est a non esse: cùm ergo b non sit magnum, a non potest albũ esse: cùm uerò a non sit album, necesse est b magnum esse: accidit ex necessitate cùm b magnum nõ sit, idem b esse magnum: hoc autem impossibile: nã si b non est magnũ, a non erit album ex necessitate: si ergo cùm non sit a album, b erit magnum, accidit si b non est magnũ, b esse magnum, ut per tria.

De circulari ostensione in prima figura.

CAPVT V.

CIRCVLO *autem, et ex seinuicem ostendere est per conclusionem, & econuerso prædicationem alteram sumentem propositionem, cõcludere reliquam, quam sumpserat in altero syllogismo: ut si oportuit ostendere quoniam a inest omni c, ostendat autem per b: rursus si monstret quoniam a inest b: sumens a quidem inesse c, c autem b, & a inerit b, prius autem econuerso sumpsit b inesse c: aut si quoniam b inest c, oporteat ostendere, si sumat a de c, quæ fuit conclusio, b autem de a esse: prius autẽ sumptum est econuerso a de b. Aliter uerò non est ex seinuicem ostendere, siue enim aliud medium sumetur, non circulo: nil enim sumitur eorundem: siue horum quiddam, necesse est alterum solùm: nam si ambo, eadem erit cõclusio, at oportet diuersam esse. In ijs igitur quæ nõ conuertuntur, ex indemõstrata altera propositione fit syllogismus: non enim est demonstrare per hos terminos, quoniã medio inest tertium, aut primo medium. In ys autem quæ conuertuntur, erit omnia monstrare per seinuicem. Vt si a, & b, & c conuertuntur sibijnuicem: ostendatur enim*

Circulo oſtẽdere, & ex ſeinuicem oſtẽdere, idem.

a c per medium b: & rursum a b per conclusionem, & per b c propositionem conuersam. Similiter autem & b c, & per conclusionem, & per a b propositionem cōuersam. Oportet autem & c b, & b a propositionem demonstrare: nam his demonstratis usi sumus solis. Si ergo sumatur b omni c inesse, et c omni a: syllogismus erit eius quod est b ad a. Rursus si sumatur c omni a inesse, & a omni b, necesse est c inesse omni b. In utrisq; ergo syllogismis c a propositio sumpta est indemonstrata, nam aliæ probatæ erant: quare si hanc ostenderimus, omnes erūt approbatæ, per seinuicem: si ergo sumatur c omni b, & b omni a inesse: utræq; propositiones demonstratæ sumuntur, et c necesse est inesse a. Manifestum est ergo quoniam in solis ijs quæ conuertuntur, circulo & per seinuicem contingit fieri demonstrationes: in alijs uerò quemadmodum prius diximus. Accidit autem & in ijs eodem quod monstratur uti ad demonstrationem: nam c de b, & b de a mōstratur sumpto c de a dici: c autem de a per has ostenditur propositiones: quare conclusione utimur ad demonstrationem. In priuatiuis autem syllogismis hoc modo mōstratur ex seinuicem: sit b quidem omni c inesse: a autem nulli b: cōclusio autem quoniam a nulli c. Si ergo rursum oporteat concludere quoniam a nulli b, quod prius sumptum erat, erit a quidem nulli c, c autem omni b: sic enim econuerso propositio. Si autem quoniam b inest c oporteat concludere, non iam similiter conuertendū a b: nam eadem propositio est b nulli a, & a nulli b inesse, sed sumendum, cui a nulli inest, huic b omni inesse. Sit enim a nulli c inesse, quod quidem fuit conclusio, cui autem a, nulli: b si sumatur, omni inesse: necesse est ergo b, omni c inesse:

quare

quare cùm ſint tria, unumquodq; concluſio eſt facta, & circulo demonſtrare: hoc eſt concluſionem ſumentem & econuerſo alteram propoſitionem, reliquam ſyllogizare. In particularibus autem ſyllogiſmis uniuerſalem quidem propoſitionem non eſt demonſtrare per alias, particularem autem eſt: quoniam autem non eſt demonſtrare uniuerſalem, manifeſtum: nam uniuerſale mõſtratur per uniuerſalia: concluſio autem non eſt uniuerſalis: oportet aũt oſtendere ex concluſione & altera propoſitione. Amplius omnino non fit ſyllogiſmus conuerſa propoſitione: nam particulares fiunt utræq; propoſitiones. Particularem autem eſt: oſtendatur enim a de aliquo c per b, ſi ergo ſumatur b, omni a, & concluſio maneat: b alicui c inerit: fit enim prima figura, & eſt a medium. Si autem ſit priuatiuus ſyllogiſmus, uniuerſalem quidem propoſitionem non eſt oſtendere, propter hoc quòd prius dictum eſt: particularem (ſi ſimpliciter conuertatur a b: quemadmodum & in uniuerſalibus) non eſt: per aſſumptionẽ autem eſt, ut cui a, alicui non inſit, b alicui ineſſe: nam aliter ſe habentibus non fit ſyllogiſmus: eo quòd negatiua eſt particularis propoſitio.

De eadem cyclica circulari oſtenſione in ſecunda figura. CAP. VI.

IN ſecunda autem figura affirmatiuam quidem non eſt oſtendere per hunc modum: priuatiuam autem eſt. ergo prædicatiua quidem non oſtenditur, eo quòd non ſunt utræq; propoſitiones affirmatiuæ: non concluſio priuatiua. prædicatiua autem ex utriſq; oſtendebatur affirmatiuis. Priuatiua autem ſic oſtenditur, inſit & a omni b: c

autem nulli, conclusio quoniam b nulli c: si ergo sumatur b omni a inesse, & nulli c, necesse est a, nulli c inesse: fit enim secunda figura, medium b. Si autẽ a b priuatiua sumpta sit, altera uerò prædicatiua, prima erit figura: nam c quidem omni a, b autem nulli c, quare b nulli a, ergo nec a, b. medium c. ergo per conclusionem quidem, & unam propositionem non fit syllogismus. assumpta autem altera, erit. Si autem non uniuersalis sit syllogismus, quæ in toto quidem est propositio, non ostenditur, propter eandem causam quam quidem diximus & prius: quæ autem in parte, ostenditur quando uniuersalis sit prædicatiua. Insit enim a, omni b, c autem non omni, conclusio b c: si ergo sumatur b, omni a, c autem non omni, conclusio a, alicui c non inerit. medium b. Si autem est uniuersalis priuatiua, nõ ostenditur a propositio, cõuersa a b: accidit enim utrasq;, aut alteram propositionem fieri negatiuam, quare non erit syllogismus: sed similiter ostẽdetur quemadmodum & in uniuersalibus, si sumatur cui b, alicui non inest, a alicui inesse.

De cyclica ratiocinatione in tertia figura.

CAPVT. VII.

IN *tertia autem figura, quando utræq; propositiones uniuersaliter sumentur, non contingit ostendere per se inuicem propositionem. Nam uniuersalis quidem ostenditur per uniuersalia: in hac autem conclusio semper est particularis: quare manifestum, quoniam omnino nõ contingit ostendere per hanc figuram uniuersalem propositionem. Si autem hæc quidẽ uniuersalis sit, illa uerò particularis, quandoq; quidem erit, quandoq; uerò non inerit: quando ergo utræq; prædicatiuæ sumantur, & uni-*

uersalis

uersalis sit, ad minorem extremitatem erit. quando uerò ad alteram, nõ erit. Insit enim a omni c: b autem alicui c: conclusio a b. Si ergo sumatur c, omni a inesse conuersa uniuersali, & a inesse b, quod erat conclusio: c quidem ostensum est alicui b inesse, b autem alicui c, non est ostensum: quamuis necesse est si c alicui b, & b alicui c inesse: sed non idem est hoc illi, & illud huic inesse: sed assumendum est, si hoc alicui illi, & alterum alicui huic: hoc autem sumpto iam non fit ex conclusione, & altera propositione syllogismus. Si autem b quidem omni c, a autem alicui c, erit ostendere a c. quando sumatur c quidem omni b inesse, a autem alicui. nam si c omni b inest, a autem alicui b: necesse est a alicui c inesse. mediũ b. Et cùm fuerit *hæc prædicatiua quidem, illa uerò priuatiua: uniuersalis autem prædicatiua, ostendetur altera. Insit enim b omni c: a autem alicui non insit: conclusio quoniam a alicui b non inest. Si ergo assumatur c b omni inesse: inerat autem & a non omni b: necesse est a alicui c nõ inesse. medium b. Cùm autem priuatiua uniuersalis sit, non ostenditur altera nisi sicut in prioribus, si sumatur cui hoc alicui non inest, alterum alicui inesse: ut si a nulli c, b autem alicui: conclusio quoniam a alicui b non inesse. Si ergo sumatur cui a, alicui non inest, eidem c alicui inesse, necesse est c alicui b inesse, aliter autem non est, conuertentẽ uniuersalem propositionem ostendere alteram: nullo enim modo erit syllogismus. Manifestum igitur quoniã in prima quidem figura per seinuicem est ostensio: & per primam, & per tertiam figuram fit: nam cùm prædicatiua quidem est conclusio, per primam: cùm autem priuatiua, per postremam: sumitur enim cui hoc nulli, alterum omni*

ni

ni inesse. In media autem, *cùm uniuersalis est quidẽ syllogismus & per ipsam, & per primam figuram, & per postremam: cùm autem particularis, & per ipsam, & per postremam.* In tertia uerò *per ipsam, omnes.* Manifestum etiam *quoniam in media, & in tertia, qui non per ipsas fiunt syllogismi, aut non sunt secundùm eã quae circulo est ostensionem, aut imperfecti sunt.*

De syllogismo conuersiuo. CAP. VIII.

Ex eo quòd est conclusionem conuertere, cognoscitur facilè quid sit syllogismus cõuersiuus.

CONVERTERE *autem est transponentem conclusionem facere syllogismum: quoniam uel extremum medio non inerit, uel hoc postremo: necesse est enim conclusione conuersa, & altera remanente propositione, interim reliquam: nam si erit, et conclusio erit: differt autem oppositè, aut contrariè cõuertere conclusionẽ: non enim fit idem syllogismus utralibet conuersa, palàm autẽ hoc erit per sequentia.* Dico autẽ *opponi quidem, omni inesse non omni, & alicui nulli: contrariè autem omni, nulli: & alicui, non alicui inesse.* Sit enim *ostensum a de c, per medium b: si igitur sumatur a nulli c inesse, omni autem b, nulli c inerit b: & si a quidem nulli c, b autem omni c, a non omni b, & non omninò nulli: non enim ostendebatur uniuersale per tertiam figuram.* Omnino autem *eam, quae est ad maiorem extremitatem propositionem, non est destruere uniuersaliter per conuersionem: semper enim interimitur per tertiam figuram: necesse enim ad postremam extremitatem utrasq; sumere propositiones.* Et *si priuatiuus sit syllogismus, similiter: ostẽdatur enim a nulli c inesse per b: ergo si sumatur a omni c inesse, nulli autem b, nulli c inerit b.* Et *si a & b omni c: a alicui b, sed nulli*

nulli inerat.Si autem opposité conuertatur conclusio,& alij syllogismi oppositi,& nõ uniuersales erunt: fit enim altera propositio particularis, quare conclusio erit particularis.Sit enim prædicatiuus syllogismus & conuertatur sic: ergo si a,non omni c,b autem omni,b non omni c. Et *si a quidem nõ omni c,b autem omni:a,nõ omni b.Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus:nã si a alicui c inest,b autem nulli: b alicui c non inerit,& nõ simpliciter nulli:& si a quidem alicui c,b autem omni, quẽadmodum in principio sumptum est, a alicui b inerit.* In *particularibus autem syllogismis quando opposité conuertitur conclusio, interimuntur utræq; propositiones: quando uerò contrarié,neutra:nõ enim iam accidit quẽadmodum in uniuersalibus interimere deficiente conclusione secundùm conuersionem, sed nec omnino interimere.Ostendatur enim a de aliquo c per b: ergo si sumatur a nulli c inesse, b autem alicui c, a alicui b non inerit: & si a nulli c,b autem omni,nulli c inerit b,quare interimentur utræq;.Si autem contrarié cõuertantur, neutra.* Nã *si a alicui c non inest,b autem omni,b alicui c non inerit: sed nondum interimitur quod ex principio:cõtingit enim alicui inesse,& alicui non inesse:uniuersali autem sublato a b,omnino non fit syllogismus. Si enim a quidem alicui c non inest. b autem alicui inest, neutra propositionũ uniuersalis est.Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus: si enim sumatur a, omni c inesse, interimuntur utræque: si autem alicui, neutra: demonstratio autem eadem.*

De syl-

De syllogismo conuersiuo in secunda figura.

CAPVT IX.

IN *secunda autem figura eam quidē, quæ est ad maiorem extremitatem, propositionem, non est interimere contrariè, quolibet modo conuersione facta, semper erit conclusio in tertia figura, uniuersalis autem non fuit in hac syllogismus: alteram autem in hac interimemus: similiter conuersione.* Dico autem similiter si cōtrariè quidem conuertitur, contrariè: si opposite, opposite. *Insit enim a omni b: c autem nulli: conclusio b c. Si ergo sumatur b, omni c inesse, et a b maneat, a omni c inerit: fit enim prima figura. Si autem b omni c, a autem nulli c, a non omni b: figura postrema. Si autem opposite conuertatur b c: a b quidem similiter ostendetur; a c autem opposite: nam si b alicui c, a autem nulli c, a alicui b non inerit. rursum si b alicui c, a autem omni b, a alicui c: quare oppositus fit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & si ecōuerso se habeant propositiones. Si autem particularis est syllogismus, contrariè quidem conuersa conclusione neutra propositionum interimitur, quemadmodū nec in prima figura: opposite autem, utræq;. Ponatur enim a, b quidem nulli inesse, c autem alicui: conclusio b c. Si igitur ponatur b alicui c inesse, & a b maneat, conclusio erit quoniā a alicui c non inest: sed non interimitur quod ex principio: contingit enim alicui inesse, & non inesse. Rursum si b alicui c, & a alicui c, non erit syllogismus: neutrum enim uniuersale eorum quæ sumpta sunt: quare non interimitur a b. Si autem opposite conuertatur, interimuntur utræq;: non si b omni c, a autem nulli b, nulli c a. erit autem*

Syllogismus opposit⁹ est, qui contradictoriam alicuius propositionum concludit: contrarius autē qui contrariā colligit.

autem alicui. Rursum *si b omni c, a autem alicui c: alicui b, a.* Eadem *autem demonstratio, & si uniuersalis sit prædicatiua.*

De syllogismo conuersiuo in tertia figura.

CAPVT X.

In *tertia uerò figura quando contrariè quidẽ conuertitur conclusio, neutra propositionum interimitur secundùm nullum syllogismorum: quando autem oppositè, utræq; in omnibus. Sit enim ostensum a alicui b inesse, medium autem sumptum c, & sint uniuersales propositiones: si ergo sumatur a alicui b non inesse, b autem omni c, non fit syllogismus eius quod est a de c.* Neq; *si a, b alicui non inest, c autem omni: non erit eius quod est b c syllogismus. Similiter autem ostendetur & si non uniuersales sint propositiones: aut enim utrasq; necesse est particulares esse per conuersionem, aut uniuersalem ad minorem extremitatem fieri: sic autem nõ fiet syllogismus, nec in prima figura, nec in media. Si autem oppositè conuertantur propositiones, interimuntur utræq;: nam si a nulli b, b autem omni c: a nulli c.* Rursum *si a, b quidẽ nulli, c autem omni, b nulli c.* Et *si altera non sit uniuersalis, similiter: si enim a nulli b, b autem alicui c: a alicui c non inerit. Si autem a quidem nulli, c autem omni: nulli c, b. Similiter et si priuatiuus sit syllogismus: ostendatur enim a alicui b non inesse, sit autem prædicatiua quidem b c, a c autem negatiua: sic enim fiebat syllogismus.* Quando *igitur contrarium sumitur cõclusioni, non erit syllogismus: nam si a alicui b, b autem omni c: non fit syllogismus eius quod est a & c.* Neq; *si a alicui b, nulli autem c, non fuit eius quod est a b & c syllogismus: quare non interimuntur*

tur propositiones. Quando uerò oppositum, interimuntur: nam si a omni b, & b omni c, a omni c: sed nulli inerat. Rursum si a omni b, nulli autem c, b nulli c, sed omni inerat. Similiter autem monstratur: et si non uniuersales sint propositiones: sit enim a c uniuersalis, & priuatiua: altera autem particularis, & prædicatiua: ergo si a quidem omni b, b autem alicui c, a alicui c accidit: sed nulli inerat. Rursum si a omni b, nulli autem c, & b nulli c. Si autē a alicui b, & b alicui c, non fit syllogismus. Neque si a alicui b, & nulli c: nec sic. Quare illo quidē modo interimuntur: sic autem non interimuntur propositiones. Manifestum est ergo ex ijs quæ dicta sunt, quomodo conuersa conclusione in unaquaq; figura fit syllogismus: & quando contrariè propositioni, & quando oppositè. Et quoniam in prima quidem figura per mediam, & postremam fiunt syllogismi: & quæ quidem ad minorem extremitatem, semper per mediam interimitur: quæ uerò ad maiorem, per postremam. In secunda autem, per primam, & postremam: quæ quidem ad minorem extremitatem, semper per primam figuram: quæ uerò ad maiorem, per postremam. In tertia uerò, per primam, & per mediam: & quæ quidem ad maiorem per primā semper: quæ uerò ad minorem, per mediam semper. Quid ergo est conuertere, & quomodo in unaquaq; figura, & quis sit syllogismus, manifestum.

De syllogismo per impossibile.

CAPVT XI.

PER *impossibile autem syllogismus ostenditur quidem, quando contradictio ponitur conclusionis, & assumitur altera propositio. Fit autem in omnibus figuris: si*

mile enim est conuersioni. Veruntamen differt intantum, quoniam conuertitur quidem facto syllogismo, & sumptis utrisq; propositionibus. Deducitur autem ad impossibile non confesso opposito prius, sed manifesto quoniam est uerum. Termini uerò similiter se habent in utrisque, & eadem sumptio utrorumq;: ut si a inest omni b, mediũ autem c: si supponitur a non omni, uel nulli b inesse, c uerò omni, quod fuit uerum, necesse est c b aut nulli, aut nõ omni inesse: hoc autem impossibile, quare falsum est quod suppositum est. uerum ergo oppositum: similiter autem in alijs figuris, quæcunq; enim conuersionem suscipiunt, & per impossibile syllogismum. Ergo alia quidem proposita omnia ostenduntur per impossibile in omnibus figuris: uniuersale autem prædicatiuum in media, et in tertia monstratur: in prima autem non monstratur: supponatur enim a non omni b, aut nulli inesse, & assumatur alia propositio, utrolibet modo, siue a omni inest c, siue b omni d (sic enim erat prima figura) si ergo supponatur a non omni b inesse, non fiet syllogismus quomodolibet sumpta propositione. Si autem nulli b, d quidem assumatur, syllogismus quidem erit falsi, non ostenditur autẽ propositum: nam si a nulli b, b autem omni d, a nulli d. hoc autem sit impossibile: falsum igitur est nulli b inesse a: sed non si nulli falsum, omni uerum. Si autem c, a assumatur, non fit syllogismus: nec quando supponitur non omni b, inesse a: quare manifestum quoniam omni inesse, non ostẽditur in prima figura per impossibile. Alicui autem, & nulli, & non omni ostenditur. Supponatur enim a nulli b inesse, b autẽ sumptum sit, omni, aut alicui c, ergo necesse est a nulli, aut nõ omni c inesse. hoc autem impossibile. Sit

enim

enim uerum,& manifestum, quoniam omni c inest a: quare si hoc falsum, necesse est a alicui b inesse. Si autem ad a sumatur altera propositio, non erit syllogismus, neq; quando subcontrarium conclusioni supponitur ut alicui non inesse: manifestum ergo quoniam oppositum sumendũ est. Rursum supponatur a alicui b inesse, sumptum autem sit omni a: necesse est igitur c alicui b inesse: hoc autẽ sit impoßibile: quare falsum quidem suppositum est: si autem sic, uerum est nulli inesse. Similiter autem & si priuatiua sumpta sit c a. Si autem ad b sumpta sit propositio, non erit syllogismus. Si autem contrarium supponatur, syllogismus erit & impoßibile, non tamen ostenditur quod est propositum: supponatur enim a, omni b, & c sumptũ sit omni a: ergo necesse est c omni b inesse. hoc autem impoßibile: quare falsum est omni b inesse a: sed nondum erit necessarium, si non omni, nulli inesse. Similiter autem & si ad b sumatur altera propositio: nã syllogismus quidem erit & impoßibile, non interimitur autem hypothesis: quare oppositum supponendum. Ad ostendendum aũt non omni b inesse a, supponendum omni inesse: nam si a, omni b, & c omni a, omni b inerit c: si ergo hoc impoßibile, falsum quod suppositum est: similiter autem & si ad b, sumpta sit altera propositio. Et si priuatiua sit c a, similiter: nam et sic fit syllogismus. Si autem ad b sumpta sit priuatiua, nihil ostenditur. Si autem non omni, sed alicui inesse supponatur, non ostenditur quoniam non omni, sed quoniam nulli: si enim a alicui b, c autem omni a, alicui b inerit c: si ergo hoc impoßibile, falsum est alicui b inesse a, quare uerum nulli: hoc autem ostenso, interimitur uerum: nam a alicui quidem b inerat, alicui uerò

non inerat. Amplius autem non iam propter hypothesin accidit impoßibile, falsa enim erit, siquidem ex ueris non est falsum syllogizare, nunc autem est uera: inest enim a alicui b: quare non supponendum alicui inesse, sed omni. Similiter autem & si alicui b non inest a, ostendemus, si enim idem est alicui non inesse, & non omni inesse, eadem in utrisque demonstratio. Manifestum ergo quoniam non contrarium, sed oppositũ supponendum in omnibus syllogismis: sic enim necessarium erit, & axioma probabile: nam si de omni uel affirmatio, uel negatio, ostenso quoniam non negatio, necesse est affirmationem ueram esse: rursum si nõ ponam ueram esse affirmationem, constat ueram esse negationem contrariam uero: neutro modo contingit ratum facere: neque enim necessarium si nulli falsum, omni uerum: neque probabile ut sit alterum falsum, quoniam alterum uerum. Manifestum ergo quoniam in prima figura alia quidem proposita omnia ostenduntur per impoßibile: uniuersale autem affirmatiuum non ostenditur.

De syllogismo per impoßibile in secunda figura. CAP. XII.

IN MEDIA *autem figura, & postrema, et hoc ostenditur. ponatur enim a non omni b inesse. sumptum sit autem omni c inesse a, ergo si b quidem non omni inest a, c autem omni, non omni b inest c, hoc autem impoßibile. Si enim manifestum quoniam omni b inest c: quare falsum quod suppositum est, uerum est ergo omni inesse. Si autem contrarium supponatur, syllogis-*

mus quidem erit ad impoßibile, non tamen ostenditur quod propositum est: si enim a nulli b, omni autem c, nulli b, c: hoc autem impoßibile. quare falsum est nulli inesse: sed non si hoc falsum, uerum omni. Quando autem alicui b inest a, supponatur a nulli b inesse, c autem omni insit: necesse est ergo c nulli b ineße: quare si hoc impoßibile, necesse est a, alicui b inesse. Si autem supponatur alicui non inesse, eadem erunt quæ in prima figura. Rursum supponatur a alicui b inesse, c autem nulli insit: necesse est igitur c, alicui b non inesse: sed omni inerat: quare falsum quod suppositum est, nulli ergo b inerit a. Quando autem non omni b inest a, supponatur omni inesse, c autem nulli: necesse est ergo c, nulli b inesse: hoc autem impoßibile, quare uerum est non omni inesse. Manifestum ergo, quoniam omnes syllogismi fiunt per mediam figuram.

De ostensione per impoßibile in tertia figura. CAP. XIII.

SIMILITER *autem & per ultimam. Ponatur enim a alicui b non inesse, c autem omni b: ergo a alicui c non inerit. si ergo hoc impoßibile, falsum alicui non inesse: quare uerum est omni. Si uerò supponatur nulli inesse, syllogismus quidem erit, et impoßibile, non ostenditur autem quod propositum est: si enim contrarium supponatur: eadem erunt quæ in prioribus. Sed ad ostendendum alicui inesse, eadem sumenda est hypothesis: nam si a nulli b, c autem alicui b, a non omni c: si ergo hoc falsum, uerum est a alicui b inesse. Quando autem nulli b inest, a supponatur alicui inesse,*

se, sumptum sit autem et c omni b inesse, ergo necesse est a alicui c inesse: sed nulli inerat, quare falsum est alicui b inesse a. Si autem supponatur omni b inesse a, non ostenditur propositum: sed ad ostendendum non omni inesse, eadem sumenda hypothesis: nam si a omni b, & c alicui b, a inest alicui c: hoc autem non fuit, quare falsum est omni inesse: si autem sic: uerum non omni. Si autem supponatur alicui inesse, eadem erunt quæ & in ijs, quæ prius dicta sunt. Manifestum ergo quoniam in omnibus per impoßibile syllogismis, oppositum supponendum. Palàm autem & quoniam in media figura ostenditur quodammodo affirmatiuum, & in postrema uniuersale.

Quo iusta, & quæ ad impoßibile ducit demonstratio, differant. CAP. XIIII.

DIFFERT *autem quæ ad impoßibile demonstratio, ab ea quæ est ostensiua, eo quòd ponat quod uult interimere, deducens ad confeßum falsum: ostensiua autem incipit à confeßis positionibus ueris. Sumũt ergo utræque duas propositiones confeßas: sed hæc quidem ex quibus est syllogismus, illa uerò unam qui dem harum, alteram uerò contradictionem conclusionis. Et hinc quidem non necesse est notam esse conclusionem, neque prius opinari quoniam est, aut non est: illinc uerò necesse est, quoniam non est. Differt autem nihil affirmatiuam, uel negatiuam esse conclusionem: sed similiter se habet in utrisque. Omnis enim quæ ostensiuè concluditur, & per impoßibile monstrabitur: & quæ per impoßibile, ostensiuè, &*

Demõstratio ostensiua, quę & iusta, & assertoria dicitur, ex notis & manifestis ueram esse cõclusionẽ ostẽdit.

per eosdem terminos, non autem in eisdem figuris. Nã quando per impoßibile syllogismus fit in prima figura, quod uerum est, in media erit, aut in postrema: priuatiuum quidem in media, prædicatiuum autem in postrema: quando autem syllogismus in media fit, quod uerũ est erit in prima figura in omnibus propositionibus: quando autem in postrema syllogismus, quod uerũ est, erit in prima, & in media: affirmatiua quidem in prima, priuatiua autem in media. Sit enim ostensum a nulli, aut non omni per primam figuram, ergo hypothesis quidem erat alicui b, inesse a: c autem sumebatur a quidem omni, b autem nulli: sic enim fiebat syllogismus ad impoßibile. Hoc *autem media figura, si c a quidem omni, b autem nulli inest: & manifestum ex his, quoniã b, nulli inest a. Similiter autem & si non omni ostensum sit inesse: nam hypothesis quidem est omni b à inesse: c autem sumebatur a quidem omni, b autem non omni: & si priuatiua sit sumpta c a: similiter etenim sic fit in media figura.* R*ursum sit ostensum alicui b inesse a, ergo hypothesis quidem est nulli inesse: b autem sumebatur omni c inesse, & a uel omni, uel alicui c: sic enim erit impoßibile. hoc autem postrema figura: si a & b, omni c: & manifestum ex his quia necesse est a, alicui b inesse: similiter autem & si alicui c, sumatur inesse b uel a.* R*ursum in media figura ostensum sit a omni b inesse: ergo hypothesis quidem fuit, non omni b, inesse a. sumptum est autem a omni c, & c omni b: sic enim erit impoßibile: hoc autem prima figura: si a omni c, & c omni b. Similiter autem & si ostensum sit alicui inesse: nam hypothesis quidem fuit, nulli b in=*

b inesse a: sumptum est autem a omni c, & c alicui b. Si autem priuatiuus fit syllogismus, hypothesis quidem a alicui b inesse: sumptum est autem a nulli c, & c omni b: quare fit prima figura. Et si non uniuersalis sit syllogismus, sed a alicui b ostensum sit non inesse similiter: nam hypothesis quidem omni b inesse a: sumptum est autem a nulli c, & c alicui b: sic enim prima figura. Rursum in tertia figura ostensum sit a inesse omni b: ergo hypothesis quidem fuit nõ omni b inesse a: sumptum est autem c omni b, & a omni c, sic enim erit impoßibile: hoc autem prima figura. Similiter autem & si in aliquo sit demonstratio: non hypothesis quidem erit nulli b inesse a: sumptum est autem c alicui b, & a omni c. Si autem priuatiuus sit syllogismus, hypothesis quidem a alicui b inesse: sumptum est autem c a quidem nulli, b autem omni: hoc autem media figura. Similiter autem, & si non uniuersalis sit demonstratio, nam hypothesis quidem erit omni b, ineße a, sumptum est autem c a quidem nulli, b autem alicui: hoc autem media figura. Manifestum ergo quoniam per eosdem terminos, & ostensiuè est demonstrare unumquodque propositum, & per impoßibile. Similiter autem erit, & cùm sint ostensiui syllogismi, ad impoßibile deducere in terminis sumptis, quando opposita propositio cõclusioni sumpta fuerit: nam fiunt ijdem syllogismi ijs, qui sunt per conuersionem: quare statim habemus, & figuras per quas unumquodque erit. Palàm ergo, quoniam omne propositum ostenditur per utrosq; modos, & per impoßibile, & ostensiuè, & non contingit separari alterum ab altero.

De ratiocinatione ex oppositis. CAP. XV.

Syllogism⁹ex oppositis est, qui propositiõe,& assumptione contrarijs,aut cõtradictorijs, con clusionẽ colligit de eodem negantem.

IN *qua autem figura est ex oppositis propositionibus syllogizare, & in qua non est, sic erit manifestum. Dico autem oppositas esse propositiones secundum locutionem quidem quatuor: ut omni, nulli: & omni, & non omni: & alicui, & nulli: & alicui, & non alicui inesse. Secundum ueritatem autem tres, nam alicui, & non alicui secundum locutionem opponuntur solum. Harum autem contrarijs quidem uniuersales: omni, nulli inesse: ut omnem disciplinam esse studiosam, nullam esse studiosam: aliâs uerò oppositas.* In *prima igitur figura non est ex oppositis propositionibus syllogismus, neque affirmatiuus, neque negatiuus. affirmatiuus quidem, quoniam oportet utrasque affirmatiuas esse propositiones: oppositæ autem affirmatio, & negatio: priuatiuus autem, quoniam oppositæ quidem idem de eodem prædicant, & negant: in prima autem medium non dicitur de utrisque, sed de illo quidem aliud negatur: idem autem de alio prædicatur: hæ uerò non opponuntur.*

De ratiocinatione ex oppositis in secunda figura. CAP. XVI.

Syllogismus ex oppositis non est absolutè syllogismus, sed particula quædã syllogismi ex

IN *media autem figura, & ex oppositis, & ex contrarijs contingit fieri syllogismum. Sit enim bonum quidem, in quo a: disciplina autem, in quo b & c: si ergo omnem disciplinam studiosam sumpsit, & nullã: a inest omni b, & nulli c: quare b nulli c: nulla ergo disciplina, disciplina est. Similiter autem & si omnem*

sumens

sumens studiosam disciplinam, medicinam uerò nõ studiosam sumpsit: nam a b quidem omni, c autem nulli: quare aliqua disciplina non erit disciplina. Et *si a c quidem omni, b autem nulli: est autem b quidem disciplina, c autem medicina, a uerò opinio: nullam enim disciplinam opinionem sumens, sumpsit aliquam disciplinã esse opinionem.* Differt *autem à priore in terminis cõuerti: nam prius quidem ad b, nunc autem ad c affirmatiuum.* Et *si sit non uniuersalis altera propositio, similiter: semper enim medium est, quod ab altero quidem negatiuè dicitur, de altero uerò affirmatiuè.* Quare *contingit opposita quidem perfici, non autem semper, neque omnino: sed sic se habeant, quæ sunt sub medio, ut uel eadem sint, uel totum ad partem, aliter autem impoßibile: non enim erunt propositiones ullo modo, neque contrariæ, neque oppositæ.*

hypothesi, vnde ab Aristotele capit. seq. adnumeratur inter paralogismos.

De syllogismo ex oppositis in tertia figura. CAP. XVII.

In *tertia uerò figura affirmatiuus quidem syllogismus nũquam erit ex oppositis propositionibus propter causam dictam, & in prima figura.* Negatiuus *autem erit syllogismus, & uniuersalibus, & non uniuersalibus terminis. Sit enim disciplina in quo b, & c. medicina autem in quo a: si ergo sumat omnem medicinam disciplinam, & nullam medicinam: disciplinam b omni a sumpsit, & c nulli a: quare erit aliqua disciplina non disciplina. Similiter autem & si non uniuersaliter sumpta sit a b propositio: nam si est aliqua medicina disciplina; & rursum nulla medicina discipli-*

na, accidit disciplinam aliquam non esse disciplinam. Sunt autem uniuersaliter quidem sumptis terminis, cõtrariæ propositiones: si autem particularis altera sit, oppositæ. Oportet autem scire quoniam contingit opposita sic sumere, quemadmodum diximus, omnem disciplinam studiosam esse, & rursum nullam, aut aliquam non esse studiosam: quod non solet latere: erit autem per alias interrogationes syllogizare alteram, & quemadmodum in topicis dictum est, sumere. Quoniam autem affirmationum oppositiones sunt tres, sexies accidit opposita sumere, aut omni, & nulli: aut omni, & non omni: aut alicui, & nulli. & hoc conuerti in terminis, ut a omni b, & nulli c: aut omni c, & nulli b: aut huic quidem omni, illi uerò non omni: & rursum hoc conuerti secundum terminos: similiter autem & in tertia figura. Quare manifestum est, & quoties, & in quibus figuris contingit per oppositas propositiones fieri syllogismum. Manifestum est quoniam ex falsis est uerum syllogizare, quemadmodũ dictum est prius. ex oppositis autem non est: semper enim contrarius syllogismus fit rei (ut si est bonum, non esse bonum: aut si animal non animal) eo quòd ex contradictione est syllogismus, & subiecti termini aut ijdẽ sunt: aut hic quidem totum, ille autem pars. Palàm autem quoniam in paralogismis nihil prohibet fieri hypotheseos contradictionem: ut si est impar, non esse impar: nam ex oppositis propositionibus, contrarius erit syllogismus: si ergo sumpserit hoc modo, hypotheseos erit contradictio. Oportet autem considerare, quoniam sic quidem non est contraria concludere ex

uno

uno syllogismo (ut sit conclusio quoniam non est bonū, bonum aut aliud quiddam tale) nisi statim huiusmodi propositio sumatur: ut omne animal esse album, & nō album, hominem autem animal: sed uel assumere oportet contradictionem: ut quoniam omnis disciplina opinio, & non opinio: deinde sumere, quoniam medicina disciplina quidem est, nulla autem opinio: quemadmodum redargutiones fiunt: uel ex duobus syllogismis. Quare esse quidem contraria secundum ueritatem quæ sumpta sunt, non est alio modo quàm hoc: quemadmodum dictum est prius.

De petitione principij. CAP. XVIII.

IN *principio autem petere, & accipere est quidem, ut in genere sumere in eo quod non est demonstrare propositum.* Hoc autem accidit multipliciter: *nam & si omnino non syllogizatur, & si per ignotiora, aut similiter ignota, et si per posteriora quod prius est: demonstratio enim ex prioribus, & notioribus est.*

Caput hoc, de eo qđ est petere id, quod erat in principio, obscurū est, solertémque reqrit diligentiam.

Horum ergo nullum est petere quod ex principio est: sed quia hæc quidem nata sunt per se cognosci, illa uerò per alia (nam principia quidem per se: quæ autem sub principijs, per alia) quando quod non per se notum est, per se aliquis conatur ostendere, tunc petit quod ex principio est. hoc autem est sic facere quidem ut statim probibet id quod propositum est: contingit autem & transgredientes & ad alia, eorum quæ nata sunt per illa ostendi per hæc monstrare quod ex principio est: ut si a ostendatur per b, & b per c, c autem natum sit ostendi per a: accidit enim idem a per

se

se demonstrare eos, qui sic syllogizant, quod faciunt qui parallelas arbitrantur scribere: latent enim ipsi seipsos talia sumentes quæ nō ualent demonstrare, cùm non sint parallelæ. Quare accidit sic syllogizantibus unumquodque esse dicere si est unumquodque: sic autem omne erit per se notum: quod est impoßibile. Si ergo aliquis dubitat assumpto dubio quoniam a inest c, similiter & quoniam b, petat autem a inesse b. nondum manifestum si quod in principio est, petat, sed quoniam non demonstrauit manifestum: non enim est principium demonstrationis, quod similiter est incertum. Si autem b ad c sic se habet ut idem sit: aut manifestum quòd conuertuntur, aut inest alterum alteri, quod in principio est petit: nam & quoniam a inest b, per illa monstrabit si conuertantur: nunc autem hoc prohibet, sed non modus. Si autem hoc faciat, quod dictum est faciet, & conuertet per tria: similiter autem & si b sumat inesse c, quod similiter incertum sit, ut & si a inest c, nondum quod ex principio petit, sed neque demōstrat. Si autem idem sit a, & b, aut eo quòd conuertūtur, aut eo quòd a sequitur c: quod est b, quod ex principio est petit propter eandem causam: nam ex principio quid ualet, prius dictum est à nobis: quoniam per se monstrabitur quod non est per se manifestum. Si ergo est in principio petere per se monstrare, quod nō per se est manifestum: hoc autem est non ostēdere quādo similiter dubitantur quod monstratur, & per quod monstratur, uel eo quòd eadem eidem, uel eo quòd idem eisdem inesse sumitur. In media quidem figura, & tertia utrorumque continget similiter quod est in principio

pio

pio petere: in prædicatiuo quidem syllogismo, & in tertia figura, & in prima: negatiuè autem quando eadem ab eodem, & non similiter utræque propositiones: similiter autem & in media, eo quòd non conuertuntur termini secundum negatiuos syllogismos. Est autē in principio petere in demonstrationibus quidem, quæ secundum ueritatem sic se habent: in dialecticis autem, quæ secundum opinionem.

De non propter hoc accidere falsum.

CAPVT XIX.

NON *propter hoc autem accidere falsum (quod sæpe in disputationibus solemus dicere) primum quidē est in ijs qui ad impoßibile syllogismis: quando ad contradictionem est huius quod monstratum est, ea quæ ad impoßibile. Nam neque qui non contradicit, dicit non propter hoc, sed quoniam falsum est aliquid positum, priorum: neque in ostensiua: non enim ponit quod cōtradicit. Amplius autem quando interimitur aliquid ostensiuè per a b c: non est dicere quoniam non propter quod positum est factus est syllogismus: nam non propter hoc fieri tunc dicimus, quando interempto hoc nihilominus perficitur syllogismus, quod non est in ostē siuis: interempta enim propositione: nec qui ad hanc est, erit syllogismus. manifestum igitur quoniam in ijs qui ad impoßibile sunt, dicitur non propter hoc, & quando sic se habet ad impoßibile quæ ex principio est hypothesis, ut cùm sit, uel cùm non sit hæc, nihilominus accidit impoßibile. Ergo manifestißimus quidē modus est non propter suppositionem esse falsum: quando ab hypothesi inconiunctus est à medijs syllogismus ad*

im-

impoßibile, quod dictum & in topicis; quod enim non est causa, ut causam ponere hoc est. Vt si uolens ostendere quoniã asymmeter est diameter, conetur Zenonis ratione quoniam non est moueri, & ad hoc inducat impoßibile: nullo enim modo continuum est falsum locutioni, quæ est ex principio. Alius autem modus, si cõtinuum quidem sit impoßibile hypothesi, non tamẽ propter illa accidat: hoc autem poßibile est fieri, & in hoc quod superius, & in hoc quod inferius sumenti cõtinuum: ut si a ponatur inesse b, b autem c, c uerò d, hoc autem sit falsum b inesse d: nam (si ablato a, nihilominus b inest c, & c d) non erit falsum propter eam quæ ex principio est hypothesin. Aut rursum si quis in superiori sumat continuum, ut si a quidem b, e autem a, f uerò e, falsum autem sit f inesse a: nam & sic nihilominus erit impoßibile, interempta quæ est ex principio hypothesi. Sed oportet ad eos qui ex principio terminos, copulare impoßibile: sic enim erit propter hypothesin. Vt in inferiori quidem, sumenti continuum ad prædicatum terminum: nam si impoßibile est a inesse d: interempto a, non amplius erit falsum. In superiori autem de quo prædicatur. nam si f non poßibile est inesse b, interempto b, non amplius erit impoßibile: similiter autem & cùm priuatiui sint syllogismi. Manifestum ergo quoniam cùm impoßibile non ad priores terminos, non propter positionem accidit falsum. An nec sic semper propter hypothesin erit falsum? nam si non ei quod est b, sed e i quod est k positum est inesse a, k autem c, & hoc d, & sic manet impoßibile: similiter autem & in sursum sumenti terminos: quare (quoniã

cùm

cùm est, & cùm non est hoc, accidit impoßibile) non erit propter positionem, autem cum non est hoc, nihilominus fieri falsum. Nec sic *sumendum ut alio posito accidat impoßibile: sed quando ablato hoc, idem per reliquas propositiones concluditur impoßibile: eo quòd idem falsum accidere per plures hypotheses nihil fortasse inconueniens est: ut parallelas contingere: & si maior est qui interius est, eo qui exterius: & si triangulus habet plures rectos duobus.*

De falsa ratiocinatione, catasyllogismo, hoc est corratiocinatione, & elencho.

CAPVT XX.

FALSA autem *oratio fit propter primum falsum: aut enim ex duabus propositionibus, aut ex pluribus omnis est syllogismus: ergo si ex duabus quidem, harum necesse est alteram, aut etiam utrasque esse falsas: nam ex ueris non erat falsus syllogismus: si uerò ex pluribus (ut sic quidem per a b, hoc autem per d f g) horum erit aliquid superiorum falsum, & propter hoc oratio, nam a & b per illa concluduntur: quare propter illorum aliquid, accidit conclusio, & falsum. Vt autem non catasyllogizetur, obseruandum quando sine conclusionibus interrogat orationem, ut non detur bis idem in propositionibus, eo quòd scimus, quoniam sine medio syllogismus non fit: medium autem est, quod plerunque dicitur. Quomodo autem oportet ad unamquanque conclusionem obseruare medium, manifestum est, eo quòd scitur quale in unaquaque figura ostendimodo submittimus orationebit, eo quòd uidemus quomodo submittimus orationem. Oportet autem quod custodire*

Catasyllogismus, corratiocinatio, epicherema, idē: est autē cùm quis propositiones admittit, id quod dare non intendit colligentes.

stodire præcipimus respondentes, ipsos argumentantes tentare latere: hoc autem erit, primum quidem si conclusiones non prius syllogizent, sed sumptis necessarijs non manifestæ sint. Amplius autem si non propinqua interrogant, sed quàm maximè longè media: ut si sit opportunum concludere a d e f, media b c d e: oportet ergo inquirere si a, b: & rursum non si b, c, sed si d, c: deinde si b c, & sic reliqua: & si per unum medium sit syllogismus, à medio incipere: maximè enim sic latebit respondentem. Quoniam ergo habemus quando & quomodo se habentibus terminis fit syllogismus, manifestum & quando erit, & quando non erit elenchus: nam omnibus affirmatiuus, uel permutatim positis responsionibus (ut hac quidem affirmatiua, illa uerò negatiua) contingit fieri elenchum: erit enim syllogismus: & sic in illo modo se habentibus terminis: quare si id quod positum est, contrarium sit conclusioni, necesse est fieri elenchum: nam elenchus, syllogismus contradictionis est. Si uerò nihil affirmetur, impoßibile est fieri elenchum: non enim erat syllogismus: cùm omnes termini erant priuatiui, quare nec elenchus: nam si elenchus, necesse est syllogismum esse: cùm autem est syllogismus, non necesse est elenchum esse. Similiter autem si nihil positum sit secundum responsionem uniuersaliter, nam eadem erit definitio syllogismi, & elenchi.

De fallacia secundum opinionem.

CAPVT XXI.

ACCIDIT *autem quandoque (quemadmodum in positione terminorum fallebamur) & secundum opinionem*

nionem fieri fallaciam: ut si contingat idem pluribus principaliter inesse: & hoc quidem latere aliquem, et putare nulli inesse, illud autem scire: ut insit a b & c per se, & hæc omni d similiter. si igitur b quidem putet omni a inesse, & hoc d: c autem nulli a, & hoc omni d, eiusdem secundum idem habebit disciplinam, & ignorantiam. Rursum *si quis fallatur circa ea, quæ sunt ex eadem coniugatione: ut si a inest b, hoc autem c, & c d: opinetur aũt a inesse omni b, & rursum nulli c. Simul enim sciet, & non opinabitur inesse: ergo nihil aliud existimat ex ijs, quàm scit, hoc non opinari: scit enim aliquo modo quoniam a inest c per b, uelut in uniuersali hoc quod est particulare: quare quod aliquo modo scit, hoc omnino existimat non opinari: quod est impoßibile.* In *eo autem quod prius dictum est, si non ex eadem coniugatione sit medium, secundum utrunq; quidem mediorum ambas propositiones non poßibile est opinari: ut a b quidem omni, c autem nulli: hæc autem utraque, omni d: accidit autem aut simpliciter, aut in aliquo contrariam sumere primam propositionem: si enim cui b inest omni, a opinatur inesse, b autem d nouit, & quoniam a d nouit: quare si rursum cui c nulli, putat a inesse: cui b alicui inest, huic nõ putat a inesse: quòd autem omni putat cui b, rursum alicui non putare cui b, aut simpliciter, aut in aliquo contrarium est: sic ergo non contingit opinari. Secundum utrunq; autem unam, aut secundum alterũ utrasque, nihil prohibet a omni b, & b d: & rursum a, nulli c.* Nam *similis huiusmodi fallacia, ueluti fallimur circa particularia: ut si a omni b inest, b autem omni c, a*

omni

*omni c inerit. si ergo aliquis nouit quoniam a cui b, inest omni, nouit & quoniam ei quod est c: sed nihil prohibet ignorare c quoniam est: ut si a quidem duo recti, in quo autem b triangulus, in quo uero c sensibilis triangulus: opinabitur enim aliquis non esse c: sciens quoniam omnis triangulus habet duos rectos, quare simul sciet, & ignorabit idem: nam scire omnem triangulum quoniam duobus rectis, non simplex est: sed hoc quidē uniuersalem habet disciplinam, illud uerò singularem. Si ergo in uniuersali nouit c, quoniam duobus rectis, in singulari autem non nouit: quare non habebit contrarias. Similiter autem est quæ in Menone est oratio, quoniam disciplina est reminiscentia: nunquam enim accidit præscire quod singulare est: sed simul inductione sumere particularium disciplinam, uelut recognoscentes. Nam quædam scientes, statim scimus: ut quoniam duobus rectis, si scimus quoniam triangulus: similiter autem & in alijs. Ergo uniuersali quidem speculamur particularia, * propria autem non scimus: quare cōtingit & falli circa ea, uerum non contrarie, sed habere quidem uniuersalem, decipi autem particulari. Similiter autem in prædictis: non enim contraria quæ est secundum medium, ei quæ est secundum syllogismum disciplinæ: nec quæ est secundum utrunq; mediorum opinatio: nihil enim prohibet scientem, & quoniam à toti b inest, & rursum hoc toti c, putare non inesse c: ut quoniam omnis mula sterilis, & hæc mula: putare hanc habere in utero: non enim scit quoniam a, c qui non conspicit, quod est secundum utrunque. Quare manifestum quoniam & si hoc quidem nouit, illud*

* Hic propria ablatiui casus est.

uerò non nouit, falletur: quod habent uniuersales, ad particulares disciplinas: nullum enim sensibilium cum extra sensum sit, scimus: nec si sentientes fuerimus, scimus, nisi ut in uniuersali, et in eo quod habet propriam disciplinam, sed non in eo quod est in actu. Nam *scire tripliciter dicitur, aut ut uniuersali, aut ut propria, aut ut in actu: quare & decipi totidem modis: nihil ergo prohibet & scire, & deceptum esse circa idem: uerumtamen non contrariè. quod accidit & ei, qui secundum utranque scit propositionum, & non pertractauit prius: nam opinans in utero habere mulam, non habet secundum actum disciplinam, neque propter opinionem fallaciam contrariam disciplinæ: syllogismus enim est contraria fallacia in uniuersali.* Qui *autem opinatur quòd bonum esse, est malum esse: idem opinabitur bonum esse, & malum. Sit enim bonum esse in quo a, malum autem esse in quo b: rursum bonum esse in quo c: quoniam igitur idem opinatur, & b, & c, & esse c b opinabitur: & rursum b esse a similiter: quare et c a: nam quemadmodum si erat uerum de quo c b, & de quo b a, & de quo c a uerum erat: sic & in opinatione. Similiter autem & in eo quod est esse. nam cum idem sit c et b, et rursum b et a, c idem erit: quare et opinatione similiter: ergo hoc quidem necessarium si quis det primum. Sed fortasse illud falsum opinari aliquem quod malum esse est bonum esse, nisi secũdum accidens, multipliciter enim poßibile est hoc opinari: perspiciendum autem hoc melius.*

De conuersionibus terminorum.

CAPVT XXII.

QVANDO *uerò conuertuntur extremitates, necesse est & medium conuerti ad utranque: si enim a de c, per b est, si conuertitur, & inest cui a omni c, & & b a conuertitur, & inest cui a omni: b per medium c. & c b conuertitur per medium a.* Et in non esse *itidem: ut si b inest c, a uerò non inest b, neque a inerit c. Si ergo b conuertatur ad a, & c ad a conuertetur: sit enim b nulli a inexistens, ergo neque c, omni enim c inerat b: & si b conuertitur ad c, & a conuertetur ad c: nam de quocunque omnino b, & c.* Et *si c ad a conuertitur, & b conuertetur ad a: cui enim b inest, & c: cui autem c, a non inest: & solum hoc à conclusione incipit, alia autem non similiter: ut in prædicatiuo syllogismo.* R*ursum si a & b conuertuntur, & c & d similiter, omni autem necesse est a aut c inesse: & b & d sic se habebunt, ut omni, alterum insit: quoniam enim cui a, b: & cui c, d: omni autem a aut c, & non simul: manifestum quoniam & b aut d omni, & non simul: ut si ingenitum, incorruptibile: & incorruptibile, ingenitum: necesse est quod factum est corruptibile, & corruptibile factum esse: duo enim syllogismi constituti sunt.* R*ursum si omni quidem, a uel b, & c uel d: simul autem non insunt: si conuertitur a & c, & b & d conuertetur. Nam si alicui non inest b, cui d, palàm quoniam a inest: si autem a, & c. conuertuntur enim: quare simul c & d: hoc autem impossibile.*

Ea hic conuerti dicuntur, quæ de seinuicem vniuersaliter prædicātur.

Q*uando autem a toti b & c inest, & de nullo alio prædicatur,*

prædicatur, inest autem & b, omni c: necesse est a & b conuerti: quoniam enim de solis b c dicitur a, prædicatur autem b & idem de se & de c: manifestum quoniam de quibus a, & b dicetur omnibus, uerum & de a.

R*ursum quando a & b, toti c insunt: conuertitur autem c b: necesse est a, omni b inesse: quoniam enim omni c, a: c autem b, eo quòd conuertuntur: & a omni b inerit.* Q*uando autem duo fuerint opposita, ut a magis eligendum sit quàm b, cùm sint opposita, & d quàm c similiter, si magis eligenda sunt a c quàm b d: à magis eligendum quàm d. Similiter enim sequendum a, & fugiendum b, apposita enim: & c ei quod est d: nam & hæc opponuntur: si ergo a ei quod est d similiter eligendum, & b ei quod est c fugiendum, utrunque enim utrique similiter fugiendum eligendo: quare & hæc ambo a c, ijs quæ sunt b d, quoniam autem magis, non poßibile similiter: nam & b d similiter erunt. Si autem d magis eligendum quàm a, & b quàm c minus fugiendum: nam quod minus est, minori opponitur: magis autem eligendum est maius bonum, & minus malum, quàm minus bonum, & maius malum.* V*niuersum igitur b d magis eligendum, quàm a c, nunc autem non est, ergo magis a eligendum, quàm d: & c ergo minus fugiendum quàm b. Si ergo eligat omnis amans secundum amorem a sic se habere, ut concedere, & non concedere in quo c, aut concedere in quo d, & non tale esse ut concedere in quo b, manifestum quoniam a huiusmodi esse, magis eligendum est quàm concedere: ergo diligi quàm conuentio magis eligẽdum secundum amorem: magis ergo amor est in amicitia, quàm conuenire. Si*

 autem

autem maximè huius, & finis hæc: ergo conuenire aut non est omnino, aut diligendi gratia: nam & aliæ concupiscentiæ & artes, sic fiunt. Quomodo ergo se habent termini secundum conuersiones, & in eo quod magis fugiendum, uel magis eligendum sit, manifestū est.

De epagoge, id est, inductione.

CAPVT XXIII.

QVONIAM *autem nō solum dialectici, & demonstratiui syllogismi per prædictas fiunt figuras, sed & rhetorici, sed & simpliciter quæcunque fides est, & secundum unamquanq; artem, nunc erit dicendum.* Omnia *enim credimus per syllogismum aut ex inductione: ergo si inductio quidem est, & ex inductione syllogismus per alteram extremitatem medio syllogizare.* Vt *si eorum quæ sunt a c, medium sit b, per c ostendere a inesse b: sic enim facimus inductiones.* Vt *sit a longæuum, in quo autem b choleram non habere, in quo uerò c singulare longæuum, ut homo, equus, & mulus: ergo toti b inest a: omne enim quod sine cholera est, longæuum: sed & b non habere choleram, omni inest c: si ergo conuertatur c ei quod est b, & non trāscendat medium, necesse est c inesse b. Ostensum enim est prius, quoniam si duo aliqua eidem insunt, & ad alterum eorum conuertatur extremum, quoniam uerso & alterum inerit prædicatorum.* Oportet *autem intelligere c ex singularibus omnibus compositum: nam inductio per omnia. Syllogismus autem huiusmodi est * primæ, & immediatæ propositionis: quarū enim est medium, per medium est syllogismus: quarum uerò non*

Propositio prima, & immediata, est quæ medium nō habet, per quod possit demonstraui.

non est, per inductionem. Et quodam modo opponitur inductio, syllogismo: nam hic quidem per medium, extremum de tertio ostendit: illa autem per tertium, extremum de medio. Ergo natura quidem prior, & notior per medium syllogismus: nobis autem manifestior, qui est per inductionem.

De paradigmate, hoc est, exemplo.

CAPVT XXIIII.

EXEMPLVM *autem est, quando medio extremū inesse ostēditur per id, quod est simile tertio. Oportet autem & medium tertio, & primum simili notius esse, inesse. Vt sit a malum, b autem contra confines inferre bellum, in quo autem c Athenienses contra Thebanos, in quo autem d Thebanos contra Phocenses. Si ergo uolumus ostendere quoniam Thebanis pugnare malum est, sumendum quoniam contra confines pugnare est malum: huius autem fides ex similibus, ut quoniā Thebanis contra Phocenses. Quoniam ergo contra confines malum, contra Thebanos autem contra confines est: manifestum quoniam contra Thebanos pugnare malum. Quoniam ergo b, c & d inest, manifestum: utrunque enim est contra confines inferre bellum: & quoniam a, d: Thebanis enim non fuit utile contra Phocenses bellum. Quoniam autem a inest b, per d ostendetur: eodem autem modo & si per plura similia fides fiat, medij ad extremum. Manifestum ergo quoniam exemplum est neque ut totum ad partem, neq; ut pars ad totum: sed ut pars ad partem, quando ambo quidem insunt sub eodem, notum autem alterum. Et differt ab*

inductione, quoniam hæc quidem ex omnibus indiuiduis ostendebat inesse extremum medio, & ad extremum non copulabat syllogismum: hoc autem & copulat, & non ex omnibus ostendit.

De apagoge, deductioneque. CAP. XXV.

DEDVCTIO *autem quando medio quidem primum palàm est inesse: postremo autem medium dubium quidem, similiter autem credibile aut magis conclusione. Amplius, si pauciora sunt media postremo et medio, omnino enim propinquius esse accidit scientiæ. Vt sit a docibile, in quo b disciplina, c iustitia: ergo disciplina quoniam docibilis, manifestum: iustitia autem si disciplina, dubium. Si igitur similiter aut magis credibile sit b c quàm a c, deductio est: propinquius enim scientiæ, per quod assumpserint a, c, disciplinam prius non habentes. Aut rursum si pauciora media sint b c: nam et sic propinquius est scientiæ. Vt si d sit quadrangulare, in quo autem e * rectilineum, in quo f circulus: si ergo eius quod est e f, unum solum sit medium, per lunares figuras æqualem fieri rectilineo circulũ, propinquius erit scientiæ. Quando autem neque credibilius est b c, quàm a c, neque pauca media: non dico deductionem: neque quando immediata est b c: disciplina enim quod eiusmodi est.*

Rectilineum, dicitur figura rectis lineis clausa: hic autẽ ponitur ꝓ quadrato.

De instantia, quam enstasia dicunt.

CAPVT XXVI.

INSTANTIA *autem est propositio propositioni contraria. Differt autem à propositione: quoniam contingit quidem instantiam esse in parte: propositionẽ uerò aut omnino non contingit, aut in uniuer*

salibus

salibus syllogismis. Fertur autem instantia duobus modis, et per duas figuras: duobus modis quidem, quoniam aut uniuersalis, aut particularis omnis instantia: per duas autem figuras, quoniam opposita feruntur propositioni: opposita autem in prima, et tertia figura perficiuntur solis. Nam quando postulatur omni inesse, instamus quoniam nulli, aut quoniam alicui non inest. Horum autem nulli quidem ex prima figura: alicui autem non ex postrema. Vt si a unam esse disciplinam, in quo b contraria: proponit ergo unam esse contrariorum disciplinam: aut quoniam omnino non est eadem oppositorum instant. Contraria autem opposita: quare fit prima figura. Aut quoniam noti, et ignoti non una: hæc autem tertia. Nam secundum tertiam notũ, et ignotum contraria quidem esse, uerum: unam autem esse eorum disciplinam, falsum. Rursum in priuatiua propositione similiter: cùm postulat enim non esse cõtrariorum unam disciplinam, aut quoniam omniũ oppositorum, aut quoniam contrariorum aliquorum est eadem disciplina, dicimus, ut sani, et ægri: ergo omniũ quidem ex prima, aliquorum uerò ex tertia figura.
Simpliciter autem in omnibus uniuersaliter quidem instantibus, necesse est ad id quod uniuersale est proposito contradictionem dicere: ut si non unam existimet contrariorum omnium, dicere oppositorum unam: sic autem necesse est primam esse figuram: medium enim fit uniuersale, ad hoc quod ex principio: quod autem ad hoc in parte est uniuersale, dicitur propositio: ut noti, et ignoti non eandem: nam contraria uniuersale ad hæc: et fit tertia figura: medium enim in parte sum

ptum, ut notum, et ignotum. Nam *ex quibus est syllogizare contrarium, ex ijs et instantias conamur dicere: quare & ex his solis figuris ferimus, nam in his solis oppositi syllogismi: per mediam enim figuram non fuit affirmare.* Amplius *autem & si sit, oratione indiget plurima, quæ est per mediam figuram: ut si non cōcedant a inesse b, eo quòd non sequitur hoc c: hoc enim per alias propositiones manifestum: non oportet autem instantiam conuerti ad alia, sed statim manifestam habere alteram propositionem.* Quapropter *& signum ex sola hac figura non est.* Perspiciendum *autem & de alijs instantijs, ut de ijs quæ sunt ex contrario, & simili, & secundum opinionem: & si particularem ex prima, uel priuatiuam ex media poßibile est sumere.*

De Eicote, hoc est, consentaneo signo, indicio, & enthymemate. CAP. XXVII.

EICOS *autem, & signum, non idem est, sed eicos quidem est propositio probabilis.* Quod *enim ut in pluribus sciunt sic factum, uel non factum, aut esse, uel non esse, hoc est eicos: ut odire inuidentes, uel diligere amantes.* Signum *autem uult esse propositio demonstratiua, uel necessaria, uel probabilis: nam quo existente est, uel quo facto prius, uel posterius res, signū est uel fuisse, uel esse.* Enthymema *ergo est syllogismus imperfectus ex eicotibus, & signis.* Accipitur *autem signum tripliciter, quoties & medium in figuris: aut enim ut in prima, aut ut in media, aut ut in tertia.* Vt *ostendere quidem parientem esse,* * *quòd lac habeat,*

* Intelligēdū hoc de ijs solis, quæ lac habent, & nondū peperere.

beat, ex prima figura: medium enim lac habere, in quo a: parere b, lac habere mulier in quo c. Quoniam autem sapientes, studiosi: nam Pittacus est studiosus: per postremã, in quo a studiosum, in quo b sapientes, in quo c Pittacus. Verum igitur a & b de c prædicari: sed hoc quidem non dicunt quia notum sit: illud uerò sumunt. Peperisse autem quoniam pallida, per mediam figuram uult esse, quoniam enim sequitur parientes pallor, sequitur aũt & hanc: ostensum esse arbitrãtur quoniam peperit. pallor in quo a, parere in quo b, mulier in quo c. Ergo si una quidem dicatur propositio, signum sit solùm: si autem & altera sumitur, syllogismus. Vt Pittacus liberalis: nam ambitiosi liberales: Pittacus autem ambitiosus. Aut rursus, quoniam sapientes boni, Pittacus autem bonus, sed & sapiens: sic ergo fiunt syllogismi. Verùm quidem per primam figuram insolubilis, si uerus sit: uniuersalis enim est. Qui autem per postremam, est solubilis, etsi uera sit conclusio, eo quòd non uniuersalis: est in tertia, nec ad rem syllogismus: non enim si Pittacus est studiosus, propter hoc & alios necesse est esse sapientes. Qui uerò per mediam figuram est, semper & omnino solubilis: nunquam enim syllogismus fit, sic se habentibus terminis. Non enim si quæ peperit pallida, pallida autem & hæc, necesse est parere hanc: ergo uerum est quidem in omnibus figuris, differentias autem habent iam dictas. An igitur sic diuidendum signum? horum autem medium iudicium sumendum: nam iudicium dicunt esse quod scire facit: tale autem maximè medium: an uerò quæ quidem ab extremitatibus signa dicenda, quæ autem

autem ex medio indicium est à probabilißimũ enim et maximè uerum est, quod est per primam figuram.

De syllogismo physiognomico.

CAPVT XXVIII.

NATVRAS *autem cognoscere poßibile est, si quis concedat simul transmutare corpus, & animam: quæcunque sunt naturales paßiones: discens enim aliquis fortasse musicam, transmutauit secundum quid animam, sed non earum quæ natura nobis insunt, hæc est paßio, sed ut iræ, & concupiscentiæ, & naturalium motionum. Si igitur & hoc det, & unum unius signum esse, & possumus sumere propriam uniuscuiusque generis paßionem, & signum: poterimus naturas cognoscere. Si enim est propriè alicui generi indiuiduo inexistens paßio, ut si leonibus fortitudo, necesse est & signum esse aliquod: compati enim sibijnuicem positum est, & sit hoc magnas summitates habere: quod & alijs generibus non totis contingit. Nam signũ sic proprium est, quoniam totius generis propria paßio est, et non solius proprium, sicut solemus dicere. Erit ergo & in alio genere hoc, & erit fortis homo, & aliquod aliud animal: habebit ergo signum, unum enim unius erat. Si ergo hæc sunt, poterimus talia signa colligere in ijs animalibus, quæ solum unam paßionem habent aliquam propriam: unaquæque autem habet signum. & quoniam unum habere necesse est, poterimus naturas cognoscere. Si uerò duo habet propria totũ genus, ut leo fortè & communicatiuum: quo modo cognoscemus utrum utrius sit signum, eorum signorum*

quæ propriè sequuntur? An si & alij alicui non toti ambo & in quibus non totis utrunque: quando hoc quidem habet, illud autem non? nam si fortis quidem, liberalis autem non, habet autem duorum hoc, palàm quoniam & in leone hoc signum fortitudinis. Est uerò naturas cognoscere in prima quidem figura, eo quòd medium priori extremitati conuertitur, tertiam autem transcendit: & non conuertitur: ut sit fortitudo a, summitates magnas habere in quo b, c autem leo: ergo cui c, b omni, sed & alijs: cui autem b, a omni, & non pluribus, sed conuertitur: si autem non, non erit unum, unius signum.

Secundi Libri Priorum Analyticorum Aristotelis
FINIS.

IN ANALYTICA POSTERIORA ANGELI POLITIANI

Argumentum.

D POSTERIORA *transeamus. Iusta hîc demonstratio tractatur, cuius nobis insita animo quasi semina, vt iam quod discimus, non in plenum, sed quadãtenus sciamus. Praenoscimus aut esse aliquid, aut hoc significare: sed & vtrunq; . quaedamq; prius & posterius, quaedam simul intelligimus. Ritè quid ex causa scimus, & demonstratione. ducitur eã ex veris primis, medio carentibus prioribus, causis necessarÿs: prioribus naturae potius, quàm nobis. Principÿs credendum potius quàm cõclusionibus. Praedicatum dici per se de subiecto debet, priusq; de omni. Per se nunc accipe, uel essentia, uel proprio, sed & vniuersaliter. Vniuersale hîc intellige, quod & de omni, & per se, & qua ipsum est, nec in alio prius, nec id eis demonstraueris. Caue autem, ne demonstrasse vniuersale falsò te credas, aut non demonstrasse. Fallimur, cum de indiuiduo agimus solitario. Cùm vacat nomine illud quod specie dissidentia deuincit, cùm discrimen inter vniuersale non cernimus, & quod de omni. Nec veritas modo, sed & necessitas, exigitur: eaq; non conclusionum modo, sed & principiorum, non modo esse indicans, sed & cur sit: non modo ex necessarÿs, sed & è suis, hoc est ex ÿs, quae vel vnius vel cognati generis, tum ex vniuersalibus, nec enim corruptibilium. Nec autem scientia ulla sua tuetur principia, sed ad vnam rediguntur omnes, quae sapientia vocatur, quaeq; prima, & easdem maximè causas considerat, subiectum statuimus esse.*

Proprium quaerimus quid significet. axiomatis vtrunque debemus, quorum interdum vi utimur potius. sed & quaedam sunt axiomata, quae scientÿs congruunt omnibus. Duae scientiam facultates constituunt, sapientia & dialectica. Nunc eadem scientia &

tia & esse aliquid scimus, & cur sit, nunc diuersis. Causæ mutuo, & signa interdum recurrunt, altera alteri scientia subest. Prima demonstrationi figura debetur. aut rem sic ignoramus: vt esse nesciamus, aut vt aliter esse putemus: quæ dispositionis inscitia vocatur. fit autem, vel vbi præsto est medium, vel vbi desit. vtrobique autẽ aut notione simplici, aut adulterina ratiocinatione. Debellandæ contrarijs potius quàm contradictorijs, minus veræ propositiones. Si sensus desuerint, etiam demonstratio deerit. nam illorum ope inducimus, atque abstrahimus. Nosce quod ex accidenti dicitur, variè dici. Caterùm accidens quoque de accidenti. sed & de accidenti eodem rursum substantia, quasi præter naturam prædicatur. nec subiecta in infinitum, nec prædicata procedunt. Particulari præstat vniuersale, affirmatio negationi: iusta demonstratio illi, quæ fit ex impoßibili. Potior illa & prior facultas, quæ causam docet alterius, quæ circa intelligibile, circa vniuersale vertitur, quæ superiora, quæ simpliciora habet principia. nam quarum diuersa principia sunt, hæ diuersæ scientiæ. Res eadem uarijs demonstratur medijs. nulla fortuiti scientia, nihil sensibile demonstratur. demonstrationis origo in sensibus, diuersarum scientiarum nec eadem propria principia, nec communia. Etiam vtra opinio, & subiecto differt à scientia, & æstimationis modo: nec eiusdem omnino rei opinio & scientia. Solers ille, qui medium quasi de improuiso corripit. Ergo in libro secundo, demonstrationis medium excutitur: quoniamq; formalis causa medium potißimum demonstrationis est, ea porrò definitio de definitione agit. sed & de cæteris causis, siue quæ factionem, siue quæ materiam, siue quæ finem spectent. Quæruntur & illa: num finitionis demonstratio, num finitionis finitio, quibus finitio competat, atque vnde abhorreat. Aguntur & quæstiones, an est, quid est: eæ verò simplices, ac prior magis eadem: an illi illud competat, & cur competat eæ compositæ, magis tamen posterior. Conueniunt illæ terminis, hæ propositionibus. Cuius demonstratio est, non eius omnino definitio. nec idem omnino definitione scitur, & demonstratione. Constituit definitio quid est, ipsam demonstratio accipit. demonstratio prædicata, rerum naturas definitio exhibet. Neque diuisione finitio, neque suppositione demonstratur: vtrobique principium petitur. eadem nec inductione probatur, nec sensibus. Definitio quidem, ratio dicitur eius quod est: quod tamen aut nominis est, aut naturæ, ratio autem vna, loco tantum differens à demonstratione.

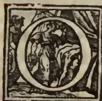
Diuersæ causæ medij locum subeunt, diuersæ inquam & tempore, quarum vel ordo, vel recursus inspiciendus: quóque pacto finitionis finitio sit, aut non sit. Communiora definitis accipienda, non tamen & definitorum genere, quæ definitum iuncta simul exæquent. Indiuiduarum partium definitiones, generum quoque definitionibus indagandis adhibentur. vbi eorum spectatur ordo, quæ sumuntur, illud cauetur, ne quid vtile prætereatur. Ipsum quoque quod definitur arte, quæritur, ne res aut nomen inuicem perturbent: vbi duplex inspicitur subiectorum series. Nihil idem causa eiusdem ex pluribus, nec idem conclusionis & rei. Postremo semen carentis medio propositionis in animo habemus, quando uniuersale illud, quod vnum præter multa sit, sensibus, imaginatione, memoria, intellectu, formisq; & notis quibusdam paritur. Principium scientiæ intellectus, hoc est cognitio principiorum scibilis rei.

*

POSTERIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS

Liber Primus.

De præcognitis. CAP. I.

MNIS *doctrina, & omnis disciplina intellectiua ex præexistente fit cognitione. Manifestum autem hoc speculantibus in omnibus: mathematicæ enim scientiæ per hunc modum fiunt, & aliarum unaquæq; artium. Similiter autem & circa orationes quæ per syllogismos, & quæ per inductionem: utræq; enim per prius nota faciunt doctrinam: hæ quidem accipientes tanquam à notis, illæ uerò monstrantes uniuersale, per id (quod manifestum est) singulare. Similiter autem & rhetoricæ persuadent: aut enim per exempla, quod est inductio: aut per enthymemata, quod quidem est syllogismus.* 2 *Dupliciter autem est necessariũ præcognoscere: alia nanque quia sunt præopinari necesse est: alia uerò quid est quod dicitur intelligere oportet, quædam autẽ utraque. Vt quoniam quidem omne aut affirmare, aut negare uerum est, quia est: triangulum autem, quoniam hoc significat: sed unitatem utraq;, & quid significat quidem, & quia est: non enim similiter horum unumquodq; manifestum est nobis.* 3 *Est autem cognoscere alia*

λόγους *rationes rectè interpretari potest.*

alia quidem prius cognoscentem, quorundam autem si=
mul accipere notitiam, ut quæcunque contingunt esse
sub uniuersalibus quorum habent cognitionem: quòd
enim omnis triangulus habeat tres angulos duobus re=
ctis æquales, præsciuit: quòd uerò hic qui est in semi=
4 circulo, triangulus sit, simul inducens cognouit. Quo=
rundam enim hoc modo disciplina est, & non per me=
dium, ultimum cognoscitur: ut quæcunque iam singu=
larium contingunt esse, & non de subiecto aliquo. An=
tè quàm autem sit inducere, aut accipere syllogismum,
quodam quidem modo fortasse dicendum est scire, modo
autem alio, non: quod enim nesciuit si est simpliciter,
hoc quodam modo sciuit, quòd duos habet rectos simpli
citer: sed manifestum est quòd sic quidem scit quoniam
5 uniuersaliter sciuit, simpliciter autem non scit: si uerò
non, Menonis ambiguitas continget: aut enim nihil di=
scet, aut quæ nouit. Non enim sicut quidam conan=
tur soluere, dicendum est: nunquid sciuisti omnem dua=
litatem quoniam par est, aut non? dicente autem, attu=
lerat quandam dualitatem, quam non opinatus est esse,
quare neq; parem. Soluunt enim dicentes non cogno=
scere omnem dualitatem parem esse, sed quam sciunt
6 quòd dualitas sit. Attamen sciunt quidem cuius uerè de
monstrationem habent, & cuius acceperunt: accepe=
runt autem non de omni cuius utiq; sciunt quòd trian=
gulus, aut quòd numerus sit, sed simpliciter de omni nu
mero, & triangulo: neq; enim una propositio accipi=
tur huius quòd quem tu nosti numerum, aut quod tu no
sti rectilineum, sed de omni. Sed nihil (ut opinor) pro=
hibet quod discit quis: sit ut scire, sit etiam ut ignora=
re:

Vide secundi priorum caput 19.

re: inconueniens enim non est, si scit quodãmodo quod discit: sed si hoc modo, ut inquantum discit, & scit.

De modis sciendi, & demonstratione.

CAPVT II.

4 SCIRE *autem opinamur unumquodq; simpliciter, sed non sophistico modo, qui est secundum accidēs, cùm causam arbitramur cognoscere, propter quã res est, quoniam illius causa est, & non est contingere hoc aliter se habere. Manifestum igitur est, quoniam huiusmodi aliquid scire sit: nanq; & non scientes, & scientes quidem opinantur ipsi sic se habere: scientes autem etiam, habent scientiam. Quare cuius simpliciter est scientia, hoc est impossibile aliter se habere. Si quidem igitur & alius est sciendi modus, ut posterius dicemus.* 7 8

Dicimus autem scire, & per demonstrationem intelligere. Demonstrationem autem dico, syllogismum epistemonicon, id est facientem scire: sed epistemonicon dico, secundum quem (in habendo ipsum) scimus.

Si igitur est scire ut posuimus, necesse est demōstratiuam scientiam ex ueris esse, & primis, & immediatis, & notioribus, & prioribus, causisq; conclusionis. Sic enim principia erunt propria eius quod demonstratur: nam syllogismus quidem erit, & sine his: demonstratio autem non erit: non enim faciet scientiam. Vera quidem igitur oportet esse: quoniam quod non est, non est scire: ut quòd diameter sit symmeter. Ex primis autem, & indemonstrabilibus est, quia non sciet, non habens demonstrationem ipsorum: scire enim quorum demonstratio est non secundum accidens, est habe- 9 10

11 *re demonstrationem. Causas quoq;, & notiora opor-*
tet esse, & priora. Causas quidem, quoniam tunc sci-
mus, cùm causam cognoscimus: & priora, si quidem
causæ sunt: & notiora, non solùm altero modo intel-
12 *ligendo, sed in sciendo quoniam sunt. Priora autē,*
& notiora dupliciter sunt: non enim idem est naturâ
prius, & ad nos prius: neq; notius natura, & nobis
notius. Dico autem ad nos priora, & notiora, pro-
pinquiora sensui. Simpliciter autem priora, & no-
tiora, quæ longius sunt. Sunt autem longinquissima
quidem: uniuersalia maximè. Proxima autem, sin-
13 *gularia: & opponuntur hæc ad seinuicem. Ex pri-*
mis autem est, quod ex proprijs principijs est: idem e-
nim dico primum, & principium. Est autem princi-
pium demonstrationis propositio immediata. Imme-
diata autem est, qua non est alia prior. Propositio
autem est enunciationis altera pars unū de uno. Dia-
lectica quidem, est similiter accipiens quamlibet. De-
monstratiua autem, determinatè alterum quoniam ue-
rum est. Enunciatio autem, contradictionis quælibet
pars. Contradictio autem, est oppositio, cuius non est
medium secundum se. Pars autem contradictionis,
quæ quidem aliquid de aliquo est, affirmatio est. Quæ
14 *uerò est aliquid ab aliquo, negatio est. Immediati au-*
tem principij syllogistici, positionem, quidem dico:
quam non est monstrare, nec necesse est habere docen-
dum aliquid. Quam uerò necesse est habere quem-
libet docendum, dignitatem. Sunt enim quædam huius-
modi: hoc enim maximè in huiusmodi consueuimus no-
men dicere. Positionis autem, quæ quidem est quam-
libet

libet partium enunciationis accipiens, ut dico aliquid eſſe, aut non eſſe: ſuppoſitio eſt. Quæ uerò ſine hoc, definitio eſt: definitio enim poſitio quædam eſt. Ponit enim arithmeticus unitatem, indiuiſibile eſſe ſecundum quantitatem, ſuppoſitio autem non eſt: id enim quod quid eſt unitas, & eſſe unitatem, non idem eſt. Quoniam autem oportet credere, & ſcire rem, in huiuſmodi habendo ſyllogiſmum quem uocamus demonſtrationem. Eſt autem hic eò quòd ea ſunt, ex quibus eſt ſyllogiſmus, neceſſe eſt non ſolum præcognoſcere prima, aut omnia, aut quædam, ſed & magis. Semper enim propter quod unumquodq; eſt, illud magis eſt: ut propter quod amamus, illud magis amicum eſt. quare ſi quidem ſcimus propter prima, & credimus, & illa ſcimus, & credimus magis: quoniam propter illa, & poſteriora. Non poteſt autem credere magis quæ non ſcit: quæ non contingit neque ſciens, neque melius diſpoſitus quàm ſi contigerit ſciens: accidet autem hoc niſi aliquis præcognouerit propter demonſtrationem credentium, magis enim neceſſe eſt credere principijs, aut omnibus, aut quibusdam, quàm concluſioni. Debentem autem habere ſcientiam per demonſtrationem, non ſolùm oportet principia magis cognoſcere, & magis ipſis credere, quàm ei quod demonſtratur, ſed neq; aliud ipſis credibilius eſſe, neq; notius oppoſitis principijs: ex quibus erit ſyllogiſmus contrariæ deceptionis. ſiquidem oportet ſimpliciter ſcientem, immutabilem eſſe.

Syllogiſmus contrariæ deceptionis eſt ſyllogiſmus falſi, & ex oppoſitis principiorum fit.

Quòd non omnium ſit demonſtratiua ſcientia. CAP. III.

18 QVIBVSDAM *autem igitur propter id quod oportet prima ſcire, non uidetur ſcientia eſſe. Quibusdam autem eſſe quidem, omnium tamen demonſtrationes eſſe, quorum neutrum neq; uerum, neq; neceſſarium. Ponentes autem non eſſe omnino ſcire, hi ad infinitum uolunt reduci, tanquam non ſint utiq; ſciētes poſteriora propter priora, quorum non ſint prima, rectè dicentes: impoßibile enim eſt infinita pertrãſire: &*
19 *ſi ſtent, & ſint principia hæc, ignota eſſe, cùm demonſtratio non ſit ipſorum, quod quidē dicunt eſſe ſcire ſolum: ſi uerò non eſt prima ſcire, neq; quæ ex eis ſunt, eſt ſcire neq; ſimpliciter, neq; propriè, ſed ex conditio-*
20 *ne, ſi illa ſint.* Hi *autem de eo quod quidem eſt ſcire, ſic confitentur: per demonſtrationem enim eſſe ſolum: ſed omnium eſſe demonſtrationem nihil prohibet, contingit enim circulo fieri demonſtrationē, & ex ijs quæ*
21 *ſunt adinuicem.* Nos *autem dicemus neq; omnē ſcientiam demonſtratiuā eſſe, ſed immediatorū eſſe indemonſtrabilem: & quòd hoc neceſſarium ſit, manifeſtū eſt. Si enim neceſſe eſt quidē ſcire priora, ex quibus eſt demonſtratio, ſtant autē aliquando immediata, hæc quidē indemonſtrabilia neceſſe eſt eſſe: & hoc igitur ſic dicimus, et non ſolùm ſcientiā, ſed & principium ſcientiæ eſſe quoddā dicimus, inquantū terminos cognoſcimus.*
22 *Circulo autē quòd impoßibile ſit demōſtrare ſimpliciter, manifeſtū eſt: ſiquidē ex prioribus oportet demonſtrationem eſſe, & notioribus, impoßibile enim eſt eadē ſibijnuicem ſimul priora, & poſteriora eſſe, niſi altero modo,*

*modo, ut hæc quidem ad nos, illa uerò simpliciter. quo certè modo inductio facit notum. Si autem sic est, non utiq; erit simpliciter scire bene definitũ, sed dupliciter. An non simpliciter altera demonstratio fit ex nobis notioribus? Accidit uerò dicentibus circulo demonstrationẽ esse, non solùm quod nunc dictũ est, sed nihil aliud dicere, quàm quoniã hoc est, si hoc est: sic autẽ facile est demonstrare omnia. Manifestũ autẽ est quòd hoc accidit tribus terminis positis: per multos enim, aut per paucos reflectere dicere nihil differt: per paucos autẽ, aut per duos. Cùm enim sit a, sit ex necessitate b: hoc autem cùm sit, & c. cùm igitur a sit, erit et c: si igitur cùm sit a, necesse est b esse. hoc autẽ cùm sit, a est. Hoc enim erit circulo, ponatur autẽ a, in quo c: b igitur cùm sit, a esse dicere, est & ipsum c dicere esse. Hoc autem dicere est, quoniã cùm sit a, est c: c autem ipsi a idem est: quare accidit dicere, circulo dicentes esse demonstrationẽ nihil aliud nisi cùm sit a, est a: sic autẽ omnia demonstrare leue est. At uerò neque hoc possibile, nisi in ijs quæ alternatim se consequuntur, sicut sunt propria. Vno quidem igitur posito ostensum est, quod nequaquàm necesse aliquod esse alterũ. dico autẽ uno, quoniã nec termino uno, nec positione una posita: ex duabus autẽ positionibus primis, & minimis, siquidem cõtingit & syllogizare. si igitur & a ipsi b, & c sequatur, et hæc adinuicem, & ipsi a: si quidem igitur contingit ex alternis mõstrare omnia quæsita in prima figura, sicut ostẽsum est in ijs, qui de syllogismo sunt. * Ostensum est autem, quòd in alijs figuris, aut non fit syllogismus, aut nõ de acceptis. quæ autem non mutuò prædicantur, nequaquàm*

24 25 26 27

* Cap. 5. 6. & 7. lib. 2. priorum analyticorum.

quaquàm est demonstrare circulo. quare quoniam pau ca quidem huiusmodi in demonstrationibus sunt, manifestum est quòd uanum quidem, et impoßibile sit dicere ex ijs, quæ sunt adinuicem, esse demonstrationē: & propter hoc contingere omnium esse demonstrationem.

Quid de omni, modi per se, & quid vniuersale. CAP. IIII.

28 QVONIAM *autem impoßibile est aliter se habere id, cuius est scientia simpliciter, necessarium utiq; erit id esse scibile, quod est secundum demonstratiuam scientiam. Demonstratiua autem est, quam habemus in habendo demonstrationem: ex necessarijs itaq; syllogismis est demonstratio. Accipiendū igitur est ex qui*
29 *bus & qualibus demonstrationes sunt: primum quidē determinabimus quid dicimus de omni, & quid per se, & quid uniuersale. De omni quidem hoc dico, quod utiq; est non in quodam quidem, in quodam autem non, neq; quod aliquando quidem, aliquando uerò non: ut si de omni homine animal, si uerum est quidem dicere hominem, uerum est & dicere animal, & si nunc alterū, & alterum: & si in omni linea punctum, similiter est. signum autem est, nanq; instātias sic ferimus, ut de omni etiam interrogati, aut si in quodam non, aut si aliquan*
30 *do non. Per se autem sunt, quæcunq; sunt in eo quod quid est: ut triangulo inest linea, & punctum lineæ:*
31 *substantia enim ipsorum ex his est, & in ratione dicenti quid est, insunt. Et quibuscunq; eorum quæ insunt ipsis, ipsa in ratione insunt quid est mostranti. ut rectū inest lineæ, & circulare, & par, & impar numero, et primum, & compositum, & isopleurū, & altera par-*

te

te longius, & quæ omnibus his insunt, in ratione quid est dicente, illinc quidem linea, hinc uerò numerus: similiter & in alijs huiusmodi, unicuiq; per se esse dico. Quæcunq; uerò neutraliter insunt, accidentia sunt: ut 32 *musicum, aut album animali. Amplius, quod non de* 33 *subiecto, alio quodam dicitur, ut ambulans, aut album, cùm & alterum quiddam sit ambulans, & album. substantia autem, & quæcunq; hoc aliquid significant, nõ alterum aliquid sunt, quàm quod quidem sunt. quæ quidem igitur non de subiecto alio sunt, per se dico: quæ uerò de subiecto, accidentia. Item alio modo quod* 34 *quidem propter ipsum inest unicuiq;, per se dico: quod uerò non propter ipsum, accidens est: ut si ambulante coruscauit, accidens est, non enim propter id quod ambulauit, coruscauit: sed accidens dicimus hoc. Si uerò propter ipsum, per se: ut si aliquid interfectũ interijt, secundum interfectionem, quoniã propter id quod interfectum est interijt, sed non quod accidat interfectum interire. Quæ ergo dicuntur in simpliciter scibilibus* 35 *per se sic sunt, sicut esse prædicatis, aut inesse, propter ipsáq; sunt & ex necessitate: non enim contingũt non inesse, aut simpliciter, aut opposita: ut lineæ, aut rectum aut obliquum, & numero aut par, aut impar: est enim contrarium, aut priuatio, aut contradictio in eodem genere, ut par, aut impar in numeris secundum quod cõsequitur: quare si necesse est affirmare, aut negare, necesse est & quæ sunt per se, inesse. De omni quidem, & per se, determinatum sit hoc modo. Vni-* 36 *uersale autem dico, quod cum de omni sit, & per se est, & secundum quod ipsum est. Manifestum igitur est*

quòd quæcunq; sunt uniuersalia, ex necessitate insunt rebus. Per se autem, & secundum quod ipsum est: ut per se lineæ inest punctum, & rectitudo: nanque secundum quod linea est, & triangulo secundum quod triangulus est, insunt duo recti: etenim per se triangu-
31 *lus duobus rectis æqualis est. Vniuersale autẽ est tunc, cùm in quolibet, & primo monstretur: ut duos rectos habere: neque cuilibet figuræ inest uniuersaliter, & tamen est monstrare de figura quòd duos rectos habet, sed non de figura qualibet. nec utitur qualibet figura monstrans: quadrangulus enim figura quidem est, non habet autem duobus rectis æquales: sed isosceles habet quidem quodlibet duobus rectis æquales, sed non primum, sed triangulus prius. Quodcunque igitur primum monstratur duos habere rectos, aut quodcunque aliud, huic primo inest uniuersale: & demonstratio per se huius uniuersalis est, aliorum autem quodammodo, & non per se, neque isosceles est uniuersaliter, sed in plus.*

Quo pacto contingat hallucinatio circa vniuersale primum. CAP. V.

38 OPORTET *autem non latere quoniã multoties contingit peccare, et nõ esse quod demonstratur primũ uniuersale, secundũ quod uidetur demõstrari uniuersale primũ. oberramus aũt hac deceptione, cùm aut aliud nihil sit accipere à superiori extra singulare, uel singularia: aut si sit quidẽ, sed innominatũ sit quidem in diffe-*
39 *rentibus specie rebus: aut cõtingat esse sicut in parte, totũ in quo monstratur: ijs.n. quæ sunt in parte, inest quidem*

dem demonstratio, & erit de omni: sed tamen non huius erit primi uniuersalis demonstratio: dico autem huius primi secundum quod huius demonstrationem, cùm sit primi uniuersalis. Si ergo aliquis monstrabit quidem quòd rectæ non intercidant: uidebitur utique huius esse demonstratio, propter id quod in omnibus est rectis. non autem est: nisi quidem (quoniam sic æquales sint) fiat hoc, sed secundum quod quomodolibet æquales. Et si triangulus non esset alius quàm isosceles, secundum quod isosceles uideretur utique inesse. Et proportionale quod commutabiliter est, secundũ quod numeri sunt, & secundum quod lineæ, & secundum quod solida, & secundum quod tempora sunt, quemadmodum demonstratum est aliquando seorsum: contingens autem de omnibus una demonstratione monstrari: sed propter id quod non est nominatum aliquid secundum quod hæc omnia unum sunt, numeri, longitudines, tempora, solida, & specie differentia: seorsum abinuicem accepta sunt: nunc autem uniuersale monstratur. Non enim secundum quod lineæ sunt, aut secundum quod numeri, inerat: sed secundum quod hoc est, quod uniuersale supponunt esse. Propter hoc nec si aliquis monstret unumquenq; triangulum demonstratione aut una, aut altera, quòd duos rectos habet unusquisque, isopleuron seorsum, & scalenon, & isosceles: nondum cognouit triangulum quòd duos rectos habet, nisi sophistico modo, neque uniuersaliter triangulum, ne quidem si nullus est præter hæc triangulus alter: non enim secundum quod triangulus est, cognouit, neque omnem triangulum, sed secundum numerũ,

secundum

secundum speciem autem non omnem, etsi nullus est quẽ
42 *non nouit. Quando ergo non nouit uniuersaliter, & quando nouit simpliciter, manifestum est, quoniam si idem erit triangulo esse, & isopleuro, aut unicuique, aut omnibus: si uerò non idem, sed alterum, est autem*
43 *secundum quod est triangulus, non nouit. Vtrum autem secundũ quod est triangulus, aut secũdum quod est isosceles, insit, & quando de hoc est primum & uniuersale, cuius est demonstratio, manifestum est, quando remotis insit primum, ut isosceli æneo triangulo, insunt duo recti, sed æneum esse remoto, et isoscele, sed non figura aut termino, sed non primis. quo igitur primo? si itaque triangulo, est, & secundum hoc inest, & alijs, & huius uniuersalis est demonstratio.*

Demonstrationem ex necessarijs, & propositionibus per se esse. CAP. VI.

44 *Si igitur est demonstratiua scientia, & ex necessarijs principijs: quod enim scitur, non potest se aliter habere: quæ autẽ per se sunt, necessariò insunt rebus: hæc enim insunt in eo quod quid est, quibusdam autem hæc insunt in eo quod quid est, prædicantibus de ipsis, quorum alterum oppositorũ necesse est inesse. Manifestum est igitur, quòd ex huiusmodi quibusdam utiq; fit demonstratiuus syllogismus: omne enim aut sic inest, aut secundum accidens: accidentia autem necessaria nõ*
45 *sunt. Aut igitur sic dicendum, aut principium ponentibus quòd demonstratio necessaria sit, & si demonstretur non aliter habere posse: ex necessarijs igitur oportet esse syllogismum. Ex ueris quidem est, & non demonstrantem*

monstrantem syllogizare: ex necessarijs autem nõ est, sed aut demonstrantem: hoc enim proprium iam demõstrationis est. Signum autem est quòd demonstratio ex necessarijs sit, quoniam & instantias sic ferimus ad opinantes demonstrare, quoniam non sit necesse si opinamur, aut omnino contingere aliter, aut orationis causa. 46 Manifestum autem ex ijs est, & quoniam stulti qui opinati sunt accipere bene principia, si probabilis sit propositio, & uera, ut sophistæ * quoniam scire, scientiam est habere: non enim quod probabile est aut non, principium est, sed primum in genere circa quod demonstratur, & uerum non omne proprium. 47 Quòd autem ex necessarijs oportet esse syllogismum, manifestum ex his est, si enim nõ est habens rationem propter quid existente demonstratione, non est sciens: sit autem utique ut quòd a de c ex necessitate esse, b autem mediũ per quod demonstratum est non ex necessitate, non sciuit propter quid: non enim est hoc, propter medium. 48 hoc quidem contingit non inesse, cõclusio autem necessaria. Amplius si aliquis nescit, nunc habens rationem & saluatus est, & salua re, nec oblitus est, neq; prius sciuit: corrumpetur autem utique medium nisi sit necessarium: quare habebit quidem rationem saluus, salua re, nescit autem: nec ergo prius sciuit: si uerò non corruptum est, contingit autem corrumpi quod accidit, utique erit poßibile, & contingens: sed est impoßibile, sic se habentem scire. 49 Cum igitur conclusio quidem ex necessitate est, nihil prohibet medium non esse necessarium, per quod monstrata est: est enim necessarium & ex non necessarijs syllogizare: sic & uerum 50

* Vt Protagoras, qui prolatis in medium verisimiliũ propositionũ farcinulis pmittebat eós sciẽtiã habituros, qui illas memoria tenuissent: quem ridet Plato in Protagora.

rum ex non ueris. cùm autem medium ex necessitate est, & cõclusio est ex necessitate, sicut ex ueris uerũ est semper. Sit enim a de b ex necessitate, & hoc de c, necesse est ergo & a, c inesse: sed cùm non ex necessitate sit conclusio, neque medium necessarium esse possibile est: sit enim a in c non ex necessitate inesse, in b autem a, & hoc in c ex necessitate, et a ergo in c ex necessitate erit: sed non esse supponebatur.

51 Quoniam igitur si scit demonstratiuè, oportet ex necessitate inesse, manifestum quoniam & per medium necessarium oportet habere demonstrationem, aut non sciet: neque enim propter quid, neque quia: quare necesse est illud esse: sed aut opinabitur, nesciens, si opinabitur non necessarium tanquam necessarium, aut neque opinabitur similiter, siue quoniam sciat per media, siue propter quid, & per immediata.

52 Accidentium autem non per se quomodo definitum est, per se quidem non est scientia demonstratiua, non enim est ex necessitate monstrare conclusionem: accidens enim contingit non esse, de tali autem dico accidente. Et tamen ambiget fortasse aliquis,

53 cuius causa hæc oportet interrogare de his, si non necesse est conclusionem esse: nihil enim differt si aliquis interrogatus contingentia, postea dicat conclusionem, oportet autem interrogare non tanquam necessarium esse propter interrogata, sed quòd dicere necesse est illa dicenti, & uerè dicere si ueræ sunt quæ insunt.

De-

Demonstrationes ex ijs quæ per se sunt, & ex perpetuis esse. CAP. VII.

QVONIAM *autem ex necessitate sunt circa unumquodque genus quæcunque per se sunt, & secundum quod unumquodque est: manifestum est quoniam de ijs quæ sunt per se, scientificæ demonstrationes, & ex talibus sunt. Accidentia enim non necessaria sunt.* 54

Quare non necessarium cõclusionem scire propter quid sit, neq; si semper sint, non per se autem: ut sunt per signa syllogismi, hoc enim per se, non per se sciet, neque propter quid. propter quid autem scire, est per causam scire: propter hoc ipsum ergo oportet & tertio medium, & primum medio inesse. 55 56 Non ergo est *ex alio genere descendentem demonstrare: ut geometricum in arithmeticam. Tria enim sunt in demonstrationibus, unum quidem quæ demonstratur conclusio: hoc autem est quod inest alicui generi per se. Vnum autem, dignitates. Dignitates autem sunt, ex quibus est demonstratio. Tertium autem genus subiectum, cuius passiones, & per se accidentia ostendit demonstratio.* 57 *Ex quibus igitur demonstratio fit, contingit eadem esse. Quorum autem genus alterum est, sicut arithmeticæ, & geometriæ, non est arithmeticam demonstrationem conuenire in magnitudinibus accidentia, nisi magnitudines numeri sint (hoc autem quo modo contingit in quibusdam posterius dicetur) sed arithmetica demonstratio semper habet genus circa quod fit demonstratio, & aliæ similiter.* 58 59 Quare *aut simpliciter necesse est idem esse genus, aut aliquo modo, si debet demonstratio descendere, aliter autem quoniam impossi-*

possibile, manifestum est: ex eodem enim genere neces-se est ultima, & media esse: si nanque non sunt per se,
60 *accidentia erunt.* Propter hoc geometriæ non est demonstrare quòd contrariorum una sit scientia, sed neque quòd duo cubi sit unus cubus, neque alterius scientiæ, quod alterius est: sed aut quæcunque sic se habent adinuicem, ut quod alterum sit sub altero, ut per-
61 spectiua ad geometriam, & consonantia ad arithmeticam, neque si aliquid inest lineis non secundum quod lineæ sunt, & non inquantum ex proprijs principijs, ut si pulcherrima linearum recta est, aut si contrario modo se habeat circulari, non enim secundum quòd proprium ipsarum genus est, sed inquãtum cõmune quod-
62 dam. Manifestum autem est, & si sint propositiones uniuersales ex quibus est syllogismus, quòd necesse est, & conclusionem perpetuam esse huiusmodi demonstrationis, & simpliciter (ut est dicere) demonstrationis.

Non est ergo demonstratio corruptibilium, neque scientia simpliciter, sed sic est sicut secundum accidens, & non uniuersalis ipsius est, sed aliquãdo & sic: cum
63 autem ita sit, necesse est alteram non uniuersalem esse propositionem, & corruptibilem: corruptibilem quidem, quoniam & conclusio est: non uniuersalem autem, quòd hoc quidem erit, hoc autem non erit ex quibus est: quare non est syllogizare uniuersaliter, sed
64 quoniam nunc est. Similiter se habet de definitione, quoniam quidem est definitio aut principium demõstrationis, aut demonstratio positione differens, aut conclu-
65 sio quædam demonstrationis. Eorum autem quæ sæpe fiunt, sunt demonstrationes, & scientiæ (ut lunæ defectus)

defectus) manifeſtum eſt quoniam ſecundum quod huiuſmodi ſunt, ſemper ſunt: inquantum autem non ſemper, ſecundum partem ſunt. Sicut autem defectus eſt, ſimiliter & in alijs. Quoniam autem manifeſtum eſt quòd demonſtrare unumquodque non eſt, ſed aut ex unoquoque principiorum, ſi id quod demonſtratur ſit ſecundum quod eſt illud: non autem eſt ſcire hoc quidē ſi ex ueris, & indemonſtrabilibus monſtretur, & immediatis: eſt enim ſic monſtrare ſicut Bryſon tetragoniſmon: ſecundum commune enim monſtrant rationes huiuſmodi quod & alteri ineſt: unde & in alijs conueniunt hæ rationes non congeneis. Non itaque ſecundum illud ſcit, ſed ſecundum accidens: non enim conuenit demonſtratio & in aliud genus. Vnumquodq; autē ſcimus non ſecundum accidens, cum ſecundum illud cognoſcimus, ſecundū quod eſt ex principijs illius inquātum illud eſt: ut duobus rectis æquales habere cui ineſt per ſe quod dictum eſt, ex principijs illius. Quare ſi per ſe & illud ineſt cui ineſt, neceſſe eſt medium in eadem proximitate eſſe: ſi uerò non ſit, ſed ſicut harmonica per arithmeticam, huiuſmodi autem demonſtrātur quidem ſimiliter, ſed differunt. Nam ipſum quidem quia, alterius quidem ſcientiæ eſt: ſubiectum enim genus alterum eſt: ſed propter quid, eſt ſuperioris, cuius per ſe paſsiones ſunt. Quare ex his manifeſtum eſt quòd non ſit demonſtrare unumquodque ſimpliciter, aliter quàm ex proprijs uniuſcuiuſque principijs: ſed horum principia, habent commune. Si autem manifeſtum hoc, manifeſtum & quoniam non eſt uniuſcuiuſque propria principia demonſtrare: erūt enim

Bryſon circuli quadraturā demonſtrare voluit.

illa

illa omnium principia, & scientia eorum domina omnium: & nanq; scit magis ex superioribus causis sciēs: ex prioribus causis sciens: ex prioribus enim scit, cùm non ex causatis sciat causis: quare si magis scit, & maximè: & scientia illa erit & magis, & maximè.
11 *Sed demonstratio non conuenit in aliud genus aliter quàm ut dictum est geometricæ in machinatiuas, aut perspectiuas, & arithmeticæ in harmonicas. Difficile autem est nosse si ex uniuscuiusque principijs scimus, aut non, quod quidem est scire: opinamur autem*
12 *hoc, si habeamus ex ueris aliquibus syllogismum, & primis scire, sed hoc non est, sed congenea oportet esse primis.*

De principijs tum vagis, communibúsque, tum proprijs, ac addictis.

CAPVT VIII.

13 DICO *autem principia in unoquoque genere, illa quæ quoniam sint non contingit demonstrare. Quid quidem igitur significent, & prima, & quæ sunt ex primis, accipiendum: quòd autem principia quidem necesse est accipere, alia uerò demonstrare: ut quid unitas, aut quid rectum, & quid triangulus: esse autē unitatem accipere, & magnitudinem: altera uerò mō*
14 *strare. Sunt autem quibus utuntur in demonstratiuis scientijs, alia quidem propria uniuscuiusque scientiæ, alia uerò communia. Communia uerò secundum analogiam, quoniam utile est quantumcunque in eo, quod est sub scientia, genere. Propria principia quidem, ut lineam esse eiusmodi, & rectum. Communia autem: ut æqualia ab æqualibus si auferas, quod æqualia reliqua sunt.*

sunt. Sufficiens autem unumquodq; horum, quantumcunque in genere est. Idem enim faciet & si non de omnibus accipiat, sed in magnitudinibus solum, arithmeticæ autem in numeris. Sunt autem propria quidem, & quæ accipiuntur esse: circa quæ scientia speculatur quæ sunt per se: ut arithmetica unitates: geometria autem signa, & lineas, hæc enim recipiunt esse, & hoc esse: horum autem paßiones per se. Quid quidem unaquæque significet, accipiunt, ut arithmetica quidē quid par, aut impar, aut quadratus, aut cubus: geometria uerò quid irrationale, aut inflecti, aut concurrere: quod autem sint, demonstrant per communia, & ex ijs quæ demonstrantur, & astrologia similiter. Omnis enim demonstratiua scientia circa tria est, quæcunque esse ponuntur. Hæc autem sunt genus, cuius per se paßionum speculatiua est, & quæ communes dicuntur dignitates, ex quibus primis demonstrant: & tertium paßiones, quarum quid significet unaquæque, accipit. Quasdam tamē scientias nihil prohibet quædam eorū despicere, ut genus non supponere esse, si sit manifestum quoniam est: non enim similiter manifestum est, quoniam numerus sit: & quòd calidum, et frigidum: & paßiones non est recipere quid significent, si sint manifestæ: sicut neq; communia non recipit quid significent quòd est æqualia àb æqualibus demere, quoniam notum est: sed nihil minus natura tria hæc sint, circa quod demonstrat, et quæ demōstrat, & ex quibus.

Geometer disserit de magnitudinibus, Arithmetic⁹ de numeris, Musicus de cōsonantijs, Astrologus de globis cœlestib⁹. Inspectiua est de visiuis radijs. Dialectica autē nō est certi generis, de quo disserat, sed oībus disciplinis suas cōmunicat disserendi uires, argumentationesque.

Non est autē suppositio, neq; petitio, quod necesse est propter seipsum esse, & uideri necesse est: non est enim ad exterius orationem demonstratio: sed ad eā quæ

est in anima, quoniam neq; syllogismus: semper enim est instare ad exterius orationem, sed ad interius oratio nem non semper. Quæcunq; *ergo quidem demonstrabi*
78 *lia esse accipit ipse non demonstrans, hæc si quidē quæ uidentur accipiat, discenti suppositio, & non est simpliciter suppositio, sed ad illum solùm: si uerò neq; unius opinionis, aut contraria est, accipiat, idem petit.* Et *in hoc differt suppositio, & petitio: est enim petitio in contrarium discentis opinioni: aut quodcunq; aliquis demonstrabile cùm sit, accipiat: & utatur non de*
79 *monstrans.* Termini *igitur non sunt suppositiones, nihil enim esse aut non esse dicunt: sed in propositionibus sunt suppositiones.* Terminos *solùm intelligere oportet, hoc autem non est suppositio, nisi & audire aliquis suppositionem esse dicat: sed quibuscunq; existentibus*
80 *in eo quod illa sunt, fit cōclusio.* Neq; *autem geometra falsa supponit, sicut quidam affirmant, dicentes, quòd oportet nō falsò ut geometram, mentiri autem dicentē lineam esse unius pedis, quæ non est unius pedis, aut rectam lineam, non rectam existentem: sed geometra ni-*
81 *hil secundum hanc lineam concludit: quam ipse posuit, sed quæ per hæc ostenduntur.* Amplius. *Petitio, et suppositio omnis, aut sicut totum est, aut in parte: termini autem neutrum horū.* Species *quidem igitur esse, aut unum aliquid extra multa non necesse est esse, si demonstratio erit: esse tamen unum de multis uerum dicere, necesse est.* Nō *enim erit uniuersale nisi hoc sit.* Si *uerò uniuersale non sit, medium non erit, quare neque demonstratio: oportet itaque aliquod unum, & idem de plu-*
82 *ribus esse non æquiuocum.* Non *contingere autem idem*

simul

simul affirmare, & negare, neque una recipit demon=
stratio, sed aut si indigeat monstrare conclusionem sic:
ostenditur autem accipientibus primum de medio quod
uerum, negare autem non uerum: medium autem nihil
differt esse, & non esse accipere, similiter autem et ter
tium: si enim aßignetur de aliquo hominem, uerum est
dicere: & si non hominem, uerum: sed si solum homi=
nem animal esse: omne, non animal autem non. Erit e=
nim uerum dicere Calliam, siue nõ Calliam esse animal:
non animal autem, non. Causa autem est quòd primum
non solùm de medio dicitur, sed de alio, propter id quod
de pluribus: quare neque si medium & idem est, & nõ
idem, ad conclusionem nihil differt. Commune autẽ 83
affirmare, aut negare, quæ est ad impoßibile demonstra
tio, accipit: & hoc neque semper uniuersaliter, sed
quantum sufficiens est, sufficiens autem est in genere:
dico autem in genere, ut circa quod genus demonstra=
tiones fert: sicut dictum est prius. Communicant au 84
tem omnes scientiæ secundum communia: communia
autem dico, quibus utuntur tanquam ex eis demonstrã=
tes, sed non ex quibus demonstrant: neque quod demõ
strant. Et *dialectica quidem de omnibus, etsi aliqua*
uniuersaliter tentet monstrare communia, ut quod est
affirmare omne, aut negare, aut quod est æqualia ab
æqualibus demere, aut talium quælibet: sed dialectica 85
non est definitorum sic quorundam, neque generis ali=
cuius unius, non enim interrogaret: demonstrantem au
tem non est interrogare, propter id quòd oppositorum
esse non monstrat idem. Ostensum autem est hoc in ijs,
quæ de syllogismo.

Cuiusq; disciplinæ proprias, accõmodatasq; esse interrogationes. CAP. IX.

SI *autem idem est interrogatio syllogistica, et propositio contradictionis, propositiones autem sunt secũdum unamquanque sciẽtiam, ex quibus est syllogismus: secundum unamquanque erunt utiq; aliquæ interrogationes scientiales, ex quibus qui est secũdum unãquan-*
86 *que, prius fit syllogismus. Manifestum itaque quòd nõ omnis interrogatio geometrica erit, neque medicinalis: similiter autem & in alijs: sed ex quibus aut monstratur aliquid de quibus geometrica est, aut quod ex eisdem monstratur geometriæ, ut uisibilia: similiter autem & in alijs. Et de ijs quidem & rationem ponendam esse ex geometricis principijs, & conclusionibus:*
87 *sed principiorum rationem non ponendam esse geometræ secundum quod est geometra: similiter autem & in alijs scientijs. Neque omne est utique unumquenque scientem interrogandum, neque secundum omne interrogatum esse respondendum de unoquoque: sed quæ sunt secundum scientiam determinata. Si autẽ disputet cum geometra, secundum quòd est geometra: sic, manifestum est quòd & bene, si ex ijs aliud demonstret: si uerò non, non bene: manifestum autẽ est quòd non arguit geometram, sed aut secundum accidens. Quare non utiq; erit in non geometricis de geometria disputandum: latebit enim prauè disputans: similiter*
88 *autem & in alijs se habet scientijs. Quoniam autem sunt geometricæ interrogationes, nónne sunt & non geometricæ? Et quæ sunt secundum unamquanq; scientiam, & quæ secundum ignorantiam qualis geometrica*

*metrica est? Et utrum qui secundum ignorantiã syllogismus, qui est ex oppositis syllogismus, an paralogismus? Secundum geometriam autem, aut ex alia arte ut musica, est interrogatio non geometrica: de geometrica autem, ut adinuicem parallelas concurrere opinari, geometrica quodam modo est, & non geometrica alio modo: dupliciter enim hoc est sicut arithmon: alterum quidem non geometricum est in non habendo, alterum uerò in * prauè habendo: & ignorantia hæc quæ est ex eius principijs, contraria est. In doctrinis autem non est similiter paralogismus, quia medium semper est dupliciter: etenim de hoc omni, & hoc iterum de alio dicitur omni: quod autem prædicatur, non dicitur omne. Hæc autem sunt ut est uidere in intellectu, sed in orationibus latet: utrum omnis circulus figura sit: si scribatur autem manifestum est. Quid autem, sint'ne carmina circulus? manifestum quoniam non sunt. Non oportet autem instantiam in ipsum ferre si sit propositio inductiua, sicut enim neq; propositio est, quæ non est in pluribus, non enim erit in omnibus: ex uniuersalibus autem syllogismus manifestum est quod neque instantia est: eædem enim sunt propositiones, & instantiæ: quam enim fert instantiam, hæc fiet utique propositio demonstratiua, aut dialectica. Contingit autem quosdam non syllogisticè dicere propter id quod accipiunt utriusq; consequentia: ut & Cæneus facit quòd ignis in multiplicata analogia fit: et nanque ignis citò generatur, sicut dicit: et hæc est ana logia. Sic autem non est syllogismus: sed si uelocissima analogia sequitur multiplicata, et ignem uelocissima*

*Prauè principia habem⁹, quando peram ea intelligim⁹, aut eorum oppositis assentimur.

in mutatione analogia. Aliquando quidem igitur *syl logizare non contingit ex acceptis, aliquando uerò cō- tingit, sed non uidetur.*
93 *Si autem esset impoßibile ex falsis uerum monstrare, facilè utique esset resoluere: conuerterentur enim ex neceßitate. Sit enim a ens: hoc autem cùm sit, ea utique sunt quæ noui quoniam sunt*
94 *ut b: ex his igitur monstrabo quoniam illud est.* Con- *uertuntur autem magis quæ sunt in mathematicis, quo- niam nullum recipiunt accidens (& in hoc differunt ab ijs, quæ sunt in dialogis) sed definitiones.* Augentur *autem non per media, sed in assumendo: ut a de b, hoc autem de c. item hoc de d, & hoc in infinitum, & in la tus, ut a de c, & de e, ut est numerus quantus, uel infi- nitus.* Hoc *autem in quo sit a, numerus impar quantus, in quo b, numerus impar in quo c: est & itaque a de c, & est par quantus numerus in quo sit d, par nume- rus in quo est e, est ergo a de e.*

De demonstratione propter quid, & quod est. CAPVT X.

95 SED *quia differt, & propter quid scire: primum in eadem scientia, & in hac dupliciter. Vno quidē mo- do si non per immediata fiat syllogismus: non accipi- tur prima causa: sed quæ propter quid scientia, est se-*
96 *cundum primam causam. Alio modo si per immediata quidem, sed non per causam, sed per conuertentia, & per notius: prohibet enim nihil æquè prædicantium, notius aliquando esse non causa: quare per hanc erit demonstratio.* Vt *quòd propè sint planetæ, per illud quòd non scintillare: sit in quo c planetæ, in quo b non scintillare, in quo a propè esse: uerum igitur est de c,*

b di-

b dicere, planetæ enim non ſcintillant: ſed & a b, non ſcintillans enim propè eſt. Hoc autem accipitur per inductionem, aut per ſenſum: neceſſe ergo a ipſi c ineſſe: quare demonſtratum eſt quod planetæ propè ſunt. Hic ergo ſyllogiſmus non eſt propter quid, ſed quia: nõ enim ex eo quòd non ſcintillãt propè ſunt, ſed propter illud quòd propè ſunt, non ſcintillant. Poßibile eſt autem & per alterum, alterum monſtrare: & erit propter quid demonſtratio: ut ſit c planetæ, in quo b propè eſſe, a non ſcintillare: eſt igitur b in c, quod eſt non ſcintillare, quare & in c, & erit propter quid ſyllogiſmus: accepta enim eſt prima cauſa. Iterum ſic lunam demonſtrant quòd quidem circularis ſit per incrementa: ſi enim quod augetur ſic circulare quidem ſit, augetur autem ſic luna: manifeſtum quoniam circularis: ſic igitur ipſius quia, factus eſt ſyllogiſmus: ecõuerſo autem poſito medio, ipſius propter quid ſyllogiſmus fit. Non enim propter augmenta ipſius, circularis eſt: ſed quia circularis eſt, accipit augmenta huiuſmodi. Luna ſit in quo c, in quo b ſit augmentum, ſit in quo a circulare. In quibus autem media non conuertuntur, & eſt notius quod non eſt cauſa, quia monſtratur: ſed & propter quid, non amplius in quibus mediũ extra ponitur: etenim in his non propter quod: ſed ipſius quia demonſtratio: non enim dicitur cauſa. Vt propter quid non reſpirat paries, quia non eſt animal: ſi enim non reſpirandi cauſa eſt hoc, oportet eſſe animal cauſa reſpirandi. Vt ſi negatio cauſa eſt ipſius non eſſe, affirmatio cauſa eſt ipſius eſſe: ſicut ſi ſine menſura eſſe calida, & frigida, cauſa eſt non ſanandi: et men

sura huius causa erit sanandi. Similiter autem, & si af=
firmatio est causa ipsius esse, & negatio ipsius non esse.
In his autem sic demonstratis non contingit quod dictũ
est: non enim omne animal respirat. Syllogismus autem
huius causæ est in media figura: ut sit a animal, in quo
b respirare, in quo c paries: in quo b quidem igitur om
ni, est a: omne enim respirans est animal. in c autem
nullo, quare neque b in c nullo est: non igitur respirat
paries. Comparantur autem huiusmodi causæ secundũ
excellentiam dictis: hoc autem est plurimum distans
medium dicere: sicut enim illud est quod Anacharsi=
dis: quód in Scythis non sunt sibilatores, neque enim
uites. Secundum igitur eandem scientiam, & secun=
dum mediorum positionem: hæ differentiæ sunt ipsius
100 *quia, ad eum qui propter quid est syllogismum. Alio*
autem modo differt propter quid ab ipso quia: quód
est per aliam scientiam utrunq; speculari. Huiusmodi
autem sunt, quæcunq; sic se habent adinuicem, quód
alterum sub altero est: ut perspectiua ad geometriam,
& machinatiua ad stereometriam, & harmonica ad
arithmeticam, & apparentia ad astrologiam. Ferè
quidem uniuocæ sunt harum quædam scientiarum: ut
astrologia mathematica, & quæ naualis est, & har=
monica mathematica, & quæ est secundum auditum.
101 *Hic enim ipsum quia, sensibilium est scire: sed propter*
quid, mathematicorum. Hi enim habent causarum de=
monstrationes, & frequenter nesciunt ipsum quia: si=
cut illi uniuersale considerantes, sæpè quædam singu=
larium nesciunt, propter id quod non intendunt. Sunt
autem hæc quæcunq; alterum quiddam sunt secundum
substan=

Refert Laërtius Anacharsi interrogatum, essent ne apud Scythas fidicinę? respondisse, Ne vites quidem, quasi id genus mulierum, quæ mimæ sunt, uini affectatrices sint.

substantiam, & utuntur speciebus. Mathematicæ enim circa species sunt, non enim de subiecto aliquo: si enim de aliquo subiecto geometrica sunt, sed non sunt secundum quod geometrica sunt. Habet autem se ad perspectiuam sicut hæc ad geometriam, & alia ad istam, ut id quod est de iride ipsum quidem quia est scire physici, sed propter quid perspectiui, aut simpliciter, aut secundum disciplinam. Multæ autem, & non sub seinuicem scientiarum, habent sic: ut medicina ad geometriã: quod enim uulnera circularia tardius sanantur, medici est scire quia: propter quid autem, geometræ. 102

Primam figuram maximè scientiæ esse accommodatam. CAP. XI.

FIGVRARVM *autem faciens scire maximè, prima est: mathematicæ enim scientiarum per hanc demonstrationes ferunt: ut arithmetica, & geometria, & perspectiua: & ferè est dicere quæcunque propter quid speculari faciunt considerationem: aut enim omnino, aut sicut frequentius & in plurimis, per hanc figuram (qui est propter quid) fit syllogismus: quare & propter hoc erit maximè faciens scire: proprijssimum enim scire, propter quid speculari. Postea ipsius quod quid est scientiam, per hanc solã uenari possibile est. In media enim figura non fit prædicatiuus syllogismus, sed ipsius quod quid est scientia, affirmationis est: in ultima autem fit quidem, sed non uniuersaliter, sed quod quid est, uniuersalium est: non enim quodam modo est animal bipes homo. Amplius hæc quidem illis* 103

nihil

nihil indiget: illæ autem per hanc densantur, & augmentantur quousq; utiq; ad immediata ueniant: manifestum igitur quòd maximè propria scientiæ est prima
104 *figura. Sicut autem a esse in b contingit indiuisibiliter, sic & non esse poßibile est: dico autem indiuisibili-*
105 *ter esse, uel non esse, eo quòd non est aliquid eorum medium: sic enim non erit secundum aliud esse. Cùm igitur aut a aut b in toto aliquo sit, aut etiam ambo, non contingit a in b primo non esse. Sit enim a in toto c, igitur si b non est in toto c (potest enim a quidem esse in quodam toto, sed b non esse in hoc) syllogismus erit quòd non sit a in b: si enim in a quidem omni est c, in b*
106 *autem nullo est, in nullo b est a. Similiter autem & si b in aliquo toto est, ut in d: d enim in omni b est, in a autem nullo d: quare a in nullo b erit per syllogismum. Eodem autem modo monstrabitur etsi utraq; in toto ali-*
107 *quo sit. Quòd autem contingit b non esse in quo toto est a, aut iterum a in quo est b, manifestum est ex coordinationibus, quæcunque non commutantur adinuicem: si enim nihil eorum quæ sunt in a c d coordinatione, de nullo prædicatur eorum quæ sunt in b e f, a autem in toto g. sic coordinatione existente, manifestum est quòd b non erit in g: commutarentur enim coordinationes: similiter autem est & si b in toto aliquo*
108 *est. Si uerò neutrum sit in toto aliquo nullo, non sit autẽ a in b, necesse est indiuisibiliter nõ esse: si.n. erit aliquod medium, necesse est alterum horũ in quodam toto esse: aut enim in prima figura, aut in media erit syllogismus: si quidem igitur in prima figura, b erit in toto aliquo: affirmatiuam enim ad hoc oportet fieri propositio-*

positio-

positionem. Si uerò in media, utrunque contingit: ad utrunque enim posito priuatiuo, erit syllogismus: cùm autem utraque priuatiua sit, non erit: manifestum igitur est quòd contingit & aliud in alio non esse indiuisibiliter: & quando contingit, & quo modo diximus.

De ignorantia, & syllogismo imperitiæ eorũ, quæ primò, immediateq; insunt. CAP. XII.

IGNORANTIA *autem non secundum negationem, sed secundũ dispositionem dicta, est quidem per syllogismum facta deceptio. Hæc autem in ijs, quæ insunt primò, aut non insunt, contingit dupliciter: aut enim est cum simpliciter accipiat esse, uel non esse, aut cùm per syllogismum accipiat opinionẽ: simplicis quidem ergo opinionis simplex deceptio, sed quæ est per syllogismum plures sunt.* Non *sit enim a in nullo b indiuisibiliter, ergo si syllogizet a esse in b medium accipiens c, deceptus erit per syllogismũ: contingit igitur utrasque propositiones esse falsas, contingit autem alteram solùm esse falsam: si enim neque a in nullo c erit, neque c in nullo b erit: accepta autem utraq; econtrario, utræq; enim erunt falsæ.* Potest *autem sic se habere c ad a, & ad b, quòd neque c sub a sit, neque in b uniuersaliter: b quidem impossibile est esse in aliquo toto: primum enim dictum est in ipso a, b non esse: a autem non necessè est omnibus inesse, quæ sunt c uniuersaliter: quare utræque falsæ sunt. Sed alteram contingit ueram accipere, non tamen quamlibet contingit, sed quæ est a c, nam c b propositio semper falsa*

 erit,

erit, propter id quod c, in nullo b est: sed quæ est a c potest: ut si a & in c, & b indiuisibiliter est: cùm enim primum prædicetur idem de pluribus, neutrum in ueu tro erit. Differt autem nihil, neq; si non indiuisibiliter insit: ipsius quidem esse igitur deceptio per ista, & sic fit solùm: non enim erat in alia figura ipsius esse syllogismus, qui uerò ipsius non esse, in prima figura, & in media est: primùm igitur dicamus quot modis in prima
112 *fit: & quomodo se habentibus propositionibus. Cõtingit igitur utrisque falsis: ut si a & in b, & in c in-*
113 *diuisibiliter sit: si enim accipiatur a in c nullo esse, c autem in omni b: falsæ sunt propositiones. Contingit autem & altera falsa, & hac quacunque contingente: potest enim quæ est a c uera esse, quæ uerò b c falsa, sed quæ est a c uera, quoniam non in omnibus quæ sunt, inest a: sed quæ est c b falsa esse, quoniam impossibile est esse in b c, in quo nullo est a: non enim etiam uera erit, quæ est a c propositio: simul autem & si sint utræque ueræ, & conclusio uera erit, sed & etiã quæ*
114 *est c b. Contingit ueram esse cùm altera sit falsa: ut si b in c sit, & in a, necesse est enim alterum sub altero esse: quare si accipiatur a in nullo c esse, falsa erit propositio: palàm igitur quoniam & cùm altera sit*
115 *falsa, & in utrisque, falsus syllogismus erit. Sed in media quidem figura totas propositiones esse utrasque falsas non contingit, cùm enim in omni b, a sit, nihil erit accipere quod in altero erit omni, in altero uerò nullo erit: oportet autem sic in media figura accipere propositiones, & quòd in hoc quidem sit, & quòd in hoc non sit, si quidem erit syllogismus: si igitur accipian-*

tur

tur sic falsæ, palàm quòd contrariæ econuerso se habebunt, hoc autem impoßibile est. In aliquo autem utrãque propositionẽ nihil prohibet falsam eße, ut si c in a, & in b aliquo est: si enim a in omni c accipiatur esse, b autem in nullo, falsæ quidem utræque propositiones, nõ tamen totæ, sed in aliquo: econuerso autem posito priuatiuo similiter. 116 *Alteram autem falsam, & quamlibet contingit: quod enim est in a omni, & in b est: si igitur accipiatur in a quidem toto eße c, in b autem toto non eße, quæ quidem est c a erit uera, sed quæ est c b falsa. Iterum quod in b nullo est, neque in a omni erit: si enim in a est, & in b: sed non inerat: si igitur accipiatur c in toto quidem a esse, in b autem nullo quidem, quæ est b c propositio uera est, altera uerò falsa. Similiter autem fit transposito priuatiuo: quod enim in nullo est a, neque in b nullo erit: si igitur accipiatur c in toto quidem a, non eße, in b autem eße toto, quæ quidem est a c propositio uera est, altera autem falsa.* 117 *Et iterum quod in omni b est, in nullo accipere a eße, falsum est: neceße enim est si in omni b, & in quodam a eße: si igitur accipiatur in omni quidem b eße c, in a autem nullo, quæ quidem est c b, uera erit, quæ autem est a c, falsa. manifestum igitur quòd utrisque falsis, et altera solũ, erit syllogismus deceptiuus in indiuisibilibus.* 118 119

De syllogismo imperitiæ eorum quæ insunt immediatè. CAP. XIII.

IN *ijs autẽ quæ nõ indiuisibiliter insunt, aut nõ insunt, cùm quidẽ per proprium medium falsitatis fiat syl* 120

logis-

logiſmus, non poßibile eſt falſas utraſq; eße propoſitio-
nes, ſed ſolùm quæ ante maius extremum. Dico autem
122 proprium medium, per quod fit contradictionis ſyllo-
giſmus: ſit enim a in b per medium c, quoniam igitur
neceße eſt quæ eſt c b affirmatiuam accipi ſyllogiſmo
facto, manifeſtum quòd ſemper hæc eſt uera, non enim
123 conuertitur: ſed quæ eſt a c falſa, hac enim conuerſa,
econtrario fiet ſyllogiſmus. Similiter autem eſt, & ſi
ex alia coordinatione accipiatur medium: ut d, ſi et in
toto a, & de b prædicatur omni, neceße eſt enim (quæ
quidem eſt d b) propoſitionem manere, alteram autem
conuerti. Quare hæc quidem ſemper uera, illa uerò
ſemper falſa. & ferè huiuſmodi deceptio, eadem eſt ei
quæ fit per proprium medium. Si uerò non per pro
124 prium medium fiat ſyllogiſmus, cùm quidem ſub a ſit
medium, in b autem nullo eſt, neceße eſt utraſq; falſas
eße: ſumendæ enim econtrario ſunt quàm ut ſe habeāt
propoſitiones, ſi debeat ſyllogiſmus eße: ſic autem ac-
ceptis, utræque fiunt falſæ: ut ſi a quidem in toto d eſt,
d autem in nullo b: conuerſis enim ijs, ſyllogiſmus e-
125 rit, & propoſitiones utræq; falſæ. Cùm uerò non
ſit ſub a medium ut d, quæ quidem eſt a d uera erit, quæ
uerò eſt d b falſa: quæ enim eſt a d uera eſt, quia non
erit in a d: quæ uerò eſt d b falſa, quia ſi eßet uera, &
126 concluſio eßet uera, ſed falſa erat. Sed per mediam
figuram facta deceptione, utraſq; quidem non contin-
git falſas eße propoſitiones totas: cùm enim ſit b qui-
127 dem ſub a, nihil contingit in hoc quidem omni, in illo
autem nullo eße: ſicut dictum eſt & prius. Altera ue-
rò poteſt eße falſa, & quæcunq; contingit. ſi enim c

Superiora, & inferiora ſunt ex eadem coordinatione: at cõtrà, quorũ vnum alterius ſuperius non eſt, alterius ordinis ſunt.

&

& in b, & in a eſt, ſi accipiatur in a quidem eſſe, in b uerò non eſſe, quæ quidem a c uera erit, altera autem falſa. Item ſi in b accipiatur c eſſe, in a autem nullo 128
eſt, quæ quidem eſt c b uera erit, altera autem falſa: ſi quidem igitur priuatiuus ſit deceptionis ſyllogiſmus, 129
dictum eſt quando, & per quæ erit deceptio. Si uerò ſit affirmatiuus, tunc cùm per proprium mediũ, impoſsibile eſt utraſque eſſe falſas: neceſſe eſt enim quæ eſt c b manere, ſi quidem erit ſyllogiſmus ſicut dictum eſt & prius. quare c a ſemper erit falſa, hæc enim eſt conuerſa. Similiter autem eſt & ſi ex alia ordinatione 130
accipiatur medium, ſicut dictum eſt & in priuatiua deceptione: neceſſe enim eſt quæ quidem eſt d b manere, quæ uerò eſt a d conuerti: & hæc deceptio eadem eſt priori. Cùm uerò ſic non per proprium: ſi quidem ſit d ſub a, hæc quidem erit uera, altera uerò falſa: poteſt enim a in pluribus eſſe, quæ non ſunt ſub ſeinuicem. Si uerò non ſit d ſub a, hæc quidem ſemper manifeſtum 131
eſt quoniam eſt falſa: affirmatiua enim accipiatur, quæ uerò eſt d b, contingit & ueram eſſe, & falſam: nihil enim prohibet a quidem in nullo d, eſſe d autem in omni b: ut animal in ſcientia, ſcientia autem ut in muſica, neque utiq; a in nullo d, neq; d in nullo b eſſe: manifeſtum 132
igitur eſt quoniam cùm non ſit medium proprium, & utræq; poſſunt ſimul eſſe falſæ, & quæcunq; contingit. Quot quidem igitur modis, & per quæ poſſunt 133
fieri ſecundum ſyllogiſmum deceptiones, & in aliјs quæ ſunt ſine medio, & in iјs quæ ſunt per demonſtrationem, manifeſtum eſt.

Si

Si sensus à natura deficit, & scientiam propriorum sensibilium illius deficere.

CAPVT XIIII.

134 Sensus, sentiẽdi potentia: vt visus, audit⁹, odoratus, gustus, tactus.

MANIFESTVM *est autem, & si aliquis sensus defecerit, necesse est aliquam scientiã deficere, quam impoßibile est accipere: si quidem discimus, aut per inductionem, aut per demonstrationem.* E*st autem demõstratio ex uniuersalibus: inductio autẽ ex ijs quæ sunt particularia.* I*mpoßibile autem est uniuersalia speculari, nisi per inductionem, quoniam & quæ ex abstractione dicũtur, est per inductionem nota facere, si quis uult nota facere: quia sunt in unoquoq; genere quædã, & si non separabilia sint secundum quòd huiusmodi unumquodq; est.* I*nducere autem non habentes sensum, impoßibile est: singularium enim sensus est: non enim contingit accipere ipsorum scientiam: neq; enim est ex uniuersalibus sine inductione, neque per inductionem sine sensu.*

Ex quot, & qualibus constet syllogismus: & an sursum, deorsúmve fiat in infinitum abitio. CAP. XV.

135 ES T *autem omnis syllogismus per tres terminos, & quidem monstrare poßibilis est: quoniam a est in c, propter id quod est in b, & hoc in c. Sed priuatiuus est quidem alteram propositionem habens, quoniam est aliquid aliud in alio, alteram autem quoniam non est. manifestum igitur est quòd principia, & suppositiones dicta hæc sunt: accipientem enim hæc sic, necesse est monstrare: ut quòd a sit in c per b: iterum autem quòd a sit in b per aliud medium, & quod b sit in c similiter.*

Secun-

Secundum igitur opinionem syllogizantibus, & so- 136
lum dialecticè, manifestum est quòd hoc solum intenden
dum, si ex quibus contingit maximè probabilibus fiat
syllogismus. Quare & si est aliquid in ueritate eo-
rum, quæ sunt a b medium: uidetur autem non esse per
hoc syllogizans, syllogizat dialecticè. Ad ueritatem
autem, ex ijs quæ sunt oportet intendere, habet autem
se sic. Quoniam autem eò quòd ipsum quidem de a- 137
lia prædicatur, non secundum accidens. dico autem se-
cundum accidens: ut album aliquando dicimus illud es-
se hominem, non similiter dicentes & hominem album.
cùm enim non sit alterum, aliquod album est: album au
tem est homo, quoniam accidit homini esse album: sunt
igitur quædam huiusmodi, quæcunque secundum se
prædicantur. Si igitur c huiusmodi quòd ipsum quidem 138
non in alio sit, in hoc autem b sit primo, & non per a-
liud medium: iterum e de d sit, & similiter & hoc in b,
nunquid igitur hoc necesse est stare, an contingit in in-
finitum ire? Et iterum si de a quidem nihil prædica- 139
tur per se, a autem in f est primo, medium autem in
nullo priori, & f in a, & hoc in b, nunquid & hoc sta
re necesse est? an & hic contingit in infinitum abire?
Differt autem hoc à priori intantum, quoniam hoc qui-
dem est nunquid contingit incœpturum ab huiusmodi
quod in nullo est altero, sed aliud in illo, in sursum in
infinitum abire: alterum autem incœpturum ab huius-
modi quod ipsum quidem de alio, de illo autē nihil præ-
dicatur, in deorsum intendentem si contingit in infinitū 140
ire? Amplius, media nunquid contingit infinita esse
determinatis terminis? dico autem ut si a in c sit, mediū

S ipso-

rum sit b, ab ipso autem b, & ab a altera, sed horum alia, nunquid & hæc in infinitum contingit abire? an impoßibile est? est autem hoc quidem intendere idem & si demonstrationes in infinitum ueniunt: & si est demonstratio omnis rei, an adinuicem concludantur.

141 *Similiter autem dico & in priuatiuis syllogismis, et propositionibus: ut si a non inest b nulli, aut primo, aut est aliquid medium, cui priori nõ inest a, ut si sit g quod omni b inest, & iterum hoc non etiam alij priori, ut si b est quod sit in omni b: & nanque in his aut infinita sunt, in quibus non est in prioribus, aut statur. Sed in*
142 *conuertibilibus non similiter se habet: non enim est in æquè prædicabilibus de quo primo prædicatur, aut ultimo: omnia enim ad omnia sic similiter se habent, siue sunt infinita de ipso prædicata, siue utraque sunt dubitata infinita: nisi similiter conuerti contingat: sed hoc quidem sicut accidens, illud uerò sicut prædicatum.*

De terminatis extremis, summo, imoq;, media non esse infinita. CAP. XVI.

143 QVONIAM *igitur media non contingit infinita esse: si in sursum, & deorsum stent prædicata, manifestum est. Dico autem sursum quidem, quod uniuersale magis est: deorsum autem, quòd particulare est. Si enim a prædicante de c, infinita sunt media, in quibus est b, manifestum est quòd continget utrique: ut ab a in deorsum alterum de altero contingit prædicari in infinitum, antequàm enim in c ueniat, infinita sunt media: & ab c in sursum infinita, antequàm in a ueniat. quare si hæc impoßibilia sunt, & ipsius a & c impoßibile est*

est infinita esse media. Neque enim si aliquis dicat quòd hæc quidem quæ a b c contingentia sunt adinuicem, ut & non sint media, illa uerò non esse accipere: nihil differt. Quodcunque enim accipio eorum quæ sunt b: erunt ab a, aut c infinita media. An non à quo iam prima sint infinita siue statim, siue non statim, nihil differt? quæ enim sunt post hæc, infinita sunt.

Propositionis negatiuæ mediatæ media, quibus reuocetur ad immediatam, non esse infinita. CAP. XVII.

MANIFESTVM *autem & in priuata demonstratione quoniam statur, si quidem in prædicatiua statur in utrisque. Sit enim non contingens neque in sursum ab ultimo in infinitum ire (dico autem in quo statur, quod ipsum quidem in alio nullo est: sed in illo aliud ut c) neq; à primò in ultimum. Dico autem primum, quod ipsum quidem de alio, sed de illo nullū aliud dicitur: si igitur hæc erunt, manifestū quòd & in negatione stabitur. Tripliciter autem monstratur non esse: aut enim in quo quidem est c, b inest omni, sed in quo est b nulli, inest a. ipsum igitur b c, & semper alterū spatiū necesse est ire immediata: prædicatiuū enim est hoc spatiū. Sed alterum manifestū est, quòd si in alio nō est priori, ut in d, hoc indigebit in omni b esse: & si iterū a in alio priore quàm d non fuerit: illud indigebit in omni d esse: quare quoniam in deorsum stat uia, & quæ in sursum stabit, et erit aliquid in quo primo nō erit a. Itē si b quidem in omni a, in c autem nullo, a in c nullo erit. Iterum hoc si oportet demonstrare, manifestū est, quòd*

144

Vltimum indiuiduum est: primum summum genus.

aut per superiorem modum sursum monstrabitur, aut per hunc, aut tertium. Primus quidem igitur dictus est: secundus autem demonstrabitur. Sic autem utiq; monstrabitur: ut quòd d in b omni est, in c autem nullo: si necesse est aliquid esse in b, & iterum si hoc in c, non erit, aliud uerò in d est quod in c non est: igitur quoniam esse semper superiori stat, stabit & non esse. Tertius autem modus est: si a b omni insit, c uerò in nullo b sit, non in omni c, in quo est a. Iterum autem hoc per superius dicta aut similiter demonstrabitur. Illis igitur modis statur. Si uerò sic est, iterum accipietur b in e esse, in quo c non in omni e, & hoc iterum similiter. Quoniam autem suppositum est stare & in deorsum, manifestum est quòd stabit & quod in c non est. Manifestum autem est quoniam & si non una uia monstretur sed omnibus, aliquando quidem ex prima figura, aliquando uerò ex secunda, aut ex tertia, quoniam & sic stabitur: finitæ enim sunt uiæ. Finita autem finitè sumpta pluries, necesse est finiri omnia. Quod quidem igitur in priuatione siquidem & inesse statim, manifestum est.

Propositionis affirmatiuæ mediatæ media non esse infinita. CAP. XVIII.

SED *quod in illis qui quidem logicè speculantur, sic manifestum fit. In ijs quidem igitur quæ quidem in eo quod quid est prædicantur, manifestum est: si est enim definire, aut si notum est quòd quid erat esse, infinita autem non est transire: necesse est finiri in eo quòd quid est prædicata. Vniuersaliter autem sic dicimus: est enim uerè dicere album ambulare, & magnum illud*

lignum

lignum esse: & iterum lignum magnum esse, & hominem ambulare: sed alterum est sic dicere: aut illo modo: cùm enim album quidem esse dico quod cui accidit album esse, lignum est: sed non quòd subiectum ligno, albũ sit: & nanq; neq; quod album est, neq; quod quidem album aliquod est, factum lignum est: quare non est aliter quàm secundum accidens: cùm autem lignum album esse dico, non quòd aliquod alterum sit album: illi autem accidit lignum esse, ut cùm musicum album esse dico: tunc enim quoniam homo est albus, cui accidit esse musicum, dico: sed lignum est subiectũ, quod quidem & factum est, non cùm alterũ aliquid sit quàm quod quidem lignum est, aut lignum aliquod. Si igitur oportet nomina ponere, sit sic dicere prædicari, sed illo modo, aut nullo modo prædicari, aut prædicari quidem non simpliciter, sed secundum accidens prædicatur: est autem tanquam album quidem quod prædicatur, sed sicut lignũ est de quo prædicatur. Supponatur ergo prædicatũ prædicari semper de quo prædicatur simpliciter, sed non secundum accidens. sic enim demonstrationes demonstrant. quare in eo quod quid est, aut quoniam quale, aut quantũ, aut ad aliquid, aut faciens, aut patiens, aut ubi, aut qñ: cùm unum de uno prædicabitur. Amplius, substantiam quidem significãtia: quod quidem illud est, aut aliquod illud quidem significant de quo prædicantur. Quæcunque uerò non substantiam significant, sed de aliquo subiecto dicuntur, quod non est, neque quod illud est, neque quod quidem illud aliquid est, accidentia sunt: ut de homine albũ. Neque enim est homo, neq; quod quidẽ albũ est, neq; quod

quidem album est aliquid, sed animal forsan: quod quidem enim animal est, homo est. Quæcunque uerò non substantiam significãt, oportet de aliquo subiecto prædicari, & non esse quid album: quod non cùm alterum aliquod sit, album est. Species enim ualeant; & genera, monstra enim sunt: & si sint, nihil ad rationẽ sunt: demonstrationes enim de huiusmodi sunt. Amplius, si nõ est hoc huius qualitas, & illud huius, neque qualitatis qualitas, impoßibile est æquè prædicari adinuicem sic: sed uerùm quidem cõtingit dicere sic: æquè autem uerè prædicari non contingit. An enim sicut substantia prædicabitur, aut ut genus, aut ut differentia prædicari? hæc autem ostensa sunt, quoniam non erunt infinita, neque in sursum, neque in deorsum: ut homo bipes, hoc animal, hoc autem alterum est: neque animal de homine, hoc autem de Callia, hoc autem de alio in eo quod quid est: substantiam enim omnem est definire huiusmodi: infinita autem non est transire intelligentẽ. quare neque in sursum, neque in deorsum infinita sunt: illam enim non est definire, de qua infinita prædicantur. Sic igitur genera adinuicem non æqualiter prædicantur: erit enim ipsum, quod quidem ipsum aliquid est, neque tamen de qualitate, aut aliorum nullo, nisi secundum accidens prædicabitur: omnia enim hæc accidunt, & de substantijs prædicantur, sed quoniam neque in sursum, infinita sunt: de unoquoque enim prædicatur quod significat aut quantum aliquid, aut quale aliquid, aut huiusmodi quæ sunt in substantia: hæc autem finita sunt, & genera prædicamentorum finita: aut enim quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut facere,

re,

re, aut pati, aut ubi, aut quando. Suppositum autẽ est unum de uno prædicari, ipsa autem de ipsis quæcunq; non ad aliquid sunt, prædicari non dicimus: accidentia enim sunt omnia: sed hæc quidem secundum seipsa, alia uerò secundum alterum modum. Hæc autem omnia de subiecto quodam prædicari dicimus, accidens autem nõ esse subiectum aliquod: nihil enim talium ponimus esse, non quòd alterum aliquod esse dicitur, sed ipsum de alijs, & alia quidem de alio, neque in sursum: ergo unum de uno, neque in deorsum esse dicetur, de quibus enim dicuntur accidentia, quæcunq; in substantia uniuscuiusque sunt: hæc autem non sunt infinita: sed sursum ipsa quoque & accidentia utraq; non infinita sunt. Necesse est ergo esse aliquid, de quo primum prædicetur, & de hoc aliud: & hoc stare, & esse aliquid quod non amplius, neq; de alio priori, neq; de illo aliud prius prædicetur. Vnus quidem igitur modus demonstrationis, dicitur hic. Adhuc autem alius, si de quibus priora quædem prædicantur est horum demonstratio: quorum autem est demonstratio, neque potius habere possibile est ad ipsa, quàm scire, neque scire est sine demõstratione: si autem hoc, per hæc sit notum. Hæc autẽ nescimus, neque melius habemus ad ipsa, quàm scire: neq; per hæc notum sciemus. Si igitur est aliquid scire per demonstrationem simpliciter, & non ex aliquibus, neque ex suppositione, necessarium est stare prædicationes mediorum: si enim non steterint, sed est semper acceptio in superius, omnium erit demonstratio: quare si infinita non possibile est pertransire, quorum est demonstratio, hæc non sciemus per demonstrationem.

Si igitur neque melius habemus ad ipsa quàm scire, non erit scire per demonstrationem simpliciter, sed ex suppositione. Logicè quidem igitur ex his utique aliquis credat: de eo quod dictum est. Analyticè autem manifestum est per hæc uelocius, neque in sursum, neq; in deorsum infinita prædicata contingit esse in demonstratiuis scientijs de quibus intentio est: demõstratio enim est ex his quæcunque ipsa quidem insunt secundũ seipsa rebus: secundum seipsa uerò dupliciter: quæcunq; enim in illis insunt in eo quod quid est, & in quibus ipsa in eo quod quid est insunt ipsis: ut in numero impar, quod inest quidem numero, est autem ipse numerus in ratione ipsius: & iterum multitudo, aut diuisibile, in ratione numeri: horum autem neutra contingit infinita esse, neque ut impar numeri. Iterum enim si impari aliud insit, cui inerat existenti: hoc si est primum numerus, erit ijs quæ insunt ipsi. Si igitur non contingit infinita huiusmodi esse in uno, neque in sursum erunt infinita: at uerò necesse est omnia inesse primo, ut numero, & in illis numerum: quare conuertibilia erunt, sed non excedentia. Neque tamen quæcunque sunt in eo quod quid est, neque hæc infinita sunt, neque esset definire: quare si prædicata per se quidem omnia dicuntur, hæc autem non infinita sunt, stabunt utique in sursum, quare & in deorsum: si autem sic est, & quæ sunt in medio duorum terminorum semper sunt finita. Si uerò hoc est: manifestum iam est, & demonstratio non quòd necesse est principia esse, & non omnium esse demonstrationem, quod quidem diximus quosdam dicere iuxta principium: si enim principia sunt, non omnia

mnia sunt demonstrabilia, neque in infinitum poßibile ire: esse enim horum quodlibet, nihil est aliud, quàm esse nullum spatium sine medio, & indiuisibile: sed omnia diuisibilia. Intus enim immittendo terminum, sed non aßumendo, demonstratur quod demonstratur: quare si hoc in infinitum contingit ire, contingit utiq; duorum terminorum infinita esse interius media: sed hoc impoßibile est, si prædicationes steterint in superius, et in inferius: quòd autem stent, monstratum est logicè prius, analyticè uerò nunc.

Elementa monstrandarum mediatarum non infinita esse. CAP. XIX.

MONSTRATIS autem his, manifestum est si aliquid idem insit duobus, ut a & in c, & in d, nõ prædicante altero de altero, aut nullo modo, aut non de omni: quòd non semper secundum commune aliquid inerit: ut isosceli, & scaleno, æquales duobus rectis habere: secundum commune aliquid inest: secundum enim quòd figura quædam sunt, & non secundum alterum. Hoc autem non semper sic se habet. Sit enim b secundũ quod a, in c & d, erit manifestum igitur quòd b in c d secundum aliud commune est, & illud secundum alterum: quare duorum terminorum medij infiniti utique inciderunt termini, sed hoc est impoßibile, secundum igitur aliquid commune inesse, non neceße est semper idem pluribus, quoniam quidem erunt immediata spatia. In eodem genere, & ex eisdem atomis necesse est terminos eße: si quidem ijs quæ per se sunt, erit cõmune: non enim erat ex alio genere in aliud genus descendere

scendere quæ demonstrantur. Manifestum est autem quoniam & cum a in b sit, si quidem est aliquid medium, est demonstrare quòd a in b sit, & elementa huius sunt hæc & tot, quot media sunt: immediatè enim propositiones sunt elementa, aut omnes, aut universales: si uerò non est medium, non amplius erit demonstratio, sed in principia uia est hæc. Similiter autem erit & si a in b non sit, si quidem enim aut medium est, aut prius cui non inest, erit demonstratio. Si uerò non sit medium, non est demonstratio, sed principia, & elementa sunt tot, quot sunt termini: horum enim propositiones, principia demonstrationis sunt: & sicut quædam principia sunt indemonstrabilia, quòd sit hoc illud, & quòd sit hoc in illo: sic quòd non erit hoc illud, neq; quòd sit hoc in illo. Quare hæc quidem esse aliquid, alia non esse aliquid, erunt principia.

Cùm ergo indigeat monstrare aliquid, accipiendum quod de b primum prædicetur. Sic c, & de hoc similiter a, & sic semper eunti nunquàm extra, erit propositio, neq; si eße ipsius a accipiatur ut demonstretur, sed semper medium densetur, quousq; indiuisibilia fiant, & unum: est autem unum, cùm immediatum fiat: & una propositio simplex est immediata: & quemadmodum in alijs est principium simplex: hoc autem non idem ubiq; est, sed in graui quidem uncia, in melodia autem diesis, aliud autem in alio: sic est in syllogismo unum, propositio immediata: in demonstratione autem, & scientia, intellectus. In ostensiuis igitur syllogismis eius quod est, nihil cadit extra. Sed in priuatiuis, ubi quidem quod oportet esse, nihil cadit extra hoc: ut

si a in b

si a in b per c non inest: si enim in b quidem omni c, est autem a in nullo c. Iterum si indigeat quòd in c, a nullo sit: medium accipiendū est ipsius a & c: & sic semper procedet. Si uerò indigeat monstrare quòd d in e non sit, eo quòd est c in d quidem omni, in e autem nullo, aut non in omni e: nunquam extra cadit: hoc autem est, cui non oportet inesse. In tertio autem modo, neque à quo oportet, neq; quod oportet priuari, nequaquam extra ibit.

Quòd demonstratio vniuersalis præstantior sit particulari. CAP. XX.

CVM *autem sit omnis demonstratio, alia quidem uniuersalis, alia uerò particularis, & hæc quidem cathegorica, illa uerò priuatiua, dubitabitur qualis potior sit: similiter aūt et de ea, quæ demōstrare dicitur, & deducenti ad impoßibile demonstratione. Primùm quidem igitur intendamus de uniuersali, & particulari. ostendentes autem hoc, & de ea quæ demonstrare dicitur, & quæ est ad impoßibile, dicemus. Videbitur igitur fortaßis utique quibusdam sic intendentibus, quòd particularis est potior: si enim secundùm quam magis scimus demonstrationem, potior demonstratio est: hæc enim uirtus demonstrationis. magis autem scimus unumquodque cùm ipsum cognoscimus secundùm ipsum, quàm secundùm aliud: ut musicum Coriscum, quando cognoscemus quòd Coriscus musicus est, quàm quòd homo musicus sit. Similiter autem & in alijs. Sed uniuersalis quoniam aliud, non quoniam ipsum fortasse*

se demonstrat, ut quoniam isosceles habet tres angulos aequales duobus rectis, non quoniam isosceles, sed quoniam triangulus: sed particularis quoniam ipsum est: si igitur potior est quae est secundùm ipsum: huiusmodi autem est particularis, & uniuersali magis, & potior utique secundùm partem demonstratio erit. Amplius, si uniuersale quidem non est aliquid praeter singularia, demonstratio autem opinionem conficit esse aliquid hoc de quo demonstrat, & quandam naturam esse hanc in ijs quae sunt (ut trianguli praeter quosdã, & figurae praeter quasdam, & numeri praeter quosdam numeros) potior autem est quae est de esse, quàm de non esse, & propter quam non errabitur, quàm propter quam errabitur: est autem uniuersalis huiusmodi (procedentes enim demonstrant uniuersale quẽadmodum de eo quod est proportionale ut quod sit tale: erit proportionale quod neque linea, neq; numerus, neq; solidum, neq; planum est, sed praeter haec aliquid) si igitur uniuersalis magis haec est, & de eo quidẽ quod est minus, uniuersalis quàm particularis, & facit opinionem falsam, indignior utiq; erit uniuersalis particulari. Et primum quidem nihil magis in uniuersali quàm in particulari altera ratio est: si enim quod duobus rectis inest, non est secundum quòd triangulus est: cognoscens quoniam isosceles habet tres inquantum ipsum est, minus cognouit, quàm cognoscens quoniam triangulus est: & omnino si non quidem secundũ quod sit triangulus, & postea monstrat, non erit utiq; demonstratio: si uerò sit cognoscens unumquodq; secundùm quòd unumquodq; est, magis cognouit: si igitur

triangulus in plus est, & eadem ratio & non secundum æquiuocationem triangulus est, & inest omni triãgulo quod est duobus rectis æquales habens: non utiq; est triangulus inquantum isosceles, sed isosceles secundùm quòd triangulus huiusmodi habet tres angulos. Quare uniuersaliter sciens magis cognouit secundùm quod est, quàm particulariter: potior est ergo uniuersalis, quàm particularis. Amplius, si quidem sit quædam ratio una, & non æquiuocatio: uniuersale erit utique nil minus secundùm partem quibusdam, sed magis est quantò incorruptibiliora sunt illis: quæ uerò secundùm partem sunt corruptibilia magis. Amplius, nec una necessitas est opinari aliquid esse hoc præter hæc, quoniam ostendunt unum nihil magis, quàm in alijs quæcunq; non aliquid significant, sed aut quale, aut ad aliquid, aut agere: si ergo, non demonstratio causa est, sed audiens. Amplius, si demonstratio est syllogismus demonstratiuus qui fit causæ & propter quod, uniuersale magis causa: cui enim per se inest aliquid, hoc idem ipsi causa est: uniuersale aũt primum: causa ergo uniuersale est, quare & demonstratio dignior est: magis enim causæ est uniuersale, & eius quod propter quid est. Amplius, usq; ad hoc quærimus propter quid: etenim tunc opinamur scire, cùm non sit aliquid aliud quàm hoc aut quod fiat, aut quod fit: finis enim & terminus ultimus iam sic est, ut cuius causa uenit & ut accipiat argentum. Hoc autem est quatenus reddat cui debuit. Hoc autem ut non iniustè agat, & sic procedentes cùm non sit amplius propter quid, nec alterius causa, propter hoc sicut propter finem dicimus

uenire, & esse, & fieri, & tunc est scire maximè propter quid uenit: si igitur se habet similiter & in omnibus causis, & quæ sunt propter quod: in ijs autē quæcunq; sic sunt causæ, sicut quæ est eius causa sic scimus maximè: & in alijs igitur tunc maximè scimus, cùm non amplius sit hoc quoniam aliud est: cùm igitur cognoscimus quidem, quòd quatuor qui extra sunt, æquales sunt, quoniam isosceles: adhuc deest propter quid isosceles? quia triangulus: & hoc, quia est figura rectis lineis contenta. Si autem hoc non amplius propter quid aliud, tunc maximè scimus: uniuersale est autem tunc, uniuersalis igitur potior. Amplius, quantocunq; utiq; magis secundùm partes est, in infinita cadit: uniuersale autem in simplex, & in finem: sunt autem secundùm quòd infinita non scibilia, sed secundùm quòd finita scibilia sunt, secundùm utiq; quòd uniuersalia magis scibilia sunt, quàm quæ sunt secundùm partē demonstrabilia: ergo magis uniuersalia. De *magis demonstrabilibus, autem magis est demonstratio, simul enim magis ad aliquid sunt: dignior igitur uniuersalis est, quoniam quidem & magis demonstratio est. Amplius, si magis eligenda est secundùm quam hoc & aliud, quàm secundùm quam hoc solum cognouit: uniuersale autem habens, cognouit particulare, hoc autem, uniuersale non sciuit: quare & sic utiq; magis eligenda erit uniuersalis. Amplius autem & sic. Vniuersale enim magis scire est eo quòd est per medium demonstrare, cùm propius sit principio: proximè autem immediatum est: hoc autem est principium. Si igitur quæ ex principio est ea quæ non ex principio, quæ magis*

gis ex principio ea quæ minus est, certior est demonstratio: est autem huiusmodi uniuersalis magis, dignior utique erit uniuersalis: ut si oportet monstrare a de d, media autem sint in quibus est b c, magis autem sursum sit b quàm c. quare si per b magis est uniuersalis: sed eorum quæ dicta sunt, quædam logica sunt. Maximè autem manifestum est quòd uniuersalis magis præcipua sit, quoniam propositionum quidem hanc priorem habentes, scimus quando modo, & posteriorem & habemus potentia: ut si aliquis cognouerit quòd omnis triangulus habeat tres duobus rectis æquales, sciuit quodam modo & quòd isosceles duobus rectis potentia sit, & si non cognouit isoscelem quòd triangulus sit: hanc autem habens propositionem, nullo modo uniuersale cognouit, neq; potentia, neq; actu. Et uniuersalis quidem intelligibilis est, sed particularis in sensu perficitur. Quòd igitur uniuersalis dignior sit particulari, tot nobis dicta sint.

Quòd demonstratio affirmatiua præstantior euadat negatiua. CAP. XXI.

QVÒD *autem monstratiua sit dignior priuatiua, hinc manifestum est: sit enim hæc demonstratio dignior (alijs eisdem existentibus) aut ex minoribus quæstionibus, aut suppositionibus, aut propositionibus. Si enim notæ sunt similiter * uelocius cognoscere per hæc erit: hoc autem appetibilius est.* Ratio autẽ *propositionis quòd melior sit ex minoribus, uniuersaliter est sic: si enim contingit similiter cognita esse media, priora autẽ notiora*

*Hoc est, aut notæ simpliciter, & natura: aut notæ quo ad nos.

notiora sunt. Sit autem per media demonstratio eorũ, quæ sunt b c d quod a in e sit: altera autem demonstratio quòd a in d sit per b c, similiter igitur se habet hoc quòd a in d sit, & quòd a in e sit: sed quòd a in d sit prius est, & cognoscibilius, quàm quòd a in e: per hoc enim illud demõstratur: credibilius autem est per quod.

Et quæ per pauciora demonstratio, potior, alijs eisdem existentibus: utræque quidem per terminos tres, & propositiones duas monstrant: sed hæc quidem esse aliquid accipit, illa uerò & esse, & non esse aliquid: per plura itaq;, quare indignior est. Amplius, quoniam ostensum est impossibile per utranque priuatiuarum propositionum fieri syllogismum: sed oportere quidem huiusmodi esse unam, aliam uerò quoniam est. Amplius, præter hoc oportet & hoc accipere, prædicatiuas enim augmentata demonstratione necesse est fieri plures, priuatiuas autem impossibile plures una in omni syllogismo esse. Sit enim in nullo esse a in quibus est b, in c autem omni sit b: si igitur opus est rursus augere utrasq; propositiones, medium iniiciendum est: huius quidem a b sit d, sed b c sit e: e igitur manifestum est prædicatiuum esse, sed d de b quidem prædicatiuum, a autem de d tanquam priuatiuum ponitur: d enim de omni b: sed a oportet in nullo d esse: fit ergo una priuatiua propositio. Idem autem modus est, & in alijs syllogismis. semper enim medium prædicatiuorum terminorum, prædicatiuum in utraq; est, sed priuatiui in altera priuatiuum necesse est esse: quare hæc una huiusmodi fit propositio, aliæ uerò prædicatiuæ. Si igitur notius est per quod demonstratur, & credibilius,

demon=

demonstratur autem priuatiua quidem per prædicatiuam, hæc autem per illam non demonstratur: prior ergo, & notior, & credibilior cùm sit, melior itaq; erit. Amplius, si principium syllogismi propositio uniuersalis sit immediata, est autem ut in monstratiua prædicatiua: in priuatiua autem, negatiua propositio uniuersalis, affirmatiua autem negatiua prior, & notior (per affirmatiuam enim negatiua nota) & prior affirmatiua est, sicut esse prius est non esse. Quare potius est principium monstratiuæ, quàm priuatiuæ: dignioribus autem principijs utitur dignior. Adhuc principalior est: sine enim monstratiua non est priuatiua. Quòd quidem prædicatiua, priuatiua dignior sit, manifestum est.

Demonstrationem ostensiuam potiorem esse ea, quæ ducit ad incõmodũ. CAP. XXII.

E T *ad impoßibile ducente: oportet autem scire quæ differentia sit ipsarum. Si igitur a in nullo b, in c autem omni, b: neceße est in nullo c esse a: sic igitur acceptis, ostensiua priuatiua erit demonstratio, quoniam a in c non erit. quæ uerò est ad impoßibile sic se habet, si opus est demonstrare quòd a in b non sit: accipiendum est a esse in b, & b in c: quare accidit a in c esse. Hoc autem sit notum, & conceßum quod ipsum est impoßibile esse: non igitur poßibile est a in b eße. Si ergo b in c concessum est ineße, a in b impoßibile est eße: termini igitur similiter ordinantur. Differt autem quo, qualis sit notior priuatiua propositio: utrum igitur quia a b non ineßt, an quia a c: cùm igitur est cõclusio notior quoniam non est, quod est impoßibile, fit de=*

 monstratio:

monstratio: cùm autem in syllogismo sit, demonstratiua est. Natura autem prior est, *quæ est quòd a in b nõ sit, quàm a in c non sit: priora enim conclusione sunt, ex quibus est conclusio: est autem quæ est a in c nõ esse, conclusio: a autem in b ex quibus est conclusio.* Non enim *si contingit remoueri aliquid, hoc conclusio est, illa autem ex quibus sunt: sed hoc quidem ex quo syllogismus est, utique sic se habet, ut aut sicut totum ad partem, aut ut pars ad totum se habet: sed quæ sunt a c, & a b propositiones, non sic se habent adinuicem. Si igitur ex dignioribus, & credibilioribus dignior est: sunt autem utræq; ex non esse aliquid, credibiles, sed hæc quidem ex priori, illa uerò ex posteriori: potior utique simpliciter erit ea, quæ est ad impoßibile, priuatiua demonstratio: quare & hac dignior prædicatiua.* Manifestum *est ergo quòd & ea quæ est ad impoßibile, potior est.*

Quæ sciẽtia certior, q̃ una q̃ altera: & eiusdem plures esse demõstrationes. CAP. XXIII.

CERTIOR *autem est scientia, sciẽtia et prior: quæ ipsius quia, & propter quid eadem est quàm non, extra eam quæ est propter quid.* Et *quæ non est de subiecto, ea quæ est de subiecto: ut arithmetica, harmonica.* Et *quæ est ex minoribus, ea quæ ex appositione: ut arithmetica, geometria: dico autem ex additione, ut unitas substantia est sine positione. punctũ autem substantia posita: hoc autem ex appositione.* Vna *autem scientia est, quæ est unius generis, quæcunque ex primis componitur, & partes sunt aut paßiones horum, quæ sunt per se.* Altera *autem scientia est ab altera,*

altera, quarumcunque principia neque ex eiſdem, neque ex alteris ſunt. Huius autem eſt ſignum, cùm *indemonſtrabilia ueniant: oportet enim in eodem genere eſſe cum iis, quæ demonſtrantur: ſignum autem eſt & huius, cùm demonſtrabilia per ipſa in eodem genere ſunt, & proxima. Plures autem demonſtrationes eiuſdem poßibile eſt eſſe, non ſolum ex eodem ordine accipiendi non continuum medium (ut eorum quæ ſunt a b, c & d & e) ſed & ex altero: ut ſi a transmutari, in quo autem d moueri, ſed lætari ſit in quo b, & iterum e quieſcere: uerum igitur eſt & d de b, & a de d prædicari: lætans enim mouetur, & quod mouetur transmutatur: iterum a de e, & e de b, uerum prædicari: omnis enim lætans quieſcit, & quieſcens transmutatur: quare per altera media, & non ex codē ordine ſyllogiſmus eſt: non tamen eſt neutrum de neutro dici mediorum.* Neceſſe *eſt enim idem e alicui utraque ineſſe: intendere autem eſt per alias figuras, quot modis contingit eiuſdem fieri ſyllogiſmum.*

Non eſſe ſcientiam fortuitorum, neq; in ſenſuum functione. CAP. XXIIII.

SED *eius quod eſt à fortuna non eſt ſcientia per demonſtrationem.* Neq; *enim ſicut neceſſarium, neq; ſicut frequenter quod eſt à fortuna, ſed extra hoc fit: ſed demonſtratio alterius horum.* Omnis *enim ſyllogiſmus aut per neceßarias, aut per eas quæ ſunt tanquam frequenter propoſitiones: & ſi quidem propoſitiones neceſſariæ ſunt, & concluſio erit neceſſaria: ſi uerò ſint ſicut frequenter, & concluſio huiuſmodi. Quare ſi id quod eſt à fortuna, neq; eſt ſicut frequenter,*

De caſu, & fortuna Ariſt. in phyſicorum.

ter, neq; necessarium: neq; utiq; erit ipsius demonstratio. Neq; *per sensum est scire: si enim est sensus talis huius, & non alicuius: sed sentire hoc aliquid est necesse & ubi, & nunc. Vniuersale autem quod est in omnibus, impossibile est sentire: neq; enim hoc aliquid est, neque nunc, neque ubi, neque enim utique esset uniuersale: quod enim semper est, & ubiq;, uniuersale dicimus esse: quoniam igitur demonstrationes uniuersales sunt; hæc autem non est sentire, manifestum est quòd neq; scire per sensum est. Sed manifestum quoniam si esset sentire triangulum, quòd duobus rectis haberet æquales angulos: quæreremus utique demonstrationem, & non sicut quidam fatentur, sciremus. Sentire enim necesse est singulariter: scientia autem est in cognoscendo uniuersale. Vnde & si super lunam essemus, & uideremus obiectam terram, non utique sciremus causam defectus: sentiremus enim quoniam deficeret, sed non propter quid omnino: non enim uniuersalis, sensus. Sed ex considerare hoc multoties accidere uniuersale uenantes, demonstrationem habemus: ex singularibus enim pluribus, uniuersale, manifestum est. Vniuersale autem honorabile, quoniam ostendit causam: quare de huiusmodi uniuersalis honorabilior est sensibus & cognitione quorumcunq; altera causa est: sed de primis alia ratio est. Manifestum igitur est quòd impossibile sit sentiendo scire aliud demonstratorum: nisi aliquis dicat sentire, scientiam habere per demonstrationem. Sunt tamen quædam reducta ad sensus defectum in propositis: quædam enim si uideremus, non utique quæreremus. Sed non tanquàm scientes*

entes in uidendo, sed tanquàm habentes uniuersale ex eo quòd uidemus: ut si uitrum foratum uideremus, & lumen pertransiens, manifestum utique erit & propter quid illuminat, propter id quod uideremus quidẽ seorsum in unoquoque: intelligere autem simul est, quoniam in omnibus sic est.

Non omnium syllogismorum eadem principia esse posse. CAP. XXV.

EADEM *autem esse principia omnium syllogismorum impossibile est: primum quidem logicè speculantibus: hi enim ueri sunt syllogismi, alij autem falsi.* Et *si enim sit uerum ex falsis syllogizare, sed semel hoc fit: ut si a de c uerum sit, medium autem b, falsum: neque enim a in b, neq; b in c: sed si harum media accipiantur propositionum, falsæ erunt: ex eo quòd omnis conclusio falsa ex falsis est, uera autem ex ueris: altera autem sunt uera & falsa.* Postea *neq; falsa ex eisdem sunt: est enim falsa adinuicem, & contraria, & impossibilia simul esse: ut iustitiam esse iniustitiam, aut timorem audaciam, aut hominem equum, aut bouẽ, aut æquale, maius & minus.* Ex *oppositis autem sic est, neq; enim uerorum eadem principia omnium sunt: altera enim multorum genere principia sunt, & neq; conueniunt: ut unitates punctis non conueniunt: hæ enim non habent positionem, illa autem habent.* Necesse *autem est aut in media conuenire, aut in sursum, aut in deorsum, aut hos interius habere, illos autem exterius terminorum. Sed neque communium principiorum possunt esse aliqua ex quibus omnia demonstrabũtur: dico autem communia, ut omne affirmare, aut ne-*

*gare: genera enim eorum quæ ſunt, altera ſunt; & alia quidem in quantitatibus, alia uerò in qualitatibus ſunt ſolum, cum quibus demonſtrantur per communia. Amplius, principia non multò minora ſunt concluſionibus: principia enim propoſitiones ſunt, propoſitiones autem aſſumpti termini, aut immiſsi * termini ſunt. Adhuc concluſiones ſunt infinitæ, & termini autem finiti. Amplius, principia hæc quidem ex neceſsitate, illa contingentia. Sic igitur conſiderantibus impoſsibile eſt eadem principia eſſe, aut finita: cùm infinitæ ſint cõcluſiones. Si uerò aliter quodammodo dicat quis, quòd hæc quidem geometriæ, illa uerò numerorum, illa autẽ medicinæ: quid utique erit aliud quod dicitur, niſi quòd ſunt principia ſcientiarum diuerſa? ſed eadem dicere deriſio eſt, quoniam eadem eiſdem eadem erunt: omnia nanque ſic fiunt eadem. At uerò neque quod eſt ex omnibus demonſtrare quodlibet, eſt quærere omnium eſſe eadem principia: multum enim inſipiens eſt. Neq; enim in manifeſtis doctrinis hoc fit, neque in reſolutione hoc eſt poſsibile: immediatæ enim propoſitiones ſunt principia: altera autem concluſio fit accepta propoſitione immediata. Si autem dicat aliquis primas immediatas propoſitiones eadem eſſe principia: una in unoquoque genere eſt. Si uerò neque ex omnibus ut opus eſt demonſtrari contingit quodlibet, neque ſic ex altero tanquam erunt uniuſcuiuſque ſcientiæ altera: relinquitur quòd proxima ſint principia omnium: & ex his quidem hæc, ex illis autem illa. Manifeſtum autem & hoc eſt, quoniam non contingit: monſtratum eſt enim quòd altera principia genere ſunt differentium genere.*

* Aſſumpti termini, & immiſsi, genitiui ſunt ſingulares.

Princi-

Principia enim duplicia ſunt, ex quibus, & circa quod. ex quibus quidem igitur, communia ſunt: quæ autem ſunt circa quod, propria ſunt, ut numerus, magnitudo.

Principia circa quod, ſunt ſciẽtiarũ ſubiecta.

Quòd ſcientia, & ſcibile, ab opinatione, & opinabili diſcrepent. CAP. XXVI.

SCIBILE *autem, & ſcientia differunt ab opinabili, & opinione: quoniam ſcientia uniuerſalis, & pernceceſſaria eſt: neceſſarium autem non contingit aliter ſe habere. Sunt autem quædam uera, quæ contingit aliter ſe habere: manifeſtum eſt igitur quòd circa hæc, ſcientia non eſt, eſſent enim utique impoßibilia aliter ſe habere. At uerò neque intellectus: dico enim intellectum principium eſſe ſcientiæ, neque ſcientia indemonſtrabilis: hæc autem eſt acceptio immediatæ propoſitionis: uerus enim eſt intellectus, & ſcientia, & opinio: & quid per hæc dicitur. Quare relinquitur opinionem eſſe circa uerum quidem, aut falſum: contingens autem eſt & aliter ſe habere.* Hoc *autem eſt acceptio immediatæ propoſitionis, & non neceſſariæ. Certum autem eſt ſic apparentibus: opinio ei incertum eſt: & natura huiuſmodi eſt. Adhuc autem nullus arbitratur opinari, cùm opinetur impoßibile aliter ſe habere, ſed ſcire: ſed quando eſſe quidem ſic, ſed tamen aliter, nihil prohibet & tunc opinari, tanquam huiuſmodi quidem opinionem eſſe, neceſſariam autẽ ſcientiam. Quomodo eſt igitur non idem opinari, & ſcire? & quare non erit opinio ſcientia, ſi quis poſuerit omne quod ſcit contingere opinari? conſequitur enim hic quidem ſciens, ille uerò opinans per media, quouſq;*

ad immediata ueniat: quare si ille quidem sciuit, & opinans sciuit: sicut enim & quia opinari, & propter quid: hoc autem medium est. An si quis sic arbitrabitur contingentia aliter se habere, sicut se habent definitiones per quas sunt demonstrationes: non opinabitur, sed sciet: si autem uera quidem esse, nõ tamen hæc ipsis inesse secundùm substantiam, & secundùm speciẽ, opinabitur & nõ sciet uerè: & quia et propter quid, si quidem per immediata opinabitur: si uerò non per immediata opinabitur, solum ipsum quia opinabitur.

Eiusdem autem opinio, & scientia non penitus est: sed sicut uera, & falsa eiusdem quodam modo est, sic et scientia & opinio eiusdem: & opinionem ei ueram, et falsam (sicut dicunt quidam) eiusdem esse, inconuenientia accidunt, appetere aliáq;, & non opinari quæ opinantur falsè. Quoniam autem idem multipliciter dicitur: est autem sicut contingit, est autem ut non: commensuratam enim diametrum esse uerè, opinari inconueniens est: sed quòd diameter (circa quam sunt opiniones) idem: sic eiusdem est, sed quod quid erat esse, unicuique secundùm rationem non est idem. Similiter autem & scientia, & opinio eiusdem est: hæc enim sic animalis est, quòd non est contingere non esse animal, sed illa quidem quæ est cõtingere: ut si hæc quidẽ quod hominis quidem est, illa uerò hominis quidem, non autem quod quidem hominis est: idem enim est, quia homo: hoc autem sicut non idem. Manifestum autem ex his est, quòd neque opinari simul idem, & scire contingit: simul enim haberet utique opinionem aliter habendi, & non aliter idem, quod quidem non contingit: in alio

alio enim unumquodque esse contingit eiusdem, sicut dictum est: sed in eodem nihil sic potest esse, haberet enim opinionem simul, ut quòd homo eßet secũdùm quod est animal: hoc enim fuerit non contingere esse non animal: & non secundùm quod animal: hoc enim sicut cõtingere. Reliqua autem quomodo oportet distribuere in rationem, & intellectum, & scientiam, & artem, & prudentiam, & scientiam: hæc quidem physicæ est, illa uerò ethicæ speculationis magis.

De solertia. CAP. XXVII.

SOLERTIA *autem, est subtilitas quædam in nõ perspecto tempore medij.* Vt *si aliquis uidens quòd luna splendorem semper habet ad solem, statim intellexit propter quid hoc sit, quia propter id quòd illustratur à sole: aut disputantem cum diuite, * cognouit quoniã commodatum est: aut propter id quòd amici sunt, quia inimici eiusdem sunt.* Omnes *enim causas medias uidens, cognouit & ultima. splendidum esse ad solem, sit in quo a: lucere à sole, b: luna, c: inest igitur lunæ quidem ipsi c, b: quod quidem est lucere à sole: ipsi autem b, a: quod est ad hoc esse splendidum, à quo splendet: quare & ipsi c, inest a per b.*

*Sic Græcè Aristoteles. ἢ διαλεγόμενον πλουσίῳ, ἔγνω διότι δανείζεται, Pro quo Argyrophil⁹ aut si viso paupere diuitem adeunte, hoc illum propterea facere, quòd mutuo argentum, accipit, itellexerit.

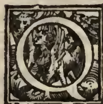
POSTE-

POSTERIORVM ARISTOTELIS

LIBER II.

Quot quæri solent in disciplinis.

CAPVT I.

VAESTIONES *æquales sunt numero ijs quæcunque uerè scimus. Quærimus aũt quatuor: quia, propter quid, si est, & quid est. Cùm enim utrum hoc insit, aut hoc quærimus, in numerũ ponẽtes: ut utrum sol deficiat, aut nõ, ipsum quia quærimus. Signũ autẽ huius: inueniẽtes enim quia deficit, pausamus: & si in principio sciremus quia deficeret, non quæreremus utrum. Cùm autẽ sciamus ipsum quia, ipsum propter quid quærimus: ut sciẽtes quia deficit sol, & quia mouetur terra: et propter quid deficit, et propter quid terra mouetur: quærimus hæc quidem sic. Quædam autem alio modo quærimus: ut si est, aut non est centaurus, aut* Deus: *hoc autem si est, aut non, simpliciter dico: sed non si albus est, aut non. Cognoscentes autẽ quoniam est, quid est quærimus: ut quid igitur est* Deus, *aut quid est homo. Quæ quidem igitur quærimus, & quæ inuenientes scimus: hæc & tot sunt.*

Omnem quæstioné medij esse. CAP. II.

QVAERIMVS *autem, cùm quærimus quia est, aut si est simpliciter, utrũ sit mediũ ipsius, aut nõ: cùm autẽ cogno-*

cognoscentes aut quia est, aut si est, aut in parte, aut simpliciter; iterũ propter quid quærimus, aut quid est: & tunc quærimus quid sit medium. Dico *autẽ quia est, aut si est, aut in parte, aut simpliciter: in parte quidem, ut utrum deficit luna, aut augetur: si enim est aliquid, aut non est aliquid, in huiusmodi quærimus: simpliciter autem, si est, aut non est luna, aut nox.* Contingit *itaque in omnibus quæstionibus quærere, aut si est mediũ, aut quid est medium.* Causa *enim est medium: in omnibus autem hæc quæritur, ut utrũ deficit luna, utrum est aliqua causa, aut non: post hæc scientes quia est aliqua, quid igitur hæc sit, quærimus.* Causa *enim ipsius esse non hoc, aut hoc: sed simpliciter substantiam, aut non simpliciter, sed aliquid eorum quæ sunt per se, aut secundum accidens: medium est.* Dico *autem simpliciter quidem subiectum: ut lunam, aut terram, aut solem, aut triangulum: quid autem esse defectum, æqualitatẽ, aut inæqualitatem: si in medio sit, aut non.* In *omnibus enim his manifestum est quòd idem sit quod quid est, & propter quid est.* Vt *quid est defectus? priuatio luminis à luna à terræ obiectu.* Propter *quid est defectus, aut propter quid deficit luna? propter defectum luminis obiecta terra.* Quid *est consonantia? ratio numerorum in acuto, & graui: & propter quid consonat acutum graui? propter id quod rationem habet numerorum & graue & acutum.* Vtrum *est consonare acutum & graue?* Vtrum *sit in numeris ratio eorũ?* Accipientes *autem quia est, quid igitur est ratio quærimus.* Quòd *autem sit medij quæstio, ostenditur quandocunque medium est sensibile: quærimus enim non sentientes*

tes

tes, ut de defectu si est. Si uerò essemus super lunam, nõ utique quæreremus, neque si fit, neq; propter quid fit, sed simul manifestum utique esset utrunq;: ex eo enim quòd sentimus, & uniuersale factum est nobis notum. Sensus enim quod nunc obijcitur, & manifestum est quòd nunc deficit: ex his autem uniuersale utique factũ est. Sicut igitur diximus, quod quid est scire idem est, et propter quid est: hoc autem aut est simpliciter, & non eorum quæ insunt aliquid est: aut quæ insunt, ut quoniam duo recti sunt: aut quoniam maius, aut minus est. Quòd igitur omnia quæ quæruntur medij quæstio sint, manifestum est.

Discrepatio quòd demonstratio, & definitio non eiusdem sint. CAP. III.

QVOMODO *autem quod quid est demonstratur, & quis modus inductionis, & quid est definitio, et quorum, dicemus: primum opponentes de ipsis. Principium autem sit futurorum: quod quidem sit maximè proprium habetis rationibus. Dubitabit autem aliquis, utrum sit idem, & secundùm idem definitione scire, & demonstratione scire, aut sit impoßibile. Definitio enim ipsius quod quid est esse uidetur: quod autem quid est, omne uniuersale, & prædicatiuum est: syllogismi autem sunt, alij quidem priuatiui, alij uerò non uniuersales: sicut in secunda figura priuatiui omnes sunt, in tertia uerò non uniuersales. Posteà neque eorum quæ in prima figura prædicatiuorum omnium est definitio: ut quoniam omnis triangulus tres duobus rectis habet æquales. Huius autem ratio est, quoniã scire demonstrabile, est demonstrationem habere, quare si*

in talibus est demonstratio, est manifestum quòd nõ utique erit eorum definitio. Sciet enim utique aliquis & secundùm definitionem, non habens demonstrationem: nihil enim prohibet non simul habere. Sufficit autem fides & ex inductione: nihil enim definientes aliquando cognoscemus, neque eorum, quæ per se sunt, neq; quæ secundùm accidens. Amplius, si definitio, substantiæ quædam cognitio est: huiusmodi manifestũ est quòd non sint substantiæ: quoniam quidem igitur non est definitio omnis cuius est demonstratio, manifestum est. Quid autem cuius est definitio: nunquid omnis demonstratio est, aut non? una quidem iam ratio, & de hoc eadem est: unius enim inquantum unum, est una scientia: quare si utique scire demonstrabile, est demonstrationem habere, accidit quoddam impoßibile: definitionem enim habens, sine demonstratione scies. Amplius. Principia demonstrationum sunt definitiones, quorum non esse demonstrationes monstratum est prius: aut enim erunt principia demonstrabilia, & principiorum principia, & hoc in infinitum abibit: aut primæ definitiones erunt indemonstrabiles. Sed utrum sit non omnis eiusdem, sed alicuius eiusdem sit definitio & demonstratio: an impoßibile sit: non enim eiusdem demonstratio, cuius est definitio: definitio quidem ipsius quid est, & substantiæ est, sed demonstrationes omnes uidentur supponere, & accipientes quod quid est: ut mathematicæ quid unitas, & quid impar, & similiter aliæ. Amplius, omnis demonstratio aliquid de aliquo monstrat, ut quia est, aut non est: in definitione autem nihil alterum de altero prædicatur: ut neque quod ani

mal de bipede, neque hoc de animali: neque de plano figura, neque enim est planum figura, neque figura planum. Amplius, *alterum quod quid est, & quia monstrare: definitio enim quid est ostendit: sed demonstratio quia est hoc de hoc, aut non est.* Alterius *autem altera demonstratio est, nisi sit tanquam pars quædam totius (hoc autem dico quòd ostensum est duobus rectis æquales habere de isoscele, si omnis ostensus est triangulus: pars enim hoc est, illud totum) hæc autem adinuicem non sese habent sic: & quia est, & quid est: non enim alterum est alterius pars.* Manifestum *itaq; quoniam neq; cuius definitio, omnis huius demonstratio: neq; cuius omnis sit demonstratio, & huius omnis sit definitio, quare omnino eiusdem nullius contingit utraq; habere.* Manifestum *est itaq; quòd neq; definitio, & demonstratio, neq; idem erunt, neq; alterum in altero: & nanq; subiecta similiter se haberent. Hæc ergo usq; huc addubitata sunt.*

Syllogismo duplante non demonstrari quid est de eo cuius est. CAP. IIII.

IPSIVS *autem quid est utrum syllogismus sit, et demonstratio aut non, sicut nũc ratio supposuit.* Syllo*gismus enim aliquid de aliquo monstrat per medium: sed quid est, proprium quidem est,* & in eo quod quid est prædicatur: hoc autem necesse est conuerti.* Si e*nim ipsi c, proprium est a: manifestum quòd & ipsi b: & hoc ipsi c, quare omnia sunt adinuicem: at uerò & si a in eo quod quid est omni b inest, & uniuersaliter b de omni c, in eo quod quid est dicitur, necesse est a in eo quod quid est de c dici: si uerò non sic accipit aliquis*

dupli-

duplicans, non necesse erit a in eo quod quid est prædicari de c: sed si a de b in eo quod quid est, non autem b de quocunq; in eo quod quid est: ipsum autem quid est utraq; habebunt: de hoc erit utiq; & b de c in eo quod quid est. Si igitur quod quid est & quid erat esse utraq; habent, in medio termino erit prius quod quid erat esse: & omnino si est monstrare quid est homo, si c homo, a uerò quod quid est, siue animal bipes, siue aliquid aliud: si ergo syllogizatur a de c, necesse est a de omni b prædicari: huius autem erit alia media ratio, quare & hoc erit quod quid est homo: accipit igitur quod oportet ostendere, etenim b est quod quid est hominis. Oportet autem in duabus propositionibus, & primis, & immediatis considerare: maximè enim manifestum quod dicitur, fit. Per conuersionem quidem igitur monstrantes quid est anima, aut quid est homo, aut aliud quodlibet eorum quæ sunt, quod est ex principio petunt: ut si quis putet animam esse eandem sibiipsi causam uiuendi, hoc autem numerum eundem seipsum mouentem, necesse est enim petere, animam hoc esse quod numerum esse seipsum mouentem sic sicut idem. Non enim si consequitur a, b, & hoc, c: erit in ipso c, a quod erat esse: sed uerum erit dicere c solum. Neque si est a quod quid est, & de b prædicatur omni: & nanque animalis esse, prædicatur de hominis esse: uerum enim est de omni hominis esse, animalis esse, sicut & de omni homine, animal: sed non sic sicut unum esse. Si quidem igitur non sic accipiat, non syllogizatur quòd a sit in c, quod quid erat esse, & substantia: si uerò sic accipiat, prius erit accipiens in c, quoniam est quod quid erat

erat esse b: quare non demonstratum est: quod enim erat in principio accepit.

Neque idem effici posse per diuisionem, syllogismo. CAPUT V.

AT uerò neque per diuisionem uia est syllogizare, sicut in resolutione circa figuras dictum est. Nequaquã enim necesse fit rem illam esse, cùm hæc sint, sed sicut neq; inducens demonstrat: non enim oportet cõclusionem interrogare, neq; in concedendo esse, sed necesse est esse cùm sint illa: & si non dicat respondens, utrum homo animal est, aut inanimatum? posteà accipit animal, non syllogizat: iterum omne animal, aut greßibile, aut aquaticum, accipit greßibile, & hominem esse totum animal greßibile, non necesse erit ex dictis, sed accipit & hoc. Differt autem nihil in multis, aut in paucis sic dicere: idem enim est. Non syllogisticus quidem igitur & usus fit sic procedentibus: & de contingentibus syllogizari. Quid enim prohibet & hoc uerum quidem omne esse de homine, non tamen quid est, neque quod quid erat esse ostendens? Amplius, quid prohibet aut apponere aliquid, aut auferre, aut excellere substantias: hæc quidem igitur dimittuntur. Contingit autem soluere in accipiendo in eo quod quid est omnia, & quòd est consequenter diuisionem facere quæsitum prius, & nihil relinquere: hoc autem necessarium est, si omne in diuisionem cadit, & nihil relinquit, indiuiduũ enim specie oportet esse. Sed syllogismus tamen non inest, sed si quidem alio modo cognoscere facit, hoc quidẽ non fuit inconueniens, neq; enim inducens fortè demonstrat, sed tamen ostendit aliquid. Syllogismus autem nõ

dicit, ex diuisione eligens definitionem: sicut enim in conclusionibus quæ sine medijs sunt, si aliquis dicat quoniam his existentibus necesse est hoc esse, contingit interrogare propter quid sit: sic & in diuisis terminis? ut quid est homo? animal mortale, pedes habens, bipes, sine pennis. Propter quid scit unamquanq; appositionem, & dicet enim, & monstrabit diuisione: sicut opinabitur quòd omne animal aut mortale, aut immortale sit: huiusmodi autem oratio omnis, non est definitio: quare quamuis diuisione monstrauit: sed tamen definitio, non syllogismus fit.

Non monstrari definitionem sumendo definitionem definitionis, neq; definitione contrarij. CAPVT VI.

S E D *utrum sit demonstrare quod quid est, secundum substantiam ex conditione accipientem quod quid erat esse: quod est ex ijs, quæ sunt in eo quod quid est proprijs. hæc autem in eo quod quid est sola, & proprium est omne: hoc enim est esse illi. An iterum accepit quod quid erat esse et in hoc? necesse est enim per medium monstrare. Amplius, sicut neque in syllogismo accipitur quod quid est syllogizare, semper enim tota, aut pars est propositio, ex quibus est syllogismus: sic neque quod quid est esse, oportet esse in syllogismo, sed seorsum hoc à positis esse. Et ad dubitantem an syllogizatum est, an non est hoc? obuiandum, quoniam: hoc enim erat syllogismus: & adhuc quòd nec quod quid erat syllogizatum est, quoniam utique: hoc enim positum est nobis quod quid erat esse: quare necesse et sine eo quod quid est, sit syllogismus: aut quod quid e-*

Tota, aut pars: id est maior, aut minor: minus enim maioris pars est.

rat esse syllogizare aliquid. Et si ex conditione monstret, ut si malo inest diuisibile esse: in contrario est cõtrarium esse, in quibuscunq; est aliquid contrarium: bonum autem malo contrarium est, & indiuisibile diuisibili: est itaq; boni & indiuisibile esse. Etenim accipiens quod erat esse, monstrat. Accipit autem ad demonstrandum quod quid erat esse, alterum tamen sit. Etenim in demonstrationibus est hoc quidem de hoc, sed non ipsum, neq; cuius est eadem ratio: & conuertitur. Ad utrosq; autem, & secundum diuisionem demonstrãtem, & ad sic syllogismum: est eadem dubitatio propter quid est homo animal greßibile bipes, sed non animal & bipes: ex acceptis enim neq; una neceßitas est unum fieri quod prædicatur, sed utiq; sicut idem homo erit & musicus & grammaticus.

Contendit quid est non posse monstrari.

CAPVT VII.

QVALITER igitur definiens demõstrabit substantiam, aut quod quid est? neq; enim sicut demonstrãs ex certis, manifestum esse faciet, quòd necesse est cùm sint illa, alterum aliquid esse. Demonstratio enim hoc est, neq; sicut inducẽs per singularia, cùm manifesta sint: quoniam omne sic est, eo quòd nihil aliter est. Nõ enim quid est demonstrat, sed quoniam est, aut non est. Quis igitur est alius modus reliquus? non enim demonstrabit sensu, aut digito. Amplius, quomodo monstrabit quod quid est homo? necesse est enim scientem quid est homo, aut aliud quodcunq;, scire quia est. Quod enim nõ est, nullus scit quod quid est, sed significat: oratio quidem, aut nomen cùm dico tragelaphus: quid autem est tragelaphus,

*lapbus, impoßibile est scire. At uerò si demonstrabit quid est, et quia est, & qualiter eadem ratione demonstrabit: definitio enim unũ aliquid, et demõstratio: id autẽ quod est quid est homo, et esse hominẽ, aliud est. Postea per demõstrationẽ dicimus necessariũ esse demõstrare omne quia est, nisi substãtia sit: esse aũt nõ substantia ulla est: nõ enim est genus, quod est: demonstratio itaq; erit quia est, quod quidẽ et nũc faciũt sciẽtiæ: quid enim significat triãgulus, accipit geometra: quia autẽ est, demõstrat. Quid igitur monstrabit definiens, quid est triãgulus? sciẽs itaq; aliquis definitione quid est, si est non sciet, sed impoßibile. Manifestũ est et secundùm nũc modos terminorũ, quod nõ mõstrãt definiẽtes quia est. si.n. & ex medio aliquod æquale: sed propter quid est quod definitur, & propter quid est circulus quæritur: esset enim utique & montis ænei dicere ipsum: neque enim quia poßibile sit esse quod dicitur aßignant termini, neque quòd illud est cuius dicunt esse definitionẽ: sed semper licet dicere & propter quid. Si ergo definiens mõstrabit aut quid est, aut quid significat nomen: sed non est ullo modo eius quod quid est, erit utique definitio ratio nominis, idem significans, sed non conueniens est. Primum quidem & quia non substantiarum esset definitio, & eorum quæ non sunt: significare enim est, & quæ non sunt. Amplius, omnes orationes definitiones erunt: eßet enim utique nomen ponere cuilibet orationi: quare terminis utique disputabimus omnes, & * Ilias definitio erit. Amplius, neq; una scientia demonstrat utiq; quia hoc nomen eius quod quid est esse ostendit, neque igitur definitiones hoc aßignant. Ex his*

* Ilias historia Troię, quã scripsit Homerus.

igitur neq; definitio & syllogismus idē uidetur esse, neq; eiusdem syllogismus et definitio. adhuc autē quòd neq; definitio nihil demonstrat, neq; monstrat, neq; quod quid est, neq; definitione, neq; demōstratione, cognoscere est.

Quid est, monstrari per aliud quid est.

CAPVT VIII.

ITERVM *autem speculandum est quid eorū dicitur bene, & quid non bene, & quid est definitio: & eius quod quid est, nunquid quodam modo est demonstratio, aut definitio, aut nullo modo. Quoniam (sicut diximus) *idem est scire quod quid est, & scire causam ipsius si est: ratio autem huius est, quoniam est aliqua causa, & hæc, aut eadem, aut alia est: & si utique alia est, aut demonstrabilis est, aut indemonstrabilis. Si igitur est alia, & contingit demonstrari: necesse est mediam causam esse, & in figura prima monstrari: uniuersale enim, & prædicatiuum est quod demonstratur. Vnus quidem modus nunc exquisitus est per aliud quod quid est monstrare: horum enim quod quid est neceße est medium esse quid est, & propriorum proprium. Quare hoc quidem monstrabit, illud uerò non eorum quod quid erat esse eiusdem rei.* Hic quidē igitur modus quod *non sit demonstratio dictum est prius: sed est syllogismus logicus ipsius quid est.*

*In fine.2. capi.huius libri.

De quid est, & quod est. CAP. IX.

QVO *autem modo contingat dicemus, iterum dicentes ex principio. Sicut enim propter quid quærimus, habentes quia est: aliquando autem & simul manifesta fiunt: sed neque prius propter quid poßibile est cognoscere quàm quia: manifestum est quod similiter*

& quod quid erat esse non sine quia est: impoßibile est enim scire quid est, ignorantes si est. Hoc autem si *est aliquando quidem, sed secundùm accidens habemus, aliquando uerò habentes quid ipsius rei: ut tonitruum, quoniam sonus quidam est nebularum: & defectum, quoniam priuatio quædam luminis: & hominem, quoniam animal quoddam est: & animam, idem seipsum mouens. Sed quæcunque quidem secundùm accidēs scimus quia sunt, necesse est illa nullo modo se habere ad quid est: neq; enim quia sunt, scimus: quærere autem quid est, non habentes quia est, nihil quærere est: secūdùm quæcunq; autem habemus quid facile est: quare quemadmodum habemus quia est, sic habemus & ad quid est. Quorum igitur habemus aliquid, quod quid est: primum quidem sit defectus, in quo a: luna in quo c: oppositio terræ in quo b: utrum quidem deficit, an non: b quærere est, nunquid est, aut non.* Hoc autem *nihil differt quærere, quàm si est ratio ipsius: & si sit hoc, & illud dicimus esse: aut utrius contradictionis est ratio: utrum habendi duos rectos, aut non habendi.*

Cùm autem inueniamus simul ipsum quia, & propter quid scimus, si per media sit: si uerò non, quia scimus, propter quid autem non. Si ergo luna c, defectus a, lunam plenam, umbram non poße facere, nullo nostrûm in medio existente manifesto, in quo b: si ergo in c est b, quod est non poße facere umbram, cùm nullus nostrûm in medio sit, in hoc quidem a, quod est deficere, quia deficit manifestum est, sed propter quid, nondū: sed quia defectus quidem est scimus: quid autem est, nescimus. Cùm autem manifestum est quia a in c sit, sed

Crediderunt nōnulli, lunā medietatem unā habere opacam, & alterā lucidam: cùm autē pars opaca ad nos cōuerteretur, aiebant esse deliquium.

propter quid est? quærere b quidem est, utrum obiectio, aut conuersio lunæ, aut extinctio luminis: hoc autem ratio alterius termini: ut in his, ipsius a: est enim defectus, obiectio terræ. Quid autem est tonitruus? ignis extinctio in nube. Propter quid tonat? propter extingui ignem in nube. Sit nubes c, tonitruum a, extinctio ignis b: in c igitur nube est b, extinguitur enim in ipsa ignis: huic autem inest a, & est ratio b, ipsius a primi termini: si autem iterum huius aliud mediũ sit, ex reliquis erit rationibus. Vt igitur accipitur quid est, & sit notum, dictum est. Quare syllogismus quidem ipsius quod quid est non fit, neq; demonstratio, manifestum tamen est per syllogismum & demonstrationem: quare neq; sine demonstratione est cognoscere quid est, cuius est causa alia: neq; est demonstratio ipsius, sicut & in dubitationibus diximus.

De definitione quid est,& propter quid.

CAPVT X.

EST *autẽ quorundã quædã causa altera, quorũdã autem non est,* * *quare manifestũ quoniam eorum quæ sunt quid est, alia quidem sine medio, ut principia sunt: quæ quia sunt, & quæ quid sunt, supponere oportet, aut alio modo facere manifesta: quod quidem arithmeticus facit. Et nanq; quid est, unitas supponit, & quia est: sed habentium medium, & quorum est quædã altera causa substantiæ, & ipsius esse: est p demõstrationẽ (sicut diximus) ostẽdere, nõ demõstrare. Definitio autẽ quoniã quidẽ, ratio ipsius quod quid est, manifestum est quoniã aliqua erit ratio ipsius quod quidem significat nomen, aut ratio altera, nomina ponens: ut quid significat*

*Hic in multis exemplaribus Latinis habentur multa verba, quæ quoniam in Græco non sunt, à doctis reiecta sunt.

gnificat quod quid est, secundum quod triangulus est, quod quidē habētes quia est, quærimus propter qd est: difficile autē sic est accipere quæ nescimus quia sunt: causa autem dicta est prius difficultatis: quia neq; si est, neq; si nō est scimus: sed aut hoc secundum accidēs. Oratio autē una est dupliciter, hæc quidē coniunctione, ut Ilias: alia uerò unū de uno ostēdens non secundum accidens: una quidem igitur terminus est termini, quæ dicta est. Alius uerò terminus est oratio demōstrans propter quid est: quare prior significat quidem, demōstrat autē nō. Quæ uerò posterior est, manifestū est quoniā erit ut demōstratio eius quod quid est, positione differēs à demonstratione. Differt enim dicere propter quid tonat, et quid est tonitrus: dicet enim sic quidē, propter id quod extinguitur ignis in nubibus. quid est tonitruus? sonus extinctionis ignis in nube. Quare eadem oratio alio modo, & alio dicitur: & sic quidem demonstratio continua, sic autem definitio. Amplius est terminus tonitrui, sonus in nubibus: hæc autē est quæ est ipsius quid est, demonstrationis conclusio: quæ autem est immediatorum definitio, positio est ipsius quid est, & indemonstrabilis: est ergo definitio una quidem oratio eius quod quid est, indemonstrabilis, una uerò syllogismus ipsius quid est: casu differens à demonstratione: tertia uerò est quæ est ipsius quid est, demonstrationis conclusio. Manifestum igitur ex dictis est, & qualiter est ipsius quod quid est demonstratio, & quomodo non est: & quorum est, & quorum non est. Amplius autem definitio quot modis dicitur, & qualiter quod quid est monstrat, & quomodo non, et quorum

rum est, & quorum non: adhuc autem & ad demonstrationem quomodo se habet, & quomodo contingit eiusdem esse, & qualiter non contingit.

Per quodlibet genus causæ demonstrari posse. CAP. XI.

QVONIAM *autẽ scire opinamur cùm sciamus causam: causæ autem quatuor sunt: una quidem quod quid erat esse, una uerò cùm hoc sit, necesse est hoc esse. altera autem quæ aliquid primò mouit, quarta uerò cuius gratia, omnes hæ per medium monstrant.* Et *hoc enim quòd cùm sit hoc, neceße est eße, una quidem accepta propositione non est, duabus autem ad minus: hoc autem est, cùm unum medium habeant: hoc ergo uno accepto, conclusionem neceße est esse. Manifestum est autem & sic, propter quid est rectus in semicirculo? aut quo existente, rectus est? sit ergo rectus in quo a, media duorum rectorum in quo b, qui est in semicirculo in quo c: ipsius a igitur rectum esse in c, qui est in semicirculo, causa est b, hoc enim ipsi a æquale est: qui uerò est c, ipsi b. duorum enim rectorum dimidium est: existente igitur dimidio duorum rectorũ, a in c est: hoc autem erat in semicirculo rectum esse.* Hoc *autem idem est ei, quod quid erat eße: cùm hoc significaret oratione: at uerò & ipsius quod quid erat esse, causa monstrata est media.* Hoc *autem propter quid* Medorum *bellum factum est* Atheniensibus? *quæ causa est præliari* Athenienses? *quoniam in* Sardes *cum* Erethrijs *commiserunt: propter hoc enim motum est. Primum sit bellum in quo a, priores committentes in alios b,* Athenienses *c: est igitur b in c, prius enim est committe-*

re

re Athenienſibus: a autem in b, debellauerunt enim prius iniuſtos, eſt itaque in b a, debellari prius incipiẽtes. b autem in c, ſiue in Athenienſibus, priores enim inceperunt: medium itaque hic cauſa primùm mouens. Quorumcunque uerò cauſa eſt cuius gratia: ut propter quid ambulat? ut ſanus fiat. propter quid domus eſt? ut ſaluentur uaſa. Hoc quidem gratia huius quod eſt ſanari, illud uerò gratia huius quod eſt ſaluari: & propter quid oportet poſt cœnam ambulare: & cuius gratia oportet, nihil differt. Sit ambulare poſt cœnam, in quo c: non eminere cibos, in quo b: ſanari in quo a: ſi igitur in eo quod eſt, poſt cœnam ambulat, eſſe facere non ſupereminere cibos iuxta os uentris, & hoc eſſe ſanum: uidetur enim ineſſe ipſi ambulare quod eſt c, b non eminere cibos: in b autem a, hoc quod eſt ſanatiuum: quæ igitur cauſa eſt, in c quòd a ſit, quod eſt gratia cuius? b non eminere: hoc autem eſt ſicut illius ratio. a enim ſic reddetur, propter quid b ineſt c? quoniam hoc eſt ſanari, hoc ſic habere. Oportet autem commutare rationes, & ſic ſingula magis apparebunt. Generationes autem econtrario hic & in cauſis ſecũdùm motum: ibi enim medium oportet primùm fieri: hic autem ipſum c extremum, ultimum autẽ gratia cuius. Contingit autem idem & gratia cuius eſſe & ex neceſſitate: ut per lucernæ pellem lumen egredi, etenim ex neceſſitate diſgreditur, quòd in parua eſt partibilius: & per maiores poros, ſi quidem lumen fit diſgrediendo: & gratia cuius, ut non offendamus. nónne igitur ſi eſſe contingit, & fieri, contingit? ſicut ſi tonat extincto igne, neceſſe eſt ſizire, & ſonare: & (quemad-

σίζειν, est sonare, vt cùm in aqua candens ferrũ extinguitur.

(quemadmodum Pythagorici dicunt) minarum causa ijs qui sunt in tartaro, quatenus timeant. Plurima autem huiusmodi sunt, & maximè in ijs quæ natura subsistunt: & in constantibus hæc quidem propter hoc natura facit: illa uerò ex necessitate. Necessitas autem est duplex: hæc quidem secundùm naturam, & aptitudinem: hæc uerò uiolenta, & contra aptitudinem: sicut lapis ex necessitate & sursum, & deorsum fertur, sed non propter eandem necessitatem. Sed in ijs quæ sunt ab intelligentia, alia quidem nequaquam sunt ab eo quod per se frustra est, ut domus aut effigies: neque ex necessitate sunt: sed propter hoc. Alia uerò à fortuna sunt, ut sanitas, & salus, maximè in quibuscunque contingit, & sic & aliter: cùm non à fortuna generatio sit. Quare finis bonus alicuius gratia fit, aut natura, aut arte: à fortuna autem nihil propter aliquid fit. Eadem autem causa est & in ijs quæ fiunt, & in factis, & futuris, quæ uerè est ijs quæ sunt: medium enim causa est, ueruntamen in ijs quæ sunt, & quæ est: in ijs autem quæ fiunt, quæ fit, factis. autem facta, & futuris futura. Vt propter quid factus est defectus: propter id quòd in medio facta est terra: fit enim propter id quod fit: erit autem & propter id quod erit in medio: & est autem propter id quod est. Vt quid est crystallus: accipiatur quoniam aqua congelata est. Aqua in quo c, congelata in quo a, causa media in quo b: defectus caloris penitus, est igitur in c quidem, b: in hoc autem congelatũ esse, quod est in quo est a: fit autẽ crystallus, cùm fiat b. factus est autẽ, facto: erit autẽ futuro b. Sic quidẽ

igitur

igitur causa,et cuius causa est, simul fit cùm fit, & est, cùm est:et in eo quod factũ est, et in futuro eodẽ modo.

De fieri, & facto esse. CAP. XII.

IN *ijs autem quæ non simul sunt, nunquid sunt in continuo tempore? sicut uidetur nobis alia eorum causa esse: ut facti esse altera facta, & futuri futura: & eius quod fit: si aliquid anteà factum est:* Est igitur *à posterius facto, syllogismus: principium autem, & horum quæ facta sunt, unde & in ijs quæ fiunt similiter: à priori autem non est, ut quoniam hoc factum est: & in futuro similiter est: neque enim infinito aut finito erit tempore: quare quoniam hoc uerum est dicere factum esse, hoc uerũ est dicere factum esse posterius.* In *medio autem falsum esset dicere, hoc iam altero facto: eadem autem ratio est & in futuro.* Neq; *quoniã hoc factum est, hoc erit: medium enim simul genitũ oportet esse, factorum factum, futurorum futurũ, cùm ijs quæ fiunt, fieri: cum ijs quæ sunt, esse: sed futurum esse, & esse, non contingit simul esse genitum.* Amplius, *neq; infinitum contingit esse tempus medium, neque finitum: falsum enim erit dicere in medio. Speculandũ ergo quid est continens? ut post id quod factum est, sit fieri in rebus? an manifestum est quòd nõ continuum cum facto esse, quod fit? neq; factum cum post facto esse? termini enim sunt atomi: sicut igitur neque sunt puncta adinuicem copulata, neq; quæ facta sunt: utraque enim indiuisibilia sunt.* Neque *igitur quod fit cum eo quod factũ est, propter idem: quod enim fit, diuisibile est: quod autem factum est, indiuisibile est. Sicut igitur linea ad pũctum se habet, sic quod fit, ad quod factum est: sunt enim*

nim infinita facta in eo quod fit. manifestum autẽ magis est in uniuersalibus: de motu oportet dicere de his. De eo igitur quomodo cum eo quod consequẽter fit generatione se habeat media causa, intantum acceptũ sit: necesse enim & in his medium, & primam immediata esse: ut a factũ, quoniã c factũ est: posterius autẽ c factũ, a autẽ prius: principium igitur est c, propter id quod proximũ est ipsi nũc, quod est principiũ tẽporis: sed c factum est, si d factum est: cùm igitur d factũ est, necesse est et a factũ esse: causa autem est c, d enim facto, necesse est c factũ esse: c autẽ facto, necesse est a prius fuisse. Si autem accipiẽs aliquod mediũ, stabit alicui immediatũ: an semper extra cadet propter infinitũ: nõ enim continuũ factũ cũ facto, quemadmodũ dictũ est: sed incipere tamẽ est necesse à medio, et ab ipso nũc primo. Similiter autẽ est & in eo quod erit: si enim uerũ est dicere quoniã erit d, neceßе est prius uerũ dicere quoniã a erit: huius autem causa est c, siquidem enim d erit, prius c erit: si uerò c erit, prius a erit. Similiter aũt et infinita est decisio et in his: non enim erunt quæ erũt cõtinua adinuicem: principium autem & in his sine medio accipiendũ est. Habẽt aũt sic se in operibus, si facta est domus, neceße est decisos esse lapides, & factũ esse hoc propter quid est: quoniã neceße est fundamẽtũ factũ esse, si quidẽ et domus facta est: si uerò fundamentũ est, prius lapides eße factos necesse est: iterum si erit domus, similiter prius erunt parietes (demonstratur autem per medium similiter) erit enim fundamentum prius.

In

In ijs quæ circulo gignuntur, demonstrationẽ esse circularem: CAP. XIII.

QVONIAM *autem uidemus in ijs quæ fiũt, circulo quandam generationem esse, & contingit hoc esse: si quidem consequantur adinuicem medium & termini: in his enim conuerti est: ostensum * autem est hoc in primis quòd conuertuntur conclusiones: circulo autẽ hoc est. In operibus autem uidetur sic: depluta terra, necesse est uaporem fieri: hoc autem facto, nubem, hac autem facta, aquam, hac uerò facta, necesse est terram deplutam esse.* Hoc *autem erat ex principio, quare circulo circuiuit: cùm enim unum horum quodlibet est, alterum est: & cùm illud, alterum: & cùm hoc, primũ. Sunt autem quædam quæ fiunt uniuersaliter: semper enim & in omni aut sic se habent, aut fiunt: alia uerò quidem semper non, sed sicut frequenter sunt: ut non omnis homo masculus habet barbam, sed est sicut frequenter.* Talium *igitur necesse est & medium sicut frequenter esse: Si enim a de b prædicatur uniuersaliter, & hoc de c uniuersaliter necesse est, & a de c semper, & de omni prædicari: hoc enim est uniuersaliter, & de omni, & semper: sed suppositum est sicut frequẽter esse: necesse est ergo medium sicut frequenter esse quod est in quo b: erũt ergo & eorum principia frequẽter sine medio, quæcunq; in plurimũ sic sunt, aut fiunt.* *c.5.2.prior.

Quo pacto definitio vestiganda sit.

CAPVT XIIII.

QVOMODO *quidẽ sit quod quid est in terminis aßignandum, & qualiter demonstratio, aut definitio sit ipsius, aut non, dictum est prius.* Quomodo

autem

autem oportet uenari in eo quod quid est prædicantia, nunc dicemus. Eorum igitur, quæ insunt semper unicuiq;, quædam se extendunt in plus, non tamen extra genus: dico autem in plus esse, quæcunque insunt quidem unicuiq; uniuersaliter, at uerò & alij: ut est aliquid quod omni trinitati inest, sed & non trinitati: sicut quod est, inest trinitati, sed & non numero: sed impar inest omni trinitati, & in plus est, & nanque ipsi quinario inest, sed non extra genus: quinarius quidem numerus est: nullum autem extra numerum, impar est. Huiusmodi igitur accipienda sunt usque ad hoc, quousque tot accipiantur primum, quorum unumquodq; in plus sit: omnia autem non in plus: hanc enim necesse est substantiam rei esse. Vt trinitati inest omni, numerus impar, primus utrobique: & sicut quod est non mensurari numero, & sicut non componi ex numeris. Hoc itaque iam trinitas, est numerus impar primus: & sic primus. Horum enim unumquodque illa quidem imparibus omnibus insunt, ultimum autem & dualitati: omnia autem nulli. Quoniam autem ostensum à nobis in superioribus, quòd necessaria quidem sunt in eo quod quid est prædicantia: uniuersalia autem necessaria sunt: trinitati autem, & cuilibet alij sic accipiuntur in eo quod quid est accepta, sic ex necessitate quidem erit trinitas hæc. Quod autem substantia sit, ex his manifestum est: necesse est enim nisi hoc sit trinitatis esse, ut genus aliquod esse: hoc aut nominatum est, aut nòn nominatum: erit igitur in plus quàm trinitati inexistens. concessũ enim huiusmodi sit esse genus, ut quod insit quidem secundùm potentiam in plus: si igi

tur

tur nulli inest alij quàm atomis trinitatibus, hoc utique erit trinitatis esse: supponatur.n.hoc substantia uniuscuiusq; esse, quæ in atomis ultimum prædicatum: quare similiter & alij cuilibet, sic demonstratorũ quidem, illi eſse erit. Cõgruum autem est cùm totum aliquod negocietur aliquis, departiri genus in atoma specie prima: ut numerum in trinitatem, & dualitatem: posteà sic illorum definitiones accipere tẽtare, ut rectæ lineæ, & circuli, & recti anguli. Post hæc autem accipientem quod genus sit, ut utrum quantitatum, aut qualitatum, proprias paßiones speculari per communia prima: compositis enim ex atomis conuenientia, ex definitionibus erunt manifesta, propterea quòd principium est omnium definitio, & quod simplex est: & simplicibus per se inesse conuenientia solis, alijs autem secundùm illa. Sed diuisiones quæ sunt secundùm differentias, utiles sunt ad hoc sic adeundum: ut tamen monstrant, dictum est prius. Vtiles autem erunt sic utique solum ad colligendum quod quid est: & uidebitur utique nihil monstrare, sed mox decipere omnia, tanquã si ex principio acceperit aliquis sine diuisione. Differt autẽ aliquid primum & posterius prædicamentorũ prædicari: ut est dicere animal mansuetũ, bipes: uel bipes animal mãsuetũ: si.n.omne ex duobus est, et unũ quid sit animal mansuetũ, iterũ ex hoc & differentia, homo aut quodlibet unũ sit, necesse est diuidentẽ petere. Amplius, nihil relinquendũ in eo quod quid est, sic solũ modo cõtingit: cùm enim primùm accipiatur genus, si quidẽ alicuius inferiorũ aliquam diuisionum accipiat, nõ incidet omne in hoc: ut nõ omne animal, aut totũ pennatũ est,

aut diuisum pennis: sed pennatum, animal omne. Huius enim differentia hæc est. Prima autem differentia est animalis, in quam omne animal incidit. Similiter autem & in unoquoq; aliorum, & in ijs quæ extra genera, et quæ sub ipsis sunt: ut in aue, in qua est omnis auis: & in pisce, in quo omnis est piscis. Sic igitur uadenti prõptum est scire quoniam nihil relictum est: aliter autem, relinquere necesse est, & non scire. Nihil autem oportet definientem & diuidentem omnia scire quæ sunt: & tamen impoßibile dicunt esse quidam, differentias cognoscere, quæ sunt ad unumquodque non cognoscentem unumquodq;: sine autem differentijs non esse unum quodque scire: à quo enim non differt, idem esse huic: à quo autem differt, alterum ab hoc. Primùm quidẽ hoc falsum est: nõ enim secundùm omnem differentiam, alterum est: multæ enim sunt differentiæ in eisdem specie, sed non secundum substantiam, neque per se. Postea cùm accipiantur opposita, & differentia, & quòd omne incidit hinc aut inde, & accipiat in altero quòd quæritur eße, & hoc cognoscat, nihil differt scire, aut non scire de quibuscunque prædicantur alijs differentiæ. Manifestum enim est, quòd si sic uadens ueniat in hæc, quorum non est amplius differentia, habebit rationem substantiæ: omne autem incidere in diuisionem, si sint opposita quibus nihil interest, non est petitio: necesse est enim omne in altero ipsorum esse, si quidem illius differentia est. Ad probandum autem terminum per diuisiones, tria oportet coniecturare: ut accipiantur prædicata in eo quòd quid est, & hæc ordinatè quid primum est, aut secundum: & quoniam hæc

omnia

omnia sint. Est autem unum horum & primum per id quod possumus sicut ad accidens syllogizare, quoniam est & per genus probare. Ordinare autem sicut oportet, erit: si primum accipiat: hoc autem erit si accipiatur quod omnibus sequitur, illi autem non omnia: necesse est enim aliquod esse huiusmodi: accepto autem hoc, iam idem inferioribus modus: secundum enim, aliorum primum erit, & tertium continuorum: remoto enim, quod est sursum, continuum aliorum primum erit: similiter autẽ & in alijs. Quod autem omnia hæc sint, manifestum ex hoc quod recipimus: primum quidem secundum diuisionem, quoniam omne aut hoc, aut illud est: est autem hoc, & iterum huius totius differentiam: extremi autem non amplius esse differentiã, uel etiam statim cum ultima differentia à toto non differre specie. Hoc manifestum enim est, quoniam neque plus hoc opponitur. Omnia enim in eo quod quid est accipiuntur horum, neq; deficit nihil: aut enim genus, aut differentia utiq; erit: genus quidem igitur est primum, & cum differentijs hoc acceptum est: differentiæ autem omnes habentur, non enim amplius est posterior. specie enim utiq; differret, & ultimum: hoc autem dictum est non differre. Quærere autem oportet intendentem in similia, & indifferentia, primũ quid omnia idem habeant: postea iterũ in altera, quæ in eodem quidem genere sunt cum illis: sunt autem ipsis quidem idem specie, ab illis autem altera: cùm autem in his accipiatur quid omnino idem, & in alijs similiter: in acceptis iterum intendendum est si idem sit, quousq; in unam conueniant rationem: hæc enim erit definitio. Si

uerò non uadit in unam, sed in duas, aut plures: manifestum est quòd utiq; non est unum aliquod quod prædicatur, sed plura. Vt dico, si quid est magnanimitas quærimus: intendendum est in quosdam magnanimos, quos scimus quid habeant unum omnes inquãtum sunt huiusmodi. Vt si Alcibiades magnanimus, aut Achilles, & Aiax: quid unum omnes habent? non tolerare iniuriati. Hic enim dimicauit, ille insaniuit, hic autem interfecit seipsum. Iterum idem est in alteris, ut Lysandro, & Socrate, si iam indifferentes esse, & fortunati, & infortunati, hæc duo accipiens intendas quid idem habent, aut impaßibilitas quæ est circa fortunas, aut non tolerantia cùm iniuriantur: si uerò nullum sit commune, duæ species erunt utiq; magnanimitatis. Semper enim est omnis definitio uniuersalis: non enim in quodam oculo dicit sanabile medicus, sed aut in omni, aut in specie determinans.

De Alcibiade vide Iust. li. 5. de Achille Homer. lib. 1. de Aiace Oui. li. 13. Metamor. de Lysandro Iusti. lib. 5. de Socrate, Laërtiũ, & Plato. Phædone, & Menexeuo.

Species facilius, quàm genera finiri.

CAPVT XV.

FACILE *autem est magis singulare definire, quàm uniuersale: unde oportet à singularibus in uniuersalia ascendere. Et nanque æquiuocationes magis latent in uniuersalibus, quàm in indifferentibus. Sicut autem in demonstrationibus oportet syllogizari inesse, sic & in terminis clarum: hoc autem erit, si per ea quæ secundum unumquodque dicuntur, sit in unoquoque genere definiri separatim: ut simile non omne, sed in coloribus & figuris: & acutum, quod*

est

est in uoce: & sic in commune erit ire, timentem ne æquiuocatio contingat. Si autem non oportet disputare in metaphoris, manifestum est neque definire metaphoris, neque quæcunque dicuntur in metaphoris: disputare enim erit necesse in metaphoris.

Anatomen, & analogiam terminandis problematis momentum habere.

CAPVT XVI.

VT *habeamus proposita, eligere oportet decisiones, & diuisiones: sic autem eligere secundum subiectum genus commune omnium. Vt si animalia sint quæ considerantur, qualia omni animali insunt: acceptis autem his, reliquorum primo qualia omni sequantur: ut si hoc est auis, qualia omni sequantur autem, & sic semper illi proxima. manifestum enim est quoniam habebimus iam dicere propter quid insunt sequentia ijs quæ sunt sub communi: ut propter quid homini, aut equo insunt. Sit autem animal in quo a, b autem sequētia omni animali: in quibus autē sunt c, d, e, sicut quædam animalia. manifestum igitur est propter quid est b in d, propter a enim: similiter autem & in alijs, & semper in alijs eadem est ratio.* Nunc *quidem secundum ea quæ aßignantur communia nomina, dicimus. Oportet autem non solùm in his considerare, sed & si aliud aliquid uidetur commune existens accipientem: postea quibus hoc inhæreat, & qualia huic sequantur: ut cornua habentibus habere uentres, & non utrobiq; dentes esse: item habere cornua quibus sequitur: ma-*

 nifestum

nifestum enim propter quid in illis est quod dicitur, propter id enim quòd cornua habent, inest. Amplius, alius modus est secundum analogum eligere: unum enim accipere non est idem, quod oportet uocare scipsum, & spinam, & os: sunt autem quae sequuntur et his: tanquam natura una huiusmodi existente. Eadem autem proposita sunt, quae quidem idem medium habent, ut quoniam omnia contrarij status: horum autem quaedam genere eadem sunt, quaecunq; habent differentias, ex quo aliorum aut aliter sunt: ut propter quid resonat, aut propter quid apparet, & propter quid iris: omnia enim haec quidem unum propositum sunt genere: omnia enim repercussio sunt, sed specie altera. Alia autem ex eo quòd medium quidem subalternum medium est, differunt propositorum: ut propter quid Nilus finiente mense magis fluit? propter id quòd hybernior est finiens mensis. propter quid autem hybernior est finiens mensis? propter id quòd luna deficit, haec enim sic se habent adinuicem.

De causis, & effectis: & an vnius plures sint causae. CAP. XVII.

DE *causa autem, & cuius causa est dubitabit aliquis: nunquid cum causatum est, & causa est: ut si folia fluunt, aut deficit luna: & causa deficiendi, uel folia cadendi erit: ut si huius est, lata habere folia: deficiendi autem, terram in medio esse. Si enim non, aliqua alia erit causa ipsorum: si uerò causa sit, & causatum simul: ut si in medio est terra, deficit, aut si la-*

tum

tum est folium, folia fluunt: si autem sic est, simul utique erunt, & demonstrabuntur per inuicem. Sit enim folium fluere in quo a, latum autem folium in quo b, uitis uerò in quo c: si igitur in b est a, omne enim latum folium habens folio fluit: c autem inest b, omnis enim uitis habet lata folia: & a in c est, omnis uitis folio fluit: causa est b medium. Sed & quoniam latis folijs uitis sit, est propter id quod folio fluit, demonstrare. sit enim d latum quidem folium, e autem folio fluere, uitis uerò in quo f, in f igitur est e, etenim folio fluit omnis uitis: in e autem d est: omne enim fluens folio, latum est folium habens: omnis itaque uitis latum est folium habens: causa autem est folio fluere. Si autem non contingit causas esse adinuicem, causa enim prius est eo cuius est causa. & deficiendi quidem est causa, terram esse in medio: eius autem quod est in medio terram esse, non est causa deficere. Si igitur per causam demonstratio est, propter quid est: si uerò non per causam ipsius, quia: quoniam quidem terra in medio est cognouit, propter quid autem non. Quòd autem non, deficere causa sit in medio esse, sed hoc, deficiendi manifestum est: in ratione enim deficiendi, inest quod est in medio: quare manifestum est quòd per hoc, illud cognoscetur: sed non hoc, per illud. An contingit unius plures esse causas? & nanq; si est idem de pluribus primis prædicari primo: sit a in b primo existens; & in c alio primo, & hoc sit in d, hoc uerò sit in e, erit itaque a in d, & in e: causa autem quòd a sit in d quidem, b: in e autem, c: quare cùm causa sit, necesse est rem omnem esse: sed res cùm sit, non necesse est esse

Quare arborũ aliæ citius, aliæ seriꝰ folio fluant, lege Theophr. lib. 1. de stirp. & plãtis.

omne quodcunq; sit causa: sed causam quidẽ necesse est esse: non tamen omnem. An si semper uniuersale propositum, & causa totum quiddam est, & cuius est causa uniuersale? ut folio fluere in toto quodam determinatum est: & si species ipsius sint: uniuersaliter igitur aut plantis, aut huiusmodi plantis: quare & medium æquale oportet esse in his & cuius est causa, & conuerti: ut propter quid arbores folio fluunt: si ergo propter densitatem humidi, siue folio fluit arbor, oportet esse densitatem: siue densitas est non in qualibet, sed in arbore: est folio fluere. Vtrum autem contingat non eandem esse causam eiusdem in omnibus, sed alteram, an non? an si quidem per se demonstretur, aut non secundum signum aut accidens? non potest esse. ratio enim extremi, medium: si uerò non sic, contingit: est autem & cuius causa & cui, considerare secundum accidens, non tamen uidentur proposita esse. Si autem non, similiter, se habebit medium: si quidem sunt æquiuoca, æquiuocum mediũ est: si uerò sicut in genere, similiter se habebit: ut propter quid commutabiliter, analogum: alia enim est causa in numeris, & in lineis, & eadem quidem inquantum lineæ, alia: inquantum autem habens augmentum huiusmodi, eadem: sic in omnibus. Similem autem esse colorem colori, & figuram figuræ, aliam esse causam alij: æquiuocum enim est simile in his: hic quidem est fortaßis secundum analogiam habere latera & æquales angulos, in coloribus autem unum sensum esse, aut aliquid aliud huiusmodi: quæ autem secundum analogiam sunt eadem, & medium habent secundum analogiam. Habet autem sic

consequi

consequi causa adinuicem, & cuius est causa, & cui est causa: unumquodque quidem accipienti, & cuius est causa in plus est: ut quatuor æquales qui sunt extrà, in plus sunt quàm triangulus, aut quadrangulus, in omnibus autem ut in æqualibus est: quæcunque enim, quatuor æquales qui sunt extrà: & medium similiter est. Est autem medium ratio primi extremi, ex quo omnes scientiæ per definitionem fiunt: ut folio fluere similiter sequitur uiti, & excellit: & ficui, & excellit, sed non omnia, sed æqualia sunt; si uerò accipias primum medium, ratio fluendi folijs est: erit enim primũ quidem in altera medium, quoniam huiusmodi sunt omnia: deinde huius medium, quoniam succus densatur, aut quiddam aliud huiusmodi. Quid autem est folio fluere? densari in contractu seminis succum. In figuris autem sic aßignabit quærentibus consecutionem causæ, & cuius est causa: sit a quidem in b omni, b autem in unoquoque eorum, quæ sunt d, in plus autem: b igitur uniuersale utique ipsis inerit d: hoc autem dico uniuersale, quod non conuertitur: primum autem uniuersale, cui unumquodque quidem non conuertitur, omnia autem conuertuntur, & non excedunt: ipsis d igitur causa ipsius a, est b. oportet itaque a in plus quàm b extendi: si uerò non, quid magis causa erit hoc illius? Si igitur in omnibus e est a, erunt aliquid illa unum omnia aliud quàm b: si enim non, quomodo erit dicere quoniam in quo est e, sit a, omni? in quo autem a, non omni sit e? propter quid enim non erit causa aliqua ut a sit in omnibus d? sed nunquid & quæ sunt e, erunt aliquod unum? considerare oportet hoc, & sic c: con-

Felis vacuitas longæuitatis causa. vide Aristotelem in princ.lib.4.de parti.animal.

tingit igitur eiusdem plures causas esse, sed non eisdem specie: ut longæ uitæ quadrupedia, non habere cholęram causa est: uolatilia autem, sicca esse, aut altera aliqua: si autem in atomum non statim ueniunt, & non solum unum medium, sed plura, & causæ plures sunt.

Vtrùm autem causa mediorum, quod ad uniuersale primum est, aut quod ad singulare singularibus? Manifestum igitur est ea esse, quæ proxima unicuiq; cui causa est: primum enim sub uniuersali esse, hæc est causa: ut in d, sit quod est a, causa est c: in d quidem igitur esse a, causa est c, in c autem b: in hoc autem, eadem est. De syllogismo igitur, & de demonstratione quidq; unumquodque est, & quomodo fit, manifestum est: simul autem & de scientia demonstratiua, idem enim est.

Quomodo principia cognoscantur, & quis principiorum sit habitus.

CAPVT XVIII.

D E *principijs autem qualiter fiunt cognita, & quis est cognoscens habitus: hinc est manifestum, dubitantibus primùm. Quòd quidem igitur non contingit scire per demonstrationem, non cognoscentem prima principia immediata, dictum est prius: immediatorum autem cognitionem utrum eadem est, an non eadem, dubitabit utiq; aliquis. Et utrum scientia in utroque est, an non: an huius quidem scientia, illius autem alterum aliquod genus sit. Et utrùm cùm non insint habitus, fiant: an cùm insint, lateant. Si quidem igitur habemus ipsos, inconueniens est. contingit enim certiores habere cognitiones demonstratione, & latere:*

re: si autem accipiamus non habentes prius: qualiter utiq; cognoscamus. & addiscamus ex non præexistenti cognitione? impossibile enim est, sicut in demonstratione diximus. Manifestum igitur est quoniam neq; habere possibile est, neq; ignorantibus, & neque non habentibus habitum fieri. Necesse est itaque habere quandam quidem potentiam: non huiusmodi autem habere, quæ est his honorabilior secundum certitudinē. Videtur autem hæc omnibus inesse animalibus, habent enim connaturalem potentiam iudicatiuam, quam uocant sensum. Cùm insit autem sensus, in ijs quidem animalium fit mansio sensibilis, in alijs autem non fit: in quibuscunq; igitur non fit, aut omnino, aut circa quæ non fit: nec est in his cognitio extra quod sentiunt: in quibus autem inest sentientibus, habere unum quiddam in anima: multis quidem factis huiusmodi, iam differentia quædam fit, ut in his quandam sit fieri rationem ex talium memoria: in alijs uerò non. Ex sensu igitur fit memoria sicut dicimus. ex memoria autem multoties eiusdem facta, experimentum. Multæ enim memoriæ numero, experimentum est unum: ex experimento aut ex omni quiescente uniuersale in anima, uno præter multa (quod cùm in omnibus unum sit illud idem) artis principium, & scientiæ: siquidem igitur circa generationem, artis est: si uerò circa ens, scientiæ. Neq; igitur insunt determinati habitus, neq; ab alijs habitibus fiunt notioribus, sed à sensu. Vt in pugna euersione facta, uno stante, alter stetit, postea alter, quousque in principium ueniant, anima autem huiusmodi, cùm sit qualis possit pati hoc stante. Quod autem dictum

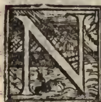
ctum est ante, sed non clare dictum est, iterum dicamus: stante enim uno indifferentium, primum quidem in anima uniuersale est: & nanq; sentire quidem singulare, sensus autem uniuersalis est, ut hominis, non Calliæ hominis. Iterum in his statur, quousq; uti impartibilia stent & uniuersalia: ut huiusmodi animal, quousq; animal: & in hoc similiter. Manifestum igitur est, quoniam nobis prima, inductione cognoscere necessarium est: & nanq; & sensus sic uniuersale facit. Quoniam autem circa intelligentiam habituum quibus uerum dicimus, alij quidem semper ueri sunt, alij recipiunt falsitatem: ut opinio, & ratio, uera autem sunt semper scientia, & intellectus: & nihil est scientia certius aliud genus, quàm intellectus, principia autem demonstrationibus notiora sunt: scientia autem omnis cum ratione est: principiorum scientia quidem non utiq; erit. Quoniam autem nihil uerius cõtingit esse scientia quàm intellectum: intellectus utiq; erit principiorum. Ex his considerationibus & quoniam demonstrationis principium non demonstratio: quare neq; scientiæ scientia. si igitur nullũ aliud præter scientiam habemus genus uerum, intellectus utiq; erit scientiæ principium: & principium quidem principij erit utiq;: omne autem similiter se habet ad rem omnem.

FINIS.

IN TOPI=

IN TOPICORVM LIBRVM PRIMVM ANGELI POLITIANI

Argumentum.

VNC ET Topica percurramus. Differere hic in quouis negotio docemur. Tractaturq; dialectica potissimum ratiocinatio ex probabilibus, differens à litigiosa. quoniam in ea non tam probabilia sunt, quàm videntur. Confert exercitationi, congressibus Philosophiæ. Propositio igitur omnis, vel problema, quod à propositione modo tantum differt, circa genus, definitionem, proprium atque accidens, & quidem in prædicamentis omnibus versantur. Cernitur & idem, & alterum, quod vtrunque, genere, specie, numero. Quatuor dialectici instrumenta, acceptio propositionum, distinctio intellectuum, inuentio differentiarum, cõsideratio similitudinis. Propositiones accipimus, ex omnium, ex vulgi, è sapientium opinionibus, vel moralibus, vel naturalibus, vel rationalibus. Distinguuntur intellectus inspectis oppositis, specie ne an vocabulo differant: item casibus, generibus, finitionibus, & comparationibus, discriminibus. Differentiæ generibus exquiruntur. similitudo ijs indagatur, quæ diuersorum sunt, aut eorundem generum. Horum qualibet vsus habent in disputando proprios.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER PRIMVS.

Quid intendit, & quæ ratiocinandi species. CAPVT I.

Methodus significat semitam, viamque cōpendiariā: quo noīe Arist. suas iure disciplinas vocat: sunt enim breuissimę, & citò ad rei, de qua sunt, ducentes cognitionem.

ROPOSITVM *quidem negotij, est methodum inuenire, per quam poterimus syllogizare, de omni proposito problemate ex probabilibus, & ipsi disputationem sustinentes, nihil dicemus repugnans. Primùm igitur dicendū, quid est syllogismus, & quæ eius differentiæ, quomodo sumatur dialecticus syllogismus: hūc enim quærimus secū dum propositū negotium. Est itaq; syllogismus, oratio in qua positis quibusdam, aliquid aliud à positis ex necessitate accidit, per ea quæ posita sunt. Demonstratio uerò, est quando ex ueris & primis, syllogismus erit, aut ex talibus, quæ per aliqua prima & uera, eius quæ circa ipsa est, cognitionis principium sumpserunt. Dialecticus autem syllogismus, est qui ex probabilibus est collectus.*

Sunt autem uera et prima, quæ non per alia, sed per seipsa fidem habent. Nō enim oportet in disciplinaribus principijs, inquirere propter quid: sed secundum unūquodque principiorum ipsam per se esse fidem.

Probabilia autē sunt quæ uidētur omnibus, aut plurimis, aut sapientibus: & his uel omnibus, uel plurimis, uel maximè familiaribus, & probatis. Litigiosus autē est syllogismus, ex ijs quæ uidētur probabilia, nō sunt au

tem.

tem. Et qui ex probabilibus quidem, aut ex ijs quæ uidentur probabilia, est apparens. Non enim omne quod uidetur probabile, est probabile: nihil enim eorũ quæ dicuntur probabilia tenus superficie, habet omnino phantasiam, * uelut circa litigiosarum disputationum principia, accidit se habere: statim enim, sæpius etiam eis qui parua uidere possunt, manifesta est in his, falsitatis natura.. Ergo prior quidem eorum (qui dicti sunt litigiosi syllogismi) etiã syllogismus dicatur: reliquus uerò litigiosus quidẽ syllogismus, syllogismus autem non: eo quòd uidetur quidem ratiocinari, ratiocinatur autem minimè. Amplius autem præter omnes (qui dicti sunt) syllogismos, ex ijs, quæ sunt circa aliquas disciplinas peculiaria, fiunt paralogismi: quemadmodum in geometria, & huic cognatis, accidit se habere. Videtur autẽ hic modus differre à dictis syllogismis. nam neq; ex ueris, & primis colligit pseudographus, neq; ex probabilibus: nam sub definitionẽ non cadit: neq; enim quæ omnibus uidentur sumit, neq; quæ pluribus, neq; sapientibus, & his, neq; omnibus, neque plurimis, neq; probatissimis; sed ex peculiaribus quidem disciplinæ sumptis, non ueris autem, syllogismũ facit: nã eo quòd aut semicirculos describit, nõ ut oportet, aut lineas aliquas ducit, nõ ut ducendæ sunt, paralogismum facit. Species igitur syllogismorum, ut figuraliter sit complecti, dictæ sint. Summatim autẽ dicendo de omnibus prædictis, & de his quæ postea sunt diceda, intantum nobis determinatum sit: eo quòd de nullo eorũ exactã rationẽ assignare deligimus: sed aliquãtulum figuraliter de his uolumus pertransire: omnino sufficiens

* Id est, talia sunt.

ciens arbitrãtes esse secundũ propositam methodũ, posse cognoscere quomodo unumquodq; illorũ se habet.

Ad quot utilis dialectica, disserendique disciplina. CAPVT II.

* CONSEQVENS *autẽ est ex ijs quæ dicta sunt, dicere ad quot, & quæ, utile sit hoc negotium. Est autem ad tria: ad exercitationes, ad colloquia, ad eas, quæ secundum philosophiam sunt, disciplinas.. Quòd igitur ad exercitationem sit utile, ex his perspicuum est: methodum enim habentes, facilè de proposito argumentari poterimus. Ad colloquia uerò, eo quòd multorum annumerãtes opiniones, nõ ex extraneis, sed ex proprijs doctrinis sermocinabimur ad eos transmutantes quicquid non bene, uidentur nobis dicere. Ad secundũ philosophiam autem disciplinas: quòd potentes ad utraq; dubitare, facilè in singulis intuebimur uerũ, & falsum: præterea autem ad prima eorum quæ in unaquaque disciplina sunt principia. Nam ex proprijs secundum propositam disciplinam principijs, impossibile est dicere aliquid de ipsis, eo quòd prima principia sunt omniũ: per ea uerò (quæ sunt circa singula) probabilia, necesse est de illis transigere. Id autem proprium, maximéue peculiare dialecticæ est: nam cùm sit inquisitiua, ad omnium methodorum principia uiam habet. Habebimus autẽ perfectè methodũ, quãdo perinde habebimus ac in rhetorica, & medicina, & huiusmodi facultatibus: hoc autẽ ex ijs quæ cõtingunt facere quæ eligimus. Nã neq; rhetor omni ex modo persuadebit, neq; medicus sanabit: sed ex ijs quæ contingunt nihil omiserit, sufficiẽter eum disciplinam habere dixerimus.*

In disciplinis finẽ propositũ quẽ per eas quærimus, nõ semp assequimur, sed nihilominus eas habere dicimur, si ex eis quæ contingũt nihil omittimus.

Ex

Ex quibus & quot, disceptatio dialectica constet. CAPVT III.

*PRIMVM igitur considerandum, ex quibus est methodus: siquidem sumpserimus ad quot, & quæ, ex quibus orationes, & de quibus syllogismi: & quomodo his abũdemus, habebimus sufficiẽter propositũ. Sũt autem numero æqualia et eadẽ, ea ex quibus orationes, et de * quibus syllogismi: fiunt enim orationes ex propositionibus: de quibus autem syllogismi fiunt, problemata sunt. Omnis autẽ propositio, et omne problema, aut propriũ, aut genus, aut accidẽs indicat: etenim differentia, cùm sit generalis, cũ genere ordinãda est. Quoniã autem propriũ hoc quidẽ quid est esse significat, illud autẽ nõ significat, diuidatur proprium in utrasq; prædictas partes, & uocetur illud quod quid erat esse significat, terminus: reliquũ uerò secundum cõmunem de ipsis asßignatã nominationem, nuncupetur propriũ. Manifestum igitur ex ijs quæ dicta sunt, quòd secũdum præsentẽ diuisionẽ quatuor omnia accidit fieri, aut propriũ, aut terminũ, aut genus, aut accidẽs. Nemo autẽ nos opinetur dicere quòd unũquodq; horum secundũ se dictũ propositio, uel problema est: sed quòd ab * his et problemata, et propositiones fiũt. Differunt autẽ problema, et propositio, modo: nã cùm sic dicitur, putásne animal gressibile bipes definitio est hominis? & putásne animal genus est hominis? propositio fit. Si aũt, utrũ animal gressibile bipes definitio est hominis, an nõ? problema fit. Similiter autem & in alijs. Quare meritò æqualia numero problemata, & propositiones sunt: nam ab omni propositione problema efficies, mutans modum.*

*hic de pro ex positũ est.

Interrogatio problematis vtrũq; oppositorũ claudit: propositiõis autem, alterũ tantùm.

*ab pro ex.

De

De termino, proprio, genere, & accidente. CAPUT IIII.

Nomine termini hic semper & in sequétib⁹ definitio intelligitur.

Dicendum autem, quid terminus, quid propriũ, quid genus, quid accidens. Est autẽ terminus qui dem oratio, quid erat esse significans. Aßignatur autem aut oratio pro nomine, aut oratio pro oratione: poßibile est enim et eorũ, quæ sub oratione significatur, quædã definiri. Quicunq; autẽ quolibet modo nomine aßignationẽ faciunt, manifestum quoniã non aßignãt ij rei definitionem, eo quòd omnis definitio, oratio quædã est: accommodatũ tamen termino, et huiusmodi ponẽdum est: ut quod honestũ est, decens. Similiter autẽ & utrũ idem sensus, et disciplina, an diuersum: etenim circa definitiones, utrũ idem, an diuersum, plurima fit immoratio. Simpliciter autem accõmodata termino omnia dicãtur, quæ sub eadẽ disciplina cũ definitionibus continẽtur. Quòd autem omnia quæ nunc dicta sunt, huiusmodi sunt, manifestum ex his. Potentes enim quòd idem, & quòd diuersum disputare, eodem modo & ad definitiones argumentari facilè poterimus: nam ostendentes quòd nõ idem est, interimentes erimus definitionem, non tamen conuertitur, quòd nunc dictum est: non enim sufficiens est ad astruendum definitionem ostendere idem esse: attamen ad destruendũ, sufficiẽs est ostendere quòd nõ idẽ est. Propriũ autem est, quod non indicat quid est esse, soli autem inest, & cõuersim prædicatur de re: ut proprium est hominis grammatices esse susceptiuum. Nã si homo est, & grammatices susceptibilis est: & si grammatices susceptiuum est, & homo est. Nemo enim proprium dicit, quod contingit alij inesse, ut homini

Aßignatur definitio pro nomine aut pro oratione.

Omnis definitio est oratio, quare dictio sola nõ est definitio, sed tamen aliquantum viriũ definitiõis habet.

Non satis est ostendere idẽ esse ad definitionis cõstructionẽ: sed ad euersionẽ ei⁹ satis est diuersam ostendere esse.

*homini dormire: neque si forsitan per aliquod tempus inest soli. Si autem * forte dicatur aliquid talium proprium, non simpliciter. aliquando, uel ad aliquid dicetur: nam ex dextris quidem esse, aliquando propriũ est. Bipes autem ad aliquid proprium est dictum: ut homini ad equum, & canem. Quod autem eorum quæ contingunt alij inesse, nullum conuersim prædicatur, manifestum est: non enim necessariũ est si quid dormit, hominem esse. Genus autem est, quod de pluribus, & differentibus specie in eo quod quid est prædicatur.* In eo quòd quid prædicari ea dicuntur, quæcũq; conuenit eũ, qui interrogatus est, reddere, quid est, quod propositũ est: quemadmodum de homine, conuenit eũ, qui interrogatus est, qui id est, quod propositũ est: dicere quòd animal. Generi autem accommodatũ est utrum in eodem genere aliud alij, an in altero sit. Nam & huiusmodi sub eandem methodum cadit cum genere: disputantes enim quòd animal genus hominis, simpliciter & bouis, disputantes erimus quoniam hæc in eodem sunt genere: si autem alterius quidem ostendamus quòd genus est, alterius autem quòd non est, disputantes erimus quoniam non in eodem genere hæc sunt. *Accidens autem est, quòd nihil horum est, neque definitio, neq; proprium, neque genus: inest autem rei.* Et quod contingit inesse cuiuis uni, & eidem, & non inesse: ut sedere contingit inesse alicui eidem, & non inesse. similiter autem & album: nam & idem nihil prohibet quandoque album, quandoque non album esse. Est autem accidentis definitionũ secunda melior: nam cùm dicitur prima, necessarium est si debet quis intelligere,

*alias, si enim.

Quid, in eo quod quid est prædicari sit.

præscire quid est terminus, & genus, & proprium: secunda autem perfecta est ad cognoscendum, quid est quod dicitur, per se. Annectantur autem accidenti, & quæ ad seinuicem sunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ: ut utrum honestum, an quod cōfert, expetibilius: & utrum quæ est secundum uirtutē, an quæ secundum uoluptatem suauior uita: & si quid aliud similiter his est dictum: in omnibus enim talibus utri magis prædicatum accidit, quæstio fit. Manifestum est autem ex his, quoniam accidens nihil prohibet, & quando, & ad aliquid proprium fieri: ut sedere cùm sit accidens, quando quis solus sedet, tunc aliquando proprium erit: solo uerò sedente, ad non sedentes proprium. quare & ad aliquid, & aliquando nihil prohibet accidens, proprium fieri: simpliciter autem proprium non erit.

Quòd cætera prędicata aliquid claudant eorū, quæ definitio continet. CAP. V.

Communitas aliorū prædicatorum cum definitione.

NON *lateat autem nos quoniam quæ ad propriū, & genus, & accidens omnia dicūtur, et ad definitiones cōueniet dici. Ostendentes enim quoniam non ei soli inest, quod est sub definitione (quemadmodū & in proprio) aut quoniā nō genus quod aßignatū est in definitione, aut quoniā nō inest, aliquid eorū quæ in definitione dicta sunt (quod quidem & in accidente dici potest) interimentes erimus definitionē. Quare secundū prius aßignatā rationem, omnia erunt quodammodo definitioni accommodāda, quæ numerata sunt. Sed non propter hoc unā in omnibus uniuersalem methodum quærendū, neque enim facile inuenire hanc est: & si inueniatur,*

omnino

omnino obſcura,et inſuauis planè fuerit ad propoſitum negotium.Propria uerò in unoquoq; terminatorũ generum aſsignata methodo, facilè ex ijs quæ circa unumquodq; propria ſunt, decurſus propoſiti fieri poſsit.

Quare uniuerſaliter figura quidem (quemadmodũ dictũ eſt prius) diuidendũ eſt: reliquorũ autem ea quæ maximè ſunt ſingulis peculiaria: annectendũ, definitioni & generi accommodata ea nuncupantes: penè autem adiuncta ſunt, quæ dicta ſunt ad ſingula.

De eodem. CAPVT VI.

PRIMVM *autem omnium de eodem determinandum, quoties dicitur. Videbitur autem idem,ut figuraliter ſit ſumere, tripliciter diuidi. Numero enim, aut ſpecie,aut genere, idẽ ſolemus appellare. Numero quidem, quorum nomina plura,res autem una: ut indumẽtum, & ueſtis. Specie autem quæ cùm ſint plura, indifferentia ſunt ſecundum ſpeciem: ut homo homini, equus equo: nam huiuſmodi ſpecie dicũtur eadem, quæcunque ſub eadem ſpecie ſunt. Similiter autem & genere eadem, quæcunque ſub eodem genere ſunt: ut equus homini. Videbitur autem ab eodem fonte aqua, quæ eadem dicitur, habere aliquam differentiam præter dictos modos. Non tamen, ſed & huiuſmodi in eodem ordinetur ijs quæ ſecundùm unã ſpeciem quoquomodo dicta ſunt: omnia enim talia cognata, & affinia ſibijnuicem uidentur eſſe, nam omnis aqua omni aquæ eadem ſpecie dicitur, eo quòd habeat quandam ſimilitudinem, ab eodem autem fonte aqua quæ eadem dicitur, nullo alio differt, quàm eo quòd uehementior ſit ſimilitudo. quare non ſeparamus idem ab ijs quæ ſecũdum*

Numero eadẽ ſunt, quorum nomina plura, res autem vna.

Numero, ſpecie, genere eadem ſunt, quę cunq; eadem dicuntur.

unam speciem quoquomodo dicuntur. Maximè autē indubitanter quod unum est numero, idem ab omnibus uidetur dici. Solet autem & hoc aßignari multipliciter: proprijßimè autem, & primò, quando nomine uel termino idem aßignatum fuerit: ut uestis indumento, & animal greßibile bipes, homini. Secundum autē, quando proprio: ut disciplinæ susceptibile, homini, & quod natura sursum fertur, igni. Tertium uerò, quādo ab accidente: ut sedens, uel musicum Socrati: omnia enim hæc unum numero uolunt significare. Quod autem uerum sit quod nunc dictum est, ex transumentibus nuncupationes maximè quis discat: sæpe enim præcipientes nomine uocare aliquem sedentium, transumimus, quando fortè is non intelligit cui præceptum facimus, tanquam ab accidente ipso magis intelligēte: & iubemus sedentem, uel disputantem uocare ad nos, manifestum quòd ut eundē opinantes, & secundùm nomen, & secundùm accidens significare. Ergo idē quemadmodum dictum est, tripliciter diuidatur.

Omnem disputationem dialecticam esse ex termino, proprio, genere, aut accidente: & vbi illa reperiantur. CAP. VII.

QVONIAM *autem ex prius dictis sunt orationes: & per hæc: & ad hæc una quidem fides est per inductionem. Si enim quis consideret unamquanq; propositionum, & problematum: apparebit aut à termino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidente facta. Alia autem fides per syllogismum: necesse est enim omne quod de aliquo prædicatur, aut conuersim de re prædicari, aut non: & si conuersim prædicatur, terminus*

minus erit, uel proprium. Nã si significat quid est esse, est terminus: si autẽ non significet, proprium: hoc enim erat proprium, quod conuersim prædicatur, non significans quid est esse. Si autem non conuersim prædicatur de re, aut ex ijs quæ in definitione subiecti dicuntur, est, aut non: & si est ex ijs, quæ in definitione dicuntur, genus, aut differentia erit, eo quòd definitio ex genere, & differentijs est: si uerò ex ijs nõ est, quæ in definitione dicuntur, palàm est quoniam accidens erit: nam accidẽs dicebatur, quod neq; terminus, neq; genus, neque proprium: inest autem rei. Post *hæc autem oportet determinare genera prædicamentorum, in quibus sunt dictæ quatuor differentiæ: * sunt hæc autem numero decem: quid est, quantum, quale, ad aliquid, ubi, quando, situm esse, habere, facere, pati. Semper enim accidens, & genus, & proprium, & definitio in uno prædicamentorum horum erit: nam omnes ab his propositiones, aut quid est, aut quale est, aut quantum, aut aliorum aliquod prædicamentorũ significant. Manifestum est autem ex eisdem, quoniam quod quid est significans quandoq; quidem substantiam significat, quandoq; autem quale, quandoq; uerò aliquod aliorum prædicamentorum: nam quando posito homine dixerit quòd positum est hominem esse, uel animal: & quid est dicit, & significat substantiam: quando colore albo posito dixerit quòd positum est albũ esse, uel colorem, quid est dicit, & quale significat. Similiter autem & si cubitali magnitudine posita, dixerit quòd positum est cubitalem esse magnitudinem, & quid est dicit, & quãtum significat. Similiter autem & in alijs.*

Qui differunt propriũ & definitio.

De prædicamentis.

* *Dicti quatuor loci.*

Omnis propositio aliqđ ex prædicamẽtis significat, quid est, aliquando significat accidẽs: accidens substantiam similiter.

Vnumquodq; enim talium siue idem de eodem dicatur, siue genus de hoc, quid est significat: quando autem de alio, non quid est significat, sed quãtum, aut quale, aut aliquod aliorum prædicamentorum. Quare de quibus sunt disputationes, & ex quibus, hæc & tot sunt. Quo modo autem sumemus, & per quæ copiosi erimus, post hæc dicendum.

De propositione dialectica. CAP. VIII.

PRIMVM *igitur determinetur quid est propositio dialectica: & quid problema dialecticum. Non enim omnem propositionem, nec omne problema, dialecticum ponendum: nullus enim offeret, qui mentem habeat, quod nulli uidetur. nec proponet quod omnibus est manifestum, uel plurimis: nam hæc quidem non habent dubitationem: illa autem nemo ponet. Est autem propositio dialectica, interrogatio probabilis aut omnibus, aut plurimis, aut sapientibus, et his uel omnibus, uel plurimis, uel maximè familiaribus non inopinabilis. Ponet * enim aliquis quod uidetur sapiẽtibus: nisi id contrarium sit multorũ opinionibus. Sunt autem propositiones dialecticæ, & ea quæ probabilibus sunt similia, & contraria ijs quæ uidentur esse probabilia secundum contradictionem protensa, et quæcunq; opiniones sunt secundùm artes inuentas. Si enim probabile est eandem esse contrariorum disciplinam, & sensum eundem esse contrariorum probabile apparebit: et si unam numero grammaticem esse, & tibicinariam unam: si autem plures grammaticas, & plures tibicinarias: omnia enim similia & cognata hæc uidentur esse. Similiter autem & ea quæ probabilibus sunt contraria*

* Ponere philosophis vox familiaris est, pro cõcedere.

traria secundùm contradictionem protensa, probabilia uidentur: si enim probabile est quòd oportet amicis benefacere, et quòd non oportet amicis malefacere, probabile est: est autem contrarium quidem quòd oportet malefacere amicis, secundùm contradictionem autem quòd non oportet amicis malefacere. Similiter autem & si oportet amicis benefacere, inimicis non oportet: est autem & hoc secundùm contradictionem contrarium: nam contrarium est quòd oportet inimicis benefacere. Similiter autem & in alijs. Probabile autē & in similitudine apparet, etiam contrarium de contrario: ut si oportet amicis benefacere, & inimicis oportet male: apparebit & contrarium hoc quod est amicis benefacere, ei quod inimicis male. Vtrùm autem secundùm ueritatem se habeat, an non, in ijs quæ de contrario dicentur, ostendetur. Palàm autem quoniã & quæcunque opiniones secundùm artes sunt dialecticæ propositiones sunt. Ponet enim aliquis ea, quæ uidentur ijs, qui in eis probati sunt: ut de his quidem quæ in geometria, ut geometer: de illis autem quæ in medicina, ut medicus.

De problemate dialectico, & positione dialectica. CAP. IX.

PROBLEMA *autem dialecticum, est speculatio intendens uel ad electionem, & fugam: uel ad ueritatem, & scientiam, aut per se, aut ut adminiculans ad aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinãtur, aut contrariè pleriq; sapientibus, aut sapientes plerisque, aut utriq; ijdem eisdem. Quædam enim problematum utile est scire tantum ad eligendum, uel fugiendum:*

giendũm: ut utrùm uoluptas sit eligẽda, an non? Quædam autem ad sciendum tantum: ut utrùm mundus æternus sit, an non? Quædam uerò ipsa per se quidem ad neutrum horum: adminiculantia autem sunt ad aliqua talium. Pleraq; enim ipsa quidem per se non uolumus cognoscere, sed aliorum gratia, ut per illa aliud quippiam cognoscamus. Sunt autem problemata, & de quibus contrarij sunt syllogismi: dubitationem enim habent utrùm sic se habẽt, an non sic: eò quòd de utrisque sunt rationes suasibiles. Et de quibus rationem nõ habemus, cùm sint magna: difficile arbitrãtes esse propter quid aßignare: ut utrùm mundus sit æternus, an non: nam huiusmodi quæret aliquis. Problemata ergo & propositiones (ut dictum est) determinata sint. Positio est opinio admirabilis alicuius familiarium secundùm philosophiam: * ut quòd non est contradicere, quemadmodum dixit Antisthenes: & quòd omnia mouetur, secundùm Heraclitum: aut quòd unũ est ens, quemadmodum Melissus dixit (nam de quouis contraria opinionibus proferente, curam habere stultum est) aut de quibus orationem habemus contrariam opinionibus: ut quoniam non omne quod est, uel factum est, uel æternum, quemadmodum sophistæ dicunt. Nã musicum, grammaticum esse: neq; factum, neque esse æternum. Hoc enim & si alicui non uideatur, uidebitur utique eò quòd rationem habeat suasibilem. Est igitur & positio quidem problema, non autem omne problema positio, eò quòd quædam problematum talia sunt, de quibus neutro modo opinamur. Quod autem est & positio problema, manifestum est: necesse est enim ex

* Hoc est, notorum, & domesticorũ in philosophia.

ijs

ijs quæ dicta ſunt, aut plures ſapientibus circa poſitionem dubitare, aut utroslibet ſibimet, eò quód opinio quædam admiranda poſitio eſt. Penè autem nunc omnia dialectica problemata, poſitiones uocantur. Differat autem nihil quomodolibet dictum: non enim nomẽ effingere uolentes diuiſimus ſic ea, ſed ut non lateant nos, cùm quædam eorum ſunt differentiæ. Non oportet autem omne problema, nec omnem poſitionem conſiderare, ſed quam dubitabit aliquis eorum, qui ratione egent, & non pœna, uel ſenſu. *Nam qui dubitãt utrùm oporteat deos honorare, & parentes diligere, an non ? pœna indigent: qui uerò utrùm nix alba, an non ? ſenſu.* Neq; uerò *quorum propinqua eſt demonſtratio, neque quorum ualde longè: nam illa quidem non habent dubitationem: hæc autem magis quàm ſecundùm facultatem exercitatiuam.**

Poſitio eſt alicuius magni philoſophi admiranda opinio.

Problema dialecticum.

*Id eſt, dialecticam.

De ſpeciebus diſſerendi, dialecticæque diſputationis. CAP. X.

DETERMINATIS *autem his oportet diuidere, quot dialecticarum diſputationum ſunt ſpecies. Eſt autem inductio quidem hæc: illa autẽ ſyllogiſmus.* Et *ſyllogiſmus quidem quid eſt, dictum eſt prius. Inductio uerò eſt à ſingularibus ad uniuerſalia acceſſio: ut ſi eſt gubernator eruditus, optimus, & auriga: & omnis qui eſt eruditus in unoquoq;, optimus.* Eſt *autem inductio ueriſimiliter, & clarior, & ſecundùm ſenſum notior, & pluribus communis: ſyllogiſmus autẽ ualentior,* & ad contradicentes efficacior.* Ergo *genera de quibus diſputationes, & ex quibus, quemadmodum antè dictum eſt, determinata ſint.*

Inductio eſt à ſingularib9 ad vniuerſalia acceſsio.

**aliàs, uiolentior.*

De

De instrumentis, quibus syllogismorum copiam nobis ad disserendum suppeditamus. CAP. XI.

INSTRVMENTA autẽ per quæ abundemus syllogismis,* sunt quatuor. Vnum quidem, propositiones sumere. Secundum autem, quotupliciter unumquodq; dicitur, posse distinguere. Tertium, differentias inuenire. Quartum autem, similitudinis consideratio. Sunt autem & modo quodam tria horũ propositiones. Est enim unumquodq; eorum propositionẽ facere: ut quod eligendum est honestum, uel delectabile, uel utile: et quòd differt sensus à disciplina, eò quòd amittenti eam, poßibile est rursum sumere, illum autẽ impoßibile. Et quoniam similiter se habet salubre ad sanitatem, & habile ad bonam habitudinem. Est autẽ prima propositio, ab ijs quæ multipliciter dicuntur: secunda, à differentijs: tertia uerò, à similibus.

* Instrumẽta abundandi ad disserendum. aliàs, in syllogismis & inductionibus.

Disciplinam amissam posibile est rursus sumere, sensũ autẽ minimè.

De sumptione propositionum. CAPVT XII.

ERGO propositiones quidem eligendũ quotquot modis determinatum est * in propositione: aut omniũ opiniones proponenti, aut plurium, aut sapientum, & horum, uel omnium, uel plurimorum, uel notißimorũ. Aut etiam contrarias apparentibus, & quæcunq; opiniones secundùm artem sunt: at oportet protendere contrarias apparentibus probabilibus, secundùm contradictionem: quemadmodum dictum est prius. Vtile autẽ & facere eas in eligendo non solùm quæ sunt probabiles, sed & similes eis: ut quòd contrariorum idem est sensus: nam et scientia contrariorum est eadem. Et quòd

Cap. 8. huius libri.

Contrariorũ idem sensus, quia eadẽ est disciplina.

quòd uidemus suscipientes aliquid, non emittentes: nã & in alijs sensibus sic est, nam & audimus suscipientes aliquid, non emittentes: & olfacimus eodem modo: similiter autem & in alijs. Amplius: Quæcunq; in omnibus, uel plurimis uidentur, sumẽdum ut principiũ, & apparentem positionem: nam ponunt qui non conspiciunt, in aliquo non sic. Eligere autem oportet et ex scriptis disceptationibus. Descriptiones autem facere in unoquoq; genere supponentes seorsum (ut de bono, aut de animali, & de bono omni) incipientem à quid est. Annotare autem & singulorum opiniones, ut quòd Empedocles quatuor dixit elemẽta corporum esse: ponet enim aliquis quòd ab aliquo probato dictũ est. Sunt autem (ut figuraliter sit complecti) propositionum, & problematum partes tres: nam aliæ sunt morales propositiones, aliæ naturales, aliæ rationales. Morales quidem huiusmodi, ut utrùm oporteat parentibus magis, an legibus obedire, si dissentiant. Rationales uerò, ut utrùm contrariorum eadem disciplina, an non. Naturales autem, ut utrùm mundus sit æternus, necne. Similiter autẽ & problemata. At uerò quales sint singulæ earum quæ dictæ sunt, definitione quidem non facile aßignare est de ipsis. Est autem ea (quæ per inductionem est) assuetudine tentandum cognoscere unamquanq; earum, secundùm prædicta exempla consideranti. Ad philosophiam igitur, secundùm ueritatem de his negociandum: dialectico autem modo, ad opinionem. Sumendæ autem quàm maximè uniuersales propositiones omnes, & una facienda multæ: ut quòd oppositorũ eadem disciplina: deinde quòd ad ali-

quid.

quid. Eodem modo et ipsæ rursum diuidendæ, quousq; contingere potest diuisio: ut quòd boni, & mali, & albi, & nigri, & frigidi, & calidi: similiter autem et in alijs. De propositionibus igitur sufficiant prædicta.

De multiplicis distinctione.

CAP. XIII.

IPSVM *autem quotupliciter negociandum est, non solùm quæcunq; dicuntur secundùm alium modũ, sed & rationes eorum tentandum aßignare: ut non solùm quòd bonum alio quidem modo dicitur iustitia & fortitudo, habile autem & salubre: sed quòd & illa quidem eò quòd ipsa qualia quædam sunt, hæc autem eò quòd effectiua alicuius, & non eò quòd qualia quædam sunt: similiter autem & in alijs. Vtrùm autem multipliciter, aut uno modo specie dicitur, per hæc cõsiderandum. Primum quidem in contrario perspiciendum, si multipliciter dicitur, siue specie siue nomine dissonet. Quædam enim statim & nominibus alia sunt, ut acuto in uoce contrarium est graue, in magnitudine autem obtusum. patet igitur quòd contrarium acuto multipliciter dicitur, si autem hoc, & acutum. Nam secundùm utrunq; horum aliud erat contrarium, non enim idem acutum erit obtuso, & graui contrarium, utriq; autem acutum contrarium. Rursum graui uoce quidem contrarium acutum, magnitudine autẽ leue. quare multipliciter graue dicitur, eò quòd & contrarium. Similiter autem & pulchro, & quidem quod in animali turpe, ei uerò quod est in domo, perniciosum. quare æquiuocum pulchrum. In quibusdam autem nominibus quidẽ nullo modo dissonat, specie autem*

A modo contrariorum.

Si vnum contrariorum est multiplex, tale & contrarium est.

Quædam cõtraria specie, & non nomine.

tem

tem manifesta in eis statim differentia est, ut in claro, & obscuro: uox enim clara, & obscura dicitur. Similiter autem & color. Ergo *nominibus quidẽ nihil dissonant, specie autem manifesta in eis statim differentia est, non enim similiter & color clarus dicitur, et uox clara: manifestum autem id est & per sensum, nam eorum quæ eadem sunt specie, idem sensus: at clarum quod est in uoce, & in colore, non eodem sensu iudicamus, sed hoc quidem uisu, illud autem auditu. Similiter autem & acutum, & obtusum in humoribus, & in magnitudinibus, sed hoc quidem tactu, illud autem gustu.* Nam *neq; hæc dissonant nominibus, neq; in seipsis, neque in contrarijs, obtusum enim est contrarium utriq;.*

Eorũ quæ eadem sunt specie, idem sensus.

Amplius: Si huic quidem est aliquid contrarium, illi autem simpliciter nihil, ut ei quæ est à potu delectationi, ea quæ est à siti tristitia, contrarium: ei autem quæ est ab eo quod est considerare quòd diameter est costæ incommensurabilis, nihil. quare multipliciter delectatio dicitur. Et *ei quidem quæ est secundum mentẽ amare, odisse contrarium est, ei autem quæ est secundum corporalem actum, nihil: manifestum ergo quoniã amare æquiuocum.* P*ræterea in medijs. Si huic quidẽ est aliquid medium, illi autem nihil.* A*ut si utrisq; quidem est, non idem autem, ut clari, & obscuri in coloribus quidem aliquid est medium, fuscum, in uoce autẽ nihil.* A*ut si forte raucum, quemadmodũ quidam dicunt raucam uocem, medium esse. quare æquiuocum clarum: similiter & obscurum.* I*nsuper si horum quidem plura media, illorum autem unum, ut in claro & obscuro.* N*am in coloribus plura media: in uoce autem unum, raucum.*

Locus ab ijs, in quibus reperitur alterũ contrarium.

Amare æquiuocum.

Locus à medijs tertius.

Clari λευκῦ albi, obscuri μέλανος nigri.

Si huius cōtrarij est mediū, illius autē nullum.

raucum. Rursum in eo quod secundum contradictionem opponitur considerandum, si multipliciter dicitur. Nam si hoc multipliciter dicitur, & quod huic opponitur multipliciter dicetur. Vt non uidere multipliciter dicitur, unum quidem non habere uisum, alterum autem non operari uisu. Si autem hoc multipliciter dicitur, necessarium est & uidere multipliciter dici. utriq; enim non uidere opponitur, ut ei quidem quod est non habere uisum, habere: illi autem quod non est operari uisu, operari. Amplius, in his quæ secundum priuationem, & habitum dicuntur, perspiciendum. Si enim alterum multipliciter dicitur, & reliquum, ut si sensibile multipliciter dicitur, & secundum animā & corpus, & insensibile multipliciter dicetur, & secundum animam & corpus. Quòd autem secundum priuationem & habitum opponuntur, quæ dicta sunt, manifestum, eò quòd nata sint utrunq; sensum habere animalia, & secundum animam, & secundum corpus.

A priuatione, & habitu.

Amplius autem in casibus considerandum. Nam si iustè multipliciter dicitur, & iustum multipliciter dicetur, secundum utrunq; enim iustorum est iustum, ut si iustè dicitur & secundum sui cognitionem iudicare, & ut oportet, similiter & iustum. Eodem autem modo et si salubre multipliciter dicitur, & salubriter multipliciter dicetur: ut si salubre dicitur hoc quidem sanitatis effectiuum, illud autem conseruatiuum, quoddam uerò significatiuum, & salubriter uel effectiuè, uel conseruatiuè, uel significatiuè dicetur. Similiter autem & in alijs quando ipsum multipliciter dictum fuerit, & casus ab eo multipliciter dicetur: & si casus, et ipsum.

A causis.

Cognitionē γνώμην arbitriū cōscientiam.

Conside=

Consideranda autē & genera secundum nomen prædicationum, si eadem sint nominibus. Nam si non eædē, manifestum est quoniam æquiuocum est quod dicitur: ut bonum in cibis quidem effectiuum est uoluptatis, in medicina autem effectiuum sanitatis, in anima uerò qualem esse, ut castam, uel fortem, uel iustam: similiter autem & in homine, aliquoties autem & quando ut in tēpore bonum (bonum enim, dicitur in tempore) plerunque autem quantum in mediocri (dicitur enim & mediocre bonum) quare æquiuocum bonum. Similiter autem & candidum, in corpore quidem color, in uoce autem bene audibile. Similiter autem & acutum: non enim similiter idem in omnibus dicitur: nam uox acuta quidem uelox (sicut dicunt, qui secundum numeros harmonici sunt) angulus autem acutus, qui minor est recto, gladius uerò, qui est anguli acuti. Consideranda etiam & genera eorum, quæ sunt sub eodem nomine, si diuersa, & non subalterna sunt: ut equus, hoc autem animal, & hoc uas: diuersa enim, quæ secundum nomē est horum ratio, nam hoc quidem animal, quid significat: illud uerò uas, quale quid. Si autem subalterna sint genera, non necessarium diuersas esse rationes, ut corui animal, & auis genus est: quando autem coruum dicimus auem esse & animal: quid dicimus eundem esse. quare utraq; genera de eodem prædicantur. Similiter autem & quando animal uolatile bipes coruū dicimus, auem dicimus eandem esse. & sic ergo utraq; genera de coruo prædicantur, & ratio eorum. In non subalternis generibus non accidit hoc, neq; enim quando uas dicimus, animal dicimus: neque quando animal, uas.

A generis nomine.

A positione generum.

Consi-

Considerandum autem non solùm si in proposito diuersa sunt genera, & non subalterna: sed & in contrario. Si enim contrarium multipliciter dicitur, manifestum quoniam & propositum. *Vtile autem ad definitionem inspicere, quæ de composito fit: ut candidi corporis, & candidæ uocis: nam sublato proprio, eandem rationem oportet relinqui. Hoc autem non accidit in æquiuocis, ut in ijs quæ nũc dicta sunt: nam hoc quidem erit corpus habens talem colorem, illud autem uox bene audibilis: sublato igitur corpore, & uoce: non idem in utraq; relinquitur: at oportet si uniuocũ esset candidum, quod in utraq; dicitur esse idem. Sæpe autem & in ipsis definitionibus latet assequens æquiuocum: quapropter & in definitione considerandum.*

Si contrariorum vnum est æquiuocũ, est & alterum æquiuocum.

Vt si quis significatiuum, uel effectiuum sanitatis, quòd moderatè se habet ad sanitatem, dicat esse, non refutandum: sed inspiciendum quid moderatè quidem secundum utrunq; dixit: ut si hoc quidem tale significat ut facere sanitatem, illud autem tale ut significare qualis quidem sit habitus. *Adhuc si non comparabilia sunt secundum magis, & minus, uel similiter: ut clara uox, clara uestis: & acutus humor, & acuta uox, hæc enim neq; similiter dicuntur clara, uel acuta, neq; magis alterum: quare æquiuocum clarum, & acutum: nam uniuocum omne, comparabile: aut enim similiter dicetur, aut magis alterum. Quoniam autem diuersorum generum, & non subalternatim positorum diuersæ species sunt, & differentiæ: ut animalis, & scientiæ (diuersæ enim horum differentiæ) considerandum si quæ sub eodem sunt nomine diuersorum generum, & non*

Locus à cõparatione significatorum.

Idem in anteprædicamẽtis capite 4.

A differentia.

non subalternorum diuersæ differentiæ sint, ut acutum uocis, & magnitudinis: differt enim uox à uoce eò quòd acuta sit: similiter & magnitudo à magnitudine: quare æquiuocum acutum: diuersorum enim generũ, & non subalternorum diuersæ differentiæ sunt. Rursum *si eorundem, quæ sunt sub eodem nomine, diuersæ differentiæ sunt: ut coloris qui est in corporibus, et in melodijs.* Nam *eius, qui est in corporibus, congregatiuum, & disgregatiuum uisus: eius uerò qui in melodijs, non eædem differentiæ. quare æquiuocum color: nam eorundem, eædem differentiæ.* Amplius, *quoniam species nullius est differentia, inspicere oportet, si eorum, quæ sub eodem sunt nomine, hoc quidem species est, illud autem differentia: ut clarum, quod in corpore quidem, species coloris. quod autem in uoce, differentia.* Differt *enim uox à uoce, eò quòd clara sit.* De *eo igitur quod multipliciter dicitur per hæc, & huiusmodi perspiciendum.*

Color in melodijs, qui & chirome: est, cũ tetrachorda procedunt per duo hemitonia, & trihemitonium. Id autem ex musicis.

De differentiarum inuentione, similium consideratione, & vtilitatibus instrumentorum. CAP. XIIII.

DIFFERENTIAS *autem in ipsis generibus ad seinuicem perspiciendum: ut quo differt iustitia à fortitudine, & prudentia à temperantia: hæc enim omnia ex eodem genere sunt, ex uirtute.* Et *ex alio ad aliud, ut in ijs quæ non nimium differunt: ut in quo differt sensus à scientia: nam in ijs quæ multum differũt, manifestæ sunt omnino differentiæ. Similitudinem autẽ considerandum, in ijs quæ sunt in diuersis generibus: ut sicut alterum ad alterum quidem, sic aliud ad aliud:*

Differentiarũ inuentio.

Similium consideratio.

ut sicut scientia ad scibile, sic sensus ad sensibile: & ut alterum in altero aliquo, sic aliud in alio: ut quemadmodum uisus in oculo: mens in anima: & ut tranquillitas in mari, serenitas in aëre: utrunq; enim quies.

Maximè autem in ijs, quæ multum distant exerceri oportet: facilè enim in reliquis poterimus similia inspicere. Considerandum autem & ea, quæ sub eodem sunt genere, si quid inest omnibus idem: ut homini, & equo, & cani: nam si inest aliquid eis idem, in eo sunt similia. Vtile autem ipsum quidem: quod quotupliciter dicitur, considerasse, ad diluciditatem: maximè autem quis sciet quid ponatur: manifesto facto quotupliciter dicitur. Et ad fieri secundum rem eandem, & nō ad nomen syllogismos: si enim immanifestum sit quotupliciter dicitur, contingit non ad idem etiam qui respondet, & qui interrogat, ferre intellectum: manifesto autem quotupliciter dicitur, & ad quid ferens ponat, ridiculus uidebitur interrogans esse, si non ad hoc sermonem faciat. Vtile etiam, & ut non falsa ratione decipiamur, sed decipiamus potius: nam scientes quotupliciter dicitur, non hallucinabimur, sed sciemus si non ad idem sermonem faciat is, qui interrogat, & ipsi interrogantes poterimus apparenti ratiocinatione fallere, nisi is qui respondet, agnoscat quotupliciter dicitur. Hoc non in omnibus semper possibile, sed quādo fuerint eorum, quæ multipliciter dicuntur, alia quidem uera, alia autem falsa. Est autem propriè non conueniens modus hic dialecticæ: quare omnino uitanda dialecticis huiusmodi ad nomen disputatio, nisi quis aliter nō possit de proposito differere. Differentias autem inuenire

A specie.

Vtilitates cōsiderationis multiplicis.

Vtilitates inuentionis differentiarum.

nire utile, & ad syllogismos de eodem, & diuerso, & ad cognoscendum quid est unumquodq;. Quòd autem ad syllogismos de eodem, & diuerso utile, manifestum: inuenientes enim differentiam propositorum quamlibet, ostendentes erimus, quoniam non idem. Ad cognoscendum autem quid est unumquodq;, eò quòd propriam substantiæ cuiusq; rationem: ijs, quæ circa unumquodq; sunt, accommodatis differentijs separare solemus. Similitudinis autem consideratio utilis est ad inductiuas rationes, & ad syllogismos ex suppositione, & ad aßignationem definitionum. Ad inductiuas quidem rationes, eò quòd circa singula in similibus inductione, uniuersale existimamus inducere: non enim facile est inducere ignorantes similia. Ad syllogismos ex suppositione, eò quòd probabile est quemadmodum in uno similium se habet, sic & in reliquis.

Vtilitates cõsiderationis similium.

Quare ad quodcunque eorum facultatem habebimus disputandi: profitebimur quemadmodum in his se habet, sic & in proposito habere. Id enim ostendentes, & propositũ ex suppositione ostendentes erimus: supponentes enim quo modo in his se habet, sic & in proposito se habere demonstrationem faciemus. Ad definitionum autem aßignationem, eò quòd potentes conspicere quid in unoquoq; idem, non dubitabimus ad quid oporteat genus (cùm definiemus propositum) collocare: nam communium quod maximè in eo quod quid prædicatur, genus erit. Similiter autem & in multùm distantibus utilis ad definitiones similitudinis consideratio: ut quod idem tranquillitas in mari, & serenitas in aëre: utrunque enim quies: & quoniam

Hypothesis.

A multùm distantibus.

punctum in linea, & unitas in numero: utrunq; enim principium: quare commune in omnibus genus aßignantes, arbitrabimur non extraneè definire. Penè autem & definientes sic solent aßignare: nam & unitatem, principium numeri dicunt esse: & punctum, principium lineæ. manifestum igitur quoniam ad commune utrorunq; genus collocant. Instrumenta itaque per quæ sunt syllogismi, hæc sunt: loci autem, ad quos utilia sunt prædicta, ij sunt qui dicendi sunt.

*

Primi Libri Topicorum

FINIS.

IN TOPICORVM LIBRVM SECVNDVM ANGELI POLITIANI

Argumentum.

N LIBRO *secundo loci tractantur absoluti accidentis, siue ad resellendum, siue sit ad asserendum. Loci autem sunt hi ferè. Non est accidens interdum, quod ut accidēs enunciatur. Subiectum seorsum capitur ab accidenti, seorsumq; definitur. Transfertur problema ad vniuersalem propositionem. quæritur quid ipsi obijciatur. Decernitur, quibus appellationibus multitudinem sequi, quibus inde recedere oportet. Distinguenda æquiuocatio, sed & ambiguitas, obscuris infundenda lux: generis inspicienda contraria, sed & propositi generis species. vtendum definitione, consequentia, tempore: reuocandum problema illuc, vbi argumentationes circunfluant: vestiganda quæ sequuntur. Inspiciendum, quo affirmatio ac negatio differant. Eruenda etymologia: pensanda quæ cui necessário, quæ secus competunt. Complectenda omnino multiuoca, contrariorum connexio, & opposita quælibet, & conserta, & consertis obuia, & generationes corruptionesq;, & propositionum consequentiæ. præterea quod magis, quod minus, quod æquè sit. & appositio: & quod aliquatenus, & quando, & vbi.*

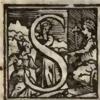
TOPICORVM ARISTOTELIS

LIBER II.

De problematis vniuersalibus, & in quibus prædicatis inesse, & esse conuertuntur.

CAPVT I.

Problematũ diuisio.

VNT autem problematũ hæc quidem uniuersalia, illa uerò particularia: uniuersalia quidem, ut omnis uoluptas bonum est, & nulla uoluptas bonum: particularia uerò, ut aliqua uoluptas bonum, et aliqua uoluptas non bonum. Sunt autem ad utraq; genera problematum, communia uniuersalia: & constructiua, & destructiua. Ostendentes enim quod omni inest, & quod alicui inest ostendentes erimus: similiter autem & si quod nulli inest ostenderimus, & quod non omni inest ostendentes erimus. Primum ergo de uniuersalibus destructiuis dicendum, eò quòd communia sint huiusmodi ad uniuersalia, & particularia, & quia magis positiones afferant in eo quod inest, quàm non: disputantes autem destruant. Est autem difficilimum conuerti ab accidente propriam nominationem. Nam aliquo modo & non uniuersaliter in solis contingit accidentibus, à definitione enim, & proprio, & genere necessarium est cõuerti: ut si inest alicui animal greßibile bipes esse, conuertentem uerum erit dicere, quoniam illud animal greßibile

Quod construit vniuersale, construit particulare.

A cõuersione

A definitione

*greßibile bipes est. Similiter autẽ à genere: nam si animal inest alicui, animal est. Eodem autem modo & in proprio est: si enim alicui inest grãmatices susceptiuũ esse, grammatices susceptiuũ erit. Nam nihil horum cõtingit secundũ quid inesse, uel nõ inesse: sed simpliciter uel inesse, uel non inesse. In accidentibus autem nihil prohibet secundum quid inesse, ut albedinem, uel iustitiam. Quare non sufficit ostendere quoniam inest albedo, uel iustitia, ad ostendendum quòd albus, uel iustus est: nã habet dubitationem, quoniam secundum quid albus, uel iustus est, quapropter non necessariũ est in accidentibus conuerti. Determinare autẽ oportet & peccata, quæ sunt in problematibus: nam sunt duo, uel in eo quod falsum dicunt, uel in eo quod transgrediuntur positam locutionẽ. Falsum etenim dicentes, et qui quod non inest, inesse alicui dicunt, peccant: & qui extraneis nominibus res appellant (ut * platanum hominem) transgrediuntur positam nominationem.*

A genere.
A proprio.

Platanus arbor est genialis, & volupta ria, foliorum dẽsissima vmbra magnæ capacitatis, quæ vino radicib9 infuso nutritur: hinc si qs hominẽ quòd vino quoque nutriatur, Platanum vocet, vocabulo, vt inquit Aristo teles, abutet.

Loci problematum quòd quicquam insit, vel non insit. CAP. II.

VNVS *autem locus est inspicere, si quid secũdum aliquem alium modum inest: ut accidẽs aßignauit. Peccatur autem maximè id circa genera: ut si quis albo dicat accidere colorem esse: non enim albo colorem esse accidit, sed genus eius color est. Contingit autem & secundum nominationem determinare eum qui ponit: ut quod accidit iustitiæ uirtutẽ esse. Sæpe autem & cùm non determinet, manifestũ quòd genus ut accidens aßignauit: ut si quis albedinẽ colorari dixerit, uel ambulationem moueri. à nullo enim genere denominatiuè præ-*

Primus locus neclaratio.

dicatio de specie dicitur: sed omnia uniuocè genera de speciebus prædicantur: nam & nomen, & rationem generum suscipiunt species: qui igitur coloratũ dixit album, neq; genus aßignauit, quoniã denominatiuè dixit: neq; ut propriũ, uel ut definitionem: nã definitio, et proprium nulli alij inest, sunt autẽ colorata & pleraq; aliorum, ut lignum, lapis, homo, equus. manifestum igitur quoniã ut accidens aßignauit.

2. locus. declaratio. Alius locus est inspicere ea, quibus inesse aut omnibus, aut nulli dictum est: et considerare secundum species, & non in infinitis. Nam transitu magis, & in paucioribus cõsideratio: oportet autem considerare, & incipere à primis, deinde consequenter usq; ad indiuidua: ut si oppositorum eandem disciplinam quis dixerit esse, perspiciendũ si eorum quæ sunt ad aliquid, & contrariorũ, & quæ secundum priuationem & habitũ, & quæ secundum contradictionẽ dicuntur eadem sit disciplina: & si in his nondũ manifestum est, rursum ea diuidẽdum usq; ad indiuidua: ut si iusti, uel iniusti, uel dupli, uel dimidij: uel cæcitatis, uel uisus: uel esse, uel non esse. Nã si in aliquo ostendatur quòd non eadem, interimentes erimus problema: similiter autem & si nulli inest: iste autem locus conuertitur ad construendum & destruendũ. Si enim in omnibus uideatur cùm diuisionem proferimus, uel in pluribus, postulandum est autem uniuersaliter ponere, aut instantiã ferre in aliquo nõ sic esse: nam si neutrũ horum faciat, absurdus apparebit, qui non ponet.

Hic locus est cõstructionis & destructionis.

3. locus. declaratio. A definitiõe. Alius est, definitiones facere accidentis, & eius cui accidit, aut utriusque de utroq;, aut alterius: deinde considerare si quid nõ uerum in definitionibus perinde ac uerum sumptũ sit. Vt.

si est

si est Deum iniustitiam facere, quid iniustitiā facere. si enim nocere sponte, manifestum, quoniā non est Deum *iniustitiam facere, non enim contingit nocere* Deum, *et si inuidus sit studiosus, quis inuidus, & quae inuidia.* Nā *si inuidia est tristitia in apparēti prosperitate alicuius proborum, manifestum est quòd studiosus non est inuidus, prauus enim esset. & si indignans inuidus, quis uterq; eorum, sic enim manifestum erit utrùm uerum, an falsum sit, quod dictum est: ut si inuidus quidem sit, qui tristatur in bonorum prosperitatibus, indignans autem, qui in malorum prosperitatibus tristatur, manifestum quòd non erit inuidus indignans. Sumere autem & pro ijs (quae in definitionibus sunt) nominibus definitiones, & non desistere donec ad notum deuentum sit. nam saepe cùm tota quidem definitio aßignata sit, non manifestum est quod quaeritur: pro aliquo autem eorum (quae in definitione sunt) nominum, definitione dicta, manifestum fit.* Amplius, *problema propositionem sibi facientem, instare.* Nam *instantia erit argumentum ad propositionem.* E*st autem locus hic pene idem ei, quo considerare quibus inesse, uel omnibus, uel nullis dictum est: differt autem modo.* Amplius, *determinare quae oportet dicere ut plures, & quae nō.* V*tile enim & ad construendum, & ad destruendum: ut quod nominationibus quidem res nuncupandum ut plures: quae autem sunt, taliáne, an non talia, non amplius attendendum ad plures: ut salubre quidem dicendum effectiuum sanitatis, ceu plures dicunt: utrùm autem propositum effectiuum sit sanitatis, an non, non amplius ut plures dicendū, sed ut medicus.* Amplius,

Quid inuidia.

4. locus. declaratio. Ab instantia.

5. locus. declaratio.

si mul=

6.locus. Declaratio. A multiplici, constructioni & destructiōi aptus.

si multipliciter dicatur, positum autem sit quoniam inest, aut quoniam non inest: alterum monstrare eorum quæ multipliciter dicuntur, si non utraq; contingat. Vtendum autem in ijs quæ latent: nam si nō lateat multipliciter dictum, instabit quoniam non monstratum est id quod ipse dubitabat, sed alterum. Hic *autem locus conuertitur & ad construendum, & ad destruendum: nam construere uolentes ostendemus quoniam alterum inest: si non ambo poterimus: destruentes autem quoniam non inest alterum ostendemus, si ambo non poterimus: ueruntamen destruenti quidem nihil oportet ex concessione disputare, neq; si omni, neq; si nulli dictum sit inesse: nam si ostenderimus quoniam nō inest quodcunq; id sit, interimentes erimus omni inesse: similiter autem & si uni ostenderimus inesse, interimemus nulli inesse. Construentibus autem præconfitendum, quod cuiuis inest, omni inest, si uerisimile sit postulatum.* Nō *sufficit enim ad ostendendum quòd omni inest, in uno disputasse: ut si hominis anima immortalis est, propter hoc, anima omnis immortalis: quare præconfitendum, quòd si quæcunq; anima immortalis, omnis immortalis: hoc autem non semper faciendum, sed quando non facilè possumus communem in omnibus unam rationem dicere: quemadmodum geometer, quòd triangulus duobus rectis æquos habet tres angulos.*

Septimus locus. Declaratio. A multiplicis diuisione.

Si autem non lateat quòd multipliciter dicitur: diuisum quotupliciter dicitur & interimendum, & construendum. Vt *si decens est utile, aut honestum, tentandum ambo construere, uel interimere de proposito: ut quod honestum, & quod utile, uel quod neque honestum, neque utile.*

utile. Si autem non contingat utraq;, alterum ostendendum, annotato quòd hoc quidem est, illud autem non: eadem autem ratio, etiam si plura sint, in quæ diuiditur. Rursum quæcunque non secundum æquiuocationem dicuntur multipliciter, sed alio modo. Vt disciplina una plurium, aut ut finis, aut ut eius quod ad finem: ut medicina eius quod sanitatem facit, ut quod cibat, aut ut amborum finium uelut contrariorum eadem disciplina (nihil enim magis finis alterum altero) aut ut eius quod per se est, & eius quod per accidens: ut per se quidem quòd triangulus duobus rectis æquales habet tres angulos: per accidens autem, quòd æquilaterus: quoniam enim accidit triangulo, æquilaterum triangulum esse, per hoc cognoscimus quòd duobus rectis æquales habet. Si ergo nullo modo contingit eadem esse plurium disciplinam, manifestum quoniam omnino non contingit esse: aut si aliquo modo contingit, manifestum quod contingit. Diuidere autem quotupliciter, utile: ut si uoluerimus cōstruere, talia præstatuenda sunt quæcunque contingunt, & diuidendum in ea tantùm, quæcunque utilia sunt ad construendum. si autem destruere, quæcunq; non contingunt, reliqua uerò omittenda. Id autem faciendum in ijs cùm latuerit quotupliciter dicuntur: & esse hoc quidem huius aut non esse, ex eisdem locis astruendum: ut disciplinam, huius quidem aut ut finis, aut ut eorum quæ sunt ad finem, aut ut eorum quæ sunt secundum accidens, * uel rursum non esse aliquid secundum aliquem dictorum modorum: eadem autem ratio, & in desiderio, & quæcunq; alia dicuntur plurium.

Octauus.
Declaratio.
A fine & medio atque accidente.

*alias, aut ut eorum quæ sunt per se,

aut ut eorum quæ sunt secundum accidens.

rium. *Est enim desiderium huius aut ut finis, ut sanitatis: aut ut eorum quæ sunt ad finem, ut medicinæ cōficiendæ: aut ut eorum quæ sunt secundum accidens, ut in uino amicum dulce, non quia uinum, sed quia dulce est: nam per se dulce desiderat, uinum autem per accidens: si enim austerum fit, non amplius desiderat: per accidens ergo desiderabat.* *Vtilis autem locus hic & in iis quæ sunt ad aliquid, penè enim talia ea, quæ ad aliquid sunt.*

Nonus. Declaratio. Ab euidentiore appellatione.

Amplius, transferre ad euidentius nomen. Vt pro exacto in opinione clarum, & pro curiositate cupiditas superfluarum rerum: euidentiori enim facto quod dictum est, benè argumentabilis est positio. Est autem hic locus ad utrunque communis: ad construendum, & ad destruendum.

Decimus. Declaratio. A genere.

Ad ostendendū autem contraria circa idem inesse, considerandum in genere. Vt si uolumus ostendere quòd est circa sensum rectitudo, & peccatum: sentire quidem iudicare est, iudicare autem est rectè, & non rectè; & circa sensum erit rectitudo, & peccatum: nunc ergo ex genere circa speciem demonstratio fit: nam iudicare est genus sentire: qui nanque sentit, aliquo modo iudicat.

Vndecimus. Declaratio. A specie.

Rursum, ex specie generi: quæcunque enim speciei insunt, & generi. Vt si disciplina praua est, & studiosa, & dispositio praua, & studiosa: nam dispositio, disciplinæ genus. Primus autem locus falsus est ad construendum, secundus autem uerus: non enim necessariū quæcunque generi insunt, & speciei inesse: nam animal est uolatile, & quadrupes, homo autem non. quæcunque uerò speciei insunt, necessariò & generi: si enim homo studiosus, & animal studiosum est. Ad destruendū autem

tem & primus quidem uerus, secundus autem falsus: quæcunque enim generi non insunt, neque speciei: quæcunque uerò speciei non insunt, non necesse est generi non inesse. Quoniam autem necessarium de quibus *genus prædicatur, & specierum aliquam prædicari: & quæcunque habent genus, uel denominatiuè dicuntur à genere, & specierum aliquam habere necesse est, uel denominatiuè ab aliqua specierum dici. Vt si de aliquo disciplina prædicatur: & grammatica, uel musica, uel aliqua disciplinarum aliarum prædicabitur: et si aliquis habet disciplinam, uel denominatiuè à disciplina dicitur, & grammaticam habebit, aut musicam, aut aliquam aliarum disciplinarum, uel denominatiuè ab aliqua earum dicetur, ut grammaticus, uel musicus:* Si *igitur aliquid dictum à genere quoquo modo, ut animam moueri, considerandum est si secundum aliquam specierum motus contingit animam moueri: ut augeri, uel minui, uel corrumpi, uel generari, aut quæcunque aliæ motus species sunt: nam si secundum nullam, manifestum est quòd non mouetur.* Hic autem locus com*munis ad utrunq;, & ad construendum, & ad destruendum: si enim secundum aliquam speciem mouetur, perspicuum est quoniam mouetur: & si secundum nullam specierum mouetur, manifestum quòd non mouetur.*

Duodecim⁹. Declaratio.

A genere, & à specie.

Cùm autem facultas non adsit argumentationis ad positionem, intẽdendum ex definitionibus aut quæ sunt propositæ rei, uel quæ uideantur, & si non ab una, etiam à pluribus. Facilè *enim definientibus argumentari erit: nam ad definitiones, facilis argumentatio. Cõsiderandum autem in proposito, quoniam existente ne-* cesse

Decimus tertius. Declaratio.

Decim⁹ quartus. Declaratio.

cesse est positum esse, aut quid est ex necessitate, si propositum est. Construere quidem uolenti, quo existente propositum erit ex necessitate: nam si illud ostendatur esse, & propositum ostensum erit: destruere autem uolenti, quid est si propositum est: nam si ostenderimus consequens propositum, non esse: interimentes erimus propositum. Amplius, *ad tempus inspiciendum si alicubi dissonat.* Vt *si quod nutritur, dixerit quis ex necessitate augeri: nutriuntur enim semper animalia, augentur autem non semper.* Similiter *autem & si scire dixerit quis reminisci: hoc enim præteriti temporis est, illud autem præsentis, & futuri: scire enim dicimur præsentia, & futura, ut quoniam erit solis defectus, reminisci autem non contingit aliud quàm præteritum.* Amplius, *sophisticus modus ducere ad id, ad quod plurimam habemus argumentorum facultatē.*

Decim⁹ quintus. Declaratio.

Decimus sextus. Declaratio.

A facultate copiosa argumentorum.

Hoc autem erit quandoque quidem necessariū, quandoque autem apparens necessarium, quandoque autem neque apparens, neque necessarium: necessarium quidem, quando negante eo qui respondet aliquid utilium ad positionem, ad illud rationes facit: contingit autem id talium esse ad quæ copiosam argumentorum facultatem habemus. similiter autem & quando inductionem ad aliquid per positum faciens, interimere conatur: hoc enim interempto, & propositum interimetur. Apparens autem necessarium est, quando uidetur quidem utile: & accommodum positioni: non est autem ad id ad quod fiunt disputationes, siue negante eo qui disputationem sustinet, siue ab inductione probabili, per positionem ad idē factam interimere conetur idipsum:

reliquum

reliquum uero quando nec necessarium est, nec apparens ad id ad quod fiunt disputationes, & sine causa accidit redarguere respondentem. Oportet autem deuitare postremum dictorum modum: omnino enim semotus, & extraneus uidetur esse à dialectica. Quare oportet & respondentem non grauiter ferre, sed ponendo quæ non utilia sunt ad positionem significare quæcunq; non uidentur. ponit tamen, nã magis perplexos esse ut plurimum contingit eos, qui interrogant, quando omnia huiusmodi ab eis posita fuerint, si non concludunt. Amplius, omnis qui dixit unumquodvis, quodam modo multa dixit: eo quòd plura unicuique ex necessitate consequentia sunt (ut qui hominem dixit esse, & quòd animal est dixit, & quòd animatum, & quòd bipes, quodq; mentis, & disciplinæ susceptiuum) quare quouis uno cõsequentiũ interempto, interimitur & quod in principio est: cauere autem oportet in huiusmodi, difficilioris assumptionem facere. Nam quandoque facile est consequens interimere, quandoque idipsum propositum. Quibuscunque autem necesse est alterum tantùm inesse, uel non inesse, ut homini ægritudinem, uel sanitatem: si ad alterum facilè poterimus disputare quod inest, uel non inest, & ad reliquum facilè poterimus. Hoc autem conuertitur ad utrunque: ostendentes enim quod inest alterum, quod non inest reliquum ostendentes erimus: si autem quod non inest ostendamus, reliquum inesse ostendentes erimus: manifestum igitur quòd ad utrunq; utilis hic locus est. Amplius argumentari transferendo nomen in orationem: cùm longe magis consentaneum uisum fuerit transsumere

17.declaratio.
18.declaratio.
19.declaratio.

mere

mere quàm ut ponitur nomen. Vt magnanimum non fortem (ut ponitur) sed magnum animum habentem: quemadmodum fidentem, bona sperantem. Similiter autem & ingeniosum, cuius fuerit genius studiosus. quemadmodum Xenocrates inquit, ingeniosum eũ esse, qui animam fortitus est studiosam: ipsam enim unicuique esse genium.

20. declaratio. A positione vnius pro altero.

Quoniam autem rerum aliæ quidem sunt ex necessitate, aliæ autem ut in pluribus, aliæ uerò utrumlibet, si quod ex necessitate est, ut in pluribus ponatur, aut quod ut in pluribus, ex necessitate: aut ipsum, aut contrarium ei quod est in pluribus, semper dat locum argumentationis. Nam si quòd ex necessitate est, ut in pluribus ponatur: manifestum quoniam non omni dicit inesse, cùm insit omni: quare peccauit: siue, quod ut in pluribus dicitur, ex necessitate dixit, omni dixit inesse, cùm non insit omni: similiter autem & si contrarium ei quod in pluribus est, ex necessitate dixit, semper enim in paucioribus dicitur contrarium ei, quod est ut in pluribus: ut si, ut in pluribus praui homines, boni in paucioribus, quare multò magis peccauit, si bonos ex necessitate dixit esse: similiter autem & si quod utrunlibet est, ex necessitate dixit, uel ut in pluribus: neq; enim ex necessitate utrunlibet, neque ut in pluribus: contingit autem & si non determinans dixerit utrum ut in pluribus, an ex necessitate dixit: sit autem res ut in pluribus: disputare, ut si ex necessitate is dixerit. Vt si prauos exhæredandos dixit esse, non determinans: tanquam ex necessitate is dixerit, disputare. Amplius, & si idem sibi accidens

21. declaratio. *posuerit ut alterum, eò quòd alterum sit nomen. Quemadmodum*

admodum Prodicus diuidebat uoluptates, in gaudium, & iucunditatem, & lætitiam: hæc enim omnia eiusdem (id est uoluptatis) nomina sunt: si ergo aliquis gaudere, ei quod est lætari ponat accidere, idem utique sibijpsi dicet accidere.

De eisdem terminandis problematis, loci alij. CAP. III.

QVONIAM *autē contraria connectuntur quidem sibijnuicem sex modis, contrarietatem autem faciunt quadrupliciter complexa: oportet accipere cōtraria quocunque modo utile fuerit & destruenti & construenti. Quòd autem sex modis complectuntur, manifestum: nam aut utrunque contrariorum utrique contrariorum connectitur, hoc autem dupliciter, ut amicis benefacere, & inimicis malè, uel econuerso, amicis malè, & inimicis bene: aut quando utraque de uno: dupliciter autem & hoc ut amicis benefacere, & amicis malè, uel inimicis benefacere, & inimicis malè: aut unum de utrisque, & hoc quoque dupliciter, ut amicis bene, & inimicis bene: uel amicis malè, & inimicis malè. Primæ autem duæ dictæ complexiones nō faciunt contrarietatem: nam id quod est amicis benefacere, ei quod est inimicis malè facere, non est contrarium, utraq; enim eligenda sunt & eiusdem moris: neque id quod est amicis malè, ei quod est inimicis bene: nā & hæc utraque fugienda, & eiusdem moris. Non uidetur autem fugiendum fugiendo contrarium esse, nisi hoc quidem secundùm superabundantiam: illud autem secundùm defectum dictum sit. Nam superabundantia fugiendorum uidetur esse: similiter autem & defectus.* 22. declaratio.

Reliqua uerò quatuor omnia faciunt contrarietatem: nam id quod est amicis benefacere: ei quod est amicis malè, contrarium: nam à contrario more sunt, & illud quidem eligendum, hoc autem spernendum. similiter autem & in alijs. Nam in unaquaque coniugatione unum eligendum, & alterum fugiendum: illud quidem boni moris, hoc autem praui. Manifestum igitur ex ijs quæ dicta sunt, quòd eidem plura contraria accidunt fieri: nam ei quod est amicis benefacere, id quod est amicis malè, contrarium est. Similiter autem & aliorum singulis quibusque eodem modo considerantibus, duo contraria apparebunt: accipere igitur contrariorum quodcunque, erit ad positionem utile.

23. declaratio. *Amplius si est aliquid contrarium accidenti, considerandum est si inest ei, cui dictum est accidens inesse. Nam si hoc inest, illud non inerit: impoßibile enim simul contraria eidem inesse.*

24. declaratio. *Aut si quid tale dictũ est de aliquo, quod cùm sit, necesse est contraria inesse: ut si ideas in nobis quis dixerit eße. Nam & moueri, & quiescere easdẽ accidet, & etiam sensibiles, & insensibiles esse. nam uidentur ideæ quiescere, & immobiles, & intelligibiles esse ijs, qui ponunt ideas esse. attamen cùm sint in nobis, impoßibile est immobiles esse. nam motis nobis, necessarium est & quæ in nobis sunt omnia, simul moueri. manifestum autem quoniam & sensibiles, si in nobis sunt: nam per sensum qui circa uisum est, eam quæ in unoquoque est formam cognoscimus.*

Motis nobis necesse est omnia moueri quæ in nobis sunt.

25. Locus. Declaratio. *Rursum, si positum est accidens, cui est aliquid contrarium: considerandum si & contrarij susceptiuum, quod & accidentis est. Nam idem contrariorum susceptiuum: ut si*

odium hærere iræ quis dixerit, erit odiũ in furoris specie, illic enim ira: inspiciendum igitur si & cõtrarium in furoris specie, an in concupiscentia: nam si non, sed in concupiscibili est, non cohæret odium iræ. Similiter autem & si concupiscibile, ignorare dixerit: nam erit & disciplinæ susceptiuum, si quidem non uidetur, concupiscibile susceptiuum esse disciplinæ. Destruenti *ergo quemadmodum dictum est utendum: astruenti uerò quod inest quidem accidens non utilis locus, quod autem contingit inesse utilis. Ostendentes enim quòd nõ susceptiuum est contrarij, ostendentes erimus quòd neque inest accidens, neque inest accidens, neque contingit ineße: si autem ostenderimus quòd inest contrariũ, aut quòd susceptiuum est contrarij, nondum ostendentes erimus quòd & accidens inest, sed quòd contingit ineße in tantum solum ostensum erit.* Quoniam *autem oppositiones sunt quatuor, considerandum ex contradictionibus, econuerso ex consequentia, & interimenti, & construenti. Sumere autem est inductione: ut si homo, animal: non animal, non homo: similiter autem & in alijs.* Hic *enim econuerso consequentia: nam hominem, animal sequitur: non hominem autem, non animal, nequaquam, sed econuerso, non animal, nõ homo.* In *omnibus igitur tale est existimandum. ut si bonum, suaue: & non suaue, non bonum. si autem non hoc, nec illud. similiter autem & si non suaue, non bonum: bonum, suaue.* Manifestum *igitur quòd utrunq; conuertitur: quæ secundum contradictionem est consequentia econuerso facta.* In *contrarijs autem cõsiderandum si contrarium, contrarium sequatur, an*

26. Locus. Declaratio.

Bonum sequitur suaue.

27. Locus. Declaratio.

A contrariorum consequentia.

contra seipsa consequentia, an econuerso, & interimẽti, & construenti. Sumere autem & talia est ex inductione quantum utile est, contra ipsum consequentia est, ut in fortitudine, & timiditate: nam illam quidem sequitur uirtus, hanc autem uitium: & illam quidem sequitur eligendum, hanc autem fugiendum: igitur cõtra seipsa & horum consequentia: contrarium enim eligendum fugiendo: similiter autem & in alijs. E conuerso autem consequentia, ut bonam quidem habitudinem sanitas sequitur, malam autem habitudinem ægritudo nequaquam, sed ægritudinem mala habitudo: manifestum igitur quoniam econuerso in his consequentia fit. R*arò autem econuerso accidit in contrarijs, sed in pluribus in seipsa consequentia: si ergo neq; contra seipsa contrarium sequitur contrarium, neque e conuerso, manifestum quoniam neque eorum quæ dicta sunt alterum sequitur alterum: si autem in contrarijs, & in ijs quæ dicta sunt necesse alterum sequi alterum.*

28. Locus, declaratio.

Similiter autem contrarijs, & in priuationibus, & habitibus respiciendum. V*eruntamen non est in priuationibus econuerso: sed contra seipsa consequentiã necessarium est semper fieri: ueluti uisum sequi sensum, cæcitatem autem insensibilitatem: opponitur enim sensus insensibilitati, ut habitus & priuatio: nam illud horum quidem habitus, hoc autem priuatio est. Similiter autem habitui & priuationi, & in ijs quæ sunt ad aliquid, utendum: contra seipsa enim, & horum consequentia, ut si triplum multiplum, & subtriplum submultiplum dicitur: dicitur enim triplum quidẽ ad subtriplum, multiplum autem ad submultiplum.* R*ursus,*

si

si scientia opinio: & scibile opinabile: & si uisus sensus, & uisibile sensibile. Instantia, quòd non necesse est in ijs, quæ sunt ad aliquid consequentiam fieri, quemadmodum dictum est: nam sensibile scibile est, sensus autem non est scientia. Non tamen uera instantia uidetur esse: multi enim non dicunt sensibilium esse sciẽtiam. Insuper autem ad contrarium non minus utile quod dictum est: ut quòd sensibile non est scibile, neq; enim sensus scientia. Rursus in coniugatis, & in casibus: & interimenti, & construenti. Dicuntur autem coniugata huiusmodi, ut iusta, & iustus iustitiæ, & fortia, & fortis fortitudini. Similiter autem effectiua, & conseruatiua, coniugata illi cuius sunt effectiua, & cõseruatiua, & sanatiua sanitatis, habituatiua habitudinis: eodem autem modo & in alijs: coniugata igitur talia solent dici. Casus autem, ut iustè, & fortiter, & sanatiuè, habituatiuè, & quæcunque eodem modo dicuntur. Videntur autem & quæ sunt secundum casus, coniugata esse, ut iustè iustitiæ, & fortiter fortitudini. Coniugata autem dicuntur secundum eandem coniugationem omnia, ut iustitia, iustus, iustum, iustè: manifestum igitur quoniam uno quouis ostenso eorum, quæ secundùm eandem coniugationem dicuntur, ut bono, uel laudabili: & reliqua omnia ostensa sunt: ut si iustitia est laudabilium, ut iustè, iustus, iustum laudabilium: dicetur autem iustè & laudabiliter secundùm eundem casum (nam à laudabili) quemadmodum iustè à iustitia.

29. locus. Declaratio.

A coniugatis, & casibus.

Considerandum autem non solum in eo quod dictum est, sed & in contrario contrarium. Vt quòd bonũ non ex necessitate suaue, neque enim malum triste: aut

30. locus. declaratio.

si hoc, & illud: & si iustitia scientia, & iniustitia igno rantia: & si quod iustè est, scienter & experiēter est, quod iniustè est, ignoranter & inexperienter est: si autem haec non, nec illa, uelut in hoc quod nunc dictū, nam magis utique apparebit quod iniustè experienter, quàm inexperienter. Hic autem locus dictus est prius in contrariorum consequentijs, nihil enim aliud nunc

31. locus. declaratio. ostendimus, quàm contrarium sequi contrarium. Amplius in generationibus, & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis: & interimenti & astruenti. Quorum enim generationes bonae sunt & ipsa bona sunt: & si ipsa bona sunt, & generationes bonae: si autem generationes malae, & ipsa mala. In corruptionibus autem econtrario: nam si corruptiones bonae, ipsa mala: si autem corruptiones malae, ipsa sunt bona. Eadem ratio & in effectiuis, & corruptiuis: quorum enim effectiua bona, & ipsa bona: quorum uerò corruptiua bona, ipsa mala.

Ex similibus, appositione, magis, minus, simpliciter, & secundū quid, loci. CAP. IIII.

32. locus. Declaratio. RVRSVM in similibus si similiter se habent. Vt si disciplina una plurium, & opinio: & si uisum habere est uidere: & auditum habere est audire: similiter autem & in alijs, & in his quae sunt, & in ijs quae uidentur. Vtilis autem hic locus ad utrunque: nam si in aliquo similium sic se habet, & in alijs similibus: si autem in aliquo non, nec in alijs similibus. Considerandum autem & in uno, & in pluribus si similiter se habet.

33. declaratio. Aliquoties enim dissonat: ut si scire est cogitare, & multa scire est multa cogitare hoc autem non uerū,

contin-

contingit enim plura scire, cogitare autem non: si autem non hoc, nec illud quod in uno, quòd scire est cogitare. Amplius, *ex minus & magis. Sunt autem eius quod est magis loci quatuor.* Vnus *quidem si magis sequitur magis: ut si uoluptas bonũ, & magis uoluptas, magis bonum: & si iniuriam facere, malum, & magis iniuriam facere, magis malum.* Vtilis *autem ad utrunq; hic locus: nam si sequatur ad subiecti incrementum, accidentis incrementum, quemadmodum dictum est, manifestum quod accidit: si autẽ non sequatur, non accidit: hoc autem inductione sumendum.* Alius, *uno de duobus dicto, si cui magis uidetur inesse non inest: nec cui minus: & si cui minus uidetur inesse inest, & cui magis.* Rursum, *duobus de uno dictis: si quod magis uidetur alij inesse non inest, neque quod minus, aut si quod minus uidetur inesse inest, & quod magis.* 34. declaratio. 35. locus. 36. locus.

Amplius, *duobus de duobus dictis, si quod alteri magis uidetur inesse non inest, nec reliquum reliquo: aut si quod minus uidetur alteri inesse inest, & reliquum reliquo.* Amplius, *ex eo quod similiter inest, uel uidetur inesse, tripliciter: quemadmodum in eo quod magis: ut in posterioribus tribus dictis locis dicebatur. Siue enim unum quoddam duobus similiter inest, aut uidetur inesse, si alteri non insit, nec alteri: si autem alteri inest, & reliquo. Siue duo eidem similiter, si alterum non insit, nec reliquum: si autem alterum, & reliquum.* Eodem *autem modo & si duobus duo similiter insunt: nam si alterum alteri non inest, nec reliquũ reliquo: si autem inest alterum alteri, & reliquum reliquo: ex eo igitur quod est magis, & minus: & quod* 37. locus. 38. locus. declaratio.

39. declaratio. *est similiter, tot modis contingit argumentari. Amplius autem ex appositione, si alterum ad alterum appositum faciat bonum, uel album, cùm non fuerit prius album, uel bonum, quod appositum est, erit album, uel bonum, quale reuera & totum facit.* 40. declaratio. *Amplius autem si id ad quod est appositum aliquid facit magis tale, quale erat: & ipsum erit huiusmodi: similiter autem & in alijs. Vtilis autem non in omnibus hic locus, sed in quibus ipsius magis crementum accidit fieri. Iste uerò locus non conuertitur ad destruendum: nam si nõ facit quod appositum est, bonum: nondum manifestum, si ipsum non bonum. Nam bonum malo appositum, non ex necessitate bonum totum facit, nec album nigro, nec dulce amaro.* 41. declaratio. *Rursum si quid magis & minus dicitur, & simpliciter inest. Quod enim bonum uel album non est, neque magis & minus bonum uel album dicetur: nam malum de nullo magis, uel minus bonum, sed magis malum uel minus dicetur. Non conuertitur autem hic locus ad destruendum: multa enim eorũ quæ non dicuntur magis, simpliciter insunt: nam homo non dicitur magis & minus, sed non propter hoc nõ est homo.* 42. declaratio. *Eodem autem modo considerandum & in ijs quæ secundùm quid, & quando, & ubi. Nam si secundum quid contingit, & simpliciter contingit: similiter autẽ & quando, & ubi: nam quod simpliciter est impossibile, neque secundum quid, neque secundum ubi, neq; secundum quando contingit.* Instantia. *Instantia quoniam secundum quid quidem sunt natura studiosi (ut liberales, uel casti) simpliciter autem non sunt natura studiosi, nam nullus natura prudens. Similiter autem & quando cõ-*

tingit

tingit corruptibilium aliquid nō corrumpi, ſimpliciter autem non contingit non corrumpi. Eodem autem modo & ubi expedit quidem tali obſeruantia uictus uti, ut in morboſis locis, ſimpliciter autem non expedit. Adhuc autem, alicubi quidem unum tantum poßibile eſt eſſe, ſimpliciter autem non poßibile unum tantum eße. Eodem autem modo & alicubi bonum eſt quidem patrem ſacrificare, ut in Tribalis: ſimpliciter autem non bonum. an in hoc quidem non ubi ſignificat, ſed quibuſdam? nihil enim refert ubicunque ſint: ubiq; enim erit eis bonum in Tribalis. Rurſus quidem expedit medicari, ut quando ægrotat, ſimpliciter autem non. An neq; hoc quādo ſignificat, ſed in eo quòd afficitur aliquo modo? nihil enim refert quandocunq;, dummodo ſic affectus ſit. Simpliciter autem eſt, quòd nullo addito dicis quòd bonum eſt, aut contrarium: ut patrem ſacrificare non dicis bonum eſſe: ſed quibuſdam bonum eſſe: non ergo ſimplicter bonum: ſed Deos honorare bonum dicis nihil addens: ſimpliciter enim bonum eſt: quare quod nullo addito uidetur eße honeſtum, uel turpe, uel aliquid talium, ſimpliciter dicetur.

Secundi Libri Topicorum Ariſtotelis
FINIS.

IN TOPI-

IN TOPICORVM LIBRVM TERTIVM ANGELI POLITIANI

Argumentum.

ERTIVS comparationum locos habet accidentibus adſcriptos, conſiderans utrum diuturnius, ſtabilius, optabilius, potius, vel ſe ipſo, vel ex accidenti. Praeterea vtrum ſimpliciter optabilius, & ſuapte natura: vtrum praeſtantioris naturae, vel bonum, vel proprium: utrum honoratius, ac prius: vtrum fini propinquius, vtrum ad finem praeſtantiorem, vtrum poſſibile. Finium proportionem cogitas, & à quibus praeſtantur fines: vtrum pulchrius, honeſtius, laudabilius. Praeſtabilioris originis, vbi plura ſunt bona, vbi voluptas, opportunitas, vbi frequētior tempeſtiuitas: vtrius corruptio peior, generatio melior: vtrum bono vicinius, aut ſimilius. ſed & meliori, vtrum illuſtrius, utrum magis proprium: vtrum in genere meliore, vtrum magis ex abundanti: vtrum rarius, vtrum ſine altero eligibilius: utrum negetur minus, utro amiſſo, qui doleat minus reprehendatur, utrum ſua ui ſtet: utrum bonum, an meliorem reddat qui adſit: vtro bonum praeſtantius efficiatur. Huc loci etiam plerique abſoluti accidentis faciunt. tum illi, quod ex duobus optabilius: tertio ipſum quoque altero optabilius: tertio ipſum quoque altero optabilius: ut cuius exceſſus alterius, vt quod ſe ipſo potius optabile, vt quod cui adijcitur optabilius facit, vt quod maiori additum: totum mox ipſum reddit optabilius, quàm quod minori, vt quod ſui merito non gloriae cauſa optabilius, vt quod utroque, ut cui notiones competant omnes optabilis. Quodque propter optabilia meliora ſit. Cui nihil admixtum quod fugias. Sume tamen vniuerſales magis locos, quos & ad particulares transferre poſſis, ſiue determinatos, ſiue determinationis expertes: quae varijs defenduntur ac refelluntur modis, & ad indiuidua vſque perducuntur.

TOPI-

TOPICORVM ARISTOTELIS

LIBER III.

De meliorum, eligibiliorumque problematum locis. CAP. I.

TRVM *autem eligibilius, aut melius duorum, pluriúmue ex his perspiciendum: Primum autem determinetur quod considerationem facimus non de plurimum distantibus, et magnam adinuicem differentiam habentibus (nullus enim dubitat utrum felicitas, an diuitiæ expetibiliores) sed de ijs quæ propinqua sunt, & de quibus dubitamus utrum oporteat apponere magis, eo quòd nullam uidemus alterius ad alterum præeminentiam.* Manifestum *igitur in his quòd ostensa una præeminentia, uel pluribus, constituetur intelligentia, quòd id eligibilius est, quod eorum est præeminens.* Primùm *igitur quod diuturnius stabiliúsue, eligibilius eo quod minus huiusmodi.* 1. Locus. Et *quod magis eligit prudens, uel bonus uir, ue lex recta, uel studiosi circa singula delecti quatenus tales sunt, uel in unoquoq; genere periti, uel quæcunq; plures, uel omnes (ut in medicina uel ædificatoria, quæ plures medicorum uel omnes) uel quæcunq; omnino plures, uel omnes, uel omnia, ut bonum, omnia enim bonum appetunt.* Oportet *autem ducere ad id quod* 2. Locus.

3. Locus. *fuerit utile, quod dicendum est. Est autem simpliciter quidem melius, ac eligibilius, quod secundùm meliorem disciplinam: alicui autem, quod secundũ propriã.*

4. Locus. Declaratio. Deinde quod idipsum quod est (eo quod non) in genere est: ut iustitia iusto. Nam illa quidem in genere bono, hoc autem non, & illa idipsum quod est, bonum est, hoc autem non. nam mihi dicitur idipsum quod genus est, quod non est in genere. Vt albus homo non est id quod color. similiter autem & in alijs.

5. locus. Declaratio. Et quod propter se eligendum, eo eligendo quod propter aliud eligibilius. Vt sanum esse quàm exercitari: illud enim propter se eligendum: hoc autem propter aliud.

6. locus. Declaratio. Et quod per se, eo quod per accidens. Vt amicos iustos esse, eo quòd inimicos: illud enim per se eligendum, hoc autem per accidens eligimus. Nam inimicos iustos esse secundùm accidens eligimus, ut nihil nobis noceant. Est autem hoc idem ei quod ante hoc, differt autem modo: nam amicos quidem iustos esse propter se eligimus, & si nihil nobis debeat fore, quamuis apud Indos sint: inimicos autem propter alterum, ut nihil nobis noceant.

7. locus. Declaratio. Et quod causa boni per se, eo quòd per accidens causa. Quemadmodum uirtus, fortuna: nam illa quidem per se, hæc autem per accidens est causa bonorum: & si quid aliud huiusmodi. Similiter autem et in contrario Nam quod per se est causa mali, fugibilius est eo quod per accidens, ut uitium quàm fortuna: nam illud quidem per se malum, fortuna autem per accidens.

8. locus. Declaratio. Et quod simpliciter bonum, eo quod alicui eligibilius. Vt sanum fieri, quàm incidi. Nã hoc quidem simpliciter bonum: illud autem alicui indigentium

tium incisione. Et quod *natura eo, quod non natura.* Vt *iustitia, iusto: illud enim natura, hoc autem acquisitium.* Et quod *meliori, & honorabiliori inest, eligibilius: ut* Deo, *quàm homini: animæ, quàm corpori.* Et quod *melioris proprium, melius quàm quod peioris.* Vt quod Dei, *quàm quod hominis: nam secundum communia utriusq; nihil differunt abinuicem, proprijs autem alterum alteri differentijs supereminet.* Et quod *in melioribus, uel prioribus, uel honorabilioribus, est melius.* Vt *sanitas robore, & pulchritudine: nam illa quidem in humidis, & siccis, & (ut simpliciter dicatur) ex quibus prius constitutum est animal. hæc uerò in posterioribus: nam robur in neruis, & ossibus: pulchritudo autem membrorū quædam commensuratio uidetur esse.* Et *finis ijs quæ sunt ad finem eligibilior uidetur esse.* Et *duorum, quod propinquius est fini.* Et omnino *quod ad uitæ finē, expetibilius, quàm quod ad aliud aliquid: ut quod ad fœlicitatem contendit, quàm quod ad prudentiam: nā quod ad fœlicitatem contendit, eligibilius.* Et *possibile impossibili.* Amplius, *cum duo sint effectiua, cuius finis melior, & ipsum melius. Cùm autem sit effectiuū, & finis: ex proportione, quando pluri superat finis finem, quàm ille proprium effectiuū.* Vt *felicitas pluri superat sanitatem, quàm sanitas salubre: quare effectiuum fœlicitatis melius fœlicitate; nam quantum fœlicitas superat sanitatem, tantum & effectiuum fœlicitatis, salubre superat: sanitas autem salubre minus superabat, quare plus superat effectiuum fœlicitatis, salubre, quàm sanitas salubre: quapropter effectiuum fœlicitatis,*

9. locus. Declaratio.
10. locus. Declaratio.
11. locus. Declaratio.
12. locus. Declaratio.
13. locus.
14. locus.
15. locus.
16. locus.
17. locus. Declaratio.
18. locus.
19. locus. declaratio.

licitatis, melius sanitate: manifestum igitur, quòd eligibilius effectiuum fœlicitatis, quàm sanitas: nam idem plus superat. 20. locus. declaratio. *Amplius, melius est quod propter se, & honorabilius, & laudabilius. Vt amicitia diuitijs, & iustitia sanitate, & robore: nam illa quidem propter se honorabilium, hæc uerò non propter se, sed propter aliud: nullus enim honorat diuitias propter se, sed propter aliud: amicitiam uerò propter se, & si nihil nobis debeat aliud ab ea esse.*

Alij eiusdem problematis loci. CAP. II.

21. locus. declaratio. AMPLIVS, *quando duo aliqua fuerint ualde sibimetipsis similia, & non poterimus præeminentiam aliquam conspicere alterius ad alterum: uidendũ ex ijs quæ sequuntur. Nam cùm consequens est maius bonum, hoc eligibilius.* 22. locus. declaratio. *Si autem sint consequentia mala: cui consequẽs minus malum, hoc eligibilius. Nã cum utraque sint eligenda, nihil prohibet molestum aliquid sequi: dupliciter autem ab eo quod sequitur consideratio, nam & prius, & posterius sequitur: ut addiscentem ignorare prius, scire autem posterius: melius autem ut plurimum, quod posterius, sequitur: sumendum igitur eorum quæ sequuntur quodcunq; fuerit utile.* 23. locus. *Amplius, plura bona paucioribus, uel simpliciter, uel quando altera alteris insunt ut pauciora in pluribus. Instantia, si alicubi alterum alterius gratia: nihil enim eligibiliora utraq; quàm unum: ut sanum fieri, & sanitas, quàm sanitas, eo quòd sanum fieri propter sanitatem eligimus. Et non bona, bonis nihil prohibet eligibiliora esse, ut fœlicitatem: & aliud aliquid quod non est bonum, iustitia & fortitudine.*

Et

Et eadem cum uoluptate magis quàm sine uoluptate: 24.locus.
& eadem cum indolẽtia, quàm cũ tristitia. Et unum 25.locus.
quodque in quo tempore magis ualet, in hoc etiam eli- 26.locus.
gibilius. Vt carentia tristitiæ in senectute magis, quàm declaratio.
in iuuentute: magis enim in senectute ualet. Secundùm
hæc autem, & prudentia in senectute eligibilior: nemo enim iuuenes eligit duces, eo quòd non constat eos prudentes esse. Fortitudo autem econtrario: in iuuentute enim magis necessaria secundùm fortitudinem operatio: similiter autem & in temperantia, magis enim
iuuenes quàm senes concupiscentijs molestantur. Et 27.locus.
quod in omni tempore, uel in pluribus, utilius. Vt iu- declaratio.
stitia, & temperantia, fortitudine: nam ille semper,
hæc autem aliquando utilis. Et quòd cùm omnes habe- 28.locus.
remus, nihil altero indigeremus, quàm quòd cum habe- declaratio.
remus, indigeremus reliquo. Vt in iustitia & fortitudine: nam si omnes essent iusti, nihil utilis fortitudo: si
uerò omnes essent fortes, utilis iustitia. Amplius, ex 29.locus.
corruptionibus, & abiectionibus, & generationibus, & sumptionibus, & contrarijs. Quorum enim corruptiones malæ, ipsa eligibiliora: similiter autem & in abiectionibus, & in contrarijs: nam si abiectio, uel cõtrarium fugibilius est, ipsum eligibilius: in generationibus autem, & sumptionibus, econtrario. Quorum enim sumptiones, & generationes eligibiliores, ipsa quo
que eligibiliora. Alius autem locus est. Quod pro- 30.locus.
pinquius bono, melius, atque eligibilius. Et quod si- declaratio.
milius est bono, ut iustitia, iusto. Et quod meliori eo 31.locus.
rum est similius, quemadmodum Aiacem Vlysse dicunt declaratio,
aliqui meliorem esse, eo quòd similior est Achilli. In- 32.locus.

stantia

stantia huius est, quòd non uerum sit: nihil enim prohibet non qua ratione optimus est Achilles, eadem similiorem esse Aiacem, cùm erit alter quidem bonus, non similiter autem. Considerandum autem si & in ridiculosioribus sit simile: ut simia homini quàm equo, cùm nō sit similis: non enim est simia melior, similior tamen est homini. Rursum in duobus: si hoc quidem meliori, illud autem peiori est similius, erit melius quod meliori est similius. Habet autem & hoc instantiam: nihil enim prohibet hoc quidem meliori parum simile esse, illud autem peiori ualde: ut sit Aiax quidem Achilli parum, Vlysses autem Nestori ualde: ut si hoc quidem meliori in peioribus: illud autem peiori in melioribus: ut
33. locus. *equus asino, & simia homini. Et quod maximè insi-*
34. locus. *gne, eo quod minus tale. Et quod difficilius: magis enim amamus cùm habemus, quod non est facile adipisci. Et quod magis proprium, eo quod communius.*
35. locus. 36. locus. *Et quod malis in communius. nam magis eligendum quod nulla molestia sequitur, quàm quod sequitur.*
37. locus. *Amplius, si hoc illo melius, & omnino optimum eorum quæ in hoc, melius eo quod in altero optimum. Vt si melior est homo quàm equus, & optimus homo, optimo*
38. locus. declaratio. *equo melior. Et si optimum optimo melius, & simpliciter hoc illo melius: ut si optimus homo, optimo equo melior, & simpliciter homo, simpliciter equo me-*
39. locus. declaratio. *lior. Amplius, ea quæ uolumus amicos participare, eligibiliora, quàm quæ non.*
40. locus. *Et quæ ad amicum agere malumus, quàm quæ ad quemlibet, illa eligibiliora.*
41. locus. declaratio. *Vt iustè agere, & benefacere, magis quàm uideri: nam amicis benefacere uolumus magis quàm uideri: quibuslibet*

libet autem econuerso. Et *quæ sunt ex circunstantia necessarijs meliora, aliquando autem & eligibiliora.* Melius *enim quàm uiuere, bene uiuere: bene autem uiuere est ex circunstantia: ipsum autē uiuere necessarium.* Aliquando *autem meliora non etiam eligibiliora: non enim si meliora, necessariò quòd eligibiliora: philosophari siquidem melius quàm lucrari, sed nō magis eligendum indigenti necessarijs.* Ex *circunstantia autem est, quando existentibus necessarijs, alia quædam adijciuntur bonorum.* Ferè *autem fortasse eligibilius quod necessarium est: melius autem quod ex circūstantia.* Et *quod non est ab alio exquirere, quàm quod est & ab alio.* Quale *sustinet iustitia ad fortitudinem.* Et *si hoc quidem sine illo eligendum, illud autem sine hoc non.* Vt *potestas sine prudentia non eligenda, prudentia uerò sine potestate eligenda.* Et *duorum, si alterum negamus, ut reliquum uideatur nobis inesse: illud eligibilius quod uolumus nobis uideri inesse.* Vt *laborem diligere nos negamus, ut ingeniosi esse uideamur.* Amplius, *pro cuius absentia minus increpandi sunt molestè ferentes, hoc magis eligendum.* Et *pro cuius absentia non molestè ferentem magis increpandum: id eligibilius.*

42. locus. 43. locus. 44. locus. declaratio. 45. locus. declaratio. 46. locus. 47. locus.

Alij meliorum, eligibiliorumque loci.

CAPVT III.

AMPLIVS, *eorum quæ sunt sub eadem specie, quod habet propriam uirtutem, eo quod non habet, utrisque autem habentibus, quod magis habet, eligibilius.* Amplius, *si hoc quidē facit bonum illud cui adest, illud autem non facit: quod facit, eligibilius.* Quēad-

48. locus. 49. locus.

modum & calidius quod calefacit, eo quod non. Si autem utrunque facit, quod magis facit, aut quod melius, & principalius facit bonum: ut si hoc quidem animam, illud autem corpus.

50. locus. declaratio. Amplius autem à casibus, & usibus, & actionibus, & operibus, & hæc ab illis. Sequuntur enim sese inuicem: ut si quod iustè est eligibilius, quàm quod fortiter, & iustitia fortitudine eligibilior: & si iustitia quàm fortitudo eligibilior, & quòd iustè, quàm quòd fortiter: similiter autem & in alijs.

51. locus. Amplius, si aliquo eodem hoc quidem maius bonum est, illud autem minus: magis eligendum maius, aut si maiore maius fuerit alterum.

52. locus. Sed & si duo quædam uno aliquo sint eligibiliora: quod longè eligibilius, eo quod minus est eligendum, eligibilius.

53. locus. Amplius, cuius est superabundantia eligibilior, & ipsum eligibilius. Vt amicitia, pecunijs: nam eligibilior superabũdantia amicitiæ, quàm pecuniarum. Et id cuius magis eliget quis ut ipse sibi causa sit, quàm cuius alter. Vt amicos pecunijs.

54. locus. Amplius, ex appositione si eidem appositum aliquid, quod totum eligibilius facit. Caue re autem oportet extendere ad ea, in quibus altero quidem appositorũ utitur commune, uel alio quolibet modo cooperatiuum est, reliquo autem non utitur, neque cooperatiuum est: ut serra, & falce cum arte fabrili: nam eligibilior serra consociata, simpliciter autem non eligibilior.

55. locus. (marginal placement as printed)

56. locus. Rursum, si minori appositum aliquid, quod totum maius facit.

57. locus. Similiter autem & ex ablatione: quo enim ablato ab eodem, quod restat est minus: illud maius erit, quod ablatum, reliquum minus facit.

58. locus. Et si hoc quidem propter se, illud autem propter

pter gloriam eligendum. Vt sanitas, pulchritudine: terminus autem eius quod est ad gloriam: quod nullo conscio, non studeret inesse. Et *si hoc quidem propter se, & propter gloriam eligendum: illud autem propter alterum tantum.* 59. locus. Et *utrumuis magis propter se honorandum, & hoc melius, & eligibilius.* 60. locus. Honorabilius *utique fuerit secundùm se, quod cùm nihil aliud debeat esse, propter se eligimus magis. Amplius, diuidendum quoties quod eligendum est dicitur, & quorum gratia: utilis, uel honesti, uel delectabilis.* 61. locus.

Nam *quod ad omnia, uel ad plura est utile, eligibilius fuerit eo quod non sic. Si autem eadem utrisque insunt, utri magis insint considerandum.* Vt *utrum delectabile, an honestum, an utile magis. Rursum, quod propter melius, eligibilius.* 62. locus. Vt *quod propter uirtutem, quàm quod propter delectationem. Similiter autem & in fugiendis.* 63. locus. Nam *magis est fugiendũ, quod magis impedit uirtutes, ut ægritudo turpitudine: nam & uoluptatis, & eius quod est studiosum esse, probibentior est ægritudo. Amplius ex similitudine monstrari potest fugiendum, & eligendũ quod propositum est.* 64. locus. Nam *minus eligendum huiusmodi, quod æquè & eligeret aliquis & fugeret: altero quod eligendum est tantum, ad seinuicem igitur comparationes (quemadmodum dictum est) faciendum.*

De eligendis, & fugiendis, documenta, & loci communes. CAP. IIII.

IDEM *autem loci utiles, & ad demonstrandum quoduis eligendum, & fugiendum.* Documẽtum primum. Nam *auferre solum eam oportet (quæ ad alterum est) præeminentiam: si*

enim quod honorabilius, eligibilius: & honorabile eligendum: & si quod utilius, eligibilius: & utile eligendum: similiter autem & in alijs quæcunq; huiusmodi habent comparationem. Vniuersales loci. *In aliquibus autem statim secundum eam, quæ ad alterum est comparationem: et quod eligendum utrunque, uel alterum dicimus. Vt quando hoc quidem natura bonum, illud autem non natura bonum dicimus: nam quod natura bonum, manifestum quoniam eligendum est. Sumendum autem quàm maximè uniuersales locos de eo, quod est magis & minus: nam sic sumpti, ad plura utiles erunt. Fieri autem potest ut eorum qui dicti sunt quosdam uniuersales magis qui faciat parum transmutans secundum appellationem. Vt quod natura tale, eo quod non natura tale, magis tale.* Primus. *Et si hoc quidem facit, illud autem non facit quod habet tale cuicunque insit: magis tale quod interdum facit tale quàm quod non facit. Si autem utrunque facit, quod magis facit tale.* 6.locus. *Amplius, si eodem aliquo, hoc quidem magis: illud autem minus tale. Et si hoc tali magis tale, illud uerò non tali tale: manifestum quoniam primum magis tale. Amplius, ex additione: si eidem additum, aliquod totum magis tale facit.* 7.locus. *Aut si ei quod minus est tale additum, totum magis tale facit.* 8.locus. *Similiter autem & ex ablatione: nam quo ablato reliquis reliquum, minus tale, ipsum magis tale.* 9.locus. declaratio. *Et quæ contrarijs sunt impermixtiora, magis talia. Vt albius quidem nigro impermixtius.* 3.documentũ declaratio. *Amplius, præter ea quæ dicta sunt prius, quod magis suscipit propriam propositi rationẽ. Vt si albi est ratio color disgregatiuus uisus: albioris est, color*

lor magis disgregatiuus uisus. Si autem particulariter, & non uniuersaliter problema ponatur, primum quidem dicti uniuersaliter constructiui, uel destructiui loci omnes utiles. Vniuersaliter enim interimentes, uel construentes, & particulariter monstramus: nam si omni inest, & alicui: & si nulli inest, nec alicui. Maximè autem opportuni, & communes loci, qui sunt ex oppositis, & coniugatis, & casibus. Nam similiter probabile est existimare, si omnis uoluptas bonum, & tristitiam omnem malum esse: & si aliqua uoluptas bonum, & tristitiam aliquam esse malum. Item si aliquis sensus non est potestas, & insensibilitas quædam non est impotentia, & si quoddam opinatum disciplinatum, opinio quædam disciplina: rursum si aliquod iniustorũ bonum, & iustorum aliquod malum: & aliquod eorũ quæ iniustè, malum, & aliquod eorum quæ iniustè bonum: & si quoddam delectabile fugiendum, & delectatio quædam fugienda: secundum hæc autem & si aliquod delectabile utile, delectatio quædam utilis. Et in corruptiuis autem, & generationibus, & corruptionibus similiter. Nam si aliquod corruptiuum delectationis uel disciplinæ bonum est, erit quædam delectatio, uel disciplina malorum: similiter autem & si corruptio quædam disciplinæ bonorum, uel generatio malorum, erit quædam disciplina malorum. Vt si obliuisci quæ quis turpia egit bonorum est: uel reminisci malorum, erit scire quæ quis turpia egit, malorũ: similiter autem & in alijs: in omnibus enim similiter probabile. Amplius, ex eo quod est magis & minus, similiter: si enim magis quidem eorum quæ sunt ex alio genere

4. documentum. Declaratio.

5. documentum. Declaratio.

6. documentum. Declaratio.

nere aliquid tale, illorum autem nihil est: neq; quod dictum est erit tale. Vt si magis quidem disciplina quædam bonum, quàm uoluptas: nulla autem disciplina bonum, nec uoluptas bonum erit: & ex eo quod est similiter quidem & minus eodem modo. Nam erit & interimere, & construere: ueruntamen ex eo quod est similiter, utraq;: ex minus autem, construere solum, destruere autem non: si enim similiter potestas quædã bonum, & disciplina: est autem quædam potestas bonũ, & disciplina: si autem nulla potestas bonum, nec disciplina: si autem minus quædam potestas bonum, quàm disciplina: est autem quædam potestas bonum, & disciplina: at uerò si nulla potestas bonum, non necesse est & disciplinam nullam esse bonum: manifestum igitur quoniam construere solum ex eo quod minus est. Nõ solum autem ex alio genere est destruere, uerùm & ex eodem: dum sumit quis quod maximè tale est. Vt si positum est disciplina quædam bonum, ostendatur autem quoniam prudentia non bonum, nec alia ulla erit, quia nec quæ maximè uidetur. Amplius, ex suppositione similiter postulantem si uni, & omni inesse, uel non inesse. Vt si hominis anima immortalis, & aliàs: si autem hæc non, nec aliàs. Si igitur inesse alicui positum est, ostendendum quoniam alicui non inest, nam consequetur per hypothesin nulli inesse: si autem alicui non inesse positum est, ostendendum quoniam inest alicui: nam & sic consequetur omnibus inesse. Manifestũ igitur est quòd qui hypothesi utitur, facit problema uniuersale, particulariter positum: nã particulariter cõfitentem uniuersaliter postulabit confiteri, eo quòd uni, &

7. documentum. Declaratio.

8. documentum. Declaratio.

& omni similiter postulauerit inesse. Cùm autē indefinitum est problema, uno modo destruere contingit. Vt si dixerit uoluptatem bonum esse, uel non bonum, et nihil aliud quicquam determinauerit: nam si aliquam uoluptatem dixerit bonum esse, ostendendum uniuersaliter quòd nulla, si debeat interimi propositum: similiter autem & si aliquam dixerit uoluptatem non esse bonum, ostendendum uniuersaliter quòd omnis, aliter uerò non contingit interimere: nam si ostenderimus quoniam est quædam uoluptas bonum, uel non bonum, nōdum interimitur propositum. Manifestum igitur quoniam interimere quidem uno modo dicitur. Construere autem dupliciter: siue enim uniuersaliter ostenderimus, quòd omnis uoluptas bonū, siue quòd est quædam uoluptas bonum, ostensum erit quod propositum est. Similiter autē & si oporteat disserere quòd est quædam uoluptas non bonū: si ostenderimus quòd nulla bonum, uel quòd quædam non bonum, ostendentes erimus utrunque & uniuersaliter, & particulariter, quòd est quædam uoluptas non bonum. Cùm autem determinata fuerit positio, dupliciter interimere erit.

9. Documentum. Declaratio.

10. Documentum. Declaratio.

11. Documentum. Declaratio.

12. Documentum. Declaratio.

Vt si ponatur alicui quidem inesse uoluptati bonum esse, alicui autem non inesse: nam siue omnis ostendatur uoluptas bonum, siue nulla, interemptum erit propositum. Si autem unam solam uoluptatem posuerit bonum esse, tripliciter contingit interimere. Nam ostendētes quòd omnis, uel nulla, uel quòd plures quàm una bonum, interimentes erimus quod propositum est.

13. Documentum. Declaratio.

In pluribus uerò positione determinata (ut quòd prudentia sola est uirtutum scientia) quadrupliciter

14. documentum. declaratio. est interimere. Nam ostenso quòd omnis uirtus sciẽtia, uel quòd nulla, uel quòd & alia aliqua ut iustitia, uel quòd eadem prudentia non scientia, interemptum erit propositum.

15. documentum. Declaratio. Vtile autem & inspicere in singularibus, in quibus inesse aliquid uel non, dictũ est, quẽadmodum in uniuersalibus problematibus.

16. documentum. Declaratio. Amplius autem & in generibus inspiciendum: diuidenti secundùm species, usq; ad indiuidua, sicut prius dictum est. Nam si omni appareat inesse, siue nulli multa proferenti: postulandum uniuersaliter confiteri, aut ferre instantiam in aliquo non sic.

17. documentum. Declaratio. Amplius, in quibus possibile est aut specie, aut numero determinare accidens: inspiciendum si nullum horum inest. Vt quòd tempus non mouetur, nec est motus, annumeranti quot sunt species motus: nam si nulla earum inest tempori, manifestum quoniam non mouetur, nec est motus: similiter autem & quod anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par: nam si anima neq; impar, neq; par, manifestum quòd non est numerus: ad accidens igitur per talia: & hoc modo argumentandum.

★

Libri tertij Topicorum Aristotelis
FINIS.

In

IN TOPICORVM LIBRVM QVARTVM ANGELI POLITIANI

Argumentum.

IBRO *quarto genus agitur, vbi cognata inspicis omnia, an sit de quo non dicatur. de quo vt accidens, an poßit & non inesse, an sit in eadem diuisione genus & species: an capiat eius partem genus, quod sit in genere: an proposita species alicui verè competat: cui genus ipsum non competat: an quod positum sit in genere, nullius speciei sit particeps: an sit genere amplius: an ex æquo species dicatur, & genus: an specie quippiam differat, cuius aut non sit illud, aut non videatur genus. an aliud eiusdem sit generis, quod nec contineat genus, nec contineatur: an superiora omnia genera de specie dicantur, quæ quid est: an genus, vel ipsum, vel superius speciei sit particeps. an si species, vt quid etiam genus, imò verò genera vt quid prædicentur. an rationes generum speciei congruant, aut omnino his quæ partem speciei capiunt. an in genere posita differentia sit: an & species: an in specie differentia, an indifferentia genus, an dictum genus, vt differentia, an vt data species est, nulla de his differentia dicatur, quæ sunt generis, an prius natura species. an abesse poßit aut genus, aut differentia. an quòd genere situm particeps alicuius, aut sit, aut esse poßit, quod generi sit cötrarium. an species alicuius particeps, quod competere his poßit, quæ sub genere sunt. an sint æquiuoca species & genus. an esse aliqua nequeat propositi generis species. an dictum tralatione genus. an aliquid speciei contrarium. an in contrario contrarium: an quod generi contrarium, nullo sit in genere, sed ipsum sit genus: an genus & species alicui contraria sint, cum sit alterius tantum medium, vel si vtriusque, tamen alterius dißimile. an medium quoque in eodem genere, an alicui contrarium genus,*

species nulli. an medium aliquod in proposito genere. an aliquid generi contrarium, an in casibus, & serie, & aequaliter se habentibus, & generationibus, generantibus, corrumpentibus ex aequo sequatur. An priuatio speciei opponatur. An & generi sui sit negatio. an ad aliquid, an non ad idem dicatur, vt species, & ut genus, uel ut genus, & quae sub genere. an itidem genus & species dicatur in casibus, an quae similiter ad aliquid dicuntur, non similiter recurrant. an non ad aequalia genus dicatur, & species: an contrapositi contrapositum genus. an quae ad aliquid, partim necessaria, partim secus, an in actu habitus in consequenti, sed potestate. an temere quod sequitur, acceptum ut genus. an vtrunque in eodem aliquo. an quadantenus species generis particeps: an totum in parte sumptum. an in potestate aut possibili. an quod in duobus generibus, aut pluribus in altero positum. an genus vt differentia expositum vel contrà. an affectio, vel in affecto, vel pro affecto capiatur. an in subiecta specie redditum genus. an è contrarijs, quod melius, aut quod aequè bonum, deteriore in genere ponatur. Specta & magis, & minus, siue sit, siue appareat. & an de quo genus dicitur, non sit inter species. Distingue à genere differentiam, nam & amplius est, & qua quid dicitur. Concreta, abstracta, comitantia peruide.

*

TOPICORVM ARISTOTELIS

LIBER IIII.

Problematum generis aliquot loci.

CAPVT I.

Ost *hæc autem, de ijs, quæ ad genus, & proprium, inspiciendũ. sunt autem hæc elementa eorum, quæ sunt ad terminos. De his ipsis rarò considerationes fiunt disputantibus. Si ergo ponatur genus alicuius existentium, primùm quidem inspiciendum ad omnia, quæ cognata sunt ei, quod dicitur, si de alio non prædicatur: quemadmodum est in accidente. Vt si uoluptatis, bonum ponatur genus, si aliqua uoluptas non bonum.* Nam *si hoc, manifestum est quoniam non genus bonum uoluptatis, nã genus de omnibus quæ sunt sub ipso speciebus prædicatur.* De- *inde si non in eo quod quid est prædicatur, sed ut accidens.* Q*uemadmodum album, de niue, de anima, à seipso agitatum.* Neque *enim nix idipsum quod est, album: quapropter non est genus album niuis, neq; anima idipsum quod est, agitatum, nam accidit ei moueri, quemadmodum & animali frequenter & ambulare, & ambulans esse.* Amplius, *agitatum non quid est, sed quid faciens, uel patiens significare uidetur: similiter autem & album, non enim quid est nix, sed quale quid est indicat: quare neutrum horum in eo quod quid est prædicatur.*

1. locus. declaratio.

2. locus. declaratio.

3.locus. declaratio. *dicatur. Maximè autem in accidentis definitione inspiciendum, si aptatur ad dictum genus. Vt ad quæ nunc dicta sunt: contingit enim quippiam mouere seipsum, & non: similiter autem & album esse, & non: quare neutrum horum genus, sed accidens, eò quòd accidens dicimus, quod contingit idem inesse alicui, & non.*

4.locus. declaratio. *Amplius, si non in eadem diuisione est genus, & species: sed hæc quidem substantia: illud autem quale: aut hoc quidem ad aliquid, illud autem quale. Vt nix quidem, & cygnus substantia, album autem non substantia, sed quale: quare non est genus album niuis, neque cygni: rursum disciplina quidem ad aliquid, bonum autem, et pulchrum quale: quare non est genus pulchrũ, uel bonum disciplinæ: nam genera eorum quæ sunt ad aliquid, & ipsa ad aliquid, oportet esse: ut in duplici. etenim multiplex est genus duplicis, & ipsum eorum quæ sunt ad aliquid est. Vt uniuersaliter autem dicatur, in eadem diuisione oportet genus esse speciei: nam si species substantia, & genus: & si quale quippiam: ut si album quale quippiam, & color. Similiter autẽ & in alijs.*

5.locus. declaratio. *Rursum, si necesse fuerit, uel si contigerit genus participare quod positum est in genere. Terminus autem eius quod est participare, est suscipere participati rationem. manifestum igitur quoniam species quidem participant genera: genera autem species non. nam species suscipit generis rationem: genus autem speciei non: considerandum igitur si participat, uel contingit aßignatum genus participare speciem: ut si quis entis, uel unius, genus quippiam aßignauerit, accidet enim genus, participare speciem: nam de omnibus quæ*

sunt,

ſunt, ens, & unum prædicantur: quare & ratio eo=rum. Amplius, *ſi de aliquo aſsignata ſpecies uera eſt, genus autem non.* Vt *ſi ens, aut ſcibile opinabilis genus ponatur: nam de non ente opinabile prædicabi=tur: multa enim non entia, opinabilia ſunt. at quòd ens, uel ſcibile nõ prædicatur de non ente, manifeſtum: quare non eſt genus ens, neq; ſcibile, opinabilis: nam de quibus ſpecies prædicatur, & genus oportet prædi=cari.* Rurſum, *ſi nullam ſpecierum contingit parti=cipare quod poſitum eſt in genere.* Nam *impoßibile eſt participare genus, quòd nullam ſpecierum participat, niſi aliqua ſecundum primam diuiſionem ſpecierum ſit: illæ autem genus ſolum participant: ſi igitur motus, ge nus uoluptatis ponatur, conſiderandum ſi neq; corru=ptio, neq; alteratio uoluptas, neq; ullus reliquorũ (qui aßignari ſolent) motuum: manifeſtum enim quoniam nullam ſpecierum participabit, quare neq; genus, eò quòd neceſſarium eſt quod genus participat, & ſpecie=rum aliquam participare: quare non erit ſpecies mo=tus uoluptas, neq; indiuiduorum, neq; eorum quicquã quæ ſub ſpecie motus ſunt, nam & indiuidua partici=pant ſpeciem, & genus: ut quidam homo, & hominem participat, & animal.* Amplius, *ſi de pluribus dici=tur quàm genus, quod in genere poſitum eſt.* Vt *opina=bile, quàm ens: nam & ens, & non ens, opinabile: quare nõ erit opinabile ſpecies entis: de pluribus enim ſemper genus, quàm ſpecies prædicatur.* Rurſus, *ſi de æqualibus genus & ſpecies dicuntur.* Vt *ſi eorum quæ omnia conſequuntur, hoc quidem ſpecies, illud au=tem genus ponatur: quemadmodum ens, & unũ: omne enim*

6.locus. declaratio.

7.locus. declaratio.

8.locus. declaratio.

9.locus. declaratio.

enim ens, & unum: quare neutrum neutrius genus, eò quòd de æqualibus dicuntur. Similiter autem & si primum, & principium ad sciniucem ponantur: nam & principium, primum: & primum, principium: quare aut utraq; quæ dicta sunt idem sunt, aut neutrum neutrius genus. Elementum autem est ad omnia huiusmodi, quod de pluribus genus quàm species, & differentia dicitur: de paucioribus enim, etiam differentia dicitur quàm genus.

10.locus. declaratio.

Videndum autem & si alicuius indifferẽtium specie non sit genus quod dictum est genus, uel nõ uideatur. Construenti autem si est alicuius: idem enim omnium indifferentium specie genus, si igitur unius monstretur: manifestum quoniam omnium, & si unius non, manifestum quoniam nullius, ut si quis insecabiles ponens lineas, indiuisibile genus earum dicat esse: nam linearum habentium diuisionem non est quod dictũ est, genus, cùm sint indifferentes secundum speciem, indifferentes enim sibijnuicem secundum speciem, rectæ lineæ omnes.

De genere, loci alij. CAP. II.

11.locus. declaratio.

CONSIDERANDVM *autem, & si quod aliud genus est aßignatæ speciei, quod neq; continet aßignatum genus, neq; sub illo est. Vt si quis iustitiæ scientiã ponat genus, est enim uirtus genus, & neutrum generũ, reliquum continet: quare non erit scientia genus iustitiæ. Videtur enim, quando species una sub duobus generibus est, alterum ab altero contineri. Habet autem dubitationem in quibusdam quod huiusmodi est, nam uidetur quibusdam prudentia, & uirtus, & scientia esse, & neutrum genus à neutro contineri: non tamen ab omnibus*

omnibus conceditur prudentiam scientiam esse. Si igitur quis admittat quod dictum est uerum esse, attamen subalterna, uel sub eodem ambo fieri quæ eiusdem sunt genera necessarium uidebitur esse, quemadmodum & in uirtute & in scientia accidit, utraq; enim sub eodem genere sunt, nam utrunq; eorum habitus, & dispositio est. Considerandum igitur si neutrum est in assignato genere. Si enim neq; subalterna sunt genera, neq; sub eodem ambo, non erit quod assignatum est genus. Cōsiderandum autē & genus assignati generis, & sic semper superius genus, si omnia prædicantur de specie, & si in eo quod quid est prædicantur. Nam omne superius genus prædicari oportet de specie in eo quod quid est: si ergo alicubi dissonet, manifestum quoniam non est genus, quod assignatum est. Rursum, si genus participat speciem, uel ipsum, uel aliquod superiorum generum Nam nullum superiorum participat quod inferius est. destruenti igitur quemadmodum dictum est utendū, astruenti autem si cōfiteatur quidem inesse speciei quod dictum est genus, at ut genus inest dubitetur, sufficit ostendere aliquid superiorum generum in eo quod quid est, de specie prædicari. Vno enim in eo quod quid est prædicato, omnia & superiora illius, & inferiora si prædicantur de specie, in eo quod quid est prædicabuntur, quare & assignatū genus in eo quod quid est prædicabitur: quòd autem uno in eo quod quid est prædicato, omnia etiam reliqua (si prædicantur) in eo quod quid est prædicabuntur, per inductionem sumendum. Si autem simpliciter inesse dubitetur assignatum genus, nec sufficit ostendere aliquod superiorum generum in

12.locus. declaratio.

13.locus. declaratio.

14.locus. declaratio.

eo

eo quod quid est de specie prædicari: ut si ambulationis genus quispiam assignauit lationem, non sufficit ostendere quòd motus est ambulatio, ad ostendendum quòd latio est eò quòd & alij motus sunt, sed ostendendum, quòd nullum participat ambulatio eorum quæ sunt secundum eandem diuisionem, nisi lationem: nam necesse est quod genus participat, & specierum aliquam participare secundum primam diuisionem, si enim ambulatio neque augmentationem, neque diminutionem, neque alios motus participet, manifestum quoniam lationem participabit, quare erit genus latio, ambulationis.

15.locus. declaratio.

Rursum, de quibus species quæ posita est ut genus prædicatur, considerandum si & assignatum genus in eo quod quid est de ipsis eisdem prædicatur de quibus & species, similiter autem & si omnia quæ supra genus sunt. Nam si alicubi dissonat, manifestum quoniam nõ est genus quod assignatum est, si enim esset genus, omnia & superiora illius, & ipsum, in eo quod quid est prædicarentur de ijs, de quibus & species in eo quod quid est prædicatur, destruenti igitur utile, si non prædicetur genus in eo quod quid est de quibus & species prædicatur: astruenti autem si prædicetur in eo quod quid est, utile: accidet enim genus & speciem, de eodem in eo quod quid est prædicari, quare & idem sub duobus generibus fit: necesse est igitur subalterna genera esse.

Si igitur ostendatur quod uolumus genus astruere nõ esse sub specie, manifestum quoniam species sub hoc erit: quare ostensum erit quoniam genus hoc.

16.locus. declaratio.

Considerandæ autem & rationes generum, si aptantur ad assignatam speciem, & ad participantia speciem. Necesse est

est enim generum rationes prædicari de specie, & de ijs quæ participãt speciem: si igitur in aliquo dissonet, dilucidum quoniam non est genus quod aßignatum est.

Rursus, *si differentiam ut genus aßignauit.* Vt *si immortale, genus* Dei: *nam differẽtia est animalis immortale, eò quòd animalium alia mortália, alia immortalia: manifestum igitur quoniam peccant, nullius enim differentia, est genus.* Quod *autem hoc uerum, manifestum: nulla enim differẽtia significat quid est: sed magis quale quid: ut greßibile, & bipes.* Et *si differentiam in genere posuit tanquam speciem.* Vt *imparem quidem numerum: differentia enim numeri impar, & non species est: neq; uidetur participare differentia genus: nam omne quod participat genus, uel species, uel indiuiduum est: differentia autem neq; indiuiduum, neq; species: manifestum igitur quoniam non participat genus differentia, quare neq; impar species erit, sed differentia, quoniam non participat genus.* Amplius, *si genus in specie posuit.* Vt *contiguitatem idipsum quod est continuitatem, aut mixturam idipsum quod est temperamentum: aut (ut* Plato *definiuit) lationem secundum locum mutationem: non enim necessarium contiguitatem continuitatem esse, sed econuerso, continuitatem contiguitatem: non enim omne contiguum cõtinuatur: sed quod continuatur, contiguum est: similiter autem & in alijs, nam neq; mixtura omnis, temperamentum: nam siccorum mixtura, non est temperamentum: neq; secundum locum mutatio omnis, latio: nam ambulatio non uidetur latio esse: penè enim in ijs quæ inuoluntariè locum ex loco permutant, dicitur latio, quem-*

17. locus. declaratio.

18. locus. declaratio.

19. locus. declaratio.

Latio quid. *admodum inanimatis accidit: manifestum autem quoniam & de pluribus species dicitur quàm genus in assignatis, cùm oporteat econtrario fieri.*

20.locus. declaratio. *Rursum, si differentiam in specie posuit. Vt immortale idipsum quod est Deum, nam accidit de æqualibus, aut pluribus quàm speciem dici: differentia autem semper de æqualibus, aut pluribus quàm species dicitur.*

21.locus. declaratio. *Amplius, si in differentia genus posuit. Vt colorem idipsum quod est congregatiuum: aut numerum quod impar.*

22.locus. declaratio. *Et si genus ut differentiam dixit. Possibile est enim aliquem, talem suscipere positionem, ut temperantiæ, mixturam differentiam: aut lationis, secundum locum mutationẽ: inspiciendum autem omnia quæ sunt huiusmodi, per eadem, communicant enim loci, de pluribus enim genus quàm differentiã oportet dici, & non participare differentiam. Sic autem assignato, neutrum eorum quæ dicta sunt, possibile est accidere, nam & de paucioribus dicetur, & participabit genus differẽtiam.*

23.locus. declaratio. *Rursum, si nulla differentia generis prædicatur de assignata specie, nec genus prædicabitur. Vt de anima, neque impar, neq; par prædicatur: quare nec numerus.*

24.locus. declaratio. *Amplius, si prius est natura species, & simul interimit genus. Videtur enim contrarium.*

25.locus. declaratio. *Amplius, si contingit relinquere dictum genus, uel differentiam (ut animam, moueri, opinionem: uerum, & falsum) neutrum erit dictorum genus uel differentia. Videtur enim genus & differentia sequi quandiu fuerit species.*

De

De genere, loci alij. CAP. III.

INSPICIENDVM *autem & si quod in genere positum est, participat aliquid contrarium generi, aut si contingit participare: nam idem contraria simul participabit, eò quòd ipsum, genus quidem nunquā relinquit: participat autem & contrarium, aut contingit participare.* 26.locus. declaratio. *Amplius, si quippiam communicat species, quod impoßibile est omnino inesse ijs, quæ sunt sub genere. Vt si anima uitæ communicat, numerorum autem nullum poßibile est uiuere, non erit species numeri anima.* 27.locus. declaratio. *Considerandum autē & si æquiuoca sit species generi elementis utenti, ijs quæ dicta sunt ad æquiuocum. Vniuocum enim genus, & species.* 28.locus. declaratio. *Quoniam inspiciendum autem omnis generis plures species, inspiciendum si non contingit alteram speciem esse dicti generis. Nam si non est, manifestum quoniam nō erit genus omnino, quod dictum est.* 29.locus. declaratio. *Considerandum etiam est si quod translatitiè dictum est, ut genus aßignauit. Vt temperantiam consonantiam, nam omne genus propriè de speciebus prædicatur: consonantia uerò de temperātia non propriè, sed translatitiè, omnis enim consonantia in sonis.* 30.locus. declaratio. *Amplius, si sit contrarium speciei aliquid, cōsiderandum. Est autem multipliciter cōsideratio. Primùm quidem si in eodem genere cōtrarium speciei, cùm non sit contrarium generi: oportet enim contraria in eodem genere esse, si nihil sit contrarium generi. Cùm autem est contrarium generi: considerandum si contrarium in contrario.* 31.locus. declaratio. *Necesse est enim contrarium in contrario esse, si sit contrarium quidem generi. manifestum autem est unumquodq; eorum, per inductionem.* 32.locus. declaratio.

33.locus. Rursum si omnino in nullo genere quod speciei est cō-
declaratio. trarium, sed ipsum genus. Vt bonum, nam ipsi hoc non
in genere, nec contrarium huius in genere erit, sed ip-
sum genus, quemadmodū in bono & malo accidit: neu-
trum enim horum in genere, sed utrunq; eorum genus.
34.locus. Deinde considerandum si contrarium est alicui & ge
declaratio. nus, & species: & horum quidem est aliquid medium,
illorum autem non. Nam si generum est aliquid mediū,
& specierum: & si specierum, & generum: ut in uir
tute, & uitio: & iustitia, & iniustitia, utrorumq; e-
nim est aliquid medium. Instantia huius, quoniam sani-
tatis & ægritudinis nihil est medium: mali autem &
35.locus. boni aliquod medium. Amplius, si est quidem aliquid
declaratio. utrisq; medium & speciebus, & generibus, non simili-
ter autem, sed horum quidem secundum negationem, il-
lorum uerò ut subiectum. probabile enim similiter &
in utrisq;. Vt in uirtute & in uitio, iustitia, & iniusti-
tia, utrisq; enim secundum negationem medium. Am-
plius, quando non est contrarium generi, consideran-
dum non solùm si contrarium in eodem genere, sed &
medium. In quo enim extrema, & medium, ut in albo
& nigro: nam color genus & horum, & mediorum
36.locus. colorum omnium. Instantia, quoniam defectus quidē
declaratio. & superabundantia in eodē genere (in malo enim am-
bo) mediocre autem cùm sit medium horum, non in ma
37.locus. lo, sed in bono est. Considerandum etiam, si genus
declaratio. quidem contrarium est alicui, species autem nulli. Nam
si genus est contrarium alicui, & species: quemadmo-
dum uirtus & uitium, & iustitia & iniustitia, simili-
ter autem & in alijs consideranti, manifestum uidetur
esse.

esse. Instantia, in sanitate & ægritudine: simpliciter 38.locus. declaratio.
enim sanitas ægritudini contraria, aliqua autem ægritudo, cùm sit species ægritudinis nulli contrarium, ut febris & ophthalmia, & unumquodque aliorum. Interimenti igitur tot modis inspiciendum, si enim nō insint quæ dicta sunt, manifestum autem non esse genus quod aßignatum est. Construenti uerò tripliciter, primùm quidem si contrariū speciei sit in dicto genere, cùm non sit contrarium generi. Nam si contrarium in hoc, manifestum quoniam & quod propositum est. Amplius, si medium in dicto genere. Nam in quo medium, 39.locus. declaratio.
& extrema. Rursum si sit & contrarium quidem 40.locus. declaratio.
generi, considerandum est & si contrarium in contrario. Nam si sit, manifestum quòd & propositum in proposito.

De genere, loci alij. CAP. IIII.

RVRSVM *in casibus, & coniugatis, si similiter* 41.locus. declaratio.
sequuntur, & interimenti, & construenti. Simul enim uni, & omnibus insunt, uel non insunt, ut si iustitia scientia quædam, & iustè scienter, & iustus sciens: si autem horum aliquid non inest, nec reliquorum ullū.

Rursum, in ijs quæ similiter se habent adinuicem. Vt 42.locus. declaratio.
delectabile similiter se habet ad uoluptatem, & utile ad bonum, utrunq; enim utriusq; effectiuum: si igitur uoluptas quiddam bonum, & delectabile quiddam utile erit, manifestum enim quoniam boni erit effectiuum, eò quòd uoluptas bonum. Similiter autem & in generationibus, & corruptionibus. Vt si ædificare est ope- 43.lcous. declaratio.
rari, ædificasse, operatum: esse & si discere est reminisci, & didicisse, recordatum esse: & si dissolui est

corrumpi, & dissolutum esse, corruptum esse, & dissolutio, corruptio quædam. Et in generatiuis uerò, et in corruptiuis, similiter & in potentijs, & usibus, & omnino secundum quamlibet similitudinẽ & interimenti, & construenti inspiciendum, quemadmodum in generatione, & corruptione diximus. Nam si corruptiuum dissolutiuum, & corrumpi dissolui, & si generatiuum est effectiuum, & generari fieri, & generatio factio, similiter & in potentijs, & usibus, & omnino si potentia dispositio, & posse, disponi: & si alicuius usus est actus, & uti agere, & usum esse, egisse. Si autem sit priuatio id quod opponitur speciei, duobus modis est interimere. Primum quidem si in aßignato genere est oppositum. Aut enim simpliciter in nullo genere eodem priuatio, aut non in ultimo, ut si uisus in ultimo genere est, sensu, cæcitas non erit sensus. Secundo autem, si & generi & speciei opponitur priuatio, non est autem oppositum in opposito, nec quod aßignatum est, in aßignato erit. Interimenti igitur, quemadmodum dictum est, utendum. Construenti autem uno modo, nam si oppositum in opposito, & propositum in proposito erit. Vt si cæcitas insensibilitas quædam, & uisus sensus. Rursum, in negationibus considerandum econuerso, quemadmodum in accidente dicebatur.

44.locus. declaratio.

45.locus. declaratio.

46.locus. declaratio.

47.locus. declaratio.

Vt si delectabile quod bonum, quod non bonum nõ delectabile, nam si non ita se habet, erit contrà, non bonum delectabile: at impoßibile est, si bonum genus est delectabilis, esse quicquam non bonum delectabile, nam de quibus genus non prædicatur, nec specierum ulla: & construenti etiam similiter inspiciendum, nam si non

bonum,

bonum, non delectabile, delectabile bonum, quare genus bonum, delectabilis. Si autē sit ad aliquid species, considerandum si & genus ad aliquid. Nam si species ad aliquid, & genus, ut in duplici, & multiplici: utrūque enim ad aliquid. Si autem genus ad aliquid, non necessariò & species. Nam disciplina ad aliquid, grammatica autem non. An nec quod prius dictum est uerū uidebitur? nam uirtus ipsum quod bonum, & ipsum quod honestum, & uirtus quidem ad aliquid, bonum uerò & honestum non ad aliquid, sed qualia. Rursum, si non ad idem dicitur species, & secundum se, & secundum genus. Ut si duplum dimidij dicitur duplum, & multiplum dimidij oportet dici: si autem non, non erit multiplum genus dupli. Amplius, si non ad idem & secundum genus dicitur, & secundum omnia genera. Nam si duplum dimidij multiplum est, & abundās dimidij dicetur, & simpliciter secundum omnia superiora genera ad dimidium dicetur. Instantia: quòd non necesse est secundum se, & secundum genus ad idem dici: nam scientia scibilis dicitur: habitus autem & dispositio non scibilis, sed animæ. Rursum, si similiter dicitur genus, & species secundum casus. Ut si alicui, aut alicuius, aut quolibet modo aliter dicitur: nam ut species, & genus, uelut in duplo, & in superioribus, alicuius enim & duplum, & multiplum: similiter autem & in scientia, alicuius enim & hæc, & genera: ut dispositio, & habitus. Instantia autem quòd aliquoties non sit: nam differens, & contrarium alicui, diuersum autem cum sit genus horum, non alicui, sed ab aliquo: diuersum enim dicitur ab aliquo. Rursum, si similiter

48. locus. declaratio.

49. locus. declaratio.

50. locus. declaratio.

51. locus. declaratio.

52. locus. declaratio.

53. locus. declaratio.

ad aliquid secundum casus dicta, non similiter conuertuntur. Quemadmodum in duplo, & multiplo: utrũque enim horum alicuius: & idem etiam secundum cõuersionem dicitur: alicuius enim & dimidium, & submultiplum. Similiter autem & in disciplina, & opinione: nam & hæ alicuius, & conuertitur: similiter & disciplinatum, & opinabile alicuius: si igitur in aliquo non similiter conuertitur, manifestum est nõ esse genus alterum alterius.

54. locus. declaratio.

Rursum, si non ad æqualia species, & genus dicitur. Similiter enim, & æqualiter utrumque uidetur dici, quemadmodum in dono & datione: nam & donum alicuius alicui dicitur, & datio alicuius & alicui dicitur: est autem datio genus doni, nam donum, datio est irreddibilis. In aliquibus autem non accidit ad æqualia dici: nam duplum alicuius duplum, abundans autem & maius alicuius et aliquo, omne enim abundans, & maius aliquo abundat, & alicuius abundat: quare non sunt genera quæ dicta sunt, dupli, eò quòd non ad æqualia dicuntur specie, aut non uniuersaliter uerum, ad æqualia speciem & genus dici.

55. locus. declaratio.

Vidẽdum autem & si oppositi, est oppositum genus. Vt si dupli multiplum, & dimidij submultiplum: oportet enim oppositum oppositi genus esse: si igitur ponat aliquis scientiam idipsum quod est, sensum: oportebit & scibile id quod est sensibile esse, sed non est: non enim omne scibile, sensibile: nam intelligibilium, quædam scibilia. quare non est genus sensibile, scibilis: si autẽ hoc non, neq; sensus scientiæ.

56. locus. declaratio.

Quoniam autem eorũ quæ ad aliquid dicuntur, alia quidem ex necessitate in eis, aut circa ea sunt ad quæ dicuntur (ut dispositio, & habitus,

tiis, & commensuratio, in alio enim nullo poßibile est esse quæ dicta sunt, quàm in eis ad quæ dicuntur) alia autem non necesse est quidẽ in eis esse ad quæ dicuntur, contingit autem (quemadmodum scibile est in anima: nihil enim probibet sui scientiam habere animam non necessarium autem: poßibile est enim & in alio esse hanc eandem) alia uero simpliciter non contingit in eis esse ad quæ dicuntur (ut contrarium in contrario, neque scientiam scibili nisi sit scibile anima, uel homo) cõsiderare igitur oportet si quis in genere ponat quod tale est, in non tali. Vt si memoriam immansionem sciẽtiæ dicat: nam omnis immansio in mente, & circa illud: quare & scientiæ immansio, in scientia. memoria igitur in scientia, eò quòd immansio, scientiæ est: hoc autem non contingit: memoria enim omnis in anima. Est autem qui dictus est locus & accidens communis: nihil enim refert, memoriæ genus immansionem dicere, aut accidere dicere illi hoc: nam si quouis modo est memoria, immansio scientiæ, eadem aptabitur de ipsa ratio. 57. locus. declaratio.

De re eadem loci alij. CAP. V.

RVRSVM *si habitum in actu posuit, aut actum in habitu, non est genus quod tale est. Vt si sensum, motum per corpus: nam sensus habitus, motus autem actus. Similiter autem & si memoriam habitum contentiuum opinionis dixerit: nam nulla memoria habitus, sed magis actus.* 58. locus. declaratio.

Peccant autem & qui habitum in consequentem potentiam ordinant. Vt mansuetudinem, continentiam iræ: & fortitudinem, & iustitiam, timorum, & lucrorum continentiam: nam fortis, & man- 59. locus. declaratio.

mansuetus, perturbatione uacans dicitur: continens autem qui perturbatur, sed non ducitur: fortasse igitur talis potentia sequitur utrunque, ut si perturbetur, non ducatur: uerum continere non hoc est, hunc quidē fortem, illum autem mansuetum esse: sed omnino perturbari ab huiusmodi nihil.

60.locus. declaratio.

Aliquoties autem & quod sequitur, quouis modo ut genus ponunt. Vt tristitiam, iræ: & opinionem, fidei: utraque enim prædicta sequuntur quidem quodam modo aßignatas species. neutrum autem eorum genus est: nam qui irascitur, contristatur: priore in eo tristitia facta. non enim ira tristitiæ, sed tristitia iræ causa est: quare simpliciter ira non est tristitia. Secundum autem hæc, neq; fides opinio: contingit enim eandem opinionem etiam non credentem habere: non contingere autem hoc, si fides esset species opinionis: non enim contingit idē amplius permanere, si ex specie omnino permutatum sit: quemadmodum nec idem animal quandoque hominem esse, & quandoque non. Si quis autem dicat ex neceßitate opinantem etiam fidem habere, de æqualibus opinio & fidibus dicetur: quare neque sic erit genus: de pluribus enim oportet dici genus.

61.locus. declaratio.

Videndum autem & si in aliquo eorum nata sint utraque fieri. In quo enim species, & genus, ut in quo album, & color, in quo grāmatica, & disciplina: si igitur uerecundiam timorem dixit, aut iram, tristitiam, non accidit in eodem speciem & genus esse: nam uerecundia quidem in rationali, timor in irascibili, at tristitia in concupiscibili: nam in hoc & uoluptas, ira autem in irascibili: quare nō sunt genera, quæ aßignata sunt, eo quòd non in eodem cum

specie-

ſpeciebus nata ſunt fieri: ſimiliter autem & ſi amicitia in concupiſcibili, non erit uoluntas quædam: omnis enim uoluntas in rationali. Vtilis *autem hic locus & ad accidens, & id cui accidit: in eodem enim accidens, & cui accidit: quare niſi in eodem uideatur, manifeſtũ quoniam non accidit.* Rurſum *ſi ſecundum quid ſpecies dictum genus participat: non enim uidetur ſecundum quid participari genus.* Nam *non eſt homo, ſecundum quid animal, neq; grammatica, ſecundum quid diſciplina: ſimiliter autem & in alijs. conſiderandum igitur ſi in aliquibus ſecũdũm quid participatur genus, ut ſi animal quod ſenſibile uel uiſibile dicitur: nam ſecundum quid ſenſibile, uel uiſibile animal, ſecundũ corpus enim ſenſibile, & uiſibile, ſecundum animam autem non: quare non erit genus, corpus uiſibile, & ſenſibile, animalis.* 62.locus. declaratio.

Latent *autem quandoque & totum in parte ponentes.* Vt *animal, corpus animatum: nullo enim modo pars de toto prædicatur: quare non erit genus corpus animalis, eo quod pars eſt.* 63.locus. declaratio.

Videndum *autem ſi quid uituperandorum, aut fugiendorum in poteſtate, aut potente poſuit.* Vt *ſophiſtam, uel calumniatorem, uel furem eum qui poßit aliena latenter ſurripere: nemo enim prædictorum in eo quòd poßit, aliquid horum talis dicitur: poteſt enim &* DEVS, *& ſtudioſus, praua agere: non ſunt autem huiuſmodi: nam omnes praui ſecundum electionem dicuntur.* Amplius, *omnes poteſtates eorum ſunt quæ ſunt eligenda: nam prauorum poteſtates eligendæ, eò quòd Deum et ſtudioſum habere dicimus eas, potentes enim dicimus eos eſſe, praua agere: quare nul-* 64.locus. declaratio.

lius uituperabilis erit genus potestas. Si autem non, accidet uituperandorum quiddam eligendum esse: nam erit quædam potestas uituperabilis. 65.locus. declaratio. *Et si quid propter se honorabilium uel eligibilium, in potestate uel potente, uel effectiuo posuit. Nam omnis potestas, & omne potēs aut effectiuum, propter aliud eligendum.* 66.locus. declaratio.

Aut si quid eorum quæ sunt in duobus generibus uel pluribus in altero posuit. Quædam enim non est in uno genere ponere: ut fraudulentum, aut calumniatorem: neq; enim qui eligit, impotens autem: neque qui potest: at non eligens, calumniator, aut fraudulentus: sed qui utraque hæc habet: quare non ponenda sunt in uno genere, sed in utroq; eorum quæ dicta sunt. 67.locus. declaratio. *Amplius, aliquoties econuerso, genus quidem ut differentiā, differentiam autem ut genus aßignant. Vt stuporem, superabundantiam admirationis, & fidem uehementiam opinionis: nam neque superabundantia, neq; uehementia genus, sed differentia: uidetur enim stupor, admiratio esse superabundans: & fides, opinio uehemens, quare genus admiratio, & opinio est: superabundantia autem, & uehementia differentia. Amplius, si quis superabundantiam, & uehementiam ut genera aßignet, inanimata fidem facient, & stupefacient: nam cuiusq; uehementia, & superabundantia illi adest, cuius est superabundantia, & uehementia: si ergo stupor superabundantia est admirationis, aderit admirationi: quare admiratio stupefacit: similiter autem & fides aderit opinioni, si uehementia quidem opinionis est: quare opinio fidem faciet. Amplius, accidet sic aßignanti uehementiam dicere, & superabundantiam superabundantem:*

dantem: est enim quædam fides uehemens: si ergo fides uehementia est, uehementia erit uehemens: similiter autem & stupor quidam & superabundans: si ergo stupor est superabundantia, superabundantia erit superabundans: uidetur autem neutrum horum, quemadmodum nec disciplina disciplinatum, nec motus motum. Quandoque autem peccant, & paßionem in genere eius quod paßum est ponentes. Vt immortalitatem uitam sempiternam dicentes esse: paßio enim uitæ, et accidens, immortalitas uidetur esse: quòd autem uerũ sit quod dicitur, manifestum fiet, si quis admittat aliquem ex mortali fieri immortalem: nullus enim dicit aliã uitam eum sumere: sed accidens aliquod, uel paßionem huic eidem aduenire: quare non genus uita, immortalitatis. Rursum, si paßionem cuius est paßio, illius genus dicit esse. Vt spiritum, aërem motum: magis enim motus aëris, spiritus: nam aër idem permanet: & & quando mouetur, & quando stat: quare non est omnino aër spiritus: esset enim & non moto aëre spiritus, si quidem idem aër permanet, qui quidem erat spiritus: similiter autem & in alijs huiusmodi. Si igitur & in hoc oportet admittere quòd aër motus, est spiritus: non tamen de omnibus huiusmodi est aßignandum, de quibus non uerificatur genus, sed de quibuscũque uerè prædicatur aßignatum genus: nam in quibusdam non uidetur uerificari, ut in luto, & niue: nam niuem dicunt esse aquam coagulatam, lutum autem terram humido temperatam: est autem neque nix aqua, neque lutum terra: quare neutrum aßignatorum generũ erit genus: oportet enim genus uerificari semper de omnibus

68. locus. declaratio.

69. locus. declaratio.

mnibus speciebus: similiter autem neque uinum est aqua putrefacta (sicut Empedocles dicit, in ligno putruit unda) nam simpliciter non est aqua.

De genere, loci alij. CAP. VI.

70.locus. declaratio. AMPLIVS, *si omnino quod aßignatum est, nullius est genus. Manifestum enim, quoniam neque eius, quod dictum est.* 71.locus. declaratio. *Considerandum autem ex eo quod nihil eorum differt specie, quæ participant aßignatum genus. Vt nihil alba differunt specie, ipsa à seinuicem: omnis autem generis, sunt species differentes: quare nullius erit album.* 72.locus. declaratio. *Rursum, si quod omnia sequitur, genus, uel differentiam dixit. Plura enim sunt quæ omnia sequuntur: ut ens, & unum, eorum sunt quæ omnia sequuntur: si igitur ens genus aßignauerimus, manifestum quoniam omnium erit genus, eo quòd prædicatur de eis. de nullo enim genus quàm de speciebus prædicatur: quare & unum species erit entis: accidit ergo de omnibus de quibus genus prædicatur, & speciem prædicari, eo quòd ens, & unum de omnibus simpliciter prædicantur: oportet autem de paucioribus speciem prædicari. Si autem quod omnia sequitur, differentiam dixit, perspicuum quoniam de æqualibus, uel de pluribus differentia quàm genus dicetur. Nam si et genus omnia sequitur, de æqualibus: si uerò non omnia sequatur genus, de pluribus differẽtia dicetur quàm ipsum genus.* 73.locus. declaratio. *Amplius, si in subiecta specie est, quod aßignatum genus dicitur. Vt album, in niue: quare manifestum quoniam non erit genus: de subiecta enim specie solum genus dicitur.* 74.locus. declaratio. 75.locus. declaratio. *Considerandum autem etiã est, si non uniuocum sit genus speciei. Nam de omnibus*

speciebus

ſpeciebus uniuocè genus prædicatur. Amplius, quãdo existente & ſpeciei, & generi contrario, ſi quod melius contrariorum eſt, in peiori genere ponit. Nã accidet reliquum in reliquo eſſe, eo quòd contraria in contrarijs generibus: quare quod deterius eſt, in meliori erit: at uidetur melioris, & genus melius eſſe. Et ſi eodem ſimiliter ad utraq; ſe habente, in peiore, & non in meliore genere ponit. Vt animam ipſum quod eſt agitationem, aut agitatum: nam pari modo eadẽ ſtatiua, & agitatiua eſſe uidetur: quare ſi melius ſtatio, in hoc oportet genere ponere. 76.locus. declaratio. Amplius, ex magis & minus. Deſtruenti quidem ſi genus ſuſcipit magis, ſpecies autem non ſuſcipit, neq; ipſa, neq; quod ab ipſa dicitur: ut ſi uirtus ſuſcipit magis, & iuſtitia, & iuſtus: dicitur enim iuſtus magis alter altero: ſi igitur aßignatum quidem genus magis ſuſcipit, ſpecies autem non ſuſcipit, neq; ipſa, neq; quod ab ipſa dicitur, non erit quidem aßignatum genus. 77.locus. declaratio. Rurſum, quod magis uidetur, uel ſimiliter, non eſt genus: manifeſtum quoniam nec quod aßignatum eſt. Vtilis autem hic locus in talibus maximè: in quibus plura uidentur de ſpecie in eo quod quid eſt prædicata, cùm non determinatũ eſt, neq; promptum nobis eſt dicere quodnam eorum genus: ut de ira, triſtitia, & opinio paruipendentiæ, in eo quod quid eſt prædicari uidentur: contriſtatus enim iratus, & opinatur paruipendi. 78.locus. declaratio. Eadem autem conſideratio & in ſpecie ad aliud aliquid comparanti. Nam ſi quod magis, aut ſimiliter uidetur eſſe in aßignato genere, nõ eſt in genere: manifeſtum quòd neque aßignata omnino ſpecies erit in genere: interimenti igitur quemadmodũ

dictum est, utendum. Astruenti uerò si quidem suscipit magis quod aßignatum est genus, & species, non utilis locus: nihil enim prohibet utrorunque suscipientium, non esse alterum alterius genus: nam bonum & album suscipit magis, & neutrum neutrius genus. Generum autem, & specierum ad seinuicem comparatio, utilis: ut si similiter hoc, & hoc genus: si alterum genus, & alterum: similiter autem & si quod minus, & quod magis: ut si continentiæ, magis potestas, quàm uirtus genus, uirtus autem genus, & potestas. Eadem autem & de specie conuenit dici: nam si similiter hoc, & hoc propositi species: si alterum species, & reliquum: & si quod minus uidetur, species est, & quod magis.

79.locus. *Amplius, ad construendum: perspiciendum si de quibus aßignatum est genus, in eo quod quid est prædicatur: cùm non sit una aßignata species, sed plures, & differentes.* Nam manifestum quoniam erit genus.

80.locus. *Si autem in aßignato species est, considerandum & si de alijs speciebus genus in eo quod quid est prædicatur.* Nam rursus accidet de pluribus & differentibus idem prædicari.

81.locus. declaratio. *Quoniam autem uidetur in quibusdam & differentia in eo quod quid est de speciebus prædicari, separandum est genus & differentia, utenti ijs quæ dicentur elementis. Primùm quidem quoniam genus de pluribus dicitur quàm differentia. Deinde quoniam secundum eius (quod quid est) aßignationem, magis conuenit genus, quàm differentiam dicere. Nam qui animal dicit hominem, magis indicat quid est homo, quàm qui greßibile. Et quoniam differentia quidem qualitatem generis semper significat: genus autem,*

autem, differentiæ non. Nam qui dicit greßibile, quiddam animal dicit: qui uerò animal dicit, non dicit quale quiddam greßibile: differentia igitur à genere sic separanda. Quoniam autem uidetur musicum, qua musicum est, sciens esse: & musica scientia quædam est: & si ambulans eò quòd ambulat mouetur, ambulatio motus quidem est: considerandum in quo genere uult quippiam construere secundum dictum modum. Vt si scientiam ipsum quod est fidem: si sciens quatenus scit, fidit: manifestum enim quoniam scientia, fides quædam erit: eodem autem modo & in alijs huiusmodi. Amplius, quoniam quod sequitur aliquid semper & non conuertitur, difficile est separare, quòd non sit genus, si hoc quidem illud sequitur omne, illud uerò hoc non omne. Vt tranquillitatem quies, & numerum diuisibile: econuerso autem non: nam diuisibile non omne, numerus, neq; quies omnis, tranquillitas: ipso quidem est utendum ut genere quod est semper consequens, cùm non conuertatur alterum: cùm autem alterum se extendit non in omnibus, obsequendum. Instantia autē huius: quoniam non ens sequitur omne quod fit (nam quod fit, non est) nō conuertitur (non enim omne quod non est, fit) attamen non est genus non ens eius quod fit: simpliciter enim non sunt non entis species. De genere igitur quemadmodum dictum est, transeundū.

82.locus. declaratio.

83.locus. declaratio.

Libri quarti Topicorum Aristotelis
FINIS.

IN TOPICORVM LIBRVM QVINTVM ANGELI POLITIANI

Argumentum.

VINTO volumine proprium libratur. Inspice an impropriè proprium, an minus notum, an æquiuocum ibi nomen, an & subiectum, an & idem: an quid ibi omnibus cõpetat, an plura eiusdem propria, nec distincta, an id cuius proprium, an quod tantum semper comitatur: an quod nunc proprium, an quod non solis noscitur sensibus, an definitio magis, an nusquam proprij genus. Vide illud quoque, cuius proprium traditur, an nomen ibi genusq; dissideant, an subiectum proprium ei traditũ, quod in subiecto: an quod in proprij participatu. an prius ibi aliquid, & posterius, an eorundem quæ sunt eadem, non idem sit proprium, aut non idem semper eorundem specie. an pro illo nunc illud semper afferatur, an idem eiusdem proprium. Considera & quæ similium sunt partium. & opposita quælibet, & quæ de quibus prædicentur, quæ subijciantur, quæ distinguantur. Sed & casus etiam in contrapositis. Et quæ similiter se habeant, & quæ itidem, sed & ideam, magisq; & minus, & quod ui proprium, & quod superlatione.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER V.

De modis proprij. CAPVT I.

TRVM *autem proprium, an non proprium est quod dictum est: per hæc considerandum.* 1.locus. declaratio. *Aßignatur autem per se, & semper: aut ad aliud, aut aliquando. Per se quidem, ut hominis, animal mansuetum natura: ad aliud autem, ut animæ ad corpus: quoniam illa quidem imperare nata, hoc autem parere: semper autem, ut* Dei, *animal immortale: aliquando uerò, ut alicuius hominis ambulare in gymnasio.* *Sunt autem proprij, quod ad alterum aßignatum est, aut duo problemata, aut quatuor.* 2.locus. declaratio. *Nam si de hoc quidem aßignatum quippiam fuerit, de illo uerò negatum idipsum, duo duntaxat problemata fiunt: quemadmodum hominis ad equum proprium est quod bipes est: nam & quòd homo non bipes est argumentabitur quispiam, & quòd equus bipes: utrinque autem remouetur proprium. Si autem de utroque utrunque aßignatum fuerit, & de utroque negatum: quatuor problemata erunt: ut hominis proprium ad equum, quòd ille quidem bipes, hic autem quadrupes est: nam & quòd homo non bipes est, & quòd esse quadrupes natus est, argumentari*

tari est, & quòd equus bipes, & quòd non quadrupes, poßibile est argumentari: quolibet igitur modo ostenso, interimitur quod propositum est.

3.locus. declaratio. *Est autem per se quidem proprium, quod ad omnia aßignatur, & ab omni separat (quemadmodum hominis animal mortale disciplinæ susceptiuum) ad aliud autem, quòd non ab omni, sed ab aliquo statuto determinat (ut uirtutis ad disciplinam: quoniam illa quidem in pluribus, hæc in rationali solo, & in habentibus rationem nata est fieri) semper autem, quod secundum omne tempus uerificatur, & nunquam relinquitur (quemadmodum animalis ex anima & corpore compositum esse) aliquãdo uerò, quod secundum aliquod tempus uerificatur, & non ex neceßitate semper consequitur: ut alicuius hominis, ambulare in foro.*

4.locus. declaratio. *Est autem ad alterum proprium aßignare: differentiam dicere, aut in omnibus, & semper, aut ut multum, & in plurimis. Et in omnibus quidem & semper, quemadmodum hominis proprium ad equum quoniam bipes: nam homo quidem & omnis, & semper est bipes: equus autem nullus est bipes, & nunquàm: ut multum autem & in plurimis: quemadmodum rationalis proprium principare ad concupiscibile, & irascibile, eo quòd illud quidem imperat, hæc autem parent: nam neq; rationale semper imperat, sed quandoque illi imperatur: neq; concupiscibili, & irascibili semper imperatur, sed imperant quãdoq;, cùm fuerit hominis anima flagitiosa.*

5.locus. declaratio. *Propriorum autem ea maximè logica sunt, quæ per se, & semper, & quæ ad aliud. Nam eius quod ad aliud est proprium, plura problemata sunt: quemadmodum diximus*

mus & prius: nam aut duo, aut quatuor, ex necessitate fiunt problemata. plures autem orationes fiunt ad hæc: quod autem per se est, & semper, ad multa est argumentari, & ad plura tempora obseruare: quod per se quidem ad multa, nam ad unumquodque eorum quæ sunt, utpote cui oportet inesse proprium: quare si non ab omni separat, non erit bene assignatum proprium: quod autem semper, ad plura tempora est obseruare, et siue non inest, siue non infuerit, siue non inerit, non erit proprium. Quòd *uerò aliquando, ad illud (quod nunc dicitur) tempus, consideramus: non igitur sunt rationes ad ipsum plures.* Logicum *autem est problema, ad quod rationes fiunt & crebræ quidem, & bonæ.* Ad *aliud igitur proprium dictum, ex ijs quæ sunt de accidente locis inspiciendum, si huic quidem accidit, illi uerò non.* De *ijs autem quæ semper, & quæ per se, per hæc considerandum.*

De locis proprij. CAP. II.

PRIMVM *quidem an non bene assignatum est proprium, an bene. Eius autem quod est non bene, aut bene, est unum quidem, si non per notiora, aut per notiora positum est proprium, destruenti quidem, si non per notiora: at construenti, si per notiora.* Eius *autem quod non per notiora est, hoc quidẽ si omnino ignotius positum est proprium: quod assignauit, illo cuius proprium dixit.* Non *enim erit bene positum propriũ: nam propter notitiam proprium facimus: discendi enim causa, & proprium, & definitiones facimus: per notiora igitur accipiendum: sic enim magis erit sufficienter cognoscere: ut puta qui ponit ignis proprium*

6.locus. declaratio.

7.locus. declaratio.

esse simillimum animæ, ignotiore quàm ignis utitur, anima: magis enim scimus quid est ignis, quàm quid anima: non igitur erit bene positum proprium ignis, simillimum animæ. 8.locus. declaratio. *Aliud autem, si non notius est hoc huic inesse. Oportet enim non solùm notius esse re, sed & huic inesse, notius esse: nam qui non scit si huic inest, neq; si illi soli notius inest cognoscit: quare cùm quoduis horum acciderit, obscurum fit proprium: ut quia qui ponit ignis proprium, in quo primò anima nata est esse, ignotiore utitur quàm quid sit ignis, eo quòd ignotius est, si in hoc est anima, & si in hoc primo est: non erit itaq; bene positum proprium ignis, in quo primo anima nata est esse.* 9.locus. declaratio. *Construenti autem, si per notiora positum est proprium, & si per notiora secundum utrunq; modum. Erit enim bene secundum hoc positum proprium: nam constructiuorum locorum eius quod bene, alij quidem secundum hoc solum, alij autem simpliciter monstrabunt quod bene: ut quia qui dixit animalis proprium, sensum habere, per notiora, et notius aßignauit proprium secundum utrunq; modū: quare erit bene aßignatum secundum hoc, animalis proprium, sensum habere.* 10.locus. declaratio. *Deinde destruenti quidem, si quod nominum quæ in proprio sunt aßignata multipliciter dicitur, uel etiam tota oratio plura significat. Non enim erit bene positum proprium, ut quoniã sentire multa significat, unum quidem sensum habere, alterum autem sensu uti: non erit animalis proprium bene positum quod natum est sentire: quapropter non utendum est, neq; nomine, quod multipliciter dicitur, neque oratione, quæ plura significet: quia quod multipliciter*

pliciter dicitur, obscurum facit quod dictum est, dubitante eo qui debet argumentari, quodnam dicitur eorũ quæ multipliciter dicuntur: nam proprium discendi gratia aßignatur. Amplius autem ad hoc necessarium est redargutionem aliquam fieri cùm sic aßignant proprium: quãdo in dißidente quispiam conficiet syllogismum, de eo quod multipliciter dicitur. Construẽti autem, si non plura significat, neq; nominum quippiam, neque tot oratio. Erit enim secundum hoc bene positum proprium: ut quia neque corpus plura significat, neque mobilißimum in superiorem locum: neque totum quod ex his compositum est: erit bene positum secundum hoc ignis proprium corpus mobilißimũ in superiorem locum. Deinde destruenti quidẽ si multipliciter dicitur illud, cuius proprium aßignatur, non determinatur autem cuius eorum ponatur proprium. 11.locus. declaratio. 12. locus. declaratio.

Non enim bene erit aßignatũ proprium: ob quas autem causas non immanifestum est ex ijs quæ prius dicta sunt: nam eadem accidere necessarium est, ut quia scire hoc, plura significat: unum enim scientiam habere hoc, alterum autem scientia uti hoc, aliud uerò scientiam esse huius, aliud autem scientia uti huius, non erit eius quod est scire hoc, bene aßignatum proprium nullum, non determinato, cuius horum ponitur proprium.

Construenti uerò, si non dicitur multipliciter hoc cuius proprium ponitur, sed est unum, & simplex. Erit enim bene positum secundum hoc proprium, ut quia homo simpliciter dicitur, erit bene positum secundum hoc hominis proprium, animal mansuetum natura. Deinde destruenti quidem, si frequenter dictum est idem in 13. locus. declaratio. 14.locus. declaratio.

proprio (sæpe enim latent hoc facientes & in proprijs, quemadmodum & in terminis) non erit bene positum quod hoc sustinet, proprium. Conturbat enim audientem, quod frequenter dicitur: obscurum igitur necessarium est fieri, & præter id nugari uidentur. Eueniet autem frequenter idem dicere duobus modis: uno quidem quando nominauerit frequenter idem: ut si quis proprium aßignet ignis, corpus tenuißimum corporum: hic enim frequenter dixit corpus. Secundò autem, si quis assumat orationes pro nominibus, ut si quis reddat terræ proprium, substantiam quæ maximè corporum secundum naturam fertur in inferiorem locum, deinde assumat pro corporibus, huiusmodi substantias: unum enim & idem est corpus, & huiusmodi substantia, erit ergo hoc modo substantia frequenter dicta, quare neutrum erit bene positum proprium.

15. locus. declaratio. *Construenti uerò, si nullo utitur frequenter nomine eodem. Erit enim secundum hoc bene aßignatum proprium, ut quia qui dixit hominis proprium, animal disciplinæ susceptiuum, non usus est frequenter eodem nomine, erit utiq; secũdum hoc bene aßignatum hominis proprium.*

16. locus. declaratio. *Deinde destruenti quidem, si tale aliquid aßignauit in proprio nomen, quod omnibus insit. Inutile enim erit, quod non separat ab aliquo: quod autem in proprijs dicitur, separare oportet: quemadmodum & quæ in terminis, non igitur erit bene positum proprium: ut quia qui posuit scientiæ proprium opinionẽ indissuasibilem à ratione, unum existens tali aliquo usus est proprio (uno inquam) quod omnibus inest: non erit utiq; bene positum scientiæ proprium. Astruenti autem,*

autem, si nullo usus est communi, sed quod ab aliquo separat, erit bene positum secundum hoc proprium. Vt *quia qui dixit animalis proprium animam habere, nullo usus est communi: erit secundum hoc bene positum proprium animalis, animam habere.* Deinde destruenti *quidem si plura propria aßignat eiusdem, non determinans quòd plura ponit.* Non enim erit bene po*situm proprium: nam quemadmodum nec in terminis oportet præter eam (quæ indicat substantiam) orationem, adiungere quippiam plusculum, sic nec in proprijs præter eam (quæ facit proprium quod dictũ est) orationem, quicquam coaßignandum. inutile enim fit eiusmodi: ut quia qui dixit proprium ignis, tenuißimum, & leuißimum, plura aßignauit propria (utrunque enim de solo igne uerum est dicere) non erit bene positum proprium ignis, corpus subtilißimum, & leuißimum.* Astruenti uerò *si non plura eiusdem propria aßignauit, sed unum.* Erit enim *secundum hoc bene positum proprium: ut quia qui dixit humidi proprium, corpus quod in omnem figuram diducitur, unũ aßignauit proprium, & non plura: erit secundum hoc bene positum humidi proprium.* Deinde destruenti *quidem, si eodem usus est cuius proprium aßignauit: aut eorum quæ sunt illius aliquo.* Non enim *erit bene positum propriũ: nam discendi gratia aßignatur proprium: idem autem eidem similiter ignotum est: id autem quod aliquid eorum est quæ sunt eius, posterius: non igitur est notius: quare non fit ut per hoc quisquã magis quippiam discat: ut quia qui dixit animalis proprium, substantiam cuius species est homo, aliquo usus est*

17. locus. declaratio.

18. locus. declaratio.

19. locus. declaratio.

20. locus. declaratio.

est eorum quæ sunt animalis, non erit bene positum
21. locus. declaratio. *proprium.* Construenti autem si neque eodem, neque eorum quæ sunt ipsius aliquo utitur. Erit enim bene secundum hoc positum proprium: ut quia qui posuit animalis proprium ex anima & corpore compositum esse, neq; eorum quæ sunt ipsius aliquo usus est, erit utique bene secundum hoc aßignatum animalis proprium. Eodem autem modo & in alijs considerandum est, quæ nam non faciunt, aut faciunt notius.
22. locus. declaratio. Destruenti quidem si aliquo usus est, aut opposito, aut omnino simul natura, aut posteriore aliquo. Non enim erit bene positum proprium, nam oppositum simul natura, quod autem simul natura, & posterius, non efficit notius: ut quia qui dixit boni proprium, quod malo maximè opponitur, opposito est usus boni: non erit profectò bene aßignatum boni proprium.
23. locus. declaratio. Construenti autem, si nullo usus est neq; opposito, neque omnino simul natura, neque posteriore. Erit enim secundum hoc bene aßignatum proprium: ut quia qui posuit disciplinæ proprium, opinionem maximè facientem fidem, nullo usus est neque opposito, neque omnino simul natura, neque posteriore: erit secundum hoc bene positum disciplinæ proprium.
24. locus. declaratio. Deinde destruenti quidem, si non quod semper sequitur proprium aßignauit, sed id quod fit quandoq; non proprium. Non enim erit bene pronunciatum proprium: nam neque in quo deprehendimus inesse ipsum, de hoc & nomen ex necessitate uerificatur, neque in quo deprehenditur non inesse, de hoc ex necessitate non dicetur nomen: quare non erit bene positum proprium. Amplius autem ad hæc, neque quando

quando quisquam aßignauerit proprium, erit manifestum si inest: siquidem tale est, ut quod ipsum relinquere poßit: non igitur erit clarum esse proprium: ut quia qui posuit animalis proprium moueri quandoq;, uel stare tale aßignauerit proprium quod sit quandoque non proprium, nequaquam erit bene positum proprium. Astruenti uerò, si quod ex neceßitate semper est, proprium aßignauerit. Erit enim bene positum secundum hoc proprium. ut quia qui posuit uirtutis proprium quod habentem facit studiosum, quod semper sequitur, proprium aßignauit: erit utiq; secundum hoc bene aßignatum uirtutis proprium. Deinde destruenti quidem si quod nunc proprium est aßignãs: non determinauerit quòd non proprium aßignat. Nõ enim erit bene positum proprium: primum quidem quia quod præter consuetudinem fit omne, semper determinatione indiget: solent autem ut plurimum omnes, quod semper sequitur proprium aßignare. Secundò autem, quia immanifestus est qui non determinauerit: si quod nunc est proprium uoluerit ponere: nõ igitur danda est obiurgationis occasio: ut quia qui posuit alicuius hominis proprium sedere cum aliquo homine, quod nunc proprium est posuit: non bene proprium aßignabit, si non determinãs dixerit quod nũc. 25. locus. declaratio. Primum est virtuti vt habentẽ se faciat studiosum. 26. locus. declaratio.

Construenti autem, si nunc proprium aßignans determinando posuit, quod nunc proprium posuerit. Erit enim bene positum secundum hoc proprium: ut quia qui dixit cuiusdam hominis proprium ambulare nunc alicubi, distinguens posuit hoc: bene erit positum proprium. Deinde destruenti quidem si tale aßignauit 27. locus. declaratio. 28. locus. declaratio.

uit proprium quod manifestum non est aliter inesse quàm sensu. Non enim erit bene positum proprium: nam omne sensibile extra sensum factum, manifestum est: latens enim est si adhuc inest, eò quòd sensu solùm cognoscitur. Erit autem uerum hoc in ijs quæ non ex necessitate semper consequuntur: ut quia qui posuit solis proprium, astrum quod fertur super terram lucidissimum: tali usus est in proprio (super terram inquam ferri) quod sensu cognoscitur: non utiq; erit bene solis aßignatum proprium, immanifestum enim erit cùm occidet sol, si adhuc feratur super terram, eò quòd nos tunc deseruimus sensum.

29. locus. declaratio. *Construenti uerò si tale aßignauit proprium, quod non sensu est manifestum: aut cùm sit sensibile, ex necessitate inesse manifestum est. Erit enim secundum hoc bene positum proprium. Vt quia qui posuit superficiei proprium quod primum coloratum est, sensibili quidem aliquo usus est (coloratum esse inquam) tali quidem quod manifestum est inesse semper: erit secundum hoc bene aßignatum superficiei proprium.*

30. locus. declaratio. *Deinde destruenti quidem, si terminum ut proprium aßignauit. Non enim erit bene positum proprium: nam non oportet indicare quod quid est esse, proprium: ut quia qui dixit hominis proprium animal greßibile bipes, quod quid est esse significans aßignauit hominis proprium, non utiq; erit hoc hominis proprium bene aßignatum.*

31. locus. declaratio. *Construenti autem, si quod conuersim quidem prædicatur aßignauit proprium: non autem quod quid est esse indicans. Erit enim secundum hoc bene aßignatum proprium, ut quia qui posuit hominis proprium, animal mansue-*

tum

tum natura, quod conuersim quidem prædicatur aßignauit proprium, non quod quid est quidem indicans: erit secundum hoc bene aßignatum proprium hominis.

Deinde destruenti quidem, si non quippiam in quid est ponens, aßignauit proprium. Oportet enim in proprijs quemadmodum in terminis primum aßignari genus, deinde sic iam addere reliqua, & separare: quare quod non hoc modo positum est proprium, non erit bene aßignatum: ut quia qui dixit animalis proprium animam habere, non posuit quicquam in quo ut in quid, est animal: non erit bene positum animalis proprium. 32.locus. declaratio. *Construenti uerò si quis quippiam quod in quid est ponens eius cuius proprium aßignauit, reliqua adiungit. Erit enim secundum hoc bene aßignatum proprium: ut quia qui posuit hominis proprium animal disciplinæ susceptibile: quippiam quod in quid est ponens, aßignauit proprium: erit secundum hoc bene positum proprium hominis. Vtrum igitur bene, an nõ bene aßignetur proprium, per hæc inspiciendum.* 33. locus. declaratio.

De proprio, loci alij. CAP. III.

VTRVM *uerò proprium est omnino quod dictũ est, an non proprium ex ijs considerandum. Nam simpliciter construentes proprium quod bene positum est, loci ijdem erunt ijs qui proprium omnino faciunt: in illis igitur dicentur. Primùm ergo destruenti quidem inspiciendum ad unumquodq; eorum cuius proprium aßignauit. Vt si nulli inest, aut si non de hoc quidem uerificatur, aut si non est proprium cuiusque eorum* 34. locus. declaratio.

secun-

secundum illud cuius proprium aßignauit, non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia de geometra non uerificatur indeceptibilem esse ab oratione (nā decipitur geometer cùm pseudographiam facit) non erit hoc scientis proprium, non decipi ab

35. locus. declaratio.

oratione. Construenti autem si de omni uerificatur, & qua de hoc uerificatur. Erit enim proprium, quod positum est esse proprium: ut quia animal disciplinæ susceptiuum de omni homine uerificatur & qua homo, erit hominis proprium animal disciplinæ susceptiuum. Est autem locus hic destruenti quidem; si non de quo nomen & oratio uerificatur, & si non de quo

36. locus. declaratio.

oratio & nomen uerificatur. Construenti autem, si de quo nomen & oratio, & si de quo oratio & nomen prædicatur. Deinde destruenti quidem, si non de quo oratio, & nomen uerificatur: & si non de quo nomen, & oratio uerificatur. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia animal quidem disciplinæ susceptiuum uerificatur de Deo: homo autem non prædicatur: non erit hominis proprium,

37. locus. declaratio.

animal disciplinæ susceptiuum. Construenti autem si de quo oratio & nomen prædicatur: & si de quo nomen & oratio prædicatur. Erit enim proprium quod positum est esse proprium: ut quia de quo animam habere uerificatur animal, & de quo animal animam habere: erit animam habere animalis proprium. Deinde destruenti quidem si subiectum, proprium aßignauit

38.locus. declaratio. 39.locus. declaratio.

eius, quod in subiecto esse dicitur. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia qui posuit proprium subtilißimi corporis, ignem, subiectum

ctum aßignauit prædicati proprium, non erit ignis corporis subtilißimi proprium: propter hoc autem non erit subiectum, eius quod in subiecto esse dicitur proprium, eò quòd idem esset plurium & differentium specie, proprium: nam eidem plura quædam discrepantia specie insunt, de solo dicta: quorum erit omnium proprium quod subiectum est, si quis hunc in modum ponat proprium. Construenti uerò, si quod in subiecto est, aßignauit proprium subiecti. Erit enim proprium quod positum est non esse proprium: si quidem de solo prædicatur (ut dictum est) proprium: ut quia qui dixit terræ proprium corpus grauißimum specie, subiecti aßignauit proprium quod de sola dicitur re, & ut proprium prædicatur, erit terræ proprium rectè positum. — 40. locus. declaratio.

Deinde destruenti quidem, si secundum participationem aßignauit proprium. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium, nam quod secundum participationem inest, ad quod quid est esse conducit, erit autem huiusmodi differentia quædam de aliqua specie dicta: ut quia qui dixit hominis proprium greßibile bipes, secundum participationem aßignauit proprium, non erit utiq; proprium hominis greßibile bipes. — 41. locus. declaratio.

Construenti autem, si non secundum participationem aßignauit proprium, nec quod quid est esse indicans, conuersim prædicata re. Erit enim proprium quod positum est esse proprium, ut quia qui posuit animalis proprium quod natum est sentire, neque secundum participationem aßignauit proprium, neque quod quid esse indicans, conuersim re prædicata, erit utique quod sentire natum est, animalis — 42. locus. declaratio.

43. locus. declaratio. *malis proprium.* Deinde *destruenti quidem, si non contingit simul inesse proprium, sed uel posterius, uel prius quàm idipsum nomen.* Non *enim erit proprium quod positum est esse proprium, aut nunquam, aut non semper: ut quoniam contingit alicui prius fore, & posterius ambulare per forum quàm quòd homo, non erit ambulare per forum hominis proprium, aut nũquam,*

44. locus. declaratio. *aut non semper.* Construenti *autem, si simul ex necessitate semper inest, cùm neq; terminus, neq; differentia sit.* Erit *enim proprium, quod positum est forsitan non esse proprium: ut quia animal disciplinæ susceptiuum, simul ex necessitate semper est, & id quod est homo, cùm neq; differentia sit, nec terminus, erit animal disciplinæ susceptiuum hominis proprium.*

45. locus. declaratio. Deinde *destruenti quidem, si eorundem quæ eadem sunt, non est idem proprium.* Non *enim erit proprium, quod positum est esse proprium, ut quia non est proprium prosequendi, apparere quibusdam bonum, neq; eligendi fuerit utiq; proprium apparere quibusdam bonum. idem enim est prosequendum & eligendum.*

46. locus. declaratio. Construenti, *si eiusdem quatenus idem proprium.* Erit *enim proprium quod positum est non esse proprium.* Vt *quoniam hominis, quà homo dicitur proprium tripartitam animam habere, & terrigenæ quatenus terrigena est, erit proprium tripartitam animam habere.* Vtilis *autem locus hic & in accidente: nam iisdem in eo quòd eadem sunt eadem oportet*

47. locus. declaratio. *inesse, uel non inesse.* Deinde *destruenti quidem, si eorum quæ sunt eadem specie: non idem semper specie proprium est.* Neq; *enim eius quod dictum erit proprium,*

prium, quod positum est esse proprium: ut quia idem est specie homo & equus: non semper autem equi est proprium stare à se, nec hominis erit proprium moueri à se. Idem enim est specie moueri, & stare à se, quatenus utrique eorum ut animal est, accidit. Construenti uerò, si eorum quæ sunt eadem specie, idem semper specie sit proprium. Erit enim proprium quod positum est nõ esse proprium: ut quia hominis est proprium, esse greßibile bipes, & auis erit proprium esse uolatile bipes: utrunq; enim horum est idem quatenus illa quidem sub eodem sunt genere species, cùm sint sub animali, hæc autem ut generis differentiæ animalis. Hic autem locus falsus est: quando alterum quidem eorum quæ dicuntur uni alicui soli inest speciei, alterum uerò inest pluribus, quemadmodum greßibile quadrupes. Quoniam autem idem & diuersum multipliciter dicitur, labor est sophisticè assumenti unius aßignare, & solius alicuius proprium: nam quod inest alicui cui accidit aliquid, & accidenti inerit sumpto cum eo cui accidit: ut quod inest homini, & albo homini inerit, si fuerit albus homo: & quod albo homini inest, inerit & homini. Calumniabitur autem aliquis multa propriorum, quòd subiectum id aliud est quod secundum se facit, aliud autem cum accidente: ut aliud quidem hominem esse dicet, aliud uerò album hominem. Amplius autem diuersum faciens habitum, & quod secundum habitum dicitur: nam quod habitui inest, & ei quod secundum habitum dicitur inerit, & quod ei (quod secundum habitum dicitur) inest, & habitui inerit: ut quoniam sciens secundum scientiam

48. locus. declaratio.

Annotatio loci cauilli.

1. Cauil.

dicitur affici, non inerit scientiæ proprium indissuasibile à ratione: nam & sciens indissuasibilis erit à ratione. Construenti autem dicendum quoniam non est diuersum simpliciter id cui accidit, & accidens cum eo cui accidit sumptum, sed aliud dicitur, eò quòd diuersum sit ipsius, esse: non enim idem est homini esse, quòd sit homo, & albo homini esse, quòd sit albus homo. Præterea autem considerandum est ad casus dicenti, quod neq; sciens est indissuasibile à ratione, sed indissuasibilis à ratione, neq; scientia indissuasibile, sed indissuasibilis à ratione: nam ei qui omnino instat, omnino est aduersandum. Deinde destruenti quidem, si quod natura inest uolens assignare: hoc modo ponit secundum locutionem, ut quod semper inest significet.

Dilutio primi.

50. locus. declaratio.

Videbitur enim moueri posse quod positum est proprium esse: ut quia qui dixit hominis proprium bipes, uult quidem quod natura inest, assignare: significat autem locutionem quod semper inest, non erit hominis proprium bipes: non enim omnis homo est duos pedes habens. Construenti autem, si uult quod natura inest proprium assignare, & locutione hoc modo significat. Non enim mouebitur secundum hoc proprium: ut quia qui hominis proprium assignauit, animal disciplinæ susceptiuum & uult, & dictione significat quòd natura inest proprium: non mouebitur, secundum hoc quòd non sit proprium hominis, animal disciplinæ susceptiuum. Amplius, quæcunq; dicuntur secundum aliud aliquod primum, aut ut primum ipsum, labor est assignare talium proprium. Nam si eius quod est secundum aliud aliquid proprium assignauit,

51. locus. declaratio.

52. locus. declaratio.

uit, et de primo uerificabitur: si autem primi posuerit, & de eo quod est secundum aliud prædicabitur: ut si quis aßignet superficiei proprium coloratum esse, & de corpore uerificatur coloratum esse: si autem corporis, & de superficie prædicabitur: quare non de quo oratio, & nomen uerificabitur. Accidit autem in quibusdam proprijs plerunq; fieri aliquod peccatum, propter hoc quòd non determinetur quomodo, & quorum ponit quis proprium: omnes enim conantur aßignare propriũ, aut quod natura inest, ut hominis bipes, aut quod nunc inest, ut hominis alicuius quatuor digitos habere: aut specie, ut ignis subtilißimum, aut simpliciter, ut animalis uiuere: aut secundum aliud, ut animæ prudens: aut ut primum, quemadmodum rationalis prudens: aut in eo quod habet, ut scientis indissuasibile à ratione (nihil enim aliud quàm habendo aliquid erit indissuasibile à ratione) aut in eo quòd habeatur, ut sciẽtiæ indissuasibile à ratione, aut in eo quod participatur, ut animalis sentire (sentit enim & aliud quid ut homo, sed participãs iã hoc, sentit) aut in eo quod participat, ut alicuius animalis uiuere: qui non addit igitur natura, peccat, eò quòd contingit quod naturæ inest, non inesse illi cui natura inest, ut homini duos pedes habere: qui uerò non determinat quoniam quod inest aßignat, quòd non erit tale quale nunc inest id, ceu quatuor digitos habere hominem, non indicans quoque quod ut primum, aut ut secundum aliud ponit, quòd non de quo oratio & nomen uerificabitur, ut coloratum esse siue superficiei: siue corporis aßignauerit proprium, non prædicens etiam quòd aut in eo quod est habere, aut in eo 53. locus. declaratio.

quod haberi proprium aßignauit, ideo non erit propriũ quod aßignatum est: nam inerit (si in eo quod habetur aßignauit proprium) etiam habenti: si autem habenti, & ei quod habetur, ut indissuasibile à ratione, scientiæ uel scientis positum proprium, non præsignificans etiã in eo quod participat, uel participatur, eo quod & in alijs quibusdam inerit proprium. Si enim in eo quidem quod participatur, aßignauit, participantibus inerit, si uerò in eo quod participat, ijs quæ participantur: ut si alicuius animalis posuerit uiuere proprium, non diuidens etiam specie quod uni soli, inerit eorum, quæ sub eo sunt, cuius proprium ponit: nam quod est secũdum superabundantiam, uni soli inest: ut igni leuißimum.

54. locus. declaratio. *Aliquoties autem & species addens peccat.* Nam *oportebit unam speciem esse eorum quæ dicuntur, quãdo specie addiderit: hoc autem in quibusdam non accidit, ut nec in igne, non enim est una species ignis, nam diuersum est carbo & flamma, & lux specie, cum unũquodq; horum sit ignis: propter hoc autem non oportet quando specie additur, diuersam esse speciem eius quod dicitur, quoniam his quidem magis, illis autem minus inerit quod dictum est proprium: ut in igne subtilißimum: subtilior enim est lux carbone, & flamma.* Hoc *autem non oportet fieri quando non, & nomen magis prædicatur, de quo oratio magis uerificatur. Si autem non, non erit de quo oratio magis, & nomẽ magis.*

55. locus. declaratio. *Amplius autem ad hæc idem esse accidit proprium eius quod simpliciter, & eius quod maximè in simpliciter tali: ut in igne se habet subtilißimum: nam & simpliciter & ignis, & lucis erit hoc ipsum proprium*

prium, subtilißima enim est lux: cùm igitur alius aßignat proprium, argumentandum: sibi autem non danda hæc instantia, sed statim cùm ponit proprium, determinandũ est quomodo ponit proprium.

De proprio loci alij. CAP. IIII.

DEINDE *destruenti quidem, si idem eiusdẽ proprium posuit.* Non enim erit proprium, *quod positum est esse proprium, nam idem eidem omne, quid est esse indicat: quod autem esse indicat, non proprium, sed terminus est, ut quia qui dixit honesti proprium decens esse, idem eiusdem proprium aßignauit (idem enim est honestum & decens) non utiq; erit decens honesti proprium.* 56. locus. declaratio. *Construenti autem, si non eiusdem proprium aßignauit, cùm conuersim prædicatum posuit.* Nam *erit proprium quod positum est non esse proprium: ut quia qui posuit animalis proprium id quod substantia animata, non idem quidem eiusdem proprium posuit, et conuersim prædicatum aßignauit, erit animalis proprium substantia animata.* 57. locus. declaratio. Deinde *etiam in ijs quæ similium partium sunt considerandum est: destruenti quidem si quod totius est proprium, non uerificatur de parte: aut quod partis, non dicitur de toto.* Non enim *erit proprium, quod positum est esse proprium: accidit autẽ in aliquibus hoc fieri. aßignabit enim aliquis in ijs quæ similium partium sunt proprium aliquoties quidem in toto respiciens, aliquoties autem in eo quod secundum partem dicitur ipse seipsum intelligens: at erit neutrum rectè aßignatum, ut in toto quidem, quia qui dixit maris proprium, plurima aqua salsa, alicuius similium partium posuit proprium, & tale aßignauit* 58. locus. declaratio.

quod non uerificatur de parte (non enim erit quiddam maris plurima aqua salsa)non utiq; erit maris propriũ plurimaaqua salsa. In parte aũt, *ut quia qui posuit aëris proprium, respirabile, similium quidem partiũ alicuius dixit proprium, tale autẽ assignauit quod de quo aëre uerum est, de toto autem non dicitur (non enim erit uniuersus aër respirabilis) non erit utique aëris proprium respirabile.*

59. locus. declaratio. *Astruenti autem, si uerificatur de unaquaq; similium partium quod est proprium earum secundum totum. Erit enim proprium, quod positum est non esse proprium: ut quia uerificatur de omni terra deorsum ferri secundum naturam: est autem & non proprium alicuius terræ secundum totum(nam secundum terram, & id quod est terram esse) erit terræ proprium deorsum ferri secundum naturam.*

60. locus. declaratio. *Deinde ex oppositis considerandum est, primum quidẽ ex contrarijs: destruenti quidem, si contrarij non est cõtrarium.* Neq; *enim contrarij erit contrarium proprium: ut quia contrarium est iustitiæ quidem iniustitia, optimo autem pessimum: non est autẽ iustitiæ proprium, optimum, non erit iniustitiæ proprium pessimum.*

61. locus. declaratio. *Construenti autem, si contrarij contrarium proprium est, & contrarij contrarium propriũ erit.* Vt *quia contrarium est bono quidem malum, eligendo autem fugiendum: est autem boni proprium eligendũ: erit mali proprium fugiendum.*

62. locus. declaratio. *Secundùm autem, ex ijs quæ ad aliquid sunt: destruenti quidem, si hoc quod ad aliquid est, eius quod est ad aliquid non est propriũ.* Neq; *enim hoc quod ad aliquid est, eius quod ad aliquid est, erit proprium: ut quia dicitur duplum quidem ad*

dimi-

dimidium, superans autem ad superatum: non est autem dupli proprium superans, non erit dimidij proprium superatum. Construenti autem, si eius quod est ad aliquid, hoc quod ad aliquid est propriũ: & eius quod est aliquid, id quod est ad aliquid erit propriũ. Vt quia dicitur duplum quidem ad dimidium id esse quod duo ad unum: est autem dupli proprium ut duo ad unum: erit dimidij proprium, ut unum ad duo. 63. locus. declaratio.

Tertium autem, destruenti quidem, si habitus, id quod secundum habitũ dicitur non est proprium, neq; profectò priuationis, id quod secundum priuationem dicitur, erit proprium: et si priuationis, id quod secundum priuationem dicitur non est proprium, neq; habitus, id quod secundum habitum dicitur erit proprium. Vt quia non dicitur sur ditatis proprium insensibilitatem esse; neq; auditus erit proprium sensum esse. 64. locus. declaratio.

Construenti uerò, si quod secundum habitum dicitur, est habitus proprium: et priuationis, id quod secundum priuationẽ dicitur erit proprium: & si priuationis, id quod secundum priuationem dicitur, est proprium, & habitus quod secundum habitum dicitur erit proprium. Vt quia uisus est proprium uidere, secundum quod habemus uisum: erit cæcitatis proprium non uidere, secundum quod non habemus uisum, nati habere. 65. locus. declaratio.

Deinde ex affirmationibus, & negationibus: primum quidẽ ex ipsis quæ prædicantur. Est autem locus hic utilis destruenti tantũ: ut si affirmatio, uel quod secundum affirmationem dicitur, eius est proprium: non erit profectò eius negatio, neq; quod secundum negationem dicitur proprium: si autem sit negatio, aut quod secundum negationem dici- 66. locus. declaratio.

tur proprium, eiusdem non erit affirmatio, neq; quod secundum affirmationẽ dicitur proprium: ut quia proprium animalis est animatum, non erit animalis proprium, non animatum.
67. locus. declaratio. *Secundum autem ex prædicatis, uel etiam non prædicatis, & de quibus prædicatur, uel non prædicatur: destruenti quidem, si affirmationis affirmatio non est proprium.* Neq; *enim negatio negationis erit proprium: & si negatio negationis nõ est proprium, neq; affirmationis affirmatio erit proprium: ut quia non est proprium hominis animal, neq; non hominis non animal: si autem non hominis non uidetur proprium non animal, neq; hominis erit propriũ animal.*
68. locus. declaratio. *Construenti autem, si affirmationis affirmatio est proprium.* Nam *& negatio negationis erit proprium: si autem negationis negatio est proprium, et affirmatio affirmationis erit proprium: ut quia non animalis est proprium non uiuere, erit animalis proprium uiuere: & si animalis proprium uidetur uiuere, et non animalis proprium uidebitur non uiuere.*
69. locus. declaratio. Tertium *autem ex ipsis subiectis. destruenti quidem, si quod assignatum est proprium, affirmationis est propriũ.* Non *erit enim idem & negationis proprium: si autem negationis est proprium quod assignatum est, non erit affirmationis proprium: ut quia animalis proprium est animatum, non animalis non erit proprium animatum.*
70. locus. declaratio. *Construenti uerò, si assignatum proprium non est affirmationis proprium, erit negationis.*
Annotatio. *At hic locus deficit: nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non est proprium, quandoquidem affirmatio negationi omnino non inest: negatio autem affirmationi inest*

est quidem, at non ut proprium inest. Deinde ex ijs *quæ ex opposito diuiduntur: destruenti quidem, si eorum quæ ex opposito diuiduntur, nullum nullius reliquorum ex opposito diuersorum est proprium.* Neque enim quod oppositum est, erit proprium eius cuius positum est proprium: ut quia animal sensibile nullius aliorum mortalium animalium est proprium, non erit animal intelligibile Dei proprium.* Construenti autem, si cæterorum quæ ex opposito diuiduntur quoduis est proprium talium quorumcunq; eorum quæ ex opposito diuiduntur.* Nam reliquum erit eius propriũ; *cuius positum est non esse proprium: ut quia prudentiæ est proprium, per se natum esse rationalis uirtutem esse, & aliarum uirtutum sic uniuscuiusq; sumptæ: erit temperantiæ proprium per se natum esse concupiscibilis uirtutem esse.* Deinde ex casibus: *destruenti quidem, si casus non est casus proprium.* Neque enim *casus erit proprium casus: ut quia non est eius quod est iustè proprium id quod bene, neq; iusti proprium erit bonum.* Construenti autem, *si casus est propriũ casus.* Nam & *casus erit casus proprium: ut quia hominis est proprium greßibile bipes: & homini erit proprium greßibili bipedi dici.* Non solùm autem in *eo quod dictum est secundum casus est considerandum, sed & in oppositis, quemadmodum & in prioribus locis dictum est, destruenti quidem: si oppositi casus, non est proprium oppositi casus.* Neq; enim *oppositi casus erit proprium oppositi casus: ut quia non est eius quod est iustè proprium quod bene, neq; iniustè erit propriũ* quod

71. locus.

72. locus. declaratio.

73. locus. declaratio.

74. locus. declaratio.

75. locus. declaratio.

76.locus. declaratio. *quod malè. Construenti uerò, si oppositi casus est proprium oppositi casus. Nam & oppositi casus, erit proprium oppositi casus: ut quia honesti est proprium*

77.locus. declaratio. *optimum, & inhonesti erit proprium pessimum. Deinde ex ijs quæ similiter se habent: destruenti quidem, si quod similiter se habet, eius quod similiter se habet, nō est proprium.*

78.locus. declaratio. *Neq; enim quod similiter se habet, eius quod similiter se habet erit proprium: ut quia similiter se habet ad extruendum ædificium ædificator, & medicus ad efficiendum sanitatem: non est autem proprium medici efficere sanitatem, neq; ædificatoris erit*

79.locus. declaratio. *proprium, extruere ædificium. Construenti autem, si quod similiter se habet erit proprium eius quod similiter se habet. Nam & quod similiter se habet, eius quod similiter se habet erit proprium: ut quoniam similiter se habet medicus ad id quod est esse effectiuum sanitatis, & ludi magister ad id quod est esse effectiuum bonæ habitudinis: est autem proprium magistri ludi esse effectiuum bonæ habitudinis, erit proprium & medici effectiuum esse sanitatis.*

80.locus. declaratio. *Deinde ex ijs quæ sic se habent, destruenti quidem, si quod sic se habet, eius quod sic se habet non est proprium. Neq; enim quod sic se habet, eius quod sic se habet, erit proprium. Si autem eius quod sic se habet, id quod sic se habet est proprium: eius non erit proprium cuius positum est esse proprium. Vt quia sic se habet prudentia ad honestum & turpe, eo quòd disciplina utriusq; eorum est: non est autem prudentiæ proprium disciplinam esse honesti: non utiq; erit proprium prudentiæ disciplinam esse turpis: si uerò est proprium prudentiæ disciplinam esse honesti,*

nesti, non erit proprium eiusdem disciplinam esse turpis: impoßibile est enim eiusdem plura esse propria. Construenti uerò nihil locus iste utilis: nam quod sic se habet, unum ad plura comparatur. Deinde destruēti quidem, si quod secundum esse dicitur, non est eius quod secundum esse dicitur proprium. Nam neque corrumpi eius quod est secundum corrumpi: neq; generari eius quod secundum generari dicitur, erit proprium. Vt quia est hominis proprium esse animal, neq; eius quod est hominem generari, erit proprium generari animal, neq; eius quod est hominem corrumpi erit proprium corrumpi animal. Eodem autem modo accipiendum est & ex generari ad esse & corrumpi, & ex corrumpi ad esse & generari: quemadmodum dictum est nunc ex esse ad generari, & corrumpi. Construenti autem, si eius quod est secundum esse ordinatū est. Est autem per se, ordinatum proprium: nam et eius quod secundum generari dicitur, erit hoc quod secundum generari dicitur proprium: & eius quod secundum corrumpi, hoc quod secundum corrumpi est aßignatum: ut quia hominis est proprium esse mortalem, & eius quod est generari hominem, erit proprium generari mortalem, & eius quod est corrumpi hominem, corrumpi mortalem. Eodem autem modo accipiendum est & ex generari, & corrumpi: & ad esse, et ad ipsa ex ipsis fieri: quemadmodum & in destruenti dictum est. Deinde inspiciendum ad idem suppositi: destruenti quidem, si ideæ non inest, aut si non qua id dicitur, cuius est proprium aßignatum. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium: ut quoniam ipsi

81. locus. declaratio.

82. locus. declaratio.

83. locus. declaratio.

ipsi homini non inest quiescere quà homo est, sed quà
84.locus. declaratio. *idea, non erit hominis proprium quiescere.* Construenti autem, si ideæ inest, & secundum hoc inest quà dicitur de illo ipso, cuius positum est non esse proprium. Erit enim proprium quod positum est non inesse proprium: ut quoniam inest ipsi animali ex anima & corpore compositum esse, & quà animal est ipsi inest id: erit proprium animalis ex corpore & anima compositum esse.

De proprio loci alij. CAP. V.

85.locus. declaratio. DEINDE ex magis & minus. Primum quidem destruenti, si quod magis est, eius quod magis non est proprium. Neq; enim quod minus est, eius quod minus erit proprium: neq; quod minimè eius quod minimè: neq; quod maximè eius quod maximè: neque quod simpliciter eius quod simpliciter: ut quia non est magis colorari magis corporis proprium: neq; minus colorari minus corporis propriũ erit, neq; colorari corporis omnino.

86.locus. declaratio. Construenti autem, si quod magis est eius quod magis est, est proprium. Nam quod minus est, eius quod minus est erit proprium: & quod minimè, eius quod minimè: & quod maximè, eius quod maximè: & quod simpliciter, eius quod simpliciter: ut quia magis uiuentis magis sentire est proprium: & minus uiuentis minus sentire, erit propriũ: & eius quod maximè id quod maximè, & eius quod minimè id quod minimè, & eius quod simpliciter, id quoq; quod simpliciter.

87.locus. declaratio. Et ex eo autem quod simpliciter, ad eadem considerandum: destruenti quidem, si quod simpliciter, non est proprium. Neq; enim quod magis est eius quod magis,

magis, neq; quod minus eius quod minus, neq; quod maximè eius quod maximè, neq; quod minimè eius quod minimè erit propriũ: ut quia non est hominis proprium studiosum, neq; magis hominis, magis studiosum erit proprium. 88.locus. declaratio. *Construenti autem, si quod simpliciter est, eius quod simpliciter est proprium.* 89.locus. declaratio. *Nam et hoc quod magis eius quod magis, & quod minus eius quod minus, & quod minimè eius quod minimè, & quod maximè eius quod maximè erit proprium: ut quia est ignis proprium sursum ferri secundum naturam, & magis ignis erit magis proprium, sursum ferri secundũ naturam: eodem modo considerandum est & ex alijs huiusmodi.* *Secundum autem, destruenti quidem, si quod magis est, non est eius quod magis est proprium.* 90.locus. declaratio. *Neq; enim quod minus est eius quod minus erit propriũ ut quoniam magis est proprium animalis sentire quàm hominis scire, non est autem animalis proprium sentire, quare non erit hominis proprium scire. Construẽti autem, si quod minus, eius quod minus est proprium.*

Nam & quod magis eius quod magis erit proprium: ut quia minus est proprium hominis mãsuetum natura quàm animalis uiuere: est autem hominis propriũ mansuetum natura, erit proprium animalis uiuere. *Tertium uerò, destruenti quidem, si cuius magis est, proprium non est.* 91.locus. declaratio. *Neq; enim cuius est minus propriũ, erit eius proprium: si autem illius est proprium, non erit huius proprium: ut quia colorari magis superficiei quàm corporis est proprium, non est autem superficiei proprium, non erit corporis proprium colorari: si uerò est superficiei proprium, non erit corporis propriũ.*

Con-

Construenti autem hic locus non est utilis: nam impossibile est idem plurium proprium esse. Quartum destruenti quidem, si quod maius est eius proprium, non est proprium, neq; profectò quod minus est eius proprium, erit proprium. Vt quia magis est proprium animalis sensibile quàm partibile, non est autem animalis sensibile proprium: quare non erit animalis partibile proprium. Construenti autem: si quod minus est eius proprium, est proprium: Nam & quod magis est eius proprium, erit proprium: ut quoniam minus est proprium animalis sentire quàm uiuere: est autem animalis proprium sentire, erit animalis proprium uiuere. Deinde ex his quæ similiter insunt, primum quidem destruenti, si quod similiter est proprium, non est proprium eius cuius similiter est proprium. Neq; enim quod similiter est proprium, erit proprium eius cuius similiter est proprium: ut quia similiter est propriũ concupiscibilis concupiscere, & rationalis ratiocinari: non est autem proprium concupiscibilis concupiscere, non erit rationalis proprium ratiocinari. Construenti uerò, si quod similiter est proprium, eius est proprium, cuius est similiter proprium. Nam et quod similiter est proprium, erit eius proprium cuius similiter est proprium: ut quia similiter est rationalis proprium primum prudens, & concupiscibilis proprium primum temperans: est autem rationalis primum prudens: erit igitur concupiscibilis proprium primum tẽperans. Secundum autem, destruenti quidem, si quod similiter est proprium non est proprium eius. Nã neque quod similiter est proprium, erit proprium eius: ut quia

92.locus. declaratio.
93.locus. declaratio.
94.locus. declaratio.
95.locus. declaratio.
96.locus. declaratio.

quia similiter est proprium hominis uidere, & audire, non est hominis proprium uidere, non utiq; hominis proprium audire. *Construenti uerò, si quod simili-ter est eius proprium, est proprium.* Nam *quod si-militer est eius proprium, proprium erit: ut quia simi liter est proprium animæ, aliquid partium eius primò esse concupiscibile, & rationale primò: est autem pro prium animæ, quid partium eius esse concupiscibile pri mò, erit utiq; proprium animæ, quippiam partium eius esse rationale primò.* Tertium *uerò, destruenti qui-dem, si cuius similiter est proprium, non est proprium.* 97.locus. declaratio. 98.locus. declaratio.

Neq; *enim cuius similiter proprium, erit propriũ: si autem illius est proprium, non erit alterius propriũ: ut quia urere similiter est proprium flammæ, & car-bonis, non est autem flam mæ proprium urere, non erit carbonis propriũ urere: si autẽ est flãmæ propriũ, non erit carbonis propriũ urere. Construenti autem hic lo-cus non est utilis: differt autem quod est ex similiter se habentibus, ab eo quod ex ijs est quæ similiter insunt: quoniam illud quidem secundum proportionem sumi-tur non in eo quod inest aliquid comparatum: hoc au-tem ex eo quod inest, alicui comparatur.* Deinde *de-struenti quidem, si potentia proprium aßignans, et non adens aßignauit proprium potentia, cùm non contin-gat ei potentia inesse cùm ens non est.* Non *enim erit proprium quod positum est esse proprium: ut quia qui dixit aëris proprium respirabile, potentia quidem aßi-gnauit proprium (nam tale proprium ut respirari pos-sit, respirabile est) aßignauit autem & ad non esse pro prium: nam & cùm non est animal quod spirare natũ* 99.locus. declaratio.

ex aë-

ex aëre, contingit aërem esse, non tamen cùm non est animal, poßibile est spirare: quare neq; aëris erit proprium huiusmodi poßibile respirari tunc, quia animal
100.locus. declaratio. *non erit quod tale est ut respirare poßit: non ergo erit aëris proprium respirabile. Construenti autem, si potentia aßignans proprium, tam ad ens aßignauit proprium, quàm ad non ens, cùm contingat potentia non enti inesse. Erit enim proprium quod positum est non esse proprium: ut quia qui aßignauit proprium, entis poßibile pati, aut facere potentia aßignans proprium, ad ens aßignauit proprium (nam cùm ens est, & poßibile pati quid, aut facere erit) quare proprium erit*
101.locus. declaratio. *entis poßibile pati quid, aut facere. Deinde destrue̅ti quidem, si per superabundantiam posuit propriu̅. Non erit enim proprium quod positum est esse proprium: accidit enim sic aßignantibus proprium, non de quo orationem, & nomen uerificari: nam corrupta re, nihil minus erit oratio: nam eorum quæ sunt, alicui maximè inest: ut si quis aßignet ignis proprium, corpus leuißimum: corrupto enim igne, erit aliquod corporu̅*
102.locus. declaratio. *quod leuißimum erit: quare non erit ignis propriu̅, corpus leuißimum. Construenti autem, si nõ per superabundantiam posuit proprium. Erit enim secundum hoc bene positum proprium: ut quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, non superabundantia aßignauit proprium: erit utique secundum hoc bene positum proprium.*

Libri quinti Topicorum Aristotelis
FINIS.

IN TOPICORVM LIBRVM SEXTVM ANGELI POLITIANI

Argumentum.

N SEXTO definitionis aguntur loci. cuius negocij quinque partes. Sed hæc duo prius exquirimus: an obscurà elocutio, an plus dictum quàm oporteat. In priore, an translatio adhibita, an verba insolita, an inde contrarij parum nota ratio, an non continuò cognita definitio. In posteriore, an planè omnibus, & an omnibus eiusdem generis competat. an superfluum quippiam, an quod eiusdem speciei non competat omnibus: an dictum idem sæpius, an vniuersali additum particulare. Vtrum autem impleta sit definitio, inde colligis, si videas an non ex prioribus, an notioribus: an certi definitio incerta, an res in genere non ponatur, an non quæ oportet definitum respiciat, an transiliatur genus, an non omittantur differentiæ generis: an differentia desit, quæ contrà diuidatur, aut ex vero non sit genere. an genus negatione diuidatur, an genus, an etiam species vt differentia red-antur, an differentia hoc aliquid significet, an ex accidenti definitio competat: an differentia, vel species, vel quæ sub specie, dicantur de genere: an rursus de differentia, vel genus, vel species, vel quæ sub specie, an non differentia specie prior, & an alterius quoque generis: an quod in aliquo est, an etiam affectio pro differentia: an illius quod est ad aliquid, ipsa non sit ad aliquid differentia. an aliò ipsum quàm quò debeat referatur. an non primi definitio cum de pluribus agatur: an affectio, vel dispositio, vel definitum quid aliud quod dicitur non suscipiat. an tempore aliquo dissentiat. an alio pacto magis conueniat: an res ipsa magis quàm definitio, an non ambo pariter crescant, an magis quod re quàm quòd ratione: an vtrique alterum pariter competat, alterum non

competat. an vtrobique definitio duobus competat: an si loco nominum sumantur orationes, alicubi dissentiant: an non finem respiciat. generatio sit, an actus, an indistincta prædicamenta, an habitus pro habente, vel contrà. an eorum quæ sunt ad aliquid eodem referuntur & genus & species. an in reliquis oppositis ordo teneatur: an similes congruant casus: an ideæ congruant: an vna ratio æquiuocorum posita, an & impliciti, an & compositi, an transumptio adhibita, an variatis intellectus variatus nominibus, an transumptio non differentiæ, sed generis: an est cuius ratio traditur, non est id quod sub ratione: an indistinctum, quò illud referendum, quod est ad aliquid: an definita non res, sed bene habens, aut perfecta res. an quod sui causa eligendum sit, alterius eligendum causa dicatur: an non ipsum, sed quod ex ipso definiatur. Quæ scitè singula discernes, vt totum & partes, vt magis & minus, vti melius & peius, vt vniuocationem, vt præteritum compositionis modum, vt quod dicimus hoc post illud, vt quot modis alterum cum altero dicatur, vt an totum vocetur aliquorum compositio, & an altero contrarium quippiam definiatur. Declaranda interdum & definitio, interdum & melior excogitanda.

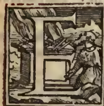
*

TOPICORVM ARISTOTELIS

LIBER VI.

De locis definitionibus.

CAPVT I.

IVS autem quod est circa terminos negotij, partes sunt quinq;. Nã aut quod omnino non uerum est dicere de quo nomen & orationem (oportet enim hominis definitionem de omni homine uerificari) aut quod cùm sit genus nõ posuit in genere, uel non in accommodato genere posuit (oportet enim eum qui definit in genere ponentem differentias adiungere: nam maximè eorũ quæ sunt in definitione, genus uidetur definiti substãtiam significare) aut quod non propria est definitio (oportet enim definitionem propriam esse, quemadmodum prius dictum est) aut si omnia quæ dicta sunt is qui fecit, non definiuit, neq; dixit quid est esse rei definitè: reliquum autẽ præter ea quæ dicta sunt, si definiuit quidem, at non bene definiuit. Si igitur non uerificatur de quo nomen & oratio, ex ijs quæ dicta sunt in accidente locis, considerandum. Nam & illic utrùm uerum uel non uerum, omnis consideratio fit: quando enim quod inest accidẽs disputamus, quod uerum est dicimus: quando autem quod non est, quod non uerum. Si uerò non in accõmodato genere posuit, aut si non propria est assignata Prim⁹ locus. declaratio. 2. locus. declaratio.

oratio: ex ijs qui sunt ad genus & proprium dictis locis, prospiciendum. Reliquum uerò *si nõ definiuit, aut si non bene definiuit, aliquò modo aggrediendum dicere.* Primùm *igitur inspiciendum si non bene definiuit.*

4.locus. declaratio.

Nam *facilius est, quodlibet fecisse, quàm bene fecisse: manifestum igitur quoniam peccatum circa hoc pluscullum, eò quòd laboriosius. quare argumentatio facilior quæ circa hoc, quàm quæ circa illud fit.*

5.locus. declaratio.

Sunt autem eius quod non est bene, partes duæ. Vna quidem, obscura interpretatione uti. Oportet enim *definientem (ut contingit) quàm clarißima interpretatione uti: eò quòd cognoscendi gratia aßignatur definitio. Secunda autem, si amplius dixit in definitione, quàm par sit: nam omne quòd superadiectum est in definitione, superfluum est.*

6.locus. declaratio.

De definitione, loci alij. CAP. II.

RVRSVM *autem utrunq; quod dictum est, in plures partes diuiditur: unus autem locus eius quod obscurè est, si sit æquiuocum alicui, quod dictum est.*

Vt *quòd generatio est ductio ad substantiam, & quòd sanitas commensuratio calidorum & frigidorum: nam æquiuoca est ductio, & commensuratio: immanifestum igitur utrum uult dicere eorum quæ significantur ab eo, quod multipliciter dicitur. similiter autem & si cùm definitum multipliciter dicitur, diuidens non dixit: nam immanifestum utrius definitionem aßignauit, contingitq; calumniari uelut non conueniente oratione ad omnia quorum definitionem aßignauit.* Maximè *autem contingit tale quippiam facere, cùm latet æquiuocatio.* Contingit *etiam & eum qui diuidit, quoties dicitur*

citur id quod in definitione aßignatum est, syllogismum facere: nam si secundum nullum modorum sufficienter dictum est: manifestum quòd non definierit illo modo.

Alius si secundum metaphoram dixit. Vt *scientiam indeciduam, terram autem nutricem, aut temperantiam consonantiam: nam omne obscurum, quod secundum metaphoram dicitur, contingit & etiam metaphora loquentem calumniari, tanquam non propriè dicentem: non enim congruet dicta definitio, ut in temperantia, nam omnis consonantia in sonis. Amplius, si est genus consonantia temperantiæ: in duobus generibus erit idem, non continentibus seinuicem: nam neq; consonantia uirtutem, neq; uirtus continet consonantiam.* 7.locus. declaratio.

Amplius, si non positis nominibus utitur. Vt Plato *ciliumbre oculum, aut araneum putrimordax, aut medullam oßigenium dixit: nam omne obscurum, quod insuetum est.* 8.locus. declaratio.

Quædam autem neq; secundum æquiuocationem, neq; secundum metaphoram, neq; propriè dicuntur. Vt *lex, mensura, uel imago eorum quæ natura iusta sunt: sunt autem huiusmodi deteriora, metaphora: nam metaphora facit quodãmodo notum quod designatum est per similitudinem (omnes enim metaphora utentes, secundum aliquam similitudinem ea utuntur) at quod tale est, non facit notum: nam neq; similitudo est secundum quam mensura, uel imago lex est, neq; dici solet propriè: quapropter si propriè mensuram, uel imaginem legẽ dicit esse, ueritatis est expers: nam imago id est, cuius generatio per imitationem est: hoc autem non inest legi: si autem non propriè, manifestum quod obscurè dixit, atq; deterius quolibet eorum* 9.locus. declaratio.

10.locus. declaratio. *quæ secundum metaphoram dicuntur.* Amplius, *si non manifesta est contrarij oratio ex hoc quod dicitur.* Nam *quæ bene aßignantur, contrarias cõmanifestant.*

11.locus. declaratio. *Aut si per se dicta: non sit manifestum cuius est definitio: sed quemadmodũ ea quæ sunt antiquorum scriptorum, nisi quis superscripsisset: non cognoscebatur quid unumquodq; : si igitur non clarè, ex huiusmodi est inspiciendum.*

12.locus. declaratio. *Si igitur superfluum in termino dixit, primùm quidem considerandũ, si aliquo usus est, quod omnibus insit, uel simpliciter ijs quæ sunt, uel ijs quæ sub eodem genere sunt definitorum.* Nam *superfluum dici necessarium id est: oportet enim genus ab alijs superare: differentiam autem ab aliquo eorum quæ sunt in eodem genere: atqui quod omnibus quidem inest simpliciter, à nullo separat, quod autem omnibus quæ sub eodem sunt genere inest, non separat ab ijs quæ sunt in eodem genere: quare superuacaneum huiusmodi appositum.*

13.locus. declaratio. *Aut si est quidem proprium quod appositum est, ablato autem illo, & reliqua definitio propria est, & indicat substantiam.* Vt *in hominis oratione scientiæ susceptiuum appositum, superfluum: nam & eo ablato, reliqua oratio propria est, & indicat substantiam: simpliciter autem dicẽdo, omne superfluum, quo ablato, reliquum manifestum facit id quod definitur.* Talis *autem est & animæ terminus, si est numerus ipse seipsum mouens: nam quod seipsum mouet est anima, ceu* Plato *definiuit, an proprium quidem quod dicitur: non indicat autem substantiam interempto numero. utrouis igitur modo se habeat, difficile est ut explicet.* Vtendum *ergo in omnibus talibus ad id quod expedit:*

ut est phlegmatis terminus, humidum primum à cibo, indigestum: unum enim primum non multa: quare superfluum, indigestum appositum: nam hoc ablato, reliqua erit propria definitio: non enim contingit à cibo & aliud quiddam primum esse. An non simpliciter à cibo phlegma, sed indigestorum primum? quare addendum est indigestum: nam illo quidem modo dicta nõ uera erit definitio: siquidem non omnium primum est.

Amplius, si quippiam eorum quæ sunt in oratione non omnibus inest, quæ sunt sub eadem specie. Nam talis peius definiuit, quàm qui usi sunt eo quod inest omnibus quæ sunt: nam illic, si reliqua propria definitio, & tota propria erit: simpliciter enim ad proprium quolibet addito uero, tota oratio propria fit: at uerò si aliquid eorum quæ sunt in oratione, non omnibus insit quæ sunt sub eadem specie, impoßibile est totam orationem propriam esse: non enim conuersim prædicabitur de re, ut animal greßibile bipes quadricubitale: nam huiusmodi oratio non conuersim prædicabitur de re, eò quòd non omnibus inest (quæ sub eadem specie sunt) quadricubitale. 14.locus. declaratio.

Rursum si idem frequenter dixit. Vt qui concupiscentiam appetitum delectationis dixit: nam omnis concupiscentia, delectationis est, quare & eidem concupiscentiæ delectationis erit: sit igitur terminus concupiscentiæ appetitus delectationis (nihil enim differt concupiscentiam dicere, aut appetitum delectationis) quare utrunq; eorum delectationis erit. An hoc quidẽ nihil absurdum? nam & homo bipes est. Quare & idem homini, bipes erit: est autẽ idem homini, animal greßibile bipes: quare ani- 15.locus. declaratio.

mal greßibile bipes,bipes est: sed non prodter hoc, absurdum aliquid accipit. non enim de animali, solùm greßibile bis bipes prædicatur, sic enim de codẽ bis bipes prædicatur, si de animali bipede, greßibile bipes dicitur, quare semel tantum bipes prædicatur. Similiter autem & in concupiscentia: non enim de appetitu id quod est delectationis esse prædicatur, sed de toto: quare semel & hic prædicatio fit. Non est autem bis dicere idem nomen, aliquid absurdum: sed frequeuter de aliquo idem prædicari, sicut Xenocrates prudentiam definitiuam, & contemplatiuam eorum quæ sunt, dicit esse: nam definitiua, contemplatiua quædam est, quare bis idem dicit, addens rursum & contemplatiuã. Similiter autem & quicunq; refrigerationem, priuationem eius quidem caloris, qui secundum naturam est, dicunt esse: nam omnis priuatio eius est, quod secundum naturam est: quare superfluum est addere secundum naturam: sed sufficit fortasse dicere priuationem caloris, eò quòd ipsa priuatio, notum facit quòd eius sit quod secundum naturam dicitur. Rursum si uniuersali dicto addidit & particulare. Vt si clementiam imminutionem, expedientiam & iustorũ: nam iustum expediens quippiam est, quare continetur in expediente. superfluum igitur iustum: nam qui dixit uniuersale, addidit & particulare, & si medicinam disciplinam sanatiuorum animali et homini: aut legem imaginem eorum quæ natura sunt bona & iusta: nam iustum bonum quippiam, quare frequenter idem dicit. utrum igitur bene an non bene definiunt: per hæc & huiusmodi perspiciendum.

16.locus. declaratio.

De

De definitione, loci alij. CAP. III.

VTRVM uerò definiuit, & dixit quid est esse, an non ex his. Primùm ergo si non, per priora & notiora confecit definitionem. Nam terminus aßignatur eius cognoscendi gratia quod dicitur. cognoscimus autem non ex quibuslibet, sed ex prioribus, notioribusq́; , quemadmodum in demonstrationibus: sic enim omnis doctrina, & omnis disciplina se habet: manifestum igitur quòd qui non per huiusmodi definiuit, non definiuit: si enim definiuit, plures erunt eiusdem definitiones. Nam manifestum quod & qui per priora, ac notiora, iterum melius definiuit: quare utræq; erunt definitiones eiusdem: tale autem non uidetur: nam unicuiq; eorum quæ sunt, unum est esse idipsum quod est: quare si plures erunt eiusdem definitiones, idem erit definitio, esse quod quidem secundum utranq; definitionẽ significatur. hæc autem non eadem sunt, eò quòd definitiones diuersæ: manifestum igitur quoniam non definiuit, qui non per priora, atq; notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici, dupliciter est accipere. Aut enim si simpliciter ex ignotioribus, aut si nobis ignotioribus, contingit enim utroq; modo: simpliciter igitur notius quod prius est, posteriore: ut punctum linea, & linea superficie, & superficies solido: quemadmodum & unitas numero: prius enim & principium omnis numeri: similiter autem & elementum syllaba. Nobis autem econuerso quandoq; accidit: nã maximè solidũ, magis sub sensu cadit: quàm superficies. superficies autem magis quàm linea, linea autẽ signo magis: quare multitudo magis huiusmodi cognoscit,

17.locus. declaratio.

18.locus. declaratio.

ſcit, nam illa quidem quomodolibet, hæc autẽ ſubtili, et fœcundo intellectu comprehendere oportet: ſimpliciter igitur melius per priora, poſteriora tentare cognoſcere, nam magis ſcientificum tale eſt. Verùm ad eos *qui impotentes ſunt cognoſcere per talia, neceſſarium fortè per ea quæ illis cognita ſunt facere orationem: ſunt autem talium definitiones quæ & puncti, & lineæ, & ſuperficiei. omnes enim per poſteriora, priora indicant: nam illud quidem lineæ, iſtam aũt ſuperficiei, hanc uerò ſolidi fines dicunt eſſe.* Non oportet autẽ *latere quoniã ſic definientes non contingit quod quid eſt eſſe definitio, indicare: niſi contingat idem nobis notius eſſe, et ſimpliciter notius: ſiquidẽ oportet per genus et differentias definire eũ, qui bene definit, hæc autẽ ſimpliciter notiora, & priora ſunt ſpecie: interimit enim genus & differentia ſpeciẽ, quare priora hæc ſpecie. Sũt autẽ notiora, nam ſpecie quidem nota neceſſe eſt genus & differentias cognoſci: qui hominẽ enim cognoſcit, et animal greßibile cognoſcit: ac genere & differentia notis, non neceſſe eſt & ſpeciem cognoſci: quare ignotior ſpecies.* A*mplius, illis (qui ſecundũ ueritatem huiuſmodi definitiones dicũt eſſe quæ ſunt ex ijs quæ unicuiq; ſunt nota) plures: eiuſdem accidit dicere definitiones eſſe, nam alia alijs, & non omnibus eadem contingit notiora eſſe: quare ad unumquenq; erit definitio aßignanda, ſi quidẽ ex ijs quæ ſingulis quibusq; ſunt notiora, definitionem oportet facere.* A*mplius, eiſdem alia interdũ alia magis nota: nã à principio quidem ſenſibilia, inſtructioribus autẽ factis, contrà: quare neq; ad eundẽ ſemper ad eadẽ definitio aßignanda, ijs qui per ea quæ ſingulis*

gulis quibusq; sunt notiora definitionem fatentur aßignandam esse: manifestum igitur quòd non definiendum per ea quæ huiusmodi sunt, sed per simpliciter notiora: nam solo modo sic una & eadem definitio semper fiet. Fortasse autem & quod simpliciter notum, nō est id quod omnibus notum, sed quod bene dispositis intellectu: quemadmodum & simpliciter salubre ijs qui bene affectum habent corpus: oportet unumquodq; talium diligenter peruestigare: uti autem disputantes ad id quod expedit. Maximè autem sine dissensione interimere contingit definitionem: si neq; ex simpliciter notioribus, neq; ex ijs quæ nobis, contingit definitionem fieri. Vnus igitur locus est eius quod non per notiora, quod per posteriora, priora indicat: quemadmodum prius diximus. Alius autem, si eius quod est in quiete, & definitione, per indefinitum, & quod in motu est assignata est oratio nobis. Prius enim est & notius quod manens est, & definitum; eò quod indefinitum et in motu est. 19. locus. declaratio. *Eius autem quod est non ex prioribus, tres sunt loci. Primus quidem, si per oppositum, oppositum definiuit. Vt si per malum, bonum. simul enim natura opposita, & nonnullis etiam eadem disciplina utrorumq; uidetur esse: quare non notius alterū altero.* 20. locus. declaratio. *Oportet autem non latere quædam fortasse aliter definiri non posse, ut duplum sine dimidio, et quæcunque per se ad aliquid dicuntur: nam omnibus huiusmodi, est idem esse ei quod est ad aliquid quodammodo se habere: quare non est poßibile sine altero alterū cognoscere, eo quòd necessarium est in alterius oratione coassumi & alterum. Ergo cognoscere quidē oportet*

tet huiusmodi omnia: uti autem eis in his ut uidebitur expedire. Alius, si eodem usus est ei quod definitur.

21.locus. declaratio.

Latet autem, cùm non eodem definiti nomine utitur: ut si solem stellam in die apparentem definiuit: nam qui die utitur, sole utitur: & par est ad deprehendenda talia sumere pro nomine orationem: ut quòd dies est, solis latio super terram: nam tunc manifestum quòd qui solis lationem super terram dixit, solem dixit, quare utitur sole, qui die utitur. Rursum, si eo quod ediuerso diuiditur, id quod ediuerso diuiditur definiuit.

22.locus. declaratio.

Vt impar est, qui unitate maior est pare: simul enim natura, quæ ex eodem genere ediuerso diuiduntur: impar autem & par ediuerso diuiduntur: nam ambo, numeri differentiæ. Similiter autem & si per inferiora, superiora definiuit.

23.locus. declaratio.

Vt parem numerum, qui bipartitè secatur: aut bonum, habitum uirtutis: nam et bipartitè sumptum est à duobus, quæ paria sunt: & uirtus, bonum quoddam est: quare inferiora hæc quàm illa sunt: est autem necesse eum qui inferioribus utitur, & illis uti: nam & qui uirtute utitur, bono utitur, eo quòd bonum quoddam uirtus: similiter autem & qui bipartitè utitur, & pare utitur, eo quòd in duo secari significat bipartitè secari: duo autem paria sunt. Vniuersaliter igitur dicendo, unus est locus non per priora et notiora fecisse orationem: partes autem eius, ea quæ dicta sunt. Secundus autem, si res cùm sit non ponitur in genere.

24.locus. declaratio.

Nam in omnibus huiusmodi peccatum est, in quibus non prius ponitur in oratione, quid est: ut corporis definitio, quod habet tres dimensiones: aut si quis hominem definiuit, quod est sciens numerare: nõ

enim dictum est quid est, habere tres dimensiones: uel quid est, scit numerare: genus autem uult quid est significare: & primum apponitur eorum quæ in definitione dicuntur. Amplius, si ad plura cum dicatur id quod definitur: non ad omnia aßignauit. Vt si grammaticen, scientiam scribendi quod profertur, nam indiget, & quod legendi: nihilo enim magis scribendi quàm legendi aßignat qui definit: quare non alius, sed qui utraq; hæc dicit, eo quòd plures non contingit eiusdem definitiones esse. In quibusdam profectò secundum ueritatem se habet, ut dictum est: in quibusdã autem non, ut in quibuscunque non per se dicitur ad utrũque: ut medicinam, scientiam sanitatem, & ægritudinem efficiendi: nam de illa quidem per se dicitur, de hac autem per accidens: simpliciter enim alienum medicina, ægritudinem efficere. Quare nihil magis definiuit, qui ad utrunq; aßignauit, quàm qui ad alterũ, uerùm fortaße & deterius, eo quòd & reliquorum quilibet potest ægritudinem efficere. Amplius, si non ad melius sed ad peius aßignauit, cùm sint plura ad quæ dicitur quod definitur. Nam omnis disciplina & potestas, & optimi uidetur esse. Rursum si non positum est in proprio genere quod dictum est, considerandum ex ijs (quæ ad genera sunt) elementis: quemadmodum est dictum prius. Rursum si transiliens dicit genera. 25.locus. declaratio. 26.locus. declaratio. 27.locus. declaratio.

Vt qui iustitiam æqualitatis habitum effectiuum, uel distributiuum æqui: nam transilit, qui sic definit, uirtutem: relinquens igitur iustitiæ genus, non dicit quid est esse (nam substantiam unicuique est in genere) est autem hoc idem ei quod est non in proximo genere ponere.

nere. Nam qui in proximo posuit, omnia superiora dixit: eo quòd omnia superiora genera de inferioribus prædicantur. Quare aut in proximo genere ponendũ, aut omnes differentias superiori generi addendum, per quas definitur proximum genus: sic enim erit nihil prætermissum, sed pro nomine, in oratione dictum erit inferius genus: qui uerò ipsum superius genus dicit, non dicit & inferius genus: nam qui plantam dicit, non di-
28.locus. declaratio. *cit arborem.* Rursum in differentijs similiter considerandum, si & differentias dixit generis. Nam si rei non specialibus definiuit differentijs, aut si etiam omnino aliquid huiusmodi dixit, quod nullius contingit differentiam esse (ut animal, aut substantiam) manifestum quoniam non definiuit: nullius enim differentiæ, quæ di-
29.locus. declaratio. *cta sunt.* Videndum autem & si est aliquid quod ediuerso diuiditur dictæ differentiæ. Nam si non est, perspicuum quoniam non erit quæ dicta est generis differẽtia: nam omne genus ijs (quæ ediuerso diuiduntur) differentijs diuiditur: ut animal greßibili, & uolatili, &
30.locus. declaratio. *aquatili, & bipedi.* Aut si est quidem ediuerso diuisa differentia, non uerificatur autem de genere. Nam si non, manifestum quoniam neutra erit generis differentia: omnes enim quæ ediuerso diuiduntur differen-
31.locus. declaratio. *tiæ, uerificantur de proprio genere.* Similiter autem & si uerificatur quidem, at non facit apposita generi, speciem. Nam manifestum, quòd non erit hæc specifica differentia generis, nam omnis specifica differentia cum genere, speciem facit: si autem hæc non est differentia, nec quæ dicta est: quia hæc ediuerso diuiditur. Am-
32.locus. declaratio. *plius, si negatione diuidat genus.* Vt qui lineam definiunt

niunt longitudinem sine latitudine esse: nam nihil aliud significat, sine latitudine, quàm quòd non habet latitudinem: accidet igitur genus participare speciem. nam omnis longitudo sine latitudine, aut latitudinem habens est: quia de omni affirmatio uel negatio uera fit: quare genus lineæ cùm longitudo sit, sine latitudine, aut latitudinem habens erit: at longitudo sine latitudine speciei est ratio: similiter autem & longitudo latitudinem habens: nam sine latitudine, & latitudinem habens, differentiæ sunt: ex differentia autem & genere, est speciei oratio: quare genus suscipiet speciei orationem, similiter autem & differentiæ, eo quòd altera dictarum differentiarum ex necessitate prædicatur de genere.
Est autem dictus locus utilis ad eos, qui ponunt ideas esse: nam si non est ipsa longitudo, quodam modo prædicabitur de genere quod latitudinem habet, aut sine latitudine est: oportet enim de omni longitudine alterum eorum uerificari, si quidem de genere uerificari debeat. hoc autem non accidit: sunt autem & sine latitudine, & latitudinem habentes longitudines, quare ad illos solos utilis hic locus, quicunq; genus unum numero dicũt esse: hoc autem faciunt qui ideas ponunt. Nam ipsam longitudinem, & ipsum animal, genus dicunt esse. Fortasse autem in quibusdã etiam necessarium est negatione uti definientem, ut in priuationibus: nam cæcum est quod non habet uisum, quando natum est habere. Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiusmodi affirmatione, quam negationem necesse est ediuerso diuidi: ut si longitudinem, habens latitudinem definiuit, eam habente latitudinem ediuerso diuiditur, non habens latitu-

latitudinem, neq; aliud quicquam: quare negatione rursum diuiditur genus.
33.locus. declaratio. *Rursum si speciem ut differentiam aßignauit. Vt qui conuicium, iniuriam cum irrisione definiuit: nam irrisio iniuria quædam est, quare non differentia, sed species est irrisio.*
34. locus. declaratio. *Amplius, si genus ut differentiam dixit. Vt uirtutem habitum bonum, uel studiosum: nam bonum est genus uirtutis. An non genus est bonum, sed differentia? siquidem uerũ est quòd nòn contingat idem in duobus generibus esse non continentibus seinuicem (nam neq; bonum continet habitum, neq; habitus bonum: non enim omnis habitus bonum, neq; omne bonum habitus) non erunt profectò genera ambo. si igitur habitus genus est uirtutis, perspicuum bonum non genus, sed magis differentiam esse. Amplius, habitus quidem quid est uirtus significat: bonum autem non quid est, sed quale quid est: uidetur autem differentia quale quid significare.*
35.locus. declaratio. *Videndum autem & si non quale quid, sed ipsum quid significat aßignata differentia. Nam uidetur quale quid omnis differentia significare.*
36. locus. declaratio. *Considerandum autem & si secundum accidens inest definitio differentiæ. Nam nulla differentia est eorum, quæ secundum accidens insunt, sicut neq; genus: non enim contingit differentiam inesse alicui, & non inesse.*
37. locus. declaratio. *Amplius, si prædicatur de genere differentia, uel species, aut inferiorum aliquid speciei, non erit definiens. Nam nullum eorum quæ dicta sunt, contingit de genere prædicari, eo quòd genus de quàm plurimis omnium dicitur.*
38.locus. declaratio. *Rursum si prædicatur genus de differentia. Nam non de differentia, sed de quibus differentia, genus uidetur prædicari: ut animal*

mal de homine, & boue, & de alijs greßibilibus anima libus, non autem de ea differentia, quæ de specie dicitur: nam si de unaquaq; differentiarum animal prædicabitur, multa animalia de specie prædicabuntur: nam differentiæ de specie prædicantur. Amplius, differentiæ omnes, aut species, aut indiuidua erunt, siquidem sunt animalia: nam unumquodq; animalium, aut species, aut indiuiduum est. Similiter autem inspiciendum & si species, aut inferiorum speciei aliquod, de differentia prædicatur. Impoßibile enim, eo quòd de pluribus differentia, quàm species dicitur. Item accidet differentiã speciem esse, siquidem prædicabitur de ea aliqua specierum: nam si de differentia prædicatur homo, manifestum quoniam differentia est homo. Rursum si nõ prior est differentia specie. Nam genere quidem posterior est: specie autem priorem differentiam esse oportet. Considerandum autem & si alterius generis est dicta differentia, neq; contenti, neq; continentis. Nam non uidetur eadem differentia duorum generum eße nõ continentium seinuicem: si autem non, accidet & speciem eandem in duobus generibus esse non cõtinentibus seinuicem: infert enim unaquæq; differentiarum proprium genus, ut greßibile & bipes animal coinferunt: quare si de quo differentia & generum utrunq;, manifestum utiq; quoniam species in duobus erat generibus non continentibus seinuicem. An non impoßibile eãdem differentiam duorum generum esse non continentium seinuicem, sed addendum neq; utroque sub eodem existente? nam greßibile animal, & uolatile animal, genera sunt non continentia seinuicem, & utriusq; eorum

39. locus. declaratio.

40. locus. declaratio.

41. locus. declaratio.

rum est bipes differentia: quare addendum est, neque sub eodem, utroq; existente: nam hæc ambo sub animali sunt. manifestum etiam quoniam non necesse est differentiam omnem, proprium genus inferre, eo quòd cõtingit eandem duorum generum esse continentium se in uicem: sed alterum tantum necesse est inferre, & superiora omnia: ut bipes, greßibile, uel uolatile infert animal.

42. locus. declaratio. *Videndum autem & si in aliquo differentiam aßignauit substantiæ. Nam uidetur differre substantia à substãtia in eo quod alicubi est, quare & eos qui greßibili, & aquatili diuidunt animal increpant, tanquam greßibile & aquatile alicubi significet.*

Dubitatio. *An in ijs quidem non rectè increpant? non enim in aliquo, neq; alicubi significat aquatile, & terrestre, sed quale quid: nã & si in sicco sit, similiter aquatile: similiter autem & terrestre, & si in humido sit, similiter terrestre, sed nõ aquatile erit: attamen si quandoq; significat in aliquo differentia, manifestum quoniam peccabit.*

43. locus. declaratio. *Rursum, si affectum, differentiam aßignauit. Nam omnis affectus cùm magis fit, detrahit à substantia: differentia autem, non huiusmodi est: nam magis uidetur saluare differentia, id cuius est differentia: & simpliciter impoßibile est singulum quodque esse sine propria differentia: nam cùm non est greßibile, non erit homo: & (ut simpliciter dicamus) secundum quæcunq; alteratur habens, nihil eorum differentia illius est. nam omnia huiusmodi cùm magis fiunt, detrahunt à substantia: quare si aliquam huiusmodi differentiam quispiam aßignauit, peccauit: simpliciter enim non alteramur secundum differentias.*

44. locus. declaratio. *Et si alicuius eorum quæ sunt ad aliquid,*

aliquid, non aliud quid differentiam aßignauit. Nam *eorum quæ sunt ad aliquid, & differentiæ ad aliquid: ut & in disciplina, contemplatiua enim, & actiua, & effectiua dicitur: unumquodq; autem horum, ad aliquid significat: contemplatiua enim alicuius, & actiua alicuius, & effectiua alicuius.* *Considerandum autem & si ad quod natum est unumquodque eorum quæ sunt ad aliquid, aßignauit definiens.* Nam *in quibusdam quidem ad quod, natum est singulum quodque eorum quæ sunt ad aliquid, solum est uti, ad aliud autem nihil, ut uisu ad uidendum solum: quibusdam autem & ad aliquid aliud, ut dolio sanè hauriat aliquis, attamen si quis definiuit dolium, instrumentum ad hauriendum, peccauit, non enim ad hoc natum est: terminus autẽ est, ad quod natum est, ad quod sanè utitur prudens quà prudens: & quæ circa singulum quodq; propria est disciplina.* 45. locus. declaratio.

Amplius, *si non primum aßignauit, quando contingit ad plura dictum esse.* Vt *prudentiam uirtutem hominis, aut animæ: & non rationalis: primum enim rationalis uirtus, prudentia: nam secundnm hoc & anima & homo dicitur prudens.* Amplius, *si non susceptiuum est eius cuius dicitur affectus, uel dispositio, uel quoduis aliud, peccauit.* Nam *omnis dispositio, uel affectus in illo natus est fieri, cuius est dispositio, uel affectus: ut & scientia in anima, dispositio existens animæ.* Aliquando *autem peccant in talibus, ut quicunq; dicunt quòd somnus est impotentia sensus, & dubitatio æqualitas contrariorum ratiocinationum, & dolor separatio naturalium partium cum uiolentia: nam neq; somnus inest sensui, oporteret autem inesse, si impoten-* 46. locus. declaratio. 47. locus. declaratio.

tia sensus est. Similiter autem neq; dubitatio cõtrarijs ratiocinationibus inest, neq; dolor, naturalibus partibus: dolebunt enim inanimata, si dolor eis inest. Talis autem & sanitatis definitio. siquidem commensuratio calidorum, & frigidorum est, necesse est enim sana esse, calida & frigida: nam cuiusq; commensuratio, illis inest, quorum est commensuratio: quare sanitas inerit utiq; ipsis. Item id quod fit, in effectiuum, aut econuerso, accidit ponere, sit definientibus: non enim est dolor, separatio naturalium partium, sed effectiuum doloris: nec somnus, impotentia sensus, sed effectiuum alterum alterius: aut enim propter impotentiam dormimus, aut propter somnum impotentes sumus. Similiter autem et dubitationis uidebitur effectiuum esse, contrariarum æqualitas ratiocinationum: quandocunq; enim ad utraque ratiocinantibus nobis similiter uidentur omnia secundum utrunq; fieri, dubitabimus utrum agamus.

48.locus. Amplius, secundum tempora omnia, considerandum sicubi dissonet: ut si immortale definiuit, animal nunc incorruptibile esse. Nã nunc incorruptibile animal, nunc immortale erit.

49.locus. declaratio. Dubitatio. An in hoc quidem non accidit? nam anceps secundum amphiboliam est nunc incorruptibile esse: aut enim quoniam non corrumpitur nunc, significat, aut quoniam non poßibile corrumpi nunc: aut quoniam huiusmodi est nunc, ut nunquam poßit corrũpi: quando igitur dicimus quòd incorruptibile nunc est animal, non hoc dicimus, quòd nunc tale est animal, sed ut nunquam poßit corrumpi: hoc autem immortali idẽ erat, quare non accidit, nunc idem immortale esse. Sed tamen sicubi accidit quod secũdum definitionem quidem

aßignatum est inesse nunc uel prius, quòd uerò secundùm nomen non inest, non erit idem: utendum ergo hoc loco quemadmodum dictum est. Inspiciendum autem *& si secundum aliud quippiam magis dicitur quod definitur, quàm secundùm aßignatam orationem.* Vt *si iustitia potestas æqui distributiua est: iustus enim magis est, qui eligit æquum distribuere, eo qui potest: quare non erit iustitia potestas æqui distributiua: nam & iustus esset maximè, qui posset æquum distribuere.* 50. locus. declaratio.

Amplius, *si res quidem suscipit magis, quod autem secundum orationem aßignatur non suscipit: aut contrà, quod secundum orationem ei aßignatur suscipit, res autem non.* Oportet enim *aut utraq; suscipere, aut neutrum: siquidem est rei quod secundum orationem aßignatur.* Amplius, *si suscipiunt utraq; quidem magis, non simul autem utraq; augmentum sumũt.* 51. locus. declaratio. Vt *si amor concupiscentia conuentionis est. nam magis concupiscit conuentionem: quare non simul utraq; suscipiunt magis: at oporteret, si idem essent.* Amplius, *si duobus quibusdam propositis, de quo res magis dicitur, id quod est secundum orationem minus dicitur.* 52. locus. declaratio. Vt *si ignis est corpus subtilißimum, ignis enim magis flamma quàm lux, corpus autem subtilißimum minus flamma quàm lux: oportet autem utraq; magis inesse eidem, si quidem eadem sint.* Rursum, *si hoc quidem similiter utrisq; inest propositis, aliud autem non similiter utrisq;, sed alteri magis.* 53. locus. declaratio. Amplius, *si ad duo definitionem aßignauerit secundum utrunq;.* 54. locus. declaratio. Vt *bonum quod per uisum, aut per auditum delectabile, & ens quod poßibile est pati, aut facere: simul enim idem*

& bonum, & non bonum est: similiter autem & ens & non ens: nam per auditum delectabile, idem bono erit: quare quod non delectabile est per auditum, non bono idem: nam eisdem & opposita eadem erunt: opponitur autem bono quidem non bonum, per auditum autem delectabili, per auditum non delectabile: manifestum igitur quoniam idem non delectabile per auditũ, non bono: si igitur aliquid est per uisum quidẽ delectabile, per auditum autem non, & bonum, & non bonũ erit: similiter autem ostendemus quoniam idem ens, &

55. locus. declaratio. *non ens est. Amplius, & generibus, & differentijs, alijs omnibus quæ in definitionibus sunt aßignatis, eis qui orationes pro nominibus faciunt considerandum, si quicquam dißonet.*

De definitione, loci alij. CAP. IIII.

56. locus. declaratio. *Si autem sit ad aliquid quod definitur, aut per se, aut secundum genus: considerandum si non dictum est in definitione quod dicitur, aut secundum ipsum, aut secundum genus. Vt si scientiam definiuit opinionem indissuasibilem, aut etiam uoluntatem: appetitum sine tristitia: omnis enim eius quod est ad aliquid, substantia ad alterum, eo quòd idem sit unicuiq; eorum quæ sunt ad aliquid esse, idipsum quod est ad aliquid quodammodo se habere: oportebat igitur scientiam dicere opinionem scibilis, & uoluntatem appetitum boni. Similiter autem et si grammaticen definiuit scientiam literarum: oportebat enim aut ad quod ipsum dicitur, aut ad quod fortè genus dicitur, in definitione aßignari.*

57. locus. declaratio. *Aut si cum quippiam ad aliquid dicitur, non aßignauit ad finem. Finis autem in unoquoq; est quod optimum est,*

aut

aut cuius gratia alia sunt: dicendum igitur aut optimũ aut ultimum, ut concupiscentiam non delectabilis, sed delectationis: nã propter hanc, et delectabile eligimus.

Considerãdum & si generatio est ad quod aßignauit, uel actus. Nihil enim talium finis: nam magis quod est egisse, & generasse finis, quàm fieri & agere. An non in omnibus uerum huiusmodi? penè enim plurimi delectari magis uolunt, quàm destitisse delectari: quare agere magis finem quis statuat, quàm egisse. 58. locus. declaratio. Dubitatio.

Rursum, in quibusdam si non determinauit quanti, uel qualis, uel ubi, uel secundum alias differentias. Vt ambitiosus, & qualis, & quãti appetens est honoris: nam omnes appetunt honorem: quare non sufficit ambitiosum dicere, qui appetit honorem: sed addere oportet dictas differentias. similiter autem & auarus, quantas appetit pecunias: aut intemperans, circa quales uoluptates, non enim qui à qualibet uoluptate tenetur, intemperans dicitur, sed qui ab aliqua. Aut rursum qui definiuit noctem, umbram terræ: aut succußionem, motum terræ: aut nubem, densitatem aëris: aut uentum, motum aëris: addendum enim quanti, & qualis, ubi, & à quo. Similiter autem & in cæteris huiusmodi: nam omittens differentiam quamlibet, non dicit quid est esse: oportet autem semper ad id quo indiget, argumentari: non enim quolibet modo terra mota: neq; quantacunque succußio erit: similiter autem neq; aëre quolibet modo, neq; quantocunque modo, uentus erit. 59. locus. declaratio.

Amplius, in appetitibus, si non apponitur quod apparet, & in quibuslibet alijs congruit. Vt quoniã uoluntas appetitus boni: concupiscentia autem appe- 60. locus. declaratio.

titus delectationis, sed non apparentis boni, uel delectationis: plerunq; enim latet appetentes: quoniam bonum aut delectabile est: quare non necessarium bonum uel delectabile esse, sed apparens solùm: oportebat ergo sic & aßignationem facere. 61. locus. declaratio. *Si autem & aßignauit quod dictum est, in ipsas species ducendum eum qui ponit ideas esse.* Non enim est idea illius apparentis: *ipsa autem species ad ipsam speciem uidetur dici: ut ipsa concupiscentia, ipsius delectationis: & ipsa uoluntas, ipsius boni. apparentis igitur boni non erit ipsa uoluntas, neq; apparentis delectationis ipsa concupiscentia: absurdum enim est esse, ipsum apparens bonum, uel delectabile.* 62. locus. declaratio. *Amplius, si sit quidem habitus definitio, considerandum in habente, si quidem habentis, in habitu: similiter autem & in cæteris talibus. Vt si delectatio est iuuantia, & delectabile iuuabile.*

63. locus. declaratio. *Vniuersaliter autem dicendo in huiusmodi definitionibus, quodammodo, uno plura accidit eum qui definit definire.* Nam *qui scientiam definiuit, quodammodo & ignorantiam definiuit: similiter autem & scium, & inscium: & scire, & ignorare: nam primo dilucido facto, & reliqua quodammodo dilucida fiunt. Inspiciendum igitur in omnibus talibus, ne quicquam dissonet: utendo elementis ex contrarijs, & coniugatis.*

64. locus. declaratio. *Amplius, in his quæ ad aliquid sunt, considerandum si ad quod genus aßignatur, & species ad illud quoddam aßignatur. Vt si opinio ad opinatum, & quædam opinio ad quoddam opinatum: & si multiplex ad submultiplex, et quoddam multiplex ad quoddam submultiplex: si autem nō sic aßignatur, manifestum quoniam*

niam peccatur. Videndum autem, & si oppositio opposita definitio. Vt si dimidij ea sit, quæ opposita est ei, quæ est duplicis: nam si duplex est quod in æquali superat dimidium: & dimidium quod in æquali superatur. In contrarijs autem similiter. Nam contraria contrarij oratio erit, secundum unam quandam cõplexionem contrariorum: ut si adiutiuum quidem effectiuum boni est, nociuum effectiuum mali, aut corruptiuum boni: alterum enim horum necessarium est contrarium esse ei, quod ex principio dictum est: si igitur neutrum contrarium est ei quod ex principio dictum est: manifestum quoniam neutra erit earum (quæ posterius assignatæ) contrarij oratio: quare neq; quæ ex principio assignata est definitio, rectè assignata est. Quoniam autem quædam cõtrariorum priuatione alterius dicuntur. ut inæqualitas priuatio æqualitatis uidetur esse: inæqualia enim, quæ non æqualia sunt, dicuntur: perspicuum quoniam quod secundum priuationem quidem dicitur contrarium, necessarium est definire per alterum: reliquum uerò non iam oportet, per id quod secundum priuationem dicitur. Non enim accidit alterutrum per alterutrum cognosci. considerandum igitur in contrarijs huiusmodi peccatum. Vt si quis definiuit æqualitatem, contrarium inæqualitati: nam per hoc quod secundum priuationem dicitur, definiuit. Amplius, sic definientem necesse est eo quod definitur uti. Patet autem hoc, si accipiatur pro nomine oratio: nam quia nil refert dicere inæqualitatẽ priuationem æqualitatis, erit æqualitas contrarium priuationi æqualitatis, quare eodem erit usus. Si autem

65. locus. declaratio.

66. locus. declaratio.

67. locus. declaratio.

neutrum

68.locus. declaratio. *neutrum contrariorum secūdum priuationem dicatur, aßignetur autem oratio similiter. Vt bonum contrarium malo: manifestum quoniam malum contrarium bono erit: nam sic contrariorum similiter oratio aßignanda: quare rursum eo quod definitur accidit uti: inest enim in mali oratione bonum: quocirca quoniam bonum est malo contrarium: malum autē nihil differt, uel quod est bono contrarium, erit bonum contrarium, boni contrario, perspicuum igitur quoniam eodem usus est.* 69.locus. declaratio. *Amplius, si quod secundum priuationem dicitur aßignans, non aßignauit cuius est priuatio. Vt habitus, aut contrarij, aut cuiuscunque est priuatio.* 70.locus. declaratio. *Et si non in quo naturam est fieri addidit, uel simpliciter, uel in quo primum natum est fieri. Vt si ignorantiam dicens priuationem: non scientiæ priuationem dixit: aut si non addidit in quo natum est fieri, aut addens non in quo primo aßignauit: ut quod non in rationali, sed in homine, uel in anima: nam si quodlibet horum omittat, peccauit. Similiter autem & si cæcitatem non uisus priuationem in oculo dixit: oportet autem bene aßignantem, quid est, & cuius est priuatio aßignare, & quidnam est quod priuatum est.* 71.locus. declaratio. *Videndum autem & si non secundum priuationem dictum: priuatione definiuit. Vt & in ignorātia uidebitur esse huiusmodi peccatum, ijs qui non secundum negationem ignorantiam dicunt: nam quod non habet scientiam non uidetur ignorare: sed magis quod deceptum est: propter quod neque inanimata, neq; pueros dicimus ignorare: quare non secundum priuationem scientiæ ignorantia dicitur.* 72.locus. declaratio. *Amplius, si similibus nominis casibus similes*

orationis

orationis casus captantur. Vt si adiutiuum est effectiuũ sanitatis, adiutiuè est sanitatis effectiuè, & adiuuans efficiens sanitatem. Considerandum & in idea, si aptabitur dictus terminus. Nam in quibusdam non accidit: ut quemadmodum Plato definiuit, mortale addens in animaliũ definitionibus. idea enim non erit mortalis, ut ipse homo: quare non aptabitur ad ideam definitio. Simpliciter autem in quibus apponitur effectiuum, aut paßiuum: necesse est dissonare in idea terminum: nam inpaßiles, & immobiles uidentur esse ideæ ijs, qui dicunt ideas esse: aduersum hos autem, & tales orationes utiles sunt.

De definitione, loci alij. CAP. V.

AMPLIVS, *si eorum quæ secundum æquiuocationem dicuntur, unam definitionem omnium communem aßignauit: Vniuoca enim, quorum una est, secundum nomen oratio: quare nullius eorum quæ sub nomine sunt, aßignatus est terminus, eò quòd similiter ad omne, æquiuocum adaptatur. Paßus autem hoc est & Dionysij uitæ terminus: siquidem ea motus est generi nutriendi naturaliter inseruiens: nihil enim hoc magis animalibus, quàm plantis inest: uita autem non secundum unam speciem uidetur dici, sed altera quidem animalibus, altera plantis inest: contingit igitur & secundum electionem sic aßignare terminum, ac si uniuoca, & secundum unam speciem omnis uita diceretur. Nihil autem prohibet & eum qui conspicit æquiuocationem, & alterius uult definitionem aßignare: latere non propriam, sed communem utrisque orationem aßignare, sed nihil minus si utrouis modo fecerit, peccauit.*

73. locus. declaratio.

74.locus. declaratio. *uit. Postquàm autem quædam latent æquiuocorum, interroganti quidem ut uniuocis utendum. Nam non adaptabitur alterius terminus ad alterum: quare uidebitur non distinguendum hoc pacto, oportet enim in omne, uniuocum adaptari: eidem autem respondenti, distinguendum est.*

75.locus. declaratio. *Quoniam autem quidam respondentium uniuocum quidem dicunt esse æquiuocum, quando non accommodatur ad omne assignata oratio: æquiuocum autem uniuocum, etiam si ad utrunq; accommodetur: præ confessione utendum pro talibus, aut præcolligendum quòd æquiuocum, uel uniuocum, aut utrunq; fuerit. Magis enim concedunt non præuidentes, quod futurum est ut accidat.*

76.locus. declaratio. *Si autem non facta confessione dixerit aliquis uniuocum æquiuocum esse, eò quòd non accommodatur, & in hoc assignata oratio: considerandum si huius oratio accommodatur et ad reliqua. Nam manifestum, quoniam uniuocum erit reliquis: si autem non, plures erunt definitiones reliquis: nã quæ secundum nomen orationes accommodabuntur ad eandem, quæ prior assignata est, & quæ posterior.*

77.locus. declaratio. *Rursum, si quis definiens aliquid eorum quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accommodatur ad omnia, & quia æquiuocum esse non concedat, nomen etiam dicat non ad omnia accommodari, quoniam nec oratio, dicendum ad eiusmodi, quòd nominatione quidem oportet uti quæ tradita est, & quæ sequitur, & non dimouere quæ talia sunt, tametsi nonnulla dicenda non sint similiter multitudini.*

78.locus. declaratio. *Si autem alicuius complexorum assignetur terminus, considerandũ est auferẽdo alterius eorũ quo complectuntur orationẽ, si est & reliqua reliqui.*

liqui. Nam si non, manifestum quoniam neq; tota to-
tius: ut si quispiam definiuit lineam finalem rectam, fi-
nem plani habentis fines, cuius medium superadditur fi-
nibus: si finalis lineæ oratio est, finis plani habentis fi-
nes, rectè oportet esse reliquum, cuius medium super-
additur finibus: sed infinita neq; medium, neq; fines ha-
bet, recta autem est, quare non est reliqua reliqui ora-
tio. Amplius, si cùm sit compositum quod definitur, 79.locus.
æquimembris oratio aßignetur definitio. Aequimem- declaratio.
bris autem dicitur oratio esse, quando quot fuerint cō-
posita, tot & in oratione nomina, & uerba fuerint:
necesse est enim in talibus ipsorum nominum commu-
tationem fieri aut omnium, aut aliquorum, eò quòd ni-
hil plura nunc, quàm prius nomina dicta sunt: uerùm
oportet eum qui definit, orationem pro nominibus aßi-
gnare, maximè quidem omnibus: quòd si non, at saltē
in plurimis: sic enim & in simplicibus qui nomen com
mutat, non definiturus est. Vt pro tunica, uestem.

Amplius autem maius peccatum, si & per ignotiora 80. locus.
nomina commutationem fecerit. Vt pro homine albo, declaratio.
terrigenam candentem: neq; enim definiuit, cùm minus
sit clarum quod sic dicitur. Considerandum autem &
si per commutationē nominū, non idem iam significat.
Vt qui contemplatiuā scientiam, opinionē contemplati- 81.locus.
uam dixit: nā opinio, scientiæ nō idē (at oportet, si de- declaratio.
bet, et totū idē esse) nam contemplatiuū quidem cōmune
in utriusque orationibus est, reliquum uerò differens.

Amplius, si alterius nominum cōmutationē faciens, 82.locus.
non differentiæ, sed generis commutationem fecit. Vt declaratio.
in eo quod nuper dictum est: ignotius enim contem-
platiua

platiua quàm scientia: nam hoc quidem genus, illud autem differentia, omnibus autem notius genus, nam communis: quare non generis, sed differentiæ oportebat commutationem fieri, eò quòd ignotior est.

Dubitatio. *An hæc quidem ridicula reprehensio? nihil enim prohibet differentiam quidem notißimo nomine dici, genus autem non: sic autem rebus se habentibus manifestum quoniam generis, & non differentiæ secundum nomen commutatio facienda: si autem non nomen pro nomine, sed orationem pro nomine commutat, manifestum quoniam differentiæ magis quàm generis definitio aßignanda est, eò quòd cognoscendi gratia definitio aßignatur: nam minus differentia quàm genus nota. Si autem differentiæ terminum aßignauit, considerandum si & alicuius alius communis est aßignatus terminus. Vt cùm imparem numerum, numerum, medium habentem dixerit, determinandum est quo pacto medium habentem: nam numerus quidem communis in utrisque orationibus est. Imparis autem consumpta est oratio: habent autem, & linea, & corpus medium, cùm non sint imparia: quare non utique erit definitio hæc imparis: si autem multipliciter dicitur medium habens, determinandum quomodo medium habens, alioqui reprehensio erit, aut syllogismus: quòd non definiuit.*

83. locus. declaratio. *Rùrsum, si id cuius quidem orationem aßignauit est eorum quæ sunt, quod autem sub oratione, non eorum quæ sunt. Vt si album, quispiam definiuit colorem igni permixtum. impoßibile enim incorporeum corpori permisceri, quare non erit color igni permixtus, attamen album est.*

Amplius,

Amplius, quicunq; non diuidunt in ijs quæ sunt ad aliquid ad quod dicitur, sed in pluribus comprehenden tes dicunt: aut omnino, aut in aliquo falsum dicunt. Vt si quis medicinam disciplinam entis dixit: nam si nul lius entium medicina est disciplina: manifestum quoniã tota oratio mendax est: si autem alicuius quidem, alicuius autem non, in aliquo mendax: nam oportet de omni, siquidem per se, & non secundum accidens entis esse dicitur, quemadmodum in alijs se habent ea quæ ad aliquid sunt: nam omne disciplinatum ad disciplinã dicitur. Similiter autem & in alijs, eo quòd conuertun tur omnia ad aliquid: omne enim disciplinatum, ad aliquid. Cæterùm si is (qui non per se, sed secundum accidens aßignationem fecit) rectè aßignauit, non ad unũ, sed ad plura unumquodq; eorum quæ ad aliquid dicuntur, aßignauit: nihil enim prohibet idem, & ens, & album, & bonum esse: quare qui ad quodlibet horum aßignauit, rectè aßignauit, siquidem is qui secundũ accidens aßignauit, rectè aßignauit. Præterea autẽ impoßibile est huiusmodi orationem propriam aßignati esse: nam non solùm medicina, sed plures aliarum disciplinarum ad ens dicuntur, quare unaquæq; entis disciplina erit: manifestum igitur quoniam talis nullius est disciplinæ definitio, propriam enim & non commu nem oportet definitionem esse. 84.locus. declaratio.

Quandoq; autem definiunt non rem, sed rem bene se habentem aut perfectam. Talis autem & rhetoris & furis terminus, si sit rhetor quidem, qui potest quod in unoquoq; est uerisimile considerare, & nihil prætermittere: fur autem qui clàm sumit: perspicuum enim quoniam cum talis uterq;, 85.locus. declaratio.

uterq;, hic quidem bonus rhetor, ille autem bonus fur erit: non enim qui clàm sumit, sed qui uult clàm sumere, fur est.

86. locus. declaratio.

Rursum, si quod propter se eligendum est, ut actiuum uel effectiuum, uel quolibet modo propter aliud eligendum aßignauit. Vt qui iustitiam, legum conseruatiuam dicit: aut sapientiam, effectiuã felicitatis: nam conseruatiuum & effectiuum eorũ sunt quæ propter aliud eliguntur. An nihil quidem prohibet quod propter se eligendum est, & propter aliud eße eligendum? attamen nihil minus peccauit, qui sic definiuit quod propter se est eligendum, nam unicuiq; optimum, in substantia maximè: melius autem quod propter se eligendum, quàm quod propter aliud: quare id & definitionem oportebit magis significare.

De definitione, loci alij. CAP. VI.

87. locus. declaratio.

CONSIDERANDVM *autem est & si is qui alicuius definitionem aßignauit, aut hæc, aut quod est ex his, aut hoc cum illo definiuit. Nam si hæc quidem, accidet utrisq; & neutri inesse: ut si iustitiam, temperantiam, & fortitudinem definiuerit: nam si sint duo, uterq; autem alterum habeat, utrique iusti erunt, & neuter: eo quòd utrique quidem habent iustitiam, uterque autem non habet. Si autem nondum quod dictũ est admodum absurdum uidetur, eo quòd & in alijs accidat huiusmodi (nihil enim prohibet utrosq; habere unã, cùm neuter habeat) attamẽ cõtraria inesse eidẽ, omnino absurdum uidebitur esse: accidet autẽ hoc, si hic quidẽ ipsorum temperantiam & timiditatem habet, ille autẽ fortitudinem, & prodigalitatem: nam utrique iustitiã, & iniustitiam habent: nam si iustitia, temperantia*

& fortitudo est, & iniustitia timiditas & prodigalitas
erit: & omnino quæcunque ad argumentandum ido=
nea quòd non idem sunt & partes & totum, omnia uti
lia ad id quod dictum est. uidetur autem qui sic definit
partes, toti easdem dicere esse. Maximè autem accom=
modatæ fiunt orationes, in quibuscunque manifesta par=
tium est compositio, quemadmodum in domo, & in cæ=
teris talibus: manifestum enim quoniam cùm sint par=
tes, nihil prohibet totum non esse. quare non idem par
tes toti. Si autem non hæc, sed quod ex his est dixit 88.locus.
id esse quod definitur, primum quidem considerandum, declaratio.
si non natum est quippiam unum fieri, ex iis quæ dicta
sunt. Quædam enim sic se habent adinuicem: ut nihil 89.locus.
ex eis unum quippiam fiat: ut linea et numerus. Am declaratio. 90. locus.
plius, si definitum quidem in uno aliquo natum est pri= declaratio.
mo fieri, ex quibus autem dixit ipsum esse, non in uno
primo nata sunt fieri, sed utrunque in utroque. Nam
manifestum quoniam non erit ex iis illud, in quibus e=
nim partes, & totum necesse est inesse, quare non in
uno totum primo esse, sed in pluribus. Si autem &
partes, & totum in uno aliquo primo, considerandum 91.locus.
si non in eodem, sed in altero totum, & in altero par= declaratio.
tes. Nam in quo totum, in illo & partes esse uidentur.

Rursum, si cum toto corrumpuntur partes. Econ= 92.locus.
uerso enim oportet accidere, partibus corruptis totũ declaratio.
corrumpi. toto uerò corrupto, non necesse est & par=
tes corrumpi. Aut si totũ quidem bonum, uel malũ, 93.locus.
partes autem neutræ, aut econuerso, partes quidẽ bo= declaratio.
næ, uel malæ, totum autem neutrum. Nam neque ex
neutris possibile bonum quippiam, uel malum fieri: ne=

que ex bonis uel malis neutrum. Aut si magis quidem alterum bonum quàm alterũ malum: quod autem ex his, non magis bonum quàm malum. Vt si imprudentia ex fortitudine & falsa opinione, magis enim bonum fortitudo, quàm malum falsa opinio: oportet ergo & quod ex his est, sequi illud, quod magis est, & esse uel

Dubitatio. *simpliciter bonum, uel magis bonum quàm malum. An hoc quidem necessarium: nisi utrunque sit per se bonũ uel malum? multa enim effectiuorum per se quidem non sunt bona, mixta autem quibusdam, fiunt bona: aut ecõ uerso utrunque quidem bonum, mixta autem, malum uel neutrum: maximè autem manifestum quod nunc dictum est in salubribus & morbificis, nam quædam medicamentorum sic se habent, ut utrunque quidem sit bonum: si autem utraque dentur mixta, malum.*

94.locus. declaratio. *Rursum, si quod ex meliore & peiore est, non est totũ peiore quidem melius, meliore autem peius. An neque hoc necessarium, nisi per se sint ex quibus componitur, bona? nam in ijs quæ non per se sunt bona, nihil prohibet totum non fieri bonum: ut in ijs quæ modò dicta sunt.*

95.locus. declaratio. *Amplius, si cognomine est totum alteri. Non oportet enim, ut neque in syllabis: nulli enim elementorum ex quibus componitur, syllaba cognominis est.*

96.locus. declaratio. *Amplius, si non dixit modum compositionis. Non enim sufficiens est ad cognoscendum, quòd dicat, ex his: nam non quod ex his, sed quod sic ex his, est cuiusque compositorum substantia, ut in domo. non enim sic quolibet modo componantur hæc, domus est. Si autẽ hoc cum illo aßignauit, primum quidem dicendum quòd hoc cum illo, aut hoc & illud dicitur, aut quod ex illis. Nã*

qui

qui dicit mel cum aqua, uel mel & aquā dicit, uel quod ex melle & aqua: quare si cuilibet eorum quæ dcta sunt idem confitebitur esse hoc cum illo, eadem conueniet dicere, quæ quidem ad utrunque horum prius dicta sunt. Amplius, *diuidenti quoties dicitur alterum cum altero, considerandum si nullo modo hoc cum illo.* 98.locus. declaratio. *Vt si dicitur alterum cum altero, aut ut in aliquo eodē susceptiuo, ut iustitia & fortitudo in anima, aut in loco eodem, aut in tempore eodem: nullo autem modo uerū sit quod dictum est in his: manifestum est quoniam nullius erit aßignata definitio, eo quod nullo modo, hoc cū illo est.* Si autem *diuisio quoties dicitur alterum cum altero, uerum erit in eodem tempore utrunque esse, considerandum si contingit non ad eundem utrunque dici finem. Vt si fortitudinem definiuit audaciam cum recta intelligentia: contingit enim audaciam quidem habere spoliandi, rectam autem intelligentiam circa salubria, sed nondum fortis qui in eodem tempore cum illo hoc habet.* 99.locus. declaratio. Amplius, *si & ad idem ambo dicuntur: ut ad medicatiua. Nihil enim prohibet & audaciam quandam, & rectam intelligentiam habere ad medicatiua, at tamen nec si fortis qui hoc cum illo habet: neque enim ad alterum, eorum utrunque oportet dici, neque ad idem quodcunque sit, sed ad fortitudinis finem, ut ad præliorum pericula: aut si quid magis est illius finis.* 100.locus. declaratio. *Quædam autem sic aßignatorum, nullo modo sub dictam cadunt diuisionem: ut si ira tristitia est cum opinione paruipendendi: nam quod propter huiusmodi opinionem tristitia fit, hoc uult indicare: propter hoc autem fieri aliquid, non est idem ei quod est hoc quidem cum illo* 101.locus. declaratio.

102. locus. declaratio. *esse secundum ullum dictorum modorum. Rursum, si horum compositionem, dixit totum. Vt animæ et corporis compositionem animal. Primum quidem considerandum si non dixit qualis compositio: ut si carnem definiens, aut os, ignis, & aëris, & terræ dixit compositionem: non enim sufficit compositionem dicere, sed quæ & qualis determinandum: non enim quolibet modo compositis his caro fit, sed sic quidē compositis, caro: sic uerò os. Videtur autem neque esse omnino cōpositioni idem neutrum eorum quæ dicta sunt: nam cōpositioni omni dissolutio contraria, dictorum autē neutri, nihil.*

103. locus. declaratio. *Amplius, si similiter est uerisimile omne compositum compositionem esse, uel nullum: animaliū autem unumquodque cùm sit compositum, non est compositio, neque profectò aliorum compositorum ullum compositio erit. Rursum, si similiter in aliquo nata sunt esse contraria, definiuit autem per alterum: manifestum quoniam non definiuit. Si autem non ita est, plures accidet eiusdem definitiones esse: quid enim magis qui per hoc, quàm qui per alterum definiens dixit? eo quòd similiter utraque nata sunt fieri in eodem. Talis autem animæ est definitio, siquidem est substantia disciplinæ susceptiua: nam similiter & ignorantiæ est susceptiua.*

104. locus. declaratio. *Oportet autem si non ad totam habeat aliquis argumentari definitionem, eo quòd non nota sit tota, ad aliquam partium argumentari si sit nota, & non bene aßignata appareat: nam parte interempta, & tota definitio interimitur.*

105. locus. declaratio. *Quæcunque autem obscuræ sunt definitionum emendanti, & confirmanti ad manifestandum aliquid & habendum argumentum, sic cōside-*

ſiderandum. *Neceſſe eſt enim reſpondentem aut ſuſcipere quod ſumptum eſt ab interrogante, aut eundem declarare, quid temere eſt oſtenſum à definitione*. *Amplius, quemadmodum in congregationibus ſolent legem inducere, & ſi ſit melior quæ inducitur, interimit anteriorem: ſic & in definitionibus faciendum, & definitio alia ferenda*. *Nam ſi apparet melior, & magis manifeſtum quod definitur: perſpicuum quoniam interempta erit quæ poſita eſt, eò quòd non ſunt eiuſdem, plures definitiones*. *Ad omnes autem definitiones nō minimum elementum ad ſeipſum, ſolerter definire propoſitum, aut aptè dictum terminum aſſumere*. *Neceſſe eſt enim ueluti ad exemplar conſiderantem, & quod minus eſt ijs quæ oportet habere definitionem, & quod appoſitum eſt ſuperfluè, inſpicere: ut magis argumentis abundemus: quæ igitur circa definitiones, in tantum dicta ſint*.

106. locus. declaratio.

107. locus. declaratio.

Libri ſexti Topicorum Ariſtotelis
FINIS.

IN TOPICORVM LIBRVM SEPTIMVM ANGELI POLITIANI

Argumentum.

ABES in septimo de eodem & altero. Casus hic, & series, & contradictio, & efficientia, & destruentia perpenduntur. An cui alterum, idem & alterum, sed & accidentia eorum, & quibus accidunt: an idem prædicationis genus, an genus alterutrius nō idem: an non eadem alterutrius differentiæ: an alterum magis admittatur, alterum respuatur. Sed & accessio & decessio: & an ex suppositione aliquid competat: an subiectū alicubi à prædicato discordet: an iisdem dicendis alius modus: an esse alterum sine altero nequeat. Obijciat affirmans, rarò à disputantibus definitionem ratiocinando colligi, nam tradere exactam, disciplinæ esse alterius. Sunt enim affirmantium, & negantium non ijdem lociq; : difficilius defenditur, quàm oppugnatur definitio.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER VII.

De eodem & diuerso, & loci.

CAPVT I.

TRVM *autem idem an diuersum secũdum proprijßimum eorum(qui dicti sunt de eodem) modorum, dicendum: dicebatur autem proprijßimè idem quod numero unum. considerandum autem ex casibus, & coniugatis, & oppositis.* 1.locus. declaratio. *Nam si iustitia idem est fortitudini, & iustus forti, & iustè fortiter.* 2.locus. declaratio. *Similiter autem & in oppositis. Nam si hæc eadem, & opposita his, eadem secundum quamlibet dictarum oppositionum. Nihil enim differt hoc uel hoc modo oppositum sumere. eò quòd idem est.*

Rursum, ex effectiuis, & corruptiuis, & generationibus, & corruptionibus, & omnino ex ijs quæ similiter se habent alterum ad alterum. 3.locus. declaratio. *Nam quæcunque simpliciter eadem, etiam generationes eorum & corruptiones eædem, & effectiua, & corruptiua.*

Considerandum autem & quorum alterum, maximè dicitur quoduis esse, si & alterum ipsorum secundum idem maximè dicitur. 4.locus. declaratio. *Sicut Xenocrates beatam uitam, & studiosam aßignauit eandem, eò quòd omnium uitarum, maximè eligenda studiosa, & beata: unum enim maximè eligendum, & maximum. Similiter &*

in alijs huiusmodi. Oportet autem utrunq; unum numero esse, quod dicitur, maximum, & maximè eligendum: si autem non, non erit ostensum quod idem. Non necessarium enim si fortissimi Græcorum sunt Peloponnesij, et Lacedæmonij, eosdem esse Peloponnesios Lacedæmonijs, eò quòd non unus numero Peloponnesius, & Lacedæmonius, sed contineri quidem alterum ab altero necessarium, ut Lacedæmonij à Peloponnesijs: si autem non, accidet seipsis inuicem esse meliores, si nõ continentur alteri ab alteris: necesse est enim Peloponnesios meliores esse quàm Lacedæmonios, si non continentur alteri ab alteris, nã omnibus reliquis sunt meliores. Similiter autem & Lacedæmonios necesse est meliores esse Peloponnesijs, nam & isti omnibus cæteris sunt meliores, quare seinuicem meliores fiunt.

Manifestum ergo quoniam unum numero esse oportet, quod optimum & maximũ dicitur, si debeat quòd idem sint ostendi: propter quod Xenocrates non idem assignauit: nõ enim una numero beata, & studiosa uita: quapropter non necessarium eandem esse, eò quòd ambæ maximè eligendæ, sed altera sub altera. Rursum, considerandum si cui alterum idem, & alterum. Nam si non sunt ambo eidem eadem, manifestum quoniam nec sibijnuicem. Amplius autem, ex ijs quæ his accidunt, & quibus hæc accidunt, considerandum. Nam quæcunque alteri accidunt, & alteri oportet accidere: & quibus alterum eorum accidit, & alterum eorum oportet accidere: si autem aliquid horum dissonet, dilucidum quoniam non eadem. Videndum autem & si non in uno genere prædicamenti utraque, sed hoc quidem

5. locus. declaratio.

6. locus. declaratio.

quidem quale, illud autem quantum, uel ad aliquid indicet. Rursum, si genus utrisque non idem, sed hoc quidem bonum, illud autem malum: aut hoc quidē uirtus, illud autem scientia. Aut si genus quidem idē, differentiæ autem non eædem de utroq; prædicantur: sed de hac quidem quoniam contemplatiua scientia, de illo autem quoniam actiua: similiter autem & in alijs. 7.locus. declaratio. 8.locus. declaratio.

Amplius, autem ex magis, si hoc quidem suscipit magis, illud autem non: aut si ambo suscipiunt quidem, non simul autem. Vt qui magis amat, non magis concupiscit uenerem: quare non idem amor, & concupiscentia ueneris. Amplius, ex appositione: si idem utrunque appositum, non facit idem totum. Aut si eodem ab utroque sublato, quod relinquitur est alterum. Vt si duplum dimidij, & multiplum dimidij idem dixerit esse: sublato enim ab utroq; dimidio, reliqua idem oporteret indicare: non indicant autem, nam duplum & multiplum non eadem significant. Considerandum autem non solùm si iam aliquid accidit impoßibile per positionem, sed & si poßibile sit ex suppositione existere. Quemadmodum ijs qui uacuum, & plenum aëre, idem dicunt esse: nam manifestum quoniam si exeat aër, uacuum quidem non minus, sed magis erit, plenum autem aëre non amplius erit: quare supposito aliquo siue uero, siue falso (nihil enim refert) si alterum interimitur, alterum autem non, profectò non idem sunt. 9.locus. declaratio. 10.locus. declaratio. 11.locus. declaratio. 12.locus. declaratio.

Vniuersaliter autem dicendo ex ijs quæ quouis modo de utroq; prædicantur, & de quibus hæc prædicantur, considerandum si alicubi dissonent. Nam quæcunque de altero prædicantur, & de altero prædicari 13.locus. declaratio.

oportet,

oportet, & de quibus alterum prædicatur, & alte-
14.locus. *rum prædicari oportet.* Amplius, *quia multipliciter*
declaratio. *idem dicitur, considerãdum si secundum alium aliquem*
modum eadem sunt. Nam *specie, uel genere eadem, nõ*
necesse est numero eadem esse, consideramus autem u-
15.locus. *trũm sic eadem: an non sic.* Amplius, *si potest alte-*
declaratio. *rum sine altero esse.* Non *erit enim idem ad idem: igi-*
tur loci tot dicuntur.

De eodem, definitione, loci alij.

CAPVT II.

16.locus. PALAM *autem ex ijs quæ dicta sunt, quoniam*
declaratio. *omnes qui ad idem sunt destructiui loci, & ad terminũ*
utiles sunt: quemadmodum prius dictum est. Nam *si*
non idem indicet & nomen, & oratio, manifestum quo
17.locus. *niam non erit definitio, aßignata oratio.* Constructi-
declaratio. *uorum autem locorum nullus utilis ad terminum.* Non
enim sufficit ostendere idem quod sub oratione, & no-
mine est ad construendum quoniam definitio, sed & a-
lia oportet omnia habere (quæ præcepta sunt) defini-
tionem: interimere igitur definitionem sic: & per hæc
18.locus. *semper tentandum.* Si *autem construere uolumus, pri*
declaratio. *mum quidem scire oportet quoniam nullus, uel pauci*
disputantium, terminum syllogismo colligunt, sed om-
nes principium quod tale est accipiunt. Vt *qui circa*
geometriam, & numeros, & alias huiusmodi discipli-
19.locus. *nas.* Deinde *quoniam exactè quidem alterius est ne-*
declaratio. *gotij aßignare, & quid est terminus, & quomodo de-*
finire oportet: nunc autem quãtum sufficit ad præsen-

tem

tem utilitatem, tantum solùm dicendum, quoniam possibile fieri definitionis & eius quod quid est, esse syllogismum. Nam *si terminus est oratio quæ quid est esse rei indicat: & oportet ea quæ in termino ponuntur, in eo quod quid est de re sola prædicari: prædicantur autem sola in eo quod quid est, genera, & differentiæ: manifestum quoniam si quis sumat ea quæ solùm de re in eo quod quid est prædicari oportet, quòd hæc habens oratio, terminus ex necessitate erit: non enim cõtingit aliud esse terminũ, eò quòd nihil aliud in eo quod quid est de re prædicatur, quod igitur possibile est ex termino syllogismum fieri, manifestum.* Ex *quibus autem oportet construere, determinatum est quidem in alijs diligentius: ad propositam autem methodũ ijdem loci utiles.* In*spiciendum enim in contrarijs,& in alijs oppositis, & totas orationes, & secundum partem consideranti.* Nam *si opposita oppositæ, & eam(quæ dicta est) propositi necesse est esse.* Quoniam *autem contrariorum plures complexiones, sumendum est ex contrarijs qualiscunq; maximè apparebit contraria definitio: totas igitur definitiones quemadmodum dictũ est, considerandum. Secundum partem autem hoc pacto: primùm quidem quoniam assignatum genus rectè assignatum est.* Nam *si contrarium in contrario, propositum autem non est in eodem, manifestum quoniam in contrario erit, eò quòd necesse est contraria in eodem genere, uel in contrarijs generibus esse.* Et *differentias quidem contrarias de contrarijs arbitramur prædicari.* Vt *de albo & nigro: nam ille quidem disgregatiuum, hoc autem congregatiuum uisus: quare si de*

20.locus. declaratio.

21.locus. declaratio.

22.locus. declaratio.

23. locus. declaratio.

de contrario contrariæ prædicätur, de proposito quæ aßignatæ sunt prædicabuntur: quapropter quia & genus, & differentiæ rectè aßignatæ sunt, manifestum quoniam definitio erit, quæ aßignata est. Dubitatio. *An non necessarium est de contrarijs differentias prædicari, nisi in eodem genere sint contrariæ? quorum autem genera sunt contraria, nihil prohibet eandem differentiam de utrisq; dici: ut de iustitia & iniustitia: nam illa quidẽ uirtus, hæc autem uitium animæ, quare id quod est animæ, differentia de utrisq; dicitur, eò quòd & corporis est uirtus & uitium: sed hoc uerum quòd contrariorũ, aut contrariæ, aut eædem differentiæ sunt: si ergo de contrario contraria prædicantur, de hoc autem non, manifestum quoniam quæ dicta est de hoc prædicabitur.* 24. locus. declaratio. *Vniuersaliter autem dicendo, si definitio est ex genere & differentijs, si sit contrarij definitio manifesta, & quæ propositi definitio, manifesta erit. Nam quoniam contrarium in eodem genere, uel in contrario, similiter autem & differentiæ aut contrariæ de contrarijs, aut eædem prædicantur: dilucidum quoniam de proposito, aut idem genus prædicabitur quod de contrario, differentiæ autem contrariæ, uel omnes, uel aliquæ, reliquæ autẽ eædem: aut contrà, differentiæ quidem eædem, genera uerò contraria, aut ambo contraria & genera & differentia, nam eadem esse ambo nõ contingit, si autem secus, definitio eadem contrariorũ erit.* 25. locus. declaratio. *Amplius, ex casibus, & coniugatis. Necesse est enim consequi genera generibus, & terminos terminis: ut si obliuio, est sciẽtiæ amißio: & obliuisci, amittere scientiam erit; & oblitum esse, amisisse scientiam:*

uno

uno igitur quolibet eorum quæ dicta sunt confeſſo, neceſſe eſt & reliqua confiteri. Similiter autẽ & ſi corruptio, diſſolutio ſubſtantiæ, & corrumpere, diſſoluere ſubſtantiam, & corruptiuè, diſſolutiuè: ſi corruptiuum, diſſolutiuum ſubſtantiæ, & corruptio, ſubſtantiæ diſſolutio. Similiter autem & in alijs. Quare uno quouis ſumpto, & reliqua omnia confiteatur oportet. Et ex *ſimiliter ſe habentibus adinuicem.* Nam *ſi ſalubre eſt effectiuum ſanitatis, & habile effectiuum bonæ habitudinis erit, & adiutiuum effectiuum boni: nam ſimiliter unumquodq; eorum quæ dicta ſunt, ad ſuum finem ſe habet: quare ſi unius eorum definitio eſt effectiuum eſſe finis: & reliquorum cuiuſque, ſic erit definitio.* Amplius, *ex eo quod eſt magis & ſimiliter, quod eſt ſimiliter, quoties contingit conſtruere duas ad duo comparantem.* Vt *ſi magis hæc huius quàm iſta iſtius definitio, iſta autem quæ minus, definitio eſt, & hæc quæ magis: & ſimiliter hæc huius, & iſta iſtius: ſi altera alterius, & reliqua reliquæ.* Vna *autem definitio ad duo comparata, aut duabus definitionibus ad unum, neutiquam utilis ea, quæ ex magis eſt conſideratio.* Nam *neq; unam duorum, neq; duas eiusdem definitiones poßibile eſt eſſe.* *Sunt autem oportuniſsimi locorum, & qui nunc dicti ſunt, & qui ex caſibus, & qui ex coniugatis, quocirca & oportet maximè detinere & promptos habere hos.* V*tiliſsimi enim ad plurima.* *Aliorum autem ij qui maximè ſunt communes.* Nam *illi maximè reliquorum efficaciſsimi: ut inſpicere in ſingularibus, & in ſpeciebus conſiderare, ſi conueniat definitio, eo quòd uniuoca ſpecies eſt: eſt autem*

26. locus. declaratio.

27. locus. declaratio.

28. locus. declaratio.

29. locus. declaratio.

utilis

utilis hic locus ad eos qui ponunt ideas esse, quemadmodum prius dictum est.

30. locus. declaratio. *Amplius, si per metaphoram dixit nomen, uel idem de eodem prædicauit ut diuersum: & si quis alius communis & efficax locorum, illo utendum.*

De constructione, & destructione prædicatorum loci. CAP. III.

31. locus. declaratio. QVONIAM *autem difficilius est construere, quàm destruere terminum, ex ijs quæ postea dicentur, manifestum. Nam nosse ipsum, & sumere ab interrogantibus huiusmodi propositiones non facilè, ut quod eorum quæ sunt in assignata oratione hoc quidem genus, illud autem differentia, & quod in eo quod quid est, genus & differentiæ prædicantur. Sine his uerò impossibile est definitionis syllogismum fieri: nã si quædam & alia in eo quod quid est de re prædicantur: incertum utrúmne quæ dicta est, an alia eius definitio est, eò quòd definitio, est oratio quod est indicans. Manifestum autem & etiam ex his, nam facilius unum concludere, quàm multa: interimenti quidem sufficit ad unum differere. Vnum enim quocunq; sit, destruentes, intercmpturi sumus terminum: at construenti omnia necesse est construere quòd insint, quæ in termino sunt.*

Amplius, construenti quidem uniuersaliter statuendũ syllogismum, (nam oportet de omni, de quo nomẽ, prædicari, & terminum, & etiam adhuc conuerti de quo orationem, & nomen, si debeat proprius esse assignatus terminus) destruenti uerò nõ necesse ostendere uniuersaliter;

uerfaliter: fufficit enim oftendere quòd de quopiam eorum, quæ fub nomine funt oratio non uerificatur: & tametfi uniuerfale oporteat deftruere, non tamen conuerti neceffarium & in deftruendo. nam fufficit deftruenti uniuerfale, oftendere quòd de aliquo eorum, de quibus nomen prædicatur, oratio non prædicatur: at econuerfo non neceffarium ut oftendatur, quòd de quibus oratio non prædicatur, neq; nomen prædicetur. Amplius etiam, fi omni ei ineft, quod fub nomine eft, at non foli, interempta eft definitio. Similiter autem & circa proprium, & genus fe habet. In utrifque enim deftruere quàm cõftruere facilius eft: de proprio quidem manifeftum, ex ijs quæ dicta funt: nam ut plurimum in complexione proprium afsignatur: quare deftruere quidem eft, unum interimenti: conftruenti autem, omnia ratiocinatione colligere neceffe eft: penè autem & reliqua omnia quæcunq; ad definitionem & ad proprium conueniet dici: nam & omni oportet quod fub nomine eft, conftruenti monftrare, quoniam ineft: deftruenti autem fufficit oftendere uni non ineffe: fi uerò & omni ineft, at non foli, etiam fi deftructum fit, perinde ac & in definitione dicebatur. De genere autem, quoniam cõftruere quidem neceffe eft uno modo, qui omni oftendit ineffe, deftruenti autem dupliciter: nam fiue nulli, fiue alicui oftenfum fit non ineffe, interemptum eft quod in principio. Item conftruenti quidem non fufficit quoniã ineft oftendere, fed & quoniam ut genus ineft oftendendum: deftruenti autẽ fufficit oftendere non ineffe, uel alicui, uel nulli: uidetur autem, quemadmodum in alijs, corrumpere quàm facere

32.locus. declaratio.

cere

33. locus. declaratio. *cere facilius: sic & in his, destruere quàm construere.*
In accidente uerò uniuersale quidem facilius destuere, quàm cōstruere. Nam cōstruenti quidē ostendendū quoniā omni: destruenti aūt sufficit ostendere uni nō inesse.
34. locus. declaratio. *Particulare uerò econuerso: nam facilius construere quàm destruere. Construenti enim sat est ostēdere alicui inesse: destruenti autē ostendendū quoniam nulli inest. Manifestum autem qua de causa omnium facillimū est terminum destruere. Plura enim sunt in ipso data multorum dictorum: ex pluribus autem citius fit syllogismus: nam uerisimile in multis, magis quàm in paucis peccatum fieri.*
35. locus. declaratio. *Amplius, ad terminum quidē contingit & per alia argumentari: siue enim non propria sit definitio, siue non genus quod aßignatur, siue nō inest aliquod eorum quæ sunt in definitione, intercempta sit definitio: ad alia autem neque ea quæ ex terminis, neq; alia cōtingit omnia argumentari. sola enim ea quæ ad accidens, communia sunt omnibus prædictis: inesse enim oportet unumquodq; eorum quæ dicta sunt: si autem non ut proprium inest genus, nondum interemptū est genus: similiter autem & proprium non necessarium ut genus inesse, neq; accidens ut genus, aut proprium, sed inesse tantum: quare non poßibile ex alijs ad alia argumentari, nisi in definitione solùm: manifestum igitur quoniam facillimum omnium est, terminum interimere, construere autem difficillimum: nam & illa oportet omnia ratiocinatione colligere, & quod insunt quæ dicta sunt, & quòd genus quod aßignatum est, quodq; propria definitio: & adhuc præter hæc quòd indicat quid est esse oratio: & hæc probè oportet*

tet

tet fecisse. Aliorum autem proprium maximè huiusmodi. Nam interimere quidem facilius, eo quòd ex pluribus plerunq; fit. Construere autem difficillimum, quoniam multa oportet astruere, & adhuc quoniam soli inest, & quoniam conuersim prædicatur de re. 36. locus. declaratio.

Facillimum autem omnium construere accidens. Nam in alijs quidem non solùm inesse, sed & quoniam sic inest ostendendum: in accidente uerò quoniam inest duntaxat, sufficit ostendere. Destruere autem difficillimum est accidens. Quia quàm paucissima in eo data sunt: non enim consignificat in accidente quo modo inest. Quare in alijs quidem dupliciter interimere contingit, uel ostendendo quòd non inest, uel quòd non sic inest: in accidente uerò non contingit interimere nisi ostendendo quòd non inest. Loci per quos copiosi erimus ad singula quæq; problematum argumentari, ferè sufficienter annumerati sunt. 37. locus. declaratio. 38. locus. declaratio.

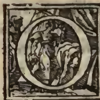
*

Libri septimi Topicorum Aristotelis
FINIS.

IN TOPICORVM LIBRVM OCTAVVM

ANGELI POLITIANI

Argumentum.

CTAVO, qui vltimus est, artes ipsæ disceptantium traduntur, vel interrogantium, vel respondentium. Locos inueni, temet rogita, cum altero congredere. locorum inuentio philosophi, duo reliqua dialectici. Propositiones extra necessarias, quatuor. Aut enim sunt inductionis gratia, vt vniuersale concedatur: aut ad pompam sermonis, aut ad conclusionis latebras, aut ad explicandum quod obscurum. Necessaria non statim proponenda, sed recedendum procul, nisi cùm sint manifestissima. Inducenda ex particularibus vniuersalia, ex notis ignota. Latebis secundæ ratiocinationis ope, & si posterius conclusiones interrogabis, & congeres: nec perpetuò, sed interpellatim rogabis. Atque aliorsum tendes, quàm quò sis euasurus, aut similitudinibus aget. At tute tibi aliquid obiectabis. Nec magnifacere videberis, cui plurimum fidas, propones aliquid, vt exemplum: nec autem quod obtinere uis, sed vnde id sequatur: & si posterius interrogabis, quod obtinere vis prius. sed mutanda tamen ratio, si contumax homo sit, aut acer, cum quo disputas, dilatandus interdū sermo, & quæ nihil ad rem faciant inserenda. Magnificam præstabit disputantis orationem, vel inductio, vel diuisio, perspicuam verò exempla, & imagines. Ratiocinandum cōtra dialecticos, sed inducere vniuersalia non semper licet aliter obijciendum, si vnum proponas: aliter, si duo. Ex impossibili non magnopere argumentandum. Cauendum & illud, ne parum dialecticas propositiones afferamus: nec idem rogandum sæpius. Tenenda prorsus, quæ difficilè oppugnentur, quæ facilè defendantur: vt pri-

ma: vt primis proxima: vt quæ sunt aut incertæ definitionis, aut impropriæ. Respondenti officium est, necubi labascat. Sed alia ratio si congruat opinioni propositio: alia, si abhorreat: alia, si medium teneat: alia, si simpliciter: alia, si vel sibi, vel ei quem tuetur congruat. Videndum illud, an ad rem faciat, quod quæritur. Siquid obscurè quæratur, postulandum audacter vt explanetur, si æquiuocum, tum ex commodo, aut dandum, aut distinguendum. Ac si quid ex concessis deducatur quod nolis, dicendum illud aliò spectantem concessisse. Si manifestum sit quod quæritur, respondeto, est, non est. Aliter tamen particularibus, aliter vniuersalibus occurrendum. Nūquā absurda positio tuenda. Interpellanda conclusio, quod procedet, si illud sustuleris, vnde deducitur: si interroganti obieceris, si ad interroganda dixeris, si idem (quod est nouissimum) dicendo exemeris: nec autem uera modo, sed & falsa: nec ex ueris modo, sed & ex falsis colligendum. Dialecticè potius agendum, quàm litigatoriè. nam & sermo increpatur, & disceptatur. Sermo igitur quinque modis, vbi nihil colligitur, ubi nihil ad rem, vbi frustra quippiam adijcitur, vnde rursus aufertur: vbi ex inopinabilibus, aut minus credendis deducitur. In vniuersum cauēda ratiocinationis vita. principij contrariorumq́; petitio. meditādum sæpe quid interroganti, quid respondenti prosit. opus tamen ingenio maximo, noscendæ rationes primarum maximè quæstionum: definitiones, & plurimæ, & nobilissimæ, & primæ tenendæ memoriæ. pernoscenda illa potissimum, de quibus frequentius disputatur. Consuescendum, ut ex una ratione plures efficiamus: Propositiones à ratiocinantibus accipiendæ potius ab inducentibus exempla proponendi obijciendiq́; capienda exercitatio, cum hominibus indoctis non magnopere disputandum: habenda quasi arma semper in promptu, aduersus problemata qualibet rationum illarum, quæ non facilè de improuiso excogitantur.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER VIII.

Loci ad instruendum interrogantem.

CAPVT I.

1.locus. interrogãtis.

OST HAEC *autem de ordine, et quonam pacto oportet interrogare, dicendum. Oportet autem primũ quidem, eum qui interrogare debet, locum inuenire, unde sit argumentandum: secundum autem interrogare, & ordinare singula apud seipsum: reliquum uerò, & tertium dicere iã eadem ad alterum.*

2.locus. declaratio.

Quòd autem inueniat locum, similiter philosophi, & dialectici consideratio: subinde uerò illa ordinare, & interrogare, proprium dialectici: ad alterum enim omne quod tale est: philosopho autem, & quærenti per seipsum, nihil curæ est si uera quidem sint, & nota per quæ syllogismus, & non ponat ea qui respondet, eo quòd propinqua sint illis quæ sunt ex principio, & præuideat quod subsecutum est: sed fortasse & studiosè aget, quoniam maximè notæ, & propinquæ sunt dignitates, ex illis enim scientifici syllogismi: loci igitur unde oporteat sumere, dicti sunt prius. de ordine autem, & interrogatione dicendum. diuidendæ propositiones quæcunq; sumendæ sunt ad necessarias, necessariæ autem dicuntur per quas syllogismus fit.

Differẽtia dialectici, & philosophi.

3.locus. declaratio.

Quæ autem ad has sumuntnr, quatuor sunt. Aut

enim gratia inductionis, ut detur uniuersale: aut ad magnitudinem orationis, aut ad occultationem conclusionis, aut dilucidior sit oratio: præter has autē nulla est assumenda propositio, sed per has augere, & interrogare tentandum. Sunt autem quæ ad occultationem, certaminis gratia, sed quia omne (quod huiusmodi est) negotium ad alterum est, necesse est & illis uti. Necessarias igitur, per quas fit syllogismus, non statim præordinandum, sed abeundum ad suprema. Vt non postulet quis contrariorum eandem disciplinam, si hoc uoluerit sumere, sed oppositorum: posito enim hoc, & quoniam contrariorum eadē disciplina syllogismo colliget, eo quòd ex oppositis, sunt contraria. Si uerò illam non ponat, per inductionem, sumendum proponēti in particularibus contrarijs. Nam aut per syllogismum, aut per inductionem necessarias sumendum, aut has quidem inductione, illas autem syllogismo. Quæcunque autem ualde manifestæ sunt, illas quoque oportet præponere: nam immanifestius est semper in abscessu, & inductione quod secuturum est, & simul ipsas necessarias proponere: & qui non potest illo modo, sumere esse paratum: quæ uerò ad has sumptæ sunt, accipiendæ quidem illarum gratia. Vnaquæque autē earum hoc modo utendum inducentem quidem à singularibus ad uniuersalia, & à notis ad ignota: nota autē magis quæ secundum sensum, uel simpliciter, uel multipliciter, uel multitudini. Occultantem uerò, ratiocinatione præcolligere oportet ea, per quæ syllogismus eius quod ex principio est debet fieri: & hæc ut plurimum. Erit autem hoc, si quis non solùm necessarias, sed

4.locus. declaratio.

5.locus. declaratio.

6.locus. declaratio.

7.locus. declaratio.

& earum (quæ ad illas sunt utiles) aliquam syllogizauerit. Amplius, conclusiones non dicere, sed postea ratiocinatione colligere, subitarias. Sic enim longissimè abscedet ab ea (quæ ex principio) positione: uniuersaliter autem dicendo sic, oportet enim interrogare qui occultè interrogat, ut interrogata omni oratione, & eo dicente conclusionem, quæratur propter quid: id autem erit maximè per antedictum modum: nam sola ultima dicta conclusione, immanifestum quomodo accidit, eo quòd non præuidit respondens, ex quibus accidit, non per membra digestis prioribus syllogismis: minimè autem per membra digeritur syllogismus conclusione, cùm non eius sumptiones ponuntur, sed cum illa sumuntur, à quibus syllogismus fit. Vtile autem et non continua postulata sumere, ex quibus syllogismi, sed uicissim ad aliam & ad aliam conclusionem. Nam positis conuenientibus iuxta seinuicem, magis quod accidit ex ipsis manifestum. Oportet autem & definitione sumere (in quibus possibile est) uniuersalem propositionem: non in ipsis, sed in coniugatis. Nàm decipiũt falsa ratiocinatione seipsos (quando in coniugato sumitur definitio) si nòn uniuersale concedunt: ut si oportet sumere quòd qui irascitur appetit pœnam: sumatur autem, ira appetitus esse pœnæ propter apparentem paruipensionem: manifestum autem quoniam hoc sumpto habebimus uniuersale quod præelegimus: at eis qui in ipsis proponunt, sæpè accidit ut abnuat respondens, eo quòd magis se habeat in ea re instantia: ut quòd non omnis qui irascitur appetit pœnam: nam parentibus irascimur quidem, non autem pœnam appetimus.

8.locus. declaratio.

9.locus. declaratio.

10.locus. declaratio.

Fortasse

Fortasse autem non uera instantia est: nam à quibusdã sufficiens pœna est, tristari solùm, & facere pœnitere: ueruntamen habet aliquid uerisimile, ut non uideatur irrationabiliter negare propositum: in iræ autem definitione, non similiter facile est instantiam inuenire. 11.locus. declaratio.

Præterea proponere par est, non ut propter idipsum sed alterius gratia eum qui proponit. Nam *deuitant ea quæ ad positionem sunt utilia.* *Simpliciter autem dicendo, quàm maximè facere dubium: utrũ quod proponitur, an oppositum sumere uult.* Nam *dubio existente quidnam ad positionem est utile, magis quod sibi uidetur ponunt.* 12.locus. declaratio.

Amplius, *per similitudinem interrogare.* Nam *& uerisimile, & latet magis uniuersale: ut quemadmodum scientia & ignorãtia contrariorum eadem: sic & sensus contrariorum idem: aut econuerso. postquàm sensus idem contrariorum, & scientia: hoc autem est simile inductioni, non tamen idem: nam ille quidem à singularibus uniuersale sumitur, in similibus autem non est quod sumitur uniuersale, sub quo omnia similia sunt.* 13.locus. declaratio.

Oportet *autem & ipsum sibimet quandoque instantiam ferre.* Nam *insuspectè se habent respondentes ad eos, qui uidentur iustè argumentari.* 14.locus. declaratio.

Vtile autem dicere quod consuetum, & quod dicitur tale. Nam *pigrescunt quod solitum est dimouere, instantiam non habentes: simul autem & quia utuntur & ipsi talibus, cauent ea dimouere.* 15.locus. declaratio.

Amplius, *nõ sedulè agere, & si omnino utile sit.* Nam *aduersus sedulè agentes, magis renituntur.* 16.locus. declaratio.

Et *ut in similitudine proponere, quod propter aliud aliquid proponitur, et non propter seipsum, utile ponent magis.* 17.locus. declaratio.

Amplius,

non id proponere quod oportet sumere: sed cui consequens, id est ex necessitate. Nam & magis conceduut, eo quòd non similiter ex hoc manifestum sit, quod consecuturum est, & sumpto hoc, sumptum est & illud.

18. locus. declaratio. *Et id ultimò interrogare, quod maximè uult sumere. Nam maximè prima renuunt, eo quòd plurimi interrogantium prima interrogant, circa quæ uel maximè student.*

19. locus. declaratio. *Ad quosdam autem prima quæ utilia sunt proponere. Nam proterui maximè prima admittunt, nisi omnino manifestum sit quod secuturum est, in fine autem proteruiunt: similiter autem & quicunque arbitrantur acuti esse in respondendo, ponentes enim prima, in fine recantant, tanquam nihil acciderit ex ijs quæ posita sunt: ponunt autem promptè, confidentes habitui, & arbitrantes nihil se esse passuros.*

20. locus. declaratio. *Amplius, prolongare, & interponere quæ nihil sunt usui ad orationem, quemadmodum pseudographia utentes. Nam cùm sint plura, immanifestum in quo falsum sit, quare & occultant quandoq; interrogantes, in absconso proponentes ea quæ per se proposita, non ponerentur: ad occultationem igitur, dictis est utendum.*

Pro inductione respondenti, loci alij.

CAPVT II.

21. locus. declaratio. ADORNATVM *uerò, inductione, & conclusione corū quæ affinia sunt. Inductio igitur quale quid est, manifestum: diuidere autem huiusmodi, ut scientiā scientia esse meliorē, aut eo quòd exactior est, aut quòd meliorum: & quòd scientiarum aliæ quidem sunt contemplatiuæ, aliæ autem actiuæ, aliæ porrò effectiuæ:*

nam

nam unumquodq; talium coornat quidem orationem, at non necessarium est, ut dicatur ad conclusionem. *Ad diluciditatem autem exempla, & similitudines afferendum. Exempla autem accommodata, & ex quibus scimus qualia* Homerus, *non qualia* Cherilus: *sic enim clarius erit quod proponitur.* *Vtendum autem in disserendo, syllogismo quidem ad dialecticos magis, quàm ad multitudinem: inductione uerò contrà, ad multitudinē magis. Dictum est autem & de his & prius.* *Est autem in aliquibus quidem inducenti impossibile interrogare uniuersale, in aliquibus uerò non facilè; eò quòd non positum sit similitudinibus nomen, omnibus commune: sed quando oportet uniuersale sumere, sic in omnibus talibus esse dicunt. Id autem determinare difficillimum est, qualia sunt ea quæ proferuntur huiusmodi, et qualia non: & propter hoc sæpenumero dißident in disputationibus: alij quidem dicentes, similia esse, quæ non sunt similia: alij uerò dubitantes quæ sunt similia, non esse similia. Quare tentandum in omnibus talibus, ipsa nomina effingere: ut neque respondenti liceat dubitare quòd non similiter quod infertur, dicitur: neq; interroganti calumniari, ut similiter dicto, eo quòd plura eorum quæ non similiter dicuntur, similiter uidentur dici.* *Quando autem inducenti pluribus nō dederit uniuersale, tunc iustum est efflagitare instantiā: non dicente autem ipso in aliquibus sic, non iustum est efflagitare, in aliquibus non sic. Oportet enim inducētem prius sic instantiam efflagitare.* *Efflagitandum autem instantias non in eo quod proponitur ferre, nisi unum tantùm sit huiusmodi: ut dualitas partium nume-*

22. locus. declaratio.

23. locus. declaratio.

24. locus. declaratio.

25. locus. declaratio.

26. locus. declaratio.

rorum solus primus. Nam oportet & eum qui instat in altero instantiam ferre: aut dicere quod hoc solum tale est.

27. locus. declaratio. *Ad eos autem qui instant uniuersali, non in eodem autem instantiam ferunt, sed in æquiuoco (ut quod habeat aliquis non suum colorem, uel pedem, uel manum, habebit enim pictor non suum colorem, & cocus pedem non suum) diuidendo reuera in talibus interrogandum est.*

28. locus. declaratio. *Nam latente æquiuocatione, bene uiderentur instare propositioni. Si autem non in æquiuoco, sed in eodem instans præpediat interrogationē, oportet auferentem id in quo instantia est, proponere reliquum, uniuersale faciendo, donec sumat quod utile est. Vt in obliuione, & in oblitum esse: non enim concedūt eum qui amisit disciplinam, oblitum esse, eo quòd transeunte re amisit quidem disciplinam, oblitus autem non est. dicendum autem auferenti id in quo instantia est, reliquum: ut si permanente re amisit disciplinam, iccirco oblitum esse. Similiter autem & contra instantes, quoniam maiori bono, maius opponitur malum: proferunt enim quoniam sanitati minori bono quàm bona habitudo, maius malum opponitur: nam ægritudinē maius esse malum mala habitudine: auferendum igitur & in hoc in quo instantia est: nam ablato, magis ponet: ut quoniam maiori bono maius malum opponitur, nisi conferat alterum ad alterum: quemadmodum bona habitudo ad sanitatem.*

29. locus. declaratio. *Non solùm autem eo instante hoc faciendum, sed & si sine instantia negat, eo quòd præuideat aliquid talium. Nam ablato eo, in quo instātia est, compelletur ponere, eo quòd non præuideat in reliquo, in aliquo non sic esse. Si autem non ponat, ef-*

flagita-

flagitatus instantiam, non habebit aßignare. Sunt autem huiusmodi propositionum quæ in aliquo falsæ sunt, in aliquo autem ueræ: in his enim par est auferre: reliquum autem uerum relinquere. Si autem in multis proponenti non ferat instantiam, postulandum est ponere. Nam dialectica est propositio ad quam sic in pluribus se habentem, non est instantia. Quando autem contingit idem & sine impoßibili: & per impoßibile syllogizare, demonstranti quidem & non differenti, nihil refert uel sic, uel illo modo syllogismo colligere: differenti autem non est utendum per impoßibile syllogismo. nam si sine impoßibili quidē syllogismo colligat, minime fiet ut dubitent: at quando per impoßibile syllogizant (nisi ualde manifestum sit falsum esse) nō impoßibile dicunt esse: quare non fit interrogantibus quod uolunt. Oportet autem proponere quæcunq; in pluribus quidem sic se habēt. Instantia autem aut omnino non est, aut non in superficie est conspicere: nam qui non possunt conspicere in quibus non sic: tanquam uerum quidem sit, ponunt. Non oportet autem cōclusionem, interrogationem facere. Alioquin autem, eo renuente non uidetur fieri syllogismus: nam & sæpe cùm non interrogat, sed ut sequens infert, negant: & hoc facientes non uidentur redargui ijs qui non cōspiciunt quod accidit ex ijs quæ posita sunt: quando igitur non dicens quidem accidere, interrogabit, ille autem negabit, omnino non uidetur fieri syllogismus. Non uidetur autem omne uniuersale dialectica propositio esse: ut quid est homo? aut quot modis dicitur bonū? est.n. dialectica propositio, ad quam est respondere, sic, uel non:

30.locus. declaratio.

31.locus. declaratio.

32.locus. declaratio.

33.locus. declaratio.

34.locus. declaratio.

non: ad dictas autem non est, quare non sunt dialecticæ huiusmodi interrogationes, nisi ipse determinans, uel diuidens dicat: ut putásne bonum sic uel non sic dicitur? nam ad talia facilis responsio, uel affirmando, uel negando: quapropter tentandum sic proponere huiusmodi propositiones. 35. locus. declaratio. *Simul autem & iustum fortasse ab illo interrogare, quot modis dicitur bonũ, quando hoc diuidẽte & proponẽte, nullo modo cõcesserit.* 36. locus. declaratio. *Quisquis autẽ unam orationẽ multo tẽpore interrogat, male interrogat. Nam si respondeat quidem ei interrogatus quod interrogatur, manifestum quòd multas interrogationes interrogat, aut frequenter easdem: quare aut nugatur, aut non habet syllogismũ, nam ex paucis omnis syllogismus: si uerò non respondeat quid, aut non increpat, aut discedit?* 37. locus. declaratio. *Est autem argumentari difficile, & sustinere facile ipsas suppositiones. Sunt autem talia, & quæ natura sunt prima, & quæ postrema. Nam prima quidem termino egent, postrema uerò per multa terminantur uolenti cõtinuum sumere à primis, aut sophisticæ uidentur argumentationes; impossibile enim demonstrare quippiam est eum qui non incipit à proprijs principijs, & connectit usq; ad ultima: definire autem nihil ducunt respondentes, neq; si interrogans definierit, aduertunt: atqui non facto manifesto quidnam est quod propositum est, non facile est argumentari: maximè autem quod tale est, circa principia accidit, nam alia quidem per hæc monstrantur, ipsa uerò non contingit per alia, sed necesse est definitione talium, unumquodq; cognoscere.* 38. locus. declaratio. *Sunt autem difficilè argumẽtabilia, et quæ ualde propinqua sunt principio.*

cipio. Non enim contingit plures ad hæc rationes inue-
nire, cùm sint pauca media, horumq; & principiorũ,
per quæ necesse est monstrare ea quæ post illa sunt.
Terminorum autem difficilè argumentabiles ij omnium 39. locus. declaratio.
maximè sunt, quicunq; utuntur talibus nominibus, quæ
primùm quidem immanifesta sunt, simpliciterne dican-
tur, an multipliciter: adhuc autem quæ neque nota u-
trùm propriè, an secundum metaphoram de definito di-
cantur. Nam quia obscura sunt, non habent argu-
menta: quia uerò ignorantur si absque metaphora di-
citur quod tale est, non habet quod increpet. Omni- 40.locus. declaratio.
no autem omne problema quando difficilè argumenta-
bilè, uel termino indigere arbitrandum est: uel est eo-
rum quæ multipliciter, uel eorum quæ secundum meta-
phoram de definito esse dicantur, uel non longè à prin-
cipijs: uel quia non manifestum est primum nobis hoc
idem, secundum quem dictorum modorum est quod du-
bitationem præstat. Nam cùm est manifestus modus,
manifestum quoniam aut definire oportebit, aut diuide-
re, aut medias propositiones inuenire. Nam per hæc
monstrantur ultima. In multis autem positionibus 41. locus. declaratio.
(non bene aßignata definitione) non facile disputare, ac
argumentari. Vt utrum uni contrarium, an plura: de-
finitis autem contrarijs aliquo modo, facile est ostende-
re utrum contingit plura eidem esse contraria, an non:
eodem autem modo & in alijs definitione indigentibus:
uidentur autem & in disciplinis quædam ob definitio-
nis defectum, non facilè describi: ut & quoniam quæ
ad latus secat planum linea, similiter diuidit & lineam,
& locum: definitione autem dicta, statim manifestum
est

est quod dicitur. Nam *eandem ablationem habent loca, & lineæ: est autem definitio eius orationis hæc.*

42.locus. *Simpliciter autem prima elementorum, positis quidem definitionibus (ut quid linea, uel quid circulus) facillimum ostendere: uerùm non multis ad unumquodq; eorum est argumentari, eo quòd non sunt multa media: si autem non ponantur principiorum definitiones, difficile: fortasse autem omnino impoßibile.*

43.locus. *Similiter autem his, & in ijs quæ sunt circa orationes se habet, non igitur latere oportet, quando difficile argumentabilis est positio, quòd passa est aliquid eorum quæ dicta sunt: quando autem erit ad dignitatem, & propositionem, maior labor disputare quàm ad positionem.*

Dubitatio. *Dubitare autem posit quispiam, utrum ponenda sint talia, an non: nam si non ponat, sed poscat, & ad illa disputare, maius præcipiet quàm quod in principio positum est. Si uerò ponat, credet ex minus credibilibus: si igitur oportet non difficilius problema facere ponendum: si autem per notiora syllogizare, non ponendum. An discenti quidem non ponendum, nisi notius sit: exercitato uerò ponendum, si uerum solum uideatur: quare manifestum quoniam non similiter & interroganti & docenti existimandum esse ponendum. Quo pacto igitur interrogare & ordinare oportet, pene sufficiũt quæ dicta sunt.*

Loci pro respondente. CAP. III.

44.locus. DE *responsione autem primùm quidem determinãdum, quodnam est opus bene respondentis, quemadmodum bene interrogantis. Est autem interrogantis quidem sic deducere orationem, ut faciat respondentem*

dicere

dicere inopinabiliora quàm ea, quæ propter positionem sunt necessaria: respondentis uerò non propter se apparere, accidere impossibile, aut quod præter opinionem est, sed propter positionem: nam alterum fortasse peccatum, ponere primum quod non oportet: & positum non seruare aliquo modo. Quia autem sunt *indeterminata ijs qui propter exercitationem & experientiam orationes faciunt (nam non eædem considerationes & discentibus, & docentibus, & concertantibus, neq; his, & ijs qui exercent se inuicem inspectionis gratia: nam discenti quidem ponenda sunt semper ea quæ uidentur. neq; enim conatur falsum ullus docere: concertantium uerò interrogantem quidem uideri aliquid facere oportet omnino, respondentem autem nihil uideri pati) & in dialecticis congreßionibus quæ non concertationis gratia, sed experimenti & inspectionis orationes faciunt, nondum enucleatum est quo pacto oporteat coniectare respondentem, & qualia dare, & qualia non, ad bene aut non, seruandam positionem: quoniam (inquam) nihil habemus traditum ab alijs, ipsi aliquid dicere tentemus.* 45.locus.

Necesse est autem *respondentem sustinere orationem, ponendo aut probabilem, aut improbabilem positionem, aut neutram: & aut simpliciter probabilem, aut improbabilem, aut indeterminatè, ut huic alicui, uel alij. Nibil autem refert quomodocunq; dum ea probabilis, aut improbabilis sit: nam idem modus erit bene respondendi, uel dandi, uel non dandi quod interrogatum est: nam cùm improbabilis est positio, necesse est & conclusionem probabilem fieri: cùm uerò probabilis, improbabilem, nam oppositum* 46.locus. declaratio.

positum semper positionis interrogans cõcludet: si autem neq; probabile, neq; improbabile quod positum est, & conclusio erit talis.

47.locus. declaratio. *Quoniam autem bene syllogizans, ex probabilioribus & notioribus propositum demonstrat, manifestum est quòd quando simpliciter est improbabile quod proponitur, non dandum est respondenti, nec quod non uidetur simpliciter, nec quod uidetur quidem, minus autem conclusione uidetur. Nam cũ improbabilis est positio, probabilis est conclusio: quare oportet quæ sumuntur, probabilia esse omnia, & magis probabilia quàm quod proponitur, si debet per notiora quod minus notum est concludi: quare si neq; tale est quippiam eorum quæ interrogantur, non ponendum est respondenti.*

48.locus. *Simpliciter autem si est probabilis positio: dilucidum est quoniam conclusio simpliciter improbabilis: ponendum igitur & quæ uidentur, omnia, & eorum quæ non uidentur, quæcunq; minus sunt improbabilia conclusione. Nam sufficienter sic uidebitur disceptatum esse.*

49.locus. declaratio. *Similiter autem erit, et si neq; improbabilis, neq; probabilis est positio. Nam sic & quæ uidentur omnia dandum, & eorum quæ nõ uidentur, quæcunq; minus sunt improbabilia conclusione: sic enim probabiliores accidit orationes fieri.*

50.locus. *Si igitur simpliciter quidem probabile, uel improbabile quod ponitur: ad ea quæ uidentur simpliciter, comparatio facienda. Si autem non simpliciter probabile, uel improbabile sit, quod ponitur, sed respondenti: ad seipsum, quod uidetur, & quod non uidetur iudicando, ponendũ, uel non ponendum.*

51.locus. *Si uerò alterius opinionem tutetur respondens, manifestum quoniam ad illius intelli-*

intelligentiam aſpiciendo, ponere ſingula debet, & negare: quare & qui curant extraneas opiniones (ut bonum & malum eſſe idem, quemadmodũ Heraclitus *inquit) non dant non adeſſe ſimul contraria eidem, non quia non uidentur eis hæc, ſed quia ſecundum* Heraclitum *ſic dicendum.* Faciunt *hoc autem & qui ſuſcipiũt abinuicem poſitiones, coniectant enim ac ſi is dicat qui ponit: manifeſtum igitur quæ coniectandum reſpondenti ſiue ſimpliciter probabile, ſiue alicui poſitum eſt.*

Q*uoniam autem eſt neceſſe omne quod interrogatur aut probabile, aut improbabile eſſe, aut neutrum, & ad orationem, aut non ad orationem, attinere quod interrogatur, ſi ſit quidem quod uidetur, & non ad orationem: dandum eſt dicendo quod uidetur.* Non *enim interimitur (poſito eo) quod in principio. Si uerò non uidetur, & non ad orationem: dandum quidem, & cõſignificandum quòd non uidetur, ad deuitationem abſurditatis. Si uerò ſit ad orationem, & uideatur, dicendum quoniam uidetur quidem, ſed ualde propinquũ ei quod in principio eſt, & interimitur (eo poſito) quod propoſitum eſt. Si autem ad orationem quidem, ualde autem probabile poſtulatum, dicendum quod accidit hoc poſito, at ualde abſurdum eſſe quod proponitur. Si uerò neq; probabile, neq; improbabile, ſi nihil quidem ad rationem, dandum nihil determinando. Si autem ad orationem, conſignificandum quod interimitur (poſito eo) quòd in principio eſt.* Nam *ſic & qui reſpondet nihil uidebitur propter hoc pati: ſi quidem præuidens ſingula, poſuerit, & qui interrogat, aſſequetur ſyllogiſmum poſitis ab eo omnibus probabilio-*

52. locus.
53. locus. declaratio.
54. locus. declaratio.
55. locus. declaratio.
56. locus. declaratio.
57. locus. declaratio.

58. locus. declaratio. *ribus conclusione. Quicunq; uerò non ex probabilioribus cõclusione conantur syllogizare, perspicuũ quoniam non bene syllogizant: quare cùm sic interrogãt, non ponendum.*
59. locus. declaratio. *Similiter autem & in ijs quæ obscurè, & multipliciter dicuntur, occurrendum est.* Nam *quia datum est respondenti non discenti, dicere non disco, & multipliciter dictum non ex necessitate confiteri, uel negare, manifestum quoniam primũ quidem nisi planum sit quod dicitur, non cunctandum ut dicat haud intelligo: nam sæpè ex eo quod non clarè interrogantibus dant, occurrit aliquid difficile.*
60. locus. declaratio. *Si autem notum quidem sit, multipliciter autem dictum, si in omnibus quidem uerum uel falsum sit quod dicitur: dãdum simpliciter quod dicitur, uel negandum: si uerò in aliquo quidem sit uerum, in aliquo autem falsum, significandum est quòd multipliciter dicitur, & quia hoc quidem falsum, illud autem uerum.* Nam *cùm posterius distinguitur, inmanifestum si & in principio ambiguum animaduerterit.*
61. locus. declaratio. *Si autem non præuiderit dubium, sed in alterum aspiciens posuerit, dicendum ad eum qui in alterum ducit, quoniam non ad id aspiciens dedi, sed ad alterum eorum.* Nam *pluribus existentibus quæ sub eodem nomine, uel eadem oratione sunt, facilis est ambiguitas. Si uerò & dilucidum sit, & simplex quod interrogatur, aut sic, aut non, respondendum.*
62. locus. declaratio. *Quoniam autem omnis propositio syllogistica, aut earum aliqua est, ex quibus syllogismus, aut propter aliquam illarum, manifestum quòd quandoq; alterius gratia sumetur, ex eo quòd plura similia interrogant.* Nam *aut per inductionem, aut per similitudinem, plerunq; uniuersale*

uersale sumunt: singularia igitur omnia ponendum, si sint uera, & probabilia. Ad *uniuersale autem tentandum instantiam ferre.* Nam *sine instantia uel quæ sit, uel quæ uideatur, prohibere orationem, proteruire est: si igitur multis apparentibus, non dederit uniuersale qui non habet instantiam, manifestum est quoniam proteruit.* Amplius, *si neq; contra argumentari habeat quòd non uerum, multò magis uidebitur proteruire, quamuis nec hoc sufficiat: nam complures orationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile est soluere, uelut* Zenonis, *quòd non contingit moueri, neq; stadium pertransire: sed nõ propter id, quæ sunt opposita his, non ponendum. si igitur qui neq; contrà argumentari habet, neq; instare, non ponit, dilucidum quoniam proteruit: est enim in disputationibus proteruia, responsio præter dictos modos, syllogismi destructiua.* *Sustinere autem & positionem, & definitionem, ipsum sibijpsi oportet præargumentando.* N*am ex quibus interimunt interrogantes quod proponitur, manifestum quoniam ijs aduersandum.* *Inopinabilem uerò suppositionem cauendum sustinere.* Erit *autem inopinabilis multipliciter: nam & ea ex qua, absona contingit dicere: ut si omnia dicat aliquis moueri, aut nihil: & quæcunq; peioris moris esse eligenda, & quæ contraria consilijs, ut quòd uoluptas bonũ, & iniuriam facere melius quàm iniuriam pati: nam non ut orationis gratia sustinentem, sed ut ea quæ uideantur dicentem oderunt.* Q*uæcunq; uerò orationum falsum syllogizant, soluendum interimendo id propter quod fit falsum.* N*am non is qui quoduis interimit*

63.locus. declaratio.

64.locus. declaratio.

65.locus. declaratio.

66.locus. declaratio.

67.locus. declaratio.

soluit, ne quidem si falsum est quod interimitur: habere enim potest plura falsa, oratio: ut si quis sumat sedentem scribere, Socratem uerò sedere: accidit enim ex his, Socratem scribere: interempto igitur Socratem sedere, nihil magis soluta est oratio: quanuis falsum sit postulatum, sed non propter id oratio falsa: nã si quis sit sedens, non scribens autem, non amplius in tali, aptè accommodabitur eadem solutio: quare non id interimendum, sed sedentem scribere: non enim omnis qui sedet, scribit. Soluit igitur omnino, qui interimit id, propter quod sit falsum: nouit autem solutionem, qui scit quòd propter id falsa oratio: quemadmodum in ijs quæ falsò describuntur. non enim sufficit instare, ne quidem si falsum sit quod interimitur, sed & id propter quod falsum, aßignandum: sic enim erit manifestum utrum præuidens aliquid, an non, facit instantiam.

Loci communes pro interrogante, & respondente. CAP. IIII.

68.locus. Dubitatio. ES T *autem orationem prohibere concludi, quadrupliciter. Nam aut interimendo id propter quod fit falsum: aut ad interrogantem instantiam dicendo: sæpe enim non soluit quidem: qui tamen interrogat, non potest longius producere. Tertium autem ad interrogata: accidit enim ex interrogatis quidem non fieri quod uolumus, eò quòd non bene interrogata sint, addito autem aliquo, fieri conclusionem. Si igitur non amplius potest producere interrogans, ad interrogantem erit instantia: si autem potest, ad interrogata. Quartum autem, peßima est instantiarum quæ est ad tempus:*

tempus: nam quidam talibus instans ad quæ disputare pluris est temporis, quàm præsentis exercitationis: instantiæ igitur, ut dictum est prius, quatuor modis fiunt. Solutio *autem est earum quæ dictæ sunt, prima tantum: reliquæ autem prohibitiones quædam & impedimenta conclusionum.* Inculpatio *uerò orationis, & secundum ipsam orationem, & quando interrogatur non eadem.* Plerunq; *enim quòd non bene disputatur oratio, is qui interrogatur, est causa eò quòd non cõcedat ex quibus probè erat disputare ad positionem: nam non est in altero solo, bene absoluere commune opus.* Necessarium *igitur quandoque ad dicentem, & non ad positionem argumentari, quando is qui respondet, & contraria interroganti obseruat corroborans: proteruientes igitur, altercatorias, & non dialecticas faciunt exercitationes.* Amplius *autem quia exercitationis & experimenti gratia, & non doctrinæ huiusmodi sunt orationes, perspicuum quoniam non solùm uerum syllogizandum, uerùm etiam falsum, nec per uera semper, sed quandoq; & per falsa: sæpe enim uero posito, interimere necesse est disputantẽ, quare proponenda falsa: quandoq; autem & falso posito, interimendum per falsa: nihil enim prohibet, alicui uideri quæ non sunt, magis quàm uera: quapropter ex ijs quæ illi uidẽtur, oratione facta magis erit suasus quàm adiutus.* Oportet *autem eum qui bene transfert, dialecticè, & non contentiosè transferre.* Vt *geometram geometricè, siue falsum, siue uerum sit, quod concludendum est: quales autem dialectici syllogismi, dictum est prius.* Quoniam *autem malus particeps, qui impedit*

69.locus. declaratio.

70.locus. declaratio.

71.locus.

72.locus.

dit commune opus, patet quòd & in orationibus: nam commune quippiã quod proponitur & in illis est, præterquàm in concertantibus: his autem non est eundem utrisq; finem assequi: nam plures uno impoßibile est uincere. Differt autem nihil siue in respondendo, siue id interrogando fiat: nam & qui contentiosè interrogat, prauè disputat: & qui in respondendo non dat quod uidetur, neq; suscipit quicquã quod uult interrogans interrogare.

73. locus. *Manifestum igitur ex ijs quæ dicta, quòd non similiter inculpandum & secundum seipsam orationem, & interrogantem. Nam nihil prohibet orationem quidem prauam esse, interrogantem uerò ut poßibile est optimè contra respondentem disceptare: nam contra proteruos non poßibile fortasse statim sumere quales quis uult, sed quales fieri poßibile, faciendi syllogismi. Quoniam autem est indeterminatum quando contraria, & quando ea quæ sunt in principio sumunt homines (nam plerunq; per seipsos dicentes contraria dicunt: & abnuentes prius, dant posterius, eò quòd interroganti & cõtraria, & quæ in principio, plerunq; obediunt) necesse est prauas fieri disputationes: causa autem est qui respondet hæc quidem nõ dans, illa autem talia dãs: manifestum igitur quoniam non similiter inculpandum & interrogantes, & orationes.*

Inculpationis orationis quinque. *Orationis autem secundum seipsas quinq; sunt inculpationes. Prima quidem quando ex interrogatis non concluditur, neq; quod propositum est, neq; omnino quicquam, cum sint uel falsa, uel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, in quibus consistere debet conclusio: & neq; ablatis quibusdam, neq; additis, neque his quidem*

quidem ablatis, illis uerò additis, fit conclusio. Secundò autem, si ad positionẽ nõ fiat syllogismus, et ex talibus, & eo modo quo dictũ est prius. Tertia uerò si additis quibusdam fiat syllogismus: hæc autẽ sint deteriora ijs, quæ interrogantur, & minus probabilia conclusione, etiã si ablatis quibusdam, nam quandoq; sumunt plura necessarijs: quare nõ eò quòd hæc sunt, fit syllogismus. Amplius, si ex inopinabilioribus, & minus credibilibus conclusione, aut si ex ueris, sed maiore opera indigentibus demonstrari, quàm problema: non oportet autem ex omnibus problematis syllogismos existimare similiter probabiles esse, & suasibiles: natura enim statim sunt aliqua quidem faciliora, alia uerò difficiliora eorum quæ interrogantur: quare si ex aliquibus ut fieri potest maximè probabilibus, coniecturam fecerit, disputatum bene est. Manifestum igitur quoniam orationis non eadem inculpatio, & ad problema, & secundum se. Nam nihil secundum se quidem orationẽ prohibet esse uituperabilem, ad problema autem laudabilem: & rursum ediuerso secundum se quidem laudabilem, ad problema autem uituperabilem: quãdo ex pluribus est facile cùm probabilibus, tum ueris cõcludere.

74. locus. declaratio.

Erit autem quandoq; oratio etiam concludens quàm non concludens deterior, quando illa quidem ex absurdis concludit, cùm non sit tale problema: hæc autem indigeat talibus quæ sunt probabilia & uera, & nondum ex assumptis sit oratio.

75. locus. declaratio.

Eos autem qui per falsa uerum concludunt, non iustum est inculpare. Nam falsum quidẽ semper necesse est per falsa syllogizare: uerum autem est quandoq; per falsa syllogizare, manife-

76. locus. declaratio.

stum autem id ex analyticis. Cùm autem demonstratio sit alicuius dicta oratio: si aliquid est aliud quod ad conclusionem nullo modo se habet, non erit ex illo syllogismus: si autẽ appareat, sophisma erit, nõ demonstratio. Est autẽ philosophema quidẽ, syllogismus demonstratiuus: epichirema autẽ, syllogismus dialecticus: sophisma uerò, syllogismus contentiosus: aporema autẽ syllogismus dialecticus contradictionis. Si uerò ex utrisq; quæ uideantur, aliquid ostẽdatur, non autẽ similiter uideantur: nihil prohibet quod ostenditur magis altero uideri.

77. locus. declaratio. *Sed si hoc quidẽ uideatur, illud aũt neutra parte: aut si hoc quidẽ uideatur, illud autẽ nõ uideatur: similiter quidem similiter utiq; erit, & non: si autẽ magis alterũ, sequetur quod est magis.*

78. locus. declaratio. *Est autem quoddam & idem ad syllogismos peccatum, quando ostenditur per longiora quod contingit per breuiora, & quæ orationi adsunt. Vt quòd est opinio magis altera, quàm altera: si quis petat ipsum quodq; maximè esse, esse autem opinabile, ipsum quod uerè est: quare quorundã magis esse ipsum: ad quod autẽ magis, magis dicitur esse, esse autẽ & ipsam opinionẽ uerã: an erit accuratius, quàm par sit exigens quædã? petitũ est aũt et ipsam opinionẽ ueram esse, et ipsum quodq; maximè esse, ac si ipsa opinio uera, certior sit: sed quæ nequitia maior, quàm quæ facit circa id cuius est oratio, latere causam? oratio autẽ est manifesta uno quidẽ modo, et publicißimo, si sit concludens sic, ut nihil oporteat interrogare: uno aũt & qui maximè dicitur: cũ sumpta quidẽ sint ex quibus necessariũ est cõclusionẽ esse, quæ quidẽ sint per cõclusiones cõclusa, ẽt si id omittitur quod ualde probabile est.*

Pro

Pro opponente & respondente loci communes. CAP. V.

FALSA *autem oratio uocatur quadrupliciter. Vno quidem modo quando apparet concludere quæ nõ concludit: uocatur autem apparens, litigiosus syllogismus.* Alio modo, *quando concludit quidem, non tamen ad propositum: quod accidit maximè in ijs quæ ad impoßibile ducunt. Aut ad propositum quidem cõcludit, non tamen secundum propriam disciplinam: hoc autẽ est, si ea quæ non est medicinalis, uideatur esse medicinalis, aut geometrica quæ non est geometrica, aut dialectica quæ non est dialectica, siue uerum, siue falsum sit quod accidit. Alio autem modo, si per falsa non concludit: huius autem erit quandoq; quidem cõclusio falsa, quandoq; autem uera: nam falsum quidem semper per falsa concludit, uerum autem poßibile est & non per uera: ut dictum est prius. Quòd autem falsa sit oratio, dicentis peccatum potius est, quàm orationis: at ne quidem dicentis semper, sed cùm lateat ipsum quod falsam orationem dixit aliquam: eò quòd ab ipso susci pimus cum pluribus ueris quippiam amplius: si ex ijs quæ maximè uidentur interimit aliquid uerorum (talis enim existens, uerorum demonstratio est) oportet sanè positorum aliquid non esse omnino, quare erit huius demonstratio. Si autem uerum concludat per falsa, & ualde absurda, compluribus deterior erit quæ falsum syllogizant: erit autem talis, & quæ falsum concludit. Quare manifestum quòd prima quidem consideratio orationis secundum seipsam est, si concludit: secunda autem, utrum uerum an falsum: tertia uerò, ex qualibus* 79. locus. declaratio.

qualibus quibusdam. Nam *si ex falsis quidem, opinabilibus autem, rationabilis: si autem existentibus quidē, sed inopinabilibus, praua: si uerò & falsa et ualde inopinabilia sint: dilucidum quod praua, aut simpliciter, aut ad rem.* Id *autem quod in principio & contraria quonam pacto peteret interrogans, secundum ueritatem quidem in analyticis dictum est, secundum opinionem uerò nunc dicendum est.* Petere *autem uidentur*

80. locus. declaratio. *id quod est in principio quinque modis.* Manifestissimo *quidem & primo, si quis idipsum quod monstrari oporteat, petat: hoc autem in eo ipso quidem non facilè latere potest, in synonymis autem, & in quibuscunq; nomen & oratio idem significat, magis.* Secundo *autem, quando quod particulariter oporteat demonstrare uniuersaliter quis petat: ut qui argumentatur quòd contrariorum una disciplina, omnium oppositorum postulauerit unam esse: nam uidetur id quod oportebat secundum se ostendere, cum alijs petere pluribus.* Tertiò*, si quis quid uniuersaliter est ostēdere propositum, particulariter petat: ut si de omnibus contrarijs propositū est, de aliquibus postulet: uidetur enim hic quod cum pluribus oportebat ostendere secundum se, extra petere.* Rursus*, si quis diuidens, petat problema: ut si oportet ostendere medicinam sani & ægri, extra utrunq; postulet: aut si quis eorum quæ sequuntur seinuicem ex necessitate, alterum petat: ut latus incommensurabile esse diametro: si oporteat ostendere quòd diameter lateri.* Aequaliter *autem & contraria petunt ei quod ex principio est.* Nam *primò quidem si quis opposita petat secundum affirmationem*

mationem & negationem. Secundò autem contraria secundum oppositionem: ut bonum & malum idem. Tertiò uerò si quis uniuersaliter postulans, particulariter petierit contradictionem. Vt si quis sumens contrariorum unam disciplinam, sani & ægri alteram esse petat: aut si hoc petens, in uniuersali oppositionẽ tentet sumere. Rursum, si quis petat contrarium ei quod ex necessitate accidit per ea quæ posita sunt: & si quis ea quidem non sumat quæ opposita, at alia petat duo, ex quibus erit opposita contradictio. Differt autem contraria sumere tantillũ ab eo quod est in principio: quoniam huius quidem est peccatum ad conclusionem (nam ad illam aspicientes, quod in principio est dicimus petere) contraria autem sunt in propositionibus, eo quòd ipsæ aliquo modo se habent adinuicem. Ad gymnasiam autem & exercitationem talium orationum primùm quidem cõuertere assuescere oportet orationes. Sic enim & ad id quod dicitur copiosius nos habebimus, & in paucis, plures sciemus orationes: nam conuertere est transumentem conclusionem cum reliquis interrogationibus interimere unum quippiam eorum quæ dicta sunt: necesse est enim si conclusio nõ est, unam aliquam interimere propositionum: siquidem omnibus positis necesse erat conclusionem esse. Ad omnem autem positionem & quod sic, & quod non sic argumentum considerandum, & cùm inueneris, solutionem statim quærendum. Sic enim simul accidet & ad interrogandum, & ad respondendum exerceri: & si ad nullum alium habemus, apud nosipsos sensim comparanda sunt quæ attinent ad ipsam positionem argumenta:

81.locus. declaratio.

82.locus. declaratio.

menta: nam id ad cogendum multam copiam præbet: & ad redarguendum magnum habet adiumentũ, quando quispiam promptus est argumentari, & quòd sic et quòd non sic: nam ad contraria accidit facere obseruationem, & ad cognitionem, & ea (quæ secundum philosophiam est) peritiam posse conspicere, & conspexisse quæ ab utraque accidunt suppositione, non paruum instrumentum: reliquum enim horum, rectè eligere alterum: oportet autem ad id quod tale est, esse bono ingenio: & hoc est secundum ueritatem bonum ingeniũ, posse bene eligere uerum, & diffugere falsum: quod qui nati sunt bene, possunt probè facere: nam qui amant, & qui odiunt, quod profertur facilè discernunt optimum.

84.locus. declaratio. *Et ad ea quæ sepißimè incidunt problemata, scire oportet orationes, & id maximè de primis positionibus. Nam in his fastidiunt sæpe qui respondēt.*

85.locus. declaratio. *Amplius, terminorũ copiosos esse oportet, et probabiliũ, & primorũ se habere promptos. Nã per hæc fiũt syllogismi.*

86.locus. declaratio. *Tentandum autem & ea (in quæ sæpissimè incidunt disputationes) tenere. Nam quemadmodum in geometria ante opus est circa elementa exercitatum esse, & in numeris circa capitales promptè se habere, & multum refert ad hoc, & alium numerum cognoscere multiplicatum. similiter quoque & in orationibus promptum esse ad principia, & propositiones memoria scire oportet: nam perinde ac in memoriæ sensorio solum: loci positi statim faciunt ipsas res memorare: & hæc faciunt ad ratiocinandum promptiorem, eo quòd ad determinatas illas inspiciat secundum numerum.*

87.locus. declaratio. *Propositionemq́; communem magis quàm positionem*

positionem in memoria ponendum. Nam principiorum
& suppositionum copiosum esse mediocriter, difficile.
Amplius, orationem unam plures facere assuescen- 88.locus.
dum, uelut ij qui occultissimè abscondunt. Tale autem declaratio.
erit si quis quàm plurimum abscedat ab affinitate corũ,
de quibus est oratio: erunt autem potiores orationum
uniuersales maximè, quæ id pati possint, ut quoniã non
est una plurium disciplina: sic enim & in ijs quæ sunt
ad aliquid, & in contrarijs, & in coniugatis est.
Oportet autem & reminisci uniuersales facere oratio 89.locus.
nes: tametsi fuerit disputans particulariter. Sic enim declaratio.
& plures licebit unam facere: similiter autem & apud
rhetores in enthymematibus. Eundem autem quàm
maximè fugere, contra uniuersale ferre syllogismos.
Et semper oportet considerare orationes, si in plu- 90.locus.
ribus communibus disputantur. Nam omnes particula declaratio.
res in uniuersali disputatæ sunt, & inest in particulari 91.locus.
bus eius quod est uniuersale demonstratio: eo quòd non declaratio.
est syllogizare quicquam sine uniuersali. Exercita 92.locus.
tio autem facienda: inductiuarum quidem ad rudẽ, syl- declaratio.
logisticarum autem ad expertum. Et tentandum acci- 93.locus.
pere ab ijs quidem qui in syllogismis triti sunt proposi- declaratio.
tiones, ab ijs uerò qui inductionibus, similitudines: in
hoc enim utrique exercitati sunt. Omnino autẽ exer 94.locus.
citationis gratia disceptantibus tentandum afferre aut declaratio.
syllogismum de aliquo, aut propositionem, aut solutio-
nem, aut instantiam: siue rectè quis dicat, siue perpe-
ram, uel ipse, uel alter: & ad quippiam uterque.
Ex his enim facultas, exercitatio autem facultatis gra
tia. Et maximè circa propositiones, & instantias: est
enim

enim (ut simpliciter dicam) dialecticus : propositiuus & instantiuus : est autem proponere quidem, unum facere quæ sunt plura . Oportet enim unum omnino sumere ad quod est oratio : instare autem quod unum est, facere plura : nam aut diuidit, aut interimit : hoc quidem dans, illud autem non dans, eorum quæ proposita sunt .

95.locus. declaratio. *Non est autem cum omni disputandum, neque contra quemlibet exercitandum. Nam necesse ad aliquos, prauas fieri orationes : ab eo enim qui omnino tẽtat apparere, diffugiendum : iustum autem omnino tentare syllogismo concludere, ueruntamen non pulchrũ, eo quòd non oportet aduersus quoslibet facilè consistere : quandoquidem necesse est paruiloquium inde emergere : nam qui exercitati sunt, non possunt abstinere à disputatione, sine altercatione.*

96.locus. *Oportet autem et factas habere orationes ad huiusmodi problemata, in quibus cum paucissimorum copia eas ad quàm plurima utiles habeamus : illæ uerò sunt uniuersales , & ad quas in promptu quippiam aduenire difficile est .*

Libri octaui & ultimi Topicorum finis .

IN ELENCHORVM LIBROS ARGVMENTVM

Per Angelum Politianum.

VNC leuißimè elenchos attingamus. Hi non tam præstant vt simus, quàm vt docti videamur. aspiciendi tamen nonnihil, ne facilè à Sophistis confutemur: quorum hi sunt in disputando fines, vt refellant, vt mentiri cogant, vt absurda loqui & barbara, & nugatoria. Loci eorum in verbis, aut extra verba. In verbis æquiuocatio, ambiguitas, compositio, diuisio, accentus, dictionis figura: nam subiectas generibus species omitto. extra verba autem, quod ex accidenti, quod purè, & aliquatenus: tum confutationis inscitia, & quod ex consequenti, necnon principij acceptio, & positio non causæ tanquam causæ, & multarum interrogationum in vnam collisio: quos explicare longißimum, & fortasse (quoniam plerunque ad Topica referuntur) superuacuũ. Hactenus Aristotelis ars omnis uel ratiocinandi, vel peculiariter demonstrandi, vel differendi, vel postremò cauillandi. quam qui penitus inspexerit, & secum quod opus est, argumentando colliget, ac demonstrabit, & cum alio disputans facilè quod volet aut impugnabit, aut tuebitur.

*

SOPHI-

SOPHISTICI ARGVMENTI INVENtio, ac diſtributio,

Per Georgium Vallam.

RGVMENTA *Sophiſtica intra colorē ſunt poſita veritatis. vt minus expertis hominibus ſtannum, argentum & orichalcum, aurum eſſe videtur: ita ſophiſticum argumētum videtur verum, cùm manifeſtò falſum eſſe deprehendatur. Sicut ergo ſolertibus medicis venena eſſe cognita, nec non offendentia humanum corpus omnia debent: ita verum in omni diſciplina exquirentibus, ſophiſmata & captiones omnes debent innoteſcere. Primum quidem, quoniam nobis contingit multum in ſermone verſari, expediuerit noſſe, quot modis vnumquodque dicatur, quæ ſimili modo, & quæ alio, tum nomina ſeu voces, tum res dici poſſint. Secundo loco, vt quæſtionibus poßimus alienis occurrere, nec nō noſtris hæſitationib. ſatisfacere. Tertio loco, vt loquacitatem aliquorū poßimus cōtundere, qui rebus in omnib. ideo videtur exercitati, & nullius rei expertes eſſe, in peßimam vitam alios alliciunt, quòd ſunt omnium ignariſſimi, ſed ſola loquacitate redundantes. quales quidam fuiſſe rhetores arguuntur,* Gorgias, Hippias, Protagoras, *&* Prodicus. *His ergo de cauſis non prætermittenda viſa eſt captionum, inq; ſermone tendicularum cognitio. Cùm ergo tria ſint omnino, vt iam dictum eſt, argumentorum genera, verum vnum, alterum falſum, tertium inter ea medium, quod probabile vel non repugnans appellatur: primum quidem ab alijs doctrinam pariens, ab alijs demonſtratiuum nuncupatur, de quo mox dicetur.* Hoc *circa prima verſatur, quandoquidem ex ſuis cuiuslibet diſciplinæ principijs definitis, & firmis, non ex reſpondentium & intendentium approbatione opinione texuntur demonſtrationes. Secundum, quod medium diximus locum obtinere, partiuntur aliqui in proba-*

in probabile, seu dialecticum, & quod exquisitiuum vocant, id ex probabilibus fit. Probabilia autem, iam dictum est, quæ videntur omnibus, vel plurimis, vel peritis, vel magnæ existimationis viris. Circa eadem fermè sunt exquisitiua, nisi quod non sunt ex communibus, vel plurium opinionibus, sed eorum qui respondeant, à quibus eam deprehendere expedit scientiam, in qua fit experientia, cũ dialecticus intra communem sermonem acceptionemq; disciplinarum omnium contineatur, mathematicas inquam, & grammaticam, & reliquas: circa quæ & exquisitiuus quo diximus modo versabitur, de quibus iam diximus. Tertium, quod falsum, quod sophisticum, quodq; captiosum diximus appellari, exquisitiui faciẽ gerit. uerùm circa falsa uersatur, & in ipsa hallucinatur materia, declinátque ad id quod ab opinione alienum est: quippe uel ex solis constat particularibus, vel negatiuis, vel etiam simili figura. Propositiones in secunda sumendo figura, de qua in parte dicetur indicandi: veluti si dicas, hæc tunica est fortis, fortis est qui fortitudinem habet, hæc ergo tunica habet fortitudinem. Item, homo est animal, equus est animal, ergo homo est equus. De his igitur nunc nobis dicendum est. Primum itaque considerandum nobis est, quænam ita corrixantes, & his tendiculis & captiunculis insudantes conieclent. Sunt nimirum hæc numero, vt quidam paucis metiuntur, tria, nam ea captio, aut in loquendo, aut in pronunciando, aut in scribendo est. Aristoteles autem quinque partes facit: elenchos, mendacium, admirabile, solœcismum, & quintum, nugari eum qui disputet. Id certè est cogere, idem sæpius dicere. Elenchi, hoc est coarguendi species duæ: vna quidem in dictione, altera uerò extra dictionem.

ELENCHORVM SOPHISTICORVM ARISTOTELIS

LIBER I.

Quid intendit, & aliquem syllogismum, sophisticum esse.

CAPVT I.

ἔλεγχος Latinis redargutio.

DE SOPHISTICIS *autem redargutionibus, & de ijs quæ uidentur redargutiones (sunt autem captiosæ ratiocinationes, at non redargutiones) dicamus oportet, incipientes secundum naturam à primis. quòd igitur hi quidem syllogismi, illi autem (cùm non sint) uidentur, manifestum est.* Nam *quemadmodum & in alijs id fit per quandam similitudinem, sic & in orationibus se habet: etenim hi quidem habitum probè habent, illi uerò uidentur, ex tribu tumentes, & componentes seipsos, & pulchri: hi quidem ob pulchritudinem: illi autem uidẽtur, seipsos fucantes. Et in inanimatis quoq; similiter: nam & illorum hæc quidem argentum, ista uerò aurũ reuera sunt: illa non sunt quidem, apparent autem secundum sensum: ut lithargyrina, & stannea, argentea: & felle tincta, aurea: eodem autem modo & syllogismus, & redargutio: hæc quidem est, illa uerò non est, apparet autem propter imperitiam: nam imperiti uelut*

uelut distantes, à longè speculantur. Nam syllogismus quidem ex quibusdam est positis, ut colligamus aliquid aliud ex necessitate ab ijs quæ posita sunt per ea quæ posita sunt: redargutio autem syllogismus est, cum contradictione conclusionis: illi uerò id quidem non faciunt. Videntur autem ob multas causas, quarum unus locus aptissimus, & publicissimus per nomina. Nam quia fieri non potest ut res ipsas ferentes disputemus, sed nominibus pro rebus, utimur signis: & quod accidit in nominibus, in rebus quoq; arbitramur accidere: quemadmodum ijs qui calculis supputant, id autem non est simile: nam nomina quidem finita sunt, & orationum multitudo: res uerò numero infinitæ sunt: necesse est igitur plura eandem orationem, & nomen unum significare: quemadmodum igitur & illic qui nõ sunt prompti calculos sustinere, à scientibus decipiuntur, eodem quoq; modo & in orationibus, qui nominũ uirtutis sunt ignari, perfacilè captionibus hallucinantur, & ipsi disputantes, & alios audientes: ob hãc igitur causam, & eas quæ dicendæ sunt, & syllogismus, & redargutio apparens, atque non existens.

Causa vna sophisticarũ redargutionũ.

De generibus disputationum.

CAPVT II.

QVONIAM *autem quibusdam magis operæpretium est uideri esse sapientes, quàm esse & non uideri (est enim sophisticè, apparens sapientia, non existens autem: & sophista pecuniarum aucupator ab apparente sapientia, & non existente.) manifestum profectò est, quoniam necessarium est illis et sapientis opus*

Sapientis officia duo.

uideri facere magis, quàm facere, & non uideri. *Est autem (ut unum ad unum dicamus) in unoquoq; opus sapientis, non mentiri quidem ipsum de quibus nouit: mentientem autem manifestare posse.* Hæc *autem sunt, hoc quidem in eo quòd potest dare orationem: illud autem in eo quòd sumere.* Necesse *est igitur illos qui uolunt sophisticè agere, dictarum orationum genus quærere.* Operæ *enim pretium est eis, nam huiusmodi potestas, faciet uideri sapientes, cuius sunt desiderium habentes.* Quod *autem tale orationum genus est, et quod talem appetunt potestatem, illi quos uocamus sophistas, manifestum est.* Quot *autem sunt species sophisticarum orationum, & ex quot numero potestas ea constat, & quot partes cõtingit esse negotij, & de alijs quæ suffragãtur ad hanc artẽ, nunc dicamus.* *Sunt igitur ad disputandum, orationum genera quatuor: doctrinales, dialecticæ, tentatiuæ, contentiosæ.* Et *doctrinales quidem sunt quæ ex proprijs principijs cuiusque disciplinæ, & non ex ijs quæ uidentur respondenti colligunt: nam oportet credere eum qui dicit.* Dialecticæ *autem, quæ ex probabilibus collectiuæ sunt contradictionum.* Tentatiuæ *uerò, quæ ex ijs colligunt quæ uidentur respondenti, & quæ necessarium est eum scire qui simulat se habere scientiam, quomodo determinandum est in alijs.* Porrò *contentiosæ, quæ sunt ex ijs quæ apparent probabilia, apparentes syllogisticè.* De *demonstratiuis autem in analyticis dictum est: de dialecticis uerò, & tentatiuis, & in alijs: de altercatorijs autem & contentiosis nunc dicendum.*

Genera disputationum.

Fines sophistæ, & loci sophistici in dictione. CAP. III.

PRIMVM *igitur sumendum est quot coniectãt, qui in orationibus decertant, & coaltercantur: sunt autem hæc quinq; numero: redargutio, falsum, inopinabile, solœcismus: & quintum, quod est facere nugari eum, qui condisputat: hoc autem est frequenter cogere idem dicere, aut quod non est, sed quod apparet quodq; esse horum.* Nam maximè *uolunt apparere redarguere: secundum autem, falsum aliquid monstrare: tertium uerò, ad hoc quod est inopinabile ducere: quartum, solœcismo uti facere: hoc autem est facere secundum locutionem barbarisare ex oratione respondentem. Vltimum autem, idem frequenter dicere.* Mo*di autem redarguendi sunt duo: nam alij quidem sunt propter dictionem: alij uerò extra dictionem. Sunt autem ea quidem quæ propter dictionem faciunt phãtasiam sex numero: hæc quidem sunt, æquiuocatio, amphibolia, compositio, diuisio, accentus, & figura dictionis.* Huius autem fides, *& ea quæ est per inductionem, & syllogismus: & si qua sumatur alia, & quòd totidem modis, si eisdem nominibus, & eisdem orationibus, non idem significamus. Sunt autem propter æquiuocationem huiusmodi orationes: ut quòd discunt scientes: nam ea quæ memoria prodita sunt, discunt grammatici.* Di*scere enim æquiuocum est, ad intelligere eum qui utitur disciplina: & ad accipere disciplinam.* Ea *rursus quod mala bona sunt: nam quæ expediunt, bona sunt: mala autem expediunt: duplex enim expediens est: & necessarium, quod accidit plerunq;*

Hoc est, faciũt apparentiam.

Aequiuocatio.

in malis (est enim quoddam malum, necessarium) & bona quoq; expedientia dicimus esse. Amplius, *autem eundem sedere, & stare, & ægrotare, & sanum esse: nam qui surgebat stat: & qui sanabatur, sanus est: surgebat autem sedens, & sanabatur ægrotans: ægrotantem enim quidlibet facere, aut pati non unum significat, sed quandoq; quidem qui nunc ægrotat, aut sedet, quandoq; autem qui ægrotabat prius: ueruntamen, sanabatur quidem ægrotans, cùm ægrotans: sanus est autem non cùm ægrotans, sed ægrotans nõ nũc, sed prius.*

Amphibolia. Propter *autem amphiboliam sunt orationes tales: uelle capere me pugnantes.* Et *putásne quòd quis cognoscit, id cognoscit? nam & cognoscentem et cognitum contingit ut cognoscentem significare hac oratione.* Et *putas quod quis uidet, id uidet? uidet autẽ columnam: quare columna uidet.* Et *putas quod tu dicis esse, id tu dicis esse? dicis aut lapidem esse: quare tu lapis, dicis esse.* Et *putas est silentia dicere? duplex enim est & id, silentia dicere: hoc quidem eos qui dicũt silere, illud autem, ea quæ dicuntur. Sunt autem tres modi secundum æquiuocationem, & amphiboliam: unus quidem quando nomen, uel oratio plura significat principaliter: ut aquila, uel canis. Alius autem quando soliti sumus sic dicere.* Tertius *uerò quando compositũ plura significat, separatum uerò simpliciter, ut scire literas: nam utrunq; fortasse unum quidem significat, & scire, & literæ: ambo autem plura, aut literas ipsas scientiam habere, aut literarum, alium. Amphibolia igitur, & æquiuocatio propter hos modos sunt. ut possibile est, sedentem ambulare: & non scribentẽ,*

scri-

ſcribere : nõ enim idem ſignificat ſi diuidens quis dicat, & componens, quod poſsibile eſt ſedentem ambulare, & non ſcribentem ſcribere : & hoc identidem ſi quis componat non ſcribentem ſcribere, ſignificabit profectò quod habet poteſtatem, ut non ſcribens ſcribat : ſi quis autem non componat, quoniam habet poteſtatem quando non ſcribit, ut ſcribat. Et *diſcit nunc literas, ſi quis didicit quas ſcit.* Amplius, *quòd unum ſolum poteſt ferre, plura poteſt ferre.* Propter *uerò diuiſionẽ quod quinq; ſunt duo, & tria : paria, & imparia.* Et *quod maius, æquale : tantundem enim eſt maius & adhuc amplius : nam eadem oratio diuiſa, & compoſita non idem ſemper uidebitur ſignificare.* Vt *ego poſui te ſeruum, exiſtentem liberum.* Et *hoc, quinquaginta uirum, centum heros liquit* Achilles. Propter *accentũ autem, in ijs quæ ſunt ſine ſcriptura, non facile dialecticis facere orationem : in ſcripturis autem & poëmatibus magis.* Vt *& poëtam defendunt nonnulli aduerſus redarguẽtes quaſi hìc abſurdè locutũ.* Nec *gemere aëria ceſſabit turtur ab ulmo : ꝙ pentemimeri uſus ſit, & turture fœminino, ſoluunt enim id accentu : dicentes quòd aëria accentum finalem longum habet, & nõ ad turtur, ſed ad ulmo, ut epithetum, debet referri: & id de* Niſo, *&* Eurialo *cùm* Rutulos *uino, ſomnoq; ſepultos intellexiſſent :*

Cætera per terras, omneis animalia ſomno
Laxabant curas, & corda oblita laborum.

Talia *igitur propter accentum ſunt.* Q*uæ autẽ propter figuram dictionis ſunt, accidunt quando non idem ut idem interpretatur : ut maſculinum, fœmininum :*

Cùm poëtam dicit, Homerũ intelligit, cuius hìc Ariſtoteles carmina citat: verùm quòd ea noſtris accẽtibus non accõmodari queunt, interpres pro illis Vergilij, qui latinorũ eſt Homerus, carmina poſuit.

uel fœmininum, masculinum: uel quod inter hæc est, alterum horum: uel rursus quale, quantum: uel quantum, quale: uel faciens, patiēs: uel dispositum, facere: & alia, ceu diuisum est prius. Nam *est aliquid, quod nō est eorum quæ sunt facere: ut eorum quæ sunt facere, aliquid dictione significare, ut ualere. Similiter figura dictionis dicitur ei quod est secare, uel ædificare, quanuis illud quidem quale quid, & affectum quodammodo significet, hæc uerò facere aliquid: eodem autem modo & in cæteris. propter igitur dictionem redargutiones ex his existunt.*

De locis redargutionum sophisticarum extra dictionem. CAP. IIII.

EARVM *uerò quæ extra dictionem sunt captionum species sunt septem.* Vna *quidē propter accidens: secunda autem propter id quod simpliciter, uel nō simpliciter: sed aliquo modo, aut ubi, aut quando, aut aliquid dicitur: tertia autē propter redargutionis ignorantiam: quarta uerò propter consequens: quinta autem propter id quod est in principio sumere: sexta propter id quod non est causa, ut causam ponere: septima uerò propter plures interrogationes unam facere.* Propter *igitur accidens captiones sunt: quando similiter quodcunq; existimabitur rei & accidenti inesse: nā quia multa eidem accidunt, nō est necesse omnibus prædicatis & ei de quo prædicantur, illa omnia inesse: nā omnia sic erunt eadem, quemadmodum sophistæ dicunt: ut si Coriscus est alter ab homine, ipse est alter à se, est enim homo: aut si à Socrate alter, Socrates autē homo, ab homine alterum dicunt esse confessum, eò quòd accidit*

dit(à quo dixit alterũ esse)hũc esse hominem. Propter id autẽ quòd hoc quidem simpliciter, illud autẽ aliquo modo, & non præcipuè: quando quod in parte dicitur, ut simpliciter dictũ sumitur: ut si non ens est opinabile, quod non ens est: non enim est idem esse quiduis, & esse simpliciter. Aut rursum quoniã quod est non est, si eorum quæ sunt quippiã non est, ut si nõ est homo: nam nõ idẽ est non esse quiduis, & non esse simpliciter: apparet aũt, eò quòd perquàm propinquũ est dictione, & parũ differat esse quiduis, ab eo quod est esse, & nõ esse quiduis ab eo quod est nõ esse. Similiter aũt propter id quod est aliquo modo, & simpliciter: ut si Indus cùm sit totus niger, albus est dentibus, albus igitur & non albus est. Aut si ambo aliquo modo, quod simul contraria inerũt: tale autẽ in quibusdam quidẽ, cuilibet facile est considerare. Vt si sumens Aethiopem nigrum esse, dentibus dicat quòd albus: si ergo ibi albus, quòd niger, & non niger, putabit disputasse syllogisticè, cũ perfecerit interrogationem. In quibusdã uerò latet frequenter, in quibuscunq; cùm aliquo modo dicatur, simpliciter uidetur sequi: & in quibuscunq; non facile est considerare utrũ eorũ præcipuè sit aßignandũ. Fit autem tale, in quibuscunq; similiter sunt opposita: nã uidentur ut ambo, aut neutrum dandum esse simpliciter prædicari: ut si dimidium quidem album, dimidiũ uerò nigrum, utrum albũ, an nigrum? Quæ autem sunt propter id quod non determinatur quid est syllogismus, aut quid redargutio, fiunt propter omißionem orationis: nam redargutio est contradictio unius & eiusdem, non nominis, sed rei, & nominis nõ synonymi, sed eiusdem, ex ijs quæ data sunt Redargutio quid.

ex

ex necessitate, non connumerato eo quod erat in principio, secundùm idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Hoc *autem modo fieri potest, ut quis falsum dicat de aliquo: quidam autem omittentes aliquid eorum quæ dicta sunt, apparent redarguere: ut quod idem duplum & non duplum: nam duo unius quidem dupla, tria autem non dupla.* Aut *si eiusdem idem duplum, & non duplum, sed non secundum idem: nam secundum longitudinem duplum, secundum latitudinẽ nõ duplum.* Aut *si eiusdem, & secundum idem, & similiter, sed non simul: quare est apparens redargutio.* Trahat *autem aliquis hanc & in eas quæ sunt propter dictionem.* Quæ *autem propter id quod in principio erat sumuntur, fiunt quidem sic & tot modis, quot modis contingit quod in principio est petere: uidentur autem redarguere, eò quòd non possit quis inspicere idem, & diuersum.* Quæ *uerò propter consequens est redargutio, ideò est quòd putent conuerti cõsequentiam: nam si cùm hoc est ex necessitate, illud sit: & cùm illud est, putant & alterũ esse ex necessitate: unde & (quæ ob opinionem ex sensu sunt) deceptiones fiunt: nã sæpe esse mel, fel suspicati sunt, eò quòd sequitur flauus color mel.* Et *quia accidit terram, pluuia madidam fieri, etiam si sit madida, opinantur pluisse: id autẽ non necessarium est.* In *rhetoricis quidem quæ secundùm signum fiunt demonstrationes, ex consequentibus sunt: nã uolentes ostendere quòd adulter, quod consequens est accipiunt, quod comptus, aut quod uidetur noctu errabundus: pluribus aũt hæc quidem insunt, prædicatũ tamen non inest. Similiter autẽ & in ratiocinatiuis: ut est Me-*

lißi oratio, quod infinitum est uniuersum: sumẽs autem uniuersum ingenium(nam ex nihilo nihil fieri) quod autem factum est ex principio fieri: si igitur non factum est, principium non habet uniuersum, quare infinitum: non necesse est autem hoc accidere, non enim si omne quod factum est, principium habet, etiam quicquid principium habet, factum est: quemadmodũ neq; si febriens calidus: etiam calidum necesse est febrire. Q*uæ uerò propter non causam, ut causam: cùm assumitur quòd non causa est, tanquam propter illud fiat redargutio: accidit autem tale, ad impoßibile syllogismus: necessarium enim est in his aliquid interimere ex ijs, quæ posita sint: si ergo enumeretur in necessarijs interrogationibus, ad id ad quod accidit impoßibile, uidebitur propter id sæpe fieri redargutio, ut quod non est anima, & uita idem: nam si generatio corruptioni est contrariũ, & alicui corruptioni erit quædam generatio contrarium: mors autem corruptio quædam, & contrarium uitæ, quare uita generatio, & uiuere generari: hoc autem impoßibile: non ergo idem anima & uita.* Nequaquam *collectum est, nam accidit (tametsi quispiam non idem dicat uitam & animam) impoßibile: sed solum, contrarium uitam quidem morti, cùm sit corruptio, corruptioni autem generationem.* Incollectiles *igitur simpliciter non sunt huiusmodi orationes, sed ad propositum in collectiles: & latet plerunque non minus ipsos interrogantes quod tale est.* Propter *igitur consequẽs, et propter nõ causam orationes huiusmodi sunt.* Q*uæ autem propter id quod est duas interrogationes unam facere, quando latet plures esse, & perinde ac una sit,* Plures interrogationes vt vna.

aßignatur

aßignatur reſponſio una. In aliquibus autē facile eſt uidere quòd plures, & quòd non danda una reſponſio: ut utrum terra mare eſt an cœlum? in aliquibus uerò minus, & quaſi una ſit, aut confitetur (eò quòd nequeunt reſpondere ad interrogatum) aut redargui uidentur: ut putas hic & hic eſt homo? quare cùm aliquis percuſſerit hunc & hunc, percutiet hominem & non homines. Aut rurſum quorum hæc ſunt quidem bona, illa autem non bona: omnia hæc bona, an non bona? nam utrumuis dixerit, eſt quidem ut aut redargutionem, aut falſum apparens uideatur facere: nam dicere eorum quæ non ſunt bona aliquid eſſe bonum, aut eorum quæ bona ſunt non bonū, falſum. Quandoq; autem aſſumptis quibuſdam, redargutio etiam fiet uera: ut ſi quis concedat ſimiliter & unum & plura dici alba, & nuda, & cæca: nam ſi cæcum eſt quod non habet uiſum, natum tamen habere, & cæca erunt quæ non habent uiſum, nata autem habere: quando igitur hoc quidē habet uiſum, illud autem non habet, ambo erunt uel uidentia, uel cæca: quod eſt impoßibile.

Omnes ſophiſticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri. CAP. V.

AVT *igitur ſic diuidendum apparentes ſyllogiſmos, & redargutiones: aut omnes reducendum ad redargutionis ignorantiam, ijs qui hanc principium faciunt, fieri enim poteſt, ut omnes reſoluamus dictos modos ad redargutionis definitionem. Primùm quidem ſi incollectiles fuerint, oportet enim ex ijs quæ poſita ſunt, accidere concluſionem, & (ut ita dicam) ex neceßitate,*

cessitate, atque non apparere. Deinde & secundum partes definitionis: nam earum quæ sunt in dictione, hæ quidem sunt propter duplex, ut æquiuocatio & oratio, & similis figura: consuetum enim id, omnia, ut & illud quippiam significare. Compositio autem, & diuisio, & accentus, eo quòd non eadem est oratio, aut nomen quod differens: oportebat autem & id esse quemadmodum & rem eandē, si debebat redargutio, uel syllogismus esse: ut si tunica, non uestis syllogizetur, sed tunica: nam uerum est & illud, sed non syllogizatum est: sed adhuc interrogatione indiget, quod idem significat ad eum qui quærit propter quid. Quæ uero secundum accidens definito syllogismo manifestæ fiunt: nam eandem definitionem oportet syllogismi & redargutionis fieri, attamen & adiungere contradictionem: nam redargutio syllogismus est contradictionis: si igitur non est syllogismus accidentis, non fit redargutio: non enim si cùm hæc sint, necesse est illud esse, id autem est album esse propter syllogismum: neq; si triangulus duobus rectis tres angulos habet æquales, & accidit ei figuram esse, uel primum, uel principium, quòd figura, uel primum, uel principium tale est: nam non quatenus figura, uel primum, uel principium, sed quatenus triangulus demonstratio: similiter & in alijs. Quare si redargutio syllogismus quidam, non erit quæ secundum accidens redargutio. Verùm propter hoc & artifices & omnino scientes ab inscijs redarguuntur, nam secundum accidens syllogismos faciunt contra sapientes: qui uerò non possunt diuidere, aut interrogati concedunt, aut cùm non dant, arbitrantur dedisse.

Hoc est, ijs qui ignorantiam redargutionis, fundamentum ponũt omnium redargutionum.

dedisse. Quæ uerò propter id quod aliquo modo, & simpliciter, quoniam non de eodem affirmatio & negatio est.: nam aliquo modo albi, aliquo modo non album: & simpliciter albi, simpliciter non album, negatio est: si igitur cùm datur aliquo modo esse album, quis ut simpliciter dictum accipit, non facit redargutionem: apparet autem propter ignorantiam ipsius, quid est redargutio. Manifestissimæ autem omnium, quæ prius dictæ sunt propter redargutionis definitionem, quare & sic nũcupatæ sunt: nam propter rationis omissionem phantasia fit, & diuisis hoc pacto, commune in omnibus his ponendum est orationis omissio.

Captiones secundum iustitiam redargutionis.

Quæ uerò propter id quod sumitur, quod erat in principio, & non causa ut causa ponitur, manifestæ sunt per definitionem: nam oportet conclusionem accidere, eò quòd hæc sunt, quòd non erat in non causis: & rursum non connumerato eo quod erat in principio, quod non habent eæ quæ sunt propter petitionem eius quod in principio. Quæ uerò propter consequens particula sunt accidentis: nam consequens accidit: differt autem ab accidenti: quoniam accidens quidem est in uno solo sumere, ut idem esse flauum, & mel, & album, & cygnum: quod autem propter consequens, semper in pluribus: nam quæ uni & eidem sunt eadem, & sibi inuicem postulantur esse eadem: propter quod fit ea quæ propter consequens redargutio: est autem non omnino uerum, ut si sit album secundum accidens: nam & nix & cygnus albo idem: aut rursum in Melissi oratione idem esse accipit factum esse, & principium habere, aut æqualia

lia fieri, & eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim principium habet quod factum est, & quod habet principium, factum esse postulat, tanquam ambo eadem sint, eo quòd principium habent factum esse & finitum. Similiter autem & in ijs quæ æqualia facta sunt, si eandem magnitudinem, & unam sumentia æqualia fiunt: & quæ æqualia facta sunt, eandem & unam magnitudinem sumunt: quare consequens sumit: quòd igitur propter accidens redargutio, in ignorantia redargutionis est: manifestum, & quòd ea quæ est, est propter consequens: inspiciendum autem est id & aliàs. Quæ uerò propter id quod est plures interrogationes ut unam facere, in eo sunt quòd non enucleamus, siue non diuidimus propositionis orationem: nam propositio unum de uno est: nam idem terminus unius solius rei, & simpliciter rei: ut hominis, & unius solius hominis: similiter autem & in alijs. Si igitur una propositio est, quæ unum de uno postulat, & simpliciter erit propositio talis, interrogatio. Atqui quoniam syllogismus ex propositionibus est, redargutio autem syllogismus, & redargutio erit ex propositionibus: si igitur propositio unum de uno, manifestum quoniam & hæc in redargutionis ignorantia: nam apparet esse propositio, quæ non est propositio. si itaq; dedit responsionem ut ad unam interrogationem, erit redargutio: si autem non dederit, sed apparet, apparens redargutio. Quare oẽs loci cadunt in redargutionis ignorantiã: qui quidẽ dicti sunt propter dictionẽ, quia est apparens cõtradictio, quod erat proprium redargutionis, alij autẽ propter syllogismi terminum.

Causæ

Causæ deceptionum, captionum sophisticarum. CAP. VI.

DECEPTIO *autem fit in ijs quidem, quæ propter æquiuocationem, & orationem, eo quòd non potest quis diuidere id quod multipliciter dicitur: nã quædam non est promptum diuidere: ut unum, & ens, & idem.* In *ijs autem quæ sunt propter compositionẽ, & diuisionem, eo quòd nihil putatur differre composita & diuisa oratio, ceu euenit in plurimis.* Similiter *autem & in ijs quæ sunt propter accentum: non enim aliud uidetur significare intensa, & remissa oratio in aliquo: aut non in pluribus.* Earum *uerò quæ sunt propter figuram, ob similitudinem dictionis: difficile est enim diuidere, quæ similiter, & quæ aliter dicuntur: nam ferme qui hoc potest facere in procinctu est, ut uideat uerum: maximè autem sciet innuere, quòd omne quod de aliquo prædicatur, arbitramur idipsum aliquid esse, & ut unum intelligimus: nam unum, & substantiam maximè uidetur sequi id, quod est aliquid, & ens.* Quare *in ijs quæ sunt propter dictionem hic locus ponendus: primum quidem magis deceptio aggignitur in ijs, qui cum alijs considerant, quàm qui per seipsos: nam ea quæ cum alio est consideratio per orationem est: quæ autem per seipsos, non minus per ipsam rem.* Deinde *& per seipsos decipi accidit, quando in oratione facit considerationem: præterea deceptio quidem ex similitudine, similitudo autem ex dictione.* In *ijs autem quæ sunt propter accidens, eo quòd non potest dijudicare idem & diuersum, & unum & multa: neq; quibus prædicatorum omnia hæc & rei accidunt.*

Id est, acuta, et grauis: nã acuta intenditur, grauis remittitur.

dunt. Similiter autem & in ijs quæ propter consequens sunt: pars enim quædam accidentis, est consequens. Amplius & in multis apparet, & postulatur hoc pacto: si hoc ab illo non separatur, nec ab altero separatur alterum. In ijs uerò quæ sunt propter omißionē orationis, & in ijs quæ sunt propter id quod aliquo modo & simpliciter, eo quòd propter parum, deceptio est. nam quasi nihil consignificet quid aut aliquo modo, aut simpliciter, aut alicubi, aut nunc, uniuersaliter concedimus. Similiter autem & in ijs quæ quod in principio est sumunt, & in non causis, et quæcunq; plures interrogationes ut unam faciunt: in omnibus enim his est deceptio, ob id quod propter parum: nam non exactè discernimus: neq; propositionis, neque syllogismi terminum, propter prædictam causam.

Ex quibus locis captiones falsi.

CAPVT VII.

QVONIAM *autem habemus propter quæcunque fiunt apparentes syllogismi, habemus & propter quæcunq; fiunt sophistici syllogismi, & redargutiones: dico autem sophisticam redargutionem, & syllogismum, non solùm apparentem syllogismum, aut redargutionem non existentem quidem, sed & existentē quidem, at apparenter accommodatam rei. Sunt autem illæ quæ non secundum rem redarguunt, & quæ monstrant ignorantes, quod quidem erat proprium tentatiuæ. Est autem tentatiua, pars dialecticæ: illa autem potest syllogizare falsum, propter ignorantiam eius qui dat orationem. Sophisticæ autem redargutiones* Vnde fiūt syllogismi sophistici.

tametsi colligant contradictionem, non faciunt manifestum, si ignorat: nam & scientem impediunt hisce orationibus. Quòd autem illas habeamus, ac uia manifestum est: nam propter quæcunq; apparet audientibus ut interrogata syllogizare, propter hæc & respondenti utiq; uideatur: quare erunt syllogismi falsi per hæc aut omnia, aut aliqua: nam quod non interrogatus arbitratur dedisse, & interrogatus quoq; ponet. Verùm in quibusdam simul accidit & interrogare quod deest, & apparere falsum: ut in ijs quæ sunt secundum dictionem, & solœcismum. Si ergo syllogismi contradictionis propter apparentem redargutionem sunt, manifestum est quòd propter tot erunt & falsorum syllogismi, propter quot & apparens redargutio: apparens autem propter particulas ueri: nam cùm quodcũque defuerit, apparebit redargutio: ut quod propter non accidens: propter orationem, quæ ad impoßibile: & quæ duas interrogationes ut unam facit, propter propositionem: & pro eo quod per se, quod propter accidens, & huius particula, quod propter consequẽs. Amplius, non in re, sed in oratione accidere: deinde pro uniuersali contradictione, & secundum idem, & ad idem, & similiter, propter id quod in aliquo, uel propter unumquodque horum peccat. Amplius, propter id quod est non cõnumerato eo quod in principio, quod in principio sumere. Quare habemus secundum quod fiunt captiosæ ratiocinationes: nam secundũ plura non erunt, secundum autem ea quæ dicta sunt erunt omnes. Est autem sophistica redargutio non simpliciter redargutio, sed ad aliquem, & syllogismus similiter.

ter. Nam si non sumat id quidem quod est propter æquiuocum unum significare, & quod propter similitudinis figuram solùm hoc quidem, & in alijs similiter, neq; syllogismi, neque redargutiones erunt, neq; simpliciter, neq; ad eum qui interrogatur: si autem sumãt, ad eum qui interrogatur erunt, simpliciter autem non erunt: non enim unum significatum sumpserunt, sed apparens, & apud illum quidem.

De veris, & falsis redargutionibus.

CAPVT VIII.

PROPTER *quæcunq; autem redarguunt qui redargutionibus utuntur: non oportet tentare sumere, sine omnium quæ sunt scientia: id autem non unius artis, nam infinitæ fortasse sunt scientiæ: quare manifestum quoniam & demonstrationes, redargutiones quidem sunt, & ueræ: nam quæcunque est demonstrare, est & redarguere eum, qui ponet contradictionem ueri: ut si commensurabilem diametrum posuerit, redarguet quis demonstratione, quòd incõmensurabilis, quare omnium oportebit esse scium: nam aliæ quidem sequuntur propter ea quæ in geometria sunt principia, & eorum conclusiones: aliæ autem propter ea quæ sunt in medicina: aliæ deniq; propter illa quæ sunt aliarum disciplinarum. Sed & falsæ redargutiones similiter infinitæ erunt. Nam secundum unamquanque artem est falsus syllogismus: ut secundum geometriam geometricus, & secundum medicinam medicinalis: dico autem secundum artem, secundum illius principia.* Verę redargutiones innumeræ.

Manifestum est igitur quòd non omnium redargutionum, sed earum quæ sunt secundum dialecticam, sumen-

di sunt loci. Nam ij communes sunt ad omnem artem & potentiam, & eam quidem quæ est secundum unãquanque disciplinam redargutionem: scientis est considerare siue cùm non est, apparet: siue cùm est, & quare est, eam autem quæ ex communibus est, & sub nulla arte cadens, dialecticorum: nam si habemus ex quibus probabiles syllogismi in quolibet, habebimus ex quibus redargutiones: redargutio nanq; est syllogismus contradictionis, quare aut unus, aut duo syllogismi contradictionis, redargutio est. Habemus igitur propter quæcunque omnes huiusmodi sunt: si autem hæc habemus, & solutiones habemus: nam illarum instantiæ, solutiones sunt. Habemus autem propter quæcunque & apparentes fiunt, apparentes autem non cuilibet, sed talibus: infinita enim sunt, si quis consideret illa, secundum quæcunque apparent quibuslibet. Quare manifestum est, quoniam dialectici est posse sumere propter quæcunq; fit per communia, uel quæ est redargutio, uel quæ apparet redargutio, uel dialectica, uel apparens dialectica, uel tentatiua.

Orationes ad nomen, & ad intellectum non bene diduci. CAP. IX.

NON *est autem differentia orationum quam quidam dicunt esse, has quidem ad nomen, illas uerò ad intellectum. Inconueniens enim est opinari alias quidem esse ad nomen orationes, diuersas uerò ad intellectum, & non easdem. Quid enim est non ad intellectum, nisi quando non utimur nomine (qui putat interrogare) eo, ad quod is qui interrogatus dedit? idem autem id est & ad nomen. Et ad intellectum autem, quando ad quod*

quod dedit intelligens. Si autem aliquis (plura significante nomine) unum putet significare, & interrogãs, & interrogatus (ut fortè ens & unum plura significat, sed & respondens & interrogans Zeno unum putans esse interrogauit, & est oratio quod unum, omnia) hæc ad nomen est, aut ad intellectum interrogantis disputata. Si uerò aliquis multa putet significare, manifestum quòd oratio illa non est ad intellectum. Primùm *igitur circa huiusmodi orationes, est ad nomen, & ad intellectum, quæcunque plura significant: deinde circa quamlibet est, nam non in oratione est ad intellectum esse, sed in eo quod respondens se habet aliquo modo ad ea quæ dantur: deinde ad nomen contingit omnes eas esse: nam esse ad nomen, hoc in loco, est esse non ad intellectum: nam si omnes, erunt quædam aliæ quæ neq; ad nomen, neque ad intellectum: illi uerò dicunt omnes, & diuidunt uel ad nomen, uel ad intellectum esse omnes, alias autem non.* Attamen *quicunque sunt syllogismi propter id quod multipliciter: horum aliqui sunt secundum nomen: nam absurdè dicatur secundum nomen esse omnes, qui sunt propter dictionem: sed sunt quædam captiones non in eo quòd respondens ad eas se habeat aliquo modo, sed quia talem interrogationem oratio ipsa habeat, quæ plura significet.* Et *omnino inconueniens est de redargutione differere, & non prius de syllogismo: nam redargutio syllogismus est, quare oportet & de syllogismo prius, quàm de falsa redargutione: nam talis redargutio, apparens syllogismus contradictionis.* Quare *aut in syllogismo erit causa, aut in contradictione (nam adiungere oportet con-*

traditionem) quandoq; autem in utroq; erit apparens redargutio: est autem de eo quod est silentia dicere, in contradictione, non in syllogismo. De eo autē quod est quod non habet aliquis, dare, in utrisq;: de eo uerò quod est quòd Homeri poëma est figura, per circulum, in syllogismo: quæ autem in neutro est, uerus est syllogismus. Verum unde sermo prouenit reuertamur: utrum quæ in disciplinis sunt orationes ad intellectum sint, an non? & si cui uidetur plura significare triangulus, & dedit non ut eam figuram de qua concludebat, quoniam duo recti, utrum ad intellectum illius disputauit hic, an non? amplius si plura quidem significat nomen, ille autem non intelligit, neque putat quomodo is non ad intellectum disputat? aut quomodo oportet interrogare eum, qui non dat diuisionem? siue interroget aliquis si est silentia dicere, an non? an est quidem ut non; an est ut sic? si autem dat aliquis nullo modo, ille autem disputat, utrum non ad intellectum disputat, quanuis oratio uideatur earum esse quæ ad nomē sunt? Non igitur est genus aliquod orationum ad intellectū, sed illæ quidem ad nomen sunt: & huiusmodi, non omnes, non quòd redargutiones, sed neq; apparentes redargutiones: nam sunt & non propter dictionem apparentes redargutiones, ut quæ propter accidens, & reliquæ. Si autem postulet diuidendum, quòd dico quidem silentia dicere: hæc autem sic, illa uerò non sic, id profectò primùm, absurdum postulare: nam quandoq; non uidetur interrogatum multipliciter se habere, atqui impossibile est diuidere, qui non putat. Deinde docere: quid aliud erit? manifestum enim faciet quonam

Poëma circulus fortè dicitur, quod ab eodem uersu incipitur, in eundemque definit: quare sunt intercalares Vergil. Hinc sic ratiocinare, omnis circulus est figura, poëma Homeri est circulus, igitur est figura.

pacto

pacto se habet, ei, qui neq; considerat, neq; scit, neque opinatur quòd aliter dicitur: quia & in non duplicibus quid prohibet hoc facere: ut putas æquales sunt unitates binarijs, in quaternarijs? sunt autem hi binarij quidem inexistentes, illi autem non sic: & putas contrariorum una est disciplina, an non? sunt autem contraria hæc quidem nota, illa autem ignota: quare uidetur ignorare qui hoc postulat, quòd aliud est docere quàm disputare: & quòd oportet quidem docentem non interrogare, sed eum manifesta facere, illum autem interrogare.

De interrogatione tentatiuæ: & quid inter contentiosum, sophisticumque intersit. CAP. X.

AMPLIVS *affirmare, uel negare qui postulat, id non monstrantis est, sed experimentum sumentis: nam tentatiua, dialectica quædam est, quapropter de omnibus inspicit, & explorat non scientem, sed ignorantem, atq; simulantem. Qui igitur secundum rem considerat communia, dialecticus est: qui autem id apparenter facit, sophisticus. Et syllogismus contentiosus, & sophisticus, unus quidem est apparens syllogismus, circa ea de quibus dialectica tentatiua est, quamuis uera sit conclusio: nam eius quod est propter quid, hallucinatorius est: & quæcunq;, cùm non sint, secundum cuiusq; disciplinam captiosæ ratiocinationes, uidentur esse secundum artem. Nam pseudographiæ nõ contentiosæ (secundum enim ea quæ sub arte sunt, ca-*

Ante Aristo. tempora tres maximopere sudasse feruntur ad circuli quadraturam monstrãdam, Antiphõ, Hippocra. Chius, & Bryson.

ptiosæ sunt ratiocinationes) neq; si aliqua est pseudographia circa uerum, ut Hippocratis *quadratura quæ per lunulas, sed ut* Brysso *quadrauit circulum: & tametsi quadraretur circulus, quia tamen non secundum rem, ideo sophisticus: quare & qui de his quidem apparens syllogismus, contentiosa est oratio, nam apparens est secundum rem, quare fallax & iniusta. Quẽadmodum enim ea (quæ in certamine est) iniuria, quãdam speciem habet, & est quædam iniusta pugna, sic in contradictione, iniusta pugna contentiosa est: nam & illic qui omnino uincere uolunt, omnia tentant: & hic qui contentiosi sunt. Qui igitur uictoriæ ipsius gratia, tales sunt, contentiosi homines, & litium amatores uidentur esse: qui autem gloriæ gratia quæ in diuitijs est, sophistici sunt: nam sophistice est (ut diximus) pecuniarum quædam aucupatiua ab apparente sapientia: quapropter demonstrationem apparentem appetunt. Et in eisdem orationibus quidem sunt litium amatores & sophistæ, sed non propter eadem: & oratio quidem eadem erit & sophistica & contentiosa, sed non propter idem: sed quatenus quidem est ob uictoriam apparentem, contentiosa: quatenus uerò est ob sapientiam, sophistica: nam sophistice est quædam apparens sapientia, non autem existens. Contentiosa uerò est quodam modo sic se habens ad dialecticam, ut pseudographa ad geometricam: nam ex eisdem contentiosa, differendi modo, captiosè decipit, ut & pseudographa, geometricè: sed hæc quidem non contentiosa, quia ex principijs & conclusionibus, quæ sunt sub arte pseudographiam facit: quæ autem ex ijs est, quæ*

sunt

ſunt ſub dialectica, circa alia quidem contentioſam eſſe, manifeſtum eſt: ut quadratura quidem quæ per lunulas, non contentioſa: Bryſſonis autem contentioſa, & illam quidem non eſt transferre niſi ad geometriam ſolùm, eo quòd ex proprijs ſit principijs: hanc autem ad plures quicunq; neſciunt quid eſt poßibile in unoquoq;, & quid impoßibile: nam accommodabitur: aut ut Antiphon *quadrauit. uel ſi quis non dicat melius eſſe poſt cœnam deambulare per Zenonis rationem, non medicinalis: communis enim eſt. Si ergo omnino ſimiliter ſe habeat contentioſa ad dialecticam: ut pſeudographa ad geometriam, non ex illis utiq; erit contentioſa.*

Orationes dialecticorum, tentatiuorumq́ue, non eſſe ad determinatiuum genus.

CAPVT XI.

NVNC *autem non eſt dialecticus circa genus aliquod determinatum, neq; demonſtratiuus ullius, neque talis qualis uniuerſalis: nam neq; omnia ſunt in uno aliquo genere: neq; ſi ſint, poßibile eſt ſub eiſdem principijs eſſe, ea quæ ſunt. Quare & nulla ars earum quæ aliquam naturam monſtrant, interrogatiua eſt: nam non poßibile eſt utramuis partium dare. ſyllogiſmus enim non fit ex utriſq;: dialectica autem interrogatiua eſt (ſi autem monſtraret: quid illud, niſi & omnia?) ueruntamen prima, peculiariaq́; principia non interrogat: nam ſi non daret, non iam haberet, ex quibus amplius diſputaret ad inſtantiam.* Talis *autem eſt tentatiua: nam tentatiua non talis eſt, qualis eſt geometria: ſed qualem utiq; haberet, non ſciens aliquis: fieri*

Vniuerſalis artifex, hoc eſt, metaphyſicus.

enim

enim poteſt ut periculum ſumat, & is qui neſcit rem, de eo qui neſcit: ſiquidem & dat non ex quibus ſcit, neque ex proprijs, ſed ex conſequentibus: quæ omnia talia ſunt quæ ſcientem quidem, nihil prohibet neſcire artem, neſcientem autem neceſſe eſt ignorare: quare manifeſtum quoniam nullius determinati tentatiua diſciplina eſt, eo quòd de omnibus eſt: nam omnes artes utuntur quibusdam communibus. Ideoq; *omnes illiterati quodam modo utuntur dialectica, & tentatiua.*

Nam omnes usq; ad aliquid conantur dijudicare eos qui pronunciant: hæc autem ſunt communia: nam illa nihil minus ſciunt ipſi, quanuis uideantur longè extrà dicere. Redarguunt *igitur omnes: nam ſine arte quidem eo participant, cuius artificialiter eſt dialectica: & arte ſyllogiſtica, tentatiuus, dialecticus.* Quoniam *autem ſunt multa quidem hæc & de omnibus, non talia autem ut natura quædam ſint, & genus, ſed ut negationes: alia autem non talia, ſed propria ſunt: ex illis de omnibus experimentum poßibile eſt ſumere, & artem eſſe quandam, & non talem eſſe quales quæ demonſtrant, eò quòd contentioſus non eſt omnino ſic ſe habens, ut pſeudographus: nam non erit captioſus ex determinati cuiuſpiam generis principijs, ſed circa omne genus erit is qui contentioſus.* Epilogus. *Loci igitur ſophiſticarum redargutionum hi ſunt, & quòd dialectici eſt conſiderare de his, & res eas poſſe facere, non difficile uidere: nam quæ circa propoſitiones eſt diſciplina, omnem habet hanc ſpeculationem: & de redargutionibus quidem apparentibus, dictum eſt.*

Loci

Loci sophistici interrogantium ad falsum, aut inopinabile. CAP. XII.

DE *aliquo est falsum quippiam ostendere, & oratione ad inopinabile ducere. Hoc autem fuit secundum propositum sophisticæ intentionis, primùm quidem ex eo quòd interrogat quodammodo, & per interrogationem accidit maximè: nam id, ad nullum determinatum interrogare propositum, uenatiuum est illorum: temere nanq; dicentes peccant magis: temere autem dicũt, quando nihil habent propositum.* 1. locus. *Et id, interrogare multa (quanuis id determinatum sit ad quod disputant) & id, ea quæ uidentur, dicere se postulare, facit quandam idoneitatem, ut ad inopinabile ducat, aut falsum.* 2. locus.

Et si interrogatus affirmet, aut neget illorum aliquid, ducere ad ea ad quæ promptus est argumentari: potest tamen nunc minus nocere per hæc quàm prius, nam repetunt aliquid ad id quod in principio. 3. locus. *Elementum autem deueniendi ad falsum aliquod, aut inopinabile, nullam statim interrogare positionem, sed affirmare ob id se interrogare, quod discere uelit: nam locum argumentationis, consideratio facit.* 4. locus. *Ad falsum autem ostendendum proprius locus sophisticus est, ducere ad talia, ad quæ abundat orationibus: est autem bene, & non bene id facere, quemadmodum dictum est prius.* 5. locus.

Rursum ut ad inopinabilia ducat, considerare ex quo genere est qui disputat, deinde interrogare quod pluribus illi dicunt inopinabile: est enim singulis quibúsque aliquid tale. 6. locus. *Elementum autem horum sumere singulorumq;* 7. locus.

lorumq; quorumq; positiones in propositionibus. Solutio uerò & horum competens fertur, ostendere quòd non propter orationem accidit inopinabile: semper au
8.locus. *tem id quoq; uult qui contendit. Amplius autem ex uoluntatibus & manifestis opinionibus: nam non eadē uolunt, & dicunt: sed dicunt quidem decoratissimas orationes, uolunt autem ea quæ uidentur prodesse: ut bene mori magis quàm uoluptuosè uiuere dicunt oportere: & egere iustè magis quàm diuitijs affluere prauè: uolunt autem contraria. Eum igitur qui dicit secundum uoluntates, ad has manifestas opiniones ducendum: cum uerò qui dicit secundum has, ad absconsas: utrouis enim modo necessarium est inopinabilia dicere: unam aut manifestum, aut immanifestas opiniones dicunt contraria.*
9.locus. *Plurimus autem est locus faciendi inopinabilia dicere, quemadmodum Callicles in Gorgia scriptus est, dicens: & ueteres autem omnes arbitrati sunt accidere propter id quod secundum naturam & secundum legem contraria: contraria enim esse naturam & legem dicunt: & iustitiam secundum legem quidem esse bonum, secundum autem naturam non bonum: oportet igitur ad eum quidem qui dicit secundum naturam, secundum legem obuiare: ad eum uerò qui secundum legem, ad naturam ducere, nam utroq; modo dicere contingit inopinabilia: erit autem secundum naturam quidem ipsis uerum, secundum autem legem quod multitudini uidetur: quare manifestum quòd & illi, quemadmodum & qui nunc, aut redarguere, aut inopinabilia dicere respondentem, conabantur efficere.*
10.locus. *Quædam autem interrogationum, habent utrinque inopi=*

inopinabilem responsionem: ut utrum sapientibus, an patri oporteat obedire: & expedientia facere, an iusta: & an iniuriam pati eligibilius quàm nocere.

Oportet autem ducere ad ea quæ multitudini, & sapientibus sunt contraria, nam si dicat aliquis ut ij qui circa orationes, ad ea quæ multitudini: si autem ut multi ad ea quæ ijs qui in oratione. Dicunt enim hi quidem ex necessitate beatum iustum esse: multitudini autem inopinabile est regem infelicem esse. Est autem ad ea quæ sic sunt, inopinabilia ducere, idem ei quod est ad eam quæ est secundum naturam, & secundum legem contrarietatem, ducere: nam lex opinio multitudinis, sapientes autem secundum naturam, & ueritatem dicunt: & inopinabilia quidem, ex his oportet quærere locis. 11. locus. 12. locus.

De captionibus nugationis & solœcismi.

CAPVT XIII.

De eo quidem quod est facere nugari, quidnam dicimus nugari, iam monstrauimus: omnes autem tales orationes id uolunt efficere: si nihil referat nomen & orationem dicere: duplum autem, & duplum dimidij idem est: si igitur duplum est, dimidij duplum: erit dimidij, dimidij duplum: & rursum si pro duplo, duplũ dimidij ponatur, ter erit dictum dimidij dimidij dimidij duplum. Et putas est concupiscentia delectationis: hæc autem est appetitus delectationis: est igitur concupiscentia appetitus delectationis delectationis. Sunt autem omnes huiusmodi orationum in ijs quæ sunt ad aliquid, quæcunq; non solùm genera, sed & ipsa ad aliquid dicuntur, & ad idem & unum assignantur: ut

appetitus,

appetitus, alicuius appetitus: & concupiscentia, alicuius concupiscentia, & duplum alicuius duplum, & duplum, dimidij, & in quibuscunq; quæ (cùm substantia non sint) ad aliquid omnino eorum sunt, quorum sunt habitus, aut affectus, aut aliquid huiusmodi, in oratione ipsorum de illis prædicatorum declaratur: ut impar est numerus medium habens: est autem numerus, impar: est igitur numerus, numerus medium habens. Et *si simum, cauitas naris est, est autem naris sima: erit ergo naris, naris caua.* Apparent *autem facere non facientes quandoq;, eò quòd non interrogant si significet aliquid per se dictum duplum, an nihil: & si aliquid significat, utrum idem an diuersum: sed conclusionem dicunt statim, & apparet propter nomen idem, esse idem, & significare.* Solœcismus *autem quale quid est, dictum est prius: est autem & hoc facere, & non facientem uideri, & facientem non uideri: quemadmodum Leuinus dixit, si Venus masculinum est: nam qui dicit almam, solœcismum quidem facit secundum illum, non apparet autem alijs: qui autem almum, apparet autem, sed non facit solœcismum.* Manifestum *igitur quoniam & ars quædam hoc potest facere, eò quòd multæ orationes non colligentes, solœcismum uidentur colligere, ut & in redargutionibus.*

Aristo. exemplũ ponit de Protagora, q iracũdiam, & galeã mascu-lina ponebat, sed id latinæ locutioni nõ est accommodatum, quare sumptum est hic exẽplũ ex Leuino, qui Venerem masculinum gen. posuit. Vide Macrob. Satur. li. 1. cap. 8.

Sunt autem omnes penè apparentes solœcismi propter hoc: & quando casus neq; masculinum, neq; fœmininum significat, sed neutrum: nam hic quidem masculinum significat, hæc autem fœmininum, hoc uerò neutrum uult significare: sæpe autem significat & illa utraq;, ut quid est hoc? Calliope, lignum, Coriscus.

Masculini

Masculini igitur & fœminini differunt casus omnes, neutri hi quidem, illi autem non: cùm datur igitur hoc: sæpe colligunt quasi dictum sit hunc: similiter autem & alium casum pro alio ponunt. Captiosa autem ratiocinatio fit eo quòd hoc commune sit plurium casuũ: nam hoc significat quandoq; hic, quandoq; autem hunc: oportet autem uicißim significare, cùm est quidem, hic: cùm esse autem, hunc: ut est Coriscus: esse Coriscum: & in fœmininis nominibus similiter, nam in omnibus similiter est, & esse, facient differentiam. Et quodam modo in his similis est solœcismus ijs redargutionibus, quæ propter id quod non similia, aut propter figuram, similiter dicuntur: nam quemadmodum illic in rebus, sic hic in nominibus accidit solœcismum facere: nam homo, & album, & res, & nomen est: manifestum igitur quoniam solœcismum tentandum est ex dictis casibus colligere. Species igitur sunt hæ contentiosarum orationum, & partes specierum, & modi, qui dicti sunt.

De occultatione sophistica, & contra molestè respondentes. CAP. XIIII.

DIFFERT *autem non parum si ordinentur quodam modo ea quæ ad interrogationem sunt, ut lateat quemadmodum in dialecticis: deinceps igitur ex ijs quæ dicta sunt, hæc primùm dicenda. Est autẽ ad redarguendum, unum quidem prolixitas: nam difficile simul multa conspicere. Ad prolixitatem uerò quæ adducuntur elementis, utendum. Vnum quidem festinatio,*

Hoc est, regulis, siue præceptis.

natio, nam tardiores minus præuident: amplius autem ira & contentio: nam conturbati minus possunt obseruare omnes. Elementa autem, iræ. Manifestum quoque eum facere qui uult iustè agere, & circa omnia impudentem esse. Amplius, permutatim interrogationes ponere, siue ad idem plures habeat aliquis orationes, siue & quòd sic, & quòd non sic: simul enim accidit aut ad plura, aut ad contraria facere obseruationem. Omnino autem omnia, quæ ad occultandum dicta sunt prius, utilia etiam ad contentiosas orationes: nam occultatio latendi gratia est, latere autem deceptionis. Ad eos autem qui renuunt quæcunq; opinantur esse ad orationem, ex negatione interrogãdum, ceu contrarium uelit, aut etiam ex æquo interrogationem facere: nam cùm dubium est, quòd uult sumere, minus insolescunt. Et quando in partibus dederit quispiam singula inducenti, uniuersale sæpe non interrogandum est, sed ut dato utendum: nam quandoq; putant & ipsi dedisse, & audientibus quoq; apparet propter inductionis memoriam, ueluti perinde atq; non interrogauerit uanè. Et in quibus non nomine significatur uniuersale, similitudine tamen utendum est ad id quod expedit: nam latet similitudo plerunq;. Et ad sumẽdum propositionem, contrarium: oportet comparando interrogare: ut si debeat sumere, quoniam oportet per omnia patri obedire, utrum per omnia oporteat obedire parentibus, an per omnia non obedire? & sæpe id: utrum multa concedendum, an pauca? magis enim si necesse, uidebuntur esse multa? appositis enim iuxta se contrarijs, minora & maiora apparent, & peiora et

meliora hominibus. Valde autem & sæpe facit uideri redargui, maximè sophistica calumnia interrogantium, cùm nihil colligentes non interrogationem faciunt id quod est ultimum; sed concludenter dicunt ueluti colligentes; non igitur hoc & hoc. Sophisticum autem est & cùm ponitur inopinabile, quod apparet postulare respondere, proposito eo quod uidetur ex principio, & interrogationem talium sic facere utrũ tibi uidetur? nam necesse est si sit interrogatio ex quibus syllogismus, aut redargutionem, aut inopinabile fieri: cùm dat quidem, redargutionem: cùm autem nõ dat, neq; dare uidetur, fatetur inopinabile: cùm uerò non dat, uideri autem fatetur: redargutionis simile.

Amplius, quemadmodum in rhetoricis, & redargutionibus similiter contrarietates considerandum, aut ad eas quæ ab eodem sunt dictæ, aut ad eos quos confitetur bene dicere, aut agere. Amplius, ad eos qui uidentur tales, aut ad similes, aut ad plurimos, aut ad omnes. Quemadmodum autem respondentes sæpe cùm redarguuntur faciunt duplex, si debeat accidere redargutio, & interrogantibus utendum quandoq; illo, contra instantes: si sic quidem accidat, sic autem nõ, quoniam si sumpserit, ut facit Cleophon in Mandrobulo: oportet etiam absistentes ab oratione reliqua argumentorum diuidere, & respondenti (si præsenserit) prius instare, & prædicere. Argumentandum autem quãdoque & ad aliud ab eo quod dictum est, illud sumentibus: si non ad id quod propositum est habeat aliquis argumentari: quod Lycophron fecit dum propositum esset, ex arte lyram commendare. Ad eos autem

Mãdrobulus, drama est Cleophõtis. Fuit autem Cleophõ tragicus Atheniẽsis: similiter & Lycophren.

qui exigunt ad aliquid argumentari, postquàm uidetur oportere aßignare causam, dictis autem quibusdam obseruabilius quod uniuersaliter accidit in redargutionibus, ut dicat contradictionem, ut quod affirmauit negare, aut quod negauit affirmare: sed non quòd contrariorum est eadem disciplina, uel non eadem: non oportet autem conclusionem ut propositionem interrogare, quædam autem neque interrogandum est, sed ut conceßis utendum. Ex quibus igitur interrogationes, & quomodo interrogandum in concertatorijs exercitationibus, dictum est.

Libri primi Elenchorum Sophisticorum Aristotelis finis.

ELENCHORVM SOPHISTICORVM ARISTOTELIS

LIBER II.

De vtilitate cognoſcendi ſophiſticas orationes, & apparatu ad eas diluendas.

CAPVT I.

E RESPONSIONE *autem, & quomodo oportet ſoluere, & quid, & ad quam utilitatem orationes huiuſmodi proſunt, poſt hæc dicendum.* Vtiles *ergo ſunt ad philoſophiam propter duo.* Primùm *quidem quia ex quæ ut plurimum propter dictionem fiunt, melius ſe habere faciunt ad id, quotupliciter quodq; dicitur, & ea quæ ſimiliter, & quæ aliter in rebus accidunt, & in nominibus. Secundum autem ad eas quæ per ſeipſum inquiſitiones fiunt: nam qui ab alio facile captioſè fallitur, & id non ſentit, & ipſe quoq; à ſe id patitur perſæpe.* Tertium *uerò, & reliquum adhuc, ad gloriã: eo quòd circa omnia exercitatus eſſe uidebitur, & in nullo ſe inexpertè habere: nam ſi is qui in orationibus eſt conſocius, orationes uituperat, cùm nihil habeat quod determinet de uitioſitate earum, dat ſuſpicionem quòd uideri uelit inſoleſcere: non quia uerum ſit, ſed propter imperitiam.* Reſpondentibus *autem, quomodo obſi-*

stendum sit aduersum huiusmodi orationes, manifestu: si quidem recte dicimus prius ex quibus sunt captiosae ratiocinationes, & si (quae inquirendae sunt) superabundantias sufficienter diuisimus. Non est autem *idem sumentem orationem uidere, & soluere uitiositatem, & interroganti posse occurrere celeriter.* Nam *quod scimus, saepe transpositum ignoramus.* Amplius *autem quemadmodum in alijs, id quod citius & tardius, ex exercitatione fit magis, sic & in orationibus se habet: quare si manifestum quidem sit nobis, immediati autem simus, priuamur opportunitatibus frequenter.* Accidit *autem quandoque sicut in linearum descriptionibus: nam & illic soluentes quandoq; componere uerum non possumus, sic & in redargutionibus: nam scientes propter quid orationem accidit connectere, soluere tamen orationem impotes sumus.*

De apparenti solutione respondentis.

CAPVT II.

PRIMVM *igitur quemadmodum syllogizare dicimus, opinabiliter quandoq; magis quàm uere, eligere oportere: sic & soluendum quandoq; magis opinabiliter quàm ad ueritatem: nam omnino aduersus contentiosos est reluctandum, non ut ad eos qui redarguunt, sed qui redarguere apparent: non enim dicimus eos syllogizare: quare ut non uideantur, emendandi sunt: nam si redargutio est contradictio, non aequiuoca, ex quibusdam: nihil opus est diuidere ad amphibola, & aequiuocationem: non enim facit syllogismum: sed nullius alterius gratia diuidendum est, nisi*

quia

quia conclusio uidetur redargutioni similis. Non ergo *redargui, sed uideri redargui cauendum est, eò quòd interrogat amphibola, & quæ propter æquiuocationem sunt, & quæcunq; aliæ huiusmodi cauillationes quæ & ueram redargutionem adumbrant, & redarguentem atq; non redarguentem incertum reddunt: nam (quia licet in fine cùm conclusum fuerit dicere se, non id ipsum quod affirmauit negare, sed æquiuocè aut amphibolicè, quanuis quàm maximè contingit in idem ferat) incertum, si redargutus est: incertum enim, si uera nunc dicit: si uerò diuidens interrogasset æquiuocum, aut amphibolum, non incerta esset redargutio, quoniam requirunt (nunc quidem minus, prius autem magis) contentiosi, sic uel non respondere eum qui interrogatur, fieri potest.* Nunc autem *quia non bene interrogant inquirentes, necesse est ut respondeat aliquid is qui interrogatus est, emendans uitium interrogationis: quia diuiso sufficienter, uel sic, uel non, necesse est dicere respondentem. Si autem aliquis putet secundum æquiuocationem redargutionem esse, quodam modo non erit respondentem effugere quin redarguatur: nã in ijs quæ oculis subiecta * sunt, necessariũ quod affirmauit negare nomen, & quod negauit affirmare.* Eninuero *ut diluunt quidam, nihil prodest: nam non Coriscum aiunt esse musicum, & nõ musicum, sed hunc Coriscum musicum, & hunc Coriscum non musicum, eadem namq; erit oratio Coriscum, ei quæ est hunc Coriscum musicũ esse, uel non musicũ: quod simul affirmant, & negant. Sed fortasse non idem significant: nã nec illic nomen, quare in aliquo differt. Si aũt hoc quidẽ*

* Hoc est in rebus visibilibus.

simpliciter dicendo Coriscum aßignet, illi autem addat aliquem, aut hunc, absurdũ est. nihil enim magis quàm alterum: utrolibet enim nihil differt. Non *sic igitur, sed quia incertus quidem est qui non determinauit ambiguitatem, utrum redargutus est uel non redargutus, datum autẽ est in orationibus diuidere: manifestũ quòd non determinando dare interrogationem, & quidem simpliciter, peccatum est: quoniam & si non ipse, tamen oratio redargutæ similis est.* Accidit *autem sæpe uidentes amphiboliam torpescere diuidere, eo quòd crebra talia proponantur: ne ad omne uideantur molesti esse: deinde non putantibus propter id fieri orationem, sæpe profectò occurrit inopinabile: quapropter quia datum est, diuidere haud cunctandum, quemadmodum dictum est prius. Si aũt duas interrogationes, non unam facit quisquam interrogationem, non propter æquiuocationem, uel amphiboliam fiet captiosa collectio, nónne redargutio an non? quid enim differt interrogare, si Callias & Themistocles musici sint, quàm si ambobus unum nomen esset existentibus diuersis? nam si plura significat quàm unum, plura interrogauit: si igitur nõ rectum est ad duas interrogationes unam responsionem censere sumere simpliciter, manifestum quoniam nulli eorum quæ æquiuoca sunt, conuenit respondere simpliciter, nec si de omnibus quidem uerum sit, ueluti censent quidam: nihil enim differt hoc, quàm si interrogasset, Coriscus & Callias utrum domi sint, an non sint domi? siue adsint ambo, siue non adsint: utrinque enim plures propositiones.* Non *enim si uerum est dicere, interrogatio propter id una: poßibile*

est enim ad decies millenas interrogatas quæstiones, omnes sic uel non, uerum est dicere: attamen non est respondendum una responsione, interimitur enim disputatio: id autem simile ac si idem nomen imponatur diuersis. Sic igitur oportet ad duas interrogationes unam responsionem dare, manifestum quoniam nec in æquiuocis sic uel non, dicendum: neq; enim qui dixit respondet, tametsi dixit: sed id admittunt quodam modo in disputationibus, eo quòd lateat quod accidit. Quemadmodum igitur diximus quòd redargutiones quædam uidentur esse cùm non sunt, eodem quoq; modo & solutiones quædam uidentur esse, quæ non sunt, quas dicimus quandoq; operæpretium magis afferre, quàm ueras in contentiosis orationibus, & in ea (quæ ad duplex est) occursione. Respondendum autem in ijs quæ uidentur, esto, dicendo: nam & sic minimè fiet redargutio. Si uerò aliquid quod inopinabile sit cogatur dicere: hîc maximè addendum uideri: sic enim neq; redargutio, neq; inopinabile uidebitur fieri. Quia autem quo pacto petitur quod est in principio, manifestũ putant omnino (si sint propinquæ) interimendum, & non concedenda esse ulla, perinde ac si quod in principio est petat. Et quando aliquid tale postulauerit quispiam quod necessarium quidem est accidere ex positione, sit autem falsum uel inopinabile, idem dicendũ: nam quæ ex necessitate accidunt, eiusdem uidentur esse positionis. Amplius, quando uniuersale non nomine sumitur, sed similitudine: dicendum quòd non sic datũ est: neq; ut proposuit, sumit: nam propter id fit sæpe redargutio: cùm autem prohibetur his, ad id quod non

bene ostensum est redeundum, obsistendum autem secũdum dictam determinationẽ. In ijs igitur quæ propriè dicuntur nominibus, necesse est respondere, uel simpliciter, uel diuidendo. Quæ autem subintelligentes proponimus; ut quæcunq; non planè, sed truncatim interrogantur, propter id accidit redargutio: ut putásne quicquid est Atheniensium, possessio est Atheniensium? sic. similiter autem & in alijs? atqui homo est animalium, sic. possessio igitur animalium, homo. Nam hominem animalium esse dicimus, quia animal est: & Lysandrum Lacedæmoniorum, quia Lacedæmonius est. Manifestum igitur quoniam in quibus obscurum est quod proponitur, non simpliciter concedendum. Quando uerò duobus existentibus cùm hoc quidem est, ex necessitate alterum esse uidetur: cùm uerò alterum est, hoc non ex necessitate: interrogato utroq;, oportet quod minus est dare. Nam difficilius est colligere de pluribus. Si autem argumentetur quòd huic quidem est contrarium, illi autem non est: si oratio uera sit, cõtrarium esse est dicendum, at nomen alterius positum non esse. Quoniam autem quædam quidem eorum quæ dicuntur plures eum qui non concedit falsum dicere aiunt, quædam autem non: ut quæcunq; ambigũt (utrũ.n. corruptibilis uel immortalis sit anima animaliũ, non exploratũ est multis) in quibus igitur incertum est utro modo soleat dici quod proponitur? utrum in ijs quæ sunt ut sententiæ? uocant enim sententias, & ueras opiniones, & totas negationes: ut diameter incommensurabilis est. Amplius, de quo uerum dubitatur, transferens quispiam nomina maximè latebit in

Senientiá ueteres, quod animo sensissét uocauerunt.

illis: nam quia incertum est utro modo se habet uerum: non sophisticè agere: propter id autem quod dubium, non uidebitur falsum dicere: nam metaphora faciet orationē sine redargutione uideri. Amplius,*quascunq; interrogationū persenserit aliquis, præinstādū est, & prædicendū:nā sic maximè interrogantem prohibebit.*

*Hoc est, trā slaticè loquēs utensq; meta phora.

De recta solutione loci. CAP. III.

QVONIAM *autem recta solutio est manifestatio falsi syllogismi, ob quancunque interrogationem accidat falsum (falsus autem syllogismus dicitur dupliciter: nam aut si collectum est falsum: aut si cùm non est syllogismus, uidetur esse syllogismus) erit & quæ nūc dicta est solutio: & apparentis syllogismi, ob quam uidetur esse,interrogationū correctio: quare cōtingit orationes syllogizātes quidē interimere: apparētes autem diuidentē soluere.* Rursum *autem quoniā syllogizantium orationum, hæ quidem uerā, illæ autē falsam habent conclusionem, eas quidē quæ secundū conclusionem sunt falsæ, duobus modis contingit soluere: nam et eò quòd interimitur aliquid eorū quæ interrogata sunt, & eò quòd ostenditur conclusio,nō sic se habere.* Eas *uerò quæ secundum propositiones, eò quòd interimitur quiddam solum: nam conclusio uera est.* Quare *uolentibus soluere orationem, primùm quidem inspiciēdum si syllogizat, an non syllogizat: deinde utrum uera sit conclusio, an non uera: quatenus uel diuidentes uel interimentes soluamus: & iterum interimentes hoc modo, uel illo, quemadmodum dictum est prius.* Differt *autem plurimum & interrogantem, & non, soluere orationem: nam præuidere quidem difficile est:*

per

per otium autem temporis, uidere facilè: earum igitur quæ propter æquiuocationem, & amphiboliam redargutionem, aliæ quidem habent aliquam interrogationẽ plura significantem: aliæ autem conclusionem multipliciter dictam: ut in ea quidem quæ est silentia dicere, cõclusio est duplex: in ea uerò quæ est non conscire scientem: una interrogationum amphibola est. Et du*plex quidem quandoq; est ens, quandoq; non est ens, & quandoq; significat duplex, hoc quidem ens, illud uerò non ens.* Q*uibuscunque igitur in fine est multiplex, nisi prius sumpserat contradictionem, non fit redargutio, ut in eo quod est cæcum uidere: nam sine contradictione non fit redargutio.* Q*uibuscunque uerò in interrogationibus, non necesse est prænegare quod duplex est: nam non ad hoc, sed propter hoc fit oratio.*

In *principio igitur ad duplex & nomen & orationem sic respondendum, quod est ut sic, est autem ut non: ut de eo quod est silentia dicere, quod est ut sic, est autem ut non, & quæ expediunt, agendum: sunt autem quæ sic, sunt autem quæ non: nam expedientia dicuntur multipliciter.* S*i autem lateat, in fine addendo interrogationi corrigendum: est ne silentia dicere? non tamen eos qui silent.* Et *in ijs autem quæ se habent quidem multipliciter in propositionibus, similiter non putas consciunt, quod sciunt? sic. sed non sic scientes, non enim est idem, quòd non est conscire, atq; sic quidem non esse scientes.* Et *omnino obluctandum est, tametsi simpliciter colligatur, quod non rem quam dixit negauit, sed nomen: quare id non est redargutio.* M*anifestum autem & eas quæ sunt propter compositionem,*

nem, & diuisionem: quomodo soluendum: nam si diuisa & composita oratio aliud significat cùm concluditur: contrarium dicendum. Sunt autem huiusmodi omnes orationes secundum compositionem, & diuisionē. Putásne quo uidisti tu hunc percussum, illo percussus est hic? & quo percussus est, illo tu uidisti? Habet *quidem aliquid etiam dubiarum quæstionum, quamuis sit propter compositionem: nam non est duplex, ob id quod est secundum diuisionem: non enim eadem oratio fit diuisa, & composita: siquidem ora, & hora secundum accentum prolata significant aliud, sed in scriptis quidem idem nomen, cùm ex eisdem elementis scriptum sit, & similiter: * & illic autem iā signa faciunt, prolata non eadem, quare non duplex quod propter diuisionem est: manifestum autem quoniam non omnes redargutiones propter duplex, sicut quidam dicunt. Diuidendum igitur & qui respondet: non idem est enim dicere uidere oculis, percussum: & dicere oculis percussum, uidere.* Et *Euthydemi oratio. Putásne uidisti tu nunc existentes in Pyræo naues, cùm in Sicilia sis?* Et *rursum, putásne malum sutorem bonum esse? sit autem quis bonus sutor, malus: quare sutor malus. Putásne quorum scientiæ bonæ, bonas esse disciplinas, mali autem bona disciplina, igitur bona disciplina malum: attamen & malum, & disciplina malum: quare mala disciplina, malum. Putásne uerum dicere nunc quoniam tu factus es? factus es ergo nunc. An aliud significat diuisum? uerum enim dicere nunc, quòd tu factus es, sed non, nunc tu factus es. Putásne ut potes, & quæ potes, sic & ipsa facies? non citharizās autem habet*

* Nam h non litera est, sed spiritus tantùm nota.

habes potestatem citharizandi, citharizabis igitur nõ citharizans. An non huius habet potestatem, ut nõ citharizans citharizet? sed cùm non facit hoc, ut faciat. Soluunt autem quidam id & aliter: nam si dedit ut potest facere, non dicunt accidere non citharizantē citharizare: non enim omnino ut potest facere datum est facere: non idem autem esse ut potest, & omnino ut potest facere. Sed manifestum quoniam non bene soluunt: nam orationum omnium quæ propter idem, eadem solutio: eadem autem non accommodabitur ad omnes, nec omnino ad interrogatas, sed est ad interrogãtem, & non ad orationem. Propter accentum autē orationes non sunt, neq; in ijs quæ scribuntur, neq; in ijs quæ dicuntur, præterquàm si quæ paucæ fiunt. ut hic: putásne est quod habitas, domus? sic. nunquid, ne est quod habitas, negatio eius est quod habitas? sic, dicebas autem, ne esse quod habitas domum, negas igitur te habitare domũ. Quomodo autem soluendum est, palàm: non enim idem significat grauiter, & acutè prolatum. Manifestum autem & in ijs quæ fiunt propter id quod ut eadem dicuntur ea quæ non sunt eadem, quo pacto obsistendum, eo quòd habemus genera prædicamentorum: nam hic quidem dedit interrogatus non esse aliquid eorum quæ quid est significant: ille uerò, ostendit quidem esse aliquid eorum quæ sunt ad aliquid uel quantitatis. uidentur autem quid est significare propter dictionem, ut in hac oratione. Putásne cõtingit idem simul facere, & fieri? non, at uerò uidere, simul & uideri idem & secundum idem contingit. Putásne est aliquid eorũ quæ sunt pati facere? nõ. nónne igitur

Figura dictionis. (margin, beside "te habitare domũ")

Captiones. (margin, beside "re propter dictionem")

igitur secatur, uritur; operatur similiter dicuntur, & omnia quidem pati significant? rursum autem currere, uidere similiter sibijnuicem dicuntur: ueruntamen uidere, operari aliquid est: quare & pati aliquid, simul etiam & facere. Si autem aliquis illic dans contingere simul idem facere, & pati. uidere,& uideri dicat posibile, nondum redargutus est, si non dicat uidere facere aliquid, & uideri pati: indiget enim hac interrogatione, sed ab audiente opinatur datum esse, cùm & secare facere aliquid, & secari fieri aliquid dedit, & quæcunq; alia similiter dicuntur: nam reliquum ipse addit qui audit, ueluti similiter dictum: illud autem dicitur quidem non similiter: uidetur autem propter dictionem. Idem autem accidit hic quod in æquiuocationibus: putat enim in æquiuocis inscius orationũ,quam dixit negare rem, non nomen: ideoq; adhuc indiget interrogatione, si ad unum aspiciens dicat æquiuocum:sic enim dante,erit redargutio. Similes autẽ & hæ orationes illis: si quod quis habens, posteà non habet, amisit: nam unum solum amittens calculum,non habebit decem calculos. Ad quod non habet quidem, prius habens,amisit? quantum autem habet uel quot, non necesse est tot amittere. Interrogans igitur quod habet, colligit in eo quot: nam decem, aliquot: si igitur dixisset à principio, si quot quis non habet prius habens, putásne amisit tot? nullus utiq; dedisset, sed aut tot, aut horum aliquid. Et quoniam dabit aliquis quod non habet: non enim habet unum solum calculum. An non dedit quod non habuit, sed ut non habuit? nam solum, non quod significat, neq; quale, neq; quantum, sed ut se habet ad aliquid,

aliquid, ut quod non cum alio. Quemadmodum si dicat, putásne quod non aliquis habet dabit? non annuente autem, interroget si dabit quis aliquid citò, qui non habet citò? astruentem autem colligat quòd dabit quis quod non habet, & manifestum quoniam non syllogizauit: nam citò non est quod dare, sed hoc modo dare: quo autem modo non habet, dabit aliquis, ut quod delectabiliter habet, mœstè dabit. Similes autem & huiusmodi orationes. Putásne quam non habet, manu percutiet quis? aut quem non habet, oculo uidebit? non enim habet unum solum oculum. Soluunt autem quinam dicentes, & quod habet unum solum oculum, & aliud quidlibet qui plura habet: quidam autem & ut quod habet accepit, dedit enim unum solum hic calculum, & hic habet (dicunt) unum solum ab hoc calculum: accepit enim ab hoc, ergo unum solum habet hic calculum: alij autem statim interrogationem interimentes, quia contingit quòd non accepit habere: ut uinum accipientem suaue, si corrumpatur in acceptione, habere acre. Sed quod dictum est prius, hi omnes non ad orationem, sed ad hominem soluunt: nam si esset hæc solutio, dantem oppositum non poßibile esset soluere, quemadmodum & in alijs: ut si est quidē quod est, est etiam quod non est solutio, si simpliciter det dici, concludit: si autem non concludit, non erit solutio: in prædictis autem (omnibus datis) non dicimus fieri syllogismū. Amplius aūt & hæ sunt ex huiusmodi orationibus. Putásne quod scriptū est, scripsit quis? scriptū est aūt nunc quòd tu sedes, falsa oratio: erat aūt uera cùm scribebatur. igitur simul scribebatur falsa, et uera.

Dilutio antiquorum insufficiens.

Aliæ captiones figuræ dictionis.

Nam

Nam falsam, uel ueram orationē, uel opinionem esse, nō quòd, sed tale significat: nam eadem ratio, & in opinione. Et putas quod discit discens, hoc est quod discit? discit autem aliquis quod est tardè, celeriter. Nō igitur quod discit, sed ut discit dixit. Et putas quod ambulat aliquis, pessundat? ambulat autem totā diem. An non quod ambulat, sed quando ambulat dixit. nec cùm scyphum quis bibat, quod bibit, sed ex quo? Et putas quod quis sciuit inueniens, uel discens sciuit? quorum autem hoc quidem inuenit, illud autem didicit, ambo hæc neutrum. An hæc quidem omne, quod autem non omne? Et quoniam est quis tertius homo à se, et ab unoquoq;. Nam homo & omne commune, nō hoc aliquid, sed quale quid, uel ad aliquid, uel aliquo modo, uel huiusmodi aliquid significat. Similiter autem & in hoc, Coriscus & Coriscus musicus, utrum idem an alterum? Nam hoc quidem hoc aliquid: illud autem quale quid significat: quare non est idem exponere. Exponere autem non facit tertiū hominem, sed idipsum quid est cōcedere: non enim erit hoc aliquid esse id quod Callias, & id quod homo est: neq; si quis expositum nō id quidem quod hoc aliquid esse dicat, sed idem quod quale, nihil refert: nam erit à multis unum quiddam, ut homo: manifestum ergo quoniam non dandum hoc aliquid esse quid quod communiter prædicatur de omnibus, sed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut aliquid talium significare. Omnino autem in quæ propter dictionem sunt orationibus, semper per oppositum erit solutio quàm propter quod est oratio, ut si propter compositionem oratio, solutio diuidendo: si au- Modus uniuersalis diluēdi in dictione.

tem

tem propter diuisionem, componendo. Rursum si propter accentum acutum, grauis, erit solutio: si uerò propter grauem, acutus. Si autem propter æquiuocationem est, oportet oppositum nomen dicendo, soluere: ut si animatum accidit dicere, negando non esse, manifestum quod est inanimatum: si uerò inanimatum dixit; hic autem animatum colligat, dicendum quod est inanimatum. Similiter autem & in amphibolia. Si autem secundum similitudinem dictionis, oppositū erit solutio: putásne quod non habet, dabit aliquis? An non quod non habet, sed ut non habet? ut unum solum calculum, putásne quod scit discens, uel inueniens scit? attamen non quæ scit: & si quod ambulat pessundat, non tamen quando. Similiter autem & in alijs.

De diluendis argutijs accidentis.

CAPVT IIII.

AD illas uerò, quæ propter accidens, una quidem solutio est ad omnes: nam quia indeterminatum est quādo dicendum de re, cùm quippiam accidenti inest: & in quibusdam quidem uidetur, & dicunt, in aliquibus autem non dicunt necessarium esse: dicendum igitur cōformantes similiter ad omnes quod non est necessarium: habere autem oportet quo refellat dicendo id perinde est ut. Sunt autem omnes huiusmodi orationes propter accidens: putásne id scis, quod debeo te interrogare? Age cognoscisne uenientem, aut coopertum? Statuáne tuum opus est? An tuus canis pater? Súntne paucies pauca, pauca? manifestum enim est in

Captiones accidentis.

omnibus

omnibus his quoniam non necesse est quod de accidente dicitur, & de re uerum esse: solis enim ijs quæ secundum substantiam sunt indifferentia, & quæ unum sunt, omnia uidentur eadem inesse: bono autem non idem est bonum esse, & uenturum esse interrogare: neq; uenienti, aut cooperto, & uenientem esse & Coriscum, quare non si cognosco Coriscum, ignoro autem uenientem, eundem cognosco & ignoro: neq; si hoc est meum, est autem opus, meum est opus, sed possesio, uel res, uel aliud quippiam: eodem autem modo & in alijs. Soluunt autem quidam interimentes interrogationem: dicunt enim contingere eandem rem cognoscere, & ignorare, sed non secundum idem: uenientem igitur nō noscentes, Coriscum autem noscentes, eundem quidē cognoscere, & ignorare dicunt, sed non secundum idem.

Dilutio antiquorum insufficiens.

Attamen primum quidem (quemadmodum iam diximus) oportet earum quæ propter idem sunt orationum eandem esse solutionem: id autem non erit si quis non in cognoscere: sed in quod est esse, aut aliquo modo se habere ipsum quod approbant, sumat (ut si hic est pater, est autem tuus) nam tametsi in quibusdam id uerum est, & contingit idem cognoscere & ignorare, tamen hic nihil commune habet quod dictum est. Nihil autem prohibet eandem orationem plures uitiositates habere, sed non omnis peccati manifestatio, solutio est. Nam possibile est ostendere quempiam, quòd falsum quidem syllogizauit, propter quod autem non est ostendere (ut Zenonis orationem quod non est moueri) quare & si quis conetur colligere ut ad impossibile, peccat, & si millies syllogizet: non enim est hæc solutio,

Insufficiens solutio.

nam erat solutio, manifestatio syllogismi falsi propter quod falsus: si igitur non syllogizauit, quamuis aut uerum, aut falsum conetur colligere, illius manifestatio, solutio est. Fortasse autem & id in quibusdam nihil probibet accidere, uerùm in his nec hoc uidebitur: nam & Coriscum quod Coriscus, cognoscit, & uenientem, quod ueniens. Contingere autem idem cognoscere et non: ut quòd album quidem cognoscere, quòd autem musicum, non cognoscere: sic enim idem cognoscit & non cognoscit, sed non secundum idem: uenientem autem & Coriscum, & quod ueniens, & quod Coriscus, cognoscit. Similiter autem peccant & qui soluunt quoniam omnis numerus paucus, ut ij quos diximus: utpote qui cùm non conclusum est, id omittentes, uerũ conclusum esse dicunt: omnia enim esse & multum & paucum dicentes, peccant. Quidam autem & duplici soluunt syllogismos: ut quoniam tuus est pater, aut filius, aut seruus. Attamen manifestum quoniam si eo quod multipliciter dicitur, apparet redargutio, oportet nomen uel orationem propriè esse plurium: hunc autem esse huius filium, nemo dicit propriè, si dominus est filij, sed propter accidens compositio est (putásne est hoc tuum? sic. est autem hoc filius, tuus igitur filius) quia accidit eße & tuum, & filium, sed non tuũ filium. Et esse aliquid malorum bonum, nam prudentia est disciplina malorum. Hoc autem horum esse non dicitur multipliciter, sed poßeßio: siquidem fortasse multipliciter: nam & hominem animalium dicimus eße, sed non poßeßionem: & si quid ad mala dicitur, ut aliquorum: propter id malorum est, sed nõ hoc malorum:

malorum: propter id igitur quod aliquo modo, etiam ſimpliciter apparet, quanquàm contingit fortaſſe bonũ eſſe aliquid malorum dupliciter, non tamen in oratione hac: ſed magis, ſi quod mancipium, ſit bonum mali: for taſſe autem neque ſic, non enim ſi bonum eſt & huius, bonum huius ſimul: uerum, neque hominem dicere animalium eſſe, dicitur multipliciter: non enim ſi aliquid ſignificamus auferentes, id dicitur multipliciter: nam & dimidium dicentes uerſus da mihi, Ilidia ſignificamus: * *ut,* Iram pande dea.

*Hoc eſt, ſignificamus dimidium verſus Iliados.

De ſolutione ſex vltimorum locorum extra dictionem. CAP. V.

EAS *uerò quæ ſunt propter id quod præcipuè, illud autem, uel quà, uel ubi, uel aliquo modo, uel ad aliquid dicitur, & non ſimpliciter ſoluendum eſt conſiderando concluſionem ad contradictionem, ſi contingit horum aliquid paſſas eſſe.* N*am contraria, & oppoſita, & affirmationem, & negationem: ſimpliciter quidem impoßibile ineſſe eidem: quà autem utrunque, uel ad aliquid, uel aliquo modo, uel hoc quidem quà, illud autem ſimpliciter nihil prohibet: quare ſi hoc quidem ſimpliciter, illud autem quà, nondum eſt redargutio.* Hoc *autem in concluſione conſiderandum, ad contradictionem. Sunt autem huiuſmodi orationes omnes id habentes: putáſne cõtingit quod non eſt eſſe? attamen non eſt aliquid id quod non eſt. Similiter autẽ & quod eſt non erit: nam non erit aliquid cùm ſunt.* N*unquid contingit eundem ſimul bene iurare, & peierare?* N*unquid poßibile eſt ſimul eidem, ſuadere & diſſuadere? An neq; eſſe quid, & eſſe, idem? quod au-*

Captiones inexplicabiliũ, quæ & vanè pronunciata.

tem non est, non si est quid, etiam est simpliciter. Neq; si bene iurat id quidem, & quà, necesse est & bene iurare: nam qui iurat se peieraturum, bene iurat peierans hoc solum: at non bene iurat. Neq; qui dissuadet, suadet, secundum quid suadet. Similis autem ratio est & de eo quod est mentiri eundem simul & uerum dicere, sed propter id quo non est facile inspicere utrum quis assignet simpliciter ueracem esse, uel mendacem: difficile apparet. Prohibet autem eundem nihil simpliciter quidem esse mendacem, quà autem ueracem: uel alicuius esse ueracem aliquem, ueracem autem non: similiter autem & in ad aliquid, & ubi, & quando: omnes enim huiusmodi orationes propter id accidunt. Putásne sanitas, uel diuitiæ bonum? attamen insipienti, & non rectè utenti non bonum: ergo bonum, & nõ bonum. Est'ne sanum esse, uel potestatem habere in ciuitate bonum? ueruntamen est quandoq; non bonũ: idem igitur eidem bonum, & non bonum. An nihil prohibet quod simpliciter est bonum: huic non esse bonum? aut huic quidem bonum: at non nunc, uel non hoc in loco bonum. Putas'ne quod non uult sapiens, malum? amittere autem non uult bonum, malum igitur bonum. Non enim idem est dicere malum est bonum, & amittere bonum. Similiter autem & quæ de fure est oratio: non enim si malum est fur, etiam capere est malum, ergo uult malum, sed potius bonum: nam capere bonum est. Et ægritudo malum est. sed non amittere ægritudinem malum. Putas'ne iustum iniusto, & quod iustè eo quod iniustè magis eligendum est? sed mori iniustè magis est eligendum. Putas'ne iustum est sua habere quenq;? quæ

autem

autem aliquis adiudicabit secundum opinionem suam et si sit falsa, sua sunt ex lege: idem igitur iustum & iniustum. Et utrum oportet iudicare eum qui iusta dicit, an qui iniusta? at uerò eum qui iniuriam passus est iustum est abunde dicere quæ passus est: ea autem erant iniusta. Non enim etsi pati aliquid iniustè eligendum, id quod est iniustè eligibilius quàm quod iustè, sed simpliciter quidem quod iustè: hoc autem nihil probibet si iniustè, an iustè? & habere sua quenq; iustum, aliena autẽ non iustum. Iudicium uerò hoc iustum esse nihil probibet, ut quod sit secundum opinionem iudicantis: non enim si iustum est hoc modo uel huic, & simpliciter iustum est. Similiter autem & quæ iniusta sunt, nihil prohibet dicere ea, iustum esse: non enim si dicere iustũ est, necesse est iusta esse: sicut nec si est utile dicere, utilia: similiter autem & in iniustis: quare non si quæ dicuntur iniusta, qui dicit iniusta conuincitur: dicit enim quæ dicere est iusta, simpliciter autem & quæ pati iniusta.

Iis autem quæ propter definitionem fiunt redargutiones, quemadmodum dictum est prius, obsistendum considerantibus conclusionem ad contradictionem: ut si idẽ, & secundum idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Si uerò in principio interroget, non confitendum (quoniam impoßibile est idem esse & duplum & non duplum) sed dicendum: nõ sic ut fortè sit redarguere confitentem. Sunt autem omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui nouit quodq;, quod quamq; cognouit rem: & qui ignorat similiter? cognoscens autem quis Coriscum quod Coriscus, ignorabit quod musicus: quare idem cognoscit & ignorat. Putásne Inscitia redargutionis.

quadricubitum tricubito maius? fieri enim potest ex tricubito quadricubitum secundum longitudinem: maius autem minore maius: idem igitur eodem secundum idem maius, & minus. Illa uerò quæ fiunt propter id quod petunt, atque sumunt quod in principio, si interroganti quidem manifestum sit, non dandum, neque si probabile sit dicentem esse ueracem: si autem lateant, ignorantiam ob uitiositatem talium orationum ad interrogantem retorquendum, tanquam non redarguentem: nã redargutio sine eo est, quod in principio: deinde datum est, non ut eo uteretur, sed ut ad illud colligeret contrarium, ut in non semotis redargutionibus. Et eas quæ propter consequens sunt coniectantes, in ipsa oratione monstrandum: est autem duplex sequentium consequentia, aut enim ut particulare sequitur uniuersale, ut hominem animal (postulant enim si hoc cum illo, & illud esse cum hoc) aut secũdùm oppositiones: nam si huic est illud consequens, et opposito oppositum: propter quod & Melissi oratio, nam si genitum est, habet principium ingenitum postulat non habere principium, quare si ingenitum est cœlum, & infinitum, id autem non est, e conuerso enim consequentia. Quæcunque autem propter id quod additur aliquid colligunt, considerandum si (eo sublato) accidit nihil minus impossibile: deinde id manifestandum, & dicendum quòd dedit non tanquam uideretur, sed ut ad orationem: quo uerò usus est, nihil ad orationem. Ad eas autem quæ plures interrogationes unam faciunt, statim in principio determinandum est. Nam interrogatio una est, ad quam una responsio est: quare neque plura de uno, neque unum de pluribus: sed

unum de uno affirmandum uel negandum. Sicut autem in æquiuocis quandoque quidem ambobus, quandoque neutri inest: quare cùm non simplex est interrogatio, simpliciter respondentibus nihil accidit pati: similiter & in his: quando igitur plura uni, uel unum pluribus inest, uel non inest: simpliciter danti, & hoc peccato peccanti, nihil contrarium accidit. Quandoque autem huic quidem inest: illi autem non, aut plura de pluribus: & est ut insint ambobus, est autem ut non insint rursum: quare id cauendum. Vt in his orationibus, si hoc quidem est bonum, illud autem malum: quod uerum est dicere quoniam hæc bonum, & malum: & rursum, neq; bonum, neque malum, non enim inest utrunque utriq;: quare idem bonum & malum, & neque bonum neq; malum. Et si unumquodque ipsum sibi idem est & alijs diuersum, quoniam non alijs eadem sed sibi, & diuersa eisdem: ipsa sibimet diuersa & eadem. Amplius, si bonum quidem malum sit, malum autem bonum, duo utiq; fient. Et duorum & inæqualium utrunque ipsum sibi esse æquale: quare æqualia & inæqualia ipsa sibi. Incidunt autem hæ orationes & in alias solutiones: nam ambo & omnia, plura significant: non igitur idem præter nomen accidit affirmare & negare: id autem non erat redargutio, sed manifestum quoniam si non una interrogatio plures fiant, sed unum de uno affirmet aut neget, id non erit impoßibile.

Dilutiones nugationis, & solœcismi.

CAPVT VI.

Locus pro nugatione.

In illis autem quæ deducunt ad idem frequenter dicere, manifestum quòd non dandum eorũ quæ ad aliquid dicuntur significare aliquid separatas per se prædicationes: ut duplum: sine eo, quòd est dimidij quid inesse apparet: nam & decem in deficientibus uno ad decem, & facere in non facere, & omnino in negatione affirmatio: non tamen si quis dicat hoc non esse album, dicit idem album esse: duplum autem neque significat aliquid fortasse, quemadmodum neq; quod in dimidio: quod si forte significat, attamen non idem & coniunctum: neq; scientia in specie, ut si est medicina scientia, ipsum quod commune: illud autem erat scientia scibilis. In ijs autem quæ per se ostenduntur prædicatis, id dicendum, quòd non idem est seorsum & in oratione quod ostenditur: nam cauum communiter quidem idem significat in simo & curuo, additum autem, nihil prohibet hoc quidem naso, illud autem cruri significare. & nihil differt dicere, nasus simus, & nasus cauus. Amplius, non danda est dictio secundum rectum: falsum enim est, nam non est simum nasus cauus, sed nasi hoc ut paßio: quare nihil est absonum, si nasus simus est nasus habens cauitatem nasi. De solœcismis autem propter quid apparent accidere, diximus prius: quo modo autem soluendum, in ipsis orationibus erit manifestum. Omnes enim huiusmodi uolunt construere. Putas quod dicis quippiam uere esse, etiam est illud uere? dicis autem quippiam lapidem esse, est igitur quippiam lapidem. An dicere lapidem non

Locus pro solœcismo.

est dicere quod, sed quem, non hoc, sed hunc? si igitur dicat aliquis: putas quem uerè dicis est istum? non uidetur Romanè loqui. quemadmodum neque si dicat, putas quam dicis esse, est iste? lignum autem dicere iste, uel quæcunque neq; masculinum, neque fœmininum significant, nihil refert: quare etiam non fit solœcismus, si quod dicis esse, est istud: lignum autem dicis esse, est igitur lignum istud: lapis autem & iste, masculini habent declinationem. Quòd si quis dicat, putásne iste, illa est? deinde rursum, quid autem nónne iste est Coriscus? ita dicat. est igitur illa: non collegit solœcismum, si Coriscus etiam non significet idem quod illa: non dat autem qui respōdet, sed oportet hoc præinterrogare: si autem neque est, neq; dat, non colligit, neq; in eo quod est esse aliquid, neq; ad eum qui interrogatus est. Similiter igitur oportet & illic lapidem significare iste, si autem neq; est, neq; datur, non dicenda conclusio: apparet autem eo quòd dißimilis casus nominis, similis appareat. Putásne uerum est dicere quoniam ista est id quod esse ais eam: esse autem ais aspidem, est igitur ista aspidem. An non necesse est, si non ista, aspidem significat, sed aspis, aspidem autem istam: neque si quem dicis esse istum est iste: dicis autem istum, esse Cleonem: est igitur iste Cleonem: non enim est iste Cleonem: dictum est enim quoniam quem dico istum esse, est iste non istum, neque enim Romanè dicetur quo pacto interrogatio dicta.

Putas, istud scis? istud autem est lapis, scis igitur lapis. An non idem significat istud in eo quod est putas. istud scis, & in hoc, istud autē lapis: sed in primo quidē.

hunc,

hunc, in posteriore autem hic. Putásne cuius scientiã habes, scis illud? scientiam autem habes lapidis, scis igitur lapidis. An huius quidem lapidis, dicis, hunc autem lapidem? datum est autem cuius scientiam habes illud scis: non illius, sed illud: quare non lapidis, sed lapidem. Quód igitur huiusmodi orationes non colligunt solœcismum, sed apparent, & propter quid apparent, & quomodo est obsistendum illis, est manifestum ex ijs quæ dicta sunt.

De oratione facili, difficili, & acuta.

CAPVT VII.

OPORTET *autem intelligere, quoniam omniũ orationum aliæ quidem sunt faciles conspici, aliæ autem difficiliores, propter id quod & in aliquo subdolè decipiunt audientem, cùm frequenter eædem illis existant: nam eandem orationem oportet uocare, quæ propter idem fit, eadem autem oratio alijs quidem propter dictionem, alijs autem propter accidens, alijs uerò propter aliud uidebitur esse: quia unumquodq; translatitium non similiter est manifestum. Quemadmodum igitur in ijs quæ sunt propter æquiuocationem (qui modus uidetur esse ineptißimus) captiosarum ratiocinationum: hæc quidem & quibuslibet sunt manifesta (nã & orationes penè ridiculosæ sunt omnes propter dictionem: Vt uir ferebatur curru in scalas, ubi uenit seruus: apud Ceream? Et Boreas purúsne? non certè. perdit enim pauperem, & ementem. Et utra boum antè pariet? neutra, sed retro ambæ. Putásne est Euarchus? non certè: sed Apollonides. eodem autem modo & aliarum ferè quàm plurimæ) illa autem & pe-*

Boreas, purus dicitur, quòd sit scopa, & de uerriculũ aëris, nubes purgãs, cœlumq; serenans.

peritißimos uidentur latere. signum autem horum quoniam contendunt sæpe de nominibus: ut utrum idem significent de omnibus ens & unum, an aliud: alijs enim uidetur significare ens & unum: alij autem Zenonis orationem, & Parmenidis soluunt, eo quòd multipliciter dicant unum dici, & ens. Similiter autem & propter accidens & aliorum singulum quodq;. aliæ quidem orationes erunt faciles uideri, aliæ uerò difficiliores. & sumere in quo genere, & utrum redargutio, an non redargutio, non facile similiter in omnibus est.

Est autem acuta oratio, quæ dubitare facit maximè, mordet enim hæc maximè: dubitatio autem est duplex: hæc quidem in syllogizantibus, quam eligat quis interrogationum, illa autem in contentiosè sustinētibus, quo modo dicat quis propositum. Quapropter in ijs quæ syllogizant, acutiores orationes inquirere magis faciunt: est autem ea quæ syllogizat quidem, oratio acutißima, si ex quàm maximè apparentibus quàm maximè probabile interimit: nam cùm una oratio sit (transposita contradictione) omnes similiter habebit syllogismos: semper enim ex probabilibus similiter probabile interimet, aut construet: quapropter dubitare necessarium est. Maximè igitur talis acuta, quæ ex æquo conclusionem facit interrogationibus: secunda autem quæ ex omnibus similibus: hæc enim similiter faciet dubitare, quæ interrogationum interimenda est: id autem difficile est: nam interimendum quidem: quid autem interimendum, dubium. Contentiosarum autem acutißima, quæ primùm statim dubia est utrum syllogizat, an non, uel utrum propter falsum, an diuisionem

sionem solutio: secunda autem aliarum, quæ manifesta quidem quòd propter diuisionem, uel interemptionem est: non tamen est explorata per cuius interrogationem interemptionem, uel diuisionem, soluenda est scilicet utrum propter conclusionem, an propter aliquam interrogationem id est. Quandoq; igitur non syllogizans oratio facilis est, si sint ualde inopinabilia, uel falsa quæ sumuntur: quandoq; autem non digna despici, nam quando deest aliqua talium interrogationum, de qua oratio & propter quam est: & qui non sumit illam, & colligit: inepta est ratiocinatio: quando autem eorum quæ extrinsecus non despicienda ullo modo: sed oratio quidem iusta, interrogans autem non probè interrogauit. Et est sanè soluendum quandoq; quidē ad orationem, quandoq; autem ad interrogantem, & interrogationem, quandoq; uerò ad neutrum horum: similiter & interrogandum & syllogizandum est & ad positionem, & ad respondentem, & ad tempus: quādo fuerit pluris temporis egens solutio, quàm præsentis temporis (quo disputatur) ad solutionem.

Epilogus octo præcedentium, & duorum præsentium librorum.

CAPVT VIII.

Ex *quot igitur, & ex quibus fiunt ijs qui disputāt captiosæ ratiocinationes, & quō modo ostendemus, falsum & inopinabilia dicere faciemus: amplius autem ex quibus accidit syllogismus, & quomodo interrogandū, & quis ordo interrogationum: insuper autem ad quid sunt utiles huiusmodi omnes orationes, & de responsio*

ne

ne simpliciter omni, & quo modo soluendum est orationes, & syllogismos, dicta sint de omnibus à nobis hæc. Reliquum *autem est de eo quod à principio erat propositum ad memoriam reuocantes, quippiam de ea re sub breuitate dicere, & finem imponere dictis.* Præ*misimus igitur inueniendi facultatem quandam ratiocinatiuam de proposito ex ijs quæ sunt quàm probabilissima: id enim opus est dialectices secundum se, & tentatiuæ.* Quia *autem præinstruitur quis ab ea propter sophistices uicinitatem, ut non solū experimentum poßit sumere dialectico more, sed etiam quasi scientifice: propter id non solum dictum negotij officium posuimus orationem posse sumere, sed etiam ut orationem sustinentes tutemur positionem perquàm probabilißima simili modo: causam * autem diximus huius, quia et propter id Socrates interrogabat: sed non respondebat: confitebatur enim se non scire.* Manifestum *autem est in prioribus ex quot, & ad quod id erit, & unde idonei erimus horum: adhuc autem quomodo interroganda, uel ordinanda quæstio omnis, & de responsionibus & solutionibus quæ sunt ad syllogismos: patefactū est autem & de alijs quæcunque huiusce disciplinæ sunt orationes: præter hæc autem & de captiosis ratiocinantibus pertractauimus, quemadmodum diximus iam prius. quòd igitur nacta sunt finem sufficienter ea quæ proposuimus, manifestum.*

In libris Topicorū, præsertim ī octauo.

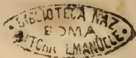
Peroratio. CAPVT IX.

OPERAE *precium autē est nos nō latere quidnam accidit circa hoc negotium: nam eorum quæ inueniuntur omniū, quæ quidem ab alijs sumpta sunt prius, ela-*

elaborata paulatim incrementũ sumũt ab illis qui postmodum accipiunt: quæ autem ab initio comperiuntur, paruum in primis sumere solent incrementum, attamen utilius multò, eo (quod posteà ab alijs fit) accremento: maximum enim fortasse principium omnium, ut dicitur, quare & difficillimum: quantò enim potestate ualidißimum, tantò mole minimum, difficillimum est uideri: eo autem comperto, facile est adijcere, cooptareq; reliquum. Quod & circa rhetoricas orationes accidit, penè autem & circa alias artes omnes: nam qui principia inuenire, omnino ad exiguum quid perduxerunt: qui autem nunc celebriores habentur, uendicantes à multis, uelut ex succeßione particulatim colligentes sic auxerunt. Tisias quidem post priores, Thrasymachus uerò post Tisiam. Theodorus autem post hunc, et multi multas coadunauere partes, quapropter nihil mirum, si in amplum quidem creuerit ars. Huius autem negotij non hoc quidem erat exploratum, illud autem non erat, uerùm nihil ipsius prorsus erat: non eorum qui circa litigiosas orationes erant mercenarij, similis quidem doctrina, Gorgiæ negotio: orationes enim hi quidem rhetoricas, illi autem interrogatiuas docebant ediscere, in quas sæpius incidere solebant alternatim utrorumq; adinuicem orationes: quapropter uelox quidem, utpote quæ sine arte, erat doctrina discentibus ab illis: non enim artem, sed quæ ab arte sunt dantes, arbitrati sunt loqui eruditè, perinde ac si quis disciplinam dicat se tradere ut non doleant pedes, deinde sutoriam quidem non doceat, neq; unde poßint comparari talia, det autem quàm plurima genera omnimodorum calceorum:

rum: hic profectò profuit ad usum, artem autem non tradidit. Et de rhetoricis quidem erant multa & antiqua dicta: de syllogismis autem omnino nihil habuimus prius aliud quicquam quod diceremus, quàm mora perquirentes, multo tempore insudauerimus. Si autem uidetur ex considerationibus nostris (ut ex ijs quæ sunt ex principio) hæc habere disciplina sufficienter supra alia negocia quæ ex traditione inducta sunt, reliquum erit omnium uestrûm, uel eorum qui audierunt hoc opus, omissa quidem artis, uenia dignari: inuenta autem, multa prosequi gratia.

* *
*

FINIS.

Venetijs in officina Erasmiana
Vincentij Valgrisij.
M. D. LIIII.

